

OPUSCULORUM

ADM. REVERENDI AC EXIMII

PATRIS MAGISTRI,

F. CHRISTIANI LUPI, IPRENSIS,

Sacrae Theologiae Doctoris, & Regii Primarii Lovanii Professoris,
Provinciae Belgicae Ord. Praedicatorum S. Augustini
quondam Praesidis Provincialis,

PRIMA PARTER A.

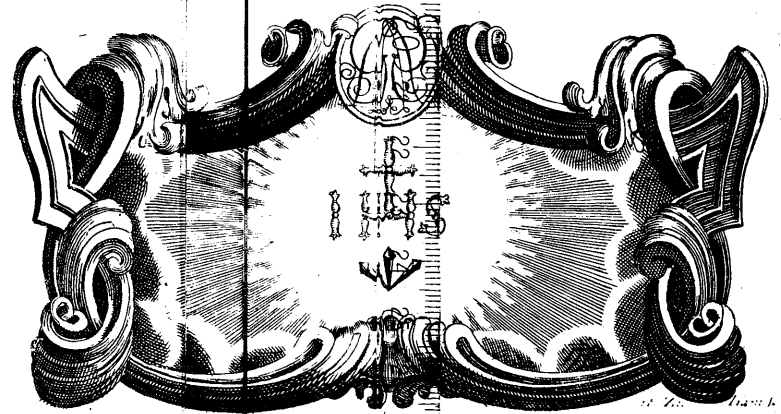
EJUS OPERUM VOLUMINIS DUODECIMUS.

AC SEQUITUR REMUS.

SUB
LABORE

F. THOMAE PHILIPPINI RAVENNATENSIS

EJUSDEM ORDINIS.

VENETIIS MDCCLXXIX.

Prostant APUD JO: BAPTISTAM ALBRITUM HIERON. F.
ET SEBASTIANUM COLETTI.

CUM GRATIA, ET PRIVILEGIO.

OPUSCULORUM

ADM. REVERENDI AC EXIMII

PATRIS MAGISTRI,

F. CHRISTIANI LUPI, IPRENSIS,

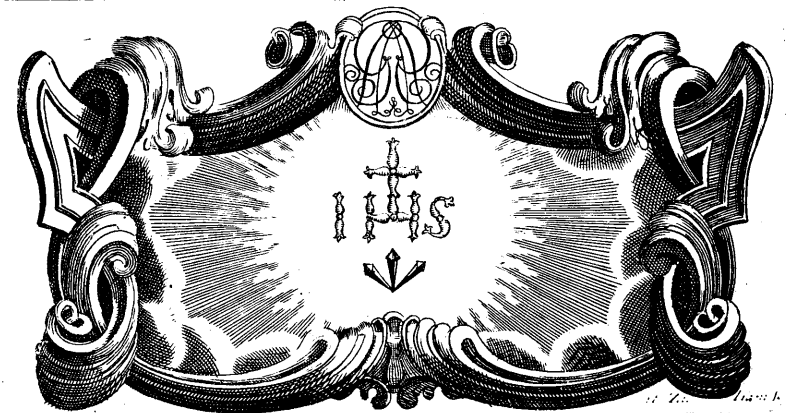
Sacrae Theologiae Doctoris, & Regii Primarii Lovanii Professoris,
Provinciae Belgicae Ord. FF. Eremitar. S. AUGUSTINI
quondam Prioris Provincialis,

PARS ALTERA.

EJUS OPERUM TOMUS DUODECIMUS.
AC POSTREMUS.

STUDIO, AC LABORE

F. THOMÆ PHILIPPINI RAVENNATENSIS
EJUSDEM ORDINIS.

V E N E T I I S . M D C C X X I X .

Prostant & APUD JO: BAPTISTAM ALBRITUM HIERON. F.
ET SEBASTIANUM COLETI.

CUM GRATIA, ET PRIVILEGIO.

QUÆ IN HOC VOLUMINE
CONTINENTUR
HÆC SUNT.

Questio Quodlibetica, An ordo iste Regularis, qui vulgò Ere mitarum dicitur, sit institutus ab ipso Sancto Augustino, possitque ea institutio probari ex ipsius libris. pag. 1.

Prodidagmata Philosophica, toti philosophiæ præambula, in quibus accurate explicantur quidquid circa Terminorum significationem, suppositionem, ac prædicationem possibile est desiderari: adeoque non solis Philosophis & Theologis; sed & Juris-peritis perutilia, ac pernecessaria. p. 85.

Apologia pro Anima sensitiva Ovi a balistis & fulminibus, quibus eam alma Marpurgensis in Hassia Universitas impugnat, & expugnare tentat, defensa, & manutenta; in qua ostenditur, quod ovum fecundum anima sensitiva informetur, quodque sit verum brutum, verumque animal. p. 305.

Epistolæ tres; prima Noriffi ad P. Lupum. 2. Lupi ad Noriffum; 3. Lupi ad P. Regentem S. Spiritus.

Elenchus eorum, quæ in singulis totius operis tomis continentur.

NOI REFFORMATORI

DELLO STUDIO DI PADOVA.

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed approvazione del Padre F. Tommaso Maria Gennari Inquisitore negli Libri intitolati: *Prodidagmata Philosophica, Auctore F. Christiano Lupo Ord. Erem. & Quæstio Quodlibetica de origine Eremit. Clericor. &c. Auctore Christiano Lupo &c.* non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi concedemo Licenza a *Sebastiano Coletti Stampatore*, che possi esser stampato, osservando gli Ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. 7. Decembre 1728.

(Gio: Francesco Morosini Cav. Reff.

(

(Pietro Grimani Cav. Proc. Reff.

Agostino Gadaldini Segr.

10. Gemmaro 1728. M. V.

Registrato nel Magistrato Eccellentiss. degli Effecutori contro la Bestemmia.

Antonio Canal Nod.

Reg. no. 1000. Off. no. 1000. QU. E.

QUÆSTIO QUODLIBETICA

DE ORIGINE

EREMITARUM, CLERICORUM, AC SANCTIMONIALIUM

SANCTI AUGUSTINI

DECISA EX IPSO S. AUGUSTINO,

Aliisque sanctis Patribus ei coævis, per F. CHRISTIANUM LUPUM, Ordinis Eremitarum Sancti Augustini Presbyterum, Sacræ Theologiæ Licentiatum ac Professore.

In qua elucidantur varii antiqui Ritus Ecclesiæ Africanæ, ac discutitur Censura Lovaniensis operum Sancti AUGUSTINI.

ADMODUM REVERENDO
AC EXIMIO PATRI,
P. JOANNI MARIÆ
THOMASIO,

Sacræ Theologiæ in Academia Duacena Doctõri, ac Eremitarum Sancti
AUGUSTINI in Civitate Iprensi dignissimo Priori,

NEC NON REVERENDIS PATRIBUS

P. ANTONIO ARENTS, SUPERIORI,

P. JACOBO SPYLIAERT,

P. JOANNI BAPTISTÆ DE WATERLEËT,

P. JOANNI PETRI,

Ejusdem Conventus Deputatis; omnibus denique istius Religiosæ
familiæ PP. ac FF.

ADMODUM RR. PATRES,

*A pluribus jam sæculis inter veros P. N. Augustini filios per
frivolam hanc lineam, Nos sumus, vos non estis, rectè
procuratur serra: Adeo, ut de mutuo nostro Nos sumus dici
possit quod olim de Orthodoxorum ac Donatistarum quodam
mutuo Non licet dixit Sanctus Opratus Episcopus Ecclesiæ L. 5,
Milevitane. Vos dicitis licet Nos dicimus Non licet.*

*Inter licet vestrum & Non licet nostrum mutant ac remigant animæ populo-
rum, simpliciumque Fratrum. Nutant ac remigant inter Nos sumus, vos non
estis, varia errorum ac nugarum fuligine nebulosum, Lucidissime quippe Mona-
chorum ac Clericorum ab Augustino factæ institutioni contigit, quod quam maxime in-
telligibili, in qua tamen intelligenda adeo nunc laboramus, animæ nostræ contigisse, L. 10, c.
7, 8.
elegantè in libris de Sanctissima Trinitate testatur Augustinus: Erasa non est, sed in-
tra erroneas phantasmarum nostrorum nebulas tecta dumtaxat ac quodammodò sepulta.
Ejusmodi nebulas voco Sermones ad Fratres in Eremitis, Venatorium Canonicorum Re-
gularium, aliosque id genus plurimos partim ab Augustinensibus Clericis, partim ab
Eremitis cusos libellos, quibus mutuus zelus ipsam veritatis meridiem conatus est offu-
scare. Omnino, omnino veritatis meridiem. Etenim cuius sedulo Augustini Lectori
laicus Eremitarum Monachismus adeo dense incurrit in oculos, ut nec ipse Carneades
de*

de isto possit dubitare. Jam pridem sanè nos oportuerat unanimiter isti lectioni intendere, junctasque vires in communes potius Magni Patris nostri, traditæque per ipsum germanicus Christianæ veritatis hostes, quam in invicem convertere. Neque enim sine causis Divina Providentia Patrem nostrum duplici fecundavit Prole. Earum una fuit, ut numquam deessent pugiles, qui traditam ab ipso Divinam doctrinam adversum quævis hostes, quibus illa nullo unquam ævo caruit, neque ad finem usque sæculi caritura est, tamquam Cereribi & Proletibi propugnarent. Proinde rejectis omnibus de nostra origine ac genealogia fabulis ac inutilibus quæstionibus, in militiam istam evigilemus: Reverà enim fratres sumus. Ut rursum placet verbis Sancti Optati. Nemo vobis credat, nemo nobis: Omnes contentiosi homines sumus. Quærendi sunt Judices, In terris de hac re nullum poterit reperiri judicium, de cælo quærendus est Judex. Sed ut quid pulsamus ad cælum, cum habeamus hic in Evangelio testamentum? Quia hoc loco rectè possunt terrena cælestibus comparari. Tale est, quod quivis hominum habens numerosos filios, his quamdiu pater præsens est, ipse imperat singulis: Non est adhuc necessarium testamentum. Sic & Christus, quamdiu in terris fuit, pro tempore, quidquid necessarium erat, Apostolis imperavit, Sed quomodo terrenus Pater, cum se in confinio senserit mortis, timens, ne post mortem suam rupta pace litigent fratres, adhibitis testibus voluntatem suam de pectore mortituro transfert in tabulas diu duraturas. Et si fuerit inter fratres contentio nata, non itur ad tumultum, sed quæritur testamentum. Et qui in tumulto quiescit, tacitus de tabulis loquitur. Hoc ipso jure, Reverendi Patres, in præfenti hac quæstione agendum credidi cum fratribus meis Canonicis Regularibus: Convictos eos volui ex ipso Patris nostri testamento, id est, ex ipsis operibus Sancti Augustini. Quod an verè fecerim, judicatum velim à nullo, quam à vestro Judicio: Neque enim nancisci possim Judices magis æquos. Istud namque Patris nostri testamentum quotidie vobis versatur ante oculos, atque ex illo nobis enatum Jus, tu Eximie Pater Prior, nuper in hac Academia, in aula tua Doctorali, acerrimè propugnasti. Interim Judices quæro, non mercenarios Præcones. Causam quippe ago agi dignam etiam coram Judice inimico. Quapropter ejus patrocinium securi assume, meque tamquam familiæ vestræ amantem ac studiosum filium pergitte amare.

Dabam Duacii ad Sanctum Augustinum, die 17. Februar. Anno Domini 1651.

Paternitatum Vestrarum famulus officiosissimus

F. CHRISTIANUS LUPUS.

QUÆ

Q U Æ S T I O Q U O D L I B E T I C A,

An ordo iste Regularis, qui vulgò Eremitarum dicitur, sit institutus ab ipso Sancto Augustino, possitque ea institutio probari ex ipsius libris?

Revera Augustinus est, fuitque semper unus ex illis, de quibus ad Timotheum scribit Apostolus: Omnes, qui volunt pie vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur. Eam utique persecutionem, de qua ad

Sanctum Rusticum Narbonensem Episcopum scribit sanctus Leo Papa magnus. Persecutio non in eo tantum computanda est, quod contra Christianam pietatem aut ferro aut ignibus agitur, aut quibuscumque suppliciis; cum persecutionum servitiam suppleant & dissimilitudines morum & contumaciæ inobedientium, & malignarum tela linguarum. Augustinus quippe ex improviso ac invitatus à populo apprehenditur, flens ac gemens Valerio Episcopo in Presbyterum ordinandus sistitur, ac in vanum relucans ordinatur. Flebat majori consideratione intelligens, quam multa & quam magna suæ vitæ pericula è regimine & gubernatione Ecclesiæ impendere ac jam provenire spectaret. At ecce malignæ linguæ lachrymas ejus superbè interpretantur, & tamquam eum consolantes dicunt, quia locus presbyteri, licet ipse majori dignus esset, appropinquare ræmen Episcopatus. Eligitur in Episcopum, piâ amicorum Episcoporum fraude circumscribitur, compulsus atque coactus succumbit. At ecce maligna Megalii Calamenfis Episcopi ac tum in Numidia Primatis lingua eum de propinatis nescio cui feminæ amatoris poculis infamat, eaque calumnia remoratur ejus consecrationem. In Episcopatu vivit humilem ac pauperem monachum, vitam sobriam ac jejunam, remotam ab omni contubernio alterius sexus, etiam germanæ sororis. Verum quid malignæ linguæ? Ei bonos dies appingunt, terrenamque felicitatem, de ejus continentia suspicantur, adeo ut in concione exclamet. Malevole animæ quasi dulciter sapit, quod pessimè suspicatur. Tu autem si propter humanas laudes continentiam suscipere voluisti, reprehensionibus humanis defecisti, & torum, quod tibi proposueras, perdidisti. In assiduis se concionibus fatigat, corde puro nihil ex ipsis quærens nisi popu-

Epist. 62.

Possid. in vita. c. 4.

Cap. 4.

L. 3. cont. Petil. c. 16.

Serm. 53. de verb. Domin. c. 2.

li sui salutem. Nihilominus virulenta dicacitas ei hæc extorquet voces. Quam multi impii metientes semetipsos ex semetipsis, dicunt de nobis, quod ista in Ecclesia quærimus, honores, laudes, utilitates temporales? Quam multi dicunt me propterea loqui vobis, ut acclametis & laudetis me, & hunc me habere finem, & hanc intentionem, cum loquor? Propter populi sui necessitates quandoque invitatus sæculi principes ac potestates addit, observat, ante ostium stat, intrantibus dignis, & indignis expectat, nunciatur, vix aliquando admittitur, fert humilitates, rogat, aliquando impetrat, aliquando tristis abscedit: Nihilominus de illo dicitur, Igitur ad illam potestatem, & quid quærit Episcopus cum illa potestate, & indignis expectat, ut bona faciant, aliaque id genus. Populus Hippontensis, Augustino in vanum reclamante ac manibus pedibusque recalcitrante, Nobilem ac opulentum virum Pinianum apprehendit, eumque suum immobiliter Presbyterum esse tumultuose cupit: Innocens Augustinus omnium reus est, creditur cupiditate pecuniæ, non dilectione justitiæ servos Dei velle retinere. Hisce de causis, aliisque id genus multis, scribit ad Albinam, Pinianum istum ac Melaniam. Multi sunt hic, qui detrahendo nobis cæterorum animos, à quibus diligèti videmur, adversus nos perturbare conantur, ut locum in eis diabolo faciant. Hisce de causis dicit: Si hæc civitas, in qua laboramus, digna non est, quia nec ego audeo dignam putare, quæ nobiscum de vestra præsentia collatetur. Hisce de causis scribit ad alterum sed Episcopum Profuturum. Non desunt scandala, sed neque Refugium: Non desunt maiores, sed neque consolationes. Atque inter hæc quam vigilandum sit, ne cujusquam odium cordis intima teneat, neque sinat ut oremus Deum in cubili nostro clauso ostio, sed adversus ipsum Deum claudas ostium, nosti optimè Frater. Subrepat autem, dum nulli irascenti ira sua videtur injussa. Addit multa de motu iræ, licet quoad speciem justæ, compescendo atque fugando, ista sibi ex inimicorum jaculis fabricans arma justitiæ sinistra, de quibus sic scribit adversus eximium suum calumniatorem Petilianum, Do-

Psal. 141.

Serm. 111. de divers. c. 19.

Epist. 124.

Epist. 117.

Ibidem.

Epist. 149.

L. 3. c.

A listiam

Christi Lupi Opera Tom. XII.

litiam Christianam militibus servis Dei quaecumque ab inimicis convicta criminosa dicuntur, quae apud malevolos & temere credulos famam malam faciunt, arma sinistra sunt. Etiam diabolus bis expugnatur. Cum enim per bonam famam probamur, utrum nos in superbiam extollamus, & per malam famam probamur, utrum inimicos, eos ipsos à quibus nobis confingitur, diligamus, per arma iustitiae à dextra, & à sinistra diabolum vincimus. Quae cum Apostolus commemorasset, dicens, per arma iustitiae à dextra & à sinistra; continuo tamquam exponens, quid dixerit, per gloriam, inquit, & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, & caetera talia: Gloriam scilicet, & bonam famam numerans in armis dextris, in sinistris autem ignobilitatem & infamiam. Si ergo sum Dei servus & miles non reprobus, quamlibet disertus conviciator in me Petilianus existat, numquid molestè ferre debeo, quod mihi armorum sinistrorum faber solertissimus paratus est? Opus est, ut his in adiutorio Domini mei aperitissimè dimicem, & eis illum feriam, contra quem invisibiliter pugno, qui perverissima & antiquissima astutia callide intendit & agit, ut propter hanc Petilianum oderim, ac sic praeceptum Christi, quod ait, Diligite inimicos vestros, implere non possim: Quod à me avertat ejus misericordia, qui me dilexit & tradidit semetipsum pro me, ut pendens in cruce diceret: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt; meque de Petiliano & talibus inimicis meis dicere doceret, Pater ignosce illis, quia nesciunt quid loquuntur. Verùm quidnam istud Augustini inter mundi scandala ac mærores refugium, quænam istæ ipsius consolationes? Ipse eas refert sic scribens ad suas Moniales. Solco gaudere de vobis, & inter tanta scandala, quibus ubique abundat hic mundus, aliquando consolari, cogitans copiosam congregationem & castam dilectionem, & sanctam conversationem vestram, & largiorem gratiam Dei, quæ data est vobis, non solum ut carnales nuptias contemneretis, verùm etiam eligeretis in domo societatem unanimes habitandi, ut sit vobis anima una & cor unum in Deum: Hec in vobis bona, hæc Dei dona considerans, inter multas tempestates, quibus ex aliis malis quatitur cor meum, solet utcumque requiescere. Et scribens Abbati Eudoxio, aliiisque sub ipso Fratribus Eremitis insulæ Caprariæ. Quando quietem vestram cogitamus, quam habetis in Christo, etiam nos, quamvis in laboribus varjis, asperisque versemur, in vestra charitate requiescimus. Unum enim corpus sub uno capite sumus, ut & vos in nobis negotiosi, & nos in vobis ociosi simus. Quapropter quisquis Augustino ejus monasteria, ejusque non in domibus Episcopaliibus Clericis, sed in agris ac desertis insulis monachos eripit, non solummodo calumniosus est, sinistrorumque faber armorum, sed insuper eum omni solatio orbatum vult torquere ac consumere mærore. Hoc scelus volunt ejus filii; filii alieni nugacibus rapiunculis tanquam parricidalibus pugiunculis in pium Patrem armati. Verùm ad rem. Osendamus Eremitas ab Augustino institutos ac fundatos, & quidem tamquam primogenitos ac longè carissimos filios, idque ex ipso Augustino,

CAPUT I

Augustinus à primo suæ conversionis exordio fuit semper statui monastico mixtè effectus, ac ipsum etiam, prout tunc poterat, sectatus.

DE perpetuo suo in statum monasticum affectu sic scribit Augustinus ad Hilarium Syracusanum. Ego, qui hæc scribo, per Epist. sectionem, de qua locutus est Dominus, quando 89. q. 4. ait diviti adolescenti, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo, & veni sequere me, vehementer admirari, & non meis viribus, sed gratia adjuvante sic feci. Neque enim quia dives non fui, adeo minus mihi imputabitur. Nam neque ipsi Apostoli, qui priores hoc fecerunt, divites fuerunt. Sed totum mundum dimittit, qui & illud quod habet, & quod optat habere, dimittit. Quantum autem in hac perfectionis via profecerim, magis quidem novi ego quam quisquam alius homo, sed magis Deus quam ego. Ex hoc amore factum est, L. I. Re. ut cum jam baptizatus Romæ esset, nec ferre ta. trad. c. citus posset Manicheorum jactantiam de falsa & fallaci continentia vel abstinentia, qua se ad imperitos decipiendos, veris Christianis, quibus comparanda non sunt, insuper præferunt, scripserit librum de moribus Ecclesiæ, eumque totum repleverit folis fermè laudibus monasteriorum. Hunc amorem ei adhuc novello catechumeno implantavit Nobilis vir Potitianus, de quo ita ipse. Ortus est sermo ipso narrante de Antonio L. 8. con. Ægyptio monacho, cujus nomen excellenter clarebat apud servos tuos, nos autem usque in illam boram latebat. Quod ille ubi comperit, immoratus est in eo sermone, insinuans tantum virum ignoratibus, & admirans eandem nostram ignorantiam. Stupebamus autem audientes tam recentis memoria, & propè nostris temporibus, testatissima mirabilia tua in fide recta & Catholica Ecclesia. Omnes mirabamur, & nos, quia tam magna erant, & ille, quia inaudita nobis erant, inde sermo ejus devolutus est ad monasteriorum greges, & mores suavolentia tua, & ubi a deserta eremi, quorum nos nihil sciebamus. Et erat Monasterium Mediolani plenum bonis Fratribus, extra urbis mœnia sub Ambrosio nutritore, & non noveramus. Pertendebat ille & loquebatur ad huc, & nos intenti tacebamus, & c. Narrabat Cap. 7. hæc Potitianus: Tu autem Domine inter verba ejus retorquebas me ad meipsum, auferens me à dorso meo, ubi me posueram, dum nollem me attendere, & constituebas me ante faciem meam, ut viderem, quam turpis essem, quam distortus & sordidus, maculosus & ulcerosus. Tunc verò quanto ardentius amabam illos, de quibus audiebam salubres affectus, quod se totos tibi sanandos dederant, tanto execrabilius me comparatum ijs oderam. Tunc itum est ad hortum; tunc audita vox. L. 8. c. Tolle lege, tolle lege: tunc lectus Apostolus; Non in comestationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudiciis, non in contentione & ambitione, sed induimini Jesum Christum, & carnis providentiam ne feceritis in concupiscentiis; tunc quasi

quasi luce securitatis infusa, omnes dubietatis tenebræ diffugerunt; tunc matri concessum est plus, quam petere solebat miserabilibus suis, flebilibus usque gemitibus, conversus enim erat filius, ut jam nec uxorem quæreret, nec aliquam spem sæculi hujus, stans in ea regula fidei, in qua illum ante tot annos ei Dominus revelarat; tunc linguæ ministerium subtrahum est nundinis loquacitatis, ac derelicta cathedra mendacii; tunc dimissi civitatum tumultus, itumque ad quietum rus: tunc competitiva sunt Christianæ humilitatis Sacramenta, tandemque suscepta. Hæc omnia operatus est amor enatus è laude monasteriorum.

Ex illo, inquam, tempore vita monastica ac Eremitica est inchoata, ac quasi inditutum primum Eremiticum monasterium, in rure grammatici Verecundi, in quo debebant ac philosophabantur Augustinus, Alipius, Evodius, Navigius, Trigetius, Licentius, Lastidianus, Rutticus, Adeodatus, necnon sanctissima mater, de cujus hac cohabitatione ita dicit ejus filius.

L. 9. c. 9. Erat serva servorum tuorum. Nobis omnibus, Domine, qui ex munere tuo finis loqui servis tuis, qui ante dormitionem ejus in te jam consociati vivebamus, percepta gratia baptisim tui, ita curam gessit, quasi omnes genuisset, ita servavit, quasi ab omnibus genita fuisset. Quod porrò ea fuerint vera cujusdam Eremitici Monasterii incunabula ac rudimenta, sic testatur idem in eodem opere. Qui habitare facis unanimes in domo, consociasti nobis & Evodium, juvenem ex nostro municipio. Qui cum Agens in rebus militaret, prior nobis ad te conversus est, & baptizatus, & relicta militia seculari, accinctus est in tua. Simul eramus, simul habitabamus placito sancto. Quærebamus quisnam locus nos utilis haberet servientes tibi, pariter remeabamus in Africam. Vivebant in memoribus ac agris, adeo ut solus Alipius, utpote rerum forensium jam pridem peritus, necessariorum gratia accederet civitatem. Proinde Augustinus in Italia monachatus pessime ac imperitissimè quidam inter fabulas computat: Certè si non ad Centum cellas, in rure tamen Verecundi monachum egit, Patremque monachorum. Ibi namque in conventum suum tanquam Pater admisit Evodium: in conventum, qui jam stabat in hominibus, sed nondum fixum locum acceperat lapidum ac murorum. Quæ omnia mater altè considerans, futuraeque istius conventus propages spiritu prævidens, dixit. Fili, quantum ad me attinet, nulla jam re delector in hac vita. Quid hic faciam ad huc, & cur hic sim, nescio, jam consumpta spe bujus sæculi. Unum erat, propter quod in hac vita aliquantum immorari cupiebam, ut te Christianum catholicum viderem prius quam morerer. Cumulatus hoc mihi Deus meus præstitit, ut etiam te contempta felicitate terrena servum ejus videam. Quid hic facio? Non talem oportet esse Christianum; sed qualem describit Sanctus Possidius. Moxque ex intimis cordis medullis spem omnem, quam habebat in sæculo, dereliquit, jam non uxorem, non filios carnis, non divitias, non honores sæculi quærens, sed solum Deo cum suis servire statuit, in illo & ex illo pusillo grege esse studens, quem Dominus alloquitur dicens. *Christi. Lupi Op. Tom. XII.*

Nolite timere pusillus grex, quoniam complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Vendite quæ possidetis, & date elemosynam; facite vobis sacculos non veterascentes, thesaurum non deficientem in celo, & cætera. Et illud, quod iterum dicit Dominus, idem vir sanctus facere cupiens, si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelis, & veni, sequere me. Et super fidei fundamentum edificare desiderans, non ligna, fenum, stipulam, sed aurum, argentum, lapides pretiosos. Erat quippe talis Dei servus, qualem ei descriperat Potitianus in gregibus monasteriorum ac uberibus Eremi desertis, qualem eò usque ipse nesciebat. Talem Dei servum statim ex illo Potitiani sermone ferventissimè ardere cepit, talisque statim, non corporis, sed mentis habitu factus est. Hinc namque Deo servire statuit, non solus, sed cum suis. Hinc simul erant, simul habitabant placito sancto, quærentes quis eos locus haberet utilis servientes Deo, pariterque in Africam remeabant.

CAPUT II.

Augustinus cum suis in Africam rediit semper tamquam Monachus ac Monachorum Pater vixit, ac tandem factus Hipponensis Ecclesie Presbyter in agro suburbano primum edificat sui Eremitici Ordinis Conventum.

Augustinus è portu Romano ad propria solvens recta Carthaginem contendit, ibique hospitio exceptus est à Nobili Viro Innocentio Exadvocato vicarie Præfecturæ, tunc graviter ægotante. Testatur hoc ipse Augustinus sic scribens ad sanctum Comitem Marcellinum in opere de civitate Dei. Venientes de transmarinis me & fratrem meum Alipium, nondum quidem clericos, sed jam Deo servientes, ut erat cum tota domo sua Religiosissimus, ipse susceperat, & apud eum tunc habitabamus. Verbum habitabamus nonnullam in domo ista moram significat, magnumque istud fanitatis per sanctum Stephanum, quod ibi Augustinus refert, donum, factum non videtur ad primum eorum ingressum. Ibi inchoata est prima cum sancto Aurelio Carthaginensi Episcopo amicitia. Vistabant Infirmitum Innocentium Exadvocatum, inquit Augustinus, quotidie sancti viri, Episcopus tunc Uzalensis beatæ memoriæ Saturninus, & Presbyter Gelasus, & Diaconi Carthaginensis Ecclesie, in quibus erat, & ex quibus solus est nunc in rebus humanis jam Episcopus, cum honore à nobis debito nominandus, Aurelius, cum quo recordantes mirabilia opera Dei, de hac re sepe collocuti sumus, eumque valde meminisse, quod commemoramus, invenimus. Eaque amicitia Epist. brevi tempore facta est tanta, ut adhuc novellus 64. presbyter Augustinus haberet Episcopum Aurelium tamquam alterum se, magnumque sui Eremitici instituti fautorem ac promotorem.

Carthagine progressus est Augustinus: ad propria, non ad civitatem, sed tanquam Monachus ac Eremita ad agros Tagastentes. Ita enim dicit Sanctus Possidius. Ac placuit ei percepta baptisimi gratia cum aliis civibus & amicis suis Deo pariter servientibus ad Africam, & propriam domum, A 2

Epist. 109.

si

si

Epist. 84.

si

L. 8. c.

C. 3.

C. 3.

L. 8. con. fess. c. 6.

Cap. 7.

L. 8. c.

12.

12.

L. 22. c. 8.

Epist. 64.

C. 3.

domum, agrosque remeare. Ad quos veniens, & in quibus constitutus ferme triennio, & à se jam alienatis curis secularibus, cum iis, qui eidem adhaerebant, Deo vivebat, jejuniis, orationibus, bonisque operibus, in lege Domini meditantibus die ac nocte. Et de iis, quæ sibi Deus cogitanti atque oranti intellecta revelabat, & præsentibus & absentibus sermonibus ac libris docebat. Quæ omnia brevi ac eleganti commentario illustrat Cardinalis Cæsar Baronius. Rediens una cum sociis Alipio & Evodio in patriam, quem condixerant vitæ statum, cum adhuc in Italia essent, exercere ceperunt. Secedentes enim rursus, ibidem triennio permanserunt. Porro toto illo triennio laicus Deo servavit. Quo tempore, hoc, inquam, anno librum scripsit de magistro, nempe sequenti anno à suscepto baptismo, cum jam Adeodatus puer sexdecim esset annorum, qui tempore baptismi, quem suscepit anno superiori, agebat annum decimum quintum, quem eodem ferme tempore ex hac vita discessisse tradit. Scripsit etiam tunc duos libros contra Manichæos de genesi, absolvit & libros de musica, addidit etiam commentarium de vera Religione adversus Manichæos. Hæc, inquam, omnia edidit, antequam presbyter fieret, ipso triennio commorationis in Eremito. Rectè, Amplissime Cardinalis, in Eremito. Vivebat namque eam vitam, quam ei prædicaverat Politianus, quæ utique erat in gregibus monasteriorum ac in uberibus Eremitæ desertis.

A. 389. Hæc tamen omnia non placent Gabrieli Pennotto, qui ex istis Possidii verbis varia infert, quorum quintum est, quod apprehensionis ad Presbyteratum tempore beatus Augustinus erat adhuc laicus. Sextum, quod adhuc tenebat agros proprios. At enim textus: Ad propriam domum & agros proprios remeavit, ad quos veniens, & in quibus triennio ferme constitutus, &c. Et infra concludit, etiam falsum esse, quod Cornelius Lancillottus & quidam alii scribunt, Beatum Augustinum statim, ut ad propriam domum rediit, quod reliquum erat sui patrimonii, vendidisse partem & pauperibus distribuisse, & ex parte alia rugurium sibi & suis Eremitis in Eremito exstruxisse: Nam Possidius aliter dicit. Ex hinc falsitatis convinci putat ea, quæ quidam tradunt de monasterio & Eremitica Augustini tum sociis cohabitatione in Eremito agri Tagastensis. Verum Pennottus miserè errat. Fateor namque ac cum Sancto Possidio ipsoque Augustino profiteor, Augustinum, dum à populo ad Presbyteratum arripere, fuisse adhuc laicum. Nunquid ideò non monachus? Abiit. Palam namque est istius temporis monachos fuisse omnes laicos. Hinc enim Augustinus, dum de vulgari laico populo loquitur, passim vocat *Laicos inferioris propofiti*, ut distinguat contra monachos, laicos propofiti sublimioris. Proinde dico Augustinum in agris propriis propè Tagastam, dudum antequam Hipponam adveniens ad Clericatum arripere, tunc proprio suo quantumcumque patrimonii renunciaffe, ac ipsum vel in pauperes vel in suorum ibi Coeremitarum primum monasterium fuisse elargitum; Credibileque est id ipsum fecisse etiam Alipium, Evodium,

L. I. c. 8. Presbyteratum tempore beatus Augustinus erat adhuc laicus. Sextum, quod adhuc tenebat agros proprios. At enim textus: Ad propriam domum & agros proprios remeavit, ad quos veniens, & in quibus triennio ferme constitutus, &c. Et infra concludit, etiam falsum esse, quod Cornelius Lancillottus & quidam alii scribunt, Beatum Augustinum statim, ut ad propriam domum rediit, quod reliquum erat sui patrimonii, vendidisse partem & pauperibus distribuisse, & ex parte alia rugurium sibi & suis Eremitis in Eremito exstruxisse: Nam Possidius aliter dicit. Ex hinc falsitatis convinci putat ea, quæ quidam tradunt de monasterio & Eremitica Augustini tum sociis cohabitatione in Eremito agri Tagastensis. Verum Pennottus miserè errat. Fateor namque ac cum Sancto Possidio ipsoque Augustino profiteor, Augustinum, dum à populo ad Presbyteratum arripere, fuisse adhuc laicum. Nunquid ideò non monachus? Abiit. Palam namque est istius temporis monachos fuisse omnes laicos. Hinc enim Augustinus, dum de vulgari laico populo loquitur, passim vocat *Laicos inferioris propofiti*, ut distinguat contra monachos, laicos propofiti sublimioris. Proinde dico Augustinum in agris propriis propè Tagastam, dudum antequam Hipponam adveniens ad Clericatum arripere, tunc proprio suo quantumcumque patrimonii renunciaffe, ac ipsum vel in pauperes vel in suorum ibi Coeremitarum primum monasterium fuisse elargitum; Credibileque est id ipsum fecisse etiam Alipium, Evodium,

N. 4.

alioque Coeremitas omnes. Tradit id Augustinus in sermone populari de diversis, sic dicens jam Episcopus ad plebem ac Clerum Hipponensem. Non attuli aliquid, non veni ad hanc Ecclesiam, nisi cum iis indumentis, quibus illo tempore vestiebar. Quia nempe omne patrimonium isti monasterio dederat, ideoque nisi unam vestem secum poterat asferre Hipponam. Hinc namque apud nos etiamnum viget ea lex, quæ Fratribus ad Episcopatum aut aliam dignitatem extra Ordinem adsumptis nihil nisi vestem unam asferre permittit, de reliqua autem eorum suppellectile disponi facit, quomodo solet de suppellectile fratrum mortuorum. Longè clariùs tradit hoc ipsum Augustinus in Epistola ad Albinam, ægens de causa Hipponensis sui populi, qui quod nuper virum Nobilissimum atque opulentissimum Pinianum, quomodo olim ipsum Augustinum ad Presbyteratum rapuerat, gravi ubique laborabat infamia avaritiæ atque simoniæ. Quomodo dicit hoc eos fecisse turpissimo appetitu pecuniæ? Primò, quia ad plebem, quæ clamabat, omnino non pertinet. Sicut enim plebs Tagastensis de his, quæ contulisset Ecclesiæ Tagastensi, non habet nisi gaudium boni operis vestri; sic & Hipponensis & cujuslibet alterius loci, ubi de mammonæ iniquitatis Domini præcepta fecistis, vel estis ubicumque facturi. Non ergo populus, ut de tanto viro Ecclesiæ consuleret suæ, ardentissimè flagrans, suum pecuniarium quaesivit commodum à vobis, sed vestrum pecuniæ contemptum dilexit in vobis. Nam si in me dilexerunt, quod audierant paucis agellulis paternis contemptis ad Dei liberam servitatem me fuisse conversum, neque hoc inviderunt Ecclesiæ Tagastensi, quæ carnalis patria mea: Sed cum illa clericatum mihi non imposuisset, quando potuerunt, habendum invaserunt: Quando flagrantius in nostro Piniano amare potuerunt, tantam mundi hujus cupiditatem, tantas opes, tantam spem tanta conversione superatam atque calcatam? Ecce, palam dicit Augustinus, quod se in Ecclesia Tagastensi omni paterna hæreditate exuerit, antequam eum Hipponenses invaderent atque imponerent clericatum. Hinc in Ecclesiam Hipponensem nihil derulit, nisi unicum, quo tunc amiciebatur, vestimentum: Quia nempe omnia sua jam à se alienarat, effuderatque in Eremitum Tagastensem. Nisi namque antea fuissent alienata, sequi ipsum omnia debuerant Hipponem, uti manifestum est ex ea suorum monasteriorum fundamentali lege, quam habet in Epistola ad sanctum Alipium, scripta in causa Ecclesiæ Thianensis pro patrimonio Fratris Honorati assumpti ex Tagastensi monasterio ad dictæ Ecclesiæ Presbyteratum, Honoratus iste patrimonio dives, profectus sub Alipio monachus Tagastensis, ordinatus est in Presbyterum ac Rectorem Ecclesiæ Thianensis, recenter à Donato conversæ ad Christum. Hinc inter Alipii monasterium atque istam Ecclesiam controversia de ejus patrimonio. Pro monasterio Alipius, pro Ecclesia agebat Augustinus. Alipius volebat patrimonium istud vel totum monasterio relinquere, vel certè inter

Serm. 49. c. 1.

Ep. 228.

Ep. 239.

monasterium atque Ecclesiam ex æquo dividi; Augustinus autem volebat illud totum sequi suum hominem, adeoque totum devolvi ad Ecclesiam istam, idque ideo, quia Honoratus iste eò usque necdum suum patrimonium alienarat: Istius quippe temporis monachi retinere poterant bonorum suorum proprietatem, sola eorum administratione translata in Prælatum. Sequebatur namque Augustinus hanc regulam fundamentalem. Videtur itaque mihi hæc regula esse in rebus hujuscemodi retinenda, ut quidquid de eo jure, quo talia possidentur, ejus fuerit, qui alicubi clericus ordinatur, ad eam pertineat Ecclesiam, in qua ordinatur. Usque adeò autem eodem jure Presbyteri Honorati est illud unde agitur, ut non solum alibi ordinatus, sed adhuc in Tagastensi monasterio constitutus, si re sua non vendita nec per manifestam donationem in quempiam translata moreretur, non nisi hæredes ejus in eam succederent, sicut Frater Emilianus in illos triginta solidos Fratris Privati successit. Quidam itaque monachatum profitentes res omnes suas à se alienabant, eas aut ipsi monasterio aut pauperibus aut aliis piis causis elargientes, alii autem earum proprietatem sibi retinebant. Primi, dum ad alicujus Ecclesiæ clericatum evocabantur, nihil secum deferabant, nihil namque habebant; posteriores autem conferebant omnia, conferebant namque suum, in quod monasterio nihil erat juris, adeo ut monacho tali morienti non monasterium, sed legitimi succederent hæredes. Hæc, inquam, in Augustini monasteriis erat una lex fundamentalis. Jam porrò audivimus, quod Augustinus ad Ecclesiæ Hipponensis Presbyteratum evocatus nihil præter unicum amictum secum isti Ecclesiæ contulerit, sed omnia reliquerit in Ecclesia Tagastensi. Quo jure, qua de causa? Quia omnia à se jam alienarat, dederatque Tagastensi monasterio, quod utique, Pennotte, quia Augustinus eò usque laicus fuit, esse non potuit monasterium Clericorum. Neque contrarium habet Sanctus Possidius. Verba quippe ista, *Ad propriam domum agrosque*, significant agros, non dominio ac possessione proprios, sed proprios origine ac nativitate. Hoc namque locutionis genere etiamnum monachus Iprensis aut Duacensis, dum Ipras aut Duacum tendit, tendere se dicit ad domum propriam, propriosque agros. Quin immo Possidius dicit idipsum de Augustino, quod Augustinus de seipso: *Ad quos veniens, & in quibus constitutus ferme triennio, & se jam alienatis curis secularibus, &c.* Quibus curis secularibus? Sanè non aliis, quam temporalium bonorum. Sensus itaque Possidii est hic: veniens ad nativos Patriæ agros, atque in illis jam fixo Eremitico ac sociali domicilio constitutus res omnes suas temporales à se alienavit, verumque vixit monachum atque Eremitam.

Ep. 239.

Cap. 3.

ret cum videre, promittens se posse mundi hujus omnes contemnere cupiditates atque illecebras, sicut aliquando ex ejus ore Dei verbum audire meruisset. Quod cum ad se fidei fuisset relatione delatum, liberare animam cupiens ab hujus vitæ periculis, morteque æterna, ad memoratam ultro atque confestim venit civitatem, & hominem visum allocutus frequentius atque exhortatus est, quantum Deus donabat, ut quod Deo voverat redderet. Ac se ille facturum de die in diem pollicebatur, nec tamen in ejus tunc hoc implevit præsentia. Sed vacuum utique & inane esse non potuit, quod per tale vas mundum, in honore utile Domino, ad omne opus bonum paratum, in omni loco Divina gerebat providentia. Ex tunc ergo Tagastensis ista Augustini Eremita, licet necdum conventualibus muris cincta, innotuerat usque Hipponem, atque ex inde tyrones quærebat atque recipiebat. Dum porrò isti boni operi Augustinus insistit, ei à populo manus iniiciuntur, sit Hipponensis Presbyter, dicitur de ipso Possidius. Factus ergo Presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei servitium vivere cepit secundum modum & regulam sub sanctis Apostolis constitutam. Maximè ut nemo quidquam proprium in illa societate haberet, sed eis essent omnia communia, & distribueretur unicuique sicut opus erat, quod jam ipse prior fecerat, dum de transmarinis ad sua remeasset. Audiamus hæc omnia distinctius atque accuratius ex ipso Augustino. Ego, quem Deo propitio, videtis Episcopum vestrum, juvenis veni ad istam civitatem, ut multum vestrum noverunt. Quærebam, ubi constituerem monasterium, & viverem cum fratribus meis. Spem quippe omnem seculi reliqueram, & quod esse potui, esse nolui, nec tamen quaesivi esse quod sum. Elegi in domo Dei mei abjectus esse, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Ab iis, qui diligunt seculum, segregavi me, sed eis, qui præstant populis, non me coequavi. Nec in convivio Domini mei superiorem locum elegi, sed inferiorem & abjectum: Et placuit illi dicere. Adscende sursum. Usque adeò autem timebam Episcopatum, ut quoniam ceperam esse alicujus jam momenti inter Dei servos fama mea, in quo loco sciebam non esse Episcopum, ne illo accederem, cavebam. Et hoc agebam quantum poteram, ut in loco humili salvarer, ne in alto periclitarer. Sed, ut dixi, Domino servus contradicere non debet; veni ad istam civitatem propter videndum amicum, quem putabam me lucrari posse Deo, ut nobiscum esset in monasterio. Quasi securus perveni, quia locus habebat Episcopum. Apprehensus, Presbyter factus sum, & per hunc gradum perveni ad Episcopatum. Non attuli aliquid, non veni ad hanc Ecclesiam, nisi cum iis indumentis, quibus illo tempore vestiebar. Et quia hic disponebam esse in monasterio cum fratribus, cognito instituto & voluntate mea, beatæ memoriæ senex Valerius, dedit mihi borum illum, in quo nunc est monasterium. Capi boni propofiti fratres colligere, compares meos, nihil habentes sicut nihil habebam, & imitantes me: ut quomodo ego tenuem paupertatulam meam vendidi, & pauperibus erogavi, sic facerent illi.

Cap. 3.

Serm. 49. de Divers. cap. 1.

illi, qui mecum esse voluissent, ut de communi viveremus. Commune autem nobis esset magnum & uberrimum pradium, ipse Deus. Pervenit ad Episcopatum; vidi necesse habere Episcopum exhibere humanitatem assiduam quibusque venientibus sive transeuntibus. Quod si non fecissem, Episcopus inhumanus diceret; si autem consuetudo ista in monasterio permessa esset, indescens esset. Et idem volui in domo ista Episcopi habere mecum monasterium clericorum. Duo itaque instituit Augustinus monasteria: Primum Presbyter Eremitarum in horto seu agro suburbano; alterum Episcopus in domo Episcopali Clericorum seu canonicorum.

CAPUT III.

Hæc Augustini ac Possidii adducta loca elucidantur.

Primò, attendenda sunt hæc Augustini verba. Veni ad istam civitatem propter vendendum amicum, quem putabam me lucrari posse Deo, ut nobiscum esset in monasterio. Dicit quis, in quo monasterio? Eo tempore necdum erat monasterium: Primum namque monasterium fuit monasterium Hipponense, quod tunc necdum erat, utique ædificatum dumtaxat post Augustini Presbyteratum, tunc primo inchoantis colligere fratres boni propositi. In quo ergo monasterio cum Augustino adhuc laico futuro fuisset iste amicus? Respondeo eum futurum fuisse in monasterio seu Eremo Tagastensi: Hujus namque bonam famam Agens iste in rebus usque Hipponem audierat, hujus ingressum voverat, hujus voti causa venerat Augustinus Hipponem. Hoc est illud monasterium, de quo ita dicit Possidius. Factus Presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei servis vivere cepit secundum modum & regulam sub sanctis Apostolis constitutam. Maxime ut nemò quisquam proprium in illa societate haberet, sed eis essent omnia communia, & distribueretur unicuique, sicut opus erat, quod jam ipse prior fecerat, dum de transmarinis ad propria remeasset, Ecce, jam statim à suo in Africam ac agros proprios adventu vixerat vitam communem, & quidem eam ipsam, quam postea Presbyter instituit Hipponem. Jam ergo ante Presbyteratum erat monasterium, necdum tamen ex muris ac lapidibus, sed ex solis hominibus ac sanctis moribus ædificatum; Primi mari fuerunt in horto Hipponensi.

Secundò, elucidanda sunt hæc verba Augustini. Querebam, ubi constituerem monasterium, & viverem cum fratribus meis, Hoc est, Ego jam habens monasterium ex fratribus, querebam ubi constituerem monasterium ex muris. Peto, quid quærerem, an fundum, an nummos, an aliquid aliud? Constante assevero neque fundos neque nummos quæstos fuisse, qui utique abundè suppetebant. Habebat fundos quospiam pauperibus parentibus natus Augustinus, habebat Agens in rebus Evodius, habebat nobilis ac opulentus Alipius: Ex his seligere poterant ædificatio necessarios, de reli-

quis facere, quod de suis non ita dudum post fecerunt Paulinianus ac ejus frater Hieronymus, de quo ita hic scribit ad Pammachium, & diverso Ep. 26. in ista provincia ædificatio monasterio, & diverso propter exstructio, ne forte & modo Joseph cum MARIA in Bethleem veniens non inveniat hospitium, tantis de toto orbe confluentibus turbis obruimur monachorum, ut nec captum opus deserere, nec supra vires ferre valeamus. Unde quia pœnè nobis istud de Evangelio contigit, ut future sarris non ante computarimus expensas; compulsi sumus fratrem Paulinianum ad patriam mittere, ut semirutas villulas, quæ Barbarorum esugerunt manus, & parentum communium census venderet, ne captum sanctorum ministerium deserentes, risum maledicis & æmulis præbeamus. Certè eo tempore necdum in Africam irruerant Barbari, necdum expilationibus atque exustionibus agrorum pretia diminuerant, neque opus erat longa peregrinatione. Proinde neque fundus neque nummus ædificio necessarius poterat Augustino deesse.

Dico ergo Augustino defuisse, atque ab illo quæsitum fuisse id, de quo sic dicit sanctum Concilium Chalcedonense. Qui verè & purè Cap. 4. solitariam eligunt vitam, digni sunt convenienti bonore. Quidam tamen monachorum habitu utentes indifferenter per civitates incedunt, necnon & monasteria & seipsos propria presumptione condemnant. Placuit igitur neminem aut ædificare aut construere monasteria, aut oratorii domum, sine conscientia ipsius civitatis Episcopi. Eos verò, qui per singulas civitates seu possessiones in monasteriis sunt, placet nobis Episcopo subiectos esse debere, & quieti operam dare, atque observare jejunia & orationes, in locis, in quibus semel se Deo voverint, permanentes. Scio hunc canonem esse Augustino posteriore: verum, quoniam in omnium fidelium cordibus quasi naturaliter inscriptus est, per omnem Ecclesiam semper observatus fuit, estque Chalcedone non primò definitus, sed dumtaxat innovatus ac in perpetuam scripturam redactus propter nescio quos præsumptores. Et quidem eum observatum oportuit quam maximè à Sancto Augustino. Augustinus quippe rem inchoabat novam, Africanæ Ecclesiæ huc usque invisam ac insuetam, eò usque enim Africa nullos omnino monachos norat. Augustinus ergò nihil hic poterat aut volebat sine licentia alicujus Episcopi: Hanc hinc inde inquirebat. Sic planè insinuant hæc ejus verba. Et quia hic disponebam esse in monasterio cum fratribus, cognovi instituto & voluntate meæ beatæ memoriæ senex Valerius dedit mihi hortum, in quo nunc est monasterium. Cæpi boni propositi fratres colligere, Ecce, Valerius de Augustini instituto ac voluntate cognovit, cognitum approbavit, hortum seu agrum dedit, capitque tunc Augustinus palam fratres colligere, utpote tunc habens publicam licentiam, Ordinemque ab Ecclesia approbatum. Approbatum, inquam, ab Ecclesia Hipponensi: Etenim in nullam aliam Ecclesiam propaginem suam traduxit, nisi obrenta cuiusque Episcopi licentia, ut in decursu sum didicimus.

Tertiò, noranda sunt hæc Augustini verba.

Et quia hic disponebam esse in monasterio cum fratribus. Notanda est particula hic. Augustinus quippe non fuit ordinatus Presbyter à Sancto Valerio, quomodo Hieronymus à Sancto Paulino, sed prout præcipit canon decimus quintus ac decimus sextus Concilii Nicæni postmodum magis explicatus per hunc canonem Concilii Chalcedonensis. Neminem absolutè ordinari jubemus Presbyterum neque Diaconum, nec quemlibet in Ecclesiastica ordinatione constitutum, nisi manifestè in Ecclesia sue civitatis sive possessionis, aut in martyrio, aut in monasterio hic, qui ordinatur, mereatur ordinationis publicæ vocabulum. Eos autem, qui absolutè ordinantur, decrevit sancta Synodus vacuum habere manus impositionem, & nullum tale factum valere, ad injuriam ipsius, qui ordinavit. Ordinari absolutè est ordinari sine canonico titulo, ac sine fixa ad certam Ecclesiam adscriptione. Istos porò Nicænos canones fuisse apud Afros in viridi observantia, patet ex ipso Augustino, sic scribente ad Presbyterum Quintianum. Institutum est, ut clericum alienum nemo suscipiat. Presbyter ergo Augustinus videns se jam Hipponem fixum, suum tamen monasticum institutum, quod ab audito Potitiano huc usque observarat, firmus statuit non deferendum. Tunc ergo disposuit hic esse in solitudine ac monasterio, cepit res suas Episcopo Valerio exponere; Valerius eas maturè cognitac ac discussas probavit, dedit Augustino agrum suburbanum, & ique ibi primos suos inchoavit Eremiticos muros.

CAPUT IV.

Explicatur locus controversus Sancti Possidii.

Verba controversa sunt hæc. Factus Presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit. Controversa est, quod sit intra Ecclesiam. De istis verbis sic dicit Cardinalis Baroni- A. 391. us. Quod dicit Possidius Augustinum factum Presbyterum monasterium intra Ecclesiam mox instituisse, alter se rem habuisse, cum præcedens Sancti Augustini sermo declarat, tum quæ subdit his verbis. Pervenit ad Episcopatum; vidi necesse habere Episcopum exhibere humanitatem assiduam quibusque venientibus sive transeuntibus: Quod si non fecissem, Episcopus inhumanus diceret; si autem consuetudo ista in monasterio permessa esset, indescens esset. Et idem volui habere in ista domo Episcopi mecum monasterium clericorum. Hæc ipse. Quibus declaratur, non nisi factò ipso Episcopo accidisse quod ait Possidius, construxisse ipsum Augustinum monasterium intra Ecclesiam: ut ex his videas duo ab eo erecta fuisse Hipponem monasteria, alterum cum adhuc Presbyter esset, in horto, alterum verò cum factus est Episcopus, in ipsa Episcopali domo, quæ inhaerens esse solet Ecclesiæ.

At ego nunquam credidero Augustinum ac Possidium hac in re inter se diffidere. Quod enim tam Augustinus, quam plerique ejus ad Episcopatum assumpti Discipuli duo intra Ecclesias suas exerxerint monasteria, unum monachorum seu Eremitarum, aliud clericorum seu

canonicorum, res est adeo clara, ut diligens Augustini lector nequeat de ea vel dubitare. De Ecclesia sua Hipponensi testatur id Augustinus non solum in jam allegato sermone, sed etiam in Epistola ad Alipium sic dicens. Clericos sanè Ep. 224. nostros vel fratres in monasterio constitutos participes fuisse vel hortatores contumeliarum tuarum, utrum probari possit, ignoro. Testatur & Sanctus Paulinus sic scribens ad eundem Alipium. Benedictos sanctitatis tue comites & emulatores, in Domino fratres, si dignantur, nostros, tam in Ecclesiis, quam in monasteriis, Carthagine, Tagastæ, Hipponem Regio, & totis parochiis tuis, atque omnibus cognitis tibi per Africam locis, Domino catholice servientes, multo affectu & obsequio salutarum rogamus. Ecce, non solum Hipponem, sed etiam Carthagine, Tagastæ, aliisque plurimis Africa locis, alii erant sub eodem Episcopo fratres Eremitæ seu monachi in monasterio, alii erant Clerici in Ecclesia seu domo Episcopali. Monasteria ista erant in hortis, hoc est, in agris suburbanis, procul ab omni strepitu seculari. Hinc enim ad Sanctum Aurelium Carthaginensem Episcopum gratulabundus atque gratias agens sic scribit Presbyter ac in horto Hipponensi monachorum Pater Augustinus. Ep. 64. agrum fratribus datum provisione ac liberalitate tua didicimus ante Epistolam tuam, per sanctum fratrem & conservum nostrum Parthenium, à quo multa alia, quæ audire desiderabamus, audivimus. Dedit fratribus Eremiticis agrum, quomodo Valerius eis dederat hortum: Agrum suburbanum, ad monasterii ædificationem. Ita testatur Augustinus sic dicens in libris Retractorum. Lib. 2. c. 21. Ut de opere monachorum librum conscriberem, illa me necessitas compulit, quod cum apud Carthaginem monasteria esse cepissent, &c. En, non Carthagine, sed prope illam esse ceperant, nempe in agro Aureliano. Horum omnium causam tradit nobis Sanctus Possidius. Cap. 11. Proficiente verò doctrina Divina, sub Sancto Augustino in monasterio Deo servientes, Ecclesiæ Hipponensi clerici ordinari ceperunt. Ac deinde innotescere & clarescere de die in diem Ecclesiæ Catholice prædicationis veritate, sanctorumque servorum Dei proposito, continentia, & paupertate profunda, ex monasterio, quod per illum memorabilem virum & esse & crescere ceperat, magno desiderio poscere atque accipere Episcopos & clericos pax Ecclesiæ atque unitas & cepit primò, & postea consecuta est. Nam ferè decem, quos ipse novi, sanctos ac venerabiles viros, continentes & doctissimos, Beatus Augustinus diversis Ecclesiis, nonnullis quoque eminentioribus, rogatus dedit. Similiterque & ipsi ex illorum sanctorum proposito venientes, Domini Ecclesiis propagatis, & monasteria instituerunt, & studio crescente adificationis verbi Dei, cæteris Ecclesiis promotos fratres ad suscipiendum Sacerdotium præstituerunt. Hoc est, quod ex Augustini discipulatu assumpti fuere ad Episcopatum, in ea ipsa forma in suis Ecclesiis instituerunt monasteria, qua viderant ea Hipponem instituta a suo Patre ac magistro, videlicet alterum Eremitarum, in agro, alterum clericorum in palatio Episcopali. Hinc dicit Possidius: Sub Augustino & cum.

Augustino in Monasterio Deo fervientes. Sub illo erant Eremitæ, cum illo Clerici, quia sub eodem tecto, in eadem mensa, in vita per omnia communi. Proinde clarissimum est, quod duplex hoc monasteriorum genus sit ab Augustino inchoatum ac propagatum, neque ullatenus crediderim oppositum asseri à Sancto Possidio. Credo verba ista, *Intra Ecclesiam*, malè intelligi à Baronio. Neque enim *Intra Ecclesiam* est idem, quod *intra domum Episcopalem*; nullo modo: Est idem, quod *intra parochiam Hipponensem*. Significant idem, quod & Augustini verba: *Et quia hic desponebam esse in Monasterio*. Hoc est, quia Augustinus ad agros Tagastensis atque inchoatum in illis monasterium reverti non poterat, disposuit institutum suum Hipponè profèqui, ideoque instituit Monasterium *intra Ecclesiam* seu parochiam civitatis Hipponensis.

Non penitus perperam loquitur hic Pennottus. Rectè namque advertit Augustinum à Valerio ordinatum fuisse, non in qualemcumque Presbyterum, sed in civitatis Hipponensis parochum seu Presbyterum Plebanum. Colligit id ex verbis Sancti Possidii. *Eodem tempore in Ecclesia Catholica Valerius Sanctus Episcopatum gerebat, qui cum flagitante Ecclesiastica necessitate de providendo & ordinando Presbytero civitatis plebem Dei alloqueretur & exhortaretur, &c.* Nota verba, *De ordinando Presbytero Civitatis*: Hoc est, qui futurus esset Parochus civitatis ac Plebanus. Nota item verba, *In Ecclesia Catholica*. Duo namque erant tunc Hipponè Episcopi, duæque Episcopales Basilicæ: Nempe Basilica Catholica, in qua præsidebat Sanctus Valerius, ac Basilica Donatistarum, in qua præsidebat eorum Episcopus Proculianus. Hoc supposito, de verbis istis, *Intra Ecclesiam*, sic dicit Pennottus. *Intellige prope vel juxta Ecclesiam, vel in horto Valerii, qui erat vicinus Ecclesie. At cuius Ecclesie, intra quam Ecclesiam? Certè non intra aliam Ecclesiam? quam parochialem, prope quam necesse erat residere eum, qui Parochus fuerat ordinatus. Porro si in Ecclesia Parochiali vel prope illam monasterium instituit, cerè non in Eremito, vel in nemore, vel in solitudine, non Monachorum, non Eremitarum. Quid enim Monachis & Eremitis cum civitatibus, quid cum Ecclesiis Parochialibus? Et infra, hanc Ecclesiam Parochialem dicit fuisse aliam à Cathedrali: Juxta Cathedralè namque Ecclesiam in Palatio Episcopali non instituit Augustinus Monasterium, nisi jam promotus ad Episcopatum. Ast in his Pennottus graviter hallucinatur. Male namque in Hipponensi civitate præter Ecclesiam Cathedralè ponit aliam parochialem: Hippona namque est, fuitque semper modica civitas, ideoque credibile non est præter duas Cathedralès Basilicàs fuisse tunc in ipsa alias Ecclesias Parochiales. Ecclesia quippe Cathedralis erat, more apud antiquos penitus universali, etiam parochialis, dicoque præter ipsam tunc pro Catholicis, utique longè paucissimis, non fuisse ibi aliam. Quod enim ibi paucissimi essent Catholici, patet ex ipso Augustino de sua civitate sic scribente ad Vincenium Ro-*

gatistarum Episcopum Cartennensem. *Quæ cum Epist. tota esset in parte Donati*. Sic, inquam, erat dum eam accepit Episcopus Augustinus. Proinde paucis Catholicis una Cathedralis Ecclesiæ omnino sufficiebat. Et hinc Sanctus Valerius agebat de ordinando, non alicujus secundariæ Parochiæ, sed totius civitatis Presbytero; agebat ad totam Hipponensem plebem Catholicam, quæ utique tota tamquam ad suam parochiam convenire consueverat ad Ecclesiam Episcopalem. Erat, inquam, Hipponè unica dumtaxat parochia: Ast eo tempore, quo ibi Augustinus arreptus est ad Presbyteratum. Augustino namque jam Episcopo, ac per ipsum, quod quidem sæpe testatur, omni suo populo à Donati pertinacissima scabiè ad Christum translato, fuisse parochiæ ad minimum tres. Fuit enim parochia Cathedralis, in qua erexit memoriam seu sacellum S. Stephani: Sacellum tot ac tantis miraculis gloriosum. Fuit & Basilica expulsi Proculiani: neque enim dubium est, quin eam Augustinus ab hæretica face expurgatam reconciliarit, consecravitque in parochialem. Fuit ibi denique Basilica ad octo martyres, quam ab Augustino jussus partim ex sua impensa partim ex populi Hipponensis collecta ædificavit Presbyter Leporius, haud dubiè in tertiam, quia populo per Augustinum converso jam duæ non sufficiebant, parochialem. Verùm non ita fuit Presbytero adhuc Augustino. Quapropter *intra Ecclesiam* non est idem quod juxta Ecclesiam: Cum enim ibi unica dumtaxat fuerit pro Catholicis Ecclesia, eaque Episcopalis, debuisset primum istud monasterium fuisse juxta ipsam, quod etiam Pennottus fatetur deviare à vero. Quid ergo est *intra Ecclesiam*? Respondeo vocem *Ecclesiam* sumi tribus præfertim modis. Primo, pro Basilica aut æde materiali. Secundo, pro viva ac rationali fidelium congregatione. Tertio denique, pro limitibus alicujus Dioceseos atque Parochiæ circumscriptivis. Sic hic Duaci esse dicimur in Ecclesia Atrebatensi, Valencensis verò esse in Ecclesia Cameracensi: Sic in hoc vel isto Duacensi vico dicimur esse in Ecclesia S. Petri aut Jacobi: Sic in hoc vel isto agro esse in hujus vel istius pagi Ecclesia, hoc est, *intra limites Parochiales*. Et hoc sensu voces istas accipit Sanctus Possidius. *Instituit Monasterium intra Ecclesiam*, id est, *intra limites parochialis, quæ & Cathedralis erat, Ecclesiæ Hipponensis*. Hinc fateor Monasterium istud non fuisse in Eremito, aut sylva, aut agresti aliqua solitudine: Dico tamen fuisse in horto, id est, in agro suburbano, qui tamen esset *intra Ecclesiam* seu parochiam civitatis Hipponensis. At inquires cum Pennotto: *Quid Eremitis cum civitatibus & Ecclesiis Parochialibus?* Respondeo id à S. Valerio ejusque populo querendum: *Quære ab illis, cur hominem de Eremito Tagastensi advenam quasi plagio rapuerint; cur eum sibi parochum ordinarint; cur ei, quod monachismum atque vitam Eremiticam exuere nollet, dederint hortum, locum suæ civitatis quietissimum, monasterio extruendo?* Æquè clarè patebunt hæc omnia ex intellectis hæc Augustini verbis. *Cognito instituto & voluntate*

Augustinus monachismum primus inducit in Africam.

luntate mea senex Valerius, dedit mihi hortum illum, in quo nunc est monasterium. Hæc namque duo, *Propositum & voluntas* nequaquam accipi possunt pro eodem, sed sunt planè diversa. *Propositum* significat monasticæ professionis speciem seu formam, quam Augustinus in Africam de Italia transportarat, quam huc usque prope Tagastam cum focis vixerat, quamque jam etiam vivere ac transportare volebat Hipponam; at verò *voluntas* significat eum Augustinianæ mentis motum, quo etiam Presbyter volebat Monachus permanere, frui nolens istorum temporum canonico indulto, quod quemvis clericum à Monachismi debitibus eximebat. Patet id imprimis ex ipso Augustino, quæ in libris Retractionum ac de opere Monachorum Monachos vocat laicos *Propositi sublimioris*. Et ex S. Hieronymo, qui in Epistola ad Principiam monasticæ vitæ genus vocat *Propositum monachorum*. Et ex S. Leone Papa magno, qui in Epistola ad S. Ruricum Ecclesiæ Narbonensis Episcopum istud vitæ genus vocat *Propositum Monachi ac propositum boni melioris*. Legè quosvis antiquos Patres aut canones, & reperies significationem istam esse voci istæ penitus universalem. Proinde & in ea hic quoque loquitur Augustinus, aliud longè quid significans per vocem *Propositi*, aliud per vocem *voluntate*. At inquires, unde Augustino ea voluntas devians ab istorum temporum canonico indulto? Respondeo primas ejus radices conceptions fuisse in Italia, haud dubiè ex S. Ambrosio, qui de S. Eusebio Vercellensi Episcopo, magnoque apud Italos Monacho sic scribit ad Vercellenses: *Primus in occidentis partibus diversa inter se Eusebius conjunxit, ut & in civitate postius Monachorum instituta teneret, & Ecclesiam regeret jejunit sobrietate*. Et hinc sanctum istum haud dubiè sibi à S. Ambrosio frequenter prædicatum imitaturus S. Augustinus suum Heremitarum Hipponensem monasterium, non foris in deserto Eremito, sed in horto *intra Ecclesiam* instituit, hoc est, in agro suburbano *intra parochiales limites civitatis Hipponensis*. Et sanè nimium hallucinatur Pennottus, dum Africanorum Parochorum domos putat semper fuisse suæ Ecclesiæ contiguas, ideoque verba hæc *intra Ecclesiam* esse idem quod *juxta Ecclesiam*. Nimirum hallucinatur circa mores Africanorum. Etenim non Afros dumtaxat Parochos, sed etiam ipsos Episcopos quandoque habitasse non nihil à sua Ecclesia semotos, patet ex decimo quarto canone Concilii quarti Carthaginensis. *Ut Episcopus non longe ab Ecclesia hospitium habeat*. Antea ergo habitabant quidam etiam longè ab Ecclesia. Est id in Synodo ista reformatum, statutumque, ut non longè, id est, non extra parochiales limites habitarent. Synodo isti interfuit S. Possidius. Constantèr itaque dico canonem istum, dum Augustini vitam scriberet, fuisse ab eo attentum, ideoque *intra Ecclesiam* esse idem quod non longè ab Ecclesia, seu *intra limites parochiales*.

Quamvis jam pridem proximè post Apostolorum tempora Romana Ecclesiæ præfuderit Sanctus Papa Telephorus Anachoreta, ac non ita dudum post Sanctus Dionysius Monachus, monachi tamen Romæ atque in omni alia Europa prius fuere noti sub Pontificatu Julii primi, anno Domini JESU trecentesimo vigesimo octavo, quando eò ex Ægypto à facie crudelium Arianorum fugiens advenit Sanctus Athanasius, secum deferens vitam Sancti Antonii tunc adhuc viventis, secumque adducens alios quot ejus monachos, strenuos fidei pugiles, personæ suæ prædicatorios milites, consortesque omnis suæ persecutionis. Testatur id Sanctus Hieronymus ad Sanctam Virginem Principiam scribens de Sancta Marcella. *Nulla eo tempore nobilitas feminarum noverat Romæ propositum Monachorum, nec audebat, propter rei novitatem, ignominiosum, ut tunc putabatur, & vile in populis nomen assumere. Marcella ab Alexandrinis prius sacerdotibus, Papaque Athanasio, & postea Petro, qui persecutionem Arianæ Hæreses declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum, Romam confugerant, vitam Beati Antonii, adhuc tunc viventis, monasteriorumque in Thebaide Pachomii, & Virginum & Viduarum didicit disciplinam: Nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognoverat*. Hæc prima & rudia adhuc monachismi apud nos Europæos incunabula multum promovit atque adolefcere fecit Sanctus Eusebius Episcopus Vercellensis, de quo ad Vercellensem Ecclesiam sic scribit Sanctus Ambrosius. *Primus in occidentis partibus diversa inter se Eusebius sanctæ memoriæ conjunxit, ut & in civitate postius monachorum instituta teneret, & Ecclesiam regeret jejunit sobrietate*. Et infra. *Hæc patientia in Sancto Eusebio monasterii coaluit usû, & durioris observationis consuetudine hausit laborum tolerantiam. Namque hæc duo in attenta Christianorum devotione præstantiora esse quis ambigat, Clericorum officia & Monachorum instituta?* Sanctus namque Eusebius non solum apud suos Italos in Sancto Athanasio ac Sociis ejus, sed etiam in Orientali Ecclesia, tamquam in suo fonte, monachos ac eorum instituta viderat: utpotè unà cum Lucifero Ecclesiæ Calaritanæ Episcopo omnium istarum Ecclesiarum sedulus lustrator ac admirabilis pacificator, eò destitutus cum plenitudine potestatis ab Apostolica sede. Hæc ergo ibi visa instituta ipsi placuere, ideoque ea assumptæ & vixit, atque ad suos Italos deportata mirificè propagavit. Et haud dubiè ex hac propagine venit istud Mediolanense sub nutu Sancto Ambrosio monasterium, cujus meminit Augustinus in suis Confessionibus. Item ea omnia tam virotrum quam mulierum per omnem Italiam monasteria, quorum veracem sanctimoniam refert ac laudat in libro de moribus Ecclesiæ Catholice, eam opponens falsæ ac fallaci abstinentiæ ac continentiæ Manichæorum. Et ad

L. I. c. 13. n. 1.

C. 4.

L. I. c. 13. n. 1.

N. 2.

Epist. 16. C. 2. 3.

Epist. 82.

ad præfata ista Sancti Ambrosii de Sancto Eusebio verba rectè dicit Cardinalis Baronius: Quod ipsum præstantissimum vitæ genus Sanctus Martinus Turonensis Episcopus transtulit in Gallias, & Sanctus Augustinus in Africam. Constat namque Sanctum Martinum aliquoties fuisse in Italia. Fuit enim in quibusdam Italicis Episcoporum Conciliis: Magistro suo Sancto Hilario Pictavorum Episcopo de exilio in Gallias redeunti occurrit usque Romam: ac longam factis moram, idque causa fluctuantis fidei, traxit in monasterio Mediolanensi, dira ibi passus ab impio Auxentio Arianorum Episcopo, ac inde tandem violenter extrusus: Sanctus itaque Ambrosius istud Monasterium non exiit, sed in sua Ecclesia invenit, erectum haud dubiè non ita pridem à Sancto Eusebio: atque in eo addidit Martinus monasticam disciplinam, transtulitque secum in Ecclesiam Gallicanam. Multum quoque haud dubiè didicit à Sancto Hilario Episcopo Pictavorum. Hic namque Hilarius, factione Saturnini Arelatenfis Episcopi Ariani, à pseudo Synodo Bytherrensi deportatus in Exilium, totum peragravit orientem, idque neque inglorius, neque incurius. Etenim in Phægyia fulcitavit mortuum: interfuit Concilio Seleuciensi ac Constantinopolitano: Constantinopoli Arianos Episcopos provocavit ad publicam disputationem, semper interim communicans ac familiariter utens solis Ægypti Episcopis, quos omnes insignes fuisse Monachos mox sum ostensus. Hisce, inquam, solis communicavit Hilarius ille, qui tantus fuit vitæ monasticæ amator, ut etiam adhuc laicus legatus in suo conjugio quasi Monachum vixisse. Proindeque haud dubium est, quin omnem vitæ istius rationem sedulo perscrutatus sit, atque postmodum tradiderit Sancto Martino. Et ex hac Sancti Athanasii seu potius Sancti Antonii per Sanctum Eusebium propagine descendimus etiam nos Augustiniani Eremitæ. Eum ipsum namque Antonium, quem in codice scriptum attulit Athanasius Romam, narravit Augustino Nobilis vir Potitianus, omnemque vitæ Antonianæ formam propriis oculis lustravit Augustinus in Italicis Sancti Eusebii Monasteriis, atque secum transtulit, ubi huc usque nec visa nec nota fuerat, ad Ecclesias Africanas. Sic palam testatur ipse in variis locis. Scribit enim in libris Retractationum: Ut de opere Monachorum librum conscriberem, illa me necessitas compulit, quod cum apud Carthaginensem monasteria esse cepissent, &c. Et in libro de opere Monachorum. O servi Dei, milites Christi, itane dissimulatis callidi hostis insidias, qui bonam famam vestram, tam bonum Christi odorem, omni modo cupiens obscurare putibus suis, tam multos hypocritas sub habitu Monachorum usquequaque dispersit: Cum interea ubique in factis suis malis deprehens fuerint sub generali nomine Monachorum vestrum propositum blasphemarunt, tam bonum, tam Sanctum, quod in Christi nomine cupimus, sicut per alias terras, sic per totam Africam pullulare. Et exponens locum Apostoli, Profanas vocum novitates devitas sic dixit ad populum. Non ait verborum novitates, sed addit profanas: Sicut enim & doctrinae Religionis congruentes verborum novitates, sicut ipsum nomen Christianorum, quando dici cæperit, scriptum est. In Antiochia enim post adfensionem Domini primum appellati sunt Discipuli Christiani, sicut legitur in actibus Apostolorum. Et Xenodochia & monasteria postea sunt appellata novis nominibus, res tamen ipsæ & ante nomina sua erant, & religionis veritate firmantur, quæ etiam contra improbos defenduntur. Præsertim adversus Martini Lutheri ac Joannis Calvinii magistros ac præcuriores turbulentos Donatistas, qui monachorum in Africa institutorem ac Patriarcham Augustinum ubique traducebant tamquam inventorem novorum Dæmoniorum. Hinc enim dicit Augustinus adversus Petilianum eorum Episcopum Cirthensem. Deinceps pervexit ore maledico in vituperationem monasteriorum ac monachorum, arguens etiam me, quod hoc genus vitæ à me fuerit institutum. Quod genus vitæ omnino quale sit, nescit, vel potius toto orbe notissimum nescire se fingit. Et in tractatu ad populum. Quando vos rectè Hæreticis de circumcellionibus insultare cæperitis, illis vobis insultantibus dicere consueverunt, quid sibi vult nomen monachorum? Quid ergo dicunt illi, qui nobis de nomine monachorum insultant? Dicunt, offendite, ubi sit scriptum nomen monachorum. Et etiam insultant nobis audent, quia fratres, cum vident homines, Deo gratias dicunt. Quid est, inquit, Deo gratias. Itane surdus es, ut nescias quid sit Deo gratias? Qui dicit Deo gratias, gratias agit Deo. Vide, si non debet frater Deo gratias agere, quando vidit fratrem suum. Num enim non est locus gratulationis, quando se invicem vident, qui habitant in Christo. Et itam infra. Quare appellamus Monachos, cum dicat psalmus, Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum? Mōdo enim unus dicitur. Et non unus quomodoque, nam & in turba est unus, sed una cum multis unus dici potest, Mōdo non potest, id est, solus. Mōdo enim unus solus est. Qui ergo sic vivunt in unum, ut unum hominem faciant, ut sit illis verè quod scriptum est, Anima una & cor unum, multa corpora, sed non multe anime, multa corpora, sed non multa corda: rectè dicitur Mōdo, id est, unus solus. Merito insultant nomini unitatis, qui se ab unitate præciderunt: Merito illis displicet nomen Monachorum, quia illi nolunt habitare in unum cum fratribus, sed sequentes Donatum, Christum dividerunt. Viden, quam sibi benè connexa sint hæretis ac odium monachorum. Quæ quidem omnia palam ostendunt Africæ monachos, esse Augustini partum, qui quod sciret rem novam esse, eam inchoatam noluit sine venia Episcoporum.

Clarum itaque est ante Augustini tempora nullos in Africa fuisse Monachos, nullaque Monasteria: Adeò ut Afri vocem Monasterium eo usque ignorarint, quomodo usque ad Apostolorum prædicationem ignoravit Antiochia vocem Christianus. Ad tantam tamen lucem Pennottus adhuc lippit, sic dicens. Quod obicitur ex Augustini libro contra litteras Petiliani, nullam adfert difficultatem, quia ibi Augustinus de hoc nihil affirmat, sed solum Hæretici accusationem & maledicta refert & vituperationem monasteriorum & monachorum. Ex quibus si quis contendat elicere Augustinum monachum fuisse, pari ratione elicere poterit vitam monasticam vituperatione dignam esse, nam Hæreticus monachos & monasteria vituperabat. Pennotte, ex isto Augustini loco non infero Augustinum fuisse monachum, neque exinde inferri id potest, reveraque isto tempore Augustinus non erat monachus, erat enim Episcopus, ideoque deposito monachali pallio jam pridem assumpserat lineam tunicam ac birrum Episcopale: Ex eo tamen rectè infero ipsum fuisse monachorum institutorem ac monasteriorum in Africanas Ecclesias introductorem. Cur namque id non credam? Nam de facto isto, quod probri loco obicit Hæreticus, non raro in libris suis, ut jam audisti, gloriatur Sanctus Augustinus. Hinc dicit de Petiliano. Quod genus vitæ omnino quale sit, nescit, vel potius toto orbe notissimum nescire se fingit. Dicit, Nescit: Quia Petilianus revera id, quoniam huc usque Africa monachos non norat, poterat nescire: Nesciebat enim Africanus populus vocem monasterium. Dicit, vel potius nescire se fingit: Quia monasticæ vitæ genus erat in Ægypto, Syria, Mesopotamia, Gallia, Italia, Germania, aliisque omnibus Christianis gentibus notissimum, ideoque Petilianus, non quis de grege coquus aut fellularius, sed nobilissimæ Constantinensis civitatis Episcopus, homoque litteratus, facile poterat ac debebat istud vitæ genus non ignorare. Proinde per istud vitæ genus intelligit Augustinus monachismum generaliter sumptum. Adeoque sæde errat insignis nostri ordinis Theologus Joannes Marquez sic dicens. Ordo monasticus toto orbe notissimus erat ordo Eremitarum Augustinensium, nam ordo Canoniorum Regularium, est ab Apostolis esset institutus, tamen tunc temporis non agnoscebatur. Quomodo enim ordo iste notissimus poterat esse ordo Augustini sive Eremiticus sive clericalis, qui tunc per totum orbem necdum erat, sed in sola Africa dumtaxat pullulabat? Æque sæde errat Pennottus, sic dicens. Adde, non potuisse Augustinum verè dicere se auctorem vitæ monasticæ fuisse eo sensu, quo illum Petilianus ejus generis vitæ auctorem faciebat, quia Hæreticus fingebat Augustinum fuisse primum inventorem vitæ monasticæ in universum sumptæ, non hujus vel illius instituit particularis. Erras, Pennotte. Petilianus namque Augustinum dumtaxat arguebat, quod monachos ac monasteria induxisset in Africam, adeoque quod illam monstrum sæcundam matrem novis monstris imprægnasset. Neque ideo Augustini monachos credimus esse aut fuisse monstra Africana: Hæc namque Petiliani consequentia, Augustinus est auctor monachorum; ergo novorum monasteriorum, est similis huic, quam Sanctus Hieronymus ait suo tempore quibusdam monachorum osoribus fuisse admodum familiarem, Monachus est, ergo græcus & impostor: Quas tu, Pennotte, si bonas putes, miserabilis es logicaster. Ut porro calumniam istam à suo monachismo defricaret Augustinus, dicit vitæ istud genus esse, non

novum, sed toto orbe notissimum atque laudatissimum, ideoque admodum credibile est, quod Augustinus non novum quempiam instituerit monachismum, sed cum ipsum, quem à Potiano audierat atque in Italia viderat, introduxerit in Africam, quem certum est fuisse Eremiticum atque laicalem.

Quin immo Africa Augustino debet, non solos cum monasteriis monachos, sed etiam Xenodochia, aliaque id genus publica subsidia pauperum ac languidorum. Hinc enim dicit vocem Xenodochia non minus quam vocem monasteria esse novam. Dicit ad populum de suo Religioso Presbytero Leporio. Vestrum plurimi sciunt, Presbyterum Leporium, quamvis sæculi natalibus clarum, & apud suos honestissimo loco natum, tamen jam Deo servientem, cunctis quæ habebat relictiis, inopem suscepit: Non quia, nihil habuit, sed quia jam fecerat quod lectio ista persuadet. Hortus est unus, ubi nostis, ibi monasterium suis constituit, quia & ipsi Deo serviunt. Pecuniam non habet, quam suam dicere possit, habebat Xenodochium edificandum, quod modò videtis edificatum. Ego illi injunxi, ego jussi. Obtemperavit mihi libentissimè, & sicut videtis operatus est: quomodo etiam meo jussu Basilicam ad octo martyres edificavit, de his quæ per vos Deus donavit. Cæpit enim de pecunia, quæ data erat Ecclesie propter Xenodochium, & cum cepisset edificare, ut sunt religiosi desiderantes opera sua in celo scribi, adjuverunt prout quisque voluit, & fabricavit. Et haud dubiè plura ejusmodi ædificia facta fuerunt etiam per alias Africæ civitates ac regiones. Augustinus quippe nihil spirabat, nisi charitatem ac unitatem: Restauratam volebat primam fidelium sub Apostolis vitam: Quod quia plenè non poterat, quoad potuit est executus.

CAPUT VI.

Monasticum Augustini institutum statim propagatum fuit per omnem omnino Africam.

Hanc propaginem Augustinus ardentissimè cupiebat ac promovebat. Hinc enim dicit in libro de opere monachorum. Monachorum propositum tam bonum tam sanctum in Christi nomine cupimus, sicut per alias terras, sic per totam Africam pullulare. Et in Epistola ad Hilarium Syracusanum. Ad hoc propositum quantis possum viribus alios exhortor, & in nomine Domini habeo consortes, quibus hoc per meum ministerium persuasum est. Quam porro acriter id sua-derat sit solitus, patet ex hac ejus suavione scripta ad Nobilem juvenem Romaniani Filium Licentium. Me miserum si ego non jubeo, si non rogo atque impero, si non rogo ac supplico. Sed si aures tuæ adversus meas voces clausæ sint, ori tuo pateant, pateant carmini tuo, exaudi teipsum durissime, immanissime, surdissime. Quo mihi linguam auream & cor ferreum, quibus ego non carminibus, sed lamentationibus sufficiam plangere carmina tua? In quibus video, quam animam, quod ingentium non mihi liceat apprehendere & immolare Deo nostro? Expectas, ut ego jubeam, sis bonus, sis quietus, sis beatus.

Traff. 97. sup. Joan. Sermon. 30. de divers.

Cap. 28

Ep. 89. q. 4.

Ep. 39.

L. 3. c. 40.

Psalm. 130.

L. 1. c. 3. n. 2.

beatus, quasi quiddam dierum mihi gratius illuciscat! quam ut ingenio tuo fruatur in Domino, aut verè tu nescias, quam te esuriam, & sitiam, aut non hoc ipso id carmine fatearis. Revoca animinum, quo ista scripsisti, nunc mihi dic: Hoc opus, ut jubeas tantum. Ecce jussum meum, da mihi te, si hoc opus est tantum, da Domino Deo te, qui omnium nostrum Dominus est, qui tibi illud donavit ingenium. Et infra. Ornari abs te Diabolus querit. Si calicem aureum invenisset in terra, donares illum Ecclesie Dei. Accepisti à Deo ingenium spiritualiter aureum, & ministras inde libidinis, & in illo Satane propinas te ipsum. Noli obsecro, sic aliquando sentias, quam misero & miserando peccatore hæc scripserim, & miserearis jam mei, si tibi visum est. Per hujusmodi suasionem factum est, quod dicit Possidius. Clerum sufficientissimum & monasteria virorum ac feminarum continentium cum suis præpositis plena Ecclesie dimissi.

Cap. 31.

Cap. 28.

Hanc propaginis amplitudinem ac felicitatem plurimum adjavit favor & gratia Sancti Aurelii, Carthaginensis Episcopi, ac per omnem Africam Primatis. Hic Augustinum, ejusque primos in monastico instituto socios jam pridem in domo Innocentii Exadvocati noverat. Hinc ubi ab eis erectum audit monasterium in Horto Hipponensi, statum eis etiam in Carthaginis suburbano agrum dedit, illic istud institutum deesse noluit, esse voluit per omnem Africam, idque tanto fervore, ut ad ipsum in libro de monachorum opere scribat Sanctus Augustinus. Quæ cum ita sint, sine me paululum, Sancte Frater, dat enim mihi Dominus per te magnam fiduciam, eos ipsos alloqui filios & fratres nostros, quos novi quanta nobiscum dilectione parturias, donec in eis Apostolica disciplina formetur. Ex hac dilectione ac parturitione noluit Aurelius ullum in ista monasteria irrepere nævum: Et quoniam omnibus bonis initiis inimicus Diabolus novellæ plantationi nescio quam de labore manuum turbulentam controversiam immiserat, bonus Pater quiescere non potuit, nisi turba ista sopita. Hic namque ad eum Augustinum, ut ad turbas istas sopiendas scriberet librum istum de opere monachorum. Erat reverà alter cum Augustino monasteriorum Africanorum Pater, fundator, institutor: Hinc enim Augustinus in isto ipso libro ad eum de monachis Africanis frequenter dicit. Filios meos ac tuos.

85

Verùm unde hic tantus in Aurelio pro monachis ac monasteriis zelus? Ex clericorum ac ministrorum inopia, qua tunc laborabat omnis per Africam Ecclesia. Quanta ea inopia fuerit, patet ex hisce Sancti Aurelii verbis ad Episcopos suos sibi affidentes in Synodo Carthaginensi. Ecclesiarum Dei pro Africam constitutarum necessitates mecum optime novit charitas vestra, sanctissimi fratres. Et quoniam præstitit Dominus, ut ex aliqua parte sancti cætus vestri esset congregata presentia, videtur mihi, ut has easdem necessitates, quas pro solitudine nostra indagare potuimus, in medium proferamus. Quas cum approbaverit vestra sinceritas, sit consequens, eligendum esse unum ex nostro numero consacerdotem, qui au-

xiliante Domino & orationibus vestris, & has ipsas necessitates suscipere possit, & graviter peragens implere, perreiturus ad transmarinas Italie partes, ut sanctis fratribus & consacerdotibus nostris, tam venerabili sancto fratri Anastasio Sedis Apostolicæ Episcopo, quam etiam sancto fratri Venerio sacerdoti Mediolanensis Ecclesie, necessitatem ipsam, atque dolorem, atque inopiam nostram valeat intimare. Ex his enim sedibus id fuerat prohibitum, quo noverit communi periculo providendum, maximè quia tanta est indigentia clericorum, multæque Ecclesie ita deserte sunt, ut ne unum quidem Diaconum vel lectorem habere reperiantur. Nam de ceteris superioribus gradibus & officiis tacendum arbitror: Quia, ut dixi, si ministerium Diaconi non facile invenitur, multo magis superiorum honorum inveniri non posse, certissimum est. Et quotidianos planctus diversarum penuriam emortuarum plebium jam non sustinemus, quibus nisi fuerit aliquando subventum, gravis nobis & inexcusabilis innumerabilium animarum periclitium causa apud Dominum mansura est. Ex hac inopia factum est, ut Africanis Episcopi, Apostolicis atque aliis antiquis, & universalibus Ecclesie canonibus contemptis, clericos suos sibi invicem præriperent, atque inde non modicae literæ enascerentur. Patet id ex hisce tertiæ Carthaginensis Concilii canonibus. Ut clericum alienum, nisi concedente ejus Episcopo, nemo audeat vel retinere vel promovere in Ecclesia sibi credita. Clericorum autem nomen etiam lectores, & Psalmistæ, & Ostiarii retinent. Ut Episcopus, qui plures habet clericos, ei, qui eget, ad ordinandum postulatus largiatur. Ut clericum alienum nullus sibi præripiat Episcopus præter ejus arbitrium, cujus fuerit clericus. Tanta, erat ibi clericorum indigentia, adeoque exinde frequentia eorum quasi plagia, ut ea restitutori pii plagiatores Episcopi Psalmistæ, lectores ac Ostiarii esse clericos negarent. Eadem de causa Donatistarum filii, aliquando irregulares, dummodo in infantia baptizati in paternam hæresim numquam declinassent, ad Ecclesie clerum futere ubique admissi. Eaque penuria laboravit etiam Ecclesia Hipponensis. Pro Lucillo quippe Diacono ad sanctum Episcopum, Lucilli fratrem germanum, Novatum sic scribit Augustinus. Sed cum latina lingua, cujus inopia in nostris regionibus Evangelica dispensatio multum laborat, illic autem ejusdem lingue usus omnino sit, itane censes nos salutem plebium Domini oportere consulere, ut hanc facultatem illic mittamus, & hinc auferamus, ubi eam magno cordis æstu requirimus? Da itaque veniam, quod non solum contra tuum desiderium, sed etiam contra sensum meum facio: Quod me facere sarcina nostræ curæ constringit. Dabit tibi Dominus, ut tales sint labores tui, ut pro isto beneficiis remunereris: Sic enim regionum nostrarum ardentissima siti Diaconum Lucillum tu potius concessisti. Ex hac inopia factum est, ut Hipponensi Ecclesie præderet homo græcus ac ministerio verbi non satis aptus Sanctus Valerius. Hinc inter Quintianum ac Augustinum orta est Epist. 235. Epist. 140. Epist. 242. Epist. 241. Epist. 225. Epist. 204. L. 2. c. 20.

Cap. 21.

Cap. 45.

Cap. 44.

Epist. 242.

Epist. 235.

Epist. 140.

Epist. 240. 241.

ferio fratrem Sanctum Severum Episcopum Milevitanum pro Timotheo Subdiacono. Orta sunt omnes hæc controversiæ ex vetusto Afrorum ritu, quo parvi ac in nullum adhuc clericalem gradum adlecti pueri in publico Ecclesie conventu solemniter ex pulpito legebant, non solummodo prophetias aut Apostolicas Epistolas, sed etiam ipsum sacrosanctum Evangelium Domini nostri JESU-CHRISTI. Ritus istum fuisse illic antiquissimum, patet ex S. Cypriano, qui illius meminit, tamquam passim usitati. Etiam istos pueros, quia clerici non erant nec prioribus istis canonibus comprehensi, passim sibi Episcopi invicem præriperiebant, atque ordinatos in clericos suis Ecclesiis adscribebant ac appropriabant. Hinc illis & controversia. Alii enim dicebant eos spectare ad eum Episcopum, in cujus Ecclesia legerant; alii ad eum, à quo promoti erant in ordinem clericalem. Et hæc sententia placuit etiam Sancto Augustino, uti patet ex ejus Epistola ad presbyterum Quintianum. Res tandem, utpote multarum litium origo, deducta est ad nationalem Synodum Carthaginensem, ceciditque ibi Augustinus causa, uti patet ex hoc canone. Item placuit, ut quicumque in Ecclesia vel semel legerit, ab alia Ecclesia ad clericatum non teneatur. Notanda est particula emphatica Vel semel: Eam enim acriter urgebat Augustinus. Ex hac eadem inopia confuati forsitan sunt in Africa homines invitati ad Clericatum quasi per insidias arripiti quomodo arreptus est Augustinus ac Pinianus, alique passim multi, de quibus ita ipse adversus Presbyterum Donatum. Tam multi, ut Episcopatum suscipiant, tenentur invitati, perducuntur, includuntur, custodiuntur, patiuntur tanta quæ nolunt, donec eis ad sit voluntas suscipiendi operis boni. Et ad Pollentium. Hominibus incontinentibus solemus proponere etiam continentiam clericorum, qui plerumque ad eandem sarcinam subeundam capiuntur invitati, eamque susceptam usque ad debitum finem Domino adjuvante perducunt. Capiuntur per violentiam populorum.

Epist. 225.

Epist. 204.

L. 2. c. 20.

Eaque inopia maximè laborabat provincia Tripolitana. Etenim in tertiæ Carthaginensis Concilii secundo canone, quo ad annum nationalem Synodum ex quavis provincia mitti jubentur Episcopi ad minus bini, sic additur. De Tripoli autem propter inopiam Episcoporum unus Episcopus veniat. Et in Concilio Milevitano sic dicitur: Item placuit, ne diutius universi Episcopi tenerentur, ab universo concilio ternos judices de singulis provinciis eligi. Et electi sunt de provincia Carthaginensi Vincentius, Fortunatianus & Clerus. De provincia Numidicæ Alipius, Augustinus & Restitutus. De provincia Byzacena cum sancto Sene Donatiano Primate Cresconius, Jucundus, & Emilia. De Mauritania Sirifensi Severianus, Afaticus, & Donatus. De provincia Tripolitana Plautius, qui ex more legatus unus est missus. Aderant ecce ex aliis provinciis Episcopi multi, ex provincia autem Tripolitana unus duxerat Plautius. Idque ex more inducto utique propter inopiam Episcoporum.

Sanctus ergo Aurelius Monasticum Augustini institutum altè considerans, vidit eo sibi affulgere spem totius jam dictæ inopiæ sublevandæ, ac implendi ruinas Ecclesie Africanæ. Neque enim

erat institutum iners aut otiosum: Erat Christiana Academia, ac fertile seminarium omnis orthodoxæ eruditionis. Faciebat quippe in sua Eremita Augustinus, quod postmodum ex ejus imitatione in sua fecit Sanctus Fulgentius, de quo ita incognitus, at longè probatissimus auctor, scribens ad Sanctum Felicianum, Fulgentii in Rufensi Episcopatu proximum successorem. Fulgentius docendis fratribus peculiariter vacabat. Laborantes fratres & opera carnalia indefessis viribus, exercentes, lectionis autem studium non habentes minus diligebat, nec honore maximo dignos judicabat; in quo autem fuit scientie spiritualis affectus, etiam si virtute corporis destitutus operari manibus nunquam posset, peculiariter habebatur dilectus & gratus. Amabat autem, quando coram fratribus disputabat, si quis ei quæstiones proposuisset acerrimas, in quibus excellentissimo laboraret ingenio: Licetebatque generaliter omnibus fratribus, etiam natura simplicibus, parumve intelligentibus, unde vellet, interrogare: Nec prius, quam satisfactum sibi confiterentur, rationem reddere viduus tædio vel labore cessabat. Legantur omnia, quæ Catechumenus, baptizatus, ac Presbyter Augustinus scripsit aut cum fratribus disputavit, videbis ejus monasterium planè hujusmodi fuisse scholam. Et horum intuitu in sacro Eremitarum ordine saluberrimum statutum est, ut in quovis conventu quotidie fiat lectio saltem Theologiæ moralis. Hæc ergo omnia altè introspectiens Sanctus Aurelius statuit istud Augustini institutum esse fovendum, ac propagandum, atque istud suum consilium Augustino communicaturus, eum Hippone ad se evocavit Carthaginem. Verùm Augustinus non ivit, nec ire potuit, utpote habens peremptoriam excusationem, de qua ita ipse ad Aurelium. Si venerabilis omnis, omniumque nostrum tota syncretitate charissimus senex Saturninus dignatus fuerit, quando opportunum videbitur, ad nos venire, quidquid cum ejus sanctitate & spirituali affectu colloqui poterimus, aut nihil aut non multum distabit, ac si cum tua dignatione id ageremus. Quod tu nobiscum ab eo petere atque impetrare digneris, tantis precibus posco, quantis verba nulla sufficiunt. Absentiam enim meam tantum longè Hipponenses vehementer nimisque formidant, neque ullo modo mihi sic volunt credere, ut & ego vobis. Agrum fratribus datum provisione & liberalitate tua didicimus ante Epistolam tuam per fratrem & conservum nostrum Partebnium. Timebant Hipponenses, ne Presbyterum Augustinum Aurelius surriperet, ac auctoritate Primatiali Ecclesie ac monasterio Carthaginensi, cujus fama jam pridem appulerat, applicaret; Hinc nec ipsi in iter istud propenso ac reditum promittenti Augustino fidem ullam adhibuerunt. Quod porrò Aurelius cum Augustino de ejus Monasteriis, eorumque in clericorum seminaria ac plantaria erectione agere voluerit, licet Aurelii Epistola perdita sit, sat tamen patenter habemus ex responso Augustini. Qua gratia responderem literis sanctitatis tuæ, cum diu hesitans non reperissem, omnia enim vici affectus animi mei, quem jam sponte surgentem lectio Epistolæ tuæ multò ardentius excitavit: Commisi me jam Deo, qui pro viribus meis operaretur in me, ut ea rescriberem, quæ utriusque nostrum studio in Domino & cura Ecclesiastica pro tua

Cap. 8. Cap. 27.

Epist. 64.

Epist. 64.

pra.

presantia & mea obsecundatione congruerent. Aurelii quippe Epistola erat talis, quales postmodum Augustinus Episcopus cum suo dilectissimo concive Severo miscere consueverat, de quibus ita ipse ad Episcopum Novatum. *Dulcissimus concivis meus Severus vix & interdum per exiguas chartulas mecum loquitur, & eas quidem plures aliarum curarum & negotiorum refert, quam portantes aliquid nostrorum in Christo sanctitatem pratorum.* Tractaverat cum Augustino Aurelius de universa Ecclesia Africana reformanda, de reformanda & populo & Clero: deque commodiori hujus reformationis vita & modo. Hinc Augustinus ea non ad novellum modicæ Ecclesiæ Presbyterum, sed ad veteranos ac primates Episcopos pertinere confidens, quid rescriberet, dudum hæsitavit. Aurelium tamen offendere nolens, stylum atque tabulam suam Deo commisit digna rescripta in illis operaturo. In istis verò rescriptis sic legitimus inter cætera. *Atque illud primum, quod orationibus meis te adjuvari credis, non solum non defugio, verum etiam libenter amplector. Ita enim est non meis, certè tuis me Dominus noster exaudivit. Quod fratrem Alipium in nostra conjunctione mansisse, ut exemplo sit fratribus curas mundi hujus vitare cupientibus, benevolentissimè accepisti, ago gratias, quas nullis verbis explicare possim: Dominus hoc rependat in animam tuam. Omnis itaque fratrum cætus, qui apud nos cepit coalescere, tanta tibi prærogativa obstrictus est, ut locis terrarum tantum longè disjunctis ita nobis consuleris tamquam præsentissimus spiritu. Quapropter precibus, quantum valemus, incumbimus, ut gregem tibi commissum tecum Dominus sustinere dignetur, nec te uspiam deserere, sed adesse adiutor in opportunitatibus, faciens cum Ecclesia sua misericordiam per Sacerdotium tuum, quale spirituales viri, ut faciat, lacrymatis eum gemitibusque interpellant. Scias itaque Domine beatissime & plenissima charitate venerabilis, non desperare nos, immo sperare vehementer, quod Dominus & Deus noster per auctoritatem personæ, quam geris, multas carnales feditates & aegritudines, quas Africana Ecclesia in multis patitur, in paucis gemit, consiliorum gravitate & tua possit sanare. In hisce verbis elucet ratio, cur Aurelius altas ac spirituales cogitationes suas, non cum veteranis Episcopis, sed cum tyrone Augustino voluerit communicatas: Quia nempe tyro Augustinus monachos habebat, atque quotidie plures ac plures accipiebat, vasa utilia Domino ad omne opus bonum, apta ad implendas ruinas Ecclesiæ Africanæ. Quapropter dubitandum non est, quin Presbyter Saturninus tamquam Aurelii Legatus Hipponem adveniret, atque cum Augustino transgerit de monachis sic instituendis, ut non solum sibi, sed etiam communi matri Ecclesiæ Catholicæ prodesse. Ita palam colligimus ex omnibus Augustini posterioribus scriptis & factis. Scribit quippe ad Eudoxium, aliosque Eremitas suos in solitudine ac insula Capraria. *Vos autem Fratres exhortamur in Domino, ut propositum vestrum custodiatis, & usque in finem perseveretis, ac si quam operam vestram mater Ecclesia desideraverit, nec electione avida suscipiat, nec blandiente desidia respuat, sed miti corde obtemperetis Deo, cum mansuetudine portantes eum, qui vos regit, qui dirigit mites in iudicio, qui docet**

Epist. 242.

Epist. 64.

Epist. 81.

mansuetos vias suas. *Nec vestrum otium necessitati- bus Ecclesiæ præponatis, cui parvulenti, si nulli boni ministrare vellent, quo modo nasceremini, non inveniretis.* Et ad Lærum ob terrenæ matris preces de bono vitæ monachalis proposito fluctuantem. *Mater Ecclesiæ mater est etiam matris tue. Hæc mater toto orbe diffusa tam variis, & multiplicibus errorum infestationibus agitatur, ut abortivi jam filii ejus adversus eam infestis armis belligerare non dubitent, ignavia etiam atque torpore quorundam, quos gremio continet, membra sua frigescente plurimis locis, & fovendis parvulis fieri minus idonea doler. Unde, nisi per alios filios; unde, nisi per alia membra, quorum è numero tu es, justum ac debitum poscit auxilium? Hujus tu necessitates deserens, ad carnalia verba converteris? Nonne hæc gravioribus querelis insonat auribus tuis? Nonne hæc chariora viscera & celestia ubera ofendent? Et hæc est causa cur ingeniosum Licentium, aliosque id genus luminosi cerebri adolescentes consueverit adeo importunis suasionibus ad statum Eremiticum cogere atque urgere. Fateor hanc non fuisse Augustini monasteria exordientis mentem ac cogitationem. Intendebat meros solitarios ac intra sylvas abditos monachos, ne vel per somnium cogitans de eorum ad clerum exaltatione. Hæc cogitationes genuit Sanctus Aurelius, partim per præsentiam Presbyteri Saturnini. Immo & per mutua cum Augustino colloquia. Tandem enim ab Hipponensibus ac Episcopo Valerio Presbyteri Augustini adventum obtinuit Aurelius, de quo ita Augustinus in libris suarum Retractionum. *Cum Presbyter adhuc essem, contigit, ut apud Carthaginem inter nos qui simul eramus, ad Romanos Epistola legeretur, & quædam interrogabar e fratribus, quibus cum sicut poteram responderem, voluerunt scribi potius que dicebam, quam litteris fundi. Factum id est, non Carthagine, sed prope illam, nempe in monasterio, quod ibi in agro Aurelius fundarat. Credoque tandem Presbyterum Augustinum eo esse ire permissum, partim ut de reformanda Afrorum Ecclesia cum Aurelio ageret, partim ut novo monasterio leges ac vivendi modum daret, tamquam institutor ac generalis Pater novorum in Africa monachorum.**

Et quidem quod Augustinus verbo suos monachos docuit, etiam tam ipse quam quivis ejus discipulus opere adimplevit. De ipso namque dicit Possidius: *Proficiente doctrina Divina, sub Sancto ac cum Sancto Augustino in monasterio Deo servientes, Ecclesiæ Hipponensi clerici ordinari ceperunt. Ac deinde innotescere & clarescere de die in diem Ecclesiæ Catholicæ prædicationis veritate, sanctorumque servorum Dei proposito, continentia, paupertate profunda, ex monasterio, quod per illum memorabilem virum esse & crescere ceperat; magno desiderio poscere atque accipere episcopos & clericos, pax Ecclesiæ atque unitas & cepit primò & postea consecuta est. Nam ferme decem, quos ipse novi, sanctos ac venerabiles viros, continentes & doctissimos, Beatus Augustinus diversis Ecclesiis, nonnullis quoque eminentioribus, rogatus dedit. Similiterque & ipsi ex illorum sanctorum proposito venientes, Domini Ecclesiis propagatis, & monasteria constituerunt, & cæteris Ecclesiis promotos fratres ad Sacerdotium præstiterunt. Decem isti fuerunt*

Epist. 38.

Epist. 89.

Cap. 11.

Pro-

Profuturus, Evodius, Possidius, Urbanus, Novatus, Severus, Samsucius, Privatus ac Servilius. Eminentiores autem Ecclesiæ fuerunt Calamenfis, cui datus est Possidius, ac cui datus est Severus, Milevitana. Mittebantur porrò Augustinifratres præsertim ad recens à Donato ad Christum conversas, ideoque fortibus humeris indigentes civitates. Sic ad Ecclesiam Thianensem è Tagastensi Alipii monasterio missus atque ordinatus est Sanctus Honoratus, sic infelix Antonius è monasterio Hipponensi ad Ecclesiam Fussalensem. Ita incognitus iste, sed probatissimus auctor in vita Sancti Fulgentii dicit de Eremo Vivecensi. *Est in medio vadosi maris sinu monasterium Vivecensi littori proximum, Venesensi autem maxima ex parte contiguum, ubi neque Hortos colere parvissimi scopuli limes sinit angustus, neque ligni vel potabilis aquæ consolatatio sultem ministratur exigua, sed rei utriusque per brevissimas naviculas quotidie sufficientia præparatur. In hoc monasterio rigidi propositi disciplina antiqua servatur, ab infantia sua plurimis usque ad decrepitam senectutem sanctissimè ibi viventibus, sanctæque professioni congrua opera laudabiliter exercentibus. Ubi tunc duo presbyteri peculiare, & meritis mirabiles, & immaculatæ senectutis honore Venerabiles Abbatibus officio fungebantur, nunquam de cenobio recedentes, sed Ecclesiasticæ dignitati multos viros idoneos nutriendos. Et quidem omnia Augustini monasteria fuisse talia, palam fit ex ijs, quæ contigerunt in monasterio Adrumetino. Dicitur tunc idem iste auctor de sancto Fulgentio ex longo apud Sardos Exilio, reduce ad Ecclesiam suam Ruspensem. *Clericorum, si qua defuissent, ministeria reparans, probatos sibi multos ex fratribus monachis ad Ecclesiasticam militiam transfudit. Ibi que charitati consulens ut dum pæne omnes Clericos ex illo Monasterio ordinat, antiquæ familiaritatis manente notitia, nullalilis aliquid inter clericos & monachos ventilaretur. Ea ergo praxis per omnem Afrorum Ecclesiam erat penitus familiaris. Verum quanam ista inter clericos ac monachos lis? Antiqua ista clericorum in monachos invidia, adversus quam sic constituit Imperator Honorius. Si quos fortè Episcopi deesse sibi clericos arbitrantur, ex monachorum numero rectè ordinabunt. Videntes quippe clerici sibi à monachis præripi, non solum bona presbyteria, sed etiam eminentiores Episcopatus, adversum monachorum ordinationes debacchari ceperunt, idque tam acriter, ut monastica ordinationis auctor Aurelius coactus fuerit sese defendere per legem imperialem.**

Hoc sensu intelligo duodecimam Sancti Papæ Innocentii Epistolam, ubi facta sibi quorundam Afrorum querela permotus, graviter arguit sanctum Aurelium, quod clericos Ecclesiasticorum dogmatum nutritios vel intra Christi altaria honoratos contemnens, ad sacrum supremi Sacerdotii collegium adscisceret mundanis nexibus, adibus, vel moribus involutos, quasi nefas foret ad Primum per ordinem pervenire. Quis emundæ naris homo non intelligat hæc querimonias? Africani clerici, quia se jam pridem in Ecclesiastica militia adscriptos ac meritos videbant non assumi ad Episcopatus, assumi autem, idque Aurelii opera, Laicos Monachos, & quidem quosdam forsitan

Epist. 239. Epist. 261.

Cap. 14.

Cap. 29.

Lupi Christ. Opera Tom. XII.

ante susceptum monachismum istis mundanis nexibus implicatos, bonum Aurelium atro suo penicillo apud Papam Innocentium ita depinxere. Licet namque Aurelius, ut mox dicturus sum, quandoque minus suas monachis istis imposuerit nimium citò ad gradus cleri inferiores, nequam tamen id crediderim de Episcopatu. Aurelius erat prudenter. Neque id tacuisset aut permisisset Augustinus. Acriter namque Aurelium corripuit propter inferiores clericos, atque adversus ipsum fecit à Concilio condi Episcopalem canonem: Quanto ergò fuisset adversus ipsum zelosior pro reverenti consecrationis Episcopalis? Et adversum istos Aurelii invidos delatores curavit Augustinus condi hunc canonem à tertio Concilio Carthaginensi. *Clericus invidens fratrum profectibus, donec in vitio est, non promoveatur. Profectibus, quo Augustinenfes Monachi in Episcopos proficiebant.*

Cap. 54.

Quam porro frequentes Monachos ordinari Aurelius, patet ex hisce Augustini ad eum litteris. *Legi Epistolam benignitatis tuæ de Donato & Epist. fratre ejus, & quid responderem, diu fluctavi. Sed tamen etiam atque etiam cogitanti, quid sit utile salutis eorum, quibus in Christo nutriendis servimus, nihil mihi aliud occurrere potuit, nisi non esse dandam istam vitam servis Dei, ut se putent facilius eligi ad aliquid melius, si facti fuerint deteriores. Et ipsi enim facilis lapsus, & ordini clericorum sit indignissima injuria, si desertiores monasteriorum ad militiam clericatus eligantur, cum ex his, qui in monasterio permanent, non tamen nisi probatores atque meliores in clerum assumere soleamus. Nisi forte, sicut vulgares dicunt, Malus choraula bonus Simphoniacus est, ita iidem ipsi vulgares de nobis jocabuntur, dicentes, Malus monachus bonus clericus est. Nimis dolendum, si ad tam ruinofam superbiæ monachos surrigamus, & tam gravi contumelia dignos clericos putemus, in quorum numero sumus, cum aliquando etiam bonus monachus vix bonum clericum faciat, si ad se sufficiens continentia, & tamen deest instructio necessaria, aut personæ regularis integritas. Sed de istis, credo, arbitrata sit Beatitudo tua, nostra voluntate, ut suis potius corregionibus utiles essent, de monasterio recessisse. Sed falsum est, sponte abjerunt, sponte deseruerunt, nobis quantum posuimus pro eorum salute renitentibus. Et de Donato quidem, quia jam factum est, ut, antequam de hac re aliquid in concilio statueremus, ordinaretur, si fortè à superbiæ perveritate correctus est, faciat quod vult prudentia tua. De fratre verò ejus, cujus vel maxime causa de monasterio etiam ipse Donatus abscissi, cum intelligas quid sentiam, nescio quid respondeam. Contradicere tamen prudentiæ, honori, charitati que tuæ non audeo, & sanè spero id te facturum, quod membris Ecclesiæ salubre perspexerit. Ecce, Aurelius erat adeo felix ac fervidus, ut etiam Apostatis, contra Augustini voluntatem, manus ordinationis imponeret. Verum quodnam istud Concilium? Istud, de quo scribit Augustinus ad Presbyterum Quintianum. *Recenti Concilio statutum est, ut de aliquo monasterio qui recesserint, non fiant alibi clerici aut præpositi monasteriorum. Ille namque Aurelii fervor ac præceps zelus fuit per Africam adeo vulgaris, ut**

Epist. 235.

Augustinus monasticæ disciplinæ ac clericali honori prospiciens, coactus fuerit eum per istud concilii statutum cohibere. Causa itaque, ob quam monasticum ac Eremiticum Augustini institutum ita foveret ac promoveret Aurelius, erat, ut ex illo sibi clericos fabricaret, atque in Africanæ Ecclesiæ inopiam sublevaret, ruinasque impleteret. Et quidem spes eum non fessit. Dicit namque de Augustino Possidius: Clerum sufficientissimum & monasteria Ecclesiæ dimisit. Isti Ecclesiæ; quæ non ita pridem vix unum Diaconum aut lectorem poterat reperire.

CAPUT VII.

Factum Sancti Aurelii magis explicatur.

ERat Aurelius magnus ac gloriosus Afrorum Doctor, unicus eorum Archi-Episcopus ac Primas, gerens sollicitudinem omnium omnino per Africanam Ecclesiarum. Etenim Africanæ Ecclesiæ, licet haberet plures Episcoporum provincias, in quinti Carthaginensis Concilii calce enumeratas, videlicet provinciam Carthaginensem, provinciam Numidiæ, provinciam Byzacenam, provinciam Mauritaniam Sitisensis, ac provinciam Tripolitanam. Presbyter Orosius dividat eis aliter, assignatque plures. Nempe Provinciam Tripolitanam Lybiæ proximam, quæ etiam subventana ac Arguzitana dicebatur, cujusque caput erat Leptis; provinciam Byzacenam, ubi Adrumentum; provinciam Zeugitanam seu Carthaginensem; provinciam Numidiæ, in qua Hippo na erat, ac tres Mauritaniam provincias, Sitisensem, Cæsarientem, ac Tingitanam. At verò septima Carthaginensis Synodus provinciam Sitisensem confundit cum Tingitana. Sanctus porro Victor Vticensis Episcopus provinciam Carthaginensem vocat passim Proconsularem, additque aliam Azuritanam, dicens in ea sola fuisse Episcopos centum viginti. Eiusque est frequens mentio in Conciliis Africanis. Licet, inquam, Africana Ecclesiæ habuerit tot Episcoporum provincias, habuit tamen unicum palio insignitum Archi-Episcopum Carthaginensem, eumque omnium Primatem ac quasi Patriarcham. Patet id ex sancto Leone Papa nono, sic ad Thomam Carthaginensem Episcopum scribente adversus nescio ubi fundatam præteritionem Episcopi Gummitanii. *Noveris proculdubio, quia post Romanum Pontificem primus Archi-Episcopus & totius Africae maximus Metropolitanus est Carthaginensis Episcopus: Nec quicumque sit ille Gummitanus Episcopus, aliapud Licentiam consecrandi Episcopos vel deponendi, seu provinciale concilium convocandi habet sine consensu Carthaginensis Archi-Episcopi, cuiuslibet dignitatis sit; exceptis his quæ ad propriam parochiam pertinent: Cætera autem, sicut & alii Africani Episcopi, consilio Carthaginensis Archi-Episcopi ager. Et claritius ex alia eiusdem Sanctissimi Pontificis Epistola ad Petrum & Joannem Episcopos Africa-*

nos. Reddè contra Gummitanum Episcopum dignitatem Carthaginensis Ecclesiæ defendistis: Quia sine dubio post Romanum Pontificem primus Archi-Episcopus, & totius Africae maximus Metropolitanus est Carthaginensis Episcopus, nec pro aliquo Episcopo in tota Africa potest perdere privilegium semel susceptum à Sancta Romana & Apostolica Sede, sed obtinebit illud usque in finem sæculi, & donec in ea invocabitur nomen Domini nostri Jesu Christi, sive deserta jaceat Carthago, sive resurgat gloriosa aliquando. Hoc ex Concilio Beati Martyris Cypriani, hoc ex Synodis Aurelii, hoc ex omnibus Africanis Conciliis, hoc, quod majus est, ex Venerabilium nostrorum Prædecessorum Romanorum Pontificum decretis aperitè monstratur. Nec quicumque ille sit Gummitanus Episcopus, aliquam Licentiam consecrandi Episcopos vel deponendi, seu provinciale concilium convocandi habet sine consensu Carthaginensis Archi-Episcopi, cuiuslibet dignitatis sit aut potestatis. Tantummodo procurabit ille Gummitanus Episcopus, quæ ad propriam parochiam pertinent; cætera autem, sicut & alii Episcopi Africani, consilio Carthaginensis Archi-Episcopi ager, qui solus in Africa pallium ab Apostolica Sede habere solet. Undè & Episcopos consecrandi principale & antiquum jus retinet, sicut ex verbis Aurelii in Concilio Carthaginensi potest intelligi, cum dicit. In Ecclesia, ad quam dignata est vestra Sanctitas convenire, crebrò ac penè per diem Dominicam Episcopos Ordinandos habemus. Tantus Patriarcha erat Episcopus Carthaginensis.

Africana itaque Ecclesiæ habebat Hierarchiam sibi propriam atque ab aliis Christianis gentibus quoad varia planè diversam. De quibus omnibus ita pergit sanctus Leo Papa nonus. *Nunc quia de Archi-Episcopis & Metropolitanis sententiam nostram requiritis, Venerabilium Antecessorum nostrorum dicta aperitè demonstrant, id est, Clementis, Anacleti, Aniceti, & aliorum, ubi ita legitur: Sacerdotum ordo bipartitus est, nec amplius, quam duo ordines, id est, Episcoporum & Presbyterorum nobis collati sunt, nec Apostoli docuerunt. Episcoporum autem ordo unus est, quamvis alii præferantur aliis, sive pro eo quod primo civitates & magis nominatas secundum potentiam aut leges sæculi retinent, sive quod à sanctis Patribus pro aliqua reverentia sanctitatis aliquod privilegium dignitatis possident. Nam sicut omnis mundana potestas his gradibus dignitatum à se invicem distat, id est, ut primus sit Augustus, vel Imperator, deinde Cæsares, deinde Reges, Duces, & Comites, atque Tribuni; ita & Ecclesiastica dignitas ordinata à sanctis Patribus invenitur, dicente beato Clemente. In illis civitatibus, in quibus olim apud Ethnicos primi Flamines eorum atque primi legis Doctores erant, Primates vel Patriarchæ positi sunt, qui reliquorum judicia & majora negotia justè distingerent: Qui etiam non uni provinciæ, sed pluribus præessent. Deinde ubi Archi-Flamines erant Paganorum, Archi-Episcopi instituti sunt Christianorum, qui singulis provinciis præessent. Ubi verò Metropolis erat, quæ interpretatur mater civitas, Metropolitanus erant.*

Quippe

Quippe qui de tribus aut quatuor civitatibus intra aliquam provinciam majori & matri aliarum civitatum præsidebant. Isti aliquando Metropolitanis tantum nominantur, aliquando verò Archi-Episcopi, si in ipsa provincia majores non fuerint aliqui. Ubi autem minores civitates habuerunt solummodo Flamines vel Comites, Episcopi sunt instituti. Porro Tribuni plebis non absurdè intelliguntur Presbyteri, sive reliqui inferiores ordinis clerici. His omnibus divinis & humano privilegio prælatum est Pontifex Romanus. Sed de Africae Primatibus aliter intelligendum est, quia in singulis ejus provinciis antiquitas Primates instituebantur, non secundum potentiam alicujus civitatis, sed secundum tempus suæ ordinationis, quibus tamen omnibus præerat unus, scilicet Carthaginensis Archi-Episcopus, qui etiam non incongruè dici potest Metropolitanus, propter Carthaginem Metropolim totius Africae. Ita legitur in Concilio Carthaginensi. Primæ Sedis Episcopus non appelletur princeps Sacerdotum, aut summus Sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum primæ Sedis Episcopus. Sancti itaque Ecclesiarum Patres ac Fundatores Apostoli Ecclesiarum ac Episcopaliū Cathedralium dignitatem atque amplitudinem quasi ad amissum proportionarunt dignitati ac splendori suæ civitatis. Hinc prima ac omnium princeps Sedes erecta est Romæ, secunda Alexandria, tertia Antiochia: Quia nempe Roma erat caput mundi, Alexandria erat Præfectura Augustalis aut potius istius Præfecturæ caput, Antiochia caput Præfecturæ secundæ, Hinc Palæstina Archi-Episcopatum, non Hierosolyma, sed maritima Cæsarea accepit: Quia nempe ea erat Sedes Præsidis Romani. Hinc natae sunt omnes istæ solennes ac ambitiosissimæ lites pro secundo loco Episcopi Constantinopolitani. Hac, inquam, de causa, ubi Byzantium in Constantinopolim ac novam Romam exaltatum est, adversus sanctum Pontificem Damasum recalcitravit Synodus generalis prima Constantinopolitana; adversus sanctum Leonem non solus Constantinopolis Episcopus Anatholius aut Marcianus Augustus, sed etiam omnis Synodus Chalcedonensis; adversus sanctos Pontifices Hilarum; Simplicium ac Felicem Leo Augustus ac Episcopus Acacius, adeò ut hic non erubuerit locum istum mendicare ab impiissimo Tyranno Basilisco. Etenim quia jam Constantinopolis obtinebat secundum locum in Imperio Romano, credebant isti secundum in Ecclesia Christiana locum deberi Episcopo Constantinopolitano. Eaque sanctorum Apostolorum providentia fuit admodum congrua, atque illis haud dubiè divinitus inspirata. Etenim Divina providentia sacrosancto dilecti Filii sui Domini ac Dei nostri Jesu Christi Evangelio Romanum imperium tamquam aptam materiam præpararat, in quo, expulsis idolis eorumque sacrilegis Sacerdotibus & sacris, usque ad novissimum ejusdem Domini Jesu adventum, tamquam apta Romanæ Reipublicæ forma (etenim sine vera in Jesum Christum fide nulla est aut esse potest vera republica) perseveraret. At verò nova forma debet & materiæ, in quam

Christi. Lupi Opera Tom. XII.

inducitur, & priori, quam expellit, formæ esse proportionata. Hinc ergo plenè conveniebat, ut in majoribus, ubi hætenus majora sacrilegia fuerant, civitatibus majores quoque Episcopi ac splendidiora divini legis sacra constituerentur. Nihilominus hæc optima regula recepta non fuit ab Aftis. Apud ipsos enim prima cujusque provinciæ, Carthaginensem excipe, Episcopalis Sedes, non in digniori civitate erat fixa immobiliter, sed mobiliter de civitate ad civitatem transibat, videlicet ad seniorem Episcopum, licet Episcopus esset abjectissimæ Civitatis. Patet id ex variis locis Sancti Augustini. Etenim tempore ventilatæ inter Cæcilianum ac Majorinum magnæ istius, à qua omne Africanæ Ecclesiæ malum traxit originem, quæstionis, Numidiæ Primas erat Secundus Episcopus Tingitanus; at verò dum Augustinus in Episcopum ordinaretur, Numidiæ Primas erat Megalius Episcopus Calamensis, ex intervallo autem fuit Sylvanus Episcopus Perdicentis, dein Xantippus Episcopus Tagastensis, ac ante hunc nescio cujus Ecclesiæ Episcopus Senex Valentinus, cujus extant litteræ ad sanctos Papas Bonifacium ac Cælestinum, eorumque ad ipsum. Hic compilator sermonum ad Fratres in Eremo nimum stolidè suam prodit imperitiam ac imposturam. Hunc namque Valentinum, quem eo tempore, quo Aurelius sedebat Archi-Episcopus Carthage, clarè constat fuisse Numidiæ Primatem, facit Archi-Episcopum Carthaginensem. Atque ibi est cardo sollemnis istius inter Victorinum nescio cujus Sedis Episcopum ac Xantippum Episcopum Tagastensem controversiæ pro Numidiæ Primatu; uterque enim assererat se in Episcopali dignitate esse seniorem. Eaque est causa, cur in Milevitano Concilio, ad instantiam Palentini Episcopi inter se servent ordinem ætatis Episcopalis, neque quis junior audeat se cuiquam seniori præponere aut ante illum federe. Hucque respexit Sanctus Augustinus, dum in litteris ad Synodum tractoris se à Victorino Episcopo legens præpositum multis Episcopis se senioribus, est tam seriò indignatus. Hac denique de causa in communibus litteris semper præponitur Augustino Alipius: Quia nempe Alipius erat Senior in Episcopatu. Et iste Senior Episcopus variis intulabatur nominibus. Primò, vocabatur Senex. Sic enim Sylvanus vocat seipsum, atque ita vocabatur à sancto Innocentio Papa Primo, istum Xantippum, qui adversus Victorinum causam suam obtinuisse videtur, sic appellat Sanctus Augustinus. Deinde, vocabatur Primas. Sic eum vocat Augustinus in Epistola ad sanctum Episcopum Proforum, in Epistola ad Episcopum Victorinum, ac in Epistola ad sanctum Pontificem Cælestinum. Atque ita etiam passim vocatur in Conciliis Carthaginensibus. Tertio vocabatur Primæ Sedis Episcopus. Ita jam audivimus a sancto Leone Papa nono, citante canonem Concilii Carthaginensis: Utrique concilii tertii canonem vigesimum sextum. Quarto vocabatur Prior: Sic vocat Augustinus in Epistola ad Episcopum Victorinum. Quinto

B 3

10

to denique, vocabatur *Metropolitanus*: Ita palam vocatur à tertio Concilio Carthagenensi. Hæc tamen vox habebat apud Afros etiam significacionem aliam. Patet ex hoc canone Africani Concilii habitū sub Pontificatu Sancti

Cap. 35. *Papæ Bonifacii, Placuit omnibus, ut matricula & archiepus Numidiæ & apud primam Sedem sit, & in Metropoli, id est, Constantina.* Ecce, distinguit inter primam Sedem & Metropolim, adeoque etiam inter Primæ Sedis Episcopum ac Episcopum Metropolitanum. Et hic primæ Sedis Episcopos, licet omnibus suæ provinciæ Junioribus Episcopis præfiter, pleno tamen jure suberat Episcopo Carthagenensi, adeo ut sine ejus consensu videatur non potuisse Episcopos consecrare aut deponere, nec concilium provinciale convocare. Carthagenensis quippe Episcopus erat solus pallio insignitus atque penes ipsum solum erat sollicitudo omnium Africanarum Ecclesiarum. Erat regimen ab aliis gentibus valde diversum; erat tamen. Et ex hinc oriebatur, quod Carthagenensis Episcopus fermè singulis diebus Dominicis Episcopos consecraret.

Verum hisce omnibus obstat videtur primò hic canon secundi Concilii Carthagenensis. *Placet omnibus, ut inconsulto Primatè cujuslibet provinciæ nemo præsumat, licet cum multis Episcopis, in quocumque loco sine ejus præcepto Episcopos ordinare. Si autem necessitas fuerit, tres Episcopi, in quocumque loco sint, cum Primatis præcepto ordinare debeant Episcopum.* Ecce, potest omnino primæ Sedis Episcopus Jure suo consecrare Episcopos, neque ad hoc opus habet justū aut consensu Archiepiscopi Carthagenensis. Latus est namque canon iste adversum quosdam Numidiæ Episcopos, qui omnem prætergressi regulam, ausi sunt duo soli, sine sui Primatis consensu ac scitu, Episcopos consecrare. Adversum eos statuitur, ut de cætero non minùs quam à tribus, neque sine expresso ac scripto Primatis mandato actus iste attentetur. Nullaque sit mentio Archi-Episcopi Carthagenensis. Sic ipse Augustinus, & quidem cum dispensacione in canone Concilii Nicæni, à Numidiæ Primatè Megalio consecratus fuit, neque ibi intervenit, nisi ad dispensandum, Episcopus Carthagenensis. Sic tempore sancti Leonis Papæ magni Primas Provinciæ Cæsariensis, quia etiam tunc gravissimam ibi Clericorum inopiam induxerant wandali, ad apicem Episcopalem levavit bigamos ac viduarum maritos, cui abusu reformando ad Primatem istum Leo Pontifex delegavit quemdam Potentium, nescio cujus Ecclesiæ Episcopum. Faciebat id Primas iste sua auctoritate. Alioquin enim Pontifex, non ipsum solum, sed etiam Carthagenensem Archi-Episcopum debuerat arguisse. Quin immò etiam Primates isti poterant non solummodò defunctis Episcopis novos substituere, sed etiam novas Cathedras erigere, novosque Episcopatus. Patet id exemplo ipsius sancti Augustini, qui jam plenè senex, adeoque Africanorum Canonum plenè peritus, sultus auctoritate atque assistentia solius Numidiæ Primatis, quem credo fuisse

Epist. 87.

Epist. 261.

Valentinum Senem, erexit Episcopatum Fussalensem, eique primum Episcopum ordinavit è suo Monasterio Antonium, infelicem illum. Sic ad Carthagenensem collationem venturi Donatistæ, quo numerosi essent, varios erexere novos Episcopatus; neque exiude à quocum arguuntur tamquam Africanorum canonum prævaricatores.

Secundò obstat videntur septimus, octavus, ac nonus canon tertii Concilii Carthagenensis, qui Primatibus istis, eorumque provincialibus Synodis dant plenam auctoritatem Episcopos judicandi ac deportandi. Sic enim Numidiæ Primas deportasset istum Fussalensem Antonium, *Si suprorum crimina capitalia probari potuissent.* Sic Primas Cæsariensis deponere potuisset Priscum, Victorem, ac Laurentium, suæ provinciæ Episcopos, si eorum crimina id exigissent. Idque suo Jure, citra assistentiam Archi-Episcopi Carthagenensis. Patet ex hoc canone Concilii Carthagenensis quarti. *Irritam esse injuslam Episcoporum damnationem, & idcirco à Synodo retrahendam.* Justa ergo damnatio planè valebat. Neque mireris hoc. Antiquitus enim quicumque Archi-Episcopus poterat suos suffraganeos judicare ac Sacerdotio privare, dempto uno casu, de quo ita Concilium Sardicense. *Cum aliquis Episcopus depositus fuerit eorum Episcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum sibi negotium in urbe Roma, alter Episcopus in ejus Cathedra post appellationem ejus, qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in judicio Episcopi Romani determinata.* Quapropter sanctus Leo Papa novus, dum ad istos præfatos Africanos Episcopos scribit nullum Episcopum deponi posse nisi à Romano Pontifice, loquitur de jure novo, non de antiquo.

Tertiò denique obstat videtur hic canon Milevitani Concilii. *Placuit, ut non sit ultra fatigandis fratribus anniversaria necessitas, sed quoties exegerit causa communis, id est, totus Africa, undecumque ad hanc sedem pro concilio datae litteræ fuerint, congregandam esse Synodum in ea provincia, ubi opportunitas persuaserit. Causæ autem, quæ communes non sunt, in suis provinciis judicentur.* Poterant, ecce, quique Primates pro causis suam solam provinciam concernentibus cogere Synodos provinciales. Sic etiam adversus Pelagianos coegit Numidiæ Primas Sylvanus in Civitate Milevitana, adversus Donatistas autem in Civitate Cirtheni. Sicque eam nescio qua de causa cogere volebant Xantippi adversarius ac Numidiæ Primatus competitor Victorinus. Sic olim similem Synodum adversus Episcopos nuper in persecutione lapsos in Civitate Cirtheni coegit Secundus tunc Numidiæ Primas ac Episcopus Tisigitanus: ac postmodum sub Pontificatu Theodori adversus Paulum, Constantinopolitanum Episcopum, Monothelitam, Columbum, primæ ibi Sedis Episcopus. Tunc Provinciam suam Bizacenam etiam convocavit Stephanus, suamque Cæsariensem Primas Reparatus. Eorum Synodales litteras tam ad

Epist. 261.

Epist. 261.

Cap. 28

Cap. 4

Cap. 9

Epist. 92. 152

Epist. 217.

Theo-

Theodorum Pontificem, quam ad Constantem Augustum reperies in Concilio Lateranensi sub sancto Martino primo. Eaque omnia faciebant sine scitu Episcopi Carthagenensis. Sanctus namque Augustinus Tractorias Episcopi Victorini litteras arguit dumtaxat de tribus. Primo, quod non constarent de scribentis Primatu, eum quippe etiam Xantippi suum assererat. Secundò, quod convocati ad Synodum Episcopi non essent scripti legitimo ordine. Tertiò, quod convocaret etiam Mauritanæ Episcopos sine adjuncta auctoritate ac nomine istorum Primatum. De Episcopi autem Carthagenensis nomine, quod tamen certum est defuisse, totus tacet Augustinus. Ideoque etiam certum est, Episcopi istius consensum ad convocandas aliarum Provinciarum Synodos non fuisse necessarium. Proinde Leo Papa non videtur malè asserere, quod isti Afrorum Primates non potuerint Episcopos consecrare aut deponere, neque Synodos convocare.

Respondeo istos Africa Primates seu primæ Sedis Episcopos non fuisse in omnibus provinciis, sed dumtaxat in quibusdam. Patet ex canone secundo tertii Carthagenensis Concilii, quod de Concilio Nationali agens sic dicit. *Ad quod omnes provinciæ, quæ primas sedes habent, legatos mittant. Cur quæ primas sedes habent? Quia quædam tales sedes non habebant.* Clarius id patet ex codice græco Africanorum canonum, in quo sic habemus. *Placuit, ut Mauritania Sitifensis, ut postulavit, Primatem Provinciæ Numidiæ, ex cujus cætu separatur, eum habeat Primatem: Quem consentientibus omnibus Primatibus Provinciarum Africanarum, vel omnibus Episcopis, propter longinquitatem habere permessa est.* Utique longinquitatem à civitate ac provincia Carthagenensi. Etenim omnes proprium Primatem non habentes provinciæ suberant Archi-Primati Carthagenensi. Et quia provincia Sitifensis ab ista provincia longè aberat, erat autem proxima Numidiæ, fuerat que cum illa olim una provincia, petivit ac obtinuit, non quidem reuniri in unam provinciam, tamen illius subjacere Primati. Tales itaque Primates habuerunt provincia Numidiæ, provincia Mauritanæ Cæsariensis, provincia Byzacena, ac provincia Tripolitana. Omnes aliæ subiciebantur Archi-Episcopo Carthagenensi, præter Sitifensem, quam jam audivimus Numidarum Primati fuisse subjectam. Quod porro etiam hæc olim subjecta fuerit isti Archi-Episcopo, clarè patet ex Episcopilibus subscriptionibus primi Concilii Arelatenensis: Ibi namque Surgentius Episcopus Sitifensis subscribit tamquam Episcopus de provincia Carthagenensi. Et quidem Numidiæ Primas, Primasque Cæsariensis habuere jura ac privilegia quædam particularia, pro quibus ita clamatum est ab omnibus Episcopis Concilii Milevitani. *Salvo jure Primatus Numidiæ & Mauritanie.* Erant jura magna. Eaque, præsertim Numidici Primatus jura, ut ista via Cæcilianus Carthagenensis olim Episcopi ordinationem irritam redderent, largiter ampliari conati sunt Donatistæ. Patet id ex Augustino sic scriben-

te in Breviculo collationis cum Donatistis. *Do. L. 56. c. natissæ longa prosecutione agebant, quod non exoptaverit Cæcilianus, ut Princeps à Principe ordinaretur: Cum aliud habeat Catholica Ecclesiæ consuetudo, ut non Numidiæ, sed propinquiores Episcopi Episcopum Ecclesiæ Carthagenensis ordinent: Sicut nec Romana Ecclesiæ ordinant aliquis Metropolitanum, sed de proximo Ostiensis Episcopus. Hoc autem dicentes de sua consuetudine, quam nescio quando instituerunt, Ecclesiæ Catholicae præjudicare conabantur: Quæ consuetudo si antiqua esset, hoc ipsum obijcerent Cæciliano, quando non absentem damnarent. Verum de hisce omnibus plura tempus non patitur neque locus. Dico itaque Leonem Papam nonum cum omni isto in contrarium adducto Africano canone quam optimè cohærente. Isti quippè omnes Africani canones, omniaque ex sancto Augustino adducta exempla loquuntur de provinciis Primatem habentibus, quibus sine Carthagenensis Archi-Primatis mandato ac consensu omnino licebat Episcopos creare ac deponere, conciliaque provincialia cogere; at verò Leo Papa nonus de provinciis Primatem non habentibus loquitur, deque earum Episcopis, quibus ista omnia sine isto consensu non licebant. De tali namque provincia erat iste Episcopus Gummitanus.*

At inquires, erant in Africa quatuor Primates, eisque subjectæ provinciæ quinque, Numidiæ enim Primas præerat provinciis duabus: Si ergo omnium istarum provinciarum Episcopi potuerint ordinari à suis Primatibus, unde potuit Archi-Primas Carthagenensis per singulas fermè Dominicas habere Episcopos ordinandos? Respondeo id sciri posse ex ipsius sancti Aurelii verbis, prolatis in tertio Concilio Carthagenensi. Epigonius & Julianus, nescio quarum Ecclesiarum Episcopi, graviter ibi dimicabant pro quodam clerico, quem Epigonius sibi præreptum causabantur à Juliano: Ideoque statutum est, ne quis Episcopus tale plium plagium de cætero committeret. Episcopus porro Carthagenensis solebat à quibuscumque Africanis Ecclesiis rogari, non solummodò quosdam minores clericos, sed etiam Presbyteros ac Episcopos. Et quia eos omnes elargiri non poterat de gremio Ecclesiæ suæ, evocare eos solebat de aliis quibuscumque per Africanam Ecclesiis. Hinc de isto canone exortum est dubium, an ipsum etiam Carthagenensem Episcopum obligaret. Cumque sanctus Aurelius dixisset ad Patres, nullum à se unquam evocari alienum clericum, nisi prius consulto ejus proprio Episcopo, sic subdit. *Si verò Episcopus indevotus existerit, quid censet Charitas vestra faciendum? Ego enim cunctarum Ecclesiarum, dignatione Dei, ut scitis fratres, sollicitudinem sustineo. Cui sic respondit Episcopus Numidius. Fuit semper hæc licentia huic sedi, unde vellet, & de cujus nomine fuisse conventus, pro desiderio cujusque Ecclesiæ ordinare Episcopum.* Respondit eidem etiam Episcopus Epigonius, in cujus gratiam latus fuit iste jam dictus canon adversus Episcopum Julianum: *Bonitas sequestrat possibilitatem. Minus enim præsumis*

Cap. 44. 45.

sumis frater. Et quoniam te bonum & clementem omnibus reddis. Habes enim hoc in arbitrio, satis est, ut satisfat personæ uniuscujusque Episcopi in prima tantummodo conversatione. Si autem quodlibet huic Sedi vindicandum fuerit sibi arbitratus, necesse habet tamen omnes Ecclesias suffulcire. Unde tibi non potestatem damus, sed tuam assignamus, & liceat voluntati semper, & tenere quem voluit, & Præpositos plebibus vel Ecclesiis constituas, qui postulati fuerint, & unde voles. Cumque Episcopus Posthumiatus Epigonio reponeret, esse quosdam in Africa Episcopos, quibus unicus tantum esset Presbyter, atque rogaret, an etiam istum auctoritate sua posset evocare Carthaginensis Episcopus ac alteri Ecclesiæ elargiri, responsum ei est affirmativè. Carthaginensis itaque Episcopus, licet quædam provinciæ haberent suos proprios Primates, habebat tamen omnium omnino per Africam Ecclesiarum, omniumque Primatum ac Episcoporum plenam sollicitudinem, potens omnibus Ecclesiis quos vellet dare Episcopos: Eaque est causa, cur per singulas fermè Dominicis Episcopos ordinaret. Ordinabat quippe Episcopos, non solummodo suæ Provinciarum provincie ac provinciarum non habentium proprium Primatem, sed etiam Episcopos provinciarum Primatiales, dum id rogaretur, aut suo motu id ipse vellet. Et hinc sanctus Possidius agens de sancto Augustino contra Nicænos Canones in Coepiscopum sublevando, sic scribit:

Cap. 8.

Formidans Venerabilis Senex Valerius, egit secretis litteris apud Primatem Episcoporum Carthaginensem, allegans imbecillitatem corporis sui, ætatisque gravitatem, & obsecrans, ut Hipponensi Ecclesiæ ordinaretur Episcopus, qui suæ Cathedræ, non tam succederet, sed consecrator accederet Augustinus. Et quæ optavit & rogavit, rescripto impetravit. Postquam petitionem ad visitandum adveniente ad Ecclesiam Hipponensem tunc Primatem Numidiæ Megalio Calamensi Episcopo, &c. Vocat Megalium Numidiæ dumtaxat Primatem, Episcopum verò Carthaginensem vocat Primatem Episcoporum: utique Episcoporum omnium, etiam Provincialium Primatum. Ipse erat in Africa Patriarcha maximus, ac Episcopus Episcoporum. Atque hoc est, quod significatum voluit sanctus Leo Papa nonus, dum dixit de Episcopo Carthaginensi. Episcopus consecrandi principale & antiquum jus habet. Habebatque adhuc aliam variam principalem potestatem. Primò, illam, de qua jam audivimus loquentem sanctum Possidium. Eam, inquam potestatem, qua solus dispensare poterat in legibus generalium aut etiam Nationalium Conciliorum. Secundò, illam, de qua sic dicit tertium concilium Carthaginense. Placuit propter errorem, qui sæpè solet oboriri, ut omnes Africanæ provinciæ Episcopi observationem Paschalem ab Ecclesia Carthaginensi curent accipere. Tertio, illam, de qua sic habemus in codice Græco canonum Africanorum.

Cap. I.

Cap. 85.

Si que litteræ dictandæ in concilio placuerint, venerandus Episcopus, qui huic sedi præsidet, omnium nomine dicere & subscribere dignetur, in quibus etiam ad Episcopos Legatos, qui per provincias Africanas in causa Donatistarum mittendi sunt, pla-

cuit litteras dari tenorem mandati continentes, quem non egrediantur. Quarto, poterat ac debebat visitare omnes omnino Africanas provincias, etiam Primatiales. Hinc namque Honorato ac Urbano, provinciæ Sicifensis Episcopis, suam provinciam visitari rogantibus, respondit Aurelius, id vix fieri posse ob barbaros, uti eadem de causâ visitari non poterant provincia Tripolitana atque Arguzitana. Quintò denique, nemo Episcopus proficisci poterat ad sacrum Augusti Comitatum sine Licentia ac litteris formatis Episcopi Carthaginensis.

C. 106.

Et hæc sancti Aurelii in omnes Africanas Ecclesias plenissima potestas est prima causa, cui Eremiticum sancti Augustini institutum debet suam per omnes Africanas Ecclesias propagationem ac diffusionem. Videns namque Aurelius sibi impositam omnium istarum Ecclesiarum sollicitudinem, adeoque earum inopiam esse per se sublevandam, ruinasque instaurandas, misit solemnem Legationem ad S. Anastasium Pontificem, ac Venerum Episcopum Mediolanensem, successorem S. Cypriani, aliquot insignes clericos ab illis emendicaturam. Erant tum quidem in Africa Augustinenses Eremitæ, eo quippe tempore Augustinus jam pridem erat Episcopus, eisque etiam jam oculos ac manus injecerat Aurelius: Nihilominus quibusdam de causis decrevit ac misit istam legationem. Neque verò fuit inanis. Aliquos namque Anastasius, aliquos clericos misit Venerus, atque inter illos insignem istum Hæresis Pelagianæ inimicum, ac vitæ S. Ambrosii conscriptorem, Diaconum Paulinum qui ad Judicium Episcopale Carthaginense primus petraxit impium Cælestinum, eoque postmodum promotus ad nescio cuius Ecclesiæ Africanæ Episcopatum. Hujus namque Paulini Epistolam puto esse illam, quæ inter Augustinianas est quadragesima octava, nimiumque imperitè quidam putant eam esse Paulini Episcopi Nolenis. Interim pauci ex istis Italis videntur Afris populis fuisse fructuosi, neque bene cum illis convenisse. Quod namque Itali & Afri diversorum humorum sint, patet ex iis, quæ in virorum Illustrium catalogo scribit S. Hieronymus de Tertulliano. Hic cum usque ad mediam ætatem Presbyter Ecclesiæ permansisset, invidia postea & contumeliis Clericorum Romanæ Ecclesiæ, ad Mortani dogma delapsus est. Et ex iis, quæ scribit S. Augustinus in libris de ordine, agens de vario modo pronuntiandi linguam latinam. Me ipsum, L. 2. cui magna necessitas fuit ista perdiscere, adhuc in multis verborum sonis Itali exagitant, & à me vicissim, quod ad ipsum sonum attinet, reprehenduntur. Aliud est enim esse arte, aliud gente securam. Patet id præsertim ex isto Africano canone, quo sub pœna excommunicationis omnibus suis clericis Africana concilia interdixerunt appellationem ad Episcopos transmarinos, utique Italos. Latus namque est canon iste à S. Cypriano, adversum quinque suos perduelles presbyteros, qui à Novato quodam, impiissimo Italo Episcopo, instigati, ad Italos appellarant, eaque appellatione egregie conturbant omnem Ecclesiam Africanam. Errant verò nostri Leprosi Magdeburchenses, dum ex isto canone supremum Romani

Romani Episcopi Primatum impugnant: Omni enim Ecclesiasticæ antiquitatis perito clarum est; canonem istum extensum nunquam fuisse usque ad Romanum Episcopum, ad quem ab Aftris fuit semper appellatum. Etiam adversus sententias Episcopi Carthaginensis. Et sane Italica Ecclesia & Ecclesia Africana disparatissimis regebantur legibus, ideoque mirum non est, quod Advenæ isti clerici Itali, qui se ad regendum atque reformandum vocatos credebant, cum Indigenis Aftris non potuerint convenire. Quapropter videns Aurelius Italos clericos esse suis populis regendis non plenè fructuosos, oculos coniecit in solos Augustini Monachos, cœpitque facere ea omnia, quæ jam supra ex sancto Augustino ac S. Possidio dixi fuisse ab illo facta. Dispersit Augustini institutum per omnem omnino Africam, atque ex illo supplevit abundantissimè omnes ruinas Ecclesiæ Africanæ. Quæ dum quandoque penes me considero, rogo Prudentissimis, Doctissimis, Piissimisque Ordinis nostri Prælati divinitus inspirati, quatenus istum sanctissimum Ecclesiæ Carthaginensis Archi-Episcopum Aurelium, de tota quidem orthodoxa Ecclesia, præsertim tamen de sacro nostro Ordine adeò solemniter bene meritum, recipi curent in perpetuum anouum duplicis officii honorem.

Concil.
Mile. c.
12.
Epist.
68.

Videbat Aurelius orthodoxam omnium Africanæ Ecclesiæ fidem laborare varia scabie, ac in Christianam cleri ac populi disciplinam strumas irrepisse admodum grossas. Sacramentorum administratio scatebat ritibus superstitiosis ac precibus hæreticis. Dolus, impostura, aliæque id genus fides punica major erat in clericis quam in laicis. Africana ebrietas versa erat in Religionem, cultumque Martyrum, adeò ut cæmeteria ac Basilicæ essent quasi ebriotorum labula, solemnetque popinæ. Super omnia grafsabatur tabes ista de qua scribit S. Salvianus Episcopus Massiliensis: Tam impossibile est Afrum esse castum, quam Afrum non esse Afrum. Erat tunc verè monstrorum fecunda parens Africa. Dormierant enim illic homines, id est, Ecclesiarum Præpositi negligentius egerant, ideoque inimicus homo quæcumque Zizania in medio tritici superfemuratur. Erant in ea Donatistæ, plurimæque eorum scissuræ: Videlicet Primianistæ, Maximianistæ, Claudianistæ, Rogatistæ, Urbanistæ, veraque Africana monstra Circumcelliones. Quis enim nescit eorum latrocinia, homicidia, stupra, gladios, fustes, acetum & calcem, quibus Deo laudes decantantes solebant etiam in semetipsos monstruosè sævire? Erant ibi Manichæi, Marcionitæ, Nazaræi, Tertullianistæ, atque Lupi id genus plurimi, paucissimi autem dentati Pastores. Noverat Aurelius, quid nuper adversum similia Ægyptiarum Ecclesiarum mala fecisset Archi-Episcopus Athanasius, edoctusejus litteris ad S. Dracontium, nuper è monasterio vocatum ad dura Episcopales. Neque enim tu solus ex monachis es constitutus Episcopus, neque solus monasterio præfuiti, neque solus à monachis delectus es: Nosti enim Serapionem monachum esse, & quor Monachorum Præfectum. Neque à te ignoratur quot monachorum pater fuerit Apollonius. Nosti Agaibonem, neque ignotum habes Aristonem, Me-

mor es Ammonii cum Serapione peregrè profecti. Fortasid etiam audivisti de Cue in superiori Thebatide. Poteris etiam resciscere de Paulo, qui est apud latos, & de aliis multis. Et tamen isti Episcopi constituti non contraxerunt, sed habentes pro exemplari Eliseum, & consuevit quid Elias egerit, & erudit quid Discipuli Christi, Apostolique fecerint, susceperunt banc curam, neque ministerium hoc aspervnati sunt: Neque propterea seipsi deteriores facti sunt, sea & laboris mercedem exspectant, proficientes ipsi, aliosque proficere adhortantes. Quot ab idolis converterunt, quot à dæmoniaca & furiosa consuetudine suis admonitionibus compescuerunt, quot adduxerunt Christo servos? Quapropter cum istiusmodi habeas exempla, Dilectissime Draconti, ne dicas, nec dicentibus credas, Episcopatum esse causam peccati, aut quod inde nascantur occasiones delinquendi. Licebit tibi in Episcopatu esurire, sicut cum Paulo. Licebit vinum non bibere, sicut Timotheus fecit, & jejunare frequenter, ut solitus Paulus, ita ut secundum illum jejunans alios sermonibus nutrias, & sciens abstinendo à potu, aliis docendo potum præbeas. Ne igitur talia obijciant consilarii tui. Novimus Episcopos jejunantes, & monachos comedentes. Tales pugiles emisit Athanasius adversum suos Meletianos ac Arianos. Atque hi sunt isti Ægyptii Episcopi, quibus solis in Synodo Seleucienti communicavit S. Hilarius Pictaviensis Episcopus, atque ab illis didicit monasticum institutum, quod tecum in Gallias detulit, ibique tradidit sancto suo Discipulo Martino Turonensi Episcopo, qui id per omnem Galliam largissimè propagavit. Istud itaque Athanasii consilium imitatus est S. Aurelius Augustinenses Eremitas turmatim levavit in clerum ac cathedras Episcopales, sperans eos tanquam fidos pugiles adversum præfata ista Africana monstra strenuè dimicaturus. Neque ipsum spes fefellit. Quam enim strenuè dimicavit, norunt homines Africanæ antiquitatis periti, neque dici potest uno verbo. Graviter dumtaxat dicitur istum sacri nostri Ordinis præclarissimum fœderem Aurelium duplici officio à nobis non coli.

CAPUT VIII.

Resolvitur quoddam dubium incidens.

Horum quidem aliqua præsentis nostro scopo non sunt necessaria, spero tamen ea hominibus Augustinum, hominem sanè amore dignum, amantibus non fore ingrata. Sedulo Augustini lectori erunt forsitan etiam fructuosa. Itaque dum Augustinus in Episcopum ordinaretur, Numidiæ Primas erat Megalium, Episcopus Ecclesiæ Calamensis, homo in Augustinum calumniosus, utpote eum innocentissimum de propinatis poculis amatoris, calumniatus, quas calumnias ex intervallo resumperet Donatistæ, præsertim Petilianus eorum Episcopus Constantinensis sive Cirthenis. Quod Megalium Ecclesiæ Calamensis præfuerit, palam patet ex sancto Possidio proximo ejus in istam Ecclesiam successore. Clarè enim dicit. Tunc Primas Numidiæ Megalio Calamensi Episcopo. Hic porrò Megalium postmodum non diu vixit. Patet.

Cap. 8.

Ep. 4.

Patet id ex hisce Augustini verbis ad sanctum Profuturum. *Quod Senex Megalio defunctus sit, jam vos audisse quis dubitet? Erant autem a depositione corporis ejus, cum hæc scriberem, dies ferme viginti quatuor.* Scripsit hæc Augustinus ad Profuturum istum, de quo sic scribit alibi

Epist. 8. cap. 1.

ad sanctum Hieronymum. *Commendamus Germanitati tuæ fratrem Profuturum, quem verè profuturum speramus, nisi fortè quod talis est, ut ipse tibi per eum suam commendator, quam ipse*

Epist. 10. cap. 1.

per me. Et iterum. *Primas etiam, quas ad te adhuc presbyter litteras præparaveram mittendas per quemdam fratrem nostrum Profuturum, qui postea Collega nobis factus est, jam ex hac vita migravit.* Scripsit hæc Augustinus in Episcopatu adhuc totus juvenis, ad hæc namque litteras respondens Hieronymus ei juventutem exprobravit. Erat porrò Profuturus tunc mortuus, adeoque dum ei adhuc vivo Augustinus significavit mortem Megalii, debuit fuisse adhuc junior, atque ita debuit Megalio parvo tempore post ordinatum Augustinum supervixisse. Porro in Megalii locum ordinatus est ex monasterio Hipponensi sanctus Possidius, idque, ut videtur, opera Augustini, atque haud dubiè etiam opera sanctissimi Amici nostri Aurelii, cujus propositum erat omnes Africanas Cathedras implere Augustinensibus Eremitis. Colliigo id ex Augustini verbis ad Profuturum.

Ep. 149.

Utrum invenieris, disponebas enim, successorem Primatus ejus, si fieri potest, nosse volumus. Constat, ecce, tam Augustinum quam Profuturum, utriusque ex Augustini Eremita assumptum Episcopum, de novo Calamentis Ecclesiæ Episcopo fuisse sollicitos, cumque is fuerit Possidius, dubitare non possum, quin Augustini ac Profuturi, atque præsertim Aurelii opera fuerit promotus.

Ep. 92.

At verò in Numidiæ Primatum tunc successit Senex Sylvanus, quem puto fuisse Episcopum Ecclesiæ Perdicensis. Constat quippe ex Synodali Cirthenis Synodi ad Donatistas Epistola, Sylvanum hunc interfuisse Collationi Carthaginensi. Porro quia tum Numidiæ Senex ac Primas erat, comparuisse ibi debet inter primos: At verò primus ibi comparens Sylvanus, coram cognitore autem Comite Marcellino nominatim ac personatim comparere Donatistæ atque Orthodoxi Episcopi omnes, fuit Episcopus Perdicensis. Hic est ille Sylvanus, qui adversum Pelagianos coegit Synodum Numidarum Episcoporum Milevitana, & adversum Donatistas Carthaginensem Collationem, in qua fædè convicti fuerant, calumniantes, Synodum Cirthensem. Primatum itaque suum ingressus est aut sub finem Pontificatus sancti Anastasii, aut sub exordium Pontificatus sancti Innocentii, eumque gessit usque propè Pontificatum sancti Bonifacii, atque tunc ei successit nescio cuius Sedis Episcopus Valentinus. Patet id ex Epistola concilii Milevitani ad Innocentium Papam, scripta adversum Pelagianos, ac ex Epistola concilii Cirthenis ad Donatistas. Illic enim post Senem Sylvanum primus subscripsit Valentinus, ut pote ei etate proximus, adeoque ei in Primatum successurus. Successit sub finem Pontifica-

tus Zozyimi aut sub initium Pontificatus Bonifacii: Etenim tamquam Numidiæ primas interfuit sexto concilio Carthaginensi, quod circa jam dictum tempus constat fuisse celebratum. Item tamquam Numidiæ primas unà cum Aurelio scripsit ad Pontificem Bonifacium, istaque sunt primæ ipsius Synodales litteræ, ideoque planum est, Primatum ejus circa hæc tempora fuisse inchoatum. Proinde graviter errant, qui Valentini Primatum faciunt Primatu Xantippi posteriorem: Xantippus enim primatum ingressus non est, nisi post mortem Alipii, adeoque non potuisset Valentinus iste una cum Alipio tamquam Numidiæ Primas interfuisse sexto concilio Carthaginensi. Protraxit porrò vitam usque ad initium Pontificis Cælestini: Exstant enim ejus ad Cælestinum, ac Cælestini litteræ ad ipsum. Quapropter ipse est ille Numidiæ Primas, qui ad sancti Augustini instantiam erexit Episcopatum Fussalensem, eique ordinavit primum Episcopum Antonium. Ipse est, qui Antonium istum prius à se justissimè damnatum, *Versuta illius suasionibus*, apud Papam Bonifacium excusavit ac commendavit tamquam *omni modo inculpatum* ac male accusatum, maleque judicatum, omne malum istud refundens in Augustinum, adeo ut tribulatione ista Augustinus fatigatus de deponendo Episcopatu cogitavit haud per transennam. Ipse est, qui falsis istis suis delationibus in agrum Fussalensem induxit *Publicas potestates & militares impetus, tamquam executores Sedis Apostolicæ sententiam, adeo ut miseri Fussalenses jam Christiani catholici graviora formidarent à catholico Episcopo, quam cum essent Heretici, à Catholicorum Imperatorum Legibus formidabant.* Ipse est, qui postmodum facti pœnitens omnes istas falsas delationes revocavit apud Pontificem Cælestinum. Revocavit eas statim sub exordium Pontificatus Cælestini: Etenim ista omnia Augustinus refert in ea ipsa epistola, qua Pontifici Cælestino de pacificè adepto Pontificatu *sine ulla plebis discessione*, qualis nuper Pontifici Bonifacio per schisma Eulalianum contigerat, gratulatus est, quam quidem Epistolam statim in initio Pontificatus Cælestini scriptam esse, est manifestum. Proinde Primas Valentinus, ut quidem ibidem Augustinus satis clarè insinuat, circa extrema Bonifacii ac Cælestini tempora incipiebat præ senio repuerascere, eaque de causa in rebus seriis adeo fædè in utrumque latus claudicabat, atque adeo penitus probabile est, ipsum Pontifici Cælestino non dudum convixisse. Tunc ergo ei in Primatum successit Xantippus Episcopus Ecclesiæ Tagastensis. Quapropter omnino lapsus est Eminentissimus Cardinalis Baronius, dum Xantippum facit Sylvano antiquiorem. Etenim Xantippus fuit Episcopus Tagastensis, ut palam scribit Augustinus ad Xantippi pro Numidiæ Primatu corrivalem Episcopum Victorinum. Non fuit autem sancti Alipii Præcessor: Etenim Xantippus atque Alipius fuere simul in quibusdam conciliis Africanis. Deinde, Alipius fuit ad Episcopatum evedtus ante Augustinum, adeoque si Xantippus fuisset Alipii in Sede Tagastensi Præcessor, præcessisse debuisset etiam Prima-

A. 402.

Ep. 217.

tum

A. 412.

tum Megalii, ac per consequens Primas fuisse, non sub Papatu sancti Innocentii, ut ponit Baronius, sed sub Pontificatu Siricii, quod est penitus devium atque alienum. Dico itaque Megalio successisse Sylvanum, Sylvano Valentinum, huic autem Xantippum. Errat hic rursus Cardinalis Baronius, dum Augustini cum Fortunio Donatistarum Tuburicensi Episcopo, aliamque ibidem cum Cælicolarum Majore disputationem dicit habitam fuisse, dum Augustinus unà cum Alipio proficisceretur ad præfatam Primatum Sylvani Synodum Cirthensem, constat enim disputationi isti Alipium interfuisse. Credo ab amplissimo Cardinali lecta fuisse hæc Augustini verba, scripta de istis disputationibus. *Cum ad Cirthensem Ecclesiam pergeremus. Verùm legi debuissent & sequentia. Sed quia ordinandi Episcopi necessitas jam jamque nos inde rapiebat, diutius cum Fortunio esse nequimus.* Ibat ergo Augustinus Cirtham per Tuburiscum, non ad Synodum, sed ad Episcopum ordinandum. Ad ordinandum isti Ecclesiæ Episcopum Fortunatum, qui post in collatione Carthaginensi fuit unus eorum septem, quibus Catholici Episcopi commiserunt omnem causæ suæ prosecutionem. Hunc namque Fortunatum fuisse Episcopum Cirthensem seu Constantinensem, patet ex Augustino sic dicente in libris adversus litteras Pelitiani. *Cum essem in Ecclesia Constantinensi, Absentio præsentem, & Collega meo Fortunato ejus Episcopo, obtulerunt mihi fratres Epistolam.* Factum id fuit dudum ante collationem ac collatione posteriorem Synodum Cirthensem. Fortunatus namque iste fuit Episcopus ante Megalii successorem Possidium, adeoque ordinatus fuisse debet non sub Papatu Innocentii, sed circa tempora Anastasii aut Siricii. Porro Augustinus Cirthæ coram novo Episcopo etiam concionatus est. Idque ex eo laudabili Ecclesiæ Africanæ usu, de quo dicit quarta Synodus

Ep. 163.

L. I. c. I.

Carthaginensis. *Episcopi vel presbyteri, si causa visenda Ecclesiæ alterius Episcopi venerint, & in gradu suo suscipiantur, & tam ad verbum faciendum quam ad oblationem consecrandam invitentur.* Sic varios Episcopos ad in Ecclesia sua Hipponensi concionandum invitavit ac quasi coegit Augustinus. Eratq; ritus iste receptus per omnem Ecclesiam. Hinc namq; sanctus Papa Anicetus Romæ ad concionandum atque offerendum invitavit sanctum Polycarpum Episcopum Smyrnensem; Sic sanctus Cyrillus Alexandriæ dicere fecit Paulum, Episcopum Emifenum, Legatum Joannis Archi-Episcopi Antiocheni; Sic sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus apud sanctum Amphilochem Iconiensis Episcopum conqueritur de Helladio Cappadocum Cæsariensis Episcopo, quod sibi non obtulerit facultatem & locum populi in Ecclesia docendi. Et quidem ea unica Augustini concio non fuit infructuosa. Totam namque Cirthensem civitatem à Donato ad Christum transtulit, adeo ut Cirthenes solemnem ex intervallo ad Augustinum destinarent legationem, ei gratias agentes, eumque ad se invitantes, publico haud dubiè ipsum, si advenisset, honore excepturi. Tantus Concionator fuit sanctus Augustinus. Cirtha namque

Serm. 51. de Sanct. Psal. 95. 131.

Ep. 130.

erat amplissima totius Numidiæ Metropolis, prima Africæ Civitas post Carthaginem, ideoque à Constantino magno vocata Constantina, Erat receptaculum ac prima origo omnium Donatistarum, adeoque paucissimi erant in ea Catholici, uti patet ex iis, quæ Alipius & Augustinus scribunt ad Generosum.

Ep. 163.

A. 402.

Ep. 217.

Mortuo tandem Sene Valentino, atque in Sede ejus ordinato novo Episcopo, debebatur Numidiæ Primatus Xantippo Episcopo Tagastensi. Verùm quia ei se nescio cuius Sedis Episcopus Victorinus opposuit, nancisci nequii pacificam sui Juris possessionem. De hac porrò inter Victorinum ac Xantippum controversia sic scribit Cardinalis Baronius, agens de Synodo Milevitana. *Deinde placuit omnibus Episcopis, ut matricula & archibus Numidiæ & apud primam sedem sit, & in Metropoli, id est, Constantina. Hac quidem constitutione presbiteri defuisse voluerunt altercationem duarum sedium in Numidia postarum, quenam prior habenda esset. In duas provincias dividebatur Numidia, eademque dua dictæ Numidiæ, ut astra sextæ Synodi Carthaginensis demonstrant: Ob idque altercatio oborta inter Xantippum Episcopum Constantinæ, Numidiæque Primatem, & Victorinum Episcopum alterius civitatis, Primatum ejusdem universæ provincie sibi vindicantem. Varii hic concurrunt errores. Primo, Xantippus, dum Primatum præterdit, erat Tagastensis Episcopus, nequaquam Constantinensis. Dissertè id scribit Augustinus in Epistola ad dictum Victorinum. Baronius in dicta Augustini Epistola ponit lectiones duas: In corpore ponit Tagastensis, in margine Constantinensis. At putem quod sine fundamento: Etenim Lovanienses nostri, qui qualvis Augustini varias lectiones diligentissimè conquiserunt, atque accuratissimè typis mandaverunt, istam variam lectionem non norunt. Ideoque dico hanc altercationem prius motam fuisse post mortem Alipii Episcopi Tagastensis, ac Valentini Primatis, anno secundo anno post mortem Alipii, qui primo aut secundo anno Papæ Bonifacii creditur obiisse. Etenim primo Bonifacii anno fuit Alipius profectus Ravennam ad sacrum Comitatum. Familiariter ibi usus est Illustri Comite Valerio, accepitque ab eo quædam excerpta ex libris Juliani Pelagiani, adversus librum Augustini de nuptiis & concupiscentia. Tunc à maledico Juliano infamatus fuit, quod causæ suæ adversus veritatem obtinendæ gratia, Afros equos Comiti adduxisset. Tunc per occasionem Romam accessit, salutatorum Papam Bonifacium, estque ab illo officiosissimè hospitio exceptus. Tunc interfuit septimo Carthaginensi concilio, estque unà cum aliis eminentioribus Africæ Episcopis ab Honorio Augusto vocatus ad Synodum Italicam, auditurus ac judicaturus turbas, quas Romæ adversus Papam Bonifacium concitarat schisma Eulalianum. Postmodum de sancto Alipio nihil amplius audimus, ideoque oportet eum circa ea tempora ex hac vita secessisse ad meliorem. At verò Xantippi cum Victorino lis est recentior: Moveri enim dumtaxat potuit*

potuit post mortem Valentini, quem jam ostendi pervenisse usque ad tempora Papæ Cælestini.

Deinde, in Numidia non fuerunt duæ Episcoporum provinciæ, neque id affirmat prologus sextæ Synodi Carthaginensis. Per duas namque ibi nominatas Numidias intelliguntur, nequam duas ejusdem Numidiæ Episcopales provinciæ, sed duas provinciæ subiectæ eidem Numidico Primati. Jam namque supra ostendi Numidiam ac Mauritaniam Sitifensem fuisse olim eandem provinciam, ex intervallo autem dissectam fuisse in provincias duas, ita tamen ut ista Mauritaniam non fieret provincia Primatialis, sed juxta Africæ leges devolveretur sub sollicitudinem Primatis Carthaginensis. At verò inter Carthaginem ac istam Mauritaniam erat grandis distantia, ideoque Episcopi Carthaginensis pastorales oculi agrè poterant eò usque protendi. Hinc Mauri Sitifenses petiverunt, non quidem cum Numidis in eandem Provinciam denuò uniri, sed ramen subesse eorum Primati, estque illis concessum. Exinde ergo Numidia ac ista Mauritaniam dici quandoque cæperunt duas Numidiæ, id est, duas provinciæ subiectæ Numidico Primati.

Tertiò denique, ista inter Xantippum ac Victorinum his non fuit pro Jure Sedium, tale namque jus in Africanis Provinciis non fuisse jam abundè dixi, sed fuit pro Jure personarum, quia nempe uterque aserebat se esse in Episcopali ordine seniore. Patet id clarissimè ex sancti Augustini Epistola ad Victorinum. *Peto Beatitudinem tuam, ut mihi ignoscas, & primò instare digneris, ut inter tuam Sanctimoniam & Senem Xantippum concorditer constet, quis vestrum debeat convocare concilium, aut certè, quòd salubrius arbitror, sine cujusquam præjudicio ambo convocare Collegas vestros, eos maxime, qui vobis Episcopatus ætate vicini sunt, qui facile quis vestrum verum dicat agnoscat, ut inter vos paucos eadem præ cæteris quæstio dirimatur, & errore sublato Minores à cæteris convocentur, qui nec possunt nec debent nisi vobis in hac re tamquam Prioribus credere, & nunc ignorant, cui vestrum potissimum credant.* Ecce, Juniores Numidiæ Episcopi nesciebant utri crederent, sed convocandi erant Episcopi seniores, ac istis contententibus Episcopatus ætate vicini; quare? Quia non de dignitate ac Jure sedium, sed de personarum senio atque exinde enato Jure agebatur.

At ecce magna hic difficultas quomodo Xantippus iste potuerit esse totius Numidiæ Senior Episcopus ac Primas, & tamen esse successores sancti Alipii Episcopus Tagastensis. Etenim Alipius ad victam meliorem abiit anno primo aut secundo Papæ Bonifacii, id est, anno Domini 419. aut 420. Quomodo ergo ejus successor potuit esse omnium senior, erant quippe illic Augustinus, aliique multi in Episcopatu seniores? Respondeo Xantippum istum, non prima ordinatione sua, sed facta post Alipii mortem translatione creatum esse Episcopum Tagastensem, adeoque omnino fuisse possibile, ut non ita pridem post fuerit Senior ac Primas. Episcoporum

namque translationes etiam apud Aftros fuisse usitatas, patet ex canone vigesimo septimo quarti concilii Carthaginensis. Licet enim non haberent Sedes Archi-Episcopales, habebant tamen, ut in eodem canone dicitur, Sedes nobiles & ignobiles. Hinc namque Constantina quandoque vocatur Numidiæ Metropolis, habebatque non minus quam prima Sedes provinciæ matriculam & Archivum. Hinc etiam sanctus Possidius dicit quosdam Augustinenses Monachos assumptos fuisse ad Episcopatum etiam Ecclesiarum eminentiorum. Omnino ergo habebant anam faciendarum translationum. Quod porro Xantippus translatus fuerit, colligi potest ex Augustini Epistola ad Victorinum. Dicit namque ibi, quod Victorinus nomen Xantippi, quem in Episcopatu admodum senem norat, in suis litteris tractoris omiserit: Profectò non alia de causa, nisi quia annos ejus, non à prima ordinatione, sed à nuper facta translatione computandos volebat, ideoque Xantippum per istam translationem esse factum esse omnium seniori omnium Juniore. In hoc, inquam, principio fundabat Victorinus suam adversus Xantippum prætensionem. Hæc dicta sine quasi per parenthesis, redeamus ad rem nostram.

CAPUT IX.

Unde per omnes Africanas Ecclesias orta fuerit ea miserabilis inopia Clericorum?

ERat inopia verè miserabilis. De ea quippe ita legimus etiam in concilio Hipponensi. *Tantum inopiæ Clericorum ordinandorum in Africa patiuntur Ecclesie, ut quedam loca omninò deserta sint.* Dico eam exortam esse ex facinorosa ac plusquam Diabolica nequitia Donatistarum, quos sopitis aut sanè sopiri acriter captis Paganorum persecutionibus, immisit Diabolus in Ecclesiam eo fine, de quo in libris ad sanctum Comitem Marcellinum sic scribit sanctus Augustinus. *Videns autem Diabolus templa demorum deseri, & in nomen liberantis Mediatoris currere genus humanum, Hereticos movit, qui sub vocabulo Christiano doctrine resistere Christianæ. Immittere non poterat Satellites ac emissarios sibi ac suis operibus aptiores. Omnis namque eorum furiosissima audacia eisdem cum Paganorum persecutionibus habebat sibi præfixos fines: videlicet Christum ac Ecclesiam non dumtaxat dividere, sed funditus de terris eliminare. Habebantque media fini isti, si quidem possibilis foret, admodum proportionata, enumerata nobis à sancto Optato, Ecclesiæ Milevitanæ Episcopo, in libris adversus Parmenianum, istorum rabidorum Episcopum Carthaginensem. Primò, sacrificia Cæciliani, legitimi Carthaginensis Episcopi, omniumque Episcoporum atque Presbyterorum ipsi communicantium, dicebant esse impura, irrita, contagiosa, Deoque invisa. Deinde, Eucharistiam ab illis consecratam dicebant esse prophanam; esse non corpus & Sanguinem Domini, sed panem & vinum ex prophanorum hominum tactu scabiosum: Ideo*

Ideoque in quævis orthodoxa templa irrumpentes repertam illic Eucharistiam canibus ac porcis in terram proiciebant, pedibusque contrebant. Tertiò, idipsum faciebant de sancto Chriftinate: In orthodoxis enim Sacerdotibus nullam dicebant esse potestatem alicujus elementi sanctificandi. Quarto, omnes ab orthodoxis Sacerdotibus baptizatos, confirmatos, ordinatos, denuò istis iisdem Sacramentis initiabant: Dicebant quippe eos nulliter initiatos. Quintò, Orthodoxorum altaria radebant ac exurebant; calcices, aliaque vasa sancta frangebant, fracta conflabant, conflata etiam idololatriæ vendebant; Basilicarum parietes ac pavimenta lavabant: Ajebant quippe ea omnia esse à prophanis orthodoxorum sacrificiis ac contactibus facta esse leprosa. Sextò, laicos catholicis in suis cæmeteriis negabant sepulturam: Dicentes sanctam suam terram à prophanis istis corporibus non posse contaminari. Septimò denique, jactabant se solos sanctos, omnesque sub cælo fideles gentes ex Cæciliani communione pollutas esse, atque adeò ab ipsis esse Christo reconciliandas. Et quidem hæc rabidis violentiis omnem ferè Africæ Clerum ac populum ad suas traxere partes. Testem adduco sanctum Augustinum, in libro de unitate Ecclesiæ sic scribentem de isto populo & Clero. *Salva conscientia litteris Concilii, quod Carthagine adversus innocentem Cæcilianum factiosus Secundus Episcopus Tigitanus cum sui similibus nequam Episcopis celebrarat: Crediderant: Neque enim ab hominibus de aliis hominibus aliquid incredibile dicebatur, aut eis contra Evangelium credebatur. Sed posteaquam illi furiosam pertinaciam usque ad dissolutionem sacrilegam contra totum orbem Christianum contentione obstinatissima perduxerunt, atque innovit bonis fidelibus, quos à Cæciliano alienaverat falsa criminatio; viderunt se, si in illa communione persisterent, non jam de quodam homine vel de quibusdam hominibus, sed de Ecclesia toto terrarum orbe diffusa pravum habere juicium, & maluerunt Christi Evangelio, quam Collegarum concilio credere. Itaque illis relictis, mox ad catholicam pacem multi & Episcopi & Clerici & populi redierunt. Videntes porro rabidi Donatistæ totam ad se occurrere Africam, antequam ad marem Catholicam, recurreret, commiserere facinora ista plusquam diabolica, de quibus ita dicit sanctus Episcopus Optatus. *Nec malè imponendo omnibus capitibus manum, everfionis velamenta prætenderent, nec maledicerent Deo, nec rebaptizarent fideles.* Et rursus. *Ergo linguas vestras acutis in gladios, quas movistis in mortes, non corporum, sed honorum. Inguistis non membra, sed nomina. Quid prodest, quia vivunt homines, & occisi sunt honores à vobis? Valent quidem membris, sed creptæ portant funera dignitatis. Extendistis enim manum, everfionis velamenta prætendistis: Ut cum sint quatuor genera capitum in Ecclesia Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, & fidelium, nec uni parcere voluistis. Evertistis animas hominum. Hos actus vestros dolet Deus, in Ezechiele Propheta cum dicit, *Væ facientibus velamen, hoc est, imponentibus manum super omnem ætatem ad everfionem Christi.* Lupi Opera Tom. XII.**

tendas animas. Invenisti pueros: De penitentia sauciastis, ne aliquis ordinari potuissent. Agnoscite vos animas everfisse. Invenistis fideles antiquos: fecistis penitentes. Agnoscite vos animas everfisse. Invenistis Diaconos, Presbyteros, Episcopos, fecistis Laicos. Agnoscite vos animas everfisse. Socius & comes vester jam dudum fuerat, cui nunc manus inferre conati estis. Et hæc facinora sunt Diabolicis isti fons, ex quo per omnem omnino Africam enata est miserabilis ista inopia Clericorum.

Primò itaque fideles rebaptizabant ac Deo maledicebant. Quæ obscura verba explicanda sunt ex iis, quæ sanctus Augustinus scribit in libris adversus Cresconium, sic dicens de Donatistis. *Cum aliquem ex nostris fidelibus vestri nominis jam baptizatum nec capisse dicunt esse Christianum, cum tamquam Paganum exufflant, cum catechumenum faciunt, ut præparent deinde retingendum, vel potius exsinguendum.* Et in Epistola ad cognatum suum Severinum. *Itaque innocentes rebaptizantur, & Christus in innocentibus exufflatur.* Sicut quippe nos in catechumenis nostris exorcizamus, adjuramus, atque exufflamus Diabolum illis à primo peccato subintrusum, cogimusque eosdem catechumenos, ut dominant in se Diabolo abrenuncient, maledicantque, atque ipsum cum omni sua pompa ejurent; ita facinorosi Donatistæ nostros baptizatos, & quidem ut in libro de unico baptismo testatur Augustinus, etiam Diaconos, Presbyteros ac Episcopos faciebant suos Catechumenos, atque in ipso exorcizabant atque exufflabant datam à nobis baptismalem aquam tamquam pollutam ac scabiosam, eosque ipsos nostros baptizatos cogebant ad ejusdem aquæ ejurationem ac maledictionem: Quod utique erat maledicere ipsi Deo ac Christo, in cuius nomine aqua ista fuerat data ac sanctificata. Delirabant per aquam istam in baptizatos nostros introductum esse novum malignum spiritum, eique per varios exorcismos, exufflationes ac manus impositiones maledicebant: Quod reverà erat maledicere ipsi spiritui sancto per aquam istam veraciter introducto. Erat, inquam, ut sanctus Augustinus loquitur, Christum, datumque ab ipso sanctum spiritum pellere ac exufflare: Hinc dicit idem sanctus Optatus. *Quid iniquius, quam exorcizare spiritum sanctum? Etenim qui hominem legitime baptizatum denuò catechizat ac exorcizat, exorcizat revera spiritum sanctum in ipso habitantem. Teste namque Augustino in libris de baptismo, in omni baptizato habitat spiritus sanctus, licet non usque ad vitæ sanctificationem, tamen usque ad 24. Sacramenti perceptionem.*

Secundò, innocentes quosque pueros de penitentia sauciabant, ne aliqui ordinari potuissent. Quæ verba explicari debent per hunc canonem quarti Concilii Carthaginensis. *Ex penitentibus, quamvis sit bonus, Clericus non ordinetur. Si per ignorantiam Episcopi factum fuerit, deponatur à Clero, quia se ordinationis tempore non prodidit fuisse penitentem. Si autem sciens Episcopus talem ordinaverit, etiam ipse ab*

Cap. 25.

L. 1.

L. 2.

L. 2. c.

5.

Epist.

170.

Cap. II.

L. 2.

L. 5. c.

Cap. 68.

Epist.

Episcopatus sui ordinandi duntaxat potestate privetur. Eaque disciplina fuit istis temporibus per omnem orbem cælo Ecclesiam rigidissime observata, adeo ut pœnitens ne quidem ex Ecclesie necessitate adspirare posset ad plenum Lecturatum. Patet hoc ex prima Toletana Synodo. Placuit, ut de pœnitente non admittatur ad Clerum, nisi tantum si necessitas aut usus exegerit, inter Lectores. Ita ut Evangelium & Apostolus non legat. Etenim & in Hispaniarum sanctissimis Ecclesijs solebat Evangelium solemniter cantari per Lectores. Eaque disciplina erat longè optima. Indignum enim est; ut homo nuper in cinere & sacco sub omnium pedibus ac manibus ante Ecclesie, quam ingredi non poterat limina adgeniculatus ac volutatus, postmodum supra alios splendeat ad Altare. Ex his itaque patet, quo sensu sanctus Optatus dicat facinorosis Donatistis: Quosque pueros de pœnitentia sauciabant, ne aliqui ordinari potuissent. Sauciabant, id est, faciebant irregulares. Faciebant id eo diabolico fine, de quo sic dicit Doctissimus Ecclesie Aurelianensis Episcopus Gabriel Albaspineus: Ut ita cogere Orthodoxyi peregrinos querere & petere, & alibi natos, quorum vita illis constare non posset, quod antiquitus vetitum legimus. Legimus id in concilio Eliberino. Omnes, qui peregrè fuerint baptizati, eò quod eorum vita minime sit cognita ad Clerum non esse promovendos in alienis provincijs. Eumque canonem ampliavit atque ad totam Ecclesiam extendit Papa Siricius in Epistola ad universos Orthodoxos. Volebant ergo Donatistæ, actu veraciter diabolico, omnem Africanæ Ecclesie catholicam Clerum radicè exstinguere, atque ita soli in vasto isto populo dominari.

Hinc manus suas imponebant, non solis pueris, sed omni omnino capiti. Hoc namque est tertium eorum facinus, de quo sic sanctus Optatus. Extendistis manum, & super omne caput mortifera velamina prætendistis: ut cum sint quatuor genera capiti in Ecclesia Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, & fidelium, nec uni parcere voluistis. Hoc, inquam, est istud crimen, de quo Romæ à sancto Papa Melchiade, eique assidentibus Episcopis damnatus est Donatus à Casis Nigris, verus hujus Schismatis Goliath, ausus Carthagine primus erigere altare contra altare. In Donatum quippe, teste eodem sancto Optato, sunt hæc sententiæ lata. Quod confessus sit se rebaptizasse, & Episcopis lapsis manum imposuisse, quod ab Ecclesia alienum est. Verum quid est Episcopis manum imponere, quodnam est istud crimen? Hoc opus, hic labor est. Sancti Optati interpretes Franciscus Balduinus, alique non pauci putant crimen istud fuisse crimen reordinationis. Ast longissime sunt à verò. Non nego à Donatistis fuisse reordinatum. Eos namque reordinasse, palam testatur Augustinus libro tertio contra litteras Petiliani. Breviter itaque dico, illic agi de ista manus impositione, de qua sic statuit quarta

Synodus Carthaginensis. Omni tempore jejunit manus pœnitentibus à Sacerdotibus imponantur. Et quinta Synodus. Item confirmatum est, ut si quando Presbyteri aut Diaconi in aliqua graviore

*pœna convicti fuerint, qua eos necesse fuerit à ministerio removeri, non eis manus tamquam pœnitentibus vel tamquam fidelibus laicis imponatur. Agit, inquam, illic sanctus Optatus de manu in pœnitentiam imposita: De ista pœnitentia caremonia, plena humilitatis, confusionis, ac dejectionis. Antiqui namque canones in grave crimen delapsos Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos, deiciebant, non extra Ecclesiam in ordinem pœnitentiarum, sed solummodo in laicam communionem. Canones Apostolorum, necnon in suis ad sanctum Amphilochem Iconiensem Episcopum scriptis canonibus sanctus Basilius magnus dant assidue hanc rationem: Quia non vindicat Dominus bis in idipsum. Hoc est, Pia Mater Ecclesia Patrem Cælestem imitata idem peccatum non vindicat duabus pœnis, excommunicatione ac depositione. Laica namque communio non erat communio Eucharistie sub sola panis specie, ut putant Cardinalis Hofius in sua Confessione Concilii Petricovientis, ac Joannes de Ragusio Sacri Ordinis Prædicatorum Procurator Generalis, ac postmodum sanctæ Romanæ Ecclesie Cardinalis, in disputatione ista, quam coram concilio Basileensi habuit cum Joanne de Rockyzana Patriarcha Hussitarum. Neque erat communio Eucharistie extra cancellos, ut putant Cardinalis Baronius, Jacobus Pamelius, ac Severinus Binius. Erat perpetua ac irreparabilis clerici depositio atque de gradu ac dignitate clericali dejectio in ordinem ac fortiam laicorum. Dicebatur communio laica, quia taliter dejecti in catholica sanctorum communione non amplius ut Clerici, sed ut meri laici conversabantur ac tractabantur. Erat pœna sanè gravissima. Hinc Ecclesia eam solam gravibus clericorum peccatis, pro quibus laici extra catholicam communionem abiciebantur, judicabat esse plenè sufficientem. Fateor tamen clericos ob quædam enormia peccata fuisse olim non solum depositos, sed etiam excommunicatos, id est, omnino omnino, etiam laica, communione privatos. Nihilominus ne tunc redigebantur in ordinem pœnitentium, neque Sacerdotum manibus subiciebantur. Quin immò manibus istis non subiciebantur, quantumvis jam in laicorum communionem ac ordinem dejecti novum crimen admitterent manibus istis dignum. Parcebat enim, non ipsis, sed magno Sacre Ordinationis Sacramento, quod jam degradati ac depositi adhuc retinebant in majorem suam damnationem. Ea manuum impositio non erat quidem summa pœnitentium humilitatio, ac dejectio; fiebat enim in tertio substructionis gradu, ideoque primus & secundus pœnitentiæ gradus, nempe fletus & audientia, continebant humilitates longè dejectiores: Nihilominus erat tanta, ut ipsa sola irregularem faceret, deiceretque à Clero. Probo id ex hoc Canone Concilii Gerundensis. *Is, qui egritudinis languore depressus pœnitentiæ benedictionem per communionem acceperit, & postmodum convalescens caput pœnitentiæ in Ecclesia publicè non subdidit, si prohibitis vitis non detinetur obnoxius, admittatur ad Clerum.* Tanti æstimabatur antiquitus humilitas ac dejectio nata ex ista manuum imposi-*

Cap. 2.

Cap. 1.

Cap. 24.

Epist.

39 12.

Cap. 20.

Cap. 8.

tionem. Quantumvis per publicam pœnitentiam fuisset meritis, eique per Sacerdotem fuisset additus, dummodo ejus manibus reipsa publicè non fuisset subiectus, poterat admitti ad clerum. Et hoc est facinus Donati à Casis Nigris, omniumque Donatistarum. Omnibus à Cæciliano ad se declinantibus Episcopis, Presbyteris, ac Diaconibus manus pœnitentiales imponebant, atque ita non solum ipsis personis, sed etiam ipsi sanctissimo Jesu Christi Sacramento gravissimam irrogabant injuriam, quod fuit peccatum abominabile, dignissimumque damnatione. Non sufficiebat illis ipsas inhonorare personas, easvè duntaxat redigere in communionem laicam: Volebant insuper ipsum Christum in suis Clericis plusquam judaicè injuriari.

*Et ex his patet intellectus obscurissimorum verborum, quæ supra adduximus ex sancto Optato. Ergo linguas vestras acquisistis in gladios, quos movistis in mortes, non corporum, sed honorum. Jugulastis non membra, sed nomina. Quid prodest, quia vivunt homines, & occisi sunt honores à vobis? Valent quidem membris, sed erepta portant funera dignitatis. Extendistis enim manus super omne caput. Arguunt verba hæc Donatistas, quod omnes à se per Synodalem Carthaginensium adversus Cæcilianum conciliabuli Epistolam circumscriptos atque à Cæciliano ad ipsorum schisma declinantes Clericos contra omne jus redegerint in laicam communionem. Laica quippe communio, utpote hominis de clericali dignitate in infimum laicorum ordinem irrevocabilis dejectio est vera mors, non ipsius hominis, sed clericalis honoris: Jugulat, non membra, sed nomina, utique nomina Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Clerici: Per eam vivis hominibus occiduntur eorum honores: Per eam vivi isti homines fiunt vera funera ac cadavera erepta dignitatis. Patet item intellectus horum verborum. *Invenistis Diaconos, Presbyteros, Episcopos: Percistis laicos. Socius & comes vester, utique in Clericatu, jam dudum fuerat, cui nunc manus inferre conati estis. Item horum. Vestris conflictis sagittati sunt innocentes, exarmati fideles, honore nominis sui spoliati sunt Sacerdotes. O impietas inaudita, quem jugulaveris inter pœnitentiam & tormenta servare. In comparatione operis vestri latronum levior videtur immanitas. Vos vivum facitis homicidium: Latro jugulans dat de morte compendiam. Paupertate sensus sui circumventi sunt, quos decipere potuistis. Perfecti enim fuerant illi, opere scilicet Dei, qui in ejus nomine fuerant ordinati. Et vos contra opus Dei hostiliter militatis, divinum opus malitiæ vestibus destruentes. Arguit hisce verbis assidue Donatistas, quod innocentes atque ab ipsis paupertate sensus sui circumscriptos Episcopos, aliosque clericos degradarint, dejecerintque inter laicos: Hoc namque est vivum homicidium, est ex clerico facere laicum, est malitiæ vestibus destrueret opus seu Sacramentum divinum.**

Cap. 12.

Cap. 12.

Hæc autem verba, Docete, ubi vobis mandatum est, radere capita Sacerdotum, exponit nobis hic Canon tertii Concilii Toletani. Quicumque pœnitentiam postulat, id ante omnia Episcopus servet, ut si vir est. prius eum tondeat, ac in cinere Christi. Lupi Opera Tom. XII.

*& cilicio habitum mutare faciat. Hanc ergo etiam injuriam Diaconis, Presbyteris, atque Episcopis, contra omnem Ecclesie disciplinam, irrogabant Donatistæ. Hæc verba, Ut genua fgerent imperavit, exponit hic canon quarti Concilii Carthaginensis. Pœnitentes etiam diebus remissionis genua flectant. Lapsus ac in laicam communionem abjectus clericus non poterat, ob reverentiam sui Sacramenti, inter pœnitentes genua figere: Eam tamen Sacramento injuriam etiam intulerunt Donatistæ. Verum quid est, Omnibus capitibus imponendo manum, eversonis velamenta obtendere, seu velamina mortifera prætere? Respondet doctissimus Episcopus Gabriel Albaspineus. Impositio manuum pœnitentiæ est quædam veluti obumbratio: Cum enim Episcopi manum in pœnitentes porrigerent, eos veluti obumbrabant. Quapropter Optatus illam manus impositionem vocat velamen. Verum non placet solutio. Veram solutionem accipere oportet ex primo concilio Toletano, quod sic dicit de Pœnitente. *Publicam pœnitentiam gerens sub cilicio.* Et ex Concilio Agathensi. *Pœnitentes tempore, quo pœnitentiam petunt, impositionem manuum & cilicium super caput à Sacerdote, sicut ubique constitutum est, consequantur.* Hoc cilicium, quod raris Episcoporum capitibus imponebant prophæti Donatistæ, vocat Optatus mortiferum velamen everisionis. Per ipsum enim Episcopatus in homine vivo occidebatur ac penitus evertebatur.*

Cap. 82.

Lib. 1.

Lib. 2.

Cap. 2.

Cap. 11.

*Sacris itaque Ordinibus, magnis utique Domini ac Dei nostri Sacramentis, facinorosi Donatistæ quadruplicem irrogabant injuriam. Quod ordinatis manum imponent: Quod eos flectere coram stante populo juberent: Quod eis caput raderent: Quod capiti raso cilicium imponent. Neque tamen assentiri possum doctissimo Episcopo Gabrieli Albaspineo, qui putat Diaconos, Presbyteros, ac Episcopos à Donatistis fuisse compulsos ad plenam ac integram pœnitentiam, ad omnes quatuor pœnitentiæ gradus. Sanè tantarum injuriarum nusquam meminit sanctus Optatus: Eas utique, si irrogatæ fuissent, nequaquam silentio involvitur. Quomodo enim is, qui adeo exactè omnes tertii gradus injurias enumerat, omisurus fuisset injurias gradus secundi & primi, longè utique graviore? Si, inquam, Donatistæ Episcopum, Presbyterum, aut Diaconum projecissent in partem catechumenorum inter audientes, aut extra Ecclesie tectum ad populi genua inter flentes, haud dubiè Optatus ea Parmeniano defricuisset in fontem ac barbam. Et hoc sensu accipio hæc Optati verba. *O impietas inaudita! quem jugulaveris, inter pœnitentiam & tormenta servare.* Hoc est, eum Diaconum, Presbyterum, aut Episcopum, quem degradatione ac in laicam communionem abiectione occideris, tamquam de speciali gratia recipere in tertium pœnitentiæ gradum, dispensareque in primo ac secundo, atque eam dispensationem quasi donatam vitam deprædicare. Eæ namque erant strophæ istorum Nebulonum. Et sanè longè aliud est, quempiam recipere in communionem Ecclesie per solam manuum supra rasum ac cilicio velatum caput impositionem, aliud per plenam pœnitentiam. Distinguit etiam*

Lib. 4.

sanctus Augustinus sic scribens aduersus Petilianum in libro de unico baptismo. *Nec illud sine distinctione praeterimus, ut humiliorum agant poenitentiam, qui iam fideles Ecclesiam catholicam deseruerunt, quam qui in illa nondum fuerunt.* Quia nempe hi, ut saepe alibi dicit, per solam manuum impositionem recipiebantur. Earum receptionum praecisam differentiam haurire oportet ex sancto Innocentio Papa primo. Tradit eam in Epistola ad sanctum Victricium Episcopum Rothomagensem. *Ut venientes à Novatianis vel Montensibus per manus tantum impositionem suscipiantur, quia quumvis ab haereticis, tamen in Christi nomine sunt baptizati: Praeter eos, si qui forte à nobis ad illos transeuntes rebaptizati sunt. Hi si respicientes, & ruinam suam cogitantes, redire voluerint, sub longa poenitentia satisfactione admittendi sunt.* Et in Epistola ad Alexandrum Episcopum Antiochenum. *Arianos, ceterasque bujusmodi pestes, quia eorum laicos conversos ad Dominum sub imagine poenitentiae ac sancti spiritus sanctificatione per manus impositionem suscipimus.* Et in Epistola ad Episcopos Macedoniae. *Nostri lex est Ecclesiae, venientibus ab haereticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum subrogare.* Ecce, impositio manuum non erat vera ac plena poenitentia, sed quaedam solummodo poenitentiae imago. Res nota est omni ei, qui antiquam solemnis poenitentiae formam, omnesque ejus quatuor gradus novit. Ea interim umbra ac imago impendi non poterat clericis, neque quis eam passus poterat vel ad exiguum cleri gradum subrogari. Unde prima Toletana Synodus, dum ob Ecclesiae necessitates permisit ex poenitentibus ordinari Lectores, recessit ab avito Ecclesiae rigore. Hac de causa facinorosi Donatistae omnibus nostris Episcopis, Presbyteris, ac Diaconis, quos in laicam communionem abiecerant, etiam manus imposuere, eamque abiectionem, licet natura sua irreparabilem, eo sigillo voluere oberatam. Laica namque communio, licet dum justa est, sit penitus irrevocabilis, injusta tamen omnino potest cassari aut casta declarari; at vero manuum impositio sive iuste sive iniuste facta faciebat irregularem, adimebatque omnem omnino spem ad Clerum adeundi aut redeundi. Hoc scientes Nebulones isti, ut istos Clericos, quorum depositionem seu laicam communionem norant esse injustissimam ac notorie nullam, perpetuo à clero sine ulla reductis spe eiicerent, eorum capitibus manus imposuere. Hujus nequitiae finem ac scopum audi à sancto Optato. *Ut dum Presbyter aut Episcopus delictur, se Plebs caperetur.* Hoc est, ut Rectore deposito ac in ista depositione immobiliter firmato, securi totam Plebem invaderent, eique de suis Episcopos ac Rectores darent. Neque eis sufficiebat ita trucidasse Rectores. Insuper omnem populum, etiam innocentes pueros, redegerunt in publicam ac plenam poenitentiam, idque ideo, *ne aliqui ordinari possissent.* Volebant enim omnem orthodoxum hominem à Clero rejectum, atque ita soli in Afris populis dominari. Neque nequitia caruit eventu: Ex ea

Cap. 2

Ep. 2. c. 8.

Epist. 18. c. 3.

Ep. 22. cap. 4.

Cap. 2.

Lib. 2.

enim per omnem Africam surrexit jam saepius dicta inopia Clericorum. Eam sublevare voluit sanctus Aurelius, mox ut ascendit Cathedram Carthaginensem. Hinc mox à Papa Siricio ac sancto Simpliciano Ecclesiae Mediolanensis Episcopo: Habebat namque Simplicianus à Siricio ac Apostolica ejus Sede Vicariam Praefecturam supra omnes Ecclesias Hispanicas ac Africanas. Ab hisce, inquam, duobus Episcopis Aurelius petivit duo. Primò, ut in Clerum adscisci possent pueri ex Donatistis nati atque ab ipsis baptizati, qui jam adulti conversi essent ad matrem Catholicam, neque unquam ab ea delapsi. Secundò, ut Donatistae Episcopi atque alii Clerici, qui ad matrem Catholicam redire vellent, susciperentur in suis honoribus. Videturque utrique petitioni tunc fuisse responsum negativè. Patet id ex alia legatione, quam ad Anastasium ac Venerem Siricij ac Simpliciani proximos successores destinavit Aurelius, idque cum iisdem petitionibus, additaque tertia, qua quosdam ex Italia Clericos petebat Africae subministrari. Hanc namque secundam legationem adornans atque de Africae inopia loquens Aurelius sic dicit de Ecclesia Romana ac Mediolanensi. *Ex his enim sedibus hoc fuerat prohibitum: Nempe Ecclesiae nostrae ruinas restaurare per duo media jam dicta.* Proinde certum videtur, quod Siricius ac Simplicianus ad Aurelij postulata responderint negativè. Affirmativè autem responderunt Anastasius ac Venerus, uti per fidos testes probare possumus, quosdamque etiam Italos Clericos in Africam transfuserunt. Attamen cum nec istud consilium succederet ex voto, convertit Aurelius utrumque oculum ad Augustini Monachos, atque ab illis diu quaesitum solatium est plenissimè consecutus.

At inquires, postquam Donatistae ista sua nequitia totam fermè Africam reddiderant irregularem, unde ipsi potuere pro suis populis nancisci Episcopos, Presbyteros, Diaconos, aliosque Clericos? Respondeo de isto Diabolico Donatistarum facinore non esse dubitandum. Hinc namque sanctus etiam Augustinus ad sanctum Aurelium scribit varios in suis monachis esse irregulares. Porro Donatistae invenerunt atque sibi ordinaverunt clericos, quomodo omnes passim Haeretici, de quibus ita Tertullianus in libro Praescriptionum. *Ordinationes eorum temerariae, le-*

Ep. 76.

Fol. 39.

CAPUT X.

Enumerantur aliquot sancti Augustini per Africam monasteria Eremitica.

Epist. 64.

Ep. 64.

Cap. 28.

Primum omnium fuit monasterium Hipponense in Horto, quem dedit Episcopus Valerius. Huc ex Tagastensi omnibus necdum muris constante Eremito, evocavit Augustinus Alipium: Ita quippe patet ex ejus Epistola ad sanctum Aurelium. *Quod fratrem Alipium in nostra conjunctione mansisse, ut exemplo sit fratribus curas mundi hujus vitare cupientibus, benevolentissimè accepisti, ago gratias, quas nullis verbis explicare possum.* Nequaquam tamen potuit longo ibi habitasse tempore. Hinc enim Hierosolymorum profectus est, ac familiariter ibi usus sancto Hieronymo, nec non Joanne Hierosolymorum Episcopo, moxque ad Afros rediit creatus est, ante Augustinum, Episcopus Tagastensis. Quod enim ante Augustinum ad Episcopalem farcinam evehctus sit, palam fit ex variis Conciliorum ac Epistolarum subscriptionibus, ubi semper subscriptus Alipius ante Augustinum. Et utinam quidem Joanni Episcopo non fuisset familiaris: Eas inter Augustinum ac Hieronymum non legeremus mordaces Epistolas, quas haud dubiè debemus istius Joannis apud Alipium suffurris in causa Origenis, Epiphaniij ac Rufinij.

Secunda Eremita fuit propè Carthaginem in agro, quem fratribus dedit Aurelius, idque statim postquam inaudit de novo aedificio in horto Hipponensi. At dices, Quibus fratribus? Licet quippe ex Italia rediit Augustinus aliquamdiu Carthagine haereticus in domo Illustris viri Innocentij Exadvocati, nullos tamen ibi reliquit fratres, quos potuit Aurelius in unum colligere pro inchoando atque implendo toto conventu. Respondeo agrum donatum fratribus partim de novo admissis, partim Tagasta evocatis, quomodo consuevit in novi monasterii erectione. Et notanda sunt ista praefata Augustini ad Aurelium verba: *Quod fratrem Alipium in nostra conjunctione mansisse, benevolentissimè accepisti, gratias ago: Innuunt, quod Aurelius putaret Alipium ad novi monasterii sui praefecturam ex agro Tagastensi evocandum, sed audiens eum apud Augustinum Hipponem adesse, alium evocavit, nolens esse divisor tam arcè coherentium amicorum.* Hoc est illud monasterium, in quo excitata fuit turbulenta ista controversia de labore manuum, ac tonsura barbae ac pilorum. Excitata fuit, non per Aurelij aut Augustini filios, sed per nescio quos vagabundos, domorum penetratores ac alienigenas coriaceos porius aut nundinatores, quam monachos, de quibus ita Augustinus in libro de opere monachorum. *Diabolus bonum Christi odorem omni modo cupiens obscurare putoribus suis, tam multas Hypocritas, usquequaque sub habitu monachorum dispersit, circumcumeuntes provincias, nusquam missos, nusquam fixos, nusquam stantes, nusquam sedentes. Alii membra martyrum, si tamen martyrum, venditant; alii fimbrias & phylacteria sua magnificant; alii parentes vel consanguineos suos in illa vel illa regione se audisse vivere, & ad eos pergere mentiantur. Et omnes petunt, omnes exigunt, aut sumptus lucrosa egestatis, aut simulata pretium sanctitatis, cum interea ubicumque in factis suis malis deprehensi fuerint, vel quoquo modo innotuerint, sub generali nomine monachorum vestrum propositum blasphematur.* Et de quibus scribit ad Ecdiciam. *Cum cognovisset vir tuus, quod omnia, vel paene omnia, quae habebas, duobus nescio quibus transeuntibus monachis tamquam pauperibus eroganda donaveris, tunc ille detestans eos tecum, & non Dei servos, sed domus alienae penetratores, & tuos captivatores & depradatores putans, tam sanctam sarcinam, quam tecum subiebat, indignatus abiecit.* Et statim infra. *Si tamen fuerunt servi Dei, qui marito absente atque nesciente, ab ignota muliere & aliena uxore tanta sumperunt: Adversum quos circumforaneos tandem statutum est in concilio Andegavenfi. Monachi, qui captam observationis viam reliquerunt, & absque Epistolis, & absque certis negotiis vel necessitatibus per regiones vagantur alienas, congrua distributione, si se non emendaverint, ab Abbatibus suis vel à Sacerdotibus non recipiantur in communionem.* Hujusmodi ergo circulatorios etiam hoc tempore Africam obambulabant, estque per eos conatus Diabolus novum ac toti Africae utilissimum institutum evertere aut saltem turbare.

Tertium monasterium est monasterium Tagastense, aedificatum ab Alipio ad istius urbis Episcopatum evecto. Aedificatum est in agro isto, in quo ex transmarinis Augustinus rediit usque ad Presbyteratum unà cum sociis tamquam Eremita soli Deo vixit. Neque enim omnes ad se Hipponem evocavit. Residuis ergo Episcopus Alipius mox aedificavit monasterium: Istud monasterium est sanctus Honoratus, de quo post multis discussam ejus causam sic ad Alipium scribit Augustinus. *Postremò, quia omnia timeo, & memini in digressu meo quid proposueris, quod me fratres Tagastenses teneant debitorem in dimidio iustum pretii, si hoc iustum esse liquido perspicias, ea dumtaxat conditione non abnuo, ut cum habuero reddam: Id est, cum aliquid tantum obvenierit monasterio Hipponensi, ut hoc sine angustia fieri possit, &c.* Horum trium monasteriorum meminit etiam sanctus Paulinus, sic scribens ad Alipium. *Benedictos Sanctitatis tuae comites & aemulatores, in Domino fratres, si dignantur, nostros, tam in Ecclesiis quam in monasteriis, Carthagine, Tagastae, Hipponem Regio, & totis Parochiis tuis, atque omnibus cognitis tibi per Africam locis, Domino catholice servientes, multo affectu & obsequio salutari rogamus.* Distinguit Alipij comites in Ecclesiis, ac aemulatores in monasteriis, quia nempe Alipius hoc ipsum fecerat Tagastae, quod Augustinus Hipponem. Duo instituerat monasteria, unum in solitudine, aliud in palatio Episcopali. Sic factum fuit in plurimis per Africam locis. An sic in Diocesi Carthaginensi fecerit Aurelius, nescio; sic tamen fecere decem isti ex Hipponensi monasterio assumpti Episcopi, de quibus ita ait Possidius. *Similiter & ipsi ex illorum sanctorum proposito venientes mo-*

Epist. 199.

Cap. 7.

Epist. 239.

Ep. 35.

nasteria instituerunt. Duo scilicet, quomodo didicerant à suo fundatore. Sic Uzali fecit Evodius, sic Calamæ Possidius, sic Milevi Severus, sic Profluturus, sic Urbanus, sic Novatus, sic Servilius, sic Samsucius, sic Servatus. Et ab uno forsitan eorum fundatum ac erectum est monasterium Adrumetinum, nescimus enim de quibusdam, quarum civitatum gesserint Episcopatum. Quod tamen monasteria instituerint, affirmat non solum Possidius, sed etiam Augustinus, sic ad eos scribens. Domino Beatissimo, ac venerabili fratri ac consecratori Evodio, & qui tecum sunt fratribus, Augustinus, & qui tecum sunt fratres, in Domino salutem. Domino Beatissimo, & venerabili, & sincerissima charitate amplectendo fratri & consecratori Severo, & qui tecum sunt fratribus. Augustinus & qui tecum sunt fratres, in Domino salutem. Quinam isti cum Severo fratres? Illi, de quibus ad populum, dum Presbyterum Eradium sibi successorem substitueret, sic dicit Augustinus. Scio post obitus Episcoporum per ambiciosos aut contentiosos solere Ecclesias perturbari, & quod sæpe expertus sum & dolui, debeat quantum ad me attinet, ne contingat huic prospicere civitati. Sicuti novit charitas vestra, in Milevitana Ecclesia modo fui: Petierant enim me fratres, & maxime servi Dei, qui ibi sunt, ut venirem, quia post obitum beatae memoriae fratris & Coepiscopi mei Severi nonnulla ibi perturbatio populi timebatur. Erat ecce, Milevi triplex hominum genus: Populus, fratres, & servi Dei, hoc est, clerici & monachi seu Eremitæ, Et tales Epigraphes scribit Augustinus ad omnes istos Episcopos jam enumeratos.

De monasterio tamen Adrumetino non penitus mihi consto. Forsitan fundatum atque erectum est à S. Evodio, de quo ad Augustinum ita scribit Pater Valentinus. Proposui ad auferendas impias questiones, ut ad Dominum sanctum Patrem Evodium mitteremus, ut ipse nobis de hoc sacrosancto libro propter ignaros aliquid rescripsisset. Cur omissio Episcopo Adrumetino, fuit enim Adrumeti Episcopalis cathedra, nititur ad Episcopum Uzalensem? Quia credibile est hunc eorum fuisse Patrem ac Fundatorem. Interim prætermittam hac controversia, habuit omnino Evodius Uzali aut propè Uzalim monasterium Eremitarum, de quo ita ipse ad Augustinum, agens de defuncto amico suo adolescente. At ubi ille visus est, adjungitur adhuc, quod post exitum pueri Pater ipse Presbyter cum Sene Theaso in monasterio esse cæperant consolandi se gratia. Ecce solebant se homines tristes in monasteriis, utique ab omni populi turba quietis, recolligere ac consolari. Faciebant id, non solum presbyteri, sed etiam à turbis Episcopalibus lassati Episcopi, idque in tantam consuetudinem abierat, ut adversus eam emanasse credatur hic primus canon quinti Concilii Carthaginensis. Placuit, ut nemini sit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquam Ecclesiam in Diocesi constitutam se conferre, vel in se propria diuitiis, quam oportet conservare, curam vel frequentationem propria cathedra negligere.

Decimumquintum Augustini monasterium fuit Eremitarum in insula Caprariæ, de qua

bellum Gildonianum tractans Presbyter Orosius sic dicit. Ad Gildonem jam ut hostem bello insequendum Mazcezil Frater missus est, quem idoneum procurandæ Reip. fore, propriae orbitatis dolor pollicebatur. Igitur Mazcezil jam inde à Theodosio sciens, quantum in rebus desperatissimis oratio hominis per fidem Christi à clementia Dei impetraret, Caprariam insulam adiit, unde secum sanctos servos Dei aliquot permotos precibus suis sumpsit. Cum his, orationibus, jejuniis, Psalmis dies & noctes continuans, sine bello victoriam meruit ac sine cæde vindictam. Ecce hi fratres Eremitæ quam sancti, quam apud Deum potentes, quantæ apud Romanos Duces existimationis! Ex eorum porrò Mazcezil comitantium numero fuerunt duo isti, de quibus ad eorum Abbatem Eudoxium sic scribit supremus Abbas Augustinus. Nam & ante jam fama, & nunc fratres, qui venerunt à vobis, Eustatius & Andreas bonum Christi odorem de vestra sancta conversatione ad nos attulerunt. Quorum Eustatius in eam requiem præcessit, quæ nullis studiis sicut insula tunditur, nec Caprariam desiderat, quia nec cilicio jam quærit induit. En, hi duo in Africæ continentem delati mox accessere Patrem suum, eum de sui monasterii statu informati, totaque ista Epistola palam indicat Eremitas istos fuisse de Patris istius institutione.

Decimumquartum monasterium fuit sanctissima Eremitarum in insula Vivicensi, de qua sic dicit incognitus iste Auctor in vita S. Fulgentii. Est in medio vadis maris sinu monasterium Vivicensi littori proximum, Vennesensi autem maxima ex parte contiguum. Ubi neque hortos colere parvissimi scopulilimes sinit angustus, neque ligni vel potabilis aquæ consolatio saltem ministratur exigua, sed rei utriusque per brevissimas naviculas quietie sufficientia preparatur. In hoc monasterio rigidi propositi disciplina antiqua servatur, ab infantia sua plurimis usque ad decrepitam senectutem sanctissime ibi viventibus, sanctæque professioni congrua opera laudabiliter exercentibus. Ubi tunc duo Presbyteri peculiare, & merito mirabile, & immaculatæ senectutis honore Venerabiles, Abbatibus officio fungebantur, nunquam de cœnobio recedentes, sed Ecclesiastica dignitati multos viros idoneos nutriendos. Hic S. Fulgentius manibus etiam suis delectabiliter operabatur. Nam & scriptoris arte laudabiliter utebatur, & palmarum foliis flagellos sæpissime contexebat: Cui operæ, etiam cum fuisset Abbas, in suo monasterio vacabat. Hic ex antiquo servatur rigida disciplina: Quæ verba convincunt existitisse istud monasterium jam à tempore Augustini. Et credo tunc ejusmodi insulas circa Africa litus fuisse plures: Dicit enim Augustinus adversus Faustum de relegatione seu deportatione in insulam. Quod sua sponte quotidie servi Dei faciunt, se à turbulento strepitu popularum removere cupientes; & unde publica verrenorum principum per indulgentiam solent relaxare damnatos. Hic Eremiticam in insulis vitam dicit esse rem obviam ac quotidianam.

Decimumquintum monasterium fuit monasterium Cæsariense in Mauritania. Hic quippe habitavit magnus Augustini amicus Renatus,

qui ei primus patefecit ac misit nugas Vincentii Victoris. Hic, inquam, Renatus fuit monachus. Sic enim de illo in libris de animarum origine scribit Augustinus. Lege diligenter quod scripsi ad fratrem nostrum Dei servum Renatum. Et iterum. Poteris legere mea scripta ad fratres nostros Renatum Dei servum, & Presbyterum Petrum. Dei servum, id est, monachum, phrasi isto sæculo usitata. Nequaquam erat clericus, sed laicus. Hinc enim dicit Augustinus. Mittente fratre nostro Renato, homine quidem laico, &c. Ubi adverte, quod Augustinus hominem laicum Presbytero præponat: Quia nempe non erat qualicumque laicus, sed præpositus monachorum. Ita insinuat in istis libris multa. Et quidem Augustinum ita fuisse præponere solitum, patet ex ejus Epistola octuagesima septima, cujus epigraphæ sic habet: Dilectissima & sanctissima matri Felicitati, & Fratris Rustici, & Sororibus quæ vobiscum sunt, Augustinus & qui tecum sunt in Domino salutem. En, hic Presbytero præponit etiam monachum Rusticum: Hic namque Rusticus videtur esse iste Presbyter, adversus quem Augustini moniales fuerunt adeo acriter tumultuati. At dicit quis, unde & à quo Cæsariæ monasterium? Respondeo ab ipso Augustino, ita scribente de semetipso ad sanctum Optatum Episcopum. Literæ, quas ad Mauritaniam Cæsariensem misisti, me apud Cæsariam presente venerunt, quæ nos injuncta nobis à Venerabili Papa Zoymo Apostolica Sedis Episcopo Ecclesiastica necessitas traxerat. Dudum ibi hæsit, non tamquam nescio quis peregrinus Episcopus, sed tamquam Apostolicæ Sedis Legatus: Adeoque inter ea, quæ ibi egit varia, etiam potuit plantare suum monachiflum, eique præficere Renatum.

Decimum sextum monasterium est Eremitarum sancti Faustii, de quo dicit auctor incognitus vitæ sancti Fulgentii. Fuit tunc temporis Episcopus quidam laudabiliter predicandus, nomine Faustus, qui pro fide catholica non longè à cathedra sua justus fuerat relegari. In eodem proinde loco, ubi relegatus tenebatur, monasterium sibi construxerat, in quo spiritaliter vivens, apud omnes Christianos honorabilis habebatur.

Decimum septimum monasterium est Eremitarum sancti Felicis, de qua ita idem iste auctor. Nascitur rursus talis persecutio fidei, ut sanctæ memoriæ Faustum Episcopum cogeret per diversas latebras commigrare, nec in ipso monasterio singere jugiter requiescere. Tunc beatus Fulgentius timens aut illo loco solus remanere, aut de loco in locum frequentius transmigrare, consulto prius Episcopo Fausto, vicinam monasterium petiit, ubi paucis & simplicibus Fratribus Felix nomine Abbas præerat, amicus ejus ab adolescentia, &c.

Decimum octavum est monasterium Tabracenum, cujus in libris de Wandolica apud Afros persecutione meminit sanctus Victor Episcopus Uticensis; dicens in eo fuisse profectos gloriosos Christi Præcones, laicos tamen, & martyres, Martinianum ac Saturianum, nec non alios duos, quos non nominat, germanos fratres, idque usque ad studio sanctæ Maximæ, à Barbaris captivæ Sanctorum moniales.

Decimum nonum est monasterium Biguæ, intra civitatem Carthaginensem, contiguam Basilicæ Celerinæ. Erectum fuit hoc monasterium haud dubiè etiam à sancto Aurelio. Meminit illius idem sanctus Victor, dicens in eo sepultos gloriosissimos Jesu Christi Martyres, Liberatum Abbatem, Bonificium Diaconum, Servum Subdiaconum, Rusticum Subdiaconum, Rogatum Monachum, Septimum Monachum, & Maximum Monachum, profectos in monasterio civitatis Capensis sub sancto Episcopo Vindemiali. Videntur hi fuisse Regulares clerici, non Eremitæ: Utpote monasticam seu vitam communem professi sub Episcopo ac in monasterio civitatis, quæ omnia, unum Carthaginense excepi, fuisse videntur monasteria clericorum. Hinc inter ipsos erat unus presbyter, unus Diaconus, duo Subdiaconi: Quos hic usque certum est non fuisse inter Eremitas. Dico, Huc usque. Quia esse cæperunt hæc ipsis temporibus. Hæc namque turbulentissimis temporibus, sedibus suis pulsi Episcopi, coacti sunt alias quærere, plurimique in Thraciam, Syriam ac Ægyptum migrarunt, paucissimi autem in Italiam, quia ibi Ariani Eruli, quos Africanis suis Wandalis in crudelitate pares arbitrabantur, habebant dominatum. Hinc quidam ejusmodi ex Augustinensibus Eremitis assumpti Episcopi aut sua repetere monasteria, aut alia in locis desertis ac securis erexere, cæperuntque ex meliorum temporum spe quosdam ex suis Coeremitis ordinare in clericos, futuros ibi, post discussam Arianae ac Wandalicæ perfidiae ac persecutionis nubem, novum seminarium fidei orthodoxæ. Neque spes eos fessellit. Neque ego hic ex capite loquor, sed ex bonis testibus. Quia tamen hæc non sacri nostri Ordinis originem, sed propaginem tangunt, nolo hic eis inherere. Sacer namque noster Ordo habet duos inimicos. Ambo nos putant terræ filios: Primi, quia Augustinus solos instituerit Clericos, nullos autem monachos; Secundi, quia instituti ab Augustino monachi jam pridem interierint, neque nos ab ista radice descendamus. Hic dumtaxat ago adversum primos, adversum alios acturus suo tempore, idque ex fidei atque irrefragabilibus testibus.

Sequuntur nunc monasteria, quæ instituit sanctus Fulgentius, magnus hujus monachismi cultor ac propagator. Primum est Eremitarum Sicentis, de qua sic dicit iste auctor. Cum subito barbaricæ multitudinis provincia turbaretur incursu, videntes Felix ac Fulgentius salutem temporalem fugæ præsidio vendicandam, procul abscedunt, ubi nulla belli nascentis opinio coarctandi monasterii præberet integram facultatem. Promoveunt igitur castra spiritalia duces inclitæ celestis exercitus, & per ignotas Africæ regiones, monachorum suorum caterua comitante, pariter gradiuntur. In territorio denique Sicentis dum cogitant certas sedes figere, regionis secunditate delectati, virorum etiam fidelium favore suscepti, &c. Illic sedes figere non solum cogitarunt, sed etiam fixerunt. Secundum fuit Eremitarum Iddenis, de qua ita iste auctor. Junta civitate, quæ Ididi nuncupatur, fundare monasterium incipiunt.

Epist. 100.

Epist. 110.

Epist. 256.

Epist. 258.

L. 4. c. 11.

L. 3. c. 3.

L. 1. c. 1.

Ep. 109.

Ep. 157.

C. 4.

C. 8.

L. 1.

L. 2.

C. 9.

C. 12.

Cap. 14.

ubi parvo tempore Domino servientes instabant operibus charitatis. Tertium est Eremitus Silvestriensis, de qua sic auctor iste. Offeritur a quadam nomine Sylvesterio, bene Christiano, & provincie Byzacene Primario, locus aptus monasterio fabricando, cuius gleba pinguis ac fertilis instruendus hortis optabili fecunditate congrueret, & quod plus eligendum videbatur, longe a furore bellico constitutus quietissime pacis securitatem plenissimam daret, benedictis plurimis per vicinas possessiones commanentibus, quorum frequens oblatio transfactionem monachis facillimam promittebat, ut regnum Dei quaerentibus nulla cura secularis transfactionis obstreperet. Libenter itaque B. Fulgentius hominis Religiosi devotam suscipiens oblationem, sine mora in loco sibi concesso monasterium fundat, plurimosque ad conversionem pii monitis invitando, monachorum multiplicat numerum, & magnae congregationis efficitur Pater.

Cap. 19.

Quartum est Eremitus Ruspensis, de qua sic auctor iste: Fulgentium in nullo loco visus est sine monachis habitare. Propter quod a civibus Ruspensibus hoc primum beneficium ordinatus Episcopus postulavit, ut fabricando monasterio locum congruum darent. Tunc ex pluribus civibus obedire festinantibus optimo Sacerdoti, quidam nomine Posthumianus, Christianissimus & inter suos nobilissimus civis, agellum proprium fideliter obtulit non longe ab Ecclesia constitutum: Ubi pinis confurgentibus in excelsum, speciosae nemoris virebat amentias. Excepit B. Fulgentius libentissime locum, cuius etiam ligna necessaria fabricae conspiciebat: Protinusque B. Felicem Abbatem venire velocius persuasit cum maxima parte totius congregationis multitudine, nisi quod paucissimos fratres in illo monasterio dereliquit, quibus unum ex fratribus Vitalem nomine praeposuit. Tali vero charitatis lege monasteria utraque praecipiebat uniri, ut quasi non fuissent locis divisa, sic essent unanimitate conjuncta: Si quos autem novos monachos vel in isto vel in illo Monasterio Christus acquireret, tempus inter se conversionis ordinemque servarent: Et si quando ad se viderent, jubentibus dumtaxat Prioribus, venirent, non ut hospites, sed quasi unius congregationis homines susciperentur: B. vero Fulgentii Episcopi provisione communiter gubernati, Patrem spirituales simplici venerarentur affectu: Sic B. Fulgentio singula disponente, ne suscepta regendorum sarcina clericorum consolationem perderet monachorum. Ecce duo hic conventus sunt prima nostri Sacri Ordinis provincia, ac S. Fulgentius est primus Prior Provincialis. Talem quippe conventuum, quoniam quisque ab altero separatus sub suo manebat Episcopo, communionem huc usque non fuisse, docet inter Alipium ac Augustinum ventilata his de patrimonio fratris Honorati. Utinam bella ac Ariana haeresis non impedivissent: Tales Provincias a Beato Fulgentio Africa habuisset plures.

Epist. 239.

Ultimum tandem monasterium est Eremitus Catalitana apud Sardos, quam ibi exul aedificavit Fulgentius, de cuius exordio sic dicit iste idem auctor. Inter ipsa primordia gloriosi exilii, monasterium congregare, paucos secum monachos ducens, minime potuit, sine fraterna tamen congregatione vitam ducere, nesciens, Coepiscopos suos,

Cap. 20.

illustrem scilicet & Januariam, habitare secum per-

suasit volentes, quibus unico servientibus charitatis affectu, similitudinem magno cuiusdam monasterii, monachis & clericis adunatis, sapienter effecit. Erat quippe eis communis mensa, commune cellarium, communis oratio simul & lectio. Nullus se super alterum insolenter efferebat, nec propriis fratribus amplius aut peculiariter consulere, nisi quod magis illi monachi, qui B. Fulgentium sequebantur, districtioris abstinentiae regulam custodientes, nihil omnino proprium possidebant, nec inter alios clericos clericorum more vivebant. De istius autem Eremiti perfectione sic dicit. Noluit plane jam B. Fulgentius in priori domo multis fratribus comitantibus diutius habitare, sed juxta Basilicam sancti Martyris Saturni procul a strepitu civitatis vacantem repertens locum, Primaso Calaritanae civitatis Antistite venerabili prius, sicut decuit, postulato, novum sumptibus propriis monasterium fabricavit: In quo quadraginta & amplius fratribus congregatis, disciplinae cenobialis ordinem servavit illatum. Nota, Primaso Antistite, sicut decuit, postulato. Haec est illa decencia in omnium cordibus quasi naturaliter scripta, ob quam etiam Augustinus noluit ullum inchoare monasterium, nisi post acceptam a S. Valerio facultatem.

Cap. 27.

Haec sunt illa monasteria, de quibus dicit Cardinalis Baronius. Sed unde hujusmodi monastica institutio fluxit in Africam? Si recte memoria tenes, non ab alio, quam ab ipso S. Augustino, qui eandem ex Romana & Mediolanensi Ecclesia primitus matuatus, in Africam invexit atque latissime propagavit: ut plane intelligas, quam S. Fulgentius professus est monasticam regulam, ab ipso S. Augustino derivasse, diversisque ordinis ab eo institutas fuisse classes, aliorum nempe, qui in civitatibus degentes clerici cum essent, una simul degentes, cenobitica monachorum instituta servarent, quibuscum idem factus Episcopus habitavit; aliorum vero, qui procul a civitatibus degentes, ejus essent vitae, atque vestitus, cuius hic vides Fulgentium esse cultorem, nempe una induti tunica, eademque pellicea zona constricti, quam nec solverent dormituri, super tunicam vero pallio & casula supervestiti. Et quidem haec sola monasteria novimus per scripturam. Attamen quin alia plurima fuerint per omnem Africam, nequaquam est dubitandum. Ita enim ad S. Alipium gratulabundus scribit S. Paulinus, ac clare patet ex hisce Augustini verbis adversus Faustum. Quam multa fraterna congregationes nihil habentes proprium, sed omnia communia, & haec non nisi ad vidum & tegumentum necessaria, &c.

A. 504.

Epist. 35.

L. 5. c.

90.

CAPUT XI.

De genere hominum, quod Augustinus ad haec sua monasteria solebat admittere.

Admittebat Augustinus genus hominum omne, de quo ita ipse in libro de opere monachorum. Nunc autem veniant plerumque ad banc

hanc professionem servitutis Dei, & ex conditione servili, vel etiam liberti, vel propter hoc a Dominis liberati sive liberationi, & ex vita rusticana, & ex opificum exercitatione & plebeo labore, tanto utique felicitius, quanto fortius educati: Qui si non admittantur, grave peccatum est. Attendant haec, qui non nisi divites ac nobiles statuunt iri admissos. Multi enim ex eo numero verè magni & imitandi existierunt. Nam propterea & infirma mundi elegit Deus, ut confunderet fortia; & stulta mundi elegit, ut confunderet sapientes; & ignobilia mundi, & ea, quae non sunt, tamquam sint, ut ea, quae sunt, evanescerent, ut non gloriaretur omnis caro coram Deo. Haec itaque pia & sancta cogitatio facit, ut etiam tales admittantur, qui nullum afferant mutatae in melius vitae documentum. Neque enim apparet, utrum ex proposito servitutis Dei venerint; an vitam inopem & laboriosam fugientes, vacui passim atque vestiri voluerint, & insuper honorari ab eis, à quibus contemni contemnerentur consueverant. Et rursus in eodem opere. Qui praeter istam sanctam societatem vitam labore corporis transgebant, ex quorum numero plures ad monasteria veniunt, quia & in ipso humano genere plures sunt, si nolunt operari, non manducant. Et in tractatu ad populum, cum dixisset hoc saeculum esse quasi mare, monasteria esse quasi portus, clausos quidem, attamen propter subinde irruentes ventos ab omni naufragii ac collisionis periculo nequaquam securos, sic pergit: Quid dicturus est mihi, quisquis talibus locis fortè praestit, immò servit fratribus in his, quae monasteria dicuntur? Quid dicturus est? Cautus ero, nullum malum admittam. Cum paucis bonis mihi bene erit. Ubi cognoscis, quem fortè vis excludere? Ut cognoscatur malus, intus probandus est. Multa dicit de isto argumento.

Cap. 25.

Psalm. 99.

Ep. 261.

Ep. 216.

Ep. 109.

Ep. 169.

Animalia concolonas suas de fundo catholicorum Christianorum sive idem transfuit, sive illum secuta, etiam ipse tamen rebaptizatae sunt, &c. Et quidem in ipso, cui Augustinus praesidebat aut praesens erat, Hipponensi tam clericorum quam Eremitarum monasterio contigerunt non inferiora. Ex Eremitarum monasterio erant fratres isti, de quibus scribit ad sanctum Aurelium Episcopum Carthaginiensem. Sponte abierunt, sponte deseruerunt, nobis, quantum potuimus, pro eorum salute renitentibus. Ex eodem monasterio videtur fuisse & iste Apostata, de quo scribit ad Proserpium & Hilarium. Fuit quidam in nostro monasterio, qui corripitibus fratribus, cur quaedam non facienda faceret, & facienda non faceret, respondebat: Quascumque nunc sum, talis ero, qualem me Deus futurum esse praescivit. Qui profecto & verum dicebat, & hoc vero non proficiebat in bonum, sed usque adeo profecit in malum, ut deserta monasterii societate fieret canis reversus ad vomitum, & tamen ad huc qualis sit futurus, incertum est. In monasterio autem clericorum in peccato suo mortuus est Presbyter Januarius, Nolamque Campanorum ad tremendam sancti Martyris Felicis memoriam proficisci iussus est Presbyter Bonifacius cum adolescente illo fratre, propter quem adversus eos, qui, cum de aliquibus sanctum nomen profitentibus aliquid criminis vel falsi sonuerit vel veri patuerit, insistant, satagunt, ambiunt, ut de omnibus hoc credatur, dicere fuerit compulsius ad plenam plebem pro concione. Quantumlibet vigilet disciplina domus meae, homo sum & inter homines vivo, nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior sit quam arca Noe, ubi tamen inter octo homines reprobos unus inventus est: Aut melior sit quam domus Abrahae, ubi dictum est, Et ecce ancillam & filium ejus: Aut melior sit quam domus Isaac, ubi de duobus geminis dictum est, Jacob dilexit, Esau autem odio habuit: Aut melior sit quam domus Ipsi Jacob, ubi lectum patris sui filius inceperat: Aut melior sit quam domus ipsius David, cuius filius cum sorore concubuit; cuius aliter filius contra Patris tam sanctam mansuetudinem rebellavit: Aut melior quam cohabitatio Pauli Apostoli, qui tamen si inter omnes bonos habitaret, non diceret, foris pugnae, intus timores, nec diceret, cum de sanctitate & fide Timothei loqueretur, Neminem habeo, qui germanè de vobis sollicitus sit, omnes enim sua quaerunt, non quae sunt Jesu Christi: Aut melior quam cohabitatio ipsius Domini Christi, in qua undecim boni perfidum & furem Judam toleraverunt: Aut melior sit postremò quam caelum, unde Angeli ceciderunt. Simplicitatem autem fateor Charitati vestrae coram Domino Deo nostro, qui testis est super animam meam, ex quo Deo servire ceppi, quomodo difficile expertus sum meliores quam qui in monasteriis profecerunt, ita non sum expertus peiores, quam qui in monasteriis ceciderunt, ita ut hinc arbitror in Apocalypsi scriptum, Justus justior fiat, & sordidus sordescat ad huc. Quapropter estis contristatur de aliquibus ornamentis; consolamur tamen etiam de pluribus ornamentis. Nolite ergo propter amurcam, qua oculi vestri offenduntur, torcularia detestari, unde apotheca Dominice fructu olei luminosioris impletur. Quomodo ergo Dominus Salvator noster in suam Ecclesiam, ita Augustinus in familiam suam intromisit,

Ep. 77.

L. 2. c. 15.

Serm. 4 de diver. c. 2.

Ep. 139.

non solum nobiles & ignobiles, sed etiam veros & fictos, a quibus talia scandala non poterunt non exoriri. Ea namque tempora necdum agnoscebant eas sine ruga ac macula, sine carne & sanguine Religiones, e quibus per aliquot priora secula neminem periturum spiritus revelabat.

Attamen Augustini monasteriis Nobiles non deerant. Etenim ut omittam Alipium, Leporium, Fulgentium, erat ibi Illustris Romanianus, ad quem ita ipse. Audito meo monachismo, tam magno es elatus gaudio, tam sancto hujus vite inflammatus ardore, ut te diceret, si tu ab illarum importunarum vinculis aliquo modo eximereris, omnia ea vincula etiam patrimonii tui mecum participatione rupturum. Erat ibi Africæ Comes ac totius Romani militis Dux Bonifacius, ad quem ita scribit. Nos novimus, nos testes sumus, quid nobiscum apud Tubunas de animo & voluntate tua fueris collocutus. Soli tecum eram, ego & frater Alipius. Nempe omnes actus publicos, quibus occupatus eras, relinquere cupiebas, & te in otium sanctum conferre, atque in ea vita vivere, in qua servi Dei monachi vivunt. Ut autem non faceres, quid te revocavit, nisi quia considerasti, ostendentibus nobis, quantum profecisset Christi Ecclesis, quod agebas, si ea sola intentione ageres, ut defensione ab infestationibus barbarorum, quietam & tranquillam vitam agerent in omni pietate & castitate. Erat ibi consularis ac nobilissimus Melanix filius, de quo apud Afros Epist. 249. vita sancto sic scribit sanctus Paulinus. Si in hujus seculi vita, matris exemplo, saccum togæ, & monasterium Senatui prætulisset. Verumtamen idem vir ex voto sanctitatis tuæ his operibus locupletatus abscessit, ut maternæ humilitatis nobilitatem, si veste non gesserit, tamen mente prætulit. Utique ex sua & hortatu Augustini. Certumque est, tales ibi fuisse plures. Verum ad alia: Neque enim carnis nobilitas, sed carnis mortificatio est gloria Religionis.

CAPUT XII.

De præcipuis horum monasteriorum observantiis.

UNA ex capitalibus primi peccati pœnis ac hujus infortunatæ vitæ miseris, est lapsus animæ ab uno ad multa: Ab illo uno, de quo Dominus ad Martham circa varia turbatam & occupatam dixit, Porro unum est necessarium. Qui hunc lapsum assereret esse omnem nostram plagam, non totus forsitan erraret. De eo scribit Augustinus in libris de ordine ad Zenobium. Animus sibi redditus, quæ sit pulchritudo universitatis, intelligit, quæ profecto ab uno cognominata est. Idcircoque illam videre non licet animæ, quæ in multa procedit, seclaturque aviditate pauperiem, quam nescit sola segregatione multitudinis posse vitari. Multitudinem autem non hominum dico, sed omnium quæ sensus attingit. Nec mirere, quod eo egestatem patitur magis, quo magis appetit plura complecti. Ut enim in circulo, quantumvis amplo, unum est medium, quo cuncta convergunt, quod centrum Geometræ vocant, & quantumvis totius ambitus partes innumerabiliter secari

L. 2. Academ. P.P.I.

Epist. 79.

Epist. 249.

L. 1. c. 2.

queant, nihil tamen est præter illud unum, quæ cætera pariliter dimetiantur, & quod omnibus quasi quodam æqualitatis jure dominetur: Hinc verò in quamlibet partem si egredi volueris, eo amittuntur omnia, quo in plura pergitur. Sic animus à seipso fusus immensitate quadam diverberatur, & vera mendacitate conteritur, cum eum natura sua cogit ubique unum querere, & multitudo invenire non sinit. Et in libro de vera Religione ad Romanianum. Temporalium specierum multiformitas ab unitate Dei hominem lapsam per carnales sensus diverberavit, & mutabili varietate multiplicavit ejus affectum: Ita facta est abundantia laboriosa, & si dici potest, copiosa egestas, dum aliud & aliud sequitur, & nihil cum eo permanet. Sic à tempore frumenti & olei & vini sui multiplicatus est, ut non inveniat idipsum, id est, naturam incommutabilem & singularem, quam secutus non erret, & affectus non doleat. Et in sermone ad populum. Anima se respexerat, sibi que placuerat, suæque potestatis amatrix facta fuerat: Recessit à Deo, & remansit in se: Et à se repellitur, & à se excluditur, in exteriora prolabitur. Amat mundum, amat temporalia, amat terrena: Quæ si seipsam amaret neglecto à quo facta est, tam minus esset, jam defecerat amando quod minus est. Minus est enim ipsa, quam Deus. Ergo amandus erat Deus, & amandus est Deus, ita ut, si fieri potest, nos ipsos obliviscamur. Quis ergo est iste transitus? Obliata est anima seipsam, sed amando mundum obliata est: Pulsa ergo & à se quodammodo perdidit se, nec facta sua novit videre, justificat iniquitates suas, & fertur & superbit in petulantia, in luxuria, in honoribus, in potestatibus, in divitiis, in potentia vanitatis. Duplex ergo est animæ lapsus. Primo lapsa est à Deo ad seipsam, volens esse sui Juris, quomodo Deus, proprioque bono delectari ac beatificari; secundo lapsu, qui utique pœna prioris est, lapsa est à semetipsa ad totam multitudinem bonorum exteriorum, beatitudinem suam in singulis quærens, ac nusquam inveniens. Cum enim primo lapsu bonum beatificum amisisset, neque in seipsa reperiret, statuit illud extra se in bonis adiacentibus quærere, quod quia nusquam invenit, de uno progressa ad aliud, sensum devolvitur in regionem peregrinam, ibique cum meretricibus consumpto universo patrimonio, id est, detrimento per meretricias cupiditates toto residuo naturæ bono, tandem præ inopia compellitur ad siquas porcorum, id est, in extremas fœditates facinorum quorumcumque ac flagitiorum. Hic itaque lapsus non est aliud, quam voluntatis ac amoris nostri, qui in solo Deo, vero utique beatifico bono, totus fixus ac quietus erat, distractio & divisio in voluntates ac amores infinitos, eoque more irati maris, adversum invicem exastuantes, invicemque collidentes. Eleganter hoc describit Augustinus sic dicens ad Evodium. Num ista ipsa pœna parva existimanda est, quod animæ libido dominatur, expoliataque virtutis opulentia, per diversa inopem atque indigentem trahit, nunc falsa pro veris approbantem,

Cap. 1.

Homil. 34. c. 3.

L. 2. c. 1.

Lib. II. cap. 29.

Lib. IO. cap. 29.

Cap. 3.

L. I. de Morib. Eccl. 33.

nunc etiam defendentem, nunc improbantem quæ antea probavisset, & nihilominus in alia falsa irruentem, nunc assensorem suspendentem suam, & plerumque perspicuas ratiocinationes formidantem, nunc desperantem de tota inventionem veritatis, & stultitiæ tenebris penitus inherentem, nunc conantem in lucem intelligendi, rursusque fatigatione decidentem: Cum interea cupiditatum istud regnum tyrannicè sæviat, & variis contrariisque tempestatibus totum hominis animum vitamque perturbet: Hinc timore, inde desiderio; hinc anxietate, inde inani falsaque lætitiâ; hinc cruciaturæ rei amissæ, quæ diligebatur, inde ardore adipiscendæ quæ non habebatur; hinc acceptæ injuriæ doloribus, inde facibus vindicandæ; quaquaversum potest coarctare avaritia, dissipare luxuria, addicere ambitio, inflare superbia, torquere invidia, desidia sepelire, pervicacia concitare, afflictere subiectio, & quæcumque alia innumerabilia regnum illius libidinis frequentant & exercent. Possumusne tandem nullam istam pœnam putare, quam, ut cernis, omnes, qui non inherent sapientiæ, necesse est perpeti? Hic ergo lapsus non est aliud, quam aggregatum ex tenebris ignorantiæ & impetu concupiscentiæ, quibus, quemadmodum oportet, dicere non est hujus loci. Verum quænam adversus hanc miserandam plagam medicina? Tradit eam Augustinus sic dicens in suis confessionibus. Dulcescens mihi dulcedo non fallax, dulcedo felix & securâ, & colligens me à dispersione, in qua frustratim discussus sum, dum ab uno te adversus in multa contabui. Et in eodem opere. Ego in tempora dissilui, & tumultuosè varietati bus dilaniantur cogitationes meæ, intima viscera animæ meæ, donec in te confluum purgatus & liquidus amore tui. Et rursus. Per continentiam colligimus & redimus in unum, à quo in multa defluximus. Minus enim te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. Hoc est, unica hujus plagæ medicina est à multis vanis ac fallis regredi ad unum solidum & verum, unum utique Deum, germanum nostrum beatificum bonum, idque per charitatem ex toto corde, de qua Augustinus ad sanctos Episcopos Eutropium & Paulum. Tunc erit plena charitas, quando plena charitas, plenitudo enim legis charitas. Tunc autem plena charitas, quando videbitur eum, sicuti est. Neque enim erit quod addatur ad dilectionem, cum fides pervenerit ad visionem. Sola namque ex toto corde perfecta charitas amorem nostrum ab omni commutabili bono ad bonum incommutabile plenissimè convertit, atque ita eum in plurima defectum ac dispersum in unum colligit, adunans & sanans omnes, quibus frustratim concisus erat, divisiones. Quapropter Saccus cilicinus, longa jejunia, nudi pedes, à carne & vino abstinentia, aliæque id genus exterioris hominis usque ad cutem saturæ huic fantati profunt, si non obsint Dei ac proximi charitati. Pulchrè enim & verè dicit idem ille Doctor de monasteriis Europæ. Atque inter hæc nemo igitur in aspera, quæ ferre non potest, nulli quod recusat imponitur, nec ideo condemnatur à cæteris, quod eis imitandi se fateretur invalidum. Meminerunt enim, quantopere scripturæ omnibus commendata sit charitas: Meminerunt omnia munda mundis, & non quod intrat in os vestrum, vos coinquinat, sed quod exit. Itaque non recitandi generibus ciborum quasi

L. I. de Liber. arbit. c. II.

pollutis, sed concupiscentiæ perdomandæ, & dissolutioni fratrum retinendæ invigilat omnis industria. Et infra. Charitatis præcipuus custoditur, charitatis vultus, charitatis sermo, charitatis habitus, charitatis vultus aperitur. Coitur in unam conspiraturque charitatem. Hanc violare tamquam Deum nefas ducitur; huic si quis resistit, expugnatur data eicitur; hanc si quis offendit, uno die durare non sinitur. Sciunt ita commendatam esse à Christo & Apostolis, ut si hæc una absit, inania; si hæc adsit, plena sint omnia.

Quæ omnia Augustinus altè introspicens, sic exorditur suam regulam. Ante omnia, fratres charissimi, diligatur Deus, deinde proximus: Quia ista præcepta sunt principaliter nobis data. Hæc igitur sunt, quæ ut observetis præcipimus in monasterio constituti. Primum propter quod in unum estis congregati, ut unanimes habitetis in domo, & sit vobis anima una & cor unum in Deo, Et non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia. Et distribuatur unicuique vestrum à Præposito vestro victus & tegumentum, non æqualiter omnibus, quia non æqualiter valetis omnes, sed potius unicuique, sicut cuique opus fuerit. Sic enim legitis in Actibus Apostolorum, &c. Hic est cardo, in quo vertitur ac pendet tota regula, totaque monastica Augustini disciplina. Observatam voluit vitam Apostolorum, qui utique tamquam orbis magistrum quam optimè norant, quomodo natura rationalis à lapsu in multa esset revocanda ad unum.

Augustinus ergo disciplinæ suæ basim, columnam ac fundamentum esse voluit, non bardocucullum aut saccum pannosum, non nudos pedes, non vitam dolierem, sed perfectam unitatem ac communitatem, in qua nihil omnino esset proprii, frigidius istius ac ad multa propellentis verbi. Voluit commune esse, non solummodo monasterii cælum ac solum, neque solummodo commune cænaculum & tectum; sed etiam communem victum, communem habitum, communem nummum, præcis omnibus strumis & variis, ex hac perfecta rerum adiacentium unitate sibi non vanè spondens perfectam unitatem animorum in Deo, ac vagantis per multam amoris in unum collectionem. Et Jure merito: Colligendis namque & coadunandis quibuscumque amoris nostri dispersionibus ac concisionibus nulla est efficacior vis, quam rerum temporalium, à Deo conditore in paradiso primitus instituta, ac à Christo Redemptore quasi postliminio in Ecclesiam revocata, sincera ac plena communitas, neque monasteria pati possunt cloacam pestilentiozem, quam proprietatem. Ex hac cloaca alius quidem essurit, alius autem ebrius est; alius pannosus est aut lacer, alius veste splendet, aliaque id genus multa, quæ quomodo animos uniant aut separent, facile est conjecturare. Hinc ergo dicit sanctus Possidius. **Cap. 5.**

Cap. 5.

Dico.

CAPUT XIII.

An ea omnia, quae Augustinus, Aurelius, Alipius, Fulgentius, alique id genus Episcopi in hortis, agris, ac insulis fundarunt, monasteria fuerint monasteria Eremitarum seu monachorum, an clericorum?

Respondeo fuisse Eremitarum ac monachorum. Credo rem ex huc usque dictis esse manifestissimam, interim propter tardiores ac pertinaces probationi huic adhuc parum inhaereamus. Primo itaque, id clarè patet ex Augustini de suis monasteriis ad populum verbis: adeo clarè, ut sine sui injuria non possint elucidari. Veni ad istam civitatem propter videndum amicum, quem putabam me lucrari posse Deo, ut nobiscum esset in monasterio. Apprehensus, Presbyter factus sum. Et quia hic disponebam esse in monasterio cum fratribus, cognito instituto & voluntate mea, beatæ memoriæ Senex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc est monasterium. Cæpi boni propositi fratres colligere, compares meos, ut de communi viveremus. Perveni ad Episcopatum: Vidi necesse habere Episcopum exhibere humanitatem assiduam quibusque venientibus sive transeuntibus. Quod si non fecissem, Episcopum inhumanus diceret; si autem consuetudo ista in monasterio permisa esset, indecens esset. Et idè volui habere in domo ista Episcopi mecum monasterium clericorum. Non in horto, sed in Palatio Episcopali. Hinc enim dicit in sermone sequenti. Nemo amplius dicat, in domum presbyteri, ante domum presbyteri, ad domum presbyteri: Ubi est domus mea, ibi est domus presbyteri. Hinc etiam dicit Possidius. Cum ipso semper clerici una etiam domo ac mensa sumptibusque communibus aiebantur ac vestiebantur. Tria hic habes monasteria: Primum Tagastense ante presbyteratum, immò ante omnem clericatum, in agris propriis; alterum tempore presbyteratus in horto seu agro Hipponensi; tertium post Episcopatum in civitate ac domo Episcopali. Duo priora erant pariformia ac ejusdem per omnia disciplinæ. Hinc enim dicit idem Possidius. Factus ergo Presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei servis vivere cepit secundum modum & regulam sub sanctis Apostolis constitutam. Maxime ut nemo quidquam proprium in illa societate haberet, sed eis essent omnia communia, & distribueretur unicuique sicut opus erat, & quod jam ipse prior fecerat, dum de transmarinis ad sua remeasset. Hoc est, eam ipsam vitæ disciplinam ac normam instituit Hippone, quam jam à triennio ex Italia redux instituerat ac vixerat in agro Tagastæ. At verò tertium monasterium erat disciplinæ penitus diversæ: Primò, in monasterio Episcopali quotidiana Hospitalitas erat non solum congrua, sed etiam necessaria; at verò in duobus prioribus erat indecens ac non permisa. Secundò, in monasterio Episcopali habitabant soli Presbyteri, Diaconi ac Subdiaconi, atque alii istorum ordinum capaces, ac ad illos adspirantes. Hinc enim dicit Augustinus ad populum. Nuncio vobis, unde gaudeatis: Quia omnes fratres

Ser. 49. de diver. cap. 1. Cap. 25. Cap. 5. Ser. 50.

Dicbat frequenter, nec debere nec posse monachum judicari, cui voluntas habere privatum peculium persuaserit. Ut enim monachus lautioribus forsitan cibis utatur, interdum cogit infirmitas corporis; ut autem cupiat in quamlibet exiguis rebus juris proprii dominium vindicare, superbæ voluntatis & avaræ cupiditatis evidens testimonium est. Hinc idem ille Fulgentius in suo Ruspeni Eremitico monasterio Disciplinæ canobialis ordinem custodivit illesum, nemini dans licentiam professionis sanctæ regulam præterire: Sed principaliter hoc observandum monachis tradens, ut nullus eorum quidquam sibi proprium vendicaret, sed essent omnibus omnia communia. Hoc erat punctum principale. Hinc denique ad populum suum dicit sanctus Augustinus. Omnes offerite quod vultis, offerite de voluntate vestra. Quod commune erit, distribuetur unicuique, sicut cuique opus erit. Gazophylacium attendite, & omnes bene habebimus. Valde me delectat, si ipsum fuerit præsepe nostrum, ut nos simus jumenta Dei, vos ager Dei. Nemo det Byrrhum, vel lineam tunicam, seu aliquid, nisi in commune: De communi accipiam mihi ipsi, cum sciam commune me habere velle quidquid habeo. Si quis meliorem dederit, vendo, quod & facere soleo; ut quando non potest vestis esse communis, pretium vestis sit commune. Qui habere voluerit proprium, & de proprio vivere, & contra ista præcepta nostra facere, parum est, ut dicam non mecum manebit, sed nec clericus erit. Dixeram enim, & scio me dixisse, quod si nollet suscipere socialem vitam mecum, non illis tollerem clericatum, sed seorsim manerent, & seorsim viverent, quomodo nosset, Deo viverent. Et tamen ante oculos posui, quantum mali sit à proposito cadere. Malui enim habere cæcos vel claudos, quam plangere mortuos. Qui sunt hi mortui, qui cæci vel claudi? De quibus in sermone proximè præcedenti sic dicit. Nolo habere hypocritas. Malum est cadere à proposito, sed pejus est simulare propositum. Professus est quiescentiam, professus est communiter vivendi societatem: Si ab hoc proposito ceciderit, & extra manens clericus fuerit, dimidius cecidit, Si verò intus habuerit simulationem, totus cecidit. Itaque manifesti apostatæ sunt dumtaxat cæci aut claudi, at verò occulti propriarii sunt plenè mortui. Quare constanter dico, Syntheses, vitales census, aliasque id genus vitæ communis strumas Augustini instituto hostiliter repugnare.

Habuit Augustinus & aliam fundamentalem observantiam, de qua ad populum sic dicit. Etiam illud dico: si fortè in nostra societate ager est aliquis vel post aegritudinem, ut necesse sit eum ante horam prandii reficere: Non prohibeo religiosos vel religiosas mittere eis, quod videtur, ut mittant. Prandium tamen & cænam extra nemo habebit. De qua observantia sic dicit Possidius. Servandum quoque in vita & moribus homini Dei referebat, quod in institutis sanctæ memoriæ Ambrosii compererat, ut in sua patria nunquam petius iret ad convivium: Ne per frequentiam in patriâ convivii constitutus temperantia amitteretur modus. Et sanè, quam hæc convivia monasticæ Disciplinæ noceant, norunt illius zelatores.

Ser. 50. Cap. 27.

Epist. 137.

Epist. 77.

Cap. 23.

Cap. 51.

Cap. 52.

Cap. 53.

Cap. 21.

Ep. 70.

Epist. 18.

tres & clericos meos, qui mecum habitant, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, & Patricium Nepotem meum, tales inveni, quales desideravi. Hinc etiam nequam ille adolescens Presbyteri Bonificii accusator, non quasi de gratia, sed jure suo ab Augustino expostulabat clericatum. At verò in monasteriis prioribus habitantes erant laici, in laicatu fixi, clericatus incapaces, non solum ob scientiæ, sed etiam aliqui ob personæ regularis defectum, hoc est, ob vitium canonicæ irregularitatis. Testis meus est ipse Augustinus sic scribens ad sanctum Aurelium Episcopum Carthaginensem. Aliquando etiam bonus monachus vix bonum clericum facit, si adsit ei sufficiens continentia, & tamen desit instructio necessaria, aut personæ regularis integritas. Tertio, in duobus prioribus monasteriis fratres, more aliorum tum in Asia tum in Europa monachorum, transgebant se suis manibus, hæc quippe transactio eas excitavit turbas in monasterio Carthaginensi; at verò fratres domus Episcopalis, utpote bovestrurantes aut triturationi sese præparantes, vivebant de Dominico præsepi, de Ecclesiasticis prædiis ac fidelium oblationibus. Varia de hoc habemus Augustini testimonia; verum sufficiat unus Possidius, sic dicens. Pauperum semper memor erat, eisque inde erogabat, unde & sibi, suisque omnibus secum habentibus erogabatur, hoc est, vel ex redditibus possessionum Ecclesiæ, vel etiam ex oblationibus fidelium. Neque obsunt hi tres canones quarti Concilii Carthaginensis, cui Augustinus interfuit ac subscripsit. Clericus, quantumlibet verbo Dei eruditus, artificio victum querat. Clericus victum & vestimentum sibi artificio vel agricultura, absque officii sui dumtaxat detrimento, præparet. Omnes Clerici, qui ad operandum validi sunt, & artificiosa & literas discant. Eos quippe canones exponit Augustinus, ostenditque de quibusnam Clericis intelligendi sint, sic de Apostolica ex Altario vendendi potestate dicens in libro de opere monachorum. Isti fratres nostri temerè sibi arrogat, quod ejusmodi habeant potestatem. Si enim Evangelistæ sunt, fateor, habent; si ministri altaris, dispensatores Sacramentorum, bene sibi istam, non arrogant, sed planè vendicant potestatem. Agit ergo Concilium de solis clericis minoribus, quos etiam nunc, nisi partimonio polleant, videmus de manibus suis vitare. Quarta tandem differentia est, quod monachi degerent in hortis, agris, nemoribus, insulis, segregati ab omni populi commercio ac tumultu, in sancto isto otio, de quo scribit Augustinus ad Comitum Bonificium. Nempè omnes actus publicos, quibus occupatus eras, relinquere cupiebas, & te in otium anclum conferre, atque in ea vita vivere, in qua servi Dei monachi vivunt. Et infra. Et vitæ vacares in societate sanctorum, ubi in silentio pugnant milites Christi, non ut occidant homines, sed ut expugnent principes & potestates, & spiritualia nequitiæ, id est, Diabolum & Angelos ejus. Et ad Abbatem Eudoxium, aliofque sub illo monachos Caprarienses. Quando quietem vestram cogitamus, quam habetis in Christo, etiam nos, quamvis in laboribus variis, asperisque versemur, in vestra charitate requiescimus; unum enim corpus sub uno capite sumus, ut & vos

in nobis negotiosi, & nos in vobis otiosissimi. Admonemus ergo & obsecramus, ut nostri memores sitis in sanctis orationibus vestris, quas vos vigilantiores & magis sobrias habere credimus; nostras enim sæpè sauciat & debilitat tumultus & caligo secularium actionum, quas etsi nostras non habemus, eorum tamen, qui nos angariant mille passus, & jubemur ire cum eis alia duo, tantæ nobis ingeruntur, ut vix respirare possimus. Hocce fratres Caprarienses eleganter nobis depingit Homo paganus Rutilius Numatianus. Processu pelagi jam se Capraria tollit, Squallat lucifugis insula plena viris. Ipsi se monachos Grajo cognomine dicunt, Quod soli nullo vivere teste volunt. Munera fortunæ metuent, dum damna verentur: Quisquam sponte miser, ne miser esse queat? Quænam perverſi rabies tam sulca cerebri, Dum mala formides, nec bona posse pati? Sive suas repetunt ex fato ergastula pœnas, Tristia seu nigro viscera felle tument. Sic nimia bilis morbum assignavit Homerus. Bellephorontæis sollicitudinibus. Loquitur ex eo ipso spiritu, ex quo & Lutherus, & Calvinus, alique monachorum offores loquuntur; attemen solitariam ac Eremiticam, ab istorum temporum Clericis longè alienam, istorum fratrum vitam eleganter depingit. Etenim Clerici debebant in civitatibus, in Episcoporum Palatiis, in mediis fidelium populorum tumultibus ac turbis. Hinc enim dicit Augustinus de suis orationibus. Nostras sæpe sauciat & debilitat caligo & tumultus secularium actionum. Atque sic pergit ad eosdem fratres Caprarienses. Vos autem fratres exhortamur in Domino, ut propositum vestrum custodiatis, & usque in finem perseveretis: Ac si quam operam vestram mater Ecclesia desideravit, nec elatione avida suscipiatis, nec blandiente desidia respuatis, sed miti corde obtemperetis Deo. Nec vestrum otium necessitatibus Ecclesiæ præponatis, cui parturienti si nulli boni ministrare vellent, quomodo nascere mini non inveniretis. Hoc est, ne imitemini eos, qui ut Episcopatum suscipiant, tenentur invitari, perducuntur, includuntur, custodiuntur, parturiantur tanta quæ nolunt, donec eis adsit voluntas suscipiendi operis boni. Nec eum, qui ad Ecclesiam Fussalensem electus, jam præſente Numidiæ Primatè, omniumque in re tanta suspensis animis, ad horam nos ille, qui mihi paratus videbatur, omnimodò resistendo frustravit. Neque Capistorium, cui ad Ecclesiam Vaginensem electo electio indicari nequirit, nisi cum eum jam tenerent, quibus erat necessarius. His namque modis agebant & agebantur fratres, quando è quietissimo horti, agri, nemoris, aut insulæ otio vocabantur ad clericatum ac turbidam præfecturam populorum. Quas monasteriorum differentias attendens sanctus Possidius dicit de primo Presbyteri Augustini monasterio: Cum Dei servis vivere cepit; de secundo autem Episcopi monasterio sic dicit: Cum ipso semper clerici una etiam domo ac mensa sumptibusque communibus aiebantur ac vestiebantur. Per Dei servos;

Epist. 204. Epist. 261. Epist. 280. Cap. 5. Cap. 25. D phraſi

phraſi tum conſueſta, intelligens monachos ſeu Eremitas.

Et quidem cum Dei ſervis preſbyter vivere cepit, non vitam qualemcumque, ſed eam ipſam, quam jam pridem cum focis vixerat in agro Tagaſtenſi, poſtquam de tranſmarinis ad propria remeſſet. Quam vitam ibi vixerat? Clericalem? Abſit. De clericatu ne vel per ſomnium cogitabat, in Domini ſui convivio elegerat locum humiliorẽ, adeo ut civitates Epifcopo viduatas tamquam animæ ſuæ charybdes aut ſcyllas exhorerer. Quam vitam ergo vixit? Eam, quam ei primus pateſecerat atque laudaverat Potitianus, cujus tunc amore totus incaluerat, quam tamquam nobiliſſimam Eccleſiæ gemmam non ita pridem Romæ oppoſuerat ſicæ abſtinentiæ ac continentiæ Manichæorum. Verùm hæc vita qualis? In gregibus monaſteriorum ac uberibus Eremi deſertis. Hanc ergo vixit etiam Preſbyter in horto Valeriano.

CAPUT XIV.

Hoc ipſum probatur ex ſancto Paulino, ſancto Evodio, ac ſancto Salviano.

Ep. 55. Sanctus Paulinus ſic ſcribit ad Alipium. Eſt in populis ac ſuper populum agas, oves paſcæ Domini regens ſollicitis vigil paſtor excubiis, tamen abdicatione ſæculi & repulſa carnis & ſanguinis, deſertum tibi ipſe faciſti, ſecretus à multis, vocatus in paucis. Laudat Alipium, quod quantumvis Epifcopus in populorum turba vivat, vivat tamen Eremiticè, quaſi adhuc in deſerto. Verùm quod iſtud ænigma? Solvi debet ex hiſce ſubſequentibus verbis. Benediſtos ſanctitatis tuæ comites & æmulatores, in Domino fratres noſtros, tam in Eccleſiis quam in monaſteriis, Carthagine, Tagaſtæ, Hipponæ Regio, & totis parochiis tuis Domino carbolice ſervientes ſalutari rogamus. Habebat ergo Alipius duo monaſteria: Aliud Eremitarum in agro, aliud clericorum in Epifcopali domo; & quamvis ipſe Epifcopus eſſet, non tamen ſecundùm clericalem indulgentiam, ſed ſecundùm Eremiticam auſeritatem vivebat, eamque vitam vocat Paulinus in deſerto quod tibi ipſe faciſti. Vitam quippe Clericorum, etiam in domo Epifcopali ſecundùm regulam viventium, fuiſſe laxiorem vita Eremitarum, patet ex ipſo Auguſtino, dicente hospitalitatem apud Eremitas eſſe veritam ac indecentem, apud clericos autem penitus neceſſariam ac præceptam. Vivebat ergo Epifcopus Alipius, quomodo Epifcopum Auguſtinum vixiſſe tradit Poſſidius. Domus Eccleſiæ curam, omnemque ſubſtantiam ad vias valentioribus clericis delegabat & credebat. Numquam clavem, nunquam anulum in manu habens. Etenim erat ſicut illa religioſiſſima Maria, typum geſtans ſupernæ Eccleſiæ. Et quomodo vixiſſe Epifcopum Fulgentium refert Auſtor iſte incognitus. Non ita factus eſt Epifcopus, ut eſſe deſiſſeret monachus, ſed accepta Pontificis dignitate, profeſſionis præteritæ ſervavit integritatem. Servata verò profeſſionis integritas plus ornavit Pontificis dignitatem. Numquam denique pretioſa veſtimenta quaſerit, aut quotidiana jejunia prætermiſiſſe, aut conditos ſuaviter cibos vel inter ho-

ſpites manducavit, aut diſcumbendo ſaltem requieſcere & reſolvere rigidum propoſitum voluit, ſed unum tantum viliffima tunica, ſive per æſtatem ſive per hyemem patienter indutus fuit. Oratio quidem, ſicut omnes Epifcopi, nullatenus utebatur: Pelluceo cingulo tamquam monachus utebatur, &c. Hanc vitam in Epifcopo Alipio vocat Paulinus Eremiticam.

Sanctus autem Evodius ſic ſcribit ad Auguſtinum, agens de variis apparitionibus deſuncti amici ſui Adoleſcentis. Poſt exitum pueri Pater ipſus Preſbyter cum Senè Theaſto in monaſterio eſſe ceperant conſolandi ſe gratia. In monaſterio utique Uzalenſi ſub Evodio. Verùm in quo? In monaſterio clericorum in palatio, an Eremitarum in horto? Dico, quod non in monaſterio clericorum: Idque ob tria. Primò, quia Preſbyter iſte in monaſterio clericorum familiaris atque domeſticus erat, quomodo ergo eò tamquam ad locum inſuetum conſolandi gratia ſe receperat? Deinde domus Evodii, non minus quam domus Auguſtini, quotidie ac aſſiduè tumultuoſiſſimas perplexitates cauſarum alienarum patiebatur de negotiis ſecularibus vel iudicando dirimendis vel interveniendo prævidendis: Adeoque nulla ibi anſa aut ſpes ſeſe conſolandi. Tertio denique, puer iſte in Palatio Evodii objerat, ac varie poſt mortem apparendo, patrem terruerat atque affecerat, ideoque hujus conſolatio locum alium ab hac infeſtatione immunem requirebat. Hunc locum immunem dico fuiſſe monaſterium Eremitarum. Ille quippe Preſbyter nec non Epifcopus Theaſtus imitabantur ipſum Auguſtinum, cui recens Preſbytero cum miniſterium verbi impoſuiſſet Valerius, ſtatim ſeceſſit ſetanto oneri atque operi paraturus, atque eſſe ceſſu ſuo ſic ad Valerium ſcripſit. Ad quod negotium mihi parum tempus vel uſque ad Paſcha impetrari volui per fratres à tua ſynceriſſima & venerabiliſſima Charitate, & nunc per has preces volo. Ipſam ergo Charitatem imploro, ut miſerearis mihi, & concedas ad hoc quod rogavi tempus, quantum rogavi, atque adjuves me orationibus tuis, ut non ſit inane deſiderium meum, nec infructuoſa Eccleſiæ Chriſti abſentia mea. Quo ergo Auguſtinus abjerat? An extra Diocæſin Hipponenſem? Nullo modo. Etenim circa hæc ipſa tempora ita reſcripſit ſancto Aurelio, à quo evocatus erat Carthaginem. Abſentiam meam tantùm longè Hipponenſes vehebementer nimisque formidant, neque ullo modo ſic mihi volunt credere, ut ego tibi. Seceſſerat ergo Auguſtinus ad fratres ſuos in ſolitudinem horti Valeriani, ibique in ſilentio ac quiete ſeipſum recolligens operi accingebat. Iſti namque horti erant loca quietiſſima, verè Eremi monachorum.

Sanctus verò Salvianus Eccleſiæ Maſſilienſis Epifcopus de Africani excidii cauſis agens ſic ſcribit. Non ſine cauſa itaque iſtud fuit, quod intra Africæ civitates, & maxime intra Carthaginis verò Jummuros, palliatum & pallidum, & reciſis comarum diſſuſentium júbis, ad cutem conſum videre tam infeſtix ille populus quam infidelis ſine convicio atque execratione vix poterat. Et ſi quando aliqui Dei ſervus, aut de Egyptiorum canoniis, aut de ſacris Hieroſolymorum locis, aut de ſanctis Eremis venerandiſque ſecretis, ad urbem illam officio di-

L. de op. monach. cap. 29.

Ep. 64.

L. 8. de

vini operis acceſſit, ſimul ut in populo apparuit, contumelias, ſacrilegia, atque execrationes exceptit: Nec ſolum hoc, ſed improbiſſimis facinoroſorum hominum caciſſimis, & detellandis videntium ſibilis, quaſi taureis, cedebatur. Verè uti ſi quis ea inſcius rerum fieri videret, non aliquem hominem ludificari, ſed novum inauditumque monſtrum abigi atque exterminari arbitraretur. Iſti ex ſanctis Eremis, venerandiſque ſecretis prodeuntes monachi erant omnino fratres noſtri Auguſtinienſes. Patet id ex ipſo Auguſtino, qui iſtos Carthaginenſium perditiffimos mores dudum ante ſanctum Salvianum lamentatus eſt, ſic dicens ad populum. Aliquando dimiſſo theatro aut amphitheatro cum ceperit ex illa cavea evomi turba perditorum, vident plerumque, ut ſit, tranſire ſervos Dei, cognoscent ipſo habitu vel veſtis vel capitis, vel fronte notos habent, & dicunt, ò miſeros iſtos, quid perdunt? Fratres, rogemus Deum pro benevolentia ipſorum, quia bonum illud putant. Bene nobis volunt. Hæc verba, Bene nobis volunt, aliaque id genus ſubſequentia palam indicant iſtos Dei ſervos fuiſſe Auguſtinianos. Ridebantur tamquam nova atque inaudita monſtra: Quia Africa huc uſque non viderat monachos, ſed hiſce diebus ipſo eò induxerat Sanctus Auguſtinus.

Plal. 147.

CAPUT XV.

Reſtituitur Gloſſa Gabrielis Pennotti.

ET hinc patet, quantum de hiſce monaſteriis, eorumque differentiis erret Gabriel Pennottus, ſic dicens. Ratio differentiæ non eſt, quod primum monaſterium eſſet domus Eremitarum aut monachorum, vel quod non eſſet collegium ſeu ſeminarium clericorum; ſed ratio differentiæ eſt, quod in ſecundo monaſterio degentes, Eccleſiæ Cathedralis Canonici cum eſſent, non niſi clerici eſſe poterant in ſacris ut plurimum conſtituti: Verùm qui in primo monaſterio manebant, eſt ex illius monaſterii inſtituto clerici eſſe poſſent, & ad clericatum aſſumi conſueviſſent, non tamen erant actû clerici in ſacris conſtituti, ſed ad ſummum in minoribus, excepto Præpoſito vel Preſbytero. Et inſta. Non negaverim primum monaſterium aliquantùm ſtrictioriſ observationis fuiſſe quam ſecundum, non quod primum eſſet monaſterium Eremitarum, ſecundum verò clericorum, ſed quia primum erat veluti ſeminarium & domus quædam novitiorum, ſecundum vero Sacerdotum, &c. Hæc ſuas devias cogitationes probat Pennottus primò ex ſancto Poſſidio, qui ex primo Hipponenſi Auguſtini monaſterio plures promotos dicit ad Epifcopatum, aliumque omnem inferiorem clericatum. Deinde ex ipſo Auguſtino ad Papam Cæleſtinum ſcribente de infeſtiſſimo iſto primo Eccleſiæ Fuſſalenſis Epifcopo Antonio: Dicit eum a parvula ætate ſecum fuiſſe in monaſterio enutritum, ſoloque Lectoris gradu notum. Iſtud Antonii monaſterium putat Pennottus fuiſſe primum monaſterium, eo quod in ſecundo nulli parvuli nutrentur, atque ex eo inferat primi monaſterii fratres paſſim fuiſſe Lectores, alioſve clericos minores, candidatos ordinum altiorum.

L. I. c. 12. n. 4.

C. 15. 3.

C. II.

Ep. 261.

Verùm Pennotte multiformiter erras. Primo, Chriſt. Lupi Op. Tom. XII.

dum dicit primum agri Hipponenſis monaſterium fuiſſe quaſi Seminarium ac novitiatum ſecundi monaſterii, atque in ipſo vixiſſe clericos minores candidatos graduum altiorum. Etenim primum monaſterium ſine ullo ordine ad ſecundum ab Auguſtino inſtitutum eſt, qui tum de ſecundo non plus quam de apice Epifcopali cogitabat, ideoque eſſe nequirit ſecundi novitiatum ac tyrocinium, novitiatum quippe eſt quid relatiuum. Primum, inquam, monaſterium erat domus planctus atque altiſſimi ſilentii, in qua degabant plures fratres irregulares omnis Eccleſiaſticæ ordinationis inhabiles: Quomodo ergo eſſe potuit palæſtra ac tyrocinium clericorum minorum ſperantium majora? Scimus quidem ex illo plures ad clericatum aſſumptos: Verùm contra ſpem ac propoſitum ſuum, contraque ſui inſtituti ſcopum, ut iam citata vincula & carceres abundè teſtificauerunt. Aſſumi eos fecit Eccleſiæ Africanæ inopia, ac erga fratres iſtos propenſiſſima voluntas ſancti Aurelii Epifcopi Carthaginenſis. Omnes namque iſtos fratres fuiſſe, non minores clericos, ſed merè laicos, palam ſit ex libris Retractionum: Ibi quippe Pater Auguſtinus, ut eos a ſideli populo diſtinguat, populum iſtum vocat non ſimpliciter laicos, ſed laicos propoſiti inſertioris. Quod ipſum patebit clariùs, ubi mox etiam monaſteriorum illorum Præſectos fuiſſe merè laicos demonſtraro.

Secundò itaque erras, dum dicit primi monaſterii Præpoſitum, quem quidem cum Preſbytero videris confundere, paſſim inſignitum fuiſſe aliquo ordine majori. Fateor primum primi Hipponenſis monaſterii Præpoſitum ipſum Patrem Auguſtinum fuiſſe Preſbyterum, itemque id factum in quibuſdam id genus monaſteriis aliis circa tempora ſancti Fulgentii; verùm quoad Auguſtinum vixit, conſtanter dico omnes inſiſtuſmodi domuum Præſectos hæſiſſe in mero laicato. Patet id ex ſancti Auguſtini Regula: Præpoſito tamquam Patri obedatur, multò magis Preſbytero. Palam ecce dicit alium fuiſſe Preſbyterum, alium Præpoſitum, & quidem ea ampliatiua particula, Multos magis, ſatis inſinuat Præpoſitum non fuiſſe Preſbyterum, ſed hominem gradus longè inferioris. Patet id ipſum ex libris Auguſtini de origine animæ adverſus Vincentium Viſtorem: Ibi namque Renatum monaſterio Cæſarienſi Præſectum vocat laicum. Et ex Epiftoſa Valentini monaſterio Adrumetino Præſecti ad Auguſtinum. Dicit enim componendis tumultuantibus iſtis fratribus, quoniam Valentino Præpoſito acquirere volebant, majoris Auctoritatis gratia advocatum eſſe Preſbyterum Sabinum, ac etiam Epifcopum Evodium. Et ex iſto Epifcopalis concilii canone, quem Auguſtinus recitat in Epiftoſa ad Preſbyterum Quintianum. De aliquo monaſterio qui receſſerint vel proſecti fuerint, non ſiant alibi clerici aut Præpoſiti monaſteriorum. Præpoſiti ergo iſti erant merè laici: Si namque Preſbyteri fuiſſent, ſufficiebat dicere, Non ſiant alibi clerici, neque opus erat additamento iſtius diſjunctionis. Fratres itaque Auguſtinoi gradatim ſubiiciebantur tribus: Laico Præpoſito, Preſbytero, ac Epifcopo, quomodo ferè modò fratres Alexiani.

Ep. 258.

Ep. 256.

Ep. 235.

Tertio errat Pennottus, dum in Episcopali-
bus Clericorum monasteriis nullos parvulæ æta-
tis adolescentes putat fuisse enutritos. Etenim
in Episcopali Hippoensi monasterio præter
istum infelicem Antonium educatus quoque
Ep. 137. fuit garrulus iste Presbyteri Bonifacii accu-
tor, ausus ab Augustino vel clericatum vel di-
missoriales formatas quasi suo Jure postulare.
Educatus ibi fuit & nepos Augustini Patricius,
de filio autem Presbyteri Januarii nolim quid-
piam affirmare; Educatus potius apparet in hor-
to apud Eremitas. In Episcopali monasterio
Ep. 258. Uzalensi educatus fuit puer iste sancti Evodii no-
tarius, Armeni Melonitani Presbyteri filius,
cujus fabulis se fateretur Evodius fuisse delecta-
tum. In aliquo Episcopali monasterio educatus
quoque fuit adolescens ille Timotheus, de quo
scribit Augustinus ad Presbyterum Quintianum
& sanctum Severum Episcopum Milevitanum,
& absque dubio in aliis Episcopaliibus domibus
fuerunt alii plures. Etenim miseranda Clerico-
rum inopia jam pridem ante Augustini tempora
cum introduxerat morem, o passim Afri
Episcopi solebant parvulos, etiam egentissimos,
in suis domibus enutrire, jam adultos baptiza-
re, baptizatosque Divinis lectionibus ac pede-
tentim altioribus Sacri Ministerii gradibus ap-
plicare. Patet id ex ea famosa lite, quam in
tertio Carthaginensi Concilio pro id generis puero
Cap. 44. movit atque obtinuit Epigonius contra suum
Coepiscopum Julianum. Proinde concludo &
dico in Episcopaliibus domibus omnes fuisse vel
clericos vel clericatus candidatos, in hortis au-
tem omnes fuisse laicos, & quidem quosdam
Latini Sermonis, qui tamen tunc per omnem
Africam, utpote Romanam provinciam, ob-
vias ac popularis erat, unaque cum lacte &
lingua Punicæ à nutriticibus hauriebatur, admo-
dum imperitos, in quorum gratiam scripsit Au-
gustinus libellum de Agone Christiano. Volo-
que id latius ostendere ex libro de opere Mo-
nasteriorum.

Lib. 2.
Retract.
Cap. 3.

G A T U T XVI.

Hoc ipsum probatur ex variis locis libri de
opere monachorum.

Hunc librum esse Germanum Augustini
factum, huc usque negavit nemo, ne-
que ad tantam impudentiam quis proficere po-
test, cum libri istius disertè Augustinus memi-
nerit in libris suarum Retractionum. Hic por-
rò solus liber, ejusque solus titulus, De opere
monachorum, sufficenter attestatur ei; pro qua
hic laboramus, assertioni. Ea vox Monachorum
litæ adeo patenter dirimit, ut in hymno, Ma-
gnè Pater Augustine, Clerici ea de causa canant,
Tu de vita Clericorum, Eremitarum, Tu de
vita monachorum sanctam scribis regulam; Creden-
tes ex voce ista omnem dependere victoriam.
An rectè credant, multum ambigo. Etenim &
monachis & clericis Augustinus regulam scripsit,
ideoque uterque cantus verus est ac retinendus.
Interim titulus iste, De opere monachorum, pa-
lam testatur monachos in hortis atque eremis

fuisse ab Augustino in Africa institutos, adeo
ut profunda commiseratione dignus sit Gabriel
Pennottus, qui contra fluxum fluxum navigans
omnem omnino remum arripit, quorum tamen
nullo adversus veritatem potest se promovere
aut sustinere. Dicit primò, nomen monachorum
illie sumi non specificè, prout contra Clericum Lib. 1. e.
distinguit, sed generalissimè, prout tam cleri-
cum quam propriè dictum monachum compre-
hendit, adeoque ex illo nihil confici pro Ere-
mitis. Secundò dicit, quantumvis nomen istud
in libri illius titulo accipiatur specificè, mona-
chos tamen istos non ab Augustino nostro, sed
ab Aurelio Carthaginensi Episcopo fuisse insti-
tutos: Sic enim testatur Augustinus in suis Re-
tractionibus, proindeque nec exinde sequitur
monachos istos fuisse Augustinianos. Tertio
tandem dicit, licet monachi isti ab Augustino
fuisent instituti, non exinde concludi Augusti-
num fuisse monachum, plures enim sanctos ac
nunquam monachos Episcopos novimus fuisse
monachorum institutores. Ita autem atque in
omne latus claudicant à vero devius Pennottus,
ipsoque suo claudicante pede palam fateretur dif-
ficultibus posse Augustino monachos, quam Her-
culi clavam extorqueri.

Respondeo itaque & dico adversus Pennot-
tum, vocem monachus tam in libri istius titulo,
quam in toto ipso libro capi specificè pro mona-
cho propriè dicto. Capitur enim pro isto mona-
cho, cui sanctus Aurelius nimium facile manus
imponebat, & de quo exinde sanctus Augusti-
nus à Sardonico Astorum risu timebat hoc ada-
gium: Sicut malus choraula bonus Symphoniacus est, Ep. 76.
ita malus monachus bonus clericus est. Capitur
pro monacho, de quo statuit canon Episcopalis
memoratus ab Augustino in Epistola ad Presby-
terum Quintianum: De aliquo monasteria qui recess-
serint vel projecti fuerint, non fiant alibi clerici aut
Præpositi monasteriorum. Capitur pro monacho,
quem Donatistæ huc usque in Africa non vide-
rant, ideoque eorum introductorem Augustini-
num calumniabantur tamquam somniantem no-
vorum monstrorum aut Dæmoniorum. Capitur
pro monacho, quem in Ægypto, Mesopota-
mia, aliisque Eremi desertis frequentissimum esse
se audierat Augustinus à Potitiano, & de quo
sic scribit in hoc ipso opere. O Servi Dei, mili-
tes Christi, itanè dissimulatis callidissimi hostis insi-
dias, qui bonam famam vestram, tam bonum Chri-
sti odorem, omni modo cupiens obscurare putoribus
suis, tam multos hypocritas sub habitu monacho-
rum ubique dispersit; Cum interea ubicumque in sa-
dis suis malis deprehensit fuerint, sub generali no-
mine monachorum propositum vestrum blasphematur,
tam bonum, tam sanctum, quod in Christi no-
mine cupimus, sicut per alias terras sic per totam
Africam pullulare, Capitur itaque ab Augustino
vocabulum istud pro monachis speciali habitu
distinctis, per alias terras frequentissimis, ac jam
per Africam non infuscundè pullulantibus, quos
palam est fuisse laicos, neque ex vi suæ profes-
sionis fuisse clericatui deputatos. Hinc Augusti-
nus & seipsum usque ad Presbyteratum, & Re-
natum monachum Cæsarientem disertè laicos
vocat; item de Valentino, Sebastiano, aliisque
mona-

monasteriorum Præfectis, nec non eorum cura
subjectis fratribus palam tamquam de laicis agit,
ideoque vocem monachus capit propriè, prout
contra Clericum distinguit. Hinc monachos vocat
passim Dei servos celsorem sanctitatis gradum in
Ecclesia tenere volentes; vulgarem autem populum
vocat non simpliciter laicos, sed laicos inferioris
propositi. Hinc denique dicit se agere de fratribus,
qui neque Evangelistæ sunt, neque ministri Altaris,
neque dispensatores Sacramentorum. Hoc est, de
merè laicis, hi namque sunt, quos Apostolum
imitatus Augustinus vetat ibi de meris fidelium
collectis aut oblationibus vivere, sed jubet in si-
lento laborantes panem suum manducare. Neque
refert, quod ita legamus in quarto Concilio
Carthaginensi. Clericus quantumvis verbo Dei
eruditus artificis videri querat. Clericus sibi videri
& vestimentum artificis vel agricultura, absque
officii sui dumtaxat detrimento querat. Omnes cle-
rici qui ad operandum validi sunt, & artificiosa
& litæras discant. Cardinalis Baronius putat ibi cle-
ricum sumi pro monacho; Gabriel autem Pen-
nottus ex decretis istis probat omnes Augustini
monachos fuisse clericos. Neuter verè ac bene.
Agunt quippe decreta ista de clericis minoribus,
quos quia nunquam plenè aluit Ecclesia, sem-
per voluit, ut sibi reliqua necessaria de ma-
num suarum opere supplerent. Fateor verò vo-
cem monachus quandoque, etiam, sumi gene-
raliter, ut comprehendat eram monachum
professos clericos, seu monachos in clericum
promotos. Ita, inquam, moderno tempore ca-
pitur frequenter, antiquitus autem sic capiebat
rarius; dicoque ita nunquam captam fuisse
ab Augustino. Hinc in Epistola ad sanctum Au-
relium, licet in Episcopatu non minus quam
Alipius, de quo id sanctus Paulinus testatur,
monachum viveret, scribit se esse clericum, non
monachum. Hinc Episcopales, in quibus com-
munem monasticamque vitam agebant clerici,
domos vocat non simpliciter monasteria, quo-
modo passim vocat domos Eremitarum, sed cum
addito monasteria clericorum. Et plura sunt
ejusmodi loca, ex quibus constat Augustinum
nec non alios ei coævos Patres ac canones per
vocem monachus absolute positam intelligere mo-
nachum simplicem clericatui necdum adscri-
ptum. Ejusque locutionis ratio est clara. Quia
nempe eo tempore monachi per clericalis gra-
dus ascensum definebant esse monachi, muta-
bantque vitæ statum, adeo ut & habitum, om-
nemque alium monachismi characterem deponer-
ent: Quomodo nunc quidam fieri docent per
ascensum apicis Episcopalis. Erat, inquam,
in multis, præsertim orientalibus, Ecclesiis mo-
nachatus gradus ad clericatus ascensum præ-
vius atque necessarius: Adeo ut qui ex infimi pro-
positi laico afflueretur in Episcopum, primò
in monachum tonderi deberet, atque de ista
tonsura post aliquot dies levare in clericum, at-
que ita gradatim in cathedram Episcopalem.
Hac itaque de causa antiqui Canones ac Patres
per monachum absolute positum passim intelli-
gunt monachum simplicem clericatui nondum
adscriptum.

Dico secundò, monachos istos fuisse quidem
Christi. Lupi Opera Tomo XII.

in Carthaginensibus suburbanis ab Aurelio fun-
datos, non tamen ab ipso, sed ab Augustino
institutos, aut certe in Africam introducos. Di-
co, Aut certe &c. Quia Augustinus propriam
monachismi speciem verè non instituit, sed
potius eam ipsam, quam in Galliæ, Germa-
niæ, Ægypti, Mesopotamiæ, aliarumque gen-
tium eremis atque agris florere à Potitiano au-
dierat, atque ipse in Italia viderat, quamque
illius amore totus succensus vitæ Angelicæ con-
quarar in libro de moribus Ecclesiæ Catholicæ
dumtaxat in Africam introduxit atque per om-
nes illius provincias, annitente in primis san-
cto Aurelio, propagavit: Adeo ut monachis-
suis videatur non dedisse distinctam habitus for-
mam, sed formam eam ipsam, quam passim
gestabant monachi Itali, Galli, Ægyptii,
Mesopotami, Syri, aliique omnes. Hinc nam-
que de quibusdam Ægyptiis ac Mesopotamis per
Africam tunc admodum perniciosè serpentibus
monachis dicit ad suos in hoc ipso opere: Di-
colas tam multos hypocritas sub habitu monachorum
ubique dispersit: Ex isto, inquam, Augustini
loco, nec non ex ejus ad Ecdiciam Epistolâ non
penitus frivole potest colligi, indigenas Africæ
monachos ab istis vagabundis advenis quoad ha-
bitum aut nihil aut parum fuisse diversos. Om-
nes quippe Ægypti, Italiæ, Galliæ, ac Afri-
cæ Monachierant plantatio ac stirps unius sancti
Antonii, quam Romæ primus ostenderit
sanctus Athanasius, per omnem autem Italiam
traduxerat sanctus Eusebius; per omnem Gal-
liam sanctus Martinus, per omnem Africam
sanctus Augustinus. Proinde sicut omnes facere
ejusdem professionis ac instituti; ita quoque ad-
modum probabile est, omnes fuisse ejusdem ha-
bitus, cujus formam & colorem sumis mox de-
scripturi. Et quidem Augustinensi Monachatu
per omnem Africam traducendo quam optimè in-
serviebat; immò & sufficere poterat unus sanctus
Aurelius Episcopus Carthaginensis, utpotè non
soliuz Proconsularis Provincie, sed omnino
totius Africæ Archi-Episcopus & Primas, habens
plenam potestatem atque immediatam sollicitu-
dinem omnium Africanarum Ecclesiarum. Di-
co itaque monachorum istorum in Africa insti-
torem fuisse sanctum Augustinum, sanctum au-
tem Aurelium fuisse dumtaxat strenuum eorum
promotorem. Patet id ex hoc ipso libro, in quo
Augustinus sic scribit ad sanctum Aurelium:
Quæ cum ita sint, sine me paululum sancte Frater,
dat enim mihi Dominus per te magnam fiduciam, eos
ipso alloqui filios & fratres nostros, quos novi quan-
ta nobiscum dilectione parturias, donec in eis Apo-
stolica disciplina formetur. Ecce, eis parturiendis
atque formandis collaborabat, non Augustinus
Aurelio, sed Augustino Aurelio: Quia nempe
Augustinus eos instituerat, Aurelius autem dum-
taxat promovebat. Et hinc quicumque per Afri-
cam monachi, in quacumque Diocesi aut Pro-
vincia constituti, licet suis Episcopis subjecti de-
gerent, agnoscebant tamen Augustinum pro suo
Prælo ac Superiori. Quo titulo? Nullo sanè alio,
quam institutionis. Hi namque omnes monachi
erant isti, quos Donatistæ huc usque in Africa non
viderant, & de quorum introductione tamquam de

Lib. 2. cap. 21.

prohibitis per Apostolum novitatibus malevolè atque imperitè Augustinum infamabant. Neque ipse contrarium habet in libris Retractionum. Habet enim sic, Cum apud Carthaginem monasteria esse cepissent. Utiq; per ipsum in Africam introducta, per sanctum autem Aurelium ibi plantata atque fundata, ut satis patere puto ex huc usque dictis.

Serm. 49. de div. vers. c. 2.

Dico tertio, sanctum Augustinum hujusmodi monachum etiam fuisse atque vixisse, idque usque ad adeptum Episcopatum. Licet namque eo tempore monachi non per solum Episcopalis Apicis, sed per cuiusq; clericalis gradus adscensum, & habitum & statum mutarent, monachique esse desinerent; id tamen ad Presbyteratum assumptus Augustinus noluit; sed etiam Presbyter, consentiente sancto Episcopo suo Valerio, monachus permansit. Hinc namque dicit in sermone populari. Et quia hic disponebam esse in monasterio cum fratribus, cognito instituto & voluntate mea, beate memorie Senex Valerius dedit mihi hortum, in quo nunc est monasterium. Ad quæ verba ridiculè nugatur Pennotus. Hæc verba indicant Beatum Valerium, quando Beatum Augustinum Presbyterum ordinavit, aliquid nuper cognovisse, quod antea non noverat, scilicet voluntatem & propositum Augustini fuisse vivere cum fratribus in monasterio. Hinc deducitur beatus Augustinus ante Presbyteratum nondum cum fratribus in monasterio vixisse, neque cum cuculo vel habitu monastico ad civitatem Hipponensem accessisse, neque cum tali habitu à populo apprehensum, & beato Valerio oblatum. Nam si id antea egisset, vel cum habitu monastico ad civitatem accessisset, & Beato Valerio oblatum fuisset, satis ex illo cognovisset Valerius illius institutum & voluntatem fuisse vivere in monasterio cum fratribus, nisi cæcus esset, vel illum Apostatam futurum credidisset. Fateor, Pennotte, fateor à sancto Valerio quid novi de Augustino fuisse cognitum: Non tamen quod simpliciter monachus esset, id namque tam ex habitu ejus, quam ex omnis sui populi & cleri id probè scientis ore norat; sed quod etiam ordinatus Presbyter nollet, more ubique recepto, monachum exuere, vellet verò etiam hic Hippone, è qua jam migrare adscriptio in clerum non sinebat, monachos Presbyter instituire, vivereque cum illis vitam jam inde à laudibus Pontiani semper ardentissimè dilectam. Etenim, Pennotte, legendum non est, Et quia hoc disponebam, sed, Et quia hic disponebam esse in monasterio. Sic namque legunt omnia Antuerpiensis ac Parisiensis editionis Exemplaria correctæ per Theologos nostros Lovanienses. Hanc Augustini voluntatem, quoniam contra istius temporis morem erat, ignorabat Valerius, eaque cognita cepit etiam ejus institutum, inventumque ab ipso vivendi modum discutere, atque eo discusso, & probato probavit etiam istam illius voluntatem, deditque hortum illum, in quo nunc est monasterium. Notanda sunt namque verba ista: Cognito instituto & voluntate mea. Instituto, id est, inducto per me in Africam monastico vivendi modo; & voluntate mea, ea nempe, qua etiam Presbyter volebam monachus persistere, Hipponeque exige-

Lib. 2. c. 9. num. 2.

re monasterium. Planum itaque est Augustinum fuisse monachum, permansisseque usque ad Episcopatum: fuisse, inquam, ac permansisse monachum cucullatum. Hoc planè convincunt hæc ejus verba in eodem isto sermone. Non attuli aliquid, non veni ad banc Ecclesiam, nisi cum iis indumentis, quibus illo tempore vestiebar. Aliiter itaque isto, aliter hoc tempore vestiebar. Hoc namque tempore Episcopum, isto autem laicum monachum vestiebar, de qua mutatione dicturi sumus infra suo loco.

CAPUT XVII.

De habitu sancti Augustini ac Monachorum ejus.

Augustinus ante presbyteratum adhuc monachus ac Eremita, nec non omnes semper focii ejus gestantur habitum honestum, neque nitore neque squalore notabilem. Testem adduco Possidium hisce verbis. Vestis & calceamenta & lectualia ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abjecta plurimum: Quia his plerumque vel jactare se in seculer homines solent, vel abijcere, ex utroque non quæ Jesu Christi, sed quæ sua sunt, idem querentes. At beatus iste medium tenebat, neque in dexteram, neque in sinistram declinans. Eaque fuit assidua sancti Augustini Doctrina, patentissimè autem in libris de sermone Domini in monte, ubi sic habet. In hoc capitulo maxime advertendum est, non in solo rerum corporearum nitore atque pompa, sed etiam in ipsis sordibus lucuosus esse posse jactantiam, & eo periculosem, quo sub nomine servitutis Dei decipit. Qui ergo immoderato cultu corporis atque vestitu, vel ceterarum rerum nitore præfulget, facile convincitur rebus ipsis pomparum seculi esse sectator, nec quamquam fallit dolosa imagine sanctitatis; qui autem in professione Christianitatis inusitato squalore ac sordibus intentos in se oculos hominum facit, cum id voluntate faciat, non necessitate patiat, ex ceteris ejus operibus potest conijci, utrum hoc contemptu superflui cultus, an ambitione aliqua faciat, quia & sub ovina pelle cavendos lupos Dominus præcepit. Docuit hæc Augustinus adhuc Presbyter cum fratribus in horto vivens, neque credendus est fuisse ex illis impiis, qui dicunt, & non faciunt.

Cap. 12.

Lib. 2. c. 12.

Epist. 199.

L. 5. c. 6.

PL. 149.

Attamen monasticus Augustini habitus erat à vulgari tam cleri quam populi habitu distinctus. Hinc enim dicit ad Ecdiciam. Est te indumentum monachæ delectabat, etiam hoc gratius posset marito exorato, observatoque sumi, quam illo inconsulto contemptoque præsumi. Et adversus Julianum. Virgines sacræ tenent sanctam professionem, non solo habitu vestis, sed & mentis & corporis, resistendo concupiscentiæ carnis. Et in tractatu ad populum adversus carnales monachorum commiseratores. Aliquando dimisso theatro vel amphitheatro, cum cæperit ex illa causa evomi turba perditorum, vident plerumque, ut sit, transire servos Dei, cognoscunt ipso habitu vel vestis, vel capitis, vel frontis notas habent, & dicunt apud semetipsos & secum, ô miseros istos, quid perdunt? Ad quem locum dico de monachis, quod ad priorem

Cap. 22.

Ad l. 2. Joann. Cass. c. 4.

de sanctimonialibus rectè dicunt Scholiastæ Lovanienses. Hinc intelligimus, non eundem olim, ut quidam volunt, sanctimonialium fuisse habitum, qui ceterorum erat Christianorum. Distinctum namque habitum apud omnes Ecclesiæ monachos fuisse universaliter usitatum, in regulis futurus disputatis tradit eleganter magnus monachorum Pater S. Basilus, quem compendio circumscriptum audire lubet apud Alardum Gazæum. Basilus duas rationes reddit, cur Religiosi proprio & peculiari habitu seu veste utantur. Prior est, ad designandam propriam professionem & statum, seu conditionem vitæ. Ordinarius, inquit, habitus Christiani esse dicitur hic, qui secundum propositum ac professionem ejus aptus intelligitur. Sicut enim est alius habitus militis, alius Senatoris, ex quo intelligitur vel quod iste Senator est, vel quod iste miles: Ita etiam monachus habere debet congruum suæ professioni indumentum. Altera ratio, ut Religiosi vel invitè cogantur religiosè vivere. Si enim, inquit, quis videat hominem aliquem obscurum cædentem alium aut verberantem publicè, aut turpiter proclamantem, aut in tabernis aut ganeis agentem, nec observabit quidem facile istiusmodi hominem vel notabit, sciens eum consimiliter in reliqua vita sua agere. Si verò cum, qui religiosam vitam profectetur, viderit quis vel parvum aliquid contra quam concedet facere, observant omnes & increpant, & ad religionis opprobrium ducunt. Itaque veluti pædagogus est infirmioribus habitus religiosus, ut etiam invitos eos ab opere inhonesto ac indecenti custodiat. Addamus nos rationem tertiam, eamque fundamentalem. Quia scilicet status Religiosus est purior Domini gregis portio, thesaurus paternæ sanctitati ac Apostolica, quæ apud primos Christianos viguit, disciplina, quoniam apud omnes perdurare non potuit, saltem inter paucos conservandæ divinitus destinatus ac præparatus. Inter cæteras porrò primæ Christianitatis leges erat specialis ac distinctus habitus, indignum enim judicabant, ut in consecratum Deo corpus dici posset, Vespillo, leno, lanista tecum vestiuntur. Quia inter Christum & Belial nulla communio est, etiam quoad vestem volebant à gentilibus discrepare. Communis verò tum gentilium vestis erat toga. Hinc enim Tertullianus: Et cædones & omnis gladiatorum ignominia togata producitur. Quia nempe ea erat generalissima vestis Romana. Proinde Christiani assumpserunt pallium, vestem humilem ac Philosophicam, congruam humili philosophiæ Christianorum. Hinc iterum Tertullianus. Enim verò cum hanc primam sapientiam vestit, quæ vanissimis superstitionibus renuit, tunc certissimè pallium super omnes exuvias & peplos augusta vestis, superque omnes apices & titulos sacer suggestus deducit oculos. Suedo, reverere habitum, unius interim erroris renunciatores. Et infra. Gaude pallium & exulta, melior jam te Philosophia dignata est; ex quo Christianum vestira cepisti. Vocat habitum erroris renunciatores. Quia nempe cum renunciationibus in baptismo fieri consuetis assumebatur. Hinc enata hæc paganorum in Christianos disteria. Impositus & græcus est. De toga ad pallium. Id est, ab equo ad asinum. Et ita qui-

dem fuit, quousque recens Domini sanguis in fidelium cordibus bulliebat. At postquam plebinitudo gentium intravit, neque solum stellæ cæli, sed etiam Arenæ maris Christianum nomen assumpserunt potius quam mores, fervor ille deseruit; omne primæ Christianitatis aurum degenerare cepit in scoriæ, purumque vinum misceri aqua. Attamen reliquit nobis Dominus semen: Suscitavit religiosas congregationes, in quibus Apostolica, germaneque Christiana primorum fidelium vita, tamquam in firmissimo ac sempiterno risco, integre custodiretur. Hic etiam custoditur distinctus ac specialis amictus, utpote non minima portio primæ pietatis. Hanc ergo tam bonis anchoris subnixam, ac per omnes sub cælo Ecclesias usitatam consuetudinem noluit Augustinus ab Africa exulare.

CAPUT XVIII.

De Augustini caligis ac calceis.

Ideamus nunc; quem & qualem vestem suis fratribus præscripserit. Primò itaque Augustinus inceffit caligatus ac calceatus. Testatur id ipse, dum suo populo hunc S. Lucæ locum, Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta, & neminem per viam salutaveritis, exponit & dicit. Calceamenta quid sunt; Calceamenta, quibus utimur, coria mortuorum sunt, nobis tegmina pedum. Per hoc ergo jubemur renuciare mortuis operibus. Hoc in figura Moses admonebatur, quando Dominus loquens ait. Solve calceamenta de pedibus tuis, locus enim, in quo stas, terra sancta est. Quid jam terra sancta, quam Dei Ecclesia? In illa ergo stemus, calceamenta solvamus, id est, mortuis operibus renunciemus. Nam de his calceamentis, quibus calceati ambulamus, consolatur me idem ipse Dominus meus. Si enim ipse calceatus non esset, non de illo Joannes diceret; Non sum dignus solvere calceamenta calceamentorum. Sit ergo obedientia, non surripat superba duritia. Ego, inquit, Evangelium impleo, quia nudo pede ambulo. Tu potes, ego non possum. Quod simul accipimus, custodiamus. Quomodo charitate flagremus, invicem diligamus. Ac sic fit, ut ego amem fortitudinem tuam, & tu portes infirmitatem meam. Quid autem tibi videtur, qui non vis intellegere, quemadmodum ista dicta sint, & cogent præve ipsi Domino calumniari, de loculis, & calceamentis. Scribit ista Augustinus adversum hæreticam istam tunc adhuc viventem, de qua ipse ad S. Quodvultdeum, Diaconum Ecclesiæ Carthaginensis. Est alia hæresis nudis pedibus semper ambulantium, eo quod Dominus dixerit ad Moysen vel ad Josue, Solve calceamentum de pedibus tuis. Et quod Propheta Esaias nudis pedibus iussus fuerit ambulare. Inde ergo hæresis est, quia non propter corporis afflictionem sic ambulant, sed quia testimonia Divina taliter intelligunt. Bene notanda est hæc clausula. Propter corporis quippe afflictionem ita ambulare, antiquissimum atque sanctissimum est. Neque solum à monachis, sed etiam à quibuslibet olim Christianis usitatum. Pro monachis testis est S. Hieronymus, dicens adversus Jovinianum monachum Apostatam

Cap. 10.

Serm. 42. de sanct. c. 6.

Cap. 68.

Lib. 2. c. 13. *Antea nudo eras pede, modo non solum calceato, sed & ornato. Nec non sanctus Gregorius Nazianzenus inter monachorum exercitia ponens nudos pedes more Apostolorum. Hinc etiam sanctus Fulgentius monasterium, sanctus autem Alipius nudipes quandoque obambulabat Italiam solum glaciale. Pro antiquis autem Christianis testificatur sanctus Clemens Alexandrinus. Viro pulchro convenit nullos habere calceos, praeterquam si militet. Calceatum enim esse non parvam habet asinitatem cum eo, quod est esse ligatum. Optimum est exercitatoris genus nudis uti pedibus, & ad sanitatem, & ad expeditam facilitatem, ubi non prohibeat necessitas. Quod si iter non ingrediamur, nec nudis incedere pedibus pati possimus, soleis utendum est, &c. Unde & Lucianus Christianum amicum describit hisce verbis. Pallium putre, sine calceis & tegmine capitis incedens detonsa coma. Quae atque alia his similia dum lego aut audio, non moiror quod sanctus martyr Ignatius fidem ac professionem Christianam passim vocet penitentiae Religionem. Interim pravum, haereticum, infructuosum, noxium est, ea agere ac pati ex perverso intellectu scripturae. Ea lepra laborabant monachi Aegyptii: De iis enim ita ait Joannes Cassianus. Calceamenta vero velut interdita Evangelico praecipio recusantes, cum infirmitas corporis, vel matutinus hyemis rigor, seu meridians aestus fervor exegerit, tantummodo caligis suos muniant pedes. Quasi vero caligae essent calceis mundiores aut sanctiores. Alardus Gazaeus errorem hunc eorum rusticati attribuit, atque ita ab illis deficiare conatur. At nescio an bene. Jam pridem quippe purum istud Christianum aurum in Origenis atque Antropomorphitarum scoriis demutari coepit, istudque contagium pedetentim ita profecit, ut non ita dudum post sancto Fulgentio Aegyptiacas solitudines meditantem veraciter responderit sanctus Eulalius Episcopus Syracusanus. Scis, quoniam sine fide impossibile est placere Deo. Terras, ad quas pergere concupiscis, a communione Beati Petri perfida dissenso separavit. Omnes illi monachi, quorum praedicatur mirabilis abstinentia, non habent tecum altaris Sacramenta communid. Quid ergo proderit assurgere jejunitis corpus, ubi solatus spiritualibus indigebit anima? In istis namque desertis, non amplius Christus, sed Origenes, Pelagius, Nestorius, Dioscorus, Eutyches, Antropomorphitae, Euchitae, Massaliani, aliique id genus aspidae ac dracones ubique habitabant. De his enim usque Alexandriam volantibus ad Leonem Augustum scribit sanctus Leo Papa magnus. Alexandrina Ecclesia, quae semper fuit domus orationis, spelunca nunc est latronum. Maresum quippe est, per crudelissimam insanissimamque savitiam, omne illic caelestium Sacramentorum lumen exstinctum. Intercepta est sacrificii oblatio, defecit Christum sanctificatio, & parricidalibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria. Nec ullo modo ambigi potest, quid de his decernendum sit, qui post nefanda sacrilegia, post sanguinem probatissimi Sacerdotis effusum, & concremationis cinerem in contumeliam aeris calique dispersum, audent sibi jus per suae dignitatis ex parte Apostolicae doctrinae inviolabilem fidem*

ad concilia provocare. Haec scandala pro Pseudo Episcopo Timotheo Aeluro aspidae isti eo tempore evomuerunt. Et quoniam Aegyptus ac Africa confines sunt, de ista in hanc etiam Augustini tempore irreperferunt, ibique despumaverunt virus suum de opere manuum, de barba ac capite comato, atque etiam de calceamentis. Adversum ipsos Augustinus ea esse suggestu antidota populo suo propinabat. At inquit, calceamenta prohibentes scripturae non omni penitus colore veri carent, quis ergo est earum legitimus atque orthodoxus sensus? Respondeo rem istam esse alterius loci, modò sufficit ostendisse Augustinum fuisse calceatum. Interim vide ipsum, tum in isto praefato sermone, tum in opere de consensu Evangelistarum.

CAPUT XIX.

De Augustini interula atque orario.

G Estavit etiam Augustinus interulam lineam, nequaquam laneam. Ita testatur ipse, ubi haec Sapientis de forti muliere verba, Operata est lanam & linum, populo suo exponit ac dicit. Queritur ut nobis, quid sit lana, quid sit linum? Lanam carnale aliquid puto, linum spirituale. Hoc conjicere audeo ex ordine vestimentorum nostrorum: Interiora sunt enim linea vestimenta, lanea exteriora. Attamen non gestavit orarium. Etenim de sancto Episcopo Fulgentio monasticum amictum reinente dicit Auctor iste incognitus. Orario, sicut omnes Episcopi, nullatenus utebatur. Orarium namque monacho non convenire, patet ex hoc canone non ita dudum post edito in primo Concilio Aurelianensi. Monachus in monasterio orarium vel zonas non habeat. Verum quid est orarium? Gloza ait esse peplum seu muliebrem velamen. At grandi injuria monachorum Francorum: una quippe ait monachos istos adeo dense in muliebria illa defluxisse, ut objecto per Concilium repagulo coherere debuerint, quoniam bonae conciliorum leges ex malis nostris moribus enasci consueverunt. Dico itaque Orarium esse vocem aequivocam, binæ significationis. Prima significatio, eaque famosior, significat eam sacerdotalis vestimenti partem, quam passim appellamus stolam. In hac significatione loquitur Concilium Laodicense. Ministrum non oportet orario uti, nec ostia derelinquere. Quoniam non oportet Lectores aut psalmistas orarium uti, & sic legere ut psallere. Et quartum Concilium Toletanum. Unum orarium oportet Levitam gestare in sinistro humero, propter quod orat, id est, praedicat. Dexteram autem partem oportet habere liberam, ut expeditius ad ministerium sacerdotale discurrat. Caveant ergo Levitae gemino uti orario, sed uno tantum, & puro, nec ullis coloribus aut auro ornato. Et primum concilium Bracharense. Placuit, ut Diaconus superposito scapula utatur orario. Et tertium Bracharense. Quando Sacerdos missam celebraturus accedit, non aliter accedat, quam oratio utroque humero circumseptus, sicut & quando fuit consecratus, ita ut de uno eodemque orario cervicem pariter & utrumque humerum premens, signum in suo pectore praeparet

paret crucis. Si quis aliter elegerit, excommunicationi subjaceat. Hi omnes canones etiamnum in usu sunt ac viridi observantia. Etenim clerici minores non utuntur stola, sacerdotes eam per utrumque humerum, Diaconi dumtaxat portant in uno. Modò tamen portant in scapula dextra: quoniam etiam ea portatio apta est sacrae significationi. At de hoc orario non loquitur Auctor iste incognitus: Absit enim, ut sacrificans Fulgentius omiserit consuetum in Ecclesia habitum Sacerdotis. At inquit, cur ergo Auctor iste subdit. Suae continentiae Deo teste fiducia gerens, in qua tunica dormiebat, in ipsa sacrificabat, & in tempore sacrificii mutanda esse corda potius, quam vestimenta dicebat. Respondeo Fulgentii verba fuisse sanctissima. Neque enim dixit sacerdotalia ornamenta a sacrificante non esse superinduenda; nullo modo: Dixit mutanda non esse vestimenta nostra quotidiana, in quibus dormimus aut manibus operamur, eamquam ea immunda aut Deo invisae sint, hominemque suo contagio polluant: Mutanda non dixit corda sola; absit: Etenim etiam vestimenta mutari possunt, at mutanda sunt corda potius. Dixit & fecit ista adversum superstitiosos sibilos istorum aspidum Aegyptiorum: Etenim in Aegypto ejusmodi nugae serviliter observabant, ac hisce forsitan temporibus per Africam eructabant. Altera ergo orarii significatio significat eam vestimenti, vel potius ornamentum partem, quam nos dicimus collare. In hac loquitur S. Hieronymus scribens Nepotiano. Non absque amictu lineo incedere, sed pretium vestium linearum non habere, laudabile est. Alioquin ridiculum & plenum dedecoris est, referre marsupio, quod sudarium orariumque non habeas, gloriari. Et Pontius Diaconus in passione gloriosi martyris Cypriani. Fratres fletus lineamina & oraria ante eum ponebant, ne est, ante eum ponebant sudaria, collaria, & quidquid apud se habebant lini, sacrum istum sanguinem excepturi. Eadem significatione loquitur primum concilium Aurelianense, oraria ac zonas monachis interdicens. Verum quid concilium istud sibi vult per zonas? An forsitan interdicit monachis zonas istas, quas Helias Propheta, Joannes Baptista, Apostolus Paulus, atque eorum exemplo omnes antiqui monachi gestaverunt? Nullo modo. Absit id a sanctissimis istis Episcopis Gallicanis. Aliqui putant prohiberi zonas istas, de quibus dixit Magister Deus in Evangelio, Neque pecuniam in zonis vestris, id est, occultam proprietatem. Verum iste sensus est nimium mysteriosus, neque solent Episcopalia concilia suos canones, quos ob omni populo intellectos atque observatos oportet talium aenigmatum involucris obvelare. Dico ergo esse scdum atque in Gratiani decreto & conciliorum tomis corrigendum mendum: legendum est, Zancbas. Qua voce Trebellius Pollio barbarici calcei genus ait significari. Ea quippe Aurelianensis Synodus habita est iis temporibus, quibus Gothi, Franci, aliique Barbari per Gallias grassabantur. Barbari porro ibi gestabant superbum calcei genus, calceos cornutos,

irreperferantque illi cum aliis Barbarorum moribus, non solum in populum ac clerum, sed etiam in monachos, idque tanto impetu, ut publico provincialis Synodi decreto debuerint prohiberi. Prohibet itaque Synodus ista a monachis gestari cornutos calceos & oraria, id est, bellula collaria, apertam vanitatem, quam omnem rursus hoc nostro tempore in quibusdam Ecclesiasticis videmus redivivam. Ambaeque haec significationes sunt legitimae. Orarium quippe non ab ore, ut quidam errant, sed ab ora derivatur, ab ora vestimenti, de qua sanctus Augustinus. Quid est ora vestimenti? Ora finis vestimenti est. Quia ergo tam sacerdotalis stola, quam quodvis collare sunt, non ipsae vestimentorum ora seu fines, sed finium seu orarum obvolucra, velamina ac ornamenta, rectè vocantur oraria. Et hoc posterius est orarium istud, quo fratres sancti Augustini non utebantur.

CAPUT XX.

De Augustini cucullo ac pallio.

R Atio porro hujus est. Quia Augustinus ac Eremitae ejus amiciebantur caputio seu cucullo, adeoque nullus in eis erat orario locus, Collaria quippe, praesertim politula ista, cucullo quadrant, quomodo aureus annulus naribus porci. Eremitas porro suos cucullatos fuisse testatur Augustinus, sic dicens ad populum. Videns transire servos Dei, cognoscunt ipsa habitu vel vestis vel capitibus. Hic quippe distinctivus capitis habitus erat capicium. Hinc enim exponens versus Psalmi, Sicut unguentum, quod descendit in oram vestimenti ejus, sic dicit. Ubi extendit sullo, nisi in ligno? Videmus quotidie a fullonibus tunicas quodammodo crucifigi. Quomodo intelligimus, in quam oram dicat, quod potuit descendere unguentum? Non puto, quod oram vestimenti in lateribus voluit intelligi, quoniam ora in lateribus: Sed a barba descendere unguentum ad oram potuit, quae incipit est, ubi aperitur capicium. Tales sunt, qui habitant in unum, ut quomodo per oras istas intrat caput hominis, ut vestiat se, &c. Plenè hic habemus monasticam Augustinianam vestis formam. Primò, erat tunica consueta a fullonibus in ligno crucifigi: Hoc est, non erat colobium, sed tunica manicata. Deinde, homo illum induens intrare debebat per oram superiorem: Hoc est, non erat ante aperta, sed clausa per totum. Postremò, habebat oram, ubi aperiebatur capicium; Hoc est, erat verus bardocucullus, qualem hodie gerunt fratres Minores Capuccini. De manicarum forma nil habeo quod dicam. Et hic bardocucullus est pallium istud, de quo dicit auctor incognitus in vita S. Fulgentii. Casulam pretiosam vel superbi coloris nec ipse docuit, nec monachos suos habere permisit. Subrus casulam nigello vel lactineo pallio circumdatus inessit; quando temperies acrius invitabat, sola pallio intra monasterium cooperatus. At quale, inquit, pallium istud? Respondeo, antiquum omnium Christianorum pallium, adversus quod hic famosus gentilium sarcasmus. De toga ad Pallium, quodque ex intervallo ad solos monachos transiit

uti patet ex hoc canone concilii Gangrensis. Si quis virorum putaverit sancto proposito, id est continentie convenire, ut pallio utatur, tanquam ex eo justitiam habiturus, & reprehendat alios, qui cum reverentia birris utuntur, & alia veste communi, quæ in usu est, anathema sit. Eustatius quidam, nescimus quis aut unde, indignatus pallium, amictum utique humilem ac Christiano aptum, una cum aliis bonis moribus in diffuetudinem abire, ideoque jam multis Christianis obijci posse, quod olim pallii oforibus paganis exprobrarat Tertullianus, Vespillo, leno, lanista tecum vestiuntur, pallii usum resumpsit ac patrociniū, capique à verò devius pallium tanquam omnibus ad salutem ac justitiam necessariū prædicare. Hanc ejus insaniam damnat concilium, pallium verò salvum apud monachos mansit, quomodo vita communis, nudi pedes, aliaque plura primorum Christianorum. Hinc enim sanctus Hieronymus adversum monachium obrectatores. Nos quia serica veste non utimur, monachi judicamur: Quia ebrii non sumus, nec cacinno ora dissolvimus, continentem vocamur & tristes: Si tunica non splendetur, statim illud è trivio, Impositor & græcus est. Hoc est, Græcorum more, hypocrita & palliatus. Quoniam enim, inquit Beatus Rhenanus, Græcorum gestamen erat pallium, ut toga Romanorum, & Christiani frugalitatis gratia pallio vestiebantur tanquam veste simpliciori & philosophica, factum est, ut vulgari convicio, qui nostris sacris initiati forent, græci vocarentur, & ab injectione pallii, quod tunicæ superimponebant, etiam imponentes, ut ita dixerim, sive impostores. Nam pallium, ut Tertullianus inquit, interule superest, cujus tota molitio operire solutum, id est, uno interjectu. Quoties ergo Christianus aliquis prodisset, statim illud è trivio autiebat. Græcus & impostor. Id simpliciter accipiebat indoctum vulgus ob pallii superimpositionem, ceterum litterati figuratum morsum intelligebant in vocabulo impostor, quod est deceptor & homo mentiens sanctitatem. Hic, inquam, figuratus morsus una cum sua veste jam pridem apud solos monachos fuerat, ac etiamnum Hieronymi tempore apud ipsos permanebat. Hujus porrò pallii formam colligere licet ex quibusdam Tertulliani locis inter se collatis. Dicit enim. In viris pallii extrinsecus habitus, & ipse quadrangulus; ab utroque laterum regeffus, & cervicibus circumstructus, in fibule morsu humeris acquiescebat. Et iterum. Prius etiam ad simplicem spectata telam ejus: Nullo tædio constat. Adè nec artificis opus est, qui pridè rugas ab exordio formet, & inde deducat in tiliis, totumque contracti umbonis figmentum custodiens forcipibus assignet: De hinc diluculo tunica prius cingulo correpta, quam præstabat moderatiorem texuisse, recognito rursus umbone, & si quid exorbitavit reformato, partem quidem de lævo promittat, ambitum verò ejus, ex quo sinus nascitur jam deficientibus tabulis retrahat à scapulis, & exclusa dextera in lævam, ad huc congerat cum alio pari tabulato in tergo devoto, atque ita hominem sarcina vestiat. Conscientiam denique tuam perrogabo; quid te prius in toga sentias, indutum anò onustum? Habere vestem, an bajulare? Si negabis, domum consequar, videbo, quid statim

Cap. 12.

Lib. de pall. c. 4.

Epist. 23.

Præfat. ad lib. de pall.

Cap. I.

à limine properes, nullius profecto indumenti altius expositio quam togæ gratulatur. At enim pallio nihil expeditius, etiam duplex, quod crateris more nusquam vestiendo componitur: Quippe tota molitio ejus operire est solutum, id est, uno interjectu, licet equidem nusquam inbumano, ita omnia hominis simul contegit. Humerum velans exponit & includit: Cætero qua in humerum adhaeret, nihil circumfulcit, nihil circumcingit, nihil de tabularum fide laborat, facillè sese regit, facillè reficit, etiam cum exponitur, nulli cippo in crastinum demandatur. Si quid interule superest, vocat zonæ tormentum. Cap. 6.

Primò itaque, pallium erat ex simplici materia. Deinde, erat vestimentum leve, quod hominem merè vestiebat, nequaquam quomodo toga gravabat, ideoque nec domi deponebatur, deponebatur autem toga. Quo respiciens auctor iste incognitus dicit de sancto Fulgentio: Quando temperies aeris invitabat, solo pallio intra monasterium coopereris. Hoc est, sine casula, sine hac enim prodire foras nefas erat. Tertio, erat vestis quadrangula, id est, ex quatuor partibus quatuor angulos mutua junctura facientibus confecta. Utiq; more pallii Judaici per Apostolos ad Christianos derivati. Quarto, erat tunica talaris, verum sine syrma-

Deuter. cap.

te ac terræ contactu. Hinc enim nihil de tabularum fide laborans facillè se regebat, id est, non laborans de fide paymenti aut plateæ, an sicca forent, num luto maderent. Quintò, erat vestis levis: Pallio quippe nihil expeditius, etiam duplex quis indueretur. Sextò, erat commodum, non premens hominem tormento zonæ: licet namque, more togæ, interulæ, id est, vestimentis inferioribus, campestri ac thoraci, superijeretur, non debuit tamen firmiter constringi, ne fluxu suo lutum sibi admisceret. Septimò, non erat vestis nimium laxa: Erat enim instar crateris, nusquam vestiendo componebatur, id est, complicabatur. Hinc opus non habet artifice, qui pridè rugas ab exordio formet, & inde diducat in tiliis, facillè se reficit, etiam cum exponitur, nulli cippo in crastinum demandatur. Cippus est lignum bipatens, in quo fontium pedes includuntur. Hinc ducta metaphora, togæ cippus est ligneum istud prælum, quo toga originales suas, quas ab artifice acceperat, plicas conservatura, quotidie ritè complicata stringebatur. Hisce omnibus, nempe plicarum artifice, earumque custode cippo pallium non indigebat. Octavò, omnia hominis simul contegebat. Nonò, operiebat solutum, id est, unico interjectu, vel juxta alios codices, circumjectu: Quia videlicet uno jactu totum corpus circumscribebat. Decimò, ab utroque laterum regeffus, & cervicibus circumstructum, in fibule morsu humeris acquiescebat. Hoc est, erat vestis ad utrumque latus æqualiter fluens, ad cervicem autem constricta, idque per firmam fibulam, atque ita in humeris more togæ non fluitabat, sed acquiescebat. Undecimò, humerum velans exponit & includit. Id est, ita tegit humerum, ut tamen is non desinat in nativa sua forma apparere. Postremò tandem, qua in humerum adhaeret, nihil circumfulcit, nihil circumcingit: Hoc est, non habet alas & spiras, quibus in varios corpus multiformam

Cap. 3.

Cap. 6.

Deuter. cap.

riam obvolventes gyros possit complicari. Uno verbo, erat tale vestimentum, quale modò ferme est fratrum nostrorum talaris casacca. Hujusmodi vestimentum gestavimus jam à tempore sancti Augustini: Et quia ei capitiū adjectum erat, erat verus bardocucullus.

CAPUT XXI.

De Augustini casula.

Supra hunc bardocucullum gestabat Augustinus casulam. Hinc enim Auctor iste incognitus de sancto Fulgentio. Casulam pretiosam vel superbi coloris nec ipse habuit, nec monachos suos habere permisit. Subtus casulam nigello vel lactineo pallio circumdatus incessit; quando temperies aeris invitabat, solo pallio intra monasterium coopereris. Extra claustrum non ibatur sine casula, nec intra ipsum sine pallio cucullato. Et hinc manasse credo Religiosam observantiam, qua sicut Franciscani sine sune, Carmelitæ sine scapulari, Dominicani sine rosario, ita Augustiniani esse non possint sine cucullo. Verum quid est casula? Eratne ea Sacerdotalis amictus pars, quæ alio nomine vocatur Planeta? Nullo modo: Neque enim monachis laicis ea congruebat. Erat tamen vestimentum simile, de quo eleganter dicit Alardus Gazæus. Planetas alii, Dionysius Plantas exponit. Videtur mihi planetica diminutivum à planeta, quæ in vestibus sacris alio nomine casula dicitur, quasi parva casa, quia totum hominem instar case antiquitus tegebat. Cujusmodi etiamnum in quibusdam monasteriis exstant planeta seu casula, omni ex parte clausæ & rotundæ. Hujus ergo similitudine planetica seu plantica dicebatur vestis ampla & splendida, ad pompam & ostentationem composita, & in modum planetæ seu casule totum hominem circumdans: Quam putant nonnulli derivatam à verbo πλανηται, quod est, vagor sine erro; èd quod sua prolixitate & amplitudine undique defueret & velut oberraret. Unde Isidorus, Casulas, inquit, Græci Planetas dictas volunt, quia oris errantibus evagantur, sicut stelle planetae, id est, vagæ suo errore motuque discurrunt. Et hujusmodi casulam volebat Fulgentius non esse pretiosam, neque superbi coloris: Eremitam quippe nigra casula decet, nequaquam patagium imperiale. Ea ergo casula erat largum ac longum epitogium seu potius epipallium, quale modò gestant Dominicani ac Carmelitæ, qualeque in hac provincia gestarunt non ita pridem nostri laici, olim autem fratres omnino omnes.

CAPUT XXII.

De colore habitus Augustiniani.

Eratque antiqua Augustini, Fulgentii, aliorumque omnium sub illis fratrum ac fororum casula nigri coloris, non minùs quam modò nostra cappa. Hinc enim scribit Augustinus ad Ecdiciam. Quid est absurdum, quam mulierem de humili veste viro superbire, cui te potius expediret obtemperare candidis moribus, quam nigellis vestibus

Epistol. 199.

repugnare? Quia est te indumentum monachæ delectabat, &c. Nigram quippe vestem gestabat: tunc omnis per Europam monachus ac monialis. De sancto namque Martino primo in Gallia monacho ac monachorum Patre dicit Sulpitius Severus. Martinum in veste hispida, nigro & pendulo pallio circumdatus vident. De Bleilla autem

Dial. 2.

monasticam adgressa scribit sanctus Hieronymus ad Marcellam: Pulla tunica nimis, cum humi jacuerit, sordidatur. Et ad eandem de sancta Asella. Tunicam fusciorem induta se rependit Domino consecravit, ut intelligeret univèrsa cognatio non posse aliud ei extorqueri, quæ jam sæculum damnasset in vestibus. Et adversus Jovinianum monachum Apostatam, spreto cucullo jam in clero luxuriantem. Ante nudus eras pede, jam non solum calcato, sed & ornato: Tunc pexa tunica & nigra subucula vestiebaris, sordidatus & pallidus, & callosam opere gestans manum; nunc lineis & sericis vestibus, & Atrebatum & Laodicæ indumentis ornatus incedis. Tam antiqui sunt nostri Atrebatenses. Et ad Neporianum sub patruo Heliodoro Aquileiensi Episcopo clericum. Vestes pullas æquè devota, ut candidas. Ornatus, ut sordes pari modo fugiendi sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Interdicit clerico vestes candidas, quia eo tempore illis, hominem immaculatum ostentantes, amiciebantur Novitiani, eisque suo contactu quasi quampiam scabiem affricuerant; interdicit nigras, quia erant propriæ monachorum. Rectè quippe dicit Cardinalis Baronius. Cum neque pullus neque candidus color clericis congruere videretur, possumus intelligere castaneum colorem nec non violaceum in Ecclesia catholica antiquo usu receptum, retentumque usque hodie ab eis, qui familie sunt summi Pontificis, nec non ab alumnis Romanæ Ecclesiæ seminarii, & ab aliis. Omnino, omnino, Amplissime Cardinalis, id rectè intelligimus, tum ex istis sancti Hieronymi verbis, tum præsertim ex hoc primo canone concilii Narbonensis. Nullus clericorum vestimenta purpurea induat, quæ ad jactantiam pertinent mundialem, non ad religiosam dignitatem: Ut sicut est devotio in mente, ita & ostendatur in corpore: Quia purpura maximè laicorum potestate præditus debetur, non religiosi. Quod si quis non observaverit, velut transgressorem legis coercendum. Nempè, quia color violaceus purpuræ cognatus ac vicinus est, quorundam clericorum vanitas ac factus illum in hanc pederentem demutat, eaque prava radix adeo creverat, ut ei eradicandæ jam nullus sufficeret Episcopus, sed opus esset statuto Synodali. Augustinus porrò solos Europæ monachos viderat, hinc eorum colorem retinebat. Retinebat eum in casula, non in pallio. Dicit quippe auctor iste incognitus de sancto Fulgentio. Subtus casulam nigello vel lactineo pallio circumdatus incessit. Ad quæ verba Baronius. Quibus vides nullam apud eos discriminationem fuisse colorum, num albo vel nigro pallio uterentur, dummodo quem exhiberet in velleribus natura colorem, absque delectu cum in vestibus usu retinerent. Habuit id Fulgentius à sancto Augustino, an hic id ab Europæ monachis acceperit, nequeo affirmare. Hoc tamen affirmo: Augustini

Epistol.

23.

Epistol.

Lib. 2.

cap. 13.

Epist. 2.

cap. 11.

A. 393.

Cap. I.

A. 504.

ni instituto non repugnare nostram, qua domi utimur, tunicam seu cappam albam; ea quippe pallio, quod Fulgentius quandoque album habuit, successit. Pallium poterat esse, poterat & non esse album: Hinc & modò alba cappa non est præcepti, sed in arbitrio provinciarum.

CAPUT XXIII.

De pelliceo Augustini cingulo.

GEstabat Augustinus cingulum pelliceum, quomodo & modò nos. Hinc enim de S. Fulgentio Auctor iste incognitus. Pelliceo cingulo tanquam monachus utebatur. Utique super pallium, more antiquo, de quo Tertullianus: Si quid interule superest, vocat zona tormentum. Non zona, sed tormentum ejus, nempe nimum firma ligatura. Et quidem de monachorum zona eleganter dicit Basilius in regulis fugiendis disputatis. Jam zona usum necessarium esse, & qui etate nobis superiores fuerunt, sancti viri declarant. Joannes quidem, qui zona pellicea solitus esse præcingere lumbos suos, & ante ipsum etiam Elias, quando de ejus veluti peculiari quodam insigni scriptum est illud: Vir pilosus, & zona pellicea circa renes ejus. Quin Petrus etiam zona ostenditur usum fuisse, quemadmodum ex verbis Angeli apparet, sic dicentis: Præcingere & calcea te caligas tuas. Similiterque B. Paulum, ex Agabi in ipsum vaticinio, zona constat usum fuisse. Virum enim, inquit, cujus zona hæc, sic alligabunt in Hierusalem. Et præter hoc etiam videmus à Domino præcipi Job, se ut præcingat. Perinde enim quasi hoc animi & strenui & ad rem gerendam expediti signum sit, sic eum alloquitur: Accinge, inquit, sicut vir, lumbos tuos. Saneque discipulis etiam Domini familiarem fuisse zone usum, ex eo etiam intelligitur, quod interdum ipsis fuerit, ne eis haberent in zonis. Alioquin cum necesse sit, ut qui per se ipse aliquod est opus tractaturus, succindus sit, & ad omnes corporis motiones expeditus, ei necessaria sit zona, qua tunica restringatur, & corpori pressius adhaereat. Quin etiam ea in fines collecta, complicataque naturalem calorem magis fovebit, tollerque quicquid naturales corporis motus posset impedire. Quando etiam Dominus, quo tempore parabat se, ut discipulis ministraret, sumptio linteo præcinxit se. Hisce ergo causis & exemplis permoti Patres zonam monastici vestimenti partem esse voluerunt, à quorum unanimi decreto noluit Augustinus diffidere.

CAPUT XXIV.

De tonsura ac barba Augustini.

FInio, ubi aliquid dixero de barba & capite tonso. Religiosè ac clericalis tonsuræ origines ac causas edicere, longum est, neque nostri instituti: Hoc unum dico, tonsuram capitis per omnem sub cælo Ecclesiam monachis ac clericis semper fuisse usitatam. Pro Ecclesia Latina testatur liber Damasi de Romanis Pontificibus, dicens de Pontifice Aniceto: Instituit secundum præceptum Apostoli, ne clerici comam nutrirent. Sic namque Anicetus scribit ad Episcopos Gal-

licanos. Prohibete fratres per universas vestrarum regionum Ecclesias, ut Clerici, qui laicis & simplicibus virtutis exemplar esse debent, comam non nutriant, sed desuper caput in modum sphaeræ radant: Quia sicut discreti esse debent in conversatione, ita & in tonsura & in omni habitu debent apparere. Ad verbum Radant sic dicit Severinus Binius. Id est, dimisse tondeant. Sic enim olim fiebat, forcipibus scilicet, non autem novacula, ut colligimus ex Clemente Alexandrino, qui sic dicit. Pili tondendi sunt, non novacula, sed tonforum forcipibus. Item ex Optato Milevitano, ubi arguit Donatistas, quod catholicis Sacerdotibus per vim capita raserint. Et ex Hieronymo, ubi dicit Sacerdotes non debere comam alere, nec tamen radi, sed ita tonderi, ut cutis tecta maneat. Quæ glossa est nonnihil discutienda. Et primum quidem S. Clemens Alexandrinus sic habet. Virorum quidem sit rasum caput, nisi forte pilos crispas habent. Barba autem hirsuta. Intorti autem capilli ne à capite nimum dimittantur in comam muliebrem delabentes: Viris enim barba sufficit. Quod si quis etiam barbæ nonnihil tondeat, ea tamen non est omnino denudanda, est enim turpe spectaculum: Barbæque usque ad cutem tonsus non videtur multum abesse à vulsione & levore. Quoniam autem non decoris gratia, sed propter circumstantiam accipitur tonsus, pili quidem capitis, ne si crescant, descendentes usum impediant, & forte qui in superiori labri parte inter comedendum polluantur, tondendi sunt, non novacula, est enim illiberale: sed tonforum forcipibus. Barbæ autem pili, qui nihil molestiæ afferunt, non sunt vexandi: ut qui vultus gravitatem afferant, & quemdam paternum terrorem incutiant. Agit, non de Clericali corona, sed de tonsu seu tonsura laici Christiani, dicitque varia. Primò dicit cæsarium non posse esse muliebrem & longam: quod utinam audiant populi nostri moderni. Secundò dicit superioris labri pilos, eò quod inter comedendum impedire ac pollui soleant, esse attondendos, non novacula, sed forcipibus tonforum. Tertiò dicit barbam debere manere integram, ita tamen ut si nimia fuerit, parum tonderi possit, nequaquam tota denudari. Utique ritu græco, ubi omnes, etiam Sacerdotes, ut mox disturus sum, fuere longo-barbi. Datque hujus rei causam. Quia barbæ ad cutem usque tonsus non videtur multum abesse à vulsione & levore. Hoc est, ab isto vitio, quod Catholica Ecclesia semper execrata est, quo effeminati juvenes, ut semper lævi ac formosi essent, solebant sibi primam lanuginem vellere, atque ita barbam, Dei opus & virilis sexus ornamentum, in suis radicibus præfocare. Proinde iste S. Clementis locus nihil facit ad nostrum præfens propositum de corona clericali.

Longè miùs ad ipsum facit locus S. Optati Episcopi Milevitani. Non enim de corona seu tonsura in Clericum agit, sed de tonsura in publicum pœnitentem. Arguit Donatistas, quod eis non succederit quoscumque à se circumscriptos orthodoxos Diaconos, Presbyteros, ac Episcopos de clero deposuisse atque inter laicos abjecisse; sed quod insuper, contra omnem

L. I. P. dag. c. 11. L. 2. Ad c. 44. Exchiel.

Ecclesiæ disciplinam, eos coegerint, licet non ad pœnitentiam plenam, tamen ad tertium pœnitentiæ gradum: Hoc est, quod eos coegerint coram stante populo publicè in Ecclesia ante apidem genua flectere, quod eis tamquam pœnitentibus totum caput raserint ac decalvarint, quod eorum rasum caput cilicio velarint, quodque eis tamquam laicis manus imposuerint. Quod enim ea manus impositio, quam Diaconus, Presbyteris, atque Episcopis, contra Ecclesiæ Disciplinam impendebant Donatistæ, & de qua Romæ damnatus est Donatus à Cæsis nigris, fuerit non reordinatio, sed manus impositio in pœnitentiam, & supra satis dixi, & clarissimum est ex hisce scurrilibus verbis, quæ ad Socios suos dixit impius Purpurius Episcopus Limatensis. Exeat hic quasi imponatur illi manus in Episcopatu, & quassetur illi caput de pœnitentia. Loquitur, ecce, scurra iste more prostitutorum Nebulonum, qui Ecclesiasticos ritus, ipsaque sacrosancta Jesu Christi Sacramenta vocibus scurrilibus stent scurriliter enunciare. Blaterabant Donatistæ Cæciliani Episcopalem ordinationem, utpote à Felice traditorum Codicum reo Episcopo factam, esse irritam ac nullam: Quos irridens Cæcilianus passim dicebat: Si Felix in me, sicut isti arbitrantur, nihil contulit, ipsi tamquam adhuc Diaconum ordinem. Eique dicto dabat Purpurius jam dictum scurrile responsum, cujus hic erat sensus: Veniat, imponemus ei manus, non in Episcopalem ordinationem, sed in pœnitentiam, quomodo fecimus omnibus aliis. Etenim impositionem manuum in pœnitentiam vocabat scurra iste capitis de pœnitentia quassationem, phrasi, ut dixi, penitus scurrili. Sensus, inquam, istius scurræ erat hic: Veniat, impendemus ei manus impositionem, non qua ex Diacono degradetur in laicum, fiatque ad omne omnino Ecclesiasticum ministerium plenè atque irreparabiliter irregularis. Et quidem ex ista scurrili phrasi palam patet, quam manus impositionem tum Donatistæ impenderent Sacerdotibus orthodoxis. Patet item istam capitis rasuram nihil facere ad rem præsentem. Et ut dicam quod sentio, mallem ego tales non apponi antiquis Ecclesiæ decretis: Rem enim per se obscuram faciunt longè obscuriora.

Neque etiam ad rem præsentem facit locus sancti Hieronymi, qui sic se habet. Quod autem sequitur, Caput suum non radent, neque comam nutriant, sed tondentes attondebunt capita sua, perspicuè demonstratur, nec rasi capitis, sicut Sacerdotes cultoresque Isis atque Serapis, nos esse debere: Nec rursum comam demittere, quod propriè luxuriosorum est, barbarorumque & militantium: Sed ut honestus habitus Sacerdotum facie demonstretur. Pro quo dixere Septuaginta, Capita sua non radent, & comas suas ad pressum non tondebunt, sed operientes operient capita sua. Juxta quod dicimus, nec calvitium esse novacula faciendum, nec ita ad pressum tondendum caput, ut rasorum similes esse videamur, sed intantum capillos esse dimittendos, ut operata sit cutis. Non agit Hieronymus de tonsura Sacerdotalis coronæ, sed de universi Sacerdotalis capitis tonsura, dicitque istud neque

Christ. Lupi Opera Tom. XII.

debere esse totum rasum, neque pleno fluxu capillatum: Dicit capillitium nostrum debere esse honestum ac breve. Dico itaque Sacerdotalem coronam passim fuisse rasam, prout præcepit atque instituit sanctus Papa Anicetus. Instituit, id est, adversum quosdam aviti moris transgressores novo decreto firmavit. Idque secundum præceptum Apostoli. Non istud generale, quo omnem virum à nutriendis more muliebri capillis prohibet Paulus, sed quampiam specialem pro clericis Apostolicam traditionem. Hoc ipsum testatur & quartum Concilium Carthaginienfe. Clerici nec comam nutriant nec barbam. Et quartum Concilium Toletanum. Omnes clerici vel Lectores, sicut Levitæ & Sacerdotes, detonso superius capite toto, inferius solam circuli coronam relinquunt: Non sicut buculus in Gallicia partibus facere Lectores videtur, qui prolixis, ut laici, comis, in solo capitis apice modicum circumculum tondent. Ritus enim iste in Hispaniis buculusque Hæreticorum fuit. Unde oportet pro amputando in Ecclesia scandalo, hoc signum dedecoris auferatur, & sit una tonsura vel habitus, sicut totius Hispaniæ est usus. Pro Ecclesia vero græca testatur sanctus Epiphanius dicens de quibusdam in Mesopotomia monachis Hæreticis. Comas muliebres producant, & sacco conspicuo incedunt. Alienum autem est à catholica Ecclesia sine sacro conspicuo, & coma extenta à prædicatione Apostolorum. Et sanctus Salvianus Massiliensis Episcopus dicens de excidio Africa ac præsertim civitatis Carthaginienfis. Non sine causa istud fuit: Quod intra Africa civitates, & maxime intra Carthaginiensium muros, palliatum & pallidum, & recis comarum fluentium jubar ad cutem tonsus videre tam infelix ille populus quam infidelis sine convicio atque execratione vix poterat. Et si quando aliquis Dei servus aut de Aegypcio cænobio, aut de sacris Hierosolymorum locis, aut de sanctis eremi venerandisque secretis ad urbem illam officio divini operis accessit, simul ut in populo apparuit, contumelias & sacrilegia & maledictiones excepit. Nec solum hoc, sed improbitissimis flagitiosorum hominum cachinnis, & detestantibus ridentium sibilis, quasi taureis cædebatur. En non soli Aferum desertorum incolæ, sed etiam cænobitæ Aegypii ac Hierosolymitani erant tonsi usque ad cutem. Et Photius Pseudo-Episcopus Constantinopolitanus ad Nicolaum Papam primum de variis Ecclesiæ Latinæ & Græcæ quoad ritus differentiis sic scribit inter cætera. Apud nos monachi habitum nemo unquam in clerici commutavit; nonnulli autem, cum valuerint monachum ad Episcopi fastigium atollere, eum orbiculariter tondentes, priorem habitum immutant. Hi nonnulli alii erant omnes Latini. Hinc enim ad Proculianum Donatistarum Episcopum Hippo-nensem scribit jam Episcopus ordinatus sanctus Augustinus. Honorant nos vestri, honorant vos vestri: Per coronam nostram adjurant nos vestri, per coronam vestram adjurant vos vestri. Ecce, Augustinus non erat amplius tonsus monachus, sed Episcopus insignitus corona Sacerdotali. Licet namque & clerici & monachi apud utramque Ecclesiam tonderentur, tondebantur tamen aliter & aliter. Clerici ex residuis quibus-

Cap. 44.

Cap. 40.

Hæret. 8e.

Lib. 8. de provid. Dei.

Ep. 147.

E dam

dam crinium reliquiis coronabantur, monachi autem totum tondebantur caput, idque usque ad cutem. Primum ex Photio, quarto concilio Toletano, ac sancto Augustino jam adductis, nec non aliis multis, qui adduci possent, testibus constat; secundum autem ex eodem Photio, nec non ex sancto Salviano ac sancto Paulino. Jam quippe ex Salviano audivimus Aethiopes, Aegyptios ac Hierosolymitanos monachos esse palliatos, pallidos, & recisis comarum fluentium jubis ad cutem tonsos; Paulinus autem ad sanctum Sulpitium Severum scribit eos non improba attonsi capitis fronte crinitos, sed casta infirmitate capillum ad cutem casos, & inaequaliter semitonos, & desituta fronte praefatos. Et sane haec tonsura differentia quam optime conveniebat. Conveniebat enim in clericis coronari Novi Testamenti Regale Sacerdotium, monachos autem, quoniam poenitentiam ac de peccatis luctum & planctum profitentur, tondenti conveniebat more poenitentium, de quibus statuit tertium Concilium Toletanum, *Quicumque ab Episcopo vel Presbytero poenitentiam postulat, id ante omnia Episcopus servet & Presbyter, ut, si vir est, primo eum tondeat, & in cinere & sacco habitum mutare faciat, & sic poenitentiam ei tradat.* Erant poro poenitentes detonsi totum caput, more damnatorum. Attamen an ita tonsi fuerint monachi ubique omnes, non ausim dicere: Propter canonem, quem, tamquam concilii Niceni sit, nuper ex Arabicis exemplaribus protulit Franciscus Turriantus: *Monachi alia habeant indumentis & mores, quam habent laici, & caput tondeant in modum coronae.* Neque enim ego ausim de isto canone judicare,

Et haec quidem de tonsura capitis. Quoad barbæ vero tonsuram Ecclesia Graeca ac Latina nullo modo conveniebat. Latini quippe barbam penitus radebant, Graeci eam alebant, erantque Longobarbi. Testem adduco Gregorium Papam septimum scribentem ad Orzochum Sardiniae principem de Jacobo, quem nuper Capuae ordinavit Archi-Episcopum Calaritanum. *Nolumus Prudentiam tuam moleste accipere, quod Archi-Episcopum vestrum Jacobum consuetudini sanctae Romanae Ecclesiae, matris omnium Ecclesiarum, vestraeque specialiter, obediere coegimus, scilicet ut quemadmodum totius occidentalis Ecclesiae clerus ab ipsis Christiana fidei primordiis barbam radendi morem tenuit, ita & ipse frater noster vester Archi-Episcopus, raderet. Unde Eminentiae quoque tuae praecipimus, ut ipsum seu Pastorem & Spiritualem patrem suscipiens & auscultans, cum consilio ejus, omnem tuae potestatis clerum barbam radere facias atque compellas.* Rectè dicit eum à fidei primordiis fuisse morem Ecclesiae occidentalis. Etenim Ecclesiae orientalis morem fuisse alium testatur sanctus Epiphanius, sic dicens adversum istos Haereticos Mesopotamiae monachos. *Quid verò sit pejus & contrarium? Hi barbam quidem formam viri reserant, capillos autem capitis saepe nutriunt. Et de barba quidem in constitutionibus Apostolorum dicit Divina scriptura ac doctrina. Ne corrumpas, hoc est, ne feces barbæ pilos, neque meretricio more ob comam efferaris. Ad quæ verba dicit annotatio marginalis. Barbam secantes*

*Latinos videtur notare. Verum istud non credo. Credo notari solos istos monachos, qui cum Graeci essent, nihil tamen Graeci faciebant, utpote contra Graecum morem non solummodo comam nutrientes, sed etiam barbam radentes. An ea ratio sit contra constitutiones Apostolicas, viderit Epiphanius; istius rei examen non est hujus loci. Dico solum illic ab Epiphanius non notari Latinos. Etenim rasi Latini cum Longobarbis Graecis in variis conciliis conveniant, confederant, ac quandoque inter se satis acriter, non solum disceptantes, sed etiam conviciantes, nunquam vel unum grii de barba dixerant: Cur eam quaestionem primus moveret sanctus Epiphanius? Primus eam movit Pseudo-Episcopus ac Latinorum implacabilis hostis Photius, de cujus adversum Ecclesiam Latinam calumniis ad Hincmarum Rhemensem Episcopum sic inter cetera scribit Nicolaus Papa primus. *Quin & reprehendere satagunt, quod penes nos clerici barbam radere non abnuunt. Quapropter merito omnes Ecclesiae Graecae sancti Patres depinguntur cum longa barba; ita autem pingere Patres Latinos est palam ac sine rubore imperitiam suam ostendere ac profiteri. Error hinc intolerabilis est praesertim in pictura aut statua sancti Augustini. Quarto namque concilio Carthaginensi, in quo legimus hunc canonem, *Clericus nec comam nutriat nec barbam, sanctus Augustinus interfuit ac subscripsit, & quis ausit dicere eum ab ipso canonem non fuisse observatum? Servarunt eum etiam fratres ejus Eremitæ, ad quos ita ipse in libro de opere monachorum. *Quod iniquius, quam velle sibi obtemperari à minoribus, & nolle obtemperare majoribus? Apostolo dico, non nobis, in tantum etiam, ut jam comam nutriant. Unde nec ille disputari omnino voluit, dicens: Si quis autem vult contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. Hoc autem praecipio: ut scilicet non disserentis solertia requiratur, sed praecipientis auctoritas attendatur. Nam & hoc quo pertinet, quæso, tam aperte contra Apostoli præcepta velle comari? An ita vacandum est, ut nec tonsores operentur? An quia Evangelicas volucres imitari se dicunt, quasi depilari timent, ne volare non possint? Vereor in hoc vitium plura dicere propter quosdam crinitos fratres, quorum praeter hoc multa & paene omnia veneramus. Sed quò magis eos in Christo diligimus, eò sollicitius admonemus. Neque enim mutimus, ne humilitas eorum respuat admonitionem nostram, quando quidem & nos à talibus, ubi forte titubamus aut erramus, cupimus admoneri. Hoc ergo admonemus tam sanctos viros, ne stultis vanorum hominum argumentationibus moveantur, & eos in hac perversitate imitentur, quibus sunt in ceteris longè dissimiles. Illi enim vealem circumferentes hypocrisis, timent, ne vilior habeatur sanctitas tonsa, quam comata, ut videlicet qui eos videt, antiquos illos, quos legimus, cogitet, Samuelem & alios, qui non tondentur. Agit adversum istos Aegyptios aspides, qui in Africam advenæ noxiis suis de opere manuum calcamentis, ac capite comato quaestionibus novos Aethiæ monachos mirè conturbabant. Acceperant virus istud à praefatis istis Mesopotamiae monachis****

Ep. 7.

Cap. II.

eb. d. h. v. c.

Heref. 80.

Cap. 44.

Cap. 31.

chis haereticis, aut forsitan erant ex illis ipsis. Etenim etiam hi usitatum in omnibus monasteriis opus manuum Evangelio repugnare bilaterabant, idque hoc ipso tempore. Dicit namque de illis Epiphanius. *Fuerunt ante aliquot tempus à temporibus Constantii & huc usque.* Dicit hoc Epiphanius propemodum coetaneus Augustino. Hi ergo nequam de Mesopotamia in Aegyptum, ac inde cum nescio quibus Aegyptiis monachis, quibus suam affricuerant scabiem, in Africam irrepserant, utique à Diabolo immisi, ut novam ab Augustino plantatam Dei vineam istis sibilis tamquam aptissimis runcinis eruerent, aut certè tentarent. Carthaginem quippe ab Aegyptiis monachis Divini officii aut causa ad fucos frequentari solitam, audivimus jam ex sancto Salviano.

Heref. 80.

A. 398.

A. 398. n. 26.

num. 31.

CAPUT XXV.

Digressio quadam.

AT inquires, cur Augustinus de istis aspides ait: *Evangelicas volucres imitari se dicunt?* Respondet Cardinalis Baronius: *Nempe quatuor animalia Ezechielis.* At planè perperam. Quid enim Ezechielis animalia ad opus manuum, de quo isti aspides contendebant? Dico ergo eos imitari voluisse eas volucres, de quibus ait in Evangelio Dominus, *Respicite volatilia caeli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester caelestis pascit illa.* Ita quippe palam scribit de illis Augustinus ad sanctum Aurelium Episcopum Carthaginensem, facileque videt, quisquis librum de monachorum opere vel oscitanter inspexerit. Cardinalis Baronii Illustrissimum opus ac grandes Ecclesiasticos labores veneror, suspicio & admiror; hinc inde tamen satis infeliciter versatur in Augustino. Primò dicit, quod Augustinus in Epistola ad Vincentium Rogatistarum in Mauritania Cartennensem Episcopum cantet palinodiam prioris suae sententiae, qua docuerat in haereticos animadverti non posse supplicio capitali. At malè. Etenim Augustini tempore nunquam fuit agitata istiusmodi quaestio, neque supplicium capitis in Haereticos decretum: Pæna, de quarum infligendarum non potestate, sed utilitate Augustinus dubitavit, erant spolium honorum, exilium, inhabilitas testandi, nulla fides testimonii, aliaque id genus. Fateor ab Honorio Augusto adversum Donatistas constitutum supplicium capitis: Verum non in omnes, sed in solos Circumcelliones, qui homicidiis ac inauditis suis crudelitatibus totam Africam depulabantur. Et de hujus supplicii potestate aut utilitate, licet ipsum apud iudices frequenter deprecaretur, nunquam Augustinus dubitavit, neque ea erat quaestio inter ipsum & istum Vincentium Cartennensem. Secundo, agens de Augustini adversum Petilianum libris sic dicit. *Admonemus lectorem, quod si titulum sedis spectet, duos opus esset afferere Petilianos: Quorum alter apud ipsum Augustinum invenitur Ciribensis Episcopus, alter verò ab eodem Augustino Constantinensis Episcopus nominatus habetur. Sed putatur error Christi. Lupi Opera Tom. XII*

*irrepisse in titulum commentariorum contra literas Petilianas, ut loco Constantinensis, Ciribensis sit positus. Etiam malè. Hunc namque scrupulum doctè ac lucidè evacuantur Scholiastæ Lovanienses in exordio librorum adversus Cresconium. Tertio, de Optato Gildonianus agens, sic dicit. *Cujus civitatis Episcopus fuerit, nos haecenus num. 40. latet. Etiam malè. Quod namque fuerit Episcopus Thamugadensis. Scribit Augustinus ad Emeritum Donatistarum Episcopum Cæsariensem. *Non enim Optatum, sed te defendis, cum dicit, Ignoro, qualis iste fuerit. Si Thamugadensem Episcopum vestrum famossimum, &c. Et ad Macrobium Episcopum Donatistarum. *Cum frequentissima numerositate Thamugadensis Optati natalitia celebrarent. Et in opere adversus literas Petilianas. *Inde Optati Thamugadensis causam pedentem suscipiens. Et in opere adversus Gaudentium Episcopum Thamugadensem. *Felicianus praecipue tui praedecessoris favore susceptus. Ubi rectè habet annotatio marginalis: *Fuit is Optatus Gildonia. num. 414. Quarto dicit Baronius Donatum istum, cui Augustinus scripsit Epistolam ducentissimam quartam, fuisse Episcopum. Etiam malè. Etenim & Epigraphe & tota Epistola palam dicunt dumtaxat presbyterum fuisse. Quintò, de controverta inter Augustinum ac Hieronymum nostrarum animarum origine agens, sic dicit. *Verum & ipsum Augustinum postea in Hieronymi sententiam abisse constat, quam & adversus adversantes ei doctissime propugnavit, scriptis eodem argumento quatuor libris. Etiam malè. Etenim non solum quatuor isti adversus Vincentium Viscontem libri, sed etiam libri retractationum, utique illis junioris, oppositum palam testificantur. Hæc pauca, sunt enim adhuc quaepiam alia, annotare volui cujusdam scholii gratia, nequaquam animo reprehensionis. Pergamus nunc ad istos advenas ex Aegypto noxios dracones.********

Ep. 164.

Ep. 255.

Lib. 3.

cap. 40.

Lib. 1.

Cap. 39.

A. 414.

n. 6.

A. 415.

nu. 39.

CAPUT XXVI.

Reditur ad Augustinianam tonsuram.

Isti ergo dracones suis tabificis sibilis & spumis nihil profecerunt. Eremitica Augustini progenies manit totum caput tonsa ac barbam rafa, quomodo ei Augustinus instituerat, quomodo viderat servari in Italia, ac audiverat de tota Ecclesia Latina. Testis meus est sanctus Salvianus, dicens Africa monachos fuisse palliatos & pallidos, & recisis fluentium comarum jubis ad cutem tonsos. Hos dicit ab Afris ac praesertim à Carthaginensibus fuisse risos, explosos, maledictos ac instar inauditi monstri exterminatos, ita subdens. *Et miramur, si nunc barbaros illi perferunt, cum videmus quod sancti viri in illis barbaros pertulerunt. Justus ergo est Dominus, & rectum judicium suum.* Ita irrisos dicit, non solos Aegyptios aut Hierosolymitanos, sed etiam qui ex sanctis Eremitis divini operis officio ad urbem Carthaginensem accedebant: Eos irrisos tamquam novum inauditumque monstrum. Hoc est, irridebant impii isti Eremiticos monachos tamquam noviter in Africam ab Augustino introductos, calumniantes forsitan ac maledicentes ipsum

ipsum etiam Augustinum tamquam novorum monstrorum progenitorem. Hi namque sunt Carthaginenses isti, adversum quos Augustinus in concione invehitur ac dicit suo populo. *Aliquando dimisso Theatro aut amphiteatro, cum ceciderit ex illa cavea evomi turba perditorum, vident plerumque, ut ista, transire Dei servos, cognoscunt ipso habitu vel vestis, vel capitis, vel fronte notos habent, & dicunt apud semetipsos & secum, o miseris istos, quid perdunt? Fratres rogemus Dominum pro benevolentia ipsorum, quia bonum istud putant: Bene nobis volunt. Nota, Bene nobis volunt, rogemus Dominum pro benevolentia ipsorum, fronte notos habent. Hæc convicium monachos istos fuisse Afros, ac Augustini progeniem, haud dubie ipsos eos Eremiticos, pro quibus agit sanctus Salvianus. Nunc itaque concludo ac dico: Monachi sancti Augustini erant totum caput tonsi, erant pallidi ac palliati, gestabant bardocucullum ac pilliceum cingulum, amiciebantur nigro epipallio, habitabant in hortis, agris, ac desertis: Quæ omnia passim sunt nota Eremitarum ac monachorum, nequaquam clericorum aut regularium canonicorum.*

CAPUT XXVII

Explicatur locus Sancti Augustini in speciem contrarius.

Locus est hic ex sermone quinquagesimo de diversis. Nemo det byrrum vel lineam tunicam, seu aliquid, nisi in commune: De communi accipiam mihi ipsi, cum sciam commune me habere velle, quidquid habeo. Nolo talia offerat sanctitas vestra, quibus quasi ego solus decentius utar. Offeratur mihi, verbi gratia, byrrum pretiosum, forte decet Episcopum, quamvis non deceat Augustinum, id est, hominem pauperem de pauperibus natum. Modo dicturi sunt homines, quia inventi pretiosas vestes, quas non potuissent habere, vel in domo patris mei, vel in illa seculari professione mea. Non decet: Talem debeo habere, qualem possum, si non habuerit, fratri meo dare. Qualem potest habere presbyter, qualem potest habere decenter Diaconus & Subdiaconus, talem vobis accipere, quia in commune accipio. Hunc locum usque ad nauseam ac tedium Canonici Regularis nobis objectant. Obiici possunt & duo alii. Alter ex Epistola ad sanctum Aurelium Episcopum Carthaginensem, ubi sic dicit. *Nimis dolendum est, si tam gravia contumelia clericos dignos putemus, in quorum numero sumus. Alter ex Epistola ad Sapidam, Sanctimonialem, ubi sic dicit.*

Epist. 76.

Epist. 248.

Accepi quid de justis & piis laboribus manuum tuarum me accipere voluisti, ne te gravius contristarem, quam potius consolandam viderem, praesertim quia hoc tuum non parvum deputasti esse solatium, si eam, quam germano tuo sancto Dei ministro fecerat tunicam, ego induerem, cum jam à terra morientium recedens nullis rebus corruptibilibus indigeret. Feci ergo, quod desiderasti, & quaecumque hoc existimaveris vel quantumcumque solatium, tuo erga fratrem pectori non negavi. Missam abs te tunicam accepi, & quanta hæc ad te scripsi, ea me vestire jam ceperam. En, inquit nostri Regulares Cano-

nici, Augustinus erat clericus, vestesque clericales gerebat, frater quippe istius Sapidæ erat Diaconus Carthaginensis, cujus proinde tunica pallido ac palliato monacho non poterat convenire. Gerebat togam laneam, tunicam lineam, ac byrrum, quæ sunt propria indumenta Regularium Canonicorum.

Respondeo hæc vera esse: Ita tamen ut vera etiam sint ea omnia, quæ huc usque dixi de habitu Eremitarum. Dico, quomodo ego modo amictus monachum, aliquando amictus fui laicum, ita quoque Augustinum quandoque clericum, quandoque Eremitam ac monachum fuisse: videlicet diverso tempore. Monasticum amictum exiit consecratus Episcopus, secutus morem per omnem tunc Latinam Ecclesiam usitatum, de quo ad Nicolaum Papam primum scribit Photius Pseudo-Episcopus Constantinopolitanus. *Apud nos monachi habitum nemo unquam in clerici commutavit; nonnulli autem, cum voluerint monachum ad Episcopi fastigium attollere, cum orbiculariter tendentes, priorem habitum immutant.* Nonnulli isti erant Latini. Et verè dicit Nonnulli: Eam quippe consuetudinem non fuisse penitus ubique Latinarum Ecclesiarum universalem, patet ex sancto Fulgentio, sancto Gregorio magno, sancto Heliodoro Episcopo Aquilejensi, sancto Eusebio Episcopo Vercellensi, sancto Martino, aliisque non paucis: Gregorius quippe magnus monachum indutus inventus est in sepulchro à Gregorio quarto; de Episcopo autem Fulgentii monastico habitu auctor ipse incognitus, & de sancto Heliodoro testatur sanctus Hieronymus, de sancto Eusebio sanctus Ambrosius, de sancto Martino sanctus Sulpitius Severus. Latinis ergo monachis in Episcopos consecratis liberum erat monasticum habitum reicere vel retinere; communius tamen reiciebant, idque per plura sæcula, quousque tandem in octava Synodo generali statutum est in hæc verba. *Mo-*

Cap. 27.

nachi, qui vita & doctrina, ut Episcopi creantur, meruerint, non mutant habitum vestisque rationem ob novam dignitatem: Non minus enim hoc arrogans esset, quam pallio ineptè uti. Quisquis ergo Episcopus præter definita tempora, se pallio induerit, aut monasticam vestem deposuerit, aut corrigatur, aut à Patriarcha proprio deponatur. Hic canon necdum erat tempore Augustini. Hinc ergo Augustinus, omnis particularitatis pessimus osor, secutus est morem Ecclesiæ Latinæ communiorem. Constantè dico eum usque ad Episcopatum monastico superius descripto habitu fuisse usum. Ita patet ex hisce ejus jam Episcopi ad populum verbis de suo ad civitatem Hipponensem adventu. *Non Serm. attuli aliquid, non veni ad hanc Ecclesiam, nisi cum iis indumentis, quibus illo tempore, utpote adhuc monachus, vestiebar.* Proinde sive in Eremitico sive in clericali habitu depingatur, bene depingitur, utrumque enim habitum fuit indutus.

Dico insuper, idque constantè, Tunicam laneam, tunicam lineam, & byrrum non fuisse indumenta propria canonicorum Regularium: Erant eo tempore vestimenta quorumcumque clericorum, Quod namque Regulares Augustini

clerici à secularibus aliorum Episcoporum clericis quoad habitum non differret, patet ex toga ista, quam ei pro fratre suo factam dederat Sapidam Sanctimonialis. Frater quippe iste erat Ecclesiæ Carthaginensis Diaconus, adeoque clericus secularis, neque enim sanctus Aurelius clericos suos regulæ ac vitæ communi adstrinxisse uspiam legitur: Si ergo clerici Regulares à secularibus quoad habitum discreti fuerint, quomodo potuit istius Diaconi tunica Augustino bene convenire? Conveniebat, quia clerici isti habitu non differabant. Suprà habitum inferiorem induti erant tunica lanea talari, eaque non alba, ut moderni Regulares canonici passim, sed violacea: Ostendi id supra ex sancto Hieronymo ac Concilio Narbonensi. Super hanc induiebant tunicam lineam. Testatur id idem Hieronymus sic scribens ad Nepotianum. *Non absque amictu lineo incidere, sed pretium vestium linearum non habere, laudabile est.* Et scribens adversus Apostatam in clericali habitu jam splendenter Jovinianum. *Ante nudo eras pede, modo non solum calceato, sed & ornato: Tunc pexa tunica & nigra subucula vestiebaris, sordidatus & pallidus, & callosam opere gestitans manum; nunc lineis & sericis, & Atrebatum ac Laodicæ indumentis ornatus incidis.* Et scribens adversus impium Diaconum Sabinianum. *In proprium sumus ornaris. Amicis lineis, digitos annulis oneras, dentes pulvere teris, &c.* Et sanctus Paulinus scribens ad Sulpitium Severum de differentia habitus monachalis ab habitu clericali. *Nos adeant & revisant conservuli & compallidi nostri, non vestibus pictis superbi, sed horrentibus cilicis humiles; nec cblamyde curta lini, sed sagulis palliati.* Tunica ergo lineæ erat curta, genua dumtaxat tangens, quale modò est rochetum canonicorum Regularium ac omnium Episcoporum. Hæc est lineæ tunica, de qua in supra citato sermone loquitur Augustinus. Hæc duæ tunice unà cum byrro erant plenum clerici indumentum. Eo indutus est etiam Episcopus Augustinus. Quapropter induebatur, non quomodo Windeshemenses canonici Regulares in abis, neque quomodo Regulares canonici veteris instituti in nigris; sed in violaceis, quomodo omnes modò Episcopi, ac quomodo canonici Regulares Cameracenses sancti Aurberti, & Atrebatenses sancti Eligii. Hoc modò Augustinus depingi debet, ut pictura innocens non mentiatur.

Ep. 2. c. 11.

Lib. 2. c. 13.

Epist. 48. c. 4.

Epist. 7.

CAPUT XXVIII.

Quid sit birrum.

Verum quid est birrus seu birrum? Cardinalis Baronius putat esse breve palliolum istud, quo Episcopi atque alii prælati supra tunicam lineam induuntur, quod etiamnum in usu videmus apud quosdam canonicos Regulares. Putat birrum esse potius coloris, quam vestimenti vocem, ideoque passim dici, non simpliciter birrum, sed birrum lacernum: Lacerna quippe istud palliolum significat, birrus autem ejus rubrum colorem. Hinc notat Sulpitium Severum, quod lacernam à birro distinguat, ubi

A. 261.

Lupi Christi. Opera Tom. XII.

adversum voluptuosos clericos investus sic dicit. *Hæc caris viduis ac familiaribus mandat tributa virginibus: Illa ut birrum rigentem, hæc ut fluentem texat lacernam.* At perperam. Primò itaque dico, à Sulpitio Severo rectè distingui birrum rigentem ac lacernam fluentem, seu birrum rigentem ac birrum lacernum. Ea quippe in sermone de verbis Apostoli distinguit etiam sanctus Augustinus, sic dicens. *Lubricos & inhonestos amatores attendite. Si quis amore femina lascivus & nequam vestit se aliter, quam illi placet, & illa dixerit, nolo te habere tale birrum, non habet: Si per hyemem illi dicat, in lacerna te amo, eligit tremere, quam displicere.* Birrum ergo lacernum est birrum leve ac æstivale; birrum autem rigens est birrum spissum ac hyemale. Birrum, inquam, apud Afros non fuit clericis proprium, sed etiam laicis commune. Hinc enim rursum de illo dicit Augustinus ad populum.

Lib. 1. Dial. c. 14.

Ser. 81. c. 10.

Pl. 130.

L. 1. in sit. c. 7.

Cap. 12.

Quando quereris, vel amicis, vel in judicio, hoc dicitis judici: Conscidit me. Non dicitis, conscidit birrum meum, sed conscidit me. Sanè lubrici isti amatores, ac mutui birri conficsores, atque de eo in judicio litigatores palam erant laici, non clerici: Adeoque malè dicit Cardinalis Baronius birrum fuisse habitum proprium solorum clericorum. In quibusdam regionibus gestabatur etiam à monachis. Hinc namque de Ægypti monachis dicit Joannes Cassianus. *Post hæc angusto palliolo, tam amictus humilitatem, quam pretii vilitatem, compendiumque sectantes, colla pariter atque humeros tegunt, quæ maphortes tam nostro quam ipsorum nuncupantur eloquio, & ita planetarum atque birrorum pretia simul ambitionemque declinant.* Dicit, ecce, eos abstinuisse birris, non quia eis uti non poterant, sed ut eorum pretium atque ambitionem evitarent. Erat ergo indumentum pretiosum atque superbum. Et hinc patet legitimus intellectus Canonis duodecimi in concilio Gangrensi. *Si quis virorum propter continentiam, quæ putatur, amictu pallii utitur, quasi per hoc se habere justitiam credens, & despicit eos, qui cum reverentia birris & aliis communibus & solitis utuntur; Anathema sit.* Fulminatam est hoc anathema adversus nescio quem Eustatium, nuptias, esum carniæ, honestum divitiarum usum, aliaque id genus per Evangelium licita, fidelibus interdicentem, volentemque restituere avitum pallium, non tamquam quodvis humilitatis signum, sed tamquam necessarium ad justitiam ac salutem. Itorum temporum fideles à primo Patrum fervore ac rigore defecerant, at non toti: Neque enim ab humili pallio ad superbam togam redierant, sed birrum acceperant, quasi quid medium, neque superbum nimis, neque nimum vile. Hoc ergo arguebat Eustatius, afferens etiam birri ornatum esse à Christiana humilitate damnablem alienum.

Secundò dico, birrum non fuisse breve istud palliolum Episcopale aut clericale. Patet abundè ex dictis: Neque enim laici tali palliolo uspiam leguntur uti. Deinde, Joannes Cassianus dicit birrum esse amictum Ægyptiorum monachorum maphortibus oppositum, id est, angusto palliolo, quo monachi colla atque humeros contegebant. Ita de maphorte loquuntur, quotquot

Lib. 1. Cap. 7. illius

lilus meminerunt. Meminit illius sanctus Papa Linus, aut nescio quis alius auctor, in passione S. Pauli. Dicit ibi ad supplicii locum progrediens Paulus ad Plautillam: *Plautilla, comoda mihi pannum, quo caput regis.* Deinde subdit auctor iste, quod Paulus de Plautilla maphorte sibi oculos ligaverit, usus ea per modum sudarii, quodque Plautilla post Pauli mortem miraculo receperit maphortem. Meminit & S. Hieronymus, scribens ad Eulochium adversus sui temporis, non virgines, sed meretrices. *Per humeros bysacina lena maphorte volitans.* Ad quem locum rectè dicit Marianus Victorius. *Maphorte est pallii genus vile & angustum, quo virgines & monachi callum simul & humeros tegebant. Hieronymus reprehendit hic virgines, quod hoc genus amidi, quod angustum erat, ita laxum habebant, ut per humeros, quos tegebat, unà cum eo bysacina lena illi adjuncta volare videretur. Lena autem sermone ac delicatum indumenti genus ipsam etiam est.* Meminit & venerabilis Beda in martyrologio, sic dicens: *Iussit Faustam nudam & sine maphorte flagellatam, incarceratam caput terabrari.* Ad quem locum rectè dicit Johannes Molanus. *Maphors videtur significare muliebri capitis indumentum.* Meminit & Zozomenus, aut potius ejus interpres, dicens maphortem esse humerale. Erat, inquam, maphors capitis ac amborum humerorum velamentum, fœminis ac monachis commune. Non credo in utriusque fuisse eisdem per omnia formæ: Interim quidquid de eo sit, de monachorum maphorte rectè dicit Alardus Gazæus. *Quid sit maphors vel maphors, satis clarè depingit Cassianus, angustum scilicet pallium, quo colla atque humeros tegebant, quod non absimile videtur fuisse ab eo palliolo, quod nunc Abbates & alii quidam Religiosi gestare solent, quod & Itali mazoretam vocant, affini certè nomenclaturæ.* Erat Abbatiale seu Episcopale palliolum capitatum. At verò hoc palliolum opponitur birrho, tamquam angustum ac vile amplo ac ambitioso: Nequirit ergo birrus esse tale palliolum, sed haud dubiè fuit quidpiam planè diversum. Præterea, birrus erat quid oppositum antiquo Christianorum pallio: Hinc enim palliatus Eustatius birrorum gestatores condemnabat. At verò pallium, ut supra ex Tertulliano ostendi, erat vestimentum talare quidem, at humile ac angustum: Birrus ergo esse debuit quid magis magnificentum & amplum.

Tertio ergo dico ac concludo, birrum fuisse indumentum talare, laxum ac honorificum, qualis forsitan modo est toga omnium Canonico-rum ac sæcularium presbyterorum. Patet id ex Clemente Alexandrino, Pædagogo Christiano, sic dicente. *Chlamys, quæ dicitur ephebis aut birrus, quia corpus complectitur.* Et ex Vincentio Episcopo Belluacensi, ita scribente de S. Deivola. *Birrum suum, quem Græci amphibalam vocant, deponere voluit refrigerandi gratia.* Et ex Joanne Cassiano, qui birrum dicit esse vestimentum pretiosum atque ambitiosum planeticæ simile: Planetica porro erat vestimentum talare ac largum, ut jam supra abundè monstratum est. Talem togam amiciebantur laici honesti omnes: Etenim etiamnum eam gestant legum

ac medicinæ Doctores, quicumque curiales, alii- que plures alicujus notæ. Hanc vestem damna- bat Eustatius, volens fideles omnes angusto pal- lio uti, quali ferè nunc utuntur nostri Lovan- nenses Standonici, aut Duacenses, Scoti & An- gli, ac per Hispaniam, idque convenientissimè, omnes studiosi. Atque hoc sensu intelligo Pon- tium Diaconum, dicentem de Sancto Cypriano. *Perductus gloriosus martyr ad locum supplicii, exiit se lacernum birrum, quem indutus erat, complicans & posuit ad genua sua. Dein tunicam tulit, & Diaconibus tradidit. Et stans in lineis ex- spectabat spiculatorum: Cui & viginti aureos da- rri præcepit.* Exiit se birrum, idest, laxam ro- cheto superponi solitam togam Episcopalem: Et quoniam æstas erat, erat birrum lacernum, id est, leve ac æstivale. Hoc est birrum istud, in quo teste sancto Gregorio Turonensi, Sanctus Brixius Turonis Episcopus falsò accusatus, in innocentia suæ fidem, tulit ardentem carbonem usque ad tumulum sancti Martini, ipso penitus inulto ac illaeso: Nempe non leve palliolum, sed talare ex panno vestimentum, quod cum li- nea tunica ut fratribus ac sibi largiter in com- mune tribuant, horatur Augustinus populum in concione. Sanè disertè concionatores nequa- quam caligam aut fasciam, sed plenum epito- dium solent à suis auditoribus postulare.

CAPUT XXIX.

De media Tunica.

Restat inquirere, quæ sit tunica inter bir- rum ac rochetum media, de qua dicit Pon- tius Diaconus: *Dein Tunicam tulit, & Diaconi- bus tradidit, & stans in lineis expectabat spicula- torem.* In hisce verbis se præsertim Baronius fundat, dicens birrum esse parvum istud palliolum, linea esse rochetum, tunicam verò istam esse istud colobium, quod modò gestant multi Episcopi, necnon sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales. Verùm perperam. Plura quippe Pontii exemplaria habent pro tunica Dalmaticam, utique ab isto moderno Episcoporum ac Cardinalium colobio longè diversam, eamque lectionem credo ego esse germanam. Dalmatica quippe est ea Ecclesiastica tunica, à Dalmatia, ubi primùm prodiit, nomen habens, de qua constituit sanctus Papa Sylvester, ut ea soli Romanæ Ecclesiæ Diaconi in Ecclesia uterentur. Uti poterant soli Diaconi. Hinc namque ad Joannem Episcopum Syracusanum scribit sanctus Gregorius Papa magnus. *Subdiaconos ut spoliatos procedere facerem, antiqua consuetudo Ecclesiæ fuit. Sed placuit eisdem nostro Pontifici, nescio cui, qui eos vestitos procedere præcepit. Nam vestire Ecclesiæ nunquid traditionem à græcis acceperunt? Unde habent ergo hadie, ut Subdiaconi lineis in tunicis procedant, nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt? En quidam Pontifex Romanus Subdiaconis in suo ministerio versantibus indukerat Dalmaticæ usum, eumque tamquam consuetudini ac rationi dis- sonum revocavit Gregorius, jubens ut more*

antiquo in solis lineis procederent ac ministra- rent. Ministrare in ea poterant soli Diaconi Ec- clesiæ Romanæ. Hinc namque Papa Symma- chus sancto Cæsario, famosissimæ sanctitatis Episcopo, Romam advenienti, tamquam spe- cialissimum in tantum virum favorem indulgit, ut Ecclesiæ Arelatenis Diaconi, more Roma- no, Dalmaticis uterentur. Erat vestimentum adeo honoratum, ut ne quidem Episcopi citra specialem Sedis Apostolicæ gratiam eò possent uti. Hinc enim Aregio Episcopo ob populi sui frequentissimas mortes afflictissimo sic scribit san- ctus idem iste Pontifex. *Præterea communis Fi- lius Petrus Diaconus nobis innovit, quod Fraternalis vestra tempore, quo hic fuit, poposcerit, ut sibi & Archidiacono suo utendi Dalmaticis licentiam præberemus. Sed quia ita hominum suorum infirmi- tate compulsus festinanter abcessit, ut nec ipse me- ror incumbens diu sneret imminere, & nos in mul- tis implicitis Ecclesiasticæ rationis consideratio no- vum hoc inconsultè & subito non permitteret indul- gere, idcirco postulatæ rei prolongatus effectus est. Nunc verò Charitatis tua bona revocantes ad ani- mum, hujus auctoritatis nostræ serie petita concedi- mus, atque te vel Archidiaconum tuum Dalmatica- rum usu decorandos esse concessimus, eisdemque Dalmaticas dilectissimo filio nostro Cyriaco Abbate de- ferente transmissimus.* En, hic usus Episcopis concedi non potest subito ac inconsultè, no- vum enim quid est in Ecclesia; sed post lon- gam Ecclesiasticæ rationis considerationem, at- que in præmium abundantium meritorum. Cre- do hunc usum de jure competisse solis Episcopis Sedium Primatialium. Hinc namque sanctus Cæsarius Sedis Arelatenis, utique antiquissimæ ac nobilissimæ, Episcopus usum istum, non pro se, sed pro solis Ecclesiæ suæ Diaconis pos- tulavit. Neque mirum: Dalmatica quippe erat tunica serica, alba, auro ac purpura intertexta, qua uti consueverant, ac etiamnum in gloriosa suæ coronationis die utuntur Romani Imperato- res. Patet hoc ex hoc decreto sancti Papæ Euty- chiani: *Constituit, ut quicumque fidelium marty- rem sepeliret, sine Dalmatica aut sine colobio purpu- rato non sepeliret.* Viden, Dalmaticam vocat colobium purpuratum. Et sanè ea sepultura martyri congruebat: Quid enim congruentius, quam ut totius sæculi victor triumphet in tunica imperiali? Neque eum usum Eutychianus pri- mus induxit: Eum jam pridem consuetum dum- taxat extensum jussit per Ecclesiam universam. Ita sepeliri poterant martyres soli: Hinc nam- que pium istum usum dixerim an ab usum, quo etiam Romani Pontifices sic sepeliri consueve- rant, Gregorius eliminat, sic statuens in con- cilio Romano. *Sicut indignos nos pro beati Apo- stoli Petri reverentia mens fidelium veneratur; ita no- stram infirmitatem decet semetipsam semper agnosce- re, & impensa sibi venerationis honorem declinare.* Ex amore quippe fidelium hujus Sedis Rectoribus ho- nos ultra meritum erupit, ut cum eorum corpora de- feruntur, hæc Dalmaticis contegant, & eas deni- que Dalmaticas pro sanctitatis reverentia sibi met- partecidas populis scindat. Et cum adsint multa à sacris corporibus Apostolorum martyrumque velami- na, à peccatorum corpore sumitur, quod pro magna

Lib. 7. Epistol. III.

Lib. Da- maic.

Cap. 4.

reverentia servetur. De qua re presenti decreto constituo, ut sevetrum, quo Romani Pontificis cor- pus ad sepeliendum ducitur, nullo regmine veletur. Quam decreti mei curam gerere Sedis hujus Presby- teros ac Diaconos censemus. Si quis verò ex eorum ordine hoc curare neglexerit, anathema sit. Dal- matica ergo erat colobium purpuratum, purpu- ra Patriarcharum atque Primatum: Et quia glo- riosus martyr Cyprianus, totius Africæ Primas Episcopus, novissimam ac principalem dignita- tis suæ functionem peracturus procedebat, eum sine Primatiali purpura procedere nullatenus congruebat. Quapropter ex hac tunica nihil elicere potest Cardinalis Baronius pro suo libro. At inquires, cur Primas Episcopus ad locum supplicii, campumque sceleratum producit inductus suam purpuram? Quæ hujus rei causa? Respondeo causam, eamque firmam, non de- esse. Ob eam ipsam causam in campum sceler- atum productus est cum sua purpura sanctus Cy- prianus, ob quam in eum cum spinea corona productus est caput martyrum Dominus noster Jesus Christus: Nempè propter titulum ac signifi- cationem criminis in reo puniti. Solebant namque Romani Principes ac iudices reo ad sup- plicium ducto tabulam, in qua damnationis causa inscripta erat, an scilicet ob furtum an ob homicidium plecteretur, præferre, eique jam multato superponere: Eamque tabulam tu- tum appellabant. Patet hoc ex Epistola Ec- clesiæ Lugdunensis, relata ab Eusebio. *Cum un- dique per Amphibeatrum circumduceretur Attalus martyr, tabula in qua Latinis literis hæc erat in- scriptio, precedente. Hic est Attalus Christianus.* Sic de sancto Sebastiano dicit martyrologium Romanum: *Sub titulo Christianitatis jussus est li- gari in medio campo, & sagittari.* Sub titulo, id est, sub tali tabula. Eademque de causa Pon- tius Pilatus supra Domini nostri crucifixi bene- dictum caput posuit in titulo causam ipsius scri- ptam: *Jesus Nazarenus Rex Judæorum.* Hoc est, Jesus Nazarenus, quia se Regem Judæorum dixit, hoc supplicio damnatus est. Hinc nam- que, omnis ambigui tollendi gratia, dicebant Pilato Pontifices Judæorum, *Noli scribere, Rex Judæorum, sed quia ipse dixit, Rex sum Judæo- rum.* At veracem titulum Pilatus corrumpere non ausus, dixit, *Quod scripsi, scripsi.* Romani, inquam, damnationis causam hujusmodi titulo non solum inscribent, sed quandoque etiam, dum commodè fieri poterat, hominis damnati habitu demonstrabant. Hinc enim Dominus noster, quoniam affectati regni damnabatur, ab illis productus est purpuram chlamydatam ac spi- nas coronatus. Eam nunc ad sanctum Cypria- num. Damnatus est, non quia simpliciter Chris- tianus, sed quia Episcopus ac caput omnium in Africa Episcoporum. Hinc enim ad eum dixit Judex Proconsul: *Tu es Thascius Cyprianus, qui te Papam sacrilegæ mentis hominibus præbuisi? Et ea persecutio, non quovis generaliter Christia- nos, sed solos Episcopos, eosque principales, infectabatur. Sanctus ergo Cyprianus quia pro- pter Episcopatum damnatus est, plenè Episco- pum inductus processit in campum sceleratum, ut non solum in tabella, sed etiam in veste cri-*

Lib. 5. cap. I.

20. Jan.

Joan. 19.

men ejus apereret. Sic etiamnum hodie latrones, alijque criminosi cum criminum suorum instrumentis produci quotidie videmus. Sanctus ergo Cyprianus productus ad locum Sexti, primo birrum exiit, talem scilicet tunicam Episcopalem, ipsumque complicatum ad genua sua posuit, cum aliis sui corporis spoliis relinquens tortori; at verò Dalmaticam, utpote vestem sacram, quam suo feretro superponendam noverat, suis Diaconis, quorum erat defuncti Episcopi curare funus, tradidit, mandans tortori numerandos viginti aureos, forsitan in Dalmaticæ compensationem. Finio cum sancto Hieronymo: Non est hujus temporis in morem commentarii omnia Ecclesiasticorum vestium pandere Sacramenta: quia & hæc ipsa fastidiosa lectori naves contractura non ambigo. Verum virtus Augustini nos coegit ita divagari.

CAPUT XXX.

De institutione Clericorum seu Canonico-regularium.

Instituit eos Augustinus jam factus Episcopus post mortem sancti Valerii, suos in horto Eremitas relinquere coactus, ac nactus plenam administrationem Ecclesiæ ac domus Episcopalis. Ita ipse clarè tradit in sermone ad populum. *Pervenit ad Episcopatum, vidi necesse habere Episcopum exhibere humanitatem assiduum quibuscumque venientibus sine transcuribus. Quod si non fecisset, Episcopus inhumanus diceret; si autem consuetudo ista in monasterio permissa esset, indecens esset. Et ideo voluit in domo ista Episcopi habere mecum monasterium Clericorum.* Verum longè alia ac difficiliore vià erectum est hoc monasterium in palatio, quam istud prius Eremitarum in horto: Neque enim hic dicit Augustinus: *Cæpi boni propositi fratres celligere, compares meos, nihil habentes, &c.* Quia nempe hoc clericale monasterium, non per novorum fratrum sponte accedentium, seseque disciplinæ subdientium collectionem, sed per clericorum jam pridem, forsitan ante Augustinum, Hipponensi Ecclesiæ adscriptorum reformationem, atque ad communem sine proprio vitam ac cœnobicam regulam coactionem. Neque enim Clerici isti poterant de Ecclesiastico suo titulo detrudi. Hinc opus, hinc labor: facilius namque clavam Herculi extorseris, quam propriis præsepibus affuero clerico frigidum istum mei ac tui amorem. Nihilominus fixa erat Augustini sententia non vivere nisi in communi: Tam altè vitam istam ejus affectui infixerat verba Potitiani. Hinc convocatum Cathedralis suæ Ecclesiæ Clerum opportunè importunè ad vitam istam urfit, eique statuit hæc conditiones. *Sanè etiam hoc novèrit Caritas vestra, dixisse me Fratribus meis, qui mecum manent, ut quicumque habet aliquid, aut vendat & erogat, aut donet & commune illud faciat. Ecclesiam habet, per quam Deus nos pascit. Ego dedi dilationem usque ad Epiphaniam, propter eos, qui vel cum fratribus suis non diviserunt, & dimiserunt quod habent apud fratres suos, vel nondum de re sua aliquid egerunt, quia expectabatur ætas*

legitima. Faciant inde quod volunt, dum tamen sint pauperes mecum, simul expectantes misericordiam Dei. Si autem nolunt, qui forte nolunt, corè ego sum, qui staturam, sicut nostis; nullum ordinare clericum, nisi qui mecum vellet manere: Ut si vellet discedere à proposito, redè illi tollerem clericatum, quia desereret sanctæ societatis promissum ceptumque consortium. Ecce in conspectu Dei & vestro, muto consilium. Qui voluit habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus & Ecclesia sua, maneat ubi voluit, & ubi possunt, non eis aufero clericatum. Nolo habere hypocritas. Malum enim esse quis nesciat? Malum est cadere à proposito, sed pejus est simulare propositum. Ecce, dico, audite: Qui societatem communis vitæ jam susceptam, quæ laudatur in actibus Apostolorum, deserit, à voto suo cadit, & à professione sancta cadit. Observet judicem, scilicet Deum, non me. Ego ei non aufero clericatum. Quantum sit periculum, ante oculos ejus posui, faciat quod vult. Novi enim, quod si aliquem hoc facientem degradare voluerò, non ei deerunt patroni, non ei deerunt suffragatores, & hic & apud Episcopos, qui dicant, quid mali fecit? Non potest tecum tolerare istam vitam. Extra Episcopatum vult manere, & de proprio vivere, ideo non debet perdere clericatum. Ego scio, quantum mali sit profiteri sanctum aliquid, nec implere. Vovete, inquit, & reddite Domino Deo vestro. Et melius est non vovere, quam vovere & non reddere. Virgo, etsi nunquam fuit in monasterio, & virgo sacra est, illi nubere non licet, quamvis esse in monasterio non compellitur; si autem cepit esse in monasterio, & deservit, & tamen virgo est, dimidia ruit. Sic & clericus duas res professus est, sanctitatem & clericatum. Interdixi sanctitatem: Nam clericatum propter populum suum Deus imposuit cervicibus ipsius, cui magis onus est, quam honor. Sed quis sapiens, & intelligit hæc? Ergo professus est sanctitatem, professus est communiter vivendi societatem, professus est: Quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum. Si ab hoc proposito ceciderit, & extra manens clericus fuerit, dimidius & ipse cecidit. Quid ad me? Non eum judico. Si fors servat sanctitatem, dimidius cecidit; si verò intus habuerit simulationem, totus cecidit. Non habeat necessitatem simulandi. Scio quomodò homines ament clericatum, nemini eum tollo nolenti mecum communiter vivere, sed habet Deum, qui mecum manere vult. Si paratus est pasci à Deo per Ecclesiam ipsius, non habere debet aliquid proprium, sed aut erogare pauperibus, aut in commune mittere, maneat mecum. Qui hoc non vult, habeat libertatem, & videat, utrum habere possit felicitatis æternitatem. Sufficiant hæc interim Charitati vestræ. Quid egero cum fratribus meis, annuncio vobis. Spero enim bonum. Omnes mihi libenter obediunt: Nec inventurus sum aliquos habere aliquid, nisi aliqua necessitate religionis, non occasione cupiditatis. Quid ergo egero, post Epiphaniam non tacebo. Multa locutus sum, date veniam loquaci senectuti, sed timide infirmitati. Ego, sicut videtis, per ætatem jam senui, sed per infirmitatem corporis olim senex fui.

Dixit hæc ad populum Augustinus, non juvenis in prima clericalis monasterii erectione, sed jam ætate senex in ejus pridem erecti reformatione.

matione necessaria propter Presbyterum Januarium in suo proprietatis peccato infeliciter mortuum, aliosque quosdam clericos de eadem lepra suspectos, nec non propter quasdam imperiti populi exinde detractiones. Testatur hoc palam Augustinus sic dicens in sermone sequenti. *Contigit quædam necessitas, ut hæc diligentius agerem: Quoniam, sicut jam nostis, Presbyter in nostra societate constitutus moriens testamentum fecit, quia habuit unde faceret. Erat quod diceret suum, cum in ea societate viveret, ubi nemini licebat suum aliquid dicere, sed essent illi omnia communia. Si quis dilector & laudator noster apud detractorem nostrum predicaret istam societatem, & diceret, cum Episcopo Augustino sic vivunt omnes cohabitatores ejus, quomodo scriptum est in actibus Apostolorum: continuo ille detractor caput movens, dentem promovens, diceret, ita verè sic ibi vivitur quomodo tu dicis? Quare mentiris? Quare falsa laude honoras indignos? Nonne ibi modo in eorum societate postius presbyter testamentum fecit, & quod habuit, quomodo voluit, disposuit & reliquit? Certe omnia ibi sunt communia, certè nemo dicit aliquid suum. Sub his verbis quid ageret laudator meus: Nonne os ejus quasi plumbo oppilaret ille detractor? Nonne illum laudasse pœneret? Nonne reverentia perfulsus, & illius sermone confusus vel nobis vel testatori illi malediceret? Hæc fuit necessitas, ut ad illam diligentiam ventremus. Diligentiam utique reformationis. Et revera satis necessariae: In variis quippe Augustino conviventibus clericis erant non omnino futiles finitæ suspicionis rationes ac conjecturæ. Augustinus ergo, crediderim quod mense Decembri, in anniversario suæ Episcopalis consecrationis die, qui præter varia pietatis opera solebat totius sui Episcopatus rationes sibi ipse reddere; aut idibus Novembris, die suo natali, quo Domesticos hilariori prandio excipere consueverat. Hoc, inquam, vel isto die clericis suis vitam communem secum professis statuit hanc conditionem: ut ante proximam Epiphaniam quisque semetipsum expropriaret, suamque professionem novo spiritus fervore denotè inciperet; aut suis secum ablati de domo Episcopali discederet, ac tamquam bonus clericus suo jure viveret, memor interim primæ suæ fidei, divinique timoris. Abiret securus, liber à degradationis metu: Quia priorem sententiam jam Augustinus mutaverat, statueratque neminem ob hujusmodi discessum, quantumvis impium ac Deo injuriosum, degradare. Idque ob multos in Africa Episcopos, qui istas hæc usque apud Afros inauditas novitates improbantès solebant apostatis istis autem præbere, ac in conciliis, ad quæ appellabant, ablatum Ecclesiastici ministerii gradum restituere. Ita palam sonant hæc verba. *Novi, quod si aliquem hoc facientem degradare voluerò, non ei deerunt patroni, non ei deerunt suffragatores, & hic & apud Episcopos, qui dicant, quid mali fecit? Non potest tecum tolerare istam vitam. Extra Episcopatum vult manere, & de proprio vivere: Ideo non debet perdere clericatum.* Et in sermone sequenti. *Interpellat contra me mille concilia, naviget contra me, quo voluerit, &c.* Talia namque Apostatae clerici adversus bonum*

Patrem solebant. Ad statuendam porrò istam conditionem adactus est Augustinus à perplexo isto, cui se videbat infixum. Videbat sibi tolerandos aut apertos Apostatas, aut occultos ac larvatos proprietarios: Apostatas, si discedentibus clericatum relinqueret; proprietarios, si eum auferret, quia nempe clericatus perdidit timor quosdam discedere volentes fuerat retenturus. Hinc ergo minus peccatum in aperta Apostasia, quam in fucato vitæ communis histogramatu esse judicans, ne majoris mali occasio foret, censuit discedentes non esse degradandos. Et quidem hæc ejus verba ac vota: *Spero bona, omnes mihi libenter obediunt, nec inventurus sum aliquos habere aliquid, nisi aliqua necessitate religionis, non occasione cupiditatis, Dominus exaudivit.* Etenim elapsa proxima Epiphania sic dixit ad populum. *Nuncio vobis, unde gaudeatis: Quia omnes fratres & clericos meos, qui mecum habitant, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, & Patricium nepotem meum, tales inveni, quales desideravi. Et infra. Ecce, dico, audistis: Qui habere voluerit proprium, & de proprio vivere, & contra ista præcepta nostra facere, parum est, ut dicam, non mecum manebit, sed nec clericus erit. Dixeram enim, & scio me dixisse, quod si nolent suscipere socialem vitam mecum, non illis tollerem clericatum, sed seorsim manerent, & seorsim viverent, quomodo nosset, Deo viverent. Et tamen ante oculos posui, quantum mali sit à proposito cadere. Malui enim habere cæcos vel claudos, quam plangere mortuos. Qui enim hypocrisis est, mortuus est. Quomodo ergo quicumque voluisset extra manere & de suo vivere, non tollerem ei clericatum, ita modo, quia placuit illis, Deo propositio, socialis hæc vita, quisquis cum hypocrisis vixerit, & seorsim inventus fuerit habens proprium, non illi permitto, ut inde faciat testamentum, sed debeo eum de tabula clericorum Interpellat contra me mille concilia, naviget contra me quod voluerit, sit certe ubi poterit, adjuvabit me Deus, ut ubi ego Episcopus sum, illic clericus esse non possit. Sic Augustinus statuit, ubi jam omnes semetipsum denuo expropriassent, atque innovata professione sua vitam communem novo spiritu rursus assumpsissent: Tunc adversum omnes de cætero Apostatas tulit firmam legem irreparabilis degradationis. Ita patet ex hisce verbis: *Ita modo quia placuit illis socialis hæc vita, &c.* Et quidem hæc omnia propter lapsum unius Januarii: ut Prælati Regulares discant ad quamvis metus causam gregi suo ambobus oculis invigilare.*

Ex hac clericalis monasterii reformatione seu visitatione colligamus nunc primæ institutionis modum. Jam supra dixi ac etiamnum dico institutionem istam prius factam esse post mortem sancti Valerii, ubi Augustinus nactus est liberam atque independentem Ecclesiæ ac Episcopalis palatii administrationem atque inhabitationem Firmiter enim credo Augustinum Episcopum usque ad Valerii mortem, cujus tempus ignoratur, permanisse in horto, in monasterio Eremitarum, neque antè migrasse ad Palatium Episcopale. Ita innuunt hæc verba in libris Retractionum. *Libere de agone Christiano fratris in eloquio Latino invidiosè hujusmodi sermonis* L. 2. c. 3.

L. 1. c. 6.
Jovin.
cap. 17.

Serm.
39. de
cap. 1.

251

Cap. 4.

Ser. 50.

conscriptus est, fidei regulam continens & præcepta vivendi. Scriptus est sub Episcopatus initium, expostulatus credo, à quibusdam simplicioribus fratribus tamquam quoddam Doctrinæ Catholicæ Enchiridion, quædamque sui Patris memoria, à cujus eloquiis, utique suis maternis uberibus, videbant jam se propediem ablaçtandos. Neque enim Pater Episcopus filiorum curam abdicaçit: Abiit. Quin immò eorum bono prospiciens, quoniam Alipius jam Tagastæ pridem præsidebat Episcopus, è Tagastensi monasterio Alipii provisioni relicto evocavit Evodium, ac præfecit, quoniam curæ Episcopales eum alio vocabant, suo Eremitorio Hipponensi. Ita colligo ex his Augustini verbis ad Proculianum, suum Hippone Corrivalem, utpote ibi Episcopum Donatistarum. *Ne mireris, quod apud Benevolentiam tuam diu tacui, non putabam in hac te esse sententia, quam mihi Frater Evodius, cui fidem non habere non possum, gaudens indicavit. Nam cum fortè contigisset, ut in unam domum conveniretis, & sermo inter vos de spe nostra, id est, de Christi hæreditate, ortus esset, ait dixisse Benevolentiam tuam, velle te bonis viris sedentibus conferre nobiscum. Quod te multum gaudeo nostræ humilitati offerre dignatum. Audi vi quidem de memorato fratre te fuisse conquestum, quod nescio quid contumeliôsè tibi responderit: Quod, quæso te, ne illam contumeliâm deputes, quam certum mihi est non de superbo animo processisse. Novi enim fratrem meum. Sed si quid in disputando pro fide sua & pro Ecclesiæ charitate dixit fortasse ferventiùs, quod tua Gravitatis nollet audire, non illa contumacia, sed fiducia nominanda est. Collatorem enim & disputatorem, non assentatorem & adulatorem se esse cupiebat. Quamquam etiam si aliquantùm pro suæ communionis defensione turbator aliquid elatius animo commotiore dixisset, ætati hominis & necessitatis causa te oporteret ignorare. Verùm etiam hoc nostro tempore verbum istud omnes non capiunt. Scriptis hæc Augustinus jam ordinatus Episcopus, & vivo adhuc Valerio. Primum patet ex hisce istius Epistolæ verbis. *Honorant nos vestri, honorant vos nostri: Per coronam nostram adjurant nos vestri, per coronam vestram adjurant vos nostri. Omnium verba suscipimus, neminem offendere volumus. Homines causas suas sæculares apud nos finire cupientes, nos sanctos & Dei servos appellant. Quantumlibet capita submittant, qui nos salutant, &c. Quæ omnia palam significant Augustini cum Proculiano communem dignitatem Episcopalem. Alterum patet ex hisce verbis. *Prorsus sicut volueris, libenter amplector, & de animo Beatissimi & venerabilis mihi Patris Valerii nunc absentis tota securitate polliceor, hoc cum cum magna lætitia cogniturum. Hoc ergo tempore Evodius morabatur ac habitabat Hippone, neque tamquam quispian tressis aut semissis homo, sed qui cum Proculiano ageret; dempto Episcopali Sacramentum, tamquam par cum pari: Nempè in Valerii oratio Præpositus fratribus Eremitis. Rogo autem, quando Hipponem habiturus advenit? Sane non advenit sub Augustini Præbyteratu. Ad sanctum quippe Aurelium Carthaginensem Episcopum sic scribit Presbyter Augu-***

Epistol.
147.

stinus. *Quod fratrem Alipium in nostra conjunctio. Epistolæ mansisse, ut exemplo sit fratribus curas mundi bujus vitare cupientibus, benevolentissimè accepisti, gratias ago. Hinc patet ad Hipponense monasterium advenisse tunc solum Alipium: Neque enim Aurelius de adventu Evodii, cum quo utique in domo Exadvocati Innocentii jam pridem parem amicitiam inierat, gratulationem fuerat in suis literis omisurus. Evodius ergo Hipponem advenit sub exordium suscepti ab Augustino Episcopatus, eumque ibidem cum Augustino habitasse in monasterio, satis innuit diligenter attentata tota Epistola ad Proculianum. Idipsum innuit hæc verba in sermone ad populum. *Pervenit ad Episcopatum, vidi necesse habere Episcopum exhibere humanitatem quibuscumque venientibus sive transeuntibus. Quod si non fecissem, Episcopus inhumanus diceret; si autem consuetudo ista in monasterio permessa esset, indecens esset. Et ideo volui tecum habere in domo ista Episcopi monasterium clericorum. En, ideo voluit Augustinus habere monasterium in domo Episcopi, quia necessaria hospitalitas fieri non poterat in monasterio horti, in quo si Augustinus Episcopus non habitaret, ea sanè causalis propositio est admodum inepta. Hic namque est ejus sensus: Quia necessaria hospitalitas non congruebat monasterio Horti, statui illud deferendum, ac alium alterius disciplinæ in domo Episcopali inchoandum.**

Post mortem ergo Valerii, videns Augustinus se curis Episcopalibus ultra aures immersum, ac vitæ communis ac dilectissimorum fratrum consortio ac solatio destitutum aut certè destituendum, clericale monasterium habere voluit in domo Episcopali. Omnes suæ civitatis clericos ad hanc vitam est seriò adhortatus, fideliter spondens nihil imponendum oneris, nisi solummodò Apostolicam sine proprio communitatem. Neminem coegit, liberum reliquit vel domum Episcopi ingredi, vel foris manere ac more solito de proprio præsepi edere, interim statuens ac edicens neminem de cætero ordinandum in civitate clericum, nisi qui in communem cum Episcopo vitam consentiret. Patet hoc ex hisce verbis ad populum. *Ego sum, qui statueram, si Sem. 49. cap. 4. Sicut vestris, nullum ordinare clericum, nisi qui mecum vellet manere: ut si vellet discedere à proposito, recedè illi tollerem clericatum. Tunc factum est, quod dicit sanctus Possidius. Proficiente divina doctrina, sub sancto & cum sancto Augustino in monasterio servientes Deo, Ecclesiæ Hipponensi clerici ordinari cæperunt. Nempè Augustini Episcopi consilium ac preces quidam Hipponenses clerici fuerunt secuti, quidam aspernati, ideoque videns Augustinus deesse sibi competentem numerum, ex quo clericale monasterium inchoaret, ex horto evocavit Eremitas suos, atque partim ex illis in clerum coaptatis, partim ex prioribus ejus consilium amplectentibus clericis primum erexit canonicorum conventum regularem. Fecit idipsum, quod postmodum fecit sanctus Fulgentius in Sardinia exul. *Inter ipsa sanè primordia gloriose exilii monasterium congregare paucos secum monachos ducens non potuit. Sine fraterna tamen congregatiõe vitam ducere nesciens, Coepiscopus suos, illu.**

*Illustrum scilicet & Januarium: habitare secum persuasit volentes, quibus unico serviens charitatis affectu, similitudinem magni cujusdam monasterii, monachis & clericis adunatis, sapienter effecit. Erat quippe ejus communis mensa, commune cellarium, communis oratio simul & lectio. Et quod ex exilio redux idem Fulgentius fecit Ruspa. *Cap. 29. Emit juxta Ecclesiæ domum, cui fabricandæ curam maximam diligenter impendit, ne futuro successoris suo deesset hospitium. Clericorum vero si qua ministeria defuissent reparans, probatos sibi multos ex fratribus monachis ad Ecclesiasticam militiam transfudit, ibique charitatis consulens, dum penè omnes clericos ex illo monasterio ordinat, antiquæ familiaritatis manente notitia, nulla lis aliquando inter clericos & monachos ventilaretur. Et quod in Ecclesiâ ac civitate sua Livonienis fecit primum Episcopus sanctus Bertholdus, ad quem ita scribit Innocentius Papa tertius. *Deus qui Ecclesiæ suam novam semper prole fecundat, &c. Ne igitur, si dispar in vobis observantia fuerit & dissimilis habitus, apud eos, quibus unum Evangelium prædicatis, scandalum suscitetur; mandamus, quatenus eo non obstante, quod inter vos monachi sunt & canonici Regulares, vel alii etiam regularem vitam sub alia disciplina professi, omnes pariter in unum regulare propositum & honestum habitum, quantum ad hoc spectat officium, conformetis. Et planè credo, quod futuram hac Innocentii legem Augustinus, utique homo unitatis amantissimus, ex tunc observavit. Hoc ergo modo ab Augustino instituti ac reformati fuere canonici Regulares. Instituti sunt ab Augustino fratres Eremitas deferere coacti, idque ex Eremitis in clerum coaptatis.***

CAPUT XXXI.

Adducta Augustini verba magis explicantur.

Verba explicanda sunt hæc. *Certe ego sum, qui statueram, sicut nostis, nullum ordinare clericum, nisi qui tecum vellet manere: Ut si vellet discedere à proposito, recedè illi tollerem clericatum, quia desereret sanctæ societatis promissum, captivumque consortium. Ecce, in conspectu vestro & Dei, nudo consilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus & Ecclesiæ sua, maneat ubi volunt & ubi possunt, non eis aufero clericatum. Nolo habere hypocritas. Malum enim esse quis nesciat? Malum est cadere à proposito; sed pejus est simulare propositum. Ecce, dico, audite: Qui societatem communis vitæ jam susceptam deserit, a voto suo cadit, & à professione sancta cadit, observet Judicem, scilicet Deum, non me. Ego ei non aufero clericatum. Quantum sit periculum, ante oculos ejus posui: Faciat quod vult. Novi enim, quod si aliquem hoc facientem degradare voluero, non ei deerunt patroni, non ei deerunt suffragatores, & hic & apud Episcopos, qui dicant: Quid mali fecit? Non potest tecum tolerare istam vitam. Extra Episcopatum vult manere, & de proprio vivere: Ideò non debet perdere clericatum. Et in sermone sequenti. *Ecce, dico, audistis. Qui habere voluerit proprium, & de proprio vivere, & contra ista præcepta nostra facere, parum est, ut dicam, non tecum manebit, sed**

nec clericus erit. Dixeram enim, & scio me dixisse, quod si nollet suscipere societatem vitam tecum, non illis tollerem clericatum, sed seorsim manerent, & seorsim viverent, quomodo nolissent, Deo viverent. Et tamen ante oculos posui, quantum mali sit à proposito cadere. Malui enim habere cæcos vel claudos, quam plangere mortuos. Qui enim hypocrita est, mortuus est. Quomodo ergo quicumque voluisset extra manere & de suo vivere, non tollerem ei clericatum; ita modo, quia placuit illis, Deo proposito, socialis hæc vita, quisquis cum hypocritis vixerit, quisquis inventum fuerit habens proprium, non illi permitto, ut inde faciat testamentum, sed delebo eum de tabula Clericorum. Interpellet contra me mille concilia, naviget contra me quo voluerit, sit certè ubi poterit, adjuvabit me Deus, ut, ubi ego Episcopus sum, illic clericus esse non possit. Circa quæ verba varix oriuntur quæstiones. Prima: Quæ de causa ac quo colore quidam Regulares canonici vitam communem sub Augustino professi, ingressique monasterium domus Episcopalis, à proposito relinquerint, ac deserta Episcopali domo regressi sint ad proprias ædes, propriasque facultates? Secunda: Quo colore tibi clericatum eripi ægrè tulerint, ideoque adversus Augustinum, tamquam adversus injustum degradatorem, appellarint ad alios Episcopos, atque ad nescio quæ concilia navigarint? Tertia: Quo colore quidam Episcopi eis suffragati sint, justificarintque impiam eorum Apostasiam? Quarta: Quare Augustinus aliquo tempore autus non fuerit istis Apostatis auferre clericatum? Quinta: Unde tandem Augustinus eos conceperit animos, quibus omnes istos Apostatas degradare decrevit atque degradavit, non curans eorum etiam ad mille concilia appellationes?

Respondeo, hæc omnia enata esse ex Monachismi ac communis vitæ apud Afros novitate. Augustinus quippe eis invexerat, non solummodò aliis gentibus notum monachismum, genus vitæ, ut ipse adversus Petilianum scribit, toto orbe notissimum; sed etiam toti huc usque Christianæ Ecclesiæ ignorant Clericorum vitam communem atque in domo Episcopali monasticam professionem. Hocce vitæ genus quidam inchoatum putant Alexandriæ à sancto Evangelista ac ejus Sedis Episcopo Marco, aut ejus successore Aniano: Ast malè. Primus id in sua Episcopali domo inchoavit sanctus Augustinus. Non nego vitam communem Ecclesiæ Hierosolymitanæ sub Apostolis, neque sub sancto Marco ejusmodi vitam Ecclesiæ Alexandrinæ: Dumtaxat nego eam fuisse vitam verè monasticam, aut clericis propriam. Erat vita omnium fideiùm. Hinc ubi Ecclesiâ supra numerum multiplicari ac tamquam grandis sagena bonos & malos pisces congregare cepit, dico eam simul & semel in clero ac populo defecisse. Hinc itaque erat Africanis Episcopis penitus ignota, natiq; sunt, quos quidem mox dissipavit Augustinus, varii de illa errores. Putabant vitam istam non esse immobilem statum, sed electionem voluntariam, adeoque eam posse assumi ac denuò deieri sine crimine aut delicto mortali. Hinc namque de illis

istis Apostatis dicebant ad Augustinum. *Quid mali fecit? Non potest tecum tolerare istam vitam. Extra Episcopatum vult manere, & de proprio vivere. Ideo non debet perdere clericatum.* Certè propter quodvis notorium, quale erat ista Apostasia, mortale peccatum perdebatur istis temporibus clericatus, cadebaturque in laicam communionem. Patet id ex primo Concilio Valentino Galliz. *Quicumque sua ordinatione vel Diaconatus, vel Presbyterii, vel Episcopatus, mortali crimine dixerint se esse pollutos, à supra dictis ordinationibus sunt submovendi, rei scilicet vel veri confessione, vel mendacio falsitatis.* Et ex Concilio Eliberino. *Si quis Diaconum se permiserit ordinari, & postea fuerit in crimine detectus mortis, quod aliquando commiserit, si sponte fuerit confessus, placuit eum acta legitima penitentia post triennium accipere communionem. Quod si alius detexerit, post quinquennium, acta penitentia, accipere communionem laicam debere.* Ecce, non solummodò peccatum post sacram ordinationem, sed etiam commissum ante illam ac postea patefactum deiciebat clericum in laicam communionem. Estque id fundatum in Apostolo, qui etiam Diaconum dicit debere esse sine crimine, hoc est, sine peccato mortali. Et hosce canones fuisse Afris notos atque ab illis observatos, patet ex sancto Augustino, adversum Pelagianos sic scribente ad sanctum Pontificem Bonifacium. *Nullus in Ecclesia rectè possit ordinari minister, si dixisset Apostolus, Si quis sine peccato est, ubi ait, Si quis sine crimine est: Aut si dixisset, Nullum peccatum habentes, ubi dixit, Nullum crimen habentes.* At verò isti Apostatarum suffragatores Episcopi nolebant ob istam apostasiam perdi clericatum: Censebant ergo istam apostasiam non esse crimen, id est, peccatum mortale, adeoque & vitam istam communem esse placitum temporaneum, nequaquam immobilem statum. Et iste, nescio quibus probabilitatum fucis larvatus, error occupavit plurimos Episcopos, etiam ipsum sanctum Aurelium. Hic namque non solum discipulos, sed etiam Apostatas monachos promovit ad clerum, idque adeò densè, ut inde adagium fieret: *Sicut malus choraula bonus symphoniacus est, ita malus monachus bonus clericus est.* Putavit ergo non solummodo in clericis, sed etiam in monachis vitæ communis desertionem non esse peccatum mortale. Si namque mortale peccatum ibi agnovisset, statuisset, haud dubie de istis Apostatis, quod non ita pridem de illis, omnium, quæ monachos norant, gentium unanimem consensum secuta statuerat secunda Synodus Arelatenfis. *Sine penitentia communionem penitus non accipiant, quos etiam jubemus ad clericatus officium non admitti.* Contigit istis doctissimis sanctissimisque Africanis Episcopis fermè id ipsum circa instituti monastici naturam, quod circa naturam istius instituti, quod profitentur Clerici Societatis, hoc nostro sæculo contigit quibusdam Eximiis Sacræ Theologiæ Magistris. Quidam enim adeò exorbitatum, adeò firmiter institutum istud tamquam vaciter Religiosum agnoscere noluerunt, ut à Sancta Sede Apostolica fuerint per anathema-

Cap. 4.

Cap. 76.

L. I. c.

14.

Cap. 25.

tis minas coercendi. Erat error infamis. Graviter, inquam, errabant, putantes istorum Clericorum solabilem professionem esse quid sub cælo novum: Etenim omnis omnino cunctorum antiquorum Religiosorum professio fuit hujusmodi usque ad tempora Gregorii Papæ noni, qui magnis de causis istam Religiosos professos dimitendi atque statu suo solvendi potestatem Regularibus Prælati eripuit, eamque suæ sanctæ Apostolicæ Sedi providentissimè reservavit. Cui optimi Pontificis optimo statuto nuper derogavit, atque vitæ genus jam per tria secula unanimitè omnium sub cælo Ecclesiarum consensu improbatum denuò reduxit in orbem Romanum Gregorius Papa decimustertius, haud dubiè ex causis. Quæ omnia Eximii isti Magistri debuerant scivisse atque attendisse. Proinde Africanorum Episcoporum error, utpote versans circa rem in eorum Ecclesiis huc usque non visam, erat longè levior. Et quia plurimos occupat Episcopos, ipsumque etiam S. Aurelium, cessit ad tempus Augustinus, neque delevit Apostatas suos de tabula clericorum. Videns rem esse agendam fortiter ac suaviter, Epist. Aurelium, apud quem auctoritate pollebat, primitus est aggressus, tandemque perduxit rem suam ad plenarium Africæ Judicium, atque ibi in quinto, seu verius tertio Carthaginensi Concilio impetravit hunc canonem. *Placuit, ut si quis de monasterio alterius repertum vel ad clericatum promovere voluerit, vel in suo monasterio Majorem monasterii constituere, Episcopus, qui hoc fecerit, a cæterorum communione sejunctus, suæ tantum plebis communione contentus sit, & ille neque clericus neque Præpositus perseveret.* Traxit itaque Augustinus omnes omnino Africanos Episcopos in suam sententiam, atque exinde cepit quosvis suos Apostatas intrepidus delere de tabula clericorum.

CAPUT XXXII

De origine Africanarum Sanctimonialium.

Errant graviter, qui hanc originem attribuant S. Augustino. Africanis quippe sanctimonialiales esse antiquissimas ac cum prima Evangelii prædicatione ibidem exortas, docent non solum Tertulliani ac S. Cypriani varia de sacris virginibus scripta, sed etiam ipse S. Augustinus, frequenter asserens Sanctimonialiales, earumque professionem, velationem ac benedictionem fuisse etiam apud Donatistas. Scribit quippe ad S. Episcopum Theodorum. *Cum ad nos veniunt ex parte Donati, mala eorum non suscipimus, agnoscens in eis bona Dei, sive sanctum Baptisimum, sive benedictionem ordinationis, sive continentie professionem, sive consignationem virginitatis, &c.* Et ad Eusebium Episcopum Donatistarum. *Cum Ecclesie quidam colonus filiam suam, que apud nos fuerat catechumena, & ab illis Donatistis seducta est invitit parentibus, ut ibi baptizata etiam Sanctimonialis formam susciperet, &c.* Et adversus Parmenianum eorum Episcopum Carthaginensem. *An non cum mæchis particulam suam ponunt, qui greges ebrios Sanctimonialium suarum cum gregibus ebriis circumcellionum die nocteque permixtos vagari*

Epist.

223.

Epist.

169.

L. 2. c.

9.

turpiter

turpiter sinunt? Et adversus Gaudentium eorum Episcopum Thamugadensem. *Etiam quedam Sanctimonialia vestra gravida per saxa se miserunt, & dissidentibus uteris, homicidiorum scelere stuprum scelera prodiderunt.* Neque mireris Sanctimonialiales inter greges circumcellionum: Teste namque sancto Possidio, circumcelliones, sacre istæ turbæ, profitebantur castimoniam, atque eam servabant juxta testimonium istorum dissidentium uterorum. Hæ Sanctimonialiales nequam erant de propagine Augustini: Hinc enim dicit Augustinus, *Sanctimonialium suarum, & Sanctimonialia vestra.* Et sanè nequam isti Augustini Sanctimonialiales non minus quam monachos ejus credendi sunt odisse. Quidquid namque Augustini erat, leprosum erat, ingerebaturque sanctis istis metum contagionis, & quisquis pro illo vel unicum verbum diceret, totius partis Donati deputabatur inimicus. Proinde moniales istæ, nec non eas consignandi ac velandi modus, erant ex illis, quæ Majorinus ac Donatus una cum aliis Deidonis in Ecclesia Africana repererant, atque cum sibi credulis populis à Christi corpore dilacerata foras asportarant.

Augustinus ergo Africanas moniales in meliorem dumtaxat ordinem redegit, in monasteria clausa uni Præpositæ subiecta, ac in vitam sine omni proprio communem. Patet hoc ex hisce verbis sancti Possidii. *Augustinus clerum sufficientissimum & monasteria virorum ac feminarum continentium cum suis præpositis plena Ecclesie dimisit.* Et ex hisce Augustini verbis. *Virgo, etsi nunquam fuit in monasterio, & virgo sacra est, illi nubere non licet, quamvis esse in monasterio non compellitur: Si autem cepit esse in monasterio, & deseruit, & tamen virgo est, dimidia ruit.* Ex hisce, inquam, inter se collatis verbis patet, in Africa fuisse sacras virgines, alias in monasteriis sub sua Præposita, alias in suis domibus sub foliis Episcopi cura, ac primas fuisse institutum Augustini. Et sanè omnes priorum temporum sacras virgines privatim ac divisim habitasse testatur Augustinus frequenter, ac nominatim in libro de sancta Virginitate. *Deinde ubi ponimus, quod multi ac multe ita custodiunt continentiam virginalem, ut tamen non faciant que Dominus ait, Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelis, & veni sequere me: Nec audeant eorum cohabitationi sociari, in quibus nemo dicit aliquid proprium, sed sunt eis omnia communia. Nihilnè parum fructificationis accedere virginibus Dei, cum hoc faciunt? Aut sine ullo fructu esse virginibus Dei, etiamsi hoc non faciunt? Tales fuisse credo omnes antiquas Africæ moniales: Tales nempe, quales modò sunt illæ, quas nos dicimus filias devotas seu spirituales, præterquam quod istæ Africanæ per Episcopum velarentur, solemniterque consignarentur, more nostrarum monialium. Est genus vitæ periculosum, uti patet ex iis nostro silentio quam eloquio dignioribus, quæ ad Pomponium Episcopum scribit sanctus Cyprianus, & in libro de virginibus velandis Tertullianus. Non accuso quod nescio, dico dumtaxat esse genus vitæ periculosum.*

Lib. I. c. 36.

Cap. 10.

Lib. 3. cont. Pe. il. c. II.

Cap. 33.

Serm. 39. c. 4.

Cap. 45.

Hinc Augustinus illud emendandum censuit in duobus. Primò, circa istam habitationem extra claustrum: Voluit virgines istas in unum vivere, in claustrum, sine proprio, sub obedientia Præpositæ, id est, esse veras Religiosas. Primo hujusmodi monasterio præposuit germanam suam forem. Dico, *Primo*: Etenim plurima ejusmodi statim per omnem Africam erecta fuisse monasteria, sanctus Possidius testatur, aliquaque specialia enumerat sanctus Victor Episcopus Uticensis. Nulla erant ante Augustinum: Etenim ejus tempore vox *monasterium* erat vox nova. Atque omnem suam reformationem curavit Augustinus probari ab omnibus Episcopis, redigique in universales Ecclesiæ Africanæ canones. Sic namque legimus in tertio concilio Carthaginensi. *Ut virgines sacre, cum parentibus, à quibus custodiebantur, privata fuerint, Episcopi providentia, vel Presbyteri, ubi Episcopus absens est, in monasterio virginum, vel gravioribus feminis commendentur, ut simul habitantes invicem se custodiant, ne passim vagantes Ecclesie lædant existimationem.* Pluresque alios ibi reperies de Sanctimonialibus sanctissimos canones, quos certum est omnes emanasse studio atque opera sancti Augustini. Secundò, eas virgines correctas voluit circa externum habitum, præfertim capitis. Hinc enim dicit in libro de sancta virginitate. *Nec de his ago, in quibus est quidam placendi appetitus, aut de elegantiori vestitu, quam tante professionis necessitas postulat, aut capitiis ligamento notabili, sive pro tumidis umbombus capillorum, sive tegminibus ita teneris utuntur, ut retiola subitus posita appareant: His nondum de humilitate, sed de ipsa castitate vel integritate pudicitie præcepta danda sunt.* Et in Regula Sanctimonialibus data. *Non sint vobis tam tenera capitum tegmina, ut retiola subitus appareant. Capillos ex nulla parte nudos habeatis, nec foris vel spargat negligentia, vel componat indulsiva.* Quapropter Augustinus suarum monialium capillos non curavit tonderi, sed dumtaxat abscondi: Hoc sufficere arbitratu comprimentæ, quæ feminis ex coma enasci solet, vanitati. Alia namque circa hoc in Latinis, alia in Grecis Ecclesiis fuit consuetudo. Ecclesia orientalis Sanctimonialiales suas tondebat ac decalvabat. De Ægypto namque ac Syria testatur sanctus Hieronymus sic scribens adversus impium Diaconum Sabinianum. *Moris est in Ægypti ac Syriæ monasteriis, ut tam virgo, quam vidua, que se Deo vorerint, & 48. c. 3. sæculo renuuntiantes omnes delicias sæculi concupiant, crinem monasteriorum Matribus offerant desecandum, non interdico postea contra Apostoli voluntatem incessuræ capite, sed ligato pariter ac velato. Nec hoc quisquam, præter tondentes, novit, & tonsas, nisi quod quia ab omnibus sit, penè scitur ab omnibus. Hoc autem duplicem ob causam de consuetudine versum est in naturam: Vel quia lavacrum non adeunt, vel quia oleum nec capite nec ore norunt, ne à parvis animalibus, quæ inter cutem & crinem gigni solent, & concretis sordibus opprimantur. Neque obest concilium Gangrense, sic dicens. *Si qua mulier propter divinum cultum, ut æstimat, crines attondeat, quos ei Deus ad subjectionis materiam tribuit, tamquam præceptum**

Epist. 109.

Can. 33

Cap. 34.

Epistol. 109.

Epistol. 48. c. 3.

Cap. 17.

dissolvens obedientiam, anathema sit. Ad hunc canonem exultant nostri Monachorum ac Sanctimonialium osiores Hæretici, dicentes Sanctimonialium professionem ac decalvationem ab isto concilio anathematizari. Et quidem Concilio non tali quali: Ipsum quippe, quia ei Hostus Gordubensis Episcopus, ac sancti Sylvestri per omnem orientem Apostolicus legatus, interfuit ac præfedit, Papa Symmachus auctoritate Apostolica confirmavit. At exultant sine causa ac in caput suum. Canonem quippe istum eleganter explicat Zozomenus, sic dicens. *Mulieres non pauca adductæ in fraudem primum viros deseruerunt. Nonnullæ pietatis simulatione caput totendere, & contra quam sexum muliebrem deceret, virilem habitum induere. His de causis Episcopi, &c.* Deinde Hæresiarcha isto concilio damnatus Eustatius inter alia etiam matrimonium damnabat, omnesque obligabat ad continentiam: Et quia isto errore multas à maritis suis impiè abstractas mulieres in monasteriis decalvari fecerat, istam decalvationem Synodus ista damnavit. Proinde Synodus ista nihil omnino pro hæreticis, plurimum autem pro nobis facit: Ostendit enim Sanctimonialium decalvationem etiam in Paphlagoniâ fuisse usitatam. At verò in Ecclesia occidentali fuit usus contrarius: Sanctimonialium crines illic dumtaxat sub sacro reticulo ac velo abscondebantur. Testatur id palam codex Theodosianus, quem modò ad manum non habeo, ac etiam sanctus Ambrosius in opusculo ad virginem lapsam. Et hunc usum sanctus Augustinus, utpote magnus Ambrosii Discipulus, suis Sanctimonialibus etiam præscripsit.

Atque hinc patet, quo olim sensu ad sanctum Episcopum Pomponium de Africanis Sanctimonialibus professionem suam per nescio quos fædos concubitus prævaricantibus scripserit gloriosus Doctor ac Martyr Cyprianus. *Quod si se ex fide Christo dicaverint, pudicæ & castæ sine ulla fabula perseverent, ita fortes & stabiles præmium virginitatis expectent; si autem perseverare nolunt vel non possunt, melius esse nubant, quam in ignem delictis suis cadant.* Hunc Cypriani locum nobis ad naufragium usque assidue obrudunt Martinus Lutherus ac Joannes Calvinus, ex eo concludentes monastica perpetuæ continentiam vota nullius esse roboris ac obligationis, utpote quæ proprio motu possint deferri, & à quibus possit ad nuptias transferri, atque ita evadi ignis æternus. Verùm homines solemniter delirant, volentes esse legis Doctores non intelligunt, quæ affirmant, neque de quibus loquuntur. Neque enim ibi loquitur Cyprianus de votis monasticis, utpote cujus tempore nulla apud Afros erant monasteria aut monastica vota. Vocem *Monasterium* tunc Afri adhuc ignorabant. Loquitur ergo de solo simplici, quale modò emittunt nostræ filia devotæ, perpetuæ continentiam voto, quod ob probabile incontinentiam periculum olim per quosvis Episcopos dispensari potuit, possitque etiamnum, nisi Romani Pontifices eam facultatem sanctæ suæ Sedi reservassent. Quapropter lapsus hic est Theologus veraciter eximius, ac Ecclesiasticæ antiquitatis

longè peritissimus, Magister Basilius Pontius Legionensis, dum in doctissimis suis de matris Lib. 7. monii Sacramento libris putat Cyprianum loqui c. 15. de veris tria vota professis Sanctimonialibus, atque ex eo probat sacrilega Religiosorum conjugia antiquitus fuisse valida ac firma. Probo assertionem ejus: Ea namque certissima est, atque per ipsum ex obscuro antiquitatis puteo elegantissimè evocata in lucem meridianam. Verùm istam probationem improbo. Quia certissimum est, tempore sancti Cypriani nullas in Africa fuisse Sanctimoniales veraciter Religiosas. Mirorque id etiam ignoratum fuisse à Jacobo Pamelio. At inquires, unde ergo ista devotæ virginis vocabantur Sanctimoniales? Neque enim simplex continentiam votum facit Sanctimonialem. Respondeo sic vocatas fuisse à sacro velamine, ac Episcopali consecratione. Hæc enim istis virginibus semper impensa fuisse, clarius est, quam ut probetur.

CAPUT XXXIII.

Quare sanctus Augustinus adeo acriter suis Sanctimonialibus inculcet, ut gerant humile capitis velamen?

Respondeo hujus rei causam addisci posse ex sancto Optato Episcopo Milevitano, ad Parmenianum sic scribente de criminibus Donatistarum, ac præsertim Felicis Episcopi Idlicensis. *Felix inter crimina sua & facinora nefanda, ab eo comprehensam puellam, cui mitram ipse imposuerat, à quo paulò antè Pater vocabatur, nefariè incastare minime dubitavit.* Ratio itaque præsentis quæstionis est, quia Africanæ Castimoniales jam ab immemoriali tempore pro capitibus velamine gestabant mitram, de qua idem sanctus Optatus sic denuò dicit. *Jam illud quam stultum, quam vanum, quod ad voluntatem & quasi ad dignitatem vestram revocare voluistis, ut virgines Dei agerent penitentiam, discentes ut jam dudum professæ signa voluntatis capitibus, postea vobis jubentibus, immutarent: Ut mitrellas aureas projicerent, alias acciperent.* Primò dicite, ubi vobis aliquid de mitrella mandatum sit. Nec ulla sunt præcepta, vel de qua lana mitrella ferret, aut de qua purpura pingeretur. Non enim panno hoc potest virginitas adjuvari. Res inventa est ad signum capitis, non ad remedium castitatis. Denique & talis pannus deturpari, & rodi, & perire potest; & tamen virginitas sine mitrella tuta esse potest. Spirituale nubendi hoc genus est. In nuptias sponsi jam venerant voluntate & professione sua, & ut secularibus nuptiis se renunciassent monstrarent, spirituali sponso solverant crimem, jam caelestes celebraverant nuptias. Quid est, quod eas iterum crimem solvere coegistis? Quid, inquam, est, quod ab ipsis per vos exacta est professio secundæ? Quis est alter spiritualis sponso, cui iterum nubent? Quando mortuus est, cui nupservant, ut iterum nubant? Nudastis denuò capita jam velata, de quibus professionis detraxistis indicia, quæ contra raptores aut pettores videntur inventa. In mitrella indicium est voluntatis, non castitatis auxilium. Signum est, non Sacramentum. Invenistis virgines

nes hujusmodi, quæ jam spiritualiter nupservant: quæ secundas coegistis ad nuptias, ut crines iterum solverent, imperastis. Jam consecratas Deo immundis adpersistis cineribus, crimes justis etiam falsa aqua perfundit.

Ex hisce verbis habemus duo notatu digna. Primò habemus, rabidis Donatistis non fuisse satis, omnem Christianæ Africæ masculinum sexum, tam clerum, quam omnem usque ad parvulos populum, de penitentia fauciasse, atque hac via fecisse indispensabiliter irregularem; sed insuper impias suas manus iniecere in Sanctimoniales. A Catholicis ac Cæcilianò communicantibus Episcopis velatas Sanctimoniales velo, tamquam nulliter dato, exuerunt, coegeruntque in plenam penitentiam: Afros quippe Sanctimoniales, dum in quodpiam crimem incidere, solitas fuisse plenæ penitentiam subjici, palam patet ex Epistola sancti Cypriani ad Episcopum Pomponium. Neque id solum, sed insuper earum capillos cineribus ac falsa aqua abluant atque expiabant, utpote ex Catholicorum Antistitum tactu pollutos ac scabiosos. At inquires, Cur eos non abscondebant? Respondeo, quia ut jam audivimus, Afre virgines nunquam fuerunt solitæ detonderi. Et quidem privabant eas velo ad longos quandoque dies, toto nempe penitentiam tempore, nec non omni illo tempore, quo miseræ devalatæ virgines debebant à Donatistis Episcopis veli restitutionem tantquam singularem quamdam gratiam instanter atque assidue expostulare. De cujus moræ effectu sic subdit sanctus Optatus. *Et utinam vel id, quod tulistis, velociter revocare velletis. Interposuistis moras, ut retractæ in pristino habitu aliqua diutius remaneret, retractis signis, quibus se jam dudum contra pettores & raptores munierant. Qui cum viderent præscriptionem sibi jam dudum oppositam à vobis esse sublatam, de sponsis raptores effecti sunt. Nec visus est sibi unusquisque peccasse, dum talem rapuit, qualem viderat, quando ut uxorem acciperet postulabat.*

Et merito dicit Optatus istam velaminis iterationem fuisse vanam ac stultam. Eò quod velum non sit Sacramentum aut castitatis ex opere operato adiutorium, sed merum voluntatis seu virginis professionis signum, inventum contra pettores ac raptores, ut rem jam Deo devotam ne qui sponsabat perseverare peteret, aut ne raptor audeat violare. Erat præscriptio adversum procos, id est, signum omnem procandam spem peremptoriè interdicens. Et hinc patet, quo sensu Tertullianus doctissimum quempiam suum librum vocet librum præscriptionum contra hæreticos. Librum præscriptionum, id est, librum signorum, quibus peremptoriè excludantur hæretici à jure sibi legitimam Ecclesiam arrogandi. Alia, inquam, erat causa Divinorum Sacramentorum, alia hujus veli. Velum quippe hoc erat mera quædam nullum in anima effectum producens cæremonia, ideoque quantumvis data per Hæreticum aut Traditorem Sacramenta legitime iterari possent aut deberent, nulla tamen foret ansa exufflandi ac iterandi istud velum. Et hinc sanctus Optatus iterationem istam dicit fuisse vanam ac stultam. Nihilominus dicitur

ex intervallo Augustini temporibus, placuisse quibusdam Episcopis Catholicis: Videntur quidam Catholici Episcopi datum à Donatistis velum, eò quod merus quidam esset ritus humanus, exufflasse ac reiterasse, quorum praxim Augustinus reprobat ac vetat scribens ad Episcopum, à quo consultus fuerat, Theodorum.

Ex istis Oprati verbis habemus secundò, Africanas Sanctimoniales gestasse mitras seu mitrellas, de quibus, ommissis quorundam opinionibus, placet mihi sententia Francisci Balduini sic scribentis. *Velis tegebantur & quasi obnubebantur capita sacrarum virginum. Mitrellas vocat Optatus, quasi parvas mitras dicas. Mitra verbum Syriacum est, Greci dicunt Diadema, Latini vittam: Et proprie significat vinculum aut redimiculum. Ut autem erant vittæ virginales, sic & alie erant matronales: Nam nuptæ matronæ aliter quam virgines caput velabant & ornabant. Incognitus autem Oprati commentator sic dicit. Virgilius in Catalectis: Copia Syrisca caput grata redimita mitella. Cicero pro Rabirio Posthumiano. Deliciarum causa & voluptatis non modo Romanos cives, sed & nobiles adolescentes, & quosdam etiam Senatores summo loco natos, non in hortis & suburbiis suis, sed Neapoli in celeberrimò oppido cum mitella sæpè videmus. Ubi alia exemplaria habent Mitrella. Cornelio Celsò summæ elegantie Medico mitella est linteum, in quo brachium frangitur; lesuvus suspenditur ad collum. Optatus Nonnarum sive sacrarum virginum vittas seu velas (unde Belgis nostris Wuelle, Wiedoeck, & Wyle) mitrellas vocat, quasi parvas mitras dicas. Erat velum istud compositum ex tribus: Ex panno, ex purpura, & ex auro. Purpura quippe & aurum erant panno superexta. Erat itaque tegumentum fovendæ vanitati aptissimum, ideoque ne in foveam istam suæ Sanctimoniales caderent, adeo diligenter atque acriter cavet sanctus Augustinus. Et hinc patet, quantum hallucinetur in suis super Tertulliani librum de velandis virginibus commentariis Beatus Rhenanus, dum dicit Episcopalem virginum velationem apud Afros capisse dumtaxat circa tempora sancti Ambrosii. Dico ibi capisse cum ipso Evangelio, idque non solum ex sancto Oprato variis Africanis Conciliis, sed etiam ex sancto Cypriano, ipsoque Tertulliano esse manifestum. At inquires, Cur Episcopi Africani suis Castimonialibus dederit velum istud splendidum? Respondeo, ad omnibus demonstrandum virginis professionis splendorem, futuramque ejus in cælis laureolam, nec non ipsas virgines commonecandas, quatenus suum istud pretiosum depositum cavè custodirent. Rursum inquires, Cur sanctus Augustinus splendidum istum ornatum mitrellis non detraxit? Sic enim vanitati omnem rimam præcludisset, ansamque præcidisset. Respondeo rationem patere ex hisce verbis sancti Oprati. *Ut virgines Dei signa voluntatis capitibus, vobis jubentibus, immutarent: Ut mitrellas aureas projicerent, alias acciperent.* Ecce, Donatistæ mitrellis istis aureas simbrias, omnemque alium ornatum deraxerant, eoque characterem volebant suas virgines à nostris esse distinctas. Nihil quippe nobiscum volebant habere com-*

mune. Noluit itaque Augustinus ornatum istum detrudere duas maxime ob causas. Primum, quia antiquus per Patres inductus Ecclesie ritus non est facile immutandus: *Ipsa quippe mutatio consue-*

Epist. 118. c. 5. *tudinis, etiam quae adjuvat utilitate, novitate perturbat.* Deinde, quia ritus iste, quem quasi in haerese sua symbolum ac professionem assumunt haeretici, longissime est abiciendus.

Dicoque omnes istas Sanctimonialia, quas in monasteria Augustinus coadunavit atque in suam curam suscepit, fuisse Eremitanas, nequaquam Canonicas Regulares. Patet id primum ex ipso earum habitu, de quo sic scribit Augustinus in libris adversus Julianum. *Tenent sanctam professionem, non solo habitu vestis, sed & mentis & corporis.* Habebant, ecce, habitum ab habitu seculari disparatum. Hic porro disparatus habitus erat, non alba cappa ac linea tunica, qualem modo gestant Regulares Canonice; sed habitus fuscus & niger, qualem etiam hodie gestant Eremitanae. Tradit id ipse Augustinus in Epistola ad Eodiciam, quae monialium habitum assumpserat, sic scribens. *Expediret te potius marito obtemperare candidis moribus, quam nigellis vestibus repugnare. Quia est te indumentum monacha delendabat, &c.* Eaque erat vestis omnium penitus per Europam ac Africam, immo per omnem sub caelo Ecclesiam monachorum. Neque huic puncto comprobando immorabor: Etenim in sancto Athanasio, Ambrosio, Hieronymo, aliisque Patribus res est obvia ac manifesta. Secundo patet dictum meum ex inspecta origine Monialium Europaeorum, praesertim Italicarum. Haec autem sunt Moniales, quas Augustinus adeo laudat in libro de moribus Ecclesiae Catholicae, quarumque sanctimoniam opponit hypocritarum Manichaeorum: Proindeque non est dubitandum, quin earum disciplinam ac vivendi normam secum deportavit in Africam, ibique eam praescripserit Aetis Monialibus in monasteria coadunatis. Exinde enim didicit, secumque deportavit etiam virorum monasticum institutum. At vero Italicae Moniales erant omnes Eremitanae, ortae de Eremitana propagine sancti Antonii. Testis meus est sanctus Hieronymus, sic scribens ad

L. 5. c. 7. *Epist. 199.* *Principium de sancta Marcella. Nulla eo tempore Nobilium seminarum noverat Romae propositum monachorum, nec audebat, propter rei novitatem, ignominiosum, ut tunc putabatur, & vile in populi nomen assumere. Haec ab Alexandrinis prius Sacerdotibus, Papaque Athanasio & postea Petro, qui persecutionem Arianae haereses declinantes, quasi ad iustissimum communionis suae portum, Romam confugerant, vitam beati Antonii adhuc viventi, monasteriorumque in Thebaide Pachomii & virginum ac viduarum didicit disciplinam: Nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognoverat. Hanc ex intervallo imitatae sunt Sophronia, Paula, Eustochium, aliaeque plurimae: Eaque est origo Monialium in Europa. Quae propter dubitandum non est, quin Augustinus hanc ipsam originem secum detulerit, atque in Africa plantarit.*

Epist. 199. *Epist. 199.*

Epist. 199. *Epist. 199.*

Epist. 199. *Epist. 199.*

Epist. 199. *Epist. 199.*

Epist. 199. *Epist. 199.*

Epist. 199. *Epist. 199.*

Epist. 199. *Epist. 199.*

De Regula Sancti Augustini: Quibus fuerit primum scripta & data?

Literio Erasmus ait Regulam scriptam ac datam foliis Sanctimonialibus, idque ex occasione tumultus istius facti in Monasterio quopiam, cui praesuerat Germana Augustini Perpetua; Gabriel autem Pennottus scriptam & datam ait primum Canonicis Regularibus, ac dein Monialibus communicatam. Verum utriusque male. Constantem enim dico, primitivam eam ab Augustino scriptam ac datam fratribus Eremitis prope Hipponem in agro Valeriano, ac ex intervallo communicatam tam Regularibus Canonicis, quam Sanctimonialibus. Quam assertionem agnoscunt etiam Theologi Lovanienses ac Parisienses; Etenim Regulae praefigunt hanc Epigraphen, *Regula ad servos Dei*, quod est vocabulum proprie apud antiquos significativum laicorum monachorum. Patetque clarè ex Augustini libro de monachorum opere. Ibi namque varios Regulae locos Augustinus citat, eisque monachis, qui utique Eremitae erant, refraicit in mentem, tamquam de cetero melius attendendos servandosque. Dicit, inquam. *Neque enim apparet, utrum ex proposito servitutis Dei venerint, an vitam inopem & laboriosam fugientes, vacui passim atque vestiri voluerint, & insuper honorari ab eis, à quibus contemni conterique consueverant.* Et infra. *In eorum societate videtur, quibus est anima una & cor unum in Deum, ita ut nemo dicat aliquid proprium, sed sint illis omnia communia.* Et rursum. *Neque enim propterea in militia Christiana ad pietatem divites humiliantur, ut pauperes ad superbiam exollantur: Nullo modo enim decet, ut in ea vita, ubi sunt Senatores laboriosi, ibi fiant opifices otiosi; & quo veniunt velicis divitiis suis qui fuerant praediorum Domini, ibi sint rustici delicati.* Quae omnia, non quidem quoad verba, tamen quoad sensum, palam desumpta sunt ex regula, ideoque palam ostendunt eam datam scriptamque fuisse istis Eremitis. Et quidem talia sunt plura loca in Augustino, credo interim assertionem meam, quoniam quaestioni huic finem imponere volo, ex his abundè comprobari.

Audiamus tamen quid pro se dicat Gabriel Pennottus. Dicit Regulam vitae Eremiticæ in multis repugnare, ideoque dari ac ab Augustino scribi non potuisse ad Eremitas. Prima repugnantia est in his verbis. *Qui aliquid habebant in saeculo, quando ingressi sunt monasterium, libenter velint illud esse commune.* Eremitæ enim non habebant bona immobilia in communi. Secunda in his verbis. *Non sit notabilis habitus vestis, nec affectetis vestibus placere, sed moribus.* Haec non cadunt in vilem Eremiticum habitum. Tertiò in his verbis. *Neque enim proceditis, faminat videre prohibemini.* Haec non cadunt in conclusos solitudine Eremitas. Quarta in his verbis. *Quando estis simul in Ecclesia, & ubicumque seminae sunt, invicem vestram pudicitiam custodite.* Haec non quadrant in solitarias Eremitic

cas Ecclesias. Quinta in his verbis. *Vestes vestras in unum habeatis sub uno custode, ne à tineas ledantur.* Nec hoc in Eremitas quadrat, qui unica contenti tunica non habuerit vestes mutatorias. Sexta in his verbis. *Vestimenta vestra secundum arbitrium Praepositi laventur, ne interiores anima sordes contrahat munda vestis nimius appetitus.* Quia Eremiticus faccus non egebat lotione. Septima denique in his verbis. *Lavacrum etiam corporis minimè denegetur, neque eant ad balnea minus quam duo vel tres.* Eremitæ enim non balneabant, unde sanctus Fulgentius etiam in fine vitae suae recusavit balneum tamquam à sua professione alienum.

Verùm Pennottus quaerit nodum in serpo. Ad primum, peto unde didicerit Pennottus Eremitis interdicitam fuisse communem bonorum immobilium possessionem? Sanè Augustinus palam dicit contrarium in Epistola ad Alipium, agens de patrimonio fratris Honorati è Tagastensi Eremitorio assumpti ad Presbyteratam Ecclesiae Thianensis. Palam ibi dicit tam Tagastensi quam Hipponensi Eremitarum monasterio communes fuisse fundos. Et in Epistola ad Albinam testatur pauculos suos paternos agellos à se donatos fuisse, non Hipponensi, sed Tagastensi Ecclesiae, id est, monasterio Ecclesiae Tagastensis. Hinc namque in sermone populari dicit se nihil Tagasta Hipponem attulisse, nisi vestimenta, quibus tunc induebatur: Quia nempe omne patrimonium monasterio Tagastensi jam donarat, non clericorum, quod adhuc ibi nullum erat, sed monasterio Eremitarum. Patet itaque Pennottum hic miserè hallucinari.

Ad secundum dico, ea verba omnino cadere in vilem Eremiticum habitum. Fatetur namque Pennottus ejusmodi vilem habitum gestatum fuisse à sancto Fulgentio: Et tamen de ipso dicit jam saepe citatus incognitus Auctor, *Casulam pretiosam vel superbi coloris nec ipse habuit nec monachos suos habere permisit.* Hoc est, voluit à suis monachis hoc Regulae punctum observatum. Et quis Augustini sedulus Lector novit ab illo, non solum hic in Regula, sed & alibi frequenter argui eos, qui in sacco & cinere nimiam munditiam quaerunt & nitorem. Eodemque modo respondens ad sextum, remitto Pennottum ad fratres Minores, rogaturum, num ipsi vilem suum habitum nunquam sint consueti lavare.

Ad tertium dico, ea verba quam optimè dirigi ad Eremitas. Solebant namque de Eremitis suis frequenter egredi. Testatur enim tam Augustinus quam sanctus Salvianus Episcopus Massiliensis eos frequenter apparuisse Carthagine, causa pietatis aut aliorum negotiorum. Item

Epist. 46. Cresconius & Felix Adrumeto Hipponem, frater autem Florus Adrumeto Uzalim, Uzali Carthaginem ambulavit. Evodius monasterii Hipponensis Prior passim frequentabat cives Hipponenses, atque in eorum domibus non semel cum Hipponensium Donatistarum Episcopo Proculliano disputavit. Eustatius & Andreas de Caprariensi Epist. 147. Eremitorio egressi sunt in campum militarem, secuti Mazcehil perduellis Gildonis fratrem, ejus gladium suis orationibus adjutori. Hosce ergo,

Christi Lupi Opera Tom. XII.

Christi Lupi Opera Tom. XII.

Christi Lupi Opera Tom. XII.

Christi Lupi Opera Tom. XII.

Christi Lupi Opera Tom. XII.

aliosque id genus Eremitarum suorum in publicum progressus respiciens Augustinus in Regula sua edixit jam adducta verba.

Ad quartum respondeo, ea Regulae verba non intelligi à Pennotto, suam Ecclesiasticæ antiquitatis imperitiam nimium clarè illic professio. Ea verba nequaquam cadunt in Regulares Augustini canonicos. Hi namque dum in Ecclesia simul essent, non in ambone, seu atrio populi cum faminis erant, sed in secretario intra cancellos, quo nullus omnino laicus, ne quidem ipse Romanus Imperator intrabat, uti patet ex ea repulsa, quam Mediolani in ejusmodi ingressu Theodosius ab Ambrosio est passus. Ita, inquam, fiebat in omni Ecclesia Latina: Graeci verò Augustum admittebant intra cancellos. Hunc enim Ecclesiarum diversum morem ignorans Theodosius, quia Constantinopoli intra cancellos adstare solebat Episcopo Nestario, putabat & Mediolani sese Ambrosio associare. Hocque discrimen Episcopi Graeci post sextam Synodum congregati in Trullo redegerunt in hunc canonem. *Nulli omnium, qui sit in laicorum numero, liceat intra sacrum altare ingredi: Ab eo tamen nequaquam prohibita Potestate & Auctoritate Regia, quando quidem voluerit Creatori dona offerre ex antiquissima consuetudine.* Proinde Canonicis Regularibus, dum simul erant in Ecclesia, nullum penitus erat periculum adspiciendarum faminarum. Dico itaque Augustinum loqui conformiter ad hanc Apostolicam constitutionem Clementis Romani. Eucharistiam primò sumat Episcopus, deinde Presbyteri, & Diaconi, & Hypodiaconi, & Anagnostae, & Cantores, & Ascetae, & ex mulieribus Diaconissae, & virgines & viduae, postea pueri, & omnis populus, ordine, cum pudore & reverentia, absque tumultu. Hoc ordine antiqui fideles Eucharistiam communicabant. Neque verò omnes isti in eodem loco, sed juxta praescriptum quartae Synodi Toletanae. *Sacramentum sumatur eo ordine, ut Sacerdotes & Cap. 17. Levitæ ante altare communicent, in choro clerici, extra chorum populus.* Atque ita servatum fuisse in omni penitus sub caelo Ecclesia, fidem faciunt concilium Laodicense, primum Bracharense, secundum Turonense, aliaque plura, de quibus suo tempore. Monachi itaque atque Eremitæ, quia domi suae non Ecclesiae, sed dumtaxat Oratoria habebant, statis temporibus ad Parochiales ac Cathedrales Ecclesias sumendae Eucharistiae ac audiendae Episcopalis missae gratia conveniebant ac convenire debebant: Dumque convenirent, quia meri laici erant, non in choro intra cancellos, sed foris cum faminis in atrio populi permanebant. Hos itaque conventus respiciens Augustinus dicit Eremitis suis in Regula: *Dum simul estis in Ecclesia, & ubicumque seminae sunt, invicem vestram pudicitiam custodite.* Dum simul estis in Ecclesia, non propria, quam oratorio contenti non habebant Eremitæ, sed in Parochiali aut Cathedrali.

Ad quintum respondeo Pennottum augurari. Unde quippe novit Eremitis non fuisse vestes mutatorias. At inquires, sanctus Fulgentius eas non habuit: Ergo nec alii Eremitæ. Deus bone, qualis sequela. Similemque sequelam obtu-

Cap. 69. *Lib. 8. c. 20.*

Cap. 17.

Cap. 17.

Cap. 17.

Cap. 17.

Cap. 17.

dit nobis Pennottus circa balnea Eremitarum. Licet namque Fulgentius volens omni balneo abstinuerit, nequaquam tamen Augustinus Eremitis suis imposuit istius abstinentiæ necessitatem. Eo namque tempore balnea erant omni hominum generi usitatissima, etiam Sanctimonialibus atque Episcopis, censebanturque non minus necessaria, quam esca & potus. Hinc ex præcepto istis abstinere soli sacco, cineri, rigidissimis jejuniis, aliisque id genus afflictionibus ad iudicati Pœnitentes, Cujus rei luculentissimis testimoniis, quoniam in sacris canonibus sunt passim obvia, nolo Lectorem onerare. Proinde nequaquam vero est simile, quod ea Eremitis suis interdixerit Augustinus.

Cap. 31.

Quin immo sunt quedam Regulæ puncta, quæ videntur nullo modo quadrare Canonice Regularibus. Primò hæc verba. *In oratorio nemo aliquid agat.* Aliud namque esse Ecclesiam seu Basilicam, aliud oratorium, patet ex canonibus editis in Trullo post sextam Sydodum generalem; Canonici porro, quia Episcopo cohabitabant, habebant Basilicam seu Ecclesiam, non oratorium. Deinde hæc verba. *Præpositio tamquam Patri obediat, multo magis Presbytero.* Canonici quippe suberant immediatè Episcopo, nequaquam alicui Presbytero, longeque minùs alicui laico Præposito. Tertiò hæc verba. *Nullus sibi aliquid operetur, sed opera vestra in unum sunt.* Etenim clerici, quoniam altari deserviebant, non de suis manibus, sed de altari vivebant. Nihilominus omnino credo Regulam etiam Canonice fuisse ab Augustino communicatam: Etenim sic communicari potuit, ut tamen ab illis non servarentur quæpiam puncta eis non penitus concinna. At inquires, quo tempore Augustinus Regulam scripsit, quando Eremitis, quando Canonice, quando Monialibus dedit? An statim ab erectione monasterii, an ex intervallo, & qua occasione? Respondeo nihil hic esse certi, solisque conjecturis agendum, quas, quia longæ sunt, & ego ad finem propero, nolim enumerare. Hoc tamen certum videtur, Regulam communicatam Monialibus, non statim à prima earum institutione, sed dudum post, post mortem sanctæ Perpetuæ, occasione istius famosi tumultus.

CAPUT XXXV.

An sermones ad fratres in Eremitis sint germanum opus sancti Augustini?

Furtum istud, quo nescio qui obscuro tenebriones nomen invadere conati sunt alienum, atque eo tamquam grato omnibus colore vel errores vel nugæ suas tingere, taliterque tintas venum exponere, est in Ecclesia admodum antiquum. Huic namque furto debemus varias, quæ sub sanctorum Apostolorum atque aliorum canonicorum Auctorum nomine prodierunt, scripturas apocryphas, nec non plurimas nugæ, patentesque imposturas, quas circumferri scimus sub nominibus plurimorum sanctorum Patrum. Et tale quidem furtum quidam passi sunt dumtaxat post mortem suam, sanctus vero Augusti-

nus id passus est etiam in sua vita. Testatur id ipse in libro de gestis Pelagii sic scribens. *Nam & mihi quidam fratres nostri nonnulla opuscula sub meo nomine in Hispaniam venisse dixerunt, quæ quidem ab eis, qui alla nostra legissent, non agnoscerentur, ab aliis tamen nostra esse crederentur.* Estque furtum istud commissum quandoque ab ipsis istorum opusculorum Auctoribus, quandoque ab aliis nescio quibus impostoribus. Fuerunt namque quidam in ignotis quibuscumque opusculis Augustino adscribendis adeo imperiti ac faciles, ut ipsi adscripserint sermonem de Antichristo, in quo multum extollitur fides Regum Galliarum, eorumque languidum jus ad imperium Romanum: Et Epistolam ad Demetriadem virginem, quam constat esse Pelagii aut certe Cujusdam insignis Pelagiani, quamque Augustinus expresso refutat: Et librum de vera & falsa pœnitentia, eruditum quidem, cujus tamen Auctor in capite finali sancti Augustini sententiam refert ac reiicit: Ac quæstiones in vetus ac novum testamentum, opus varia hæresi leprosum, quod putatur esse impuri Hilarii, Luciferiani, quem sanctus Hieronymus lepidè vocat orbis Deucalionem. Adeo versata fuerunt proxima sæcula in sancto Augustino.

Cap. 8.

Dico itaque ac constanter assero præfatos istos ad fratres in Eremitis sermones non esse Augustini, sed esse opus nescio cuius imperiti impostoris, qui fecit id ipsum, quod suo tempore à quopiam simili factum esse testatur Cassiodorus in libro de Divinis Lectionibus. *In Epistolas tredecim sancti Pauli annotationes conscriptas in ipso initio meæ lectionis inveni, quæ in cunctorum manibus ita celebres habebantur, ut eas à sancto Gelasio, Papa urbis Romæ, doctissimi viri studio dicerent esse conscriptas. Quod solent facere, qui res vitiosas capiunt gloriose nominis auctoritate defendendo. Sed nobis ex præcedentibus lectionibus diligenti tractatione patuerunt, subtilissimas quidem esse ac brevissimas dictiones, sed pelagiani erroris venena esse illic seminata. Non fecit id quidem Auctor iste, ut rem hereticam gloriose nominis auctoritate defenderet: Nullo modo. Nihilominus peccavit peccatum istud, de quo dicit sanctus Augustinus in libro de mendacio. *Insanus esset homo, si aliena libidinis evitandæ causa, Christi Evangelium falsis laudibus infalsaret, magis evitans alienam corruptionem in corpore suo, quam in doctrina sanctificationis animarum atque corporum, corruptionem suam. Quamobrem à doctrina Religionis atque ab eis omnino enunciationibus, quæ propter doctrinam Religionis enunciantur, cum illa docetur & dicitur, omnia penitus mendacia removenda sunt. Nec ulla omnino causa inveniri posse credatur, cur in rebus talibus mentium sit, quando nec ideo in ea doctrina mentium est, ut ad eam ipsam facilius quisque perducatur. Fracta enim vel leviter dimmuta auctoritate veritatis, omnia dubia remanebunt, quæ nisi vera credantur, teneri certa non possunt: Licet igitur vel disertori ac disputatori atque predicatori rerum æternarum, vel narratori, vel pronuntiatori rerum temporalium ad edificandam pietatem atque religionem pertinentium, occultare in tempore quidquid occultandum videtur, mentiri autem nunquam licet, ergo nec occultare mentiendo.**

Cap. 10.

nus

nus ergo ille istorum sermonum Auctor imitatus est nescio quos nostri sæculi homines, qui conficta miracula, aliaque id genus falsa ad alicujus Religiosi Ordinis laudem ac commendationem in vulgus spargere, esse putant fraudes licitas ac pias. Est peccatum grande: Inter omnia perniciosa mendacia primum, ideoque haud dubiè culpa mortalis. Quod porro Auctor iste culpam eam admiserit, jam statim sum abundè demonstraturus.

Cap. 12.
13. 14.
17. 21.

Audiamus primò, quid de istis sermonibus sentiant Magistri nostri Lovanenses. *Hos sermones Bartholomæus Urbinas in suo milleloquio non agnoscit. Et satis constat sub Divi Augustini nomine a quodam semitino, exercitii causa, conscriptos esse. Aliquando intermiscet verba Augustini, Cæsarii, Gregorii. Martinus Lipsius ex præfatis & dictionibus quibusdam suspicatur auctorem fuisse exclamatorum Gallo-Flandrum. Subduntque eos olim Rhegii à Conservatore Apostolico fuisse reprobatos atque damnatos. Quam censuram acriter impugnat magnus Theologus, Basilius Pontius Legionensis. Et primò quidem laudat Lovanenses, quod duos de communi clericorum vita sermones tamquam verum Augustini factum admiserint, sic dicens. *Eos autem sermones in dubium revocare vel ipse Erasmus ausus non est. Agnoscit ut Augustini Gratianus, qui quatuor esse illis canones accepit. Agnovit etiam Concilium Aquisgranense, ante hos octingentos annos celebratum. Agnovit etiam venerabilis Beda. Eos sermones Augustini esse nemo sanus dubitavit unquam, interim ista Doctissimi Viri verba ego conciliare non possum cum his ejusdem alii.**

A. 1414.

Hos sermones Augustini non esse insigniter mentitur Erasmus. Ego tamen audaci, invocando, & effrenato Erasmo, qui cuncta de suo grammaticali cerebro metiebatur, oppono concilium Aquisgranense, sedè ante octingentos annos in Dei Ecclesia celebratum. Hæc quomodò concinant, ego non video. Audiamus, quid de sermonibus ad Eremitas dicat adversum Lovanientes. Verum sermones ad Eremitas revocantur in dubium à nonnullis Catholicis, non alio quam duce Erasmo. Videant quem illi sequantur Antefignanum. Pudet me, dum Catholicos ita Erasmi amore affectos video. Nos enim illius argutas ineptias admirantes, reddidimus illustrem, dignum qui lateret & cimmeriis oblivioni tenebris cum omni sua prole sepeliretur. At sermonem illum, quem Waldensis citat, agnoscit ut Augustini Bartholomæus Urbinas in suo milleloquio, ut ex indice constat, verbo Monachus, in fine, cui utpote doctissimo viro, & in operibus Augustini strenuè versato, & qui ante hos trecentos annos scripsit, credendum magis, quam Erasmo Hæretico atque mendaci. Parum ergo consideratè Lovanenses in censura ad sermones ad Eremitas posuerunt illos non agnosci ab Urbinate. Atque ut videat Lector, quam parvi momenti sit censura decimi tomæ operum Augustini, sciat illam positam à Canonico Regulari Maburno, cui Lovanenses decimum tomæ operum commiserunt, qui quidquid Eremiticæ Religionis antiquitatem confirmat, erasum vellet. Sermonem etiam 241. de tempore, qui est de auguriis, reiicit, esseque in appendice sermo 68. Cum tamen sanctus Bonifacius Germanorum

L. 7. c. 1.
num. 5.

*Antistes ad Zachariam Papam scribens, nominatim Augustini esse dicat, habeturque ea Epistola in hæc recenti Conciliorum editione per Severinum Binium. Assumptus autem fuit Zacharias ad Sedem anno Domini 741. ducentis annis elapsis ab Augustini morte. Quod si unius Bedæ testimonio plures sermones esse Augustini fatentur, cur sancti Bonifacii Episcopi & Martyris testimonio, quique Bedam præcessit, non agnoscerentur cum esse ab Augustino conscriptum? Et horum sermonum ad Eremitas, quos incognitos Urbinati censent, meminit ille sermonis quadragesimi noni de vita, & sermonis quinquagesimi quarti de obedientia, & sermonis sexagesimi de persecutione Christiana, & sermonis sexagesimi secundi de timore. Quod si ideo Lovanenses non agnosci ab Urbinate scribunt, quia non meminit illorum omnium, necesse est fateantur multos etiam indubitatos Augustini sermones ab eo non agnosci, siquidem non eorum omnium sermonem fecit, quod absurdissimum est: Nec verò obest quod in quibusdam sermonibus eorum, duobus scilicet aut tribus, aliqua reperiantur quæ absurda judicantur: & licet demus ita rem se habere, non inde efficitur omnes alios spurios esse & adulteros. Quis æquus Judex non censebit iniquum esse ejusmodi iudicium? Addit ex istis sermonibus desumptas esse quasdam sententias S. Prosperi: nempe sententiam septuagesimo primam ex sermone trigesimo ac septuagesimo primo, ac sententiam trecentisimam octuagesimam octavam ex sermone quadragesimo octavo. Ac tandem adductis plurimis recentioribus Magistris, qui istos sermones tamquam Augustini agnoscunt, sic concludit. *Denique insignis nostri Eremitani instituti adversarius Joannes Maburnus, Canonice Regularis, fatetur sermones hos esse Carolo magno antiquiores. Ejus verba hæc sunt. Passim in fronte libri sermonum istorum invenimus, quod isti sermones in Abbacia sancti Dionysii fuerunt comperiti in quodam libro à Presbytero Joanne Capellano Ecclesiæ sanctiorum Gervasii & Protasii tempore Regis Pipini conscripto.**

Cap. 13.
n. 1.

De hac itaque re volo liberè dicere quod sentio. Adeoque dico Lovanenses non rectè dicere, dum dicunt sermones istos non agnosci à fratre nostro Bartholomæo Episcopo Urbinate, ut clarè ostendit Magister Basilius Legionensis. Vereque idem dicit Censuram Lovanientem non esse ubique æquam & justam. Ut namque taceam de sermone isto, quem citat sanctus Germanorum Apostolus Bonifacius, patet id ipsum ex sermone sexagesimo primo de tempore: Est enim, non Augustini, ut putant Lovanenses, sed nescio cuius famosi Pelagiani. Primò, quia citat hæc Pelagii verba ex Epistola ad Demetriadem. *Nec impossibile aliquid posuit Deus imperare, qui justus est; nec damnaturus est hominem pro eo, quod non potuit vitare qui pius est.* Deinde totus est in eo, ut probet charitatem, quam assidue Augustinus clamat esse ex Deo, esse intra vires humanæ voluntatis. Tertiò, ponit hanc definitivam sententiam ab Augustini sentis longè alienam. *In potestate nostra positum est, qualiter in die iudicii iudicemur. Patet id ipsum ex sermone centesimo nonagesimo primo: Est enim etiam totus Pelagianus. Est mera professio fidei quoad omnia ei similis, quam*

Cap. 1. n.
6. 7.

quam

quam ad Sedem Apostolicam misit versipellis Pelagius, quamque sanctus Augustinus refert in libro de gratia Christi ac de peccato originali. Est, inquam, professio ea ipsa, ut in nuper editis Augustini insignioribus opusculis doctè adverterent Moderni Lovanienfes. Audi enim in Symbolo isto varios articulos insigniter Pelagianos. Primus est hic. *Baptisma unum tenemus; quod isdem Sacramenti verbis, in infantibus, quibus etiam in majoribus dicimus esse celebrandum.* Hoc est, licet baptisma infantibus ab originali contagio liberis non conferat remissionem peccatorum, quam confert adultis, est tamen in utriusque sub eadem Ritualium verborum formula celebrandum. Secundus est hic, *Animas à Deo dari credimus*, utique per novam quotidianam creationem. Hoc namque erat solemne Pelagianorum dogma, visum illis longè aptissimum ad subruendum traducem peccati originalis. Non dico articulum istum esse Pelagianam Hæresim; abis: Dumtaxat dico eum Pelagianis fuisse amicam ac familiarem. Tertius est hic. *Execramur blasphemiam eorum, qui dicunt impossibile aliquid homini à Deo esse præceptum, & mandata Dei non à singulis, sed ab omnibus in commune posse servari.* Hic articulus est Pelagii in Epistola ad Demetriadem: Et quoniam ambigua significationis est, eum potius exponit Augustinus, quam impugnet, in libro de natura & gratia. Quartus est hic. *Anatematizamus eos, qui Dei filium necessitate carnis mentitum esse dicunt, & tunc propter assumptum hominem non omnia facere potuisse voluit.* Jacitur hoc anathema in Orthodoxos, quibus Pelagiani, ut quidem Augustinus ad sanctum Pontificem Bonifacium scribit, imponebant hunc blasphemum furorem potius quam errorem: *Christum & à peccatis liberum non fuisse, sed carnis necessitate mentitum, & aliis maculatum fuisse delictis.* Quintus est. *Joviniani quoque damnamus errorem, qui dicit in futuro nos habituros esse virtutes, quas hic habere negleximus.* Hoc est, damnamus Romanos orthodoxos, qui post resurrectionem tales profectus futuros esse dicunt, ut ibi incipiant homines, quæ hic noluerint, Dei mandata complere. Et hanc enim insaniam nobis isti maledici imponebant. Sextus est hic. *Liberum sic consistemur arbitrium, ut dicamus Dei nos semper indigere auxilio, & tam illos errare qui cum Manichæo dicunt hominem peccatum vitare non posse, quam illos qui cum Joviniano asserunt hominem non posse peccare.* Damnantur & hic Orthodoxi. Eos namque erga hominem necdum gratia fidei illustratum esse Manichæos, erga hominem verò regeneratum esse Jovinianistas, blaterabat assidue Julianus, ut testatur Augustinus in opere imperfecto. Septimus est hic. *Execramur blasphemiam eorum, qui nuptias primas cum Manichæo damnant.* Nempe Orthodoxos, qui dicunt commixtionem conjugum à Diabolo esse repertam. Etenim & istud dogma nobis appingebat Julianus. Ecce, quam monstrosi sermones adferuntur sancto Augustino. Malè item ei adferitur sermo ducentessimus nonus. In ejus exordio sic legitur. *Omnimodis detestandus est error Eutycheus, quem constat dudum post Augustini mortem*

Cap. 24. *quam ad Sedem Apostolicam misit versipellis Pelagius, quamque sanctus Augustinus refert in libro de gratia Christi ac de peccato originali.*

Cap. 21. *Est, inquam, professio ea ipsa, ut in nuper editis Augustini insignioribus opusculis doctè adverterent Moderni Lovanienfes. Audi enim in Symbolo isto varios articulos insigniter Pelagianos.*

Cap. 43. *Primus est hic. Baptisma unum tenemus; quod isdem Sacramenti verbis, in infantibus, quibus etiam in majoribus dicimus esse celebrandum.*

L. I. c. 12. *Hic articulus est Pelagii in Epistola ad Demetriadem: Et quoniam ambigua significationis est, eum potius exponit Augustinus, quam impugnet, in libro de natura & gratia.*

L. 3. c. 7. *Quartus est hic. Anatematizamus eos, qui Dei filium necessitate carnis mentitum esse dicunt, & tunc propter assumptum hominem non omnia facere potuisse voluit.*

L. I. cap. 100. 101. *Quintus est. Joviniani quoque damnamus errorem, qui dicit in futuro nos habituros esse virtutes, quas hic habere negleximus.*

Lib. I. ad Bonif. cap. 5. *Sextus est hic. Liberum sic consistemur arbitrium, ut dicamus Dei nos semper indigere auxilio, & tam illos errare qui cum Manichæo dicunt hominem peccatum vitare non posse, quam illos qui cum Joviniano asserunt hominem non posse peccare.*

Cap. I. *Damnantur & hic Orthodoxi. Eos namque erga hominem necdum gratia fidei illustratum esse Manichæos, erga hominem verò regeneratum esse Jovinianistas, blaterabat assidue Julianus, ut testatur Augustinus in opere imperfecto.*

fuisse detectum. Obiit namque Augustinus sub Pontificatu Cœlestini, dum Ecclesiæ Constantinopolitanae præsideret impius Nestorius; imperitus autem Senex Eutyche delirare cepit sub Pontificatu Leonis, dum Constantinopoli post ejecti Nestorii successorem sanctum Maximianum federet gloriofus Doctor ac Martyr Flavianus. Malè quoque ei tribuitur sermo quadragesimus sextus. In ejus namque exordio legitur varia, quæ clarum est esse penitus ab Augustino aliena. Sermo autem centesimus septuagesimus sextus malè reicitur in appendicem. Eum namque tamquam verè Augustinianum agnoscit Brevarium Romanum. At inquires, agit sermo iste adversus errorem orientalem, errorem utique Eutycheus. Respondeo ibi agi adversus errorem Agrii, Apollinarii, ac Valentini, ut palam est omni, qui sermonem istum legerit vel oscitanter. Estque, ut mihi quidem visum est, ita erratum in sermonibus aliis multis. Et quidem per omnem appendicem sparsus est error omnino corrigendus. Plures namque ibi elegantissimi sermones adscribuntur Eusebio Episcopo Emiseno, homini quidem, ut in virorum illustrium catalogo scribit sanctus Hieronymus, elegantis & Rhetorici ingenii, qui innumerabiles, & qui ad plausum populi pertinent, confecit libros, magisque historiam secutus, ab iis, qui declamare volunt, studiosissimè legitur; Græco tamen, fædoque Ariano, atque adeo sermonum istorum nequaquam Auctori. Sermones isti, si Augustini non sint, sunt sancti Eucherii Episcopi Lugdunensis, adeoque, ut seriò monet Cardinalis Baronius, sunt illi sine mora restituendi.

Cap. I.

Domini. infr. ad scæf.

Epist.

Cap. 19.

Eodem modo erratum hic inde est in aliis tomis. Etenim libellus de fide rerum invisibilium rejicitur in tomi quarti appendicem, cum tamen sit verissimus fæcus sancti Augustini. De eo namque sic scribit Augustinus ad Nobilem verum Darium. *Misi & alios libros, quos non petisti, ne hoc tantummodo facerem quod petisti. De fide rerum, quæ non videntur; de patientia, de continentia, de providentia, & unum grandem de fide & spe & charitate.* Et hinc libello de patientia apponi non debuisset hæc censura: *Augustini esse arguit erudita tractatio, & pbrasis congruens cum ea, quam habet libellus superior.* Neque superiori de continentia libello hæc: *Librum hunc esse sancti Augustini contestantur citationes Bedæ & Eugypii Abbatis.* Huc etiam referendum videtur, quod in fine indiculi scribit Possidius: *De continentia sermo unus.* Dicit debuisset de utroque: *Eum agnoscit Augustinus in Epistola ad Darium.* Et quidem etiam Epistolarum censura habet suos nævos. Etenim Epistola centesima vigesima scripta dicitur Honorato Coepiscopo: *Quod est omnino falsum.* Scripta namque est Honorato laico & adhuc Cathecumeno, isti ipsi, cui inscriptus est liber de utilitate credendi. Patet id ex hisce Epistolæ verbis. *Hinc gratias agimus Domino Deo nostro, quod est magnum Sacramentum in sacrificio novi testamenti: Quod ubi, & quando, & quomodo offeratur, cum fueris baptizatus, invenies.* Perperam putavit Indifex hunc Honoratum esse eum ipsum, ad quem scripta est Epistola centesima octuagesima. Hic namque fuit

fuit Episcopus: Teste sancto Possidio, Episcopus Ecclesiæ Thabenneusis, vel potius, meo quidem judicio, Thianensis. Credo enim hunc esse Honoratum istum, pro cuius è Tagastensi Alipii Monasterio ad Ecclesiæ Thianensis Presbyteratum assumpti patrimonio lista emerfit inter Alipium & Augustinum. Puto enim ex Presbytero esse tandem promotum in eisdem Ecclesiæ Episcopum. Puto id ex firmis conjecturis. Deinde, in Epistola ad Comitem Macedonium malè ponitur hæc annotatio marginalis: *De vita beata libro primo.* Poni debet libro primo de civitate Dei. Tertio, plurium Epistolarum ordo est planè præposterus: Quæstio namque pluries in tomi fine, responsio autem ponitur in ejus exordio. Quarto, perbreves illæ Augustini ad Comitem Bonifacium ac Bonifacii ad Augustinum Epistolæ videntur perperam esse rejectæ in appendicem. Rectè namque de illis dicit Cardinalis Baronius *De rebus aliisque in Africa inter Augustinum & Bonifacium transactis sunt, exstant perbreves utriusque Epistolæ utro citroque data, sed in appendice collocata, quas germanas esse, cujusvis fuerint, rerum gestarum illorum temporum argumenta declarant. Stylo tamen visæ sunt Augustini dissimiles, ob laconismos, quibus in illis scribendis Auctor usus est. Verùm etsi Augustini non esse quis certi probare possit, sanè quidem baud asseret commentitias, sed potius alicujus alterius magni nominis Africanorum Episcoporum litteras esse, puta Aurelii Carthagenensis vel Alipii Tagastensis Episcoporum, jure censèbit, quod esse germana certo certius cognoscatur, sed citetur nomine Augustini, cujus inscriptione notantur.* Certè non possunt esse litteræ Alipii, qui eo tempore jam obierat; ideoque penitus credo esse Augustini: Nusquam enim legitur S. Aurelium usque adeò intimè fuisse. Comiti Bonifacio familiarem. Neque quis miretur istos laconismos aliàs ab Augustino alienos. Eorum quippe necessitatem ac causam scribit Augustinus in alia ad eundem Bonifacium longiori Epistola, missa per hominem utriusque fidelissimum Diaconum Paulum. Nunc ergo sicut audi me saltem per litteras tibi sermone tantem, quas in periculis tuis nunquam tibi mittere potui, periculum cogitans perlatoris, & cavens ne ad eos, ad quos nollem, mea Epistola perveniret. Unde peto, ut ignoscas, si me putas plus timuisse quam debui, tamen dixi quod timui. Et quippe tempore ob manifestam perduellionem atque adversus Romanum Imperium cum Barbaris: Hispania in Africam evocatis conspirationem erat Comes Bonifacius lætæ Majestatis reus, ideoque non audebat Augustinus nisi paucissimis verbis, idque per nuntios longè fidelissimos, cum ipso, quantumvis longè amicissimum, communicare. Ea est causa istorum laconismorum. Et quidem adhuc ipsum Bonifacium extant tres longiores Augustini Epistolæ, ideoque Lovanienfis indifex perperam ex uno fecit duos. Istorum Doctissimorum virorum in Augustini opere corrigendo, purgando, atque ordinando, utilissimos labores venerat atque admiror; ubi tamen ipsum denuo typis mandari contigerit, opus erit nova revisione. Pergamus nunc ad sermones. ad fratres

Cap. 30.

Epist. 52.

A 422.

Epist. 70.

Remitas. Et quidem in illis nullam ego reperio sententiam S. Prosperi, ideoque constanter dico eos, aut sanè ipsorum multos, non esse S. Augustini.

CAPUT XXXVII.

Quod sermones isti non sint sancti Augustini, & probatur ex aliis: stylo quo scribitur.

HOC argumentum penitus frivolum esse putat Magister Basilii Legionensis. Sic namque dicit adversus Brasmatum. *Democri Erasmi L. 7. c. mus, cui non olet quod bene olet, conticescat, nota dicat, Olet stylum, stylum non sapit.* Dico tamen argumentum istud non esse contemnendum. Patet id ex ipso sancto Augustino, sic de Sancto Cypriano, quem, quia olim Hæreticorum Baptisma exuffilarat, Donatistæ assidue suum esse buccinabant, sic scribente ad Vincentium: *Rogastarum Episcopum Cartennensem. Cyprianum autem sensisse aliter de baptismo, quam forma & consuetudo habebat Ecclesiæ, non in Canonis, sed in suis & in conciliis litteris invenitur. Correxisse autem istam sententiam non invenitur. Non incongruum tamen de tali viro estimandum est quod correxerit. Et forsasse ipsum sic ab eis, qui hoc errore nimium delectati sunt, & tanto velut patrociniò carere noluerunt. Quamquam non desint, qui hoc Cyprianum non sensisse prorsus contendunt, sed sub ejus nomine à præsumptoribus atque mendacibus fuisse confictum. Næque enim sic potuit integritas atque castitas litterarum suarum, quamlibet illustri, Episcopis custodiri, quemadmodum scriptura canonica, tot linguarum litteris, & ordine & successione celebrationis. Exclisasticè custoditur, contra quam tamen non desuerunt, qui sub nominibus Apostolorum multa confugerent. Frustra quidem, quia illa sic commendata, sic celebrata sic nota est: Verùm quid possit adversus litteras nomine canonica auctoritate fundatas, vltantibus demonstravit ut impleat conatus auctoris, quod: & adversus eas ipsa qua tantæ notitiæ mole firmata non sunt, sese erigere non prætermisit. Nos tamen dicitur res non negamus illud sensisse Cyprianum. Quod & stylus ejus non habet quamdam propriam faciem, qua possit agnosci, &c. Ecce, quomodo quisque propriam faciem, ita & quisque Doctor proprium stylum habet, et quo à bonis oculis facile possit agnosci. Et quidem talem propriam faciem esse etiam in stylo sancti Augustini, testatur ipse in libro de gestis Pelagii sic scribens. *Nam & mihi quidam fratres nostri nonnulla opuscula sub meo nomine in Hispaniam venisse dixerunt, quæ me ab eis, quibus alia nostra legissent, non agnoscerentur, ab aliis tamen nostra esse crederentur.* Hoc ipsam contingit hisce sermonibus. Ut enim nihil dicam de frequentissimis eorum barbarissimis ab Augustino penitus alienis, sanè quisvis Augustino assuetus lector statim olfaciat eos non provenire ab Augustino. Quia itaque Augustino assueti de hac re judicare non possunt, appello ad quosvis assuetos. At inquires, quomodo in brevibus istis ad Comitem Bonifacium litteris Augustinus propter istius temporis circumstantias mutavit stylum, descenditque in istis*

Cap. 6.

per 25

se penitus alienos laconismos; ita quoque ad fratres istos dicens descendit in istos sibi penitus infueros. solacismos ac Barbarismos: Fratres quippe isti, uti ex istis sermonibus patet, erant stolidi ac rusticani. Respondeo eam esse infingem istorum sermonum imposturam. Etenim ex uno istorum fratrum Hipponensi monasterio simul & semel assumpti fuere decem Episcopi, plurimique ex omnibus aliis passim clerici: Quis ergo credat eos fuisse stolidos ac rusticanos? **Fateor** omnes non fuisse legis Christianae Doctores: Attamen dico eorum stolidissimos non fuisse laica plebe stolidiores, ad quam tamen dicens Augustinus non utitur sermonibus istis vitiatis. Deinde, ad fratres istos imperitiores scriptus est liber de agone Christiano: In quo etiam tales Latinitatis strumae nullae sunt. Et sane omnes fratres istos fuisse apertè studiosos, abundè patet ex disputationibus monasterii Adrumetini.

C. A. P. U. T. XXXVII.

Probatur hac ipsa nostra assertio ex variis istorum sermonum erroribus.

Serm. I. **P**rimus error continetur in his verbis. *Operventur ergo in nomine Domini sacrum ordinem non habentes usque ad horam lucernariam.* Etenim jam satis ostendi omnes istorum Eremiticorum monasteriorum fratres, etiam ipsum Praepositum fuisse merè laicos, neque vivo Augustino ullos ordinatos fuisse, nisi dum evocarentur ad alicujus Ecclesiae ministerium. At inquires, Episcopi Augustini centesima trigesima quinta scripta esse ad Abbatem Severum, quem Augustinus appellat suum Confacerdotem: Ergo monasteriorum Praepositi erant Sacerdotes. Respondeo Severum istum non fuisse Abbatem seu Eremitici monasterii Praepositum. Dico ipsum esse sanctum Severum Episcopum Milevitanum. Patet id tum ex contextu Epistolae, tum ex ejus epigrapha, in qua Augustinus ipsum vocat beatissimum ac venerabilem fratrem & Confacerdotem. Presbyter namque numquam Confacerdos, sed dumtaxat Compresbyter vocari solet; item monasteriorum Praepositi numquam Beatissimi, sed dumtaxat Dilectissimi per ea tempora vocabantur. Neque refert, quod Severus iste in prima superscriptione Epistolae vocetur Abbas: Ea namque non ab Augustino est, sed a nescio quo alio, quem secutus Epistolarum Indifex novum Severum malè divisit in duos. Fateor tamen Eudoxium monachorum Caprariensium Patrem fuisse Presbyterum. Haec dubiè ex dispensatione. Cum enim in deserta ista insula nullus esset populus, nullusque parochus, indulgit Augustinus, ut propter Eucharistiae mysteria Eudoxius in presbyterum ordinaretur.

Notaanda est illic vox *Horam lucernariam*. Vocatur lucernaria ab isto lucernario, de quo dicit primum Concilium Toletanum. *Lucernarium nisi in Ecclesia non legatur. Aut si legatur in villa, praesente Episcopo, vel Presbytero, vel Diacono legatur.* Hoc est istud lucernarium, de quo

Pf. 119. scribit sanctus Hieronymus. *Hora tertia oramus,*

bora sexta oramus, nona lucernarium facimus. Et sanctus Basilius magnus in libro de spiritu sancto. *Visum est Patribus nostris, vespertini luminis gratiam baud quam silentio arripere, sed mox, ut apparuit, gratias agere. Quis autem fuerit auctor illorum verborum, quae dicuntur in gratiarum actione ad lucernas, dicere non possumus.* Et Nicephorus Callixti. *Similiter in Cypro & Caesarea Cappadocum in Sabbato & in Dominico die, vespere post lucernarum accensionem, Episcopi & Presbyteri sacras scripturas populo exponunt.* Lucernarium itaque est istud Divinum officium, quod vespere fiebat ad occasum solis post accensas lucernas: Ab his lucernis vocabatur lucernarium. Nos hodie vocamus completorium: Quod & ipsum in quibusdam monasteriis dici non solet, nisi post accensas lucernas. Et ex his patet istorum sermonum Auctorem esse hominem antiquum, qui credi possit senior aut coaevus Carolo magno: Etenim *lucernarium* vox antiqua est, jam à pluribus saeculis obsoleta. Quod annotasse volui adversum illos, qui institutos ab Augustino Eremitas jam pridem extinctos putant, neque nos ex illis esse, utpote qui primò apparere ceperimus sub Pontificatu Alexandri quarti. Hos ego convinco ex isto Auctore. Palam namque est hunc adeò senem auctorem fuisse Eremitam Augustinensem.

Secundus error est in his verbis. *Veni ad civitatem Hipponensem cum charissimis meis amicis, Evodio, Simplicio, Nebridio, & Alipio.* Quis namque est iste Simplicius, cujus nusquam omnino meminit Augustinus? Quis iste Nebridius? Amicissimus quippe Nebridius cohabitavit Augustino suo Carthagine in studiis, videturque ei quoque cohabitasse Tagastae, dum ibi Augustinus profiteretur Rhetoricam. Item cohabitavit ei Mediolani in Italia. Testatur id Augustinus in suis confessionibus sic dicens. *Nebridius etiam, qui relicta patria vicina Carthagine atque ipsa Carthagine, ubi frequentissimus erat, relicto rure paterno optimo, relicta domo, & non secutura matre, nullam ob aliam causam Mediolanum venerat, nisi ut mecum viveret in flagrantissimo studio veritatis atque sapientiae.* Pariter suspirabat, pariterque fluctuabat, beatè vitæ inquisitor ardens, & quaestionum difficillimarum scrutator acerrimus. At verò ex Italia in Africam redices non cohabitarent, neque Carthagine, neque Tagastae, longè minus Hipponè. Tradit id Augustinus sic dicens in iisdem libris de suo Nebridio. *Erat inquisitor ardentissimus veritatis. Quem non multo post conversionem nostram & regenerationem per baptismum tuum, ipsum etiam fidelem catholicum, castitate perfectam atque continentiam tibi servientem in Africa apud suos, eum tota domus ejus per ipsum Christiana facta esset, carne solvisti, & nunc illa vivit in sinu Abrahae.* Ecce, Nebridius mox post reditum in Africam defunctus est, adeoque cum Augustino per triennium moratus non est in agris Tagastensibus, ut cum ipso inde migraret Hipponem. Deinde, Nebridius in Africa servivit Deo, non cum Augustino in vita communi, sed apud suos, totamque domum suam utique assiduè domesticis concionibus fecit Christianam: Habitavit Carthagine, seu potius propè ipsam in

Cap. 29.

Lib. 12. cap. 34.

Serm. 4.

Lib. 6. cap. 10.

Lib. 9. cap. 3.

rure paterno. Et quoniam Augustini societatem amabat ardentissimè, obtulit ei rustitudo, ajens se caussa matris non posse venire Tagastam seu ad rus Tagastensem: Cui sic respondit Augustinus.

Ep. 114. *Restare unum vides, ut tu quoque in commune consulas, quo vivamus simul. Quod enim cum matre agendum sit, quam certè frater Victor non deserit, tu multò meliùs calles quam ego.* Patet ergo hocce duos amicos in Africa non cohabitasse. Divisi fuere, dum ex Italia advenere Carthaginem: Tunc namque Nebridius lares paternos petiit, Augustinus verò ac Alipius hospitium accepere apud Innocentium Exadvocatum vicariae Praefecturae.

Serm. 4. *Tertius error est in his verbis. Valerius dedit mihi hortulum in Eremo à gentibus segregatum, ubi multo labore fatigatus edificare cepi monasterium, & congregavi in unum servos Dei per memora habitantes.* Falsum quippe est hortum Valerianum fuisse in Eremo segregatum à gentibus: Erat namque in agro suburbano, intra limites parochiae Hipponensis. Falsum quoque est collectos fuisse ab Augustino servos Dei per memora habitantes. Etenim usque ad Augustini tempora nullos viderat Africa monachos, adeò ut Donatistae eum introductorem Augustinum de introductis novis monstris sint calumniati. Hinc falsa sunt etiam haec verba. *Aliqui sunt ex vobis, qui per annos octoginta & amplius in Eremo sunt sanctissimè conversati.* Item haec verba de eisdem Eremitis.

Serm. 5. *Numquid verè fratres mei & Patres sunt? Numquid per eorum exempla ad viam veritatis perveni? Numquid eos semper dilexi, & eorum sanctam conversationem semper desideravi? Ex his patet Auctorem istum Augustinianae conversionis ac Augustinensis monastici instituti fuisse penitus imperitum.*

Ser. 17. *etiam haec verba. Aliqui sunt ex vobis, qui per annos octoginta & amplius in Eremo sunt sanctissimè conversati.* Item haec verba de eisdem Eremitis.

Serm. 5. *Numquid verè fratres mei & Patres sunt? Numquid per eorum exempla ad viam veritatis perveni? Numquid eos semper dilexi, & eorum sanctam conversationem semper desideravi? Ex his patet Auctorem istum Augustinianae conversionis ac Augustinensis monastici instituti fuisse penitus imperitum.*

Ser. 4. *Quartus error est in his verbis. Quia adversarius noster fortunatus ad partes pervenit, ideo redire Hipponem omnino compellor, cupiens illum videre, & cum eo pariter disputare. Ipse enim toto affectu dispare conatur filios, quos peperit in visceribus charitatis. Et in his. Si ergo Deus mecum, quis contra me? Numquid Fortunatus vel Arius cum suis insidiis? Nam quia verum eis dixi, ideo in Eremo insidias mihi posuerunt, volentes me comprehendere & occidere, & tamen Deus me liberavit.* Primò, grande mendacium, strophaque nimium imperita est, quod Augustinus disputavit cum Ario. Deinde, falsum quoque est, quod Augustinus jam Episcopus, ut quidem dicunt ei sermones, disputavit cum Fortunato. Patet hoc ex ipso Augustino sic dicente in libris suarum Re tractationum. *Eodem tempore Presbyterii mei, contra Fortunatum quemdam Manicheorum Presbyterum disputavi, qui plurimum temporis apud Hipponem vixerat, seduxeratque tam multos, ut propter illos eum ibi delectaret habitare.* Tertio, falsum est, quod Fortunatus iste struxerit Augustino in Eremo insidias. Patet id ex ipso Augustino sic ibidem dicente. *Consequenti die tandem confessus est nihil se adversus nos invenire quod diceret. Nec sane catholicus factus est, sed tamen ab Hipponè discessit.* Et clariùs ex sancto Possidio. *Fortunatus deficiens responsione, ultimò collaturum se cum suis majoribus ea, quae resellere non poterat, profectus*

Ser. 36. *Primò, grande mendacium, strophaque nimium imperita est, quod Augustinus disputavit cum Ario. Deinde, falsum quoque est, quod Augustinus jam Episcopus, ut quidem dicunt ei sermones, disputavit cum Fortunato. Patet hoc ex ipso Augustino sic dicente in libris suarum Re tractationum. Eodem tempore Presbyterii mei, contra Fortunatum quemdam Manicheorum Presbyterum disputavi, qui plurimum temporis apud Hipponem vixerat, seduxeratque tam multos, ut propter illos eum ibi delectaret habitare. Tertio, falsum est, quod Fortunatus iste struxerit Augustino in Eremo insidias. Patet id ex ipso Augustino sic ibidem dicente. Consequenti die tandem confessus est nihil se adversus nos invenire quod diceret. Nec sane catholicus factus est, sed tamen ab Hipponè discessit. Et clariùs ex sancto Possidio. Fortunatus deficiens responsione, ultimò collaturum se cum suis majoribus ea, quae resellere non poterat, profectus*

Lib. I. c. 16. *etiam ad nos Presbyter Januarius, qui videbatur sua honestè erogando, quasi consumpsisse, sed non consumpsit. Remansit illi quaedam pars pecuniae, id est, argentum, quod diceret esse filiae suae. Filia ipsius, Deo propitio, in monasterio feminarum & bonae spei est. Ecce, Januarius non in vinea aut agro occultè possessore, sed in pecunia, quam filiae suae esse diceret, ideoque eam tamquam filiae depositum palam servaret, commisit peccatum proprietatis. Falsum quoque est, quod Januarius testamento suo filium, quem habebat in saeculo, ditavit. Etenim, ut ibidem dicit Augustinus, Ecclesiam scripsit haeredem. Deinde, Januarius nullum habuit in saeculo filium, filius quippe ejus erat etiam in monasterio. Tantumque abest ipsum à Patre per testamentum fuisse ditatum, ut & ipse & soror ejus fuerint expressè exhaeredati. Sic namque dicit ibidem Augustinus. *Filia ipsius in monasterio feminarum est, filius ipsius in monasterio virorum est. Ambos exhaeredavit: Illam cum laude, ipsum cum elogio, id est, cum veneratione. Constat ecce istorum sermonum Auctorem non esse sanctum Augustinum, sed nescio quem impudentissimè mendacem, aut profundissimè imperitum.**

Cap. 6. *etiam ad nos Presbyter Januarius, qui videbatur sua honestè erogando, quasi consumpsisse, sed non consumpsit. Remansit illi quaedam pars pecuniae, id est, argentum, quod diceret esse filiae suae. Filia ipsius, Deo propitio, in monasterio feminarum & bonae spei est. Ecce, Januarius non in vinea aut agro occultè possessore, sed in pecunia, quam filiae suae esse diceret, ideoque eam tamquam filiae depositum palam servaret, commisit peccatum proprietatis. Falsum quoque est, quod Januarius testamento suo filium, quem habebat in saeculo, ditavit. Etenim, ut ibidem dicit Augustinus, Ecclesiam scripsit haeredem. Deinde, Januarius nullum habuit in saeculo filium, filius quippe ejus erat etiam in monasterio. Tantumque abest ipsum à Patre per testamentum fuisse ditatum, ut & ipse & soror ejus fuerint expressè exhaeredati. Sic namque dicit ibidem Augustinus. Filia ipsius in monasterio feminarum est, filius ipsius in monasterio virorum est. Ambos exhaeredavit: Illam cum laude, ipsum cum elogio, id est, cum veneratione. Constat ecce istorum sermonum Auctorem non esse sanctum Augustinum, sed nescio quem impudentissimè mendacem, aut profundissimè imperitum.*

est, & si sibi fortè de his satis minimè fecissent, suae animae consulturum: Atque ita ab omnibus, apud quos magnus & doctus videbatur, nihil voluisse in suae sectae assertione judicatus est. Quia ille confusione affectus, & sequenti tempore de Hipponensi civitate profectus, ad eandem amplius non remeavit. In ejus tamen locum venit alius quidam Presbyter, cujus nomen ignoramus. Proinde ab isto timidò ac fugitivo Fortunato nullum sui periculum tam crudelium insidiarum.

Quintus error est in his verbis. *Cavete ergo Sacerdotes, ne aliquis vestrum audeat insurgere contra Praepositum vel Presbyterum, qui omnium vestrum curam gerit.* Ita loquitur ibi Augustinus Episcopus ad suos Clericos Regulares. Ita, inquam, ibi loqui dicitur. At pessimè; Laicus namque Praepositus ac supra ipsum omnium curam gerens Presbyter, de quibus Augustinus in Regula, erant praefecti monachorum, nequaquam clericorum. His praeter immediatè sanctus Augustinus. Quod porrò Episcopus Augustinus in Domino Episcopali nullum sub se habuerit Decanum aut claustralem Priorem, satis patenter colligitur ex sancto Possidio, ex actis in designatione Eradii futuri post Augustinum Episcopi, ac praesertim ex moribus istorum temporum necdum agnoscendum ejusmodi subsidiarias Praefecturas.

Sextus error est in his verbis. *Similiter accedit Januario nostro. Paupertatem servare promisit, & tamen vineam & agrum nobis ignorantibus in saeculo possidebat. Et oblitus in suo sensu, nobis ignorantibus, testamentum fecit, & filium, quem habebat in saeculo, ditavit.* Falsum est, quod Presbyter Januarius sibi occultè retinuerit vineam & agrum. Patet id ex ipso sancto Augustino, qui in primo de communi clericorum vita sermone, Januarius casum accuratissimè refert, & dicit sic. *Venit etiam ad nos Presbyter Januarius, qui videbatur sua honestè erogando, quasi consumpsisse, sed non consumpsit. Remansit illi quaedam pars pecuniae, id est, argentum, quod diceret esse filiae suae. Filia ipsius, Deo propitio, in monasterio feminarum & bonae spei est. Ecce, Januarius non in vinea aut agro occultè possessore, sed in pecunia, quam filiae suae esse diceret, ideoque eam tamquam filiae depositum palam servaret, commisit peccatum proprietatis. Falsum quoque est, quod Januarius testamento suo filium, quem habebat in saeculo, ditavit. Etenim, ut ibidem dicit Augustinus, Ecclesiam scripsit haeredem. Deinde, Januarius nullum habuit in saeculo filium, filius quippe ejus erat etiam in monasterio. Tantumque abest ipsum à Patre per testamentum fuisse ditatum, ut & ipse & soror ejus fuerint expressè exhaeredati. Sic namque dicit ibidem Augustinus. Filia ipsius in monasterio feminarum est, filius ipsius in monasterio virorum est. Ambos exhaeredavit: Illam cum laude, ipsum cum elogio, id est, cum veneratione. Constat ecce istorum sermonum Auctorem non esse sanctum Augustinum, sed nescio quem impudentissimè mendacem, aut profundissimè imperitum.*

Serm. 5. *Similiter accedit Januario nostro. Paupertatem servare promisit, & tamen vineam & agrum nobis ignorantibus in saeculo possidebat. Et oblitus in suo sensu, nobis ignorantibus, testamentum fecit, & filium, quem habebat in saeculo, ditavit. Falsum est, quod Presbyter Januarius sibi occultè retinuerit vineam & agrum. Patet id ex ipso sancto Augustino, qui in primo de communi clericorum vita sermone, Januarius casum accuratissimè refert, & dicit sic. Venit etiam ad nos Presbyter Januarius, qui videbatur sua honestè erogando, quasi consumpsisse, sed non consumpsit. Remansit illi quaedam pars pecuniae, id est, argentum, quod diceret esse filiae suae. Filia ipsius, Deo propitio, in monasterio feminarum & bonae spei est. Ecce, Januarius non in vinea aut agro occultè possessore, sed in pecunia, quam filiae suae esse diceret, ideoque eam tamquam filiae depositum palam servaret, commisit peccatum proprietatis. Falsum quoque est, quod Januarius testamento suo filium, quem habebat in saeculo, ditavit. Etenim, ut ibidem dicit Augustinus, Ecclesiam scripsit haeredem. Deinde, Januarius nullum habuit in saeculo filium, filius quippe ejus erat etiam in monasterio. Tantumque abest ipsum à Patre per testamentum fuisse ditatum, ut & ipse & soror ejus fuerint expressè exhaeredati. Sic namque dicit ibidem Augustinus. Filia ipsius in monasterio feminarum est, filius ipsius in monasterio virorum est. Ambos exhaeredavit: Illam cum laude, ipsum cum elogio, id est, cum veneratione. Constat ecce istorum sermonum Auctorem non esse sanctum Augustinum, sed nescio quem impudentissimè mendacem, aut profundissimè imperitum.*

Epistol. 244.

Serm. 5.

Cap. 24.

Ep. 110.

Serm. 5.

Cap. 2.

CAPUT XXXVIII.

Adducuntur adhuc alii errores istorum sermonum.

Serm. 14. Septimus error est in his verbis. *Ut bene no-*
40. *stis, fratres charissimi, tria monasteria apud*
Hipponem merui Dei gratia laudabiliter ad honorem
sanctæ Trinitatis construere. Quorum primum hoc
est, in quo jam annis multis modico pabulo contenti
bilariter commoramini, visus hominum fugientes.
Aliud quoque monasterium in horto, quem sanctus
noster Pater Valerius mihi dedit, edificatum est.
Et quoniam postquam Presbyter Episcopus factus
sum, nec semper hic vobiscum habitare potui, nec
cum fratribus, qui in prædicto monasterio positi
sunt, propterea intra domum Episcopi mecum ha-
bere volui monasterium clericorum. Et in his. Et
licet fratres nostri, qui collocati sunt in horto sancti
Episcopi Valerii, satis distent ab urbe, quia eorum
tamen fama divinius divulgata est, ordinavi, ut
verbum Dei salubriter prædicarent. Ecce, quomodo
terram judicant, ligant & solvant, &c. Primò
namque falsum est, quod Augustinus edificavit
monasterium in nescio qua solitudine Hipponen-
si, atque in ipso habitavit. Patet id ex sancto
Posidio. Dicit enim Augustinum cum amicis
de Italia reducem in Africam, habitasse per
riennium in agro Tagastensi, quoad Hipponem,
ubi Agentem in rebus in istam tuam societatem
lucrari quærebat, à populo apprehensus est,
factusque Presbyter edificavit monasterium in
horto Valeriano. Deinde falsum est, agrum
istum Valerianum atque ædificatum in ipso mo-
nasterium fuisse satis distitum ab urbe. Patet id
ex eodem Posidio. Dicit enim fuisse intra Ec-
clesiam, id est, intra limites Parochiæ civitatis
Hipponensis. Tertio tandem falsum est, quod
Augustinus fratres ordinavit ad ministerium
verbi ac audiendas fidelium confessiones. Est
mera fabula, Ecclesiasticæ istorum temporum
disciplinæ palam adversa, ideoque ridenda,
non referenda.

Serm. 21. Octavus error est in his verbis. *Ad virum il-*
lum Simplicianum, qui à juventute sua devotione
Deo vivebat, in omni charitate pervexi, deprecans
eum, ut mihi quosdam servos Dei de suis donaret.
Et donavit eos mihi paternè. Quare paternè eos
mibi donavit? Quia sciebat me in Africa monaste-
rium velle edificare. Et assumptis mecum Anastaso,
Fabiano, Severo, Nicolao, Dorotheo, Isaac,
Nicoftrato, Paulo, Cyrillo, Stephano, Jacobo,
& Vitali pauperulo, qui pecuniæ sacculum apud
Mediolanum invenit, & non rapuit. Igitur istis
mecum assumptis, imitari cupiebam cum charissimis
meis amicis, Evodio, Alipio, & Pontiano, qui
dum mecum fuerant, & cæteris duodecim, quos nun-
quam assumpseram, illos, quorum famam etiam san-
ctus Presbyter Hieronymus mihi descripserat, & sic
pervenii ad Africam. Primò falsum est, quod
Augustinus ex Italia in Africam secum duxerit
istos monachos Italos. Patet id ex sancto Pos-
sidio. Dicit enim Augustinum regressum esse
in Africam cum aliis civibus & amicis suis, nulla
facta mentione istorum Italorum. Et ex ipsius

Augustini confessionibus. Dicit namque se re-
gressum in Africam cum fratre Navigio, Filio L.9. c.8.
Adeodato, Alipio, Evodio, ac Nebridio.
Dicit se egisse cum Simpliciano ante auditum L.8. c.3.
Potitianum, adeoque antequam monachos sciret,
aut de monachismo cogitaret. Et sanè si Ita- 4 5
li isti Augustinum ad Afros comitati sint, cur
nulla penitus apud ipsum de illis mentio aut me-
moriam? Proinde comitatus iste est inter fabulas
computandus. Deinde falsum est, Severum Ep. 24.
fuisse Italum. Constat ex ipso Augustino. Di-
cit enim fuisse suum concivem Tagastensem.
Tertio falsum est, pauperulum istum pecuniæ
repartorem venisse cum Augustino in Africam.
Patet ex Augustino. Eum quippe in sermone Serm. 19.
verbis Apostoli mirificè laudat, de monachismo cap. 7.
autem ejus aut in Africam adventu ne vel ver-
bum. Quarto denique falsum est, sanctum
Hieronymum per epistolas communicasse Au-
gustino, dum hic adhuc esset in Italia. Patet
ex ipso Augustino. Dicit enim primam amici-
tiam nasci cepisse tempore sui Presbyteratus,
idque opera sancti Alipii, qui nescio qui-
bus de causis profectus tunc fuit in terram
sanctam.

Et quidem de Pontiano isto referunt nobis
sermone ista mirabiles strophas ac fabulas, men-
daciæque nimium grossa. Sic quippe dicunt. Ser. 22.
Sed dicetis, Ecce multi sumus, & præter Evo-
dium, Alipium & Pontianum, qui de scriptura
sancta multum noverunt, omnes grossi idiotæ sumus,
igitur doce nos orare. Et infra. Evodius, Alipius,
Pontianus diu Romæ mecum fuerunt. Et in alio Ser. 36.
loco. Ego etiam infidelis eram, & non solùm à
Carthaginensibus, sed à Romanis acutissimus repu-
tabar à cunctis. Copiosa turba circumdabat frequen-
ter, & me transire videntes & audientes, manum
ori suo ponebant, circum Romanum Tribunalis ca-
put me fecerant, & uxorem Pontiani filiam mihi
æqualem paraverant. Audeo enim dicere, audeo
hoc asserere, in nullo me mutatum fuisse, omnia
contemnens, cuncta que promiserant spernens, di-
vitias abhorrens, civitatem cautè relinquens, fu-
giens Mediolanum, uxorem non quaerens, cogitans Ser. 43.
nihil pejus habere quam consortium mulierum & so-
cietatem. Et rursum. Cum essemus apud ostia Ti-
berina, matre charitatis sociati, expectantes tem-
poris tranquillitatem, causa remeandi ad Africam,
& gratia illius, cui terra & mare obediunt, com-
pulsus à Pontiano Praefecto, viro clarissimo, qui de
Roma ad nos videndum venerat, cum eodem iterum
reversi sumus Romam, ad intuentiam diligentius
magnifica aedificia & opera Paganorum. An hæc
omnia dicantur de eodem Pontiano, nescio:
Interim sive de eodem, sive de diversis, sunt
omnia fabulosa ac plena mendaciis. Primò,
quis iste Pontianus inter Eremitas una cum Ali-
pio ac Evodio adeò doctus, atque cum illis du-
o commoratus Romæ? Augustinus, qui
ejusmodi sodalium suorum assidue meminit i-
stius Pontiani nullam omnino memoriam facit:
ideoque credo ipsum esse socium sicutum ab isto
Auctore. Secundò, falsum est, Alipium eo
tempore, quo Augustinus erat Episcopus, ha-
bitasse in monasterio horti Hipponensis. Etenim
ante Augustinum Episcopus factus est, ideoque

pridem tunc fecisset Tagastam. Tertio, fal-
sum est, Eremitas istos Hipponenses fuisse
grossos ac Idiotas. Eremus namque ista erat
quasi quædam Theologica Academia, è qua
plurimi ad omnem partem clericatum, ac simul
& semel decem fuere assumpti ad Episcopatum.
Quarto, falsum est, Evodium Romæ cohabi-
tasse Augustino. Patet id ex libris confessionum
ejus. Sic enim ibi dicit de se ac fociis suis jam
baptizatis ac habitantibus in rure Casliaco Gram-
matici verendum. *Qui habitare facis unanimes in*
domo, consociasti nobis & Evodium, Juvenem ex
nostro municipio. Qui cum agens in rebus militaret,
prior nobis ad te conversus est & baptizatus, & reli-
cta milita seculari, accinctus est in tua. Simul eram-
us, simul habitabamus placito sancto; quæreba-
mus, quisnam locus nos haberet utilius servientes
tibi, pariter remeabamus in Africam. Ecce, Au-
gustinus & Evodius neque Romæ neque Medio-
lani simul cohabitarent. Quintò, falsum est,
quod Romani Augustinum Rhetoricæ Professorem
facere voluerint caput tribunalium, quodque
ipse id recusavit. Etenim ipse eo tempore adhuc
totus vanus vanis inhiabat honoribus, ac per po-
tententes, qui ei non deerant, amicos ambiebat
nescio quem Præsidatum. Quomodò ergo am-
babus manibus non arripuisset supremum istum
Tribunatum? Sextò, falsum est, Romæ para-
tam ipsi fuisse uxorem. Neque enim homo sedus
uxorem tunc, sed suæ libidinis satietatem quæ-
rebat, cæpitque uxor prius quæri Mediolani,
maximè matre dante operam, quo ipsum jam con-
jugatum baptismus salutaris ablueret. Septimò, fal-
sum est, ipsum tunc divitias abhorruisse, ux-
oremque non quæsisse, accogitasse nihil esse pe-
jus mulierum consortio ac societate. Ea quippe
sedissima ac tenacissima cupiditas in ipso postre-
ma mansit, fuitque longè miserimè sub ipsa cap-
ptivus, quousque audita voce. Tolle lege, tolle
lege, legeret in Apostolo. Non in cubilibus &
impudicitis. Octavo, falsum est, ipsum Roma
exiisse occultè. Exiit enim eversione publica,
per suos præsertim tunc Manichæos sollicitata &
impestrata. Falsum tandem est, Præfectum ur-
bis, dum apud ostia Tiberina esset, fuisse quem-
pian Ponjanum. Etenim dum Augustinus Ro-
ma Mediolanum ad Rhetoricæ professionem
abiit, Urbanam Præfecturam gerebat Symma-
chus, isque Augustinum dictione proposita proba-
tum misit Mediolanum: Eamque gessit plurimis
adhuc post annis. Eam quippe adhuc gessit, dum
sanctus Bonifacius assumptus fuit ad Sedem Apo-
stolicam, atque adversus ipsum acriter fovit
schisma Eulalianum. Abiit ergo, ut hi fabulo-
ssimi ac mendacissimi sermones sint sancti Au-
gustini. Adeoque lapsus est Magister noster Ba-
silii Legionensis, dum ex isto omnium menda-
cissimo sermone quadagesimo octavo postremam
sancti Prosperi sententiam putavit esse desum-
ptam.

Duos alios errores habemus in sermone vige-
simo primo. Primus est in his verbis. *Ego, qui*
Episcopus sum, summè cavere debèo, ne res paupe-
rum divitiibus largiantur, quòd bene feci huc usque.
Nam consanguineos habeo, & nobiles se esse non eru-
desunt, & ad me Episcopum veniunt dicentes:
Lupi Christi. Opera Tom. XII.

Da nobis aliquid Pater, caro enim tua sumus. Fal-
sum quippe est Augustinum fuisse divitem aut
Nobilem. Patet id ex ipso Augustino, qui in
sermone secundo de communi vita clericorum
sic dicit de seipso. Non decet Augustinum, id est
hominem pauperem de pauperibus natum. Et alibi
se vocat filium hominis pauperuli Tagastensis. Hinc
Patre vita sancto studia sua nequit proficere,
nisi adjutus ære Romaniani, viri Nobilis ac di-
vitis Tagastensis. Testatur id ipse tam in suis
confessionibus, quam etiam in libris contra Aca-
demicos, sic scribens ad istum Romanianum:
Tu me adolescentulum pauperem ad peregrinà studià
pergentem & domo & sumptu & animo excepisti:
Tu patre orbatum amicitia consolatus es, hortatio-
ne animasti, ope adjuvisti. Tu in nostro ipso mu-
nicipio, favore, familiaritate, communicatione do-
mus tuæ penè tecum clarum, Primatemque fecisti:
Ecce, Augustinus non erat sanguine clarus seu
nobilis, sed ex nimia Romaniani amicitia ac
communione propemodum talis evasit. Et haud
dubiè pater ejus Patricius fuit nescio quis opi-
flex: Hinc namque deficientibus operis ejus ne-
quirit pia mater vidua filii studia de cætero susti-
nere. Alter istius sermonis error est in his verbis:
Sanctus Episcopus Valerius de bonis Episcopatus
ut monasterium in Eremo edificarem, mihi multum
donavit. Non enim satis fuit patrimonium meum,
nisi etiam ipse me coadjuvasset. Contrarium enim
dicit Augustinus in Epistola ad Albinam, & in
sermone primo de communi vita Clericorum:
Dicit namque illic, se omne suum, quantum
vis tenue, patrimonium effudisse in pauperes,
aliasque pias causas Ecclesiæ Tagastensis, ac
venisse Hipponem cum unico, quo tunc indu-
batur, vestimento. Tertius error est forsitan in
his verbis. Quia solus stare non poteram Episco-
pus, idè rogavi sanctum senem Episcopum Vale-
rium, ut infra domum Episcopi monasterium cleri-
corum constituerem. Et placuit sancto Episcopo mihi
condescendere. Suprà namque ostendi esse admo-
dum probabile, quod clericorum monasterium
Augustinus non instituerit, nisi post mortem
Valerii: Tunc namque prius nactus fuit plenam
administrationem, forsitan & primam habita-
tionem domus Episcopalis.

Alium errorem sanctitati sancti Augustini ad-
modum injuriosum habemus in sermone trigesi-
mo sexto. In illo enim de uxore, seculari ho-
nore, alijque id genus agens sic dicit Augusti-
nus Episcopus. *Hæc omnia servus iniquitatum me-*
arum facere notebam, qui tamen nunc servus Chri-
sti ea, que diximus, & majora tentor habere fre-
quenter. Plenè, inquam, blasphemum est
Augustinum Episcopum talium tentationum
motibus adhuc fuisse impetum. Non solùm
enim ab ejusmodi confensibus, sed etiam ab
ipsis motibus fuit alienus statim à lecto Aposto-
lo, Non in cubilibus & impudicitis. Patet id ex li-
bris soliloquiorum, quos utique scripsit cathe-
cumenus. Ibi namque à ratione interrogatus,
num adhuc honores appeteret, respondit. Fa-
teor eos modo ac penè his diebus cupere destiti. Et
rogatus de uxore, Nonne te delebat interdum pul-
chra, pudica, morigera, literata, vel que abs te facile
possit erudiri, asserens etiam dotis tantum, &c. sic.

reposit. Quantum velis licet eam pingere atque cumulare bonis omnibus, nihil mihi tam fugiendum quam concubitus esse decrevi: Nihil esse sentio, quod magis ex arce deliciarum virilem, quam blandimenta feminea, corporumque ille contractus sine quo uxor haberi non potest. Prorsus nihil huiusmodi quero, nihil desidero, etiam cum horrore atque aspernatione talia recorder. Et hanc mirificam mentis sanctitatem in ipso fuisse quotidie audiam, ipse testatur in libro decimo suarum confessionum. Proinde istorum sermonum Auctor est non solummodo mendax, sed etiam in Augustinum sædè in iurius.

Serm. 37.

Alia adhuc mendacia habemus in hisce verbis. Ecce ego jam Episcopus Hipponensis eram, & cum quibusdam servis Christi ad Æthiopiã perrexi, ut eis sanctum Christi Evangelium prædicarem. Et vidimus ibi multos homines ac mulieres capita non habentes. Vidimus & in inferioribus partibus Æthiopiæ homines unum oculum tantum in fronte habentes. Nota verba, Homines & mulieres. Ex iis quippe non male quis forsitan colligat Auctorem istum fuisse Gallum aut Walonem; Hi namque viros vocant homines. Verum ostendamus mendacia. Primum falsum est, talia unquam monstra visa fuisse ab Augustino. Testatur id ipse in libris de civitate Dei, ubi omnia hominum monstra enumerans, sic dicit. Ferunt quosdam sine cervice oculos habere in humeris, & cætera hominum vel quasi hominum genera, quæ in maritima platea Carthaginiensis mustro picta sunt, ex libris sumpta velut curiosioris historiæ. Ecce, talia hominum monstra dicit à se visa, non in Æthiopia, sed in opere musivo Carthaginiensi. Neque dicit ea monstra esse, sed dicit: Ferunt esse. Et iterum. Perhibentur quidam unum habere oculum in fronte media. Et rursus. Gentium narrat historia. Solita itaque mendacis scaterere. Sanè de rebus à se visis non ita loqueretur Augustinus. Neque quis dicat libros hosce scriptos ex intervallo: Constat namque eos in senio ejus esse scriptos. Alterum mendacium est, Augustinum Episcopum gratia prædicandi Evangelii profectum fuisse unquam in Mauritaniam Paganam. Profectus quidem fuit in Mauritaniam Cæsariensem: Attamen non gratia prædicationis, ea quippe Provincia erat plena Christianis ac Episcopis; sed ad componenda quædam negotia Ecclesiastica, legatus eò à Zozyimo, Pontifice Romano. Scimus ibi varia fuisse per ipsum præclarè gesta: Verum de monstris istis aut ejus ad istas remotissimas gentes Apostolatu nihil scimus, ideoque in mendaciis computamus. Et quidem esse mendacium testatur ipse in Epistola ad Hefychium Episcopum Ecclesiæ Salonitanæ. Existimabat Hefychius totum undequaque orbem esse per Apostolos impletum sacrosancto Domini ac Dei nostri JESU CHRISTI Evangelio, ideoque novissimum diem jam propediem instare: Cui sic respondit Augustinus. Quod putat venerabilitas tua jam hoc per ipsos Apostolos factum, non ita esse certis documentis probavi. Sunt enim apud nos, hoc est, in Africa, barbaræ innumerabiles gentes, in quibus nondum esse prædicatum Evangelium, ex iis qui ducuntur inde captivi, & Romanorum servituti jam miscentur, quotidie nobis addiscere in promptu

L. 16. c. 8.

Epist. 80.

est. Pauci tamen anni sunt, ex quo quidam eorum rarissimi atque paucissimi, qui pacati Romanis finibus adhaerent, ita ut non habeant Reges suos, sed super eos Præfetti à Romano constituuntur imperio, & illi & ipsi eorum Præfetti Christiani esse ceperunt. Interiores autem, qui sub nulla sunt potestate Romana, prorsus nec Religione Christiana in suorum aliquibus detinentur. Clarè ecce Augustinus dicit istum suum ad interiores, alioque barbaros Afros Apostolatam esse mendacissimam imposturam. Neque putes eum contigisse ex intervallo: Scripsit enim Augustinus Epistolam hanc jam senex, uti patet ex aliâ ejus Epistola ad eundem Hefychium. 78.

CAPUT XXXIX.

Adducuntur adhuc alii errores istorum Sermonum.

IN Sermone vigesimo quarto sic dicit iste Impostor. Legimus, fratres charissimi, sanctum Patrem Hieronymum Cardinalem fuisse in Ecclesia sancti Laurentii martyris: Et quia Romanos de avaritia & fatida fortiter luxuria reprehendebat, per vestem muliebrem eum proclamare in populo voluerunt, sed Deo auxiliante, sanctitatis fama nimè diminuta, Romam tandem egressus est, & cum Paula & Euslucio, earum patre rogante, aspernam vitam duxit. Peccat hic Auctor in antiquam cautè mentientium legem, Oportet mendacem esse sui memorem. Dicit namque, legimus, eoque verbo satis indicat se non Hieronymo cœtaneum, sed longè posteriorem. Primum itaque hujus sermonis mendacium est, sanctum Hieronymum fuisse Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem. Sanctus namque Hieronymus, licet sancto Pontifici Damaso cohabitavit atque in conscribendis Decretalibus Epistolis servierit, nequaquam tamen fuit in Romam Ecclesiam ac Romanam clericorum tabulam adscriptus. Adscribi enim noluit in ullam ejusmodi tabulam, adeò ut sancto Paulino Ecclesiæ Antiochenæ Episcopo, ipsum importunè ad presbyterium urgenti, consentire ac manus sibi imponi noluerit, nisi ea lege, ut non referretur in tabulam Antiochenam. Alicui enim Ecclesiæ adscriptus clericus libertatem suam amittebat, neque ab illa poterat migrare, fixurus alibi domicilium: Quæ omnia Hieronymo, peregrinationem atque orthodoxarum Ecclesiarum ac scholarum lustrationem amanti, penitus displicebant. Atque sub ista suæ libertatis lege à Paulino fuit Hieronymus ordinatus. Patent hæc omnia ex ea solemnè inter Hieronymum ac Joannem Hieronymum ac Vincentium, eò quod in sua Diocesi fixi habitarent, necnon Hieronymi fratrem Paulinianum, eo quod in sua Diocesi apud fratrem frequens esset, volebat potestati suæ subicere, atque referre in canonem ac tabulam Clericorum Hierosolymitanam, Etenim in Epistola ad Pammachium sic istum Joannem alloquitur sanctus Hieronymus. Porrò quod dicitis te perisse, ut subirentur Ecclesiæ Dei, & non

Epist. 78.

scin- 16. c. 16.

scinderent eam, neque proprium sibi facerent principatum: De quibus dicas, non satis intelligo. Si de me & Presbytero Vincentio, satis multo dormisti tempore, qui post annos tredecim nunc exciatus hæcloqueris. Ob id enim & ego Antiochiam, & ille Constantinopolim, urbes celeberrimas, deseruimus; non ut te in populis prædicantem laudarem, sed ut in agris & in solitudine adolescentiæ peccata desentes, Christi in nos misericordiam desisteremus. Sin autem de Pauliniano tibi sermo est, vides eum Episcopo suo esse subiectum, versari Cypri, ad visitationem nostram interdu venire, non ut tuum, sed ut alienum, ejus videlicet, à quo ordinatus est. Quod si hic etiam esse volueris, & in exilio nostro quietus in solitudine vivere, quid tibi debet, nisi honorem, quem omnibus debemus Episcopis? Fac à te ordinatum: Idem ab eo audies, quod à me misello homine sanctæ memoriæ Episcopo Paulinus audivit. Num rogavi te, ut ordinaret? Si sic Presbyterium tribuis, ut monachum nobis non auferas, tu videris de judicio tuo; sin autem sub nomine Presbyteri tollis mihi propter quod sæculum reliqui, ego habeo quod semper habui, nullum dispendium in ordinatione passus es. Ad quæ verba rectè scribit Cardinalis Baronius. Ex his vides, nequaquam sustinuisse Hieronymum alicui, cum ordinatus est, adscribi titulum, nec postea in aliquam referri Ecclesiam tolerasse. Immo de ambobus, nempe de Hieronymo & Vincentio Epiphanius ad Joannem scribens testatur, nec precibus unquam adduct potuisse, ut vel saltem in monasterio Sacerdotis munere fungerentur. At si quod plerique dicunt, idem Hieronymus à Damaso Papa factus est Cardinalis tituli sanctæ Anastasiæ, cur non redigi vellet à Joanne sub Ecclesia Hierosolymitana, non aequè excepit, sicut de ordinatione à Paulino facta, ita de Cardinalatu, quo dicit à Damaso Romæ donatum? Eam namque exceptionem adduxit pro fratre suo Pauliniano. Dicit eum scriptum esse in clericorum tabula Salaminiensi, ideoque scribi non posse etiam in Hierosolymitana. Si ergo & ipse scriptus fuisset in tabula Romana, haud dubiè id, tamquam exceptionem preemptoriam, allegasset. Deinde; aliqui dicunt ipsum fuisse Cardinalem sancti Laurentii; aliqui Cardinalem sanctæ Anastasiæ: Quia nempe mendaces raro solent convenire. Neque quis dicat eum factum Cardinalem ex intervallo: Constat namque hanc cum Joanne controversiam post mortem Damasi contigisse. Notanda illic sunt hæc Hieronymi ad Episcopum Paulinum verba. Si sic Presbyterium tribuis, ut monachum nobis non auferas. Declarant enim antiquum Ecclesiæ morem, quo per quemvis clericalem gradum solebat exui monachus.

A. 378.

Alterum istius sermonis mendacium est, quod sanctus Hieronymus à Romanis Clericis, quos offenderat, periclitatus sit Roma expelli in veste muliebris. Scimus quidem Hieronymum tam istorum Clericorum quam novi Pontificis Siricii gravem incurrisse invidiam. Hinc namque in Præfatione versionis Dydimi de spiritu sancto sic dicit adversus istos clericos. Phariseorum conclamavit Senatus, ubi nullus scriba vel filius, sed omnis quasi indiglo sibi prælio doctrinarum, adversum me imperitæ factio conspiravit. Et in Epist. Lupi Opera Tom. XII.

stola ad Pammachium sic scribit adversus Siricum. Audio totius in te urbis studia concitata. Audio Pontificis & populi voluntatem pari mente congruere. Minus est tenere Sacerdotium, quam mereri. Fateor item Hieronymum propter novi Pontificis ac Romani cleri invidiam, statim à morte sancti Damasi, Roma exivisse, ac quasi exire compulsum. Verum quid de habitus muliebris injuria periclitatus sit, fabula ac impostura est, sanctissimo huic Doctori, ipsique Romanæ Ecclesiæ nimium contumeliosa. Adversus quam eleganter ac nervosè exclamat Cardinalis Baronius. O quanti emisisset ista Rufinus, si quis talia suo tempore excogitasset, dum leviora queque mendacia, quæ in Hieronymum quoque modo esse jactata audisset, ignominia à se contexta coronæ concessit? Adeò ut ad imposturam banc refellendam illud sufficiens esse dicatur argumentum; quod Rufinus istud non invenit in eum, quod in fronte fuerat collocandum. Unde certum esse commentum probatur. Cum præsertim res tanta, in tantum virum, locoque talis admissa, nec angulum orbis præterisse poterit, ubi non sciretur. Neque verò solet Romana Ecclesia in imponendis penis ita delirare. Sanè si talem sanctissimi viri injuriam permisisset attentari Papa Siricius, non tacuisset id sanctus Paulinus Nolensis Episcopus, quem Hieronymo addicissimum novimus, Siricio autem infensissimum. Ac ex variis tandem Hieronymi locis constat ipsum honorificè urbe Romana exivisse.

Ep. 32.

A. 385.

Diversi quoque errores continentur in sermone vigesimo quinto: Sic enim ibi legimus. Scitote, fratres mei, quod antiquitus Patres nostri fideles jejunare consueverunt in vigiliis magnarum solemnitatum usque ad noctem, quod laudandum erat & bonum. Sed hoc non solum, sed etiam vigiliabant per noctem, & ad Ecclesiam ludendo & charizando conveniebant, quod detestabile erat & malum. Tales non solum Romani erant, non solum Papienses & Ravennates; sed etiam Mediolanenses. De qua turpi consuetudine dolebat Mediolanensis Mater mea; & institutum est, ipsa instigante, à Patre nostro sancto Ambrosio, ut vigiliæ cessarentur vel cessarent à cunctis, ut homicidia & fornicationes à fidelibus deponerentur. Auctor hic videtur mihi non esse purus Catholicus, sed de Hæresi Vigilantiana suspectus: Damnat enim nocturnas vigiliis propter quosdam nequam hominum abusus solitos in ipsis committi. Eam namque esse unam è Vigilantii Hæresibus, patet ex sancto Hieronymo, qui adversus Vigilantium sic scribit ad Presbyterum Riparium. Quod dicitis eum vigilias execrari, facit & hoc contra vocabulum suum, ut velit dormire Vigilantius, & non audiat Salvatorem dicentem, sic non potuistis una hora vigilare mecum? Et in libro adversus ipsum. Error, autem & culpa juvenum, vilissimarumque mulierum, qui per noctem sæpè deprehenduntur, non est Religiosis hominibus impudendus: Quia & in vigiliis Paschæ tale quid fieri plerumque convincitur, & tamen paucorum culpa non præjudicat Religioni, qui & absque vigiliis possunt errare vel in suis vel in alienis domibus. Apostolorum fidem Judæ proditio non destruxit: & nostras ergo vigilias malæ aliorum vigiliæ non

Ep. 53.

Cap. 4.

G. de-

destruent. Quin potius pudicitie vigilare cogantur, qui libidini dormiunt. Quod enim semel fecisse bonum est, non potest malum esse, si frequenter fiat: Aut si aliqua culpa vitanda est, non ex eo quod sepe, sed ex eo quod fit aliquando, culpabile est. Non vigiliis itaque diebus Paschae: Ne expectata diu ad alteriorum desideria compleantur; ne occasionem peccandi uxor inveniat; ne maritali non possit clave concludi. Ardentius appetitur, quidquid est rarius. Urget assidue Hieronymus vigilias Paschales: Eas namque solas probabat Vigilantius, ut toto anno posset securus dormire. An paschales vigilias etiam probavit Auctor istorum sermonum, nescio; palam tamen est, ipsum in hac parte fuisse purum putum Vigilantium. Et hinc denuo credi potest fuisse Natione Gallos: Inter hos enim Vigilantius venenosos suos sibilos sibilabat.

Deinde, palam manifestat Auctor iste se esse Augustino longè posteriorem, dum dicit sanctorum vigilias fuisse antiquitus jejuniari solitas usque ad noctem. Etenim sanctissimam istam consuetudinem fuisse tempore Augustini ubique adhuc usitatissimam, patet ex variis istorum ac vicinorum temporum Conciliis, atque ex ipso Augustino, praesertim in libro de moribus Ecclesiae Catholicae, atque in Epistola ad Presbyterum Casulanum. Tertio, mentitur nocturnas vigilias abrogatas ac cassatas fuisse à sancto Ambrosio, idque ad instantiam sanctae Monicæ. Patet id ex ipso sancto Augustino, qui in libris suarum confessionum, cum dixisset se adhuc Catechumenum ac recens baptizatum mirificè affectum fuisse hymnis & canticis, suavesonantis Ecclesiae vocibus, sic subdit. Excubabat pia plebs in Ecclesia, morti parata cum Episcopo suo, seruo tuo. Ibi Mater mea, ancilla tua, sollicitudinis & vigiliarum primas partes tenens, orationibus vivebat. Tunc hymni & Psalmi ut canerentur secundum morem orientalium partium, ne populus maroris rædio contabesceret, institutum est: Et ex illo in hodiernum retentum, multis jam ac pene omnibus gregibus tuis & per cætera orbis imitantibus. Ecce, sancta Monica vigilias non petivit abrogari, sed primas partes in ipsis tenuit, atque de ipsis quasi vixit. Sanctus item Ambrosius eas non abrogavit, sed novo Hymnorum ac Psalmorum cantu adauxit, istudque augmentum univèrsa sub cælo Ecclesia probavit ac recepit. Patetque id ipsum ex ipso etiam Ambrosio. Sic namque dicit ad suum populum. Jejunavimus Sabbato, vigilias celebravimus, orationibus pernoctantes institimus. Hinc etiam in Ecclesia Africana eas non sustulit Augustinus, sed quosdam earum abusus dumtaxat reformavit. Patet id ex sermone isto, quem habuit Augustinus Carthagine in Basilica sancti Cypriani. Aliquando ante annos non valde multos etiam istum locum invaserat perulantia saltatorum. Istum tam sanctum locum, ubi jacet tam sancti Martyris corpus, sicut meminerunt multi, qui habent ætatem, invaserat pestilentia & pestifera saltatorum. Per totam noctem hic cantabatur nefaria, & cantantibus saltabatur. Quando voluit Dominus per sanctum fratrem nostrum Episcopum vestrum, ex quo hic cæperunt sanctae vigiliae celebrari, illa pestis in quantum reluc-

data, postea cessit diligentia, erubuit sapientia. Ecce, sanctus Aurelius Carthagenensis Episcopus in Ecclesiam sancti Cypriani, in qua per noctem ejus festi solebant fieri petulantes cantus & saltus, introduxit sanctas vigilias: Tantùm abest, ut eas abrogaret. Patet id ipsum ex hisce Augustini ad populum verbis. Nonne id egit in nomine Christi institutio vigiliarum istarum, ut ex isto loco citata pellerentur? Solebant in istis vigiliis cantare citharis, aliisque id genus musicis instrumentis: Quem morem ejecit Augustinus. Quapropter constanter dico hujus sermonis Auctorem non esse Augustinum, sed nescio quem impurum ac sæculentum Vigilantium.

In eodem sermone assidue asserit animam rationalem infundi per novam creationem. Quòd etiam est ab Augustino penitus alienum. Etenim jam senex de antiqua sua cunctatione sic dicit in libris suarum retractationum, retractans libros suos de Animæ origine. In iis omnibus in quibus multa necessaria differunt, defendi de origine animarum, quæ singulis dantur, cunctationem meam. Et retractans libros contra Academicos. Quod attinet ad Animæ originem, qua sit ut sit in corpore, nec tunc sciebam, nec adhuc scio. Et hic lapsus est Cardinalis Baronius, dum istam cunctationem putat ab Augustino in libris adversus Vincentium Victorem fuisse revocatam: Etenim in libris istis aliud non agit Augustinus, quam eam suam cunctationem stabilire. At longè sædiù lapsus est impurus auctor iste, dum novam quotidianam Animarum creationem attribuit sancto Cypriano. Apud sanctum namque Cyprianum de ea quaestione ne vel verbum reperias: Suam item imperitiam egregè prodit in hisce suis de sancto Jacobo Apostolo Zebedæi filio verbis. Nec diem mortis ejus celebramus, sed potius translationis. Hæc verba convincunt eum sancto Augustino esse longè posteriorem. Licet namque sancti Jacobi Apostoli translatio de Palestina in Hispanias dudum ante Augustini tempus facta sit, utpotè facta ipso anno, quo ipse Herodis gladio in Judæorum gratiam percutus est dudum tamen post Augustini ævum hominibus innotuit. Prius namque innotuit sub regno Religiosissimi Principis, Alphonsi casti, ac Episcopatu Theodemiri, Episcopi Iriensis. Adeoque & tunc priùs cepit à fidelibus celebrari.

Alius denique intolerabilis error est in hac Epigraphe. De obitu Valentini Episcopi Carthagenensis. Etenim per Augustini tempora inter Ecclesiam Carthagenensem Episcopos nullum novimus Valentinum. Dum Augustinus ab Hipponensibus ad Presbyteratum raperetur, Ecclesiae Carthagenensis praesidebat sanctus Aurelius: Dispensavit in Concilio Nicæno, ut Augustinus Valerio adhuc vivo ordinaretur Coepiscopus: Sed itaque usque ad mortem propemodum sancti Augustini. Proximè ei successit Capreolus, Capreolo Quodvultdeus, Quodvultdeus Deogratias, Deo gratias Eugenius, nullus omnino Valentinus. Quod Aurelio Capreolus successerit, patet ex Liberato Diacono, sic scribente in suo Breviario. Scripsit Imperator Theodosius & beato Augustino Hipponensi Episcopo per Ebagnium Magistratum,

Plalm. 32.c.1.

L.2.c.56

L.1.c.5

Ser.55.

Cap.5.

Africanum, ut ipsi Concilio Ephesino praesaret suam praesentiam: Qui Ebagnius veniens Carthagem magnam, audivit à Campolo urbis ipsius Antifite Beatum Augustinum ex hoc mundo migrasse ad Dominum. Acceptis ab eo ad Imperatorem literis loquentibus de obitu beati Augustini, Constantino-polim, unde venerat, rediit. Pro Campolo legendum est Capreolo. Patet id tum ex elegantissimis synodalibus literis, quas adversus Nestorij perfidiam ad Ephesinum Concilium dedit Capreolus, tum ex Vincentio Lirinensi, qui sic dicit de isto Concilio. Cum lecta esset sancti Capreoli Episcopi Carthagenensis Epistola. Huic Capreolo successit Quodvultdeus, ad quem adhuc ejusdem Ecclesiae Diaconum scripsit Augustinus librum de Haeresibus. Patet id ex sancto Viatore Episcopo Uricensi, qui Quodvultdeum Carthagenis Episcopum dicit à Genserico nudum atque exspoliatum esse detrusum in exilium: Idque Anno Christi 439. ut tam sanctus Prosper quam Marcellinus affirmant, eo namque anno prius venit Carthago in potestatem Barbarorum. Proinde lapsus est hic Cardinalis Baronius, sic scribens de sancto Capreolo. Successit hic Quodvultdeus, qui Aurelio fuerat subrogatus. Hoc planè falsum est. Etenim Capreolus sedit Carthagine Episcopus tempore Concilii Ephesini, at verò Quodvultdeus dudum post pulsus est in exilium: Debet itaque Capreolo successisse, non eum præcessisse. Credo Baronium deceptum fuisse ex hisce Augustini verbis ad sanctum Honoratum Episcopum Thianensem. Charitati tuae misso exemplo Epistole, quam fratri Quodvultdeus nostro Coepiscopo scripsi, putabam me onere caruisse, quod mihi imposuisti. Putavit, inquam, Baronius Quodvultdeum sedit Carthagine Episcopum adhuc Augustino vivo, Capreolum autem Augustino jam mortuo: Adeoque hunc isti successisse. At errat. Etenim iste Augustini Coepiscopus Quodvultdeus non fuit Episcopus Carthagenensis, sed Episcopus Centuriensis, cujus causa discussa ac agitata fuit in Concilio Milevitano. Hallucinatur item Baronius, atque ex ipso Severino Binio in suis ad secundum Carthagenensium Concilium notis, dum in sedem Carthagenensem intrudunt nescio quem Genedium, dicuntque eum jam Seni Aurelio fuisse ordinatum Coepiscopum, quomodo olim Valerio fuerat coordinatus Augustinus. Tota ratio eorum est, quia in dicto Concilio legitur Genedium praesidisse, quod utique non poterat, nisi fuisset Episcopus Carthagenensis. At dico esse meram fabulam. Primò, quia tales vivo adhuc Episcopo superordinationes fuerunt tunc in Africa rigidissime prohibita: Patet id ex sancto Possidio, qui sic dicit de sancto Augustino. Quod in seipso postea fieri non debuisset, ut vivo suo Episcopo ordinaretur, & dixit & scripsit, propter Concilii universalis vetitum, quod jam ordinatus didicit: Nec quod sibi factum esse doluit, aliis fieri voluit. Unde etiam fatetur, ut Concilium constitueretur Episcoporum, ab Ordinatoribus debere Ordinandis vel Ordinatis omnium statuta Sacerdotum in notitiam esse deferenda. Statutum id fuit in tertio Concilio Carthagenensi. Aurelium

Cap. 42.

A.430.

Ep. 180.

Cap. 8.

Cap. 3.

porro hujus canonis fuisse primum prævaricatorum numquam credidero. Secundò, quamvis Genedius fuisset Aurelii Coepiscopus, debuisset tamen Aurelius sedere ac sententiam dicere ante ipsum: At verò Aurelius ibi sedit ac dixit post Genedium: Clarum ergo est, eum non fuisse Aurelii Coepiscopum. Quid ergo? Respondeo primò, pleraque Africana concilia, uti & multa alia, esse miserabiliter distorta ac permixta. Ex duobus aut tribus quandoque fit unum; ex uno fiunt plura; frequenterque turbatur ordo canonum ac Episcoporum. Et ita factum esse potuit in hac praesenti Synodo Carthagenensi. Dico itaque Genedium nescio cujus Sedis Episcopum ista forsitan ratione in istius Concilii Praesidem esse promotum. Utinam viri docti quandoque unanimiter intendant plenissimæ conciliorum correctioni. Respondeo secundò, pro Genedio forsitan legendum esse Genethlium, Aurelii in Sede Carthagenensi proximum præcessorem. Mensurio namque ultimo Carthagenis pacifico Episcopo successerunt Cæcilianus & Majorinus; his Rufus ac Donatus magnus, etenim assentiri non possum Doctissimo Ecclesiae Aurelianensis Episcopo Gabrieli Albaspinio, ubi in suis ad sanctum Optatum Milevitanum Episcopum præclarissimis observationibus ait Majorinò proximè successisse Donatum à Casis Nigris; his successere Gratus & Parmenianus; his Genethlius ac Primianus, Genethlio Aurelius successit, Primiano autem nullus: Eo quod post Carthagenensium Collationem Donatistæ Episcopi de suis ubique Basilicis per leges Imperiales fuerint extrusi, privatiq; omni facultate novos Episcopos in mortuorum sedes substituendi. Quapropter etiam labitur Franciscus Balduinus, dum Primiano successisse putat Januarium istum, ad quem extant quædam Epistolæ sancti Augustini. Palam namque est istum Januarium unacum Primiano fuisse Primatem Episcopum: Primatem Numidiæ, nequaquam Primatem Carthagenensem. At inquires, Cur ergo in actis Collationis Carthagenensis assidue præponitur Primiano? Respondeo ex eisdem palam constare Primianum, non Januarium fuisse tum Donatistarum Carthagenensem Archi-Episcopum, atque etiam in omni Africa istius factionis Principem universalem. Patet ex hisce verbis Viatoris Episcopi Tabbornensis. Susceperam quidem mandatum, sed quia Beatissimus Pater & Princeps noster Primianus nunc suscepit, me necesse est mandare his actis. Januarium iste fuit Episcopus in Casis Nigris, uti palam patet ex Donatistarum ad suum mandatum subscriptionibus, quas in Collatione recitavit Scriba Rufinianus. Verum cur ubique subscribit, comparat, ac sedet ante suum Principem Primianum? Respondeo eadem de causa, ob quam ubique præponitur Felici Donatistarum Episcopo Romano. Donatistæ enim, quoniam sine Romanæ Cathedralis communionem sciebant nullam posse esse veram Ecclesiam, etiam illic sibi Pseudo-Episcopum ordinarunt. Proinde Januarium præponere suo Principi Primiano, non ratione eminentioris Cathedralis, sed ratione majoris in Episcopatu ætatis. Malè quidem & contra Africanos

Cap. 3.

N. 201.

N. 149.

Ep. 16.

L.9. c.7.

Pf. 109.

Serm. 115. de divers. cap.4.

nos canones: Ita tamen fecere. Istiusque facti rationes discutere, non est hujus loci. Quod porro Genethlius fuerit ante Aurelium Carthaginensis Episcopus, patet ex Augustino ita scribente ad quosdam Episcopos Donatistas. *Inde nescio quomodo ventum est ad commemorationem beatae memoriae Genethlii Episcopi, quod nescio quam constitutionem datam contra illos compresserit, & effectum habere non siverit. Laudabant illum omnes, & benignissime praeferbant. Inter quas laudes à nobis subiectum est, quod etiam ipse Genethlius, si in eorum manus incidisset, rebaptizandus censeretur.* Hic ergo Genethlius jam senio gravis in Episcopatus sui Collegam forsitan adscivit sanctum Aurelium, eaque est causa, cur in ista Carthaginensi Synodo adfuerint duo Carthaginenses Episcopi, curque primo loco sederit Genedius seu Genethlius: Quia nempe hic Episcopus erat, Aurelius autem dumtaxat Coepiscopus. Quod namque iste Collegas adsciscendi mos fuerit in Africa admodum tunc familiaris, patet ex sancto Possidio, qui de Augustino Valerii Coepiscopatum recusante agens sic dicit. *Dum illi feri solere ab omnibus suaderetur, atque id ignaro transmarinis & Africanis Ecclesiae exemplis probaretur, compulsus atque coactus succubuit, & Episcopatus curam & majoris loci ordinationem suscepit.* Et quia id ipsum ipsi sancto Aurelio contigerat, ideo ad dispensandum etiam cum Augustino fuit Aurelius adeo promptus. Ea porro dispensatio fuit apud Afros, ut jam audivimus, omnium postrema. Quapropter Aurelius sibi in Coepiscopum non adscivit Genedium, sed Genedius aut Genethlius olim sibi

Aurelium adsciverat in Collegam. Quidquid interim sit de isto Genedio, nullus tamen per haec tempora fuit Carthaginis Episcopus Valentinus. Fuit tum quidam Valentinus Numidia Primas, de quo supra memini me esse locutum. Severinus Binius in jam dictis suis notis male putat eum fuisse Xantippi successorem. Etenim Valentinus hic mendoso isti secundo Carthaginensi Concilio unà cum Alipio interfuit tamquam Numidia Primas: At vero Xantippus, utpote Alipii in Episcopatu Tagastensi successor, Primatum prius accepit post mortem Alipii: Ergo Xantippus iste fuit successor, non praecessor Valentini. Iste tamen Valentinus, utpote Numida, nequaquam fuit Episcopus Carthaginensis. Fuit Episcopus Ecclesiae Vajenensis. Patet ex num. 99. Collatione Carthaginensi: Ibi namque tamquam talis ab Exceptore Martiali fuit proclamatus atque ab omnibus agnitus. Et hinc in alio Collationis loco passim male legitur *Valentius*: legi num. 57. namque debet *Valentinus*. Tota ista Collatio opus habet seria revisione. Neque mirari satis possum, quomodo Franciscus Balduinus, Gabriel Albaspineus, Severinus Binius, aliique viri docti dicant Episcopales Sedes Montani, Adeodati, ac Protasii, qui unà cum quatuor aliis egeret ibi partes Donatistarum, esse huc usque ignotas. Etenim ex ipsa Collatione palam constat Montanum fuisse Episcopum Zamensem, Adeodatum Episcopum Milevitanum, Protasium autem Episcopum Tubiniensem. Verum de his aliis. Et quidem in istis Sermonibus sunt errores adhuc multi alii. Interim jam adducti sufficiunt, ut quis rationalis homo videat eos non esse Augustini.

Psal. 164.

Cap. 8.

AMICO LECTORI

N quaestione hac dixi quaedam requirentia firmam memoriam. Hinc in uno puncto lapsus sum: Dum Numidia Primatem Sylvanum dixi fuisse Episcopum Perdicensem. Fuit namque Episcopus Summensis. Patet id ex Catholicorum Episcoporum ad Comitem ac Cognitorem Marcelinum Epistolis, quas in Collationis Carthaginensis exordio legit Romulus Exceptor: Earum quippe secundae Sylvanus subscripsit hoc modo, *Sylvanus Episcopus primae sedis Provinciae Numidiae*; primae autem sic, *Sylvanus Senex Episcopus Ecclesiae Summensis*. Donatistae tamen Felicem suum ejusdem loci Episcopum vocabant Episcopum Zummensem. Deinde in alio loco exponens crimen Donatistarum, quod sanctus Optatus nobis proponit his verbis, *Nec maledicerent Deo*, omisi alia ejusdem Optati verba, quibus ipse clarissime exponit seipsum. Optatum quidem rectè exposui, addere tamen debueram haec ejus verba. *Neminem fugit, quod omnis homo, qui nascitur, quamvis de parentibus Christianis nascatur, sine spiritu mundi esse non possit, quem necesse sit excludi ab homine & separari ante salutare lavacrum. Hoc exorcismus operatur, per quem spiritus immundus depellitur, & in loca deserta fugatur. Fit domus vacua in pectore credentis, fit domus munda: Intrat Deus & habitat, Apostolo dicente, vos estis templum Dei, & in vobis Deus habitat. Et cum Deo unusquisque plenus sit, de quo fur diabolus aliquid involare contendit; Vos rebaptizando exorcizatis hominem fidelem & dicitis Deo habitanti, Maledicte, exi foras. Audit ergo Deus injurias non sibi debitas, & hujusmodi habitaculum deserit: Et homo, qui Deo plenus in Ecclesiam intraverat, egreditur vas inane.*

C. 7. 8.

num. 18. num. 16. nu. 114. Cap. 9.

Lib. 4.

INDEX

Capitum hujus quæstionis quodlibeticæ.

P refatio ac resolutio quæstionis.	Fol. 1.
Cap. I. Augustinus à primo suæ conversionis exordio fuit semper statui monastico mirificè affectus, ac ipsum etiam, prout tunc poterat, sequatus.	f. 2
Cap. II. Augustinus cum suis in Africam rediit, semper tamquam monachus ac monachorum pater vixit, ac tandem factus Hipponensis Ecclesiæ presbyter in agro suburbano primum ædificat sui Eremitici Ordinis conventum.	f. 3
Cap. III. Hec Augustini ac Possidii adducta loca elucidantur.	f. 6
Cap. IV. Explicatur locus controversus sancti Possidii.	f. 7
Cap. V. Augustinus monachismum primum inducit in Africam.	f. 9
Cap. VI. Monasticum Augustini institutum statim propagatum fuit per omnem omnino Africam.	fol. 11.
Cap. VII. Factum sancti Aurelii magis explicatur.	

AD CAPUT VII.

D eclaratur Pontificia potestas Episcopi Carthaginensis.	
Cap. VIII. Resolvitur quoddam dubium incidens.	Fol. 21.

AD CAPUT VIII.

D iscutitur Megalii Episcopi Calamensis, Sylvani Episcopi Summensis, Valentini Episcopi Vagenensis, ac Xantippi Episcopi Tagastensis successio in Primum Numidie.	
Cap. IX. Unde per omnes Africanas Ecclesias orta fuerit ista miserabilis inopia clericorum.	f. 24

AD CAPUT IX.

N umerantur varia facinora Donatistarum, quibus omnem Africam fecere irregularem ac inopem Clericorum.	
Cap. X. Enumerantur aliquot sancti Augustini per Africam monasteria Eremitica.	Fol. 29
Cap. XI. De genere hominum, quod Augustinus ad hæc sua monasteria solebat admittere.	f. 32
Cap. XII. De præcipuis horum monasteriorum observantiis.	f. 34
Cap. XIII. An ea omnia, quæ Augustinus, Au-	

relius, Alipius, Fulgentius, alique id genus Episcopi in hortis, agris, ac insulis fundaverunt, monasteria fuerint monasteria Eremitarum seu monachorum, an clericorum.	f. 36
Cap. XIV. Hoc ipsum probatur ex sancto Paulino, sancto Evodio, ac sancto Salviano.	f. 38
Cap. XV. Reicitur glossa Gabrielis Pennotti.	fol. 39.
Cap. XVI. Hoc ipsum probatur ex variis locis libri de opere monachorum.	f. 40.
Cap. XVII. De habitu sancti Augustini ac monachorum ejus.	f. 42
Cap. XVIII. De Augustini caligis ac calceis.	f. 43
Cap. XIX. De Augustini interula atque oratio.	fol. 44.
Cap. XX. De Augustini Cucullo ac pallio.	f. 45
Cap. XXI. De Augustini Casula.	f. 47
Cap. XXII. De colore habitus Augustiniani.	f. 47
Cap. XXIII. De pelliceo Augustini cingulo.	f. 48
Cap. XXIV. De tonsura ac barba Augustini.	fol. 48.
Cap. XXV. Digressio quædam.	f. 51
Cap. XXVI. Reditur ad Augustinianam tonsuram.	fol. 51.
Cap. XXVII. Explicatur locus sancti Augustini in speciem contrarius.	f. 52
Cap. XXVIII. Quid sit birrum.	f. 53
Cap. XXIX. De media tunica.	f. 54
Cap. XXX. De institutione Clericorum seu Canoniorum Regularium.	f. 56
Cap. XXXI. Adducta Augustini verba magis explicantur.	f. 59
Cap. XXXII. De origine Africanarum Sanctimonialium.	f. 60
Cap. XXXIII. Quare sanctus Augustinus adeo acriter suis Sanctimonialibus inculcet, ut gerant humile capitis velamen?	f. 62
Cap. XXXIV. De Regula sancti Augustini: Quibus fuerit primo scripta & data?	f. 64
Cap. XXXV. An sermones ad fratres in Eremita sint germanum opus sancti Augustini?	f. 66
Cap. XXXVI. Quod sermones isti non sint sancti Augustini, probatur ex alieno stylo.	f. 69
Cap. XXXVII. Probatur hæc ipsa nostra assertio ex variis istorum sermonum erroribus.	f. 70
Cap. XXXVIII. Adducuntur adhuc alii errores istorum sermonum.	f. 72
Cap. XXXIX. Adducuntur adhuc alii errores istorum sermonum.	f. 74

PRODIDAGMATA PHILOSOPHICA TOTI PHILOSOPHIÆ PRÆAMBULA.

In quibus

Accuratè explicatur quidquid circa Terminorum significationem, suppositionem, ac prædicationem possibile est de siderari. Adeoque non solis Philosophis & Theologis; sed & Juris-peritis perutilia, ac pernecessaria.

Auctore

FR. CHRISTIANO LUPO, Yprensi, Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, Quondam in Gymnasio Bruxellensi, modò in Conventu Colonienfi Philosophiæ Professore.

Serenissimo, ac Reverendissimo Principi,
DOMINO
MAXÆMILIANO HENRICO

UTRIUSQUE BAVARIÆ
DUCI,
COMITI PALATINO

Rheni.
SERENISSIMI, AC CLEMENTISSIMI DOMINI NOSTRI, PATRUI SUI, FERDINANDI, ARCHIEPISCOPI, ET PRINCIPIS ELECTORIS COLONIENSIS, &c. IN ECCLESIA HILDESHEIMENSI

Illustris Colonienfis ad Sanctum Gereonem Collegii

PRÆPOSITO,
Metropolitanarum, ac Cathedralium Ecclesiarum Colonienfis, Magdenburgenfis, Saltzburgenfis, Monasterienfis, Halberstadienfis, Hildesheimenfis, Paderbornenfis, Constantienfis, Argentinensif, &c.

CANONICO,

Principi prius, Re, quam Spe Magno, ac ad Sacri Romani Imperii Solamen, ac Levamen desuper dato.

In quo
Magnificentia & Comitas, Clementia & Majestas, Scientia & Pietas, aliaque similes Principem facientes animi dotes sedem fixere, ac de primatu certamen iniere.

A DIVO
Divorum Avorum S. R. I. Regum, ac Caesarum Sanguine non degeneri

NEPOTI.
Sacrae & Augustae Bavaricae Domus

AUGUSTO SEMINI,
Ac defolatarum in Sacro Romano Imp. Ecclesiarum

FIRMISSIMÆ SPEI, &c.

Domino suo Clementissimo.

FR. CHRISTIANUS LUPUS post.
Augustarum oscula manuum, se suaque omnia

D. C. Q.

Nec non perennem felicitatem, ac felicem perennitatem, & bene inchoatae, beneque ominatae Juventutis ad Nestorea usque tempora beatam traductionem apprecatur, & exoptat.

Serenissime ac Reverendissime Princeps.

Clementissimam SERENITATIS TUÆ Audientiam audaſter interpellat importunus hic Philosophiæ meæ præambulo: nihil adferens politioris culturæ, aut ornamenti sed multi indigens subſidii, ac adjumenti. Quod à quo postulare, aut expectaret auctius ac firmius, quam à Reverendissima SERENITATIS TUÆ Clementia? Mecastor à Nemine. Etenim Magnificentiam, Comitatem, Prudentiam, Pietatem, Scientiam, Scientiaque amorem, aliaque verum Principem facientes virtutes in te semper miratus est, & adſtupuit ſingulares. Nihil ſibi ſperavit de longa per Principes, Reges, Auguſtoſque Cæsares traducta propagine: Non attendit ad Heroica, verèque Auguſta Stemmatuſ Auguſti geſta: Tranſiit avitam Bavaricæ Sanctimoniam, Pietatem, ejuſque ſummam, nec haſtenus ſatis laudatam in Orthodoxam Eccleſiam, ac Romanum imperium Benevolentiam, ac Beneficentiam: Nihil eum inflexit Bavarorum Ducum in magna illa Lutherana Eclipſi intacta Fides, ac intermerata Religio: Non denique adſpexit magnificentiſſima ac Bavaricæ Ducibus digna in Ordinem noſtrum Beneficia, S. P. Auguſtino, ejuſque Dilecto filio, Tolentinati Nicolao per univerſam

PRODIGATA
PILLOSOHICA

Handwritten text in the left margin, including the name 'Lupus' and other illegible script.

Bavariam erecta Tempia; ac extracta Cœnobia. Hæc enim omnia si attendisset, alienorum potius, quam Tui, aut Tuorum admirator, & amator fuisset. Invenit in Te, quæ eum satiant: quæque eum aliis attendere, aut alia suspicere, attendi tamen & suspici plus quam digna, omnino non tolerarent. Quis enim non stupeat in adolescente ætate constitutum Principem Aula egredi, prætas ætati isti delicias abominari, pro futuro Sacri Romani Imperii subsidio duris affæcere, ac in omni Scientiarum, ac studiorum Circo omnibus se ostendere admirabiliorum? Etenim audivimus Te, SERENISSIME PRINCEPS, in solennibus pulpitis perorando, ac in publicis Gymnasiis dissertando; Auditoribus quidem concitare stuporem, & acclamationem; Oratoribus verò, Philosophis, ac Theologis invidiam, Zelum, ac æmulationem. Non immerito sanè de Reverendissima Tua Clementia sæpè sæpius cantitari audio, quod de similis spei, ac genii Principe decantandum nobis apposuit Poeta ingeniosus:

*Sistite natales timidi numerare Deorum:
Cæsaribus, virtus contigit ante diem.*

Qui talis profectò, tantusque cum sis, Impudentiam velim ut excuses meam, eminentibus hisce tuis virtutibus innoscere sæpè animus meus ambiit, sæpius desideravit. Verùm quid? Homo defuit, qui me ad tam eminens, celsumque fastigium elevaret. Adjunxi ergò me præsumptuoso huic Philosophiæ meæ Præambuloni. Hic etenim proprio pondere, proprioque propriæ naturæ ductu ad Clementiæ Tuæ Serenissimam Audientiam, Serenissimumque Judicium currit, omnemque æquum iudicem, Censorem, & Tutorem refugit, firmissimum ac tutissimum sibi sub Clementiæ Tuæ tutela domicilium sine ulla hæsitacione, aut titubacione præsumens. Præsumo mecastor & Ego. Etenim quid ni præsumamus? Non enim accedimus Principem, qui alieno opus habeat iudicio, qui famæ credat, & fallacibus vulgi rumoribus; verùm, ut dicebat ingeniosus ille.

*Pagina Judicium docti subitura movetur
Principis, ut Clario missa legendæ Deo.*

*Itaque.
Da mihi te facilem, dederis in Cætera vires:
Ingenium vultu statquè caditquè tuo.*

Etenim si Eruditissimæ Tuæ Clementiæ placuero, aliis quibuscumque placuisse, aut displicuisse parùm, immò nihil omnino curavero. Deus ter Opt. Max. SERENITATEM TUAM Orthodoxæ Rom. Ecclesiæ, Sacroque Romano Imperio, Sanctæ ac verè Catholicæ Bavaricæ, Ordini nostro, mihi que Clientum Tuorum infimo ad Nestorea usque tempora salvam ac incolumem perpetuare dignetur.

Dabam Augustæ Ubiorum, 5. Februarii, 1640: ad S. Augustinum, In festo Sacratissimæ Virginis & Martyris Agathæ.

Serenis. ac Reverendis. Clementiæ Tuæ Cliens officiosissimus,

FR. CHRISTIANUS LUPUS.

Ad

Prodidagmata Philosophia R. P. Christiani Lupi.

Adyenient merces, docilis concurre Juventus,
Tutaque jam portum Puppis anhela subit.
Puppis anhela subit, Logicæ quæ prædita merce est:
Quam nec Plato tulit, quam nec Aristoteles.
At quæ tristis hyems nigrescis corripe vela,
Ne pereant merces, naufragiumque ferant.
MAXIMILIANE DOMUS BAVARÆ GENUINA PROPAGO,
Tende rati dextram, subsidioque veni.
Surgentes sapiens compescas Æole Ventos:
Ipso ne in portu prora voretur aquis.

Aliud

Ad Invidos Epigramma.

*Quid laceras verum Logices canis invidæ dogma?
Tene remorsurum vis Lacerare Lupum?*

Testandæ Benevolentis suæ

Per-Illustris ac Reverendissimus Dominus FRANCISCUS
WILHELMUS BARO à BOCHOLT, Cathedralium
Eccles. Hildesheimensis, ac Halberstadiensis respective
Custos, ac Canonicus, &c.

D I S -

DISPUTATIO I.

De essentia & objecto Prodidagmatum.

DUBIUM PRIMUM.

Quodnam sit objectum Prodidagmatum?

Respond. breviter & dico: objectum Prodidagmatum est congrua & legitima significatio, & constructio vocum. Probat: quia objectum scientiæ, vel artis est illud, circa quod scientia vel ars versatur, & in cujusexplicatione, vel directione occupatur; atqui prodidagmata, sive sint scientia, sive ars, de quo statim, tota occupantur in dirigenda legitima significatione & constructione vocum; ergo legitima significatio, & constructio vocum est proprium objectum prodidagmatum. Probat minor: quia in summulis sive prodidagmatis explicatur significatio vocum, scilicet significatio vocis concretæ, & abstractæ, vocis simplicis & compositæ, vocis denominantis & denominativæ, &c. Item explicatur vocum suppositio, ampliatio, distractio, status, appellatio &c. Item vocum prædicatio, oppositio, æquipollentia, &c. Item docetur modus voces recte supponendi, recte ampliandi, appellandi, prædicandi, opponendi, &c. Atqui vocum suppositio, ampliatio, status, distractio, appellatio, prædicatio, oppositio, &c. sunt vocum constructiones, sunt enim constructionum species; ergo prodidagmata tota occupantur in dirigenda & docenda legitima vocum significatione, & constructione. Probat minor: quia constructio, ut definit Alvarez in sua syntaxi, est legitima vocum inter se compositio; vel ut definit Despauterius, est debita dictionum in oratione ordinatio, atqui vocum suppositio, ampliatio, appellatio, &c. sunt debita vocum in contextu orationis ordinationes; ergo sunt constructiones, sive sunt species constructionum. Probat minor: quia suppositio est positio vocis in contextu orationis pro suo significato, ampliatio vocis est positio vocis in contextu orationis ad significandum significatum suum conjungi subiecto pro aliqua temporis differentia per principalem propositionis copulam non importata, appellatio est applicatio sive ordinatio significati formalis unius vocis supra significatum alterius, & sic de aliis; atqui hæc omnia, uti evidens est, nihil sunt aliud quam debita vocum in oratione ordinationes, & positiones; ergo etiam nihil sunt aliud quam species constructionum.

Christi. Lupi Opera Tom. XII

2. *Conclusio* hæc efficaciter confirmari potest ex secunda regula antepredicamentali: quia inter genera subordinata quorum unum sub alio collocatur, unum est species alterius; atqui constructio & suppositio sunt genera subordinata; ergo unum est species alterius; ergo vel suppositio est species constructionis, vel constructio est species suppositionis; atqui constructio non potest esse species suppositionis, multæ enim sunt constructiones, quæ tamen constat non esse suppositiones; ergo necessario suppositio est species constructionis. Probat minor: quia genera subordinata sunt quæ sub se habent aliquas communes species, aliquasque communes differentias; atqui constructio & suppositio habent sub se aliquas communes species; ergo sunt genera subordinata. Probat minor: quia metaphora, cathecresis, synecdoche, allegoria, omneseque alii tropi, ac multæ figuræ rhetoricæ sunt simul constructiones, & suppositiones; ergo constructio & suppositio habent aliquas communes species. Quod constructiones sint, manifestum est, nec ullus sapiens negabit: sunt etenim debita & ornata dictionum in oratione ordinationes: quod etiam suppositiones sint, facile probatur, quia suppositio est positio vocis in contextu orationis pro suo significato; atqui metaphora, allegoria, cathecresis, &c. sunt positiones vocum in contextu orationis pro aliquo suo significato; ergo sunt suppositiones. Probat minor: quia metaphora est translatio vocis à significato proprio ad improprium, cathecresis est translatio vocis à significato proprio ad alienum, &c. Atqui hoc nihil est aliud, quam positio seu usurpatio vocis pro significato improprio, vel alieno; ergo ista præfata sunt positiones vocum in orationis contextu pro aliquo suo significato; & sic sunt suppositiones, simul & constructiones, ac per consequens suppositio & constructio habent aliquas communes species, & sunt genera subordinata.

3. *Obiectes* I. Prodidagmata agunt de prædicationibus & modis sciendi, atqui prædicationes & modi sciendi non sunt voces, neque vocum constructiones, sed sunt operationes in-

H 3

tellectus, ergo Prodidagmata non agunt de vōcum constructionibus sed de mentis operationibus. Probat̄ min. quia prædicatio est affirmatio vel negatio unius de alio, item modi sciendi sunt definitio, divisio, & demonstratio, atqui hæc omnia non sunt constructiones, sed mentis operationes, uti clarum est, ergo Prodidagmata de his agentia non agunt de constructionibus. *Resp. dist. mai.* Prodidagmata agunt de prædicationibus, & modis sciendi mentalibus, sic nego, agunt de modis sciendi, & prædicationibus vocalibus, sic concedo; quo posito corrūit minor cum consequentia, quod verò Prodidagmata solummodo agant de prædicationibus, ac modis sciendi vocalibus, facile probatur: quia Prodidagmata agunt de prædicatione quæ constat extremis concretis, & extremis abstractis, agunt de prædicatione in quid, & prædicatione in quale, de prædicatione substantiva & adjectiva, &c. Atqui hæc omnes prædicationes non sunt prædicationes mentales, sed vocales, non enim conceptus concreti vel abstracti, substantivi vel adiectivi, in quid vel in quale prædicabiles sunt, sed solæ voces, & sola nomina sunt talia, ergo prodidagmata non agunt de mentalibus, sed de solis prædicationibus, ac modis sciendi vocalibus, atqui prædicationes, & modi sciendi vocales sunt constructiones, ergo prodidagmata agunt de constructionibus: patet subsumpt. quia omnis oratio vocalis est constructio, atqui prædicatio, & modus sciendi vocales sunt orationes vocales, ergo sunt constructiones.

4. *Petes* an objectum Prodidagmatum sit ipsa entitas, an verò legitima significatio & constructio vōcum? *Resp.* primo, entitatem vōcum, & constructionem vōcum esse duo planè diversa & realiter distincta, ratio est: quia entitas vōcum est qualitas quædam ministerio oris & linguæ in aere producta & dearticulata, quam qualitatē physici vocant sonum, at verò constructio vōcum est earum debita positio & ordinatio in contextu orationis, atqui hæc duo sunt duo realiter distincta, ergo entitas vōcis, & constructio vōcis sunt duo realiter distincta. *Probat̄ min.* quia positio sive ordinatio vōcis in contextu orationis dicit duo: nimirum vōcis productionem seu dearticulationem, & actum voluntatis vōcem dearticulatam pro suo significato supponens, & ad significatum suum significandum ordinans, atqui tam vōcis productio, quam illius à voluntate ad significandum ordinatio, ab entitate vōcis realiter distincta sunt, uti evidens est, ergo similiter entitas vōcis, & constructio vōcis realiter distincta sunt. Vide quæ dicam infra de suppositione, spero enim fore, ut dicam tibi aliquid pulchri, quod hæcenus non scivisti.

5. *Resp.* secundo objectum Prodidagmatum non esse entitatem vōcum, huius enim consideratio ad scientiam de anima spectat; sed esse vōcum legitimam constructionem, ratio est: quia cognitio Prodidagmatum non est speculativa, sed tota practica & directiva, ergo ejus objectum non potest esse entitatis, sed constructio vōcum. *Probat̄ conseq.* quia cognitiones pra-

cticae pro objecto suo non habent rem circa quam operantur; sed operationem ipsam qua operantur circa rem illam, quamque dirigunt, & rectè fieri docent, v. g. ars ædificandi pro objecto non habet domum quæ ædificatur, sed ipsam domum ædificationem, arsequitandi pro objecto non habet equum qui equitatur, sed ipsam equitationem, ars arandi non habet pro objecto terram quæ aratur, sed terræ arationem. Logica quæ est scientia ratiocinandi non habet pro objecto objecta circa quæ ratiocinamur, sed ipsam ratiocinationem, &c. Atqui cognitio prodidagmatum est cognitio practica, ergo pro suo objecto non debet habere ipsam vocem circa quam operatur, sed operationem ipsam qua circa vocem operatur, quamque dirigit, & fieri docet; atqui operatio quam cognitio prodidagmatum dirigit, est legitima vōcum constructio & significatio, ergo hæc est legitimum objectum prodidagmatum. Ratio majoris est: quia objectum cognitionis practicae debet esse praxis, atqui praxis est aliqua operatio, est quippe operatio facta juxta dictamen & regulamen cognitionis practicae, ergo cognitio practica pro objecto debet habere aliquam operationem, sed de hoc semel alias.

DUBIUM II.

An cognitio prodidagmatum sit scientia, vel ars? & quæ?

6. *Resp.* & dico primo: cognitio prodidagmatum est ars, & non scientia. *Probat̄* quia scientia practica est cognitio directiva actuum interiorum, ita Logica & Ethica sunt scientiæ, quia Logica actus internos intellectus, Ethica actus internos voluntatis dirigit; ars verò est cognitio directiva actuum exteriorum, ut ars pingendi, ars equitandi, ars saltandi, &c. Atqui cognitio prodidagmatum non est directiva actuum interiorum mentis, sed exteriorum corporis, ergo est ars, & non scientia. *Probat̄ min.* quia cognitio prodidagmatum est cognitio directiva constructionum, suppositio, ampliatio, &c. Atqui constructio, suppositio, ampliatio, &c. non sunt actiones interne mentis, sed sunt actiones externe corporis, sunt enim actiones linguæ, ergo cognitio prodidagmatum est cognitio directiva actuum exteriorum. Patet minor: quia constructio, suppositio, ampliatio, &c. sunt positio vōcis in contextu orationis, atqui positio vōcis in contextu orationis est actio linguæ, est enim nihil aliud quam productio & dearticulatio vōcis cum ordinatione ejus ad significandum suum significatum, ut cæperam dicere dub. præced. ergo constructio, suppositio, ampliatio, &c. sunt actiones linguæ, & corporis.

7. *Obijctis* primo: scientia practica, uti dictum est, est cognitio directiva actuum interiorum mentis, atqui cognitio prodidagmatum est talis ergo est scientia, non verò ars. *Probat̄ minor:* quia cognitio prodidagmatum non solum dirigit potentiam executivam linguæ ad constructionem formandam, & exequendam, sed etiam

etiam dirigit voluntatem ad constructionem imperandam, & intellectum ad constructionem legitime ordinandam, intellectus enim constructionem ordinat, voluntas imperat, lingua exequitur, & format. Oportet quippe philosophari de directione constructionis, sicut philosophamur de directione ædificationis; atqui regulæ architectonicae non solum dirigunt potentiam executivam in ædificatione exequenda, sed etiam dirigunt voluntatem in ædificatione rectè imperanda, & intellectum in illa rectè ordinanda, ergo similiter regulæ summativæ dirigere debent non solum constructionem, sed insuper illius imperium, & ordinationem; atqui constructionis ordinatio, & imperium sunt actus intellectus & voluntatis, ergo cognitio prodidagmatum est cognitio directiva actuum interiorum mentis.

8. *Resp.* Concedendo totum præter consequenti syllogismi, vel potius præter illius majorem, quæ distingui debet hoc modo: omnis illa cognitio quæ est directiva actuum interiorum mentis tantum, est scientia & non ars, sic concedo: omnis illa cognitio quæ est directiva actuum interiorum simul & exteriorum, est scientia & non ars, sic nego; & dico tales cognitiones directivas esse artes, non verò scientias: & per consequens cum cognitio prodidagmatum sit talis cognitio, erit ars, non verò scientia, oportet ergo bene percipere differentiam scientiæ practicae ab arte; hæc enim duo partim inter se conveniunt, partim disconveniunt: primo enim conveniunt quod utraque sit cognitio directiva, secundo quod utraque sit cognitio directiva actuum interiorum mentis; disconveniunt verò, quod scientia practica sit cognitio directiva solum actuum interiorum, quodque directio ejus fiat in actibus internis, neque se pretendat ad dirigendos actus externos; verbi gratia, Logica & Ethica sunt scientiæ practicae, quia earum officium solummodo est rectificare & dirigere internas intellectiones & volitiones, & gubernaminj actuum exteriorum se non implicant, nec immiscent; at verò ars debet esse cognitio directiva actuum interiorum & exteriorum simul, sive debet esse cognitio cujus directio non sinit in actibus internis, sed se extendit ad actus externos, quos etiam gubernat, dirigit, rectèque fieri docet; verbi gratia, cognitio architectonica est ars, & non scientia; quia ejus officium est dirigere non solummodo intellectum in ædificio bene concipiendo, & ordinando, ac voluntatem in ædificio bene imperando, sed insuper potentias executivas in ædificio bene construendo & formando: adeoque ejus directio non sinit intra actus internos mentis, sed se pretendit usque ad actus externos corporis. Unde ego artem & scientiam practicam hoc modo definire soleo: Ars est cognitio cujus finis est externa factio; scientia speculativa est cognitio cujus finis est nuda rei contemplatio; scientia practica est cognitio cujus finis est interna operatio; cum ergo cognitio prodidagmatum pro fine habeat externam vōcum constructio-

tionem, erit vera ars, non autem scientia.

9. *Obijctis* secundo: cognitio prodidagmatum est pars Logica; atqui Logica non est ars, sed vera scientia, habetque pro objecto non constructiones, sed mentis internas operationes, ergo similiter cognitio prodidagmatum est vera scientia. *Probat̄ mai.* quia quidquid docetur in Logica est pars logica, atqui Prodidagmata docentur in logica, ergo sunt pars logicae. *Resp. neg. mai. utriusque syllogismi;* prodidagmata enim si pars logica forent, ineptissime vocarentur Prodidagmata; nam Prodidagmata idem sonat, quod ante documenta, quasi dicas documenta quædam traditu necessaria antequam tradantur documenta Logica; sunt ergo Prodidagmata, ut statim dicam, pars grammaticæ, traduntur tamen in logica, & omittuntur in grammaticæ, quia continent quædam documenta philosophiæ addiscendæ plane necessaria, & difficilia nimis, quam ut à pueris grammaticæ studentibus capiuntur.

10. *Obijctis* tertio: ars debet esse cognitio practica, atqui cognitio Prodidagmatum pro magna sui parte est pure speculativa, ergo male dicitur esse ars. *Probat̄ min.* quia in Prodidagmatis tractatur quid sit vox, quid significatio vōcis, quomodo significatio à voce distinguatur, quid sit suppositio, an sit actus intellectus, an voluntatis, &c. Atqui hæc omnia sunt pure speculativa, ergo cognitio Prodidagmatum non est practica. *Resp. neg. min.* ad probationem dico, illa omnia quidem tractari in Prodidagmatibus, sed præposterè & extra ordinem, ac proprium suum locum; eorum enim locus proprius in physica in libris de anima est: ratio est, quia cognitio speculativa quæ tractatur corporearum, & actuum intellectus ac voluntatis humanæ ad physicam spectant, atqui vox est qualitas corporea, significatio verò actualis est actus intellectus, significatio aptitudinalis vel est ipsa vox, vel actus voluntatis, ut infra dicam, suppositio, ampliatio, appellatio, &c. Sunt actiones corporeæ nimirum productio seu dearticulatio vōcis, simul cum actus voluntatis ordinantis vocem dearticulatam ad significandum suum significatum, uti etiam suo loco & tempore dicam, ergo horum omnium speculativa cognitio non ad Prodidagmata, sed ad physicam in libris de anima spectat.

11. *Et ratio* ulterior, ac magis à priori est: quia artes & scientiæ practicae de objecto suo numquam docent quid sit, sed solummodo quomodo faciendum sit; verbi gratia, Logica non docet quid sit syllogismus, quid sit argumentatio, quid sit propositio, &c. Sed solum quomodo hæc faciendæ & efformandæ sint; item ars architectonica non docet quid sit ædificatio, nec ars cytharizandi quid sit cytharizatio, neque ars arandi quid sit aratio, &c. Sed solum docent modum has actiones rectè faciendi, & exercendi; earum vero cognitionem speculativam, sive definitionem præsupponunt & mutantur ab alijs scientiis; atqui cognitio Prodidagmatum est ars, & cognitio practica, ergo illa non debet tradere quid sit vox, quid significatio, quid prædicatio vocalis, quid sup-

suppositio, quid appellatio, &c. Sed hæc omnia præsupponere & mutare debet ex alia scientia, nimirum ex physica, ad quam horum omnium speculativa cognitio proprie pertinet, solummodo quæ docere debet modum hæc omnia recte faciendi & efformandi. *Ratio majoris est*, quia nemo potest mittere falcem in messem alienam, nemo potest se intermiscere officio alieno, & ut habet regula Juris, *nemo potest egredi fines mandati sibi facti, nam extra territorium, aut extra officium jus dicenti non paretur impunè*, atqui territorium, mandatum, ac officium cognitionis practicæ non est speculari quid objectum suum sit, sed solummodo docere modum quomodo faciendum sit, ergo cognitiones practicæ nunquam docent quid objectum suum sit, sed solummodo quomodo faciendum sit.

12. *Instabis*, hoc est anti-Porphyrum agere, & totam scholam fustigare, nam omnes summulistæ, quotquot hætenus fuerunt, in suis summulis sive Prodidagmatis, docuerunt quid sit vox, quid significatio, quid prædicatio, &c. Ergo vel omnes malè fecerunt, vel hæc veritates speculativæ per se spectant ad objectum Prodidagmarum. *Reg. neg. mai.* nolo enim à communi via recedere, sed dico summulistas in suis summulis legitime ac ordinatè explicare istas veritates speculativas, sicut & ego illas explicatus sum; dico ergo solummodo summulistas de his veritatibus non agere ex proprio suo munere & officio, tamquam de suo proprio & per se objecto, sed agere de illis tanquam objecto alieno, ex munere & officio alieno sibi in hac parte concessio, delegato, & mutuo; cum enim summulistæ non possint facere officium suum, scilicet docere modum faciendi, suppositiones, appellationes, &c. nisi primo doceant; ac supponant quid sint, suppositio, prædicatio, appellatio, &c. adeoque nisi se immisceant objecto, & officio alieno, physicæ nimirum, aut cujuscumque alterius scientiæ; ut officio proprio bene fungi, propriumque objectum adæquatè explicare possint, mutantur, & accipiunt sibi delegatam partem officii alieni, quantum absolutè proprii officii functioni satis est, ac necessarium. Fit quippe inter scientias, sicuti fit inter homines: sicut ergo si certo quodam casu serenissimus noster Archiepiscopus Colonienfis non posset commode fungi jurisdictione sua propria, nisi se aliquatenus immiscendo jurisdictioni Trevirensi, vel Moguntinæ, profecto nec Trevirensis, nec Moguntinus Archiepiscopus tam jurisdictionis suæ avarus foret, quin libentissimè illius partem serenissimo nostro principi delegaret: ita etiam inter scientias, ubi una nequit perfectè exponere objectum suum, nisi aliquatenus se immiscendo objecto alterius, illa altera neque tam inculca, neque tam inhumana est, quin hoc libentissimè indulgeat, & officium suum hac in parte deleget.

13. *Dico* secundo, Cognitio Prodidagmarum, sive ars summulistica est pars grammaticæ: in hac conclusione non est multum immorandum, sequitur enim manifestè ex dictis; habet autem duas partes, scilicet quod ars summulisti-

ca sit ars grammaticalis, & quod sit ars grammaticalis, non totalis, sed solum partialis, sive quod sit solum pars artis grammaticalis. Prima pars probatur: quia omnis ars directiva constructionum est ars grammaticalis, atqui ars summulistica est ars directiva constructionum, ergo est ars grammaticalis. Probatur etiam secunda pars: quia grammatica totalis est ars dirigens non solas vocum constructiones, sed insuper vocum genera, declinationes, conjugationes, quantitatem, accentum, &c. Atqui ars summulistica non dirigit hæc omnia, sed solummodo quasdam difficiles species constructionum, ergo non est grammatica totalis, sed solummodo partialis.

DISPUTATIO II.

De signo, & significatione in communi.

DUBIUM PRIMUM.

Quid sit signum in Communi?

I. **H**æc vox, Signum, vox æquivoca est, habens multas, ac planè diversas significationes. Primo, ergo aliquando sumitur pro constellatione cælesti, ita dicimus esse duodecim signa Zodiaci, & quadraginta octo signa cælestia, id est 48. constellationes: in hac significatione loquitur poeta, primo fact.

Tempora cum caussis Latium digesta per annum.

Lapsaque sub terras, ortaque signa canam.

Secundo; aliquando sumitur pro vexillo militari, in qua significatione loquitur idem ille lib. primo de arte.

Parte dabis penas, Crassi gaudete sepulti,

Signaque barbaricas non bene passa manus.

Tertio, quandoque sumitur pro macula vel defectu, aut aliqua distortionem corporali; ita in adagium transit, *eave tibi à signatis*, aliasque varias habet significationes, quarum illa sola ad rem, ac propositum nostrum facit, qua sumitur pro significativo, sive pro re quæ deducit potentiam cognoscitivam in cognitionem alterius rei.

2. Sed & hæc significatio vocis, Signum, adhuc varia est, cum variis enim temporibus etiam facta est varia; primo quippe signa vocabantur illæ solummodo res, quæ materiales erant, & percipiebantur aliquo sensu externo, & mediante sui cognitione sensitiva deducebant intellectum in cognitionem alicujus alterius rei à se distinctæ, ita fumus, voces, scripturæ, sonus, campanæ, & tympani erant signa, & de his signis format sanctus Augustinus suas definitiones, alteram lib. de principiis dialecticæ, & lib. 2. de doctrina christiana: *signum est id quod præter speciem, quam sensibus ingerit, aliquid aliud facit in cognitionem venire*; alteram lib. de ordine: *signum est id quod seipsum sensui, & aliquid aliud animo repræsentat*. Deinde verò crescente rerum usu ac experientia adverterunt homines, non solum

lum res sensibiles & materiales esse tales, quæ mediante sui cognitione deducunt intellectum in cognitionem alicujus alterius; sed etiam id competere quibusdam rebus spiritualibus: sicut enim invisibilia Dei, per ea quæ facta sunt visibilia, ita & per ea quæ facta sunt invisibilia, intellecta conspiciuntur: idque multò melius & distinctius, item sicut nos deducimur in cognitionem & communicationem mutuorum conceptuum per sonos, ac signa sensibilia; ita in multorum theologorum sententia angeli in mutuam conceptuum communicationem deveniunt per verba & signa quædam intelligibilia, hoc inquam homines advertentes significationem vocis *signum* extenderunt; omneque illud signum vocitare cœperunt, quod mediante sui cognitione deducebat intellectum in cognitionem alterius; sive interim materiale & sensibile, sive spirituale, ac intelligibile foret.

3. Sed & posteri hæc suis parentibus adhuc perspicaciores, advertere cœperunt quasdam esse res, quæ potentias cognoscitivas deducunt in notitiam alterius, non solum cognitione sui mediante, sed etiam sine cognitione sui mediante; nam species & actus intellectus intellectum, species visibiles ac visiones visum deducunt in cognitionem suorum objectorum, absque eo quod ipsæ cognoscantur, sive cognitione sui non mediante: ideo significationem vocis, *signum*, adhuc magis ampliarent, omneque illud signum appellarunt, quod deducit potentiam aliquam cognoscitivam in cognitionem alicujus à se distincti: sive interim hoc faciat cognitione sui mediante, sive non, sive sit materiale, sive spirituale, &c. Itaque signum in communi hoc modo definiunt: *signum est aliqua res, quæ potentiam cognoscitivam deducit in cognitionem alicujus alterius rei à se distinctæ*. Neque mirari debes ita cum tempore variatam ac ampliata vocis, *signum*, significationem; sed in mentem reducere antiquum illud Horatii vaticinium,

Multa renascuntur, quæ nunc cecidere, cadentque.

Quæ nunc sunt in honore vocabula, cum volet usus.

4. Non dixi in definitione: *signum est id quod potentiam intellectivam; sed est id quod potentiam cognoscitivam*: oportet namque in definitione signi in genere ita generaliter loqui: nam si dicerem, est id quod potentiam intellectivam, &c. definitio non foret convertibilis cum suo definito: *ratio est*: quia sunt multa signa, quæ sunt vere signa, & tamen non deducunt potentiam intellectivam; sed solum aliquam potentiam sensitivam externam vel internam in cognitionem alicujus alterius: quæ sunt omnes species impressæ & expressæ, tam sensus externi, quam interni, ut infra latius dicam; ergo, si diceretur in definitione, *signum est id quod potentiam intellectivam, &c.* Definitio non comprehenderet omnia signa; & sic non foret convertibilis cum suo definito.

5. Dixi præterea in definitione, *signum est id quod deducit in cognitionem alicujus alterius à se distincti*: Hæc enim est differentia inter *significare & repræsentare*; *repræsentare* namque est potentia cognoscitivæ aliud exhibere cognoscendum, sive est potentiam cognoscitivam deducere in alicujus cognitionem, sive sui ipsius, sive alicujus alterius; ita fumus ignem, & vox hominem naturam humanam repræsentat; item *Es* sentia divina, quæ immediate per se sine specie intermedia beato se manifestat: item objecta tactus, gustus, & odoratus, quæ immediate per se sine specie intermedia potentias istas ad operandum excitant: sese illis cognoscitivis potentiis repræsentant; & *ratio est*: quia repræsentare potentia cognoscitivæ est: aliquid potentia cognoscitivæ præsens facere, illique exhibere cognoscendum, atqui omnia illa præsentia faciunt, & cognoscenda exhibent; ergo semetipsa repræsentant: & sic potest idem repræsentare seipsum; at verò *significativum est species repræsentativi, & significare est species repræsentare*, superadditque illi realem distinctionem repræsentati à repræsentante: estque nihil aliud, quam potentiam cognoscitivam deducere in cognitionem alicujus alterius à se distincti; nequit ergo idem significare seipsum, uti potest repræsentare, sed semper signum debet esse realiter distinctum à suo significato; cujus rationem ne scrupulosius investigaveris, nullam enim invenies præter usum doctorum & auctoritatem scholæ; à quibus sine urgentissima ratione nunquam est facile recedendum.

6. *Objicies* primò: si *Julius Cæsar*, aut *Pompejus* in propria persona prodiret in theatrum, ibique gereret bella fictè, antea à se gesta verè, tunc *Julius Cæsar* significaret seipsum; ergo non repugnat idem significare seipsum. *Probat*ur antec. quia *Titius* vel *Sempronius* agens in theatro *Julium Cæsarem*, significat *Julium Cæsarem*; ergo etiam *Julius Cæsar* agens seipsum, significaret seipsum, quid enim de est? argumentum hoc magni fit à *Christophoro Schiblero* hæretico Marpurgensi. *Resp. neg. antec. & conseq. probationis*: & dico isto casu *Julio Cæsari* ad significandum seipsum defuturam realem distinctionem à seipso; adeoque tunc *Julium Cæsarem* non significaturum *Julium Cæsarem*, sed actionem à *Julio Cæsare* modò exercitatus in theatro significaturas esse actiones ab illo quondam exercitatus in foro, bello, senatu, &c. Inter has enim est distinctio realis, adeoque sufficiens proportio, ut illæ sint signum, & hæc significatum.

7. *Objicies* secundo: hæc vox, *nomen*, significat seipsum; ergo potest idem significare seipsum. *Probat*ur antecedens: quia vox, *nomen*, significat nomen in communi, & etiam omnia nomina in particulari; atqui hæc vox, *nomen*, est aliquod nomen in particulari; ergo significat seipsum. *Ad hoc argumentum distinguitur ordinariè antecedens*: vox, *nomen*, significat seipsum primariò, sic est falsum: significat seipsum secundariò, sic est verum, hoc autem non est absurdum:

dum; quia cum dicunt philosophi signum debere distingui à suo significato, intelligunt de significato primario, non verò de secundario, quod cum signo identificatum esse potest. *Sed hæc responsio mihi nullatenus placet, ob hanc rationem;* quia signum debet esse realiter distinctum tam à suo secundario, quam primario significato, ergo vox, *nomen*, nequidem potest significare seipsam secundario. *Probatur antec.* quia signum debet realiter distingui ab omni suo significato vero, atqui significatum signi secundarium est significatum verum, neque enim illa particula, *secundarium*, vocem, *significatum*, alienat aut dimittit, ergo signum debet distingui realiter etiam à suo significato secundario; & *confirmatur*: quia significatum primarium, & secundarium conveniunt univoce in ratione significati, ut faciliè deduces ex principiis, quæ infra tradam de voce univoce, cur ergò secundarium minus à signo distinguis, quam primarium?

8. *Resp. ergò negando antec.* ad probationem dico verum esse, quod vox, *nomen*, significet primario naturam nominis in communi, & secundario omnia nomina in particulari, ad eum modum, quo vox, *homo*, significat primario naturam hominis in communi, & secundario omnes homines in particulari. Adde tamen vocem, *nomen*, significare omnia nomina in particulari præter se, quia cum seipsa, vel potius à seipsa non habet distinctionem realem, quæ est conditio & proportio essentialiter requisita inter signum & significatum; adeoque dico illam vocem, *nomen*, neque primario, neque secundario significare seipsam. *Neque hoc quid miri aut novi est:* nam, ut fatebuntur omnes, conceptus quo concipio conceptum in communi, significat primario naturam conceptus in communi, ac secundario omnes conceptus in particulari, excepto tamen seipso, ergò similiter illa vox, *nomen*, significabit omnia nomina in particulari, excepta tamen seipsa. *Probatur antec.* quia conceptus omnia & sola illa significat, quæ concipit, atqui conceptus, quo concipio conceptum in communi, non concipit seipsum, est quippe in schola moderna quasi canonizatum, nullum dari posse conceptum creatum naturalem, qui sit conceptus sui ipsius, ergò neque conceptus ille significabit seipsum; & sic neque vox, *nomen*, seipsam significare poterit. *Dixi conceptum naturalem creatum:* quia de conceptibus supernaturalibus, ver. gr. de visione beatifica aliqui philosophantur aliter, dicuntque illam etiam esse visionem sui ipsius, sed huic negotio ego me hic non immisceo.

9. *Instabis:* hæc vox, *nomen*, in singulari non distinguitur realiter à natura nominis in communi, atqui secundum nos, vox, *nomen*, in singulari est signum, natura verò nominis in communi est ejus primarium significatum, ergò signum non debet distingui à suo significato, nequidem primario. *Probatur maj.* quia vox hæc, *nomen*, in singulari habet se ad naturam nominis in communi, sicut quodcumque singulare habet se ad naturam suam universalem, atqui natura universalis non distinguitur realiter

à suis individuis, et apud omnes metaphysicos certum est, ergo hæc vox *nomen*, in singulari non differt realiter à natura nominis in communi. *Resp. neg. maj. & dist. min. probationis.* Secundum metaphysicos natura universalis à suis individuis non distinguitur realiter adæquatè, sic concedo. Non distinguitur realiter inadæquatè, sicut totum à sua parte, sic nego. Universale enim respectu suorum inferiorum quoddam totum est, & inferiora sunt ejus partes: unde inter universale & inferiora ejus est distinctio talis, qualis est inter totum & partes: scilicet realis inadæquatè; quæ sufficiens est ad fundandam proportionem signi & significati, quandoquidem sufficiens sic ad fundandam proportionem causæ & causati.

10. Pro quo ex Metaphysica vel Logica supponendum est: naturam universalem nihil esse aliud, quam aggregatum omnium suorum inferiorum, quatenus uno conceptu confuso, & inadæquato, ac uti vocant, abstractivo concipiuntur. ver. gr. animal in communi nihil est aliud, quam omnia animalia simul sumpta, quatenus inadæquatè concipiuntur sine differentiis suis specificantibus, ac individuantibus, secundum quod conveniunt in ratione sensandi, homo in communi nihil est aliud, quam aggregatum Petri, Pauli, Joannis, aliorumque omnium individuorum humanorum, quatenus concipiuntur sine suis differentiis individuantibus, secundum quod conveniunt in ratione sensandi simul & ratiocinandi: inferius verò tantum est unica istius aggregati pars: differt ergò natura communis à suis inferioribus sicut differt cumulus lapidum à singulis cumuli lapidibus, & differunt singula inferiora à natura communi & universali, sicut singuli lapides differunt à toto cumulo; scilicet realiter inadæquatè, sed de his plura dicam in meo Anti-Porphyrio.

11. Pro plenè ac exactè intelligenda definitione signi adhuc hoc adverte, signum esse concretum quoddam accidentale, sicuti sunt *album, dulce, doctum*, &c. cujus significatum materiale sive rectum est res illa, quæ significat; significatum verò obliquum ac formale est significatio aptitudinalis, sive potentia significandi, ut ex decursu hujus disputationis infra patebit; oportet ergò philosophari de definitione signi, sicut philosophamur de definitione albi, similitumque concretorum accidentalium. Primo ergò, sicut in definitione Albi non est querere verum genus & differentiam, sed solum subiectum formæ principaliter definitæ positum loco generis, tales enim definitiones sunt definitiones per additamentum, ita neque in definitione signi. Secundò sicut in definitione Albi, quæ est hæc: *album est corpus disgregativum visus, CORPUS*, quod est subiectum albedinis principaliter definitæ, ponitur loco generis; ita etiam in hac definitione signi: *signum est id, sive est res illa, quæ potentia cognoscitivæ aliquid à se distinctum repræsentat*, res illa, quæ est subiectum significationis aptitudinalis principaliter definitæ, ponitur in locum generis. Tertiò sicut in definitione albi distinguimus definitum totale, & definitum partiale; ac definitum partiale

sub-

subdistingui in definitum rectum seu materiale, & in obliquum, formale, seu principale: ita etiam distinguere oportet in hac definitione signi. Quartò sicut in definitione albi definitum materiale sive rectum est *corpus* secundum se, definitum formale, obliquum, seu principale est albedo secundum se; definitum verò totale non est solum corpus, nec sola albedo, sed corpus prout habens albedinem: ita similiter in definitione signi, definitum formale est sola significatio aptitudinalis, definitum materiale est sola illa res, quæ significationem habet: definitum verò totale est res quatenus substantia, ac quatenus habens significationem aptitudinalem, quæ omnia latius prosequar & exponam in Logica circa definitionem Universalis.

DUBIUM II.

Quid sit significatum? quid significatio?

12. Sicut signum est res rem aliam potentia cognoscitivæ repræsentans, ita significatum est res per aliam rem potentia cognoscitivæ repræsentata. ver. gr. vox *homo* est signum: fumus, pulsus campanæ, & similia, sunt signa, at verò natura humana; ignis, & facienda lectio, sunt istorum signorum significata: sunt enim res, quæ per ista signa nobis repræsentantur, ac cognoscenda exhibentur, sunt verò signum & significatum duo concreta; ideoque duplex significatum habent: scilicet formale & materiale. Significatum eorum materiale est res illa, quæ significat, & illa, quæ significatur; significatum verò formale est significatio, qua signum significat, & qua significatum significatur. *Ratio est:* quia signum, sive potius significans, & significatum sunt duo participialia, unum activum, alterum passivum: qualia sunt calefaciens & calefactum, intelligens & intellectum, videns & visum, &c. atqui inter similia participialia activum semper in recto, sive de materiali significat rem, quæ agit. ver. gr. calefaciens, intelligens, videns, &c. in recto significant rem, quæ calefacit, intelligit, videt, &c. Passivum verò in recto significat rem illam, quæ patitur aut quasi patitur. v. g. calefactum, intellectum, visum, in recto importat rem, quæ calefit, quæ intelligitur, quæ videtur: in obliquo verò similia participialia important actionem, qua activum agit, & qua passivum patitur: nimirum calefactionem qua calefaciens calefacit, & calefactum calefit, intellectionem qua intelligens intelligit, & intellectum intelligitur, visionem qua videns videt & visum videtur, &c. ergò similiter signum seu potius significans & significatum de materiali importat rem, quæ significat, & significatur; de formali verò significationem, qua signum significat, & qua significatum significatur. Quæritur ergò hic, quid præcisè sit significatio tam qua signum significat, quam qua significatum significatur?

13. Dixi signum vel potius significans, & significatum sunt participialia, &c. quia signum, si

velis propriè loqui, & voce illa in sua natura significatione uti, non est participiale activum correspondens participiali passivo, SIGNIFICATUM. *Ratio est.* quia participiali passivo, SIGNIFICATUM, propriè & ex diametro correspondet SIGNIFICANS: sicut VISO, INTELLECTO, CALEFACTO, &c. correspondet VIDENS, INTELLIGENS, CALEFACIENS, &c. atqui signum non est idem, quod SIGNIFICANS, sed est quid toto cælo diversum; ergo signum non est participiale activum correspondens participiali passivo, SIGNIFICATUM. *Probatur min.* quia hoc activum participiale, significans, de formali importat actualement significationem, estque idem quod res habens significationem actualem; sicut calefaciens, videns, ædificans, &c. sunt res habentes actualem calefactionem, visionem, ædificationem, &c. Atqui signum de formali non importat actualem significationem, sed significationem aptitudinalem, sive potentiam significandi; signum quippe idem planè est, quod significativum, sive potens significare, ergò signum & significans sunt duo planè diversa.

14. Oportet ergò bene distinguere inter has, similesque voces: signum sive significativum, significans, significatum & significabile: calefactivum, calefaciens, calefactum, & calefactibile: intellectivum, intelligens, intellectum, & intelligibile. Nam voces sibi mutuo oppositæ & ex diametro correspondentes non sunt signum & significatum: significans & significabile, &c. sed sunt signum & significabile: significans & significatum; & sic de aliis. *ratio est:* quia participialia, sive generaliter concreta sibi activè & passivè opposita debent de formali significare eandem formam, quæ ab unius significato materiali respiciatur activè, & ab alterius passivè; atqui neque signum & significatum, neque significans & significabile; sed signum & significabile, significans & significatum sunt talia, ut consideranti facile patebit: signum enim & significabile significant de formali potentiam significandi activam & passivam; significans & significatum de formali important actualem significationem, qua hoc significat, illud significatur, ergò hæc sunt concreta sibi mutuo ex diametro correspondentia; & sic signum non est concretum præcisè correspondens significato.

15. Sed ut ad rem & questionem nostram redeamus: adverte significationem (sicut & alia quævis similia verbalia) posse dividi, primò in significationem activam, & passivam; significatio activa est illa, quæ tenet se ex parte signi, qua nimirum signum significat: significatio passiva est quæ se tenet ex parte significati, qua nimirum significatum significatur, nam sicut calefactio alia est activa, qua ignis calefacit, alia passiva qua lignum calefit; est alia, inquam, non re & entitate, sed respectu & connotato: eadem namque calefactio, quatenus respicit & connotat suum agens, vocatur activam, quatenus verò respicit & connotat suum passivum, vocatur passiva: ita etiam eadem proportione philosophandum est de significatione respectu signi & significati.

16. Utraque hæc significatio subdividitur partem in actualem & aptitudinalem; ita ut universim sint quatuor species significationis; scilicet significatio activa actualis, significatio activa aptitudinalis, significatio passiva actualis, & significatio passiva aptitudinalis: significatio activa actualis est ea, per quam signum dicitur actu significare; sicut significatio actualis passiva est illa, per quam significatum dicitur actu significari; illud autem per quod signum actu significat & significatum actu significatur, in re nihil est aliud, quam conceptus sive cognitio de re significata, quam causat signum in potentia illa cognoscitiva, cui significat. ver. gr. in signis instrumentalibus significatio actualis nihil est aliud, quam conceptus, quem audiens vel videns signum, format de re significata ex occasione signi auditi vel visi. sic significatio quo vox, HOMO actu significat naturam humanam, quaque natura humana actu per vocem illam significatur, nihil est aliud, quam conceptus ille, quem formo de natura humana ex occasione auditæ vocis, HOMO. similiter in signis formalibus (secundum sententiam communem loquor, postea enim ex sententia propria loquor aliter) significatio actualis, quæ species visibiles, audibiles, intelligibiles, &c. actu significant, quaque earum objecta actu ab illis significantur, nihil est aliud, quam visio, auditio, & intellectio, quam in potentia visiva, auditiva, & intellectiva, quibus significant, causant. cognitiones itaque illæ quatenus referuntur ad signum, ex quo procedunt & suo modo causantur, dicuntur significatio actualis activa; quia per illas cognitiones signum actu significat: quatenus verò referuntur ad significata, dicuntur significatio actualis passiva: quia nimirum per illas significata actu significantur, sicuti calefactio dum comparatur ad ignem calefacientem, dicitur calefactio activa, dum verò ad lignum calefactum refertur, calefactio passiva dicitur: nam sicuti per eandem numero calefactionem ignis calefacit, & lignum calefit, ita etiam per eandem cognitionem, eundemve conceptum signum significat, & significatum significatur.

17. Ratio vero eorum cognitio ista procedens, & suo modo causata à signo (cur dicam suo modo causata, scies postea, quando de signo formali & instrumentali agam, quandoque enim causatur physice, quandoque solum moraliter) sit significatio actualis tam activa, quam passiva; ratio inquam, est hæc: quia significatio actualis est forma illa, per quam signum actu significat, & significatum actu significatur; sicuti calefactio est forma ista, per quam ignis actu calefacit, & lignum actu calefit; atqui per cognitionem istam signum actu significat, & significatum actu significatur, ergo cognitio ista est actualis significatio tam activa, quam passiva. *Probat. min.* quia significare est rem aliquam potentia cognoscitivæ cognoscendam representare, & significari est potentia cognoscitivæ representari, uti patet ex definitione signi *dubio Primo* allata; atqui signum representat suum significatum potentia cognoscitivæ per

istam cognitionem, ac per eandem significatum à signo potentia representatur, ergo per istam cognitionem & signum actu significat, & significatum actu significatur. *Probat. min.* quia signum representat significatum suum potentia cognoscitivæ per representationem à se procedentem, ac suo modo causatam; item per representationem à signo procedentem significatum potentia cognoscitivæ representatur, uti evidens est; nam sicut per orationem à se causatam homo orat & Deus oratur; & sicut per dealbationem à se procedentem homo dealbat, & paries dealbatur; sic per representationem à se procedentem signum representat, ac significatum representatur: atqui representatio causata & procedens à signo est præcisè ac formaliter idem, quod conceptus sive cognitio significati procedens & causata à signo, ergo per illam cognitionem sive conceptum signum representat, & significatum representatur. *Probat. minor.* quia, uti hic ex libris de anima suppono, conceptus sive cognitio est quædam viva imago, similitudo, & pictura sui objecti, ergo est etiam viva quædam illius representatio, & exhibitio.

18. *Potes* an ergo cognitio sive conceptus, & significatio actualis nullo modo differant; ita ut omnis conceptus sit significatio actualis, & è contra omnis significatio actualis sit conceptus? *Resp. primo:* in signis formalibus esse plane idem quia uti patebit ex dicendis, tum *dubio quinto hujus disp. tum disp. speciali* de signo formali; apud me signum formale, & significatio signi formalis, & cognitio sunt plane eadem, & omnino convertibilia; unde omnes species impressas tam sensibiles, quam intelligibiles, ego inter signa instrumentalia computo. *Resp. secundo:* in signis instrumentalibus, in quibus semper significatio actualis à signo realiter distinguitur, non esse plane idem: distinguitur enim ibi conceptus à significatione actuali sicut magis commune à minus communi, sicut inclusum ab includente, seu *ut dialectici loquuntur*, sicut totum in modo à parte in modo: nam licet omnis significatio actualis sit conceptus quidam, ac cognitio; non tamen è contra omnis cognitio sive conceptus est significatio actualis; significatio quippe supra conceptum addit dependentiam ejus, sive processionem à signo: est enim significatio non conceptus secundum se, sed est conceptus formatus ex occasione signi, sive procedens & causatus suo modo, quandoque physice, quandoque moraliter à signo; superaddit ergo significatio supra conceptum aliquod accidens, sive aliquod extrinsecum connotatum; quod explicamus his terminis, quatenus procedens suo modo à signo; quodque nihil est aliud, quam conceptus dependentia, ac processio physica, vel occasionalis ex signo.

19. *Objicies:* processio cognitionis à signo, quam secundum dicta significatio addit & importat supra cognitionem, est cognitioni aliquando forma verè intrinseca, ergo malè dicitur esse semper forma quædam, sive connotatum quoddam extrinsecum cognitioni. *Probat. antecedens.*

antecedens: quia signa sunt species visibiles, species audibiles, & species intelligibiles, uti infra ostenditur; eorum significatio actualis sunt visio, auditio, & intellectio, ab illis procedens & physice causata: atqui processio visionis, auditionis, & intellectiois à specie visibili, audibili, ac intelligibili, est visio, auditio, & intellectiois forma, verè intrinseca: ergo processio cognitionis à signo, est aliquando cognitioni forma verè intrinseca. *Probat. min.* quia processio cognitionis à sua specie est actio, per quam cognitio à sua specie producit; procedere enim est idem, quod produci: ergo processio necessario est idem, quod productio; atqui productio est termino producto forma verè intrinseca; equidem ut mihi, nobilibusque aliis hujus temporis philosophis visum est, actio quantumvis termino suo non inhæreat, tamen illi intrinsecè adhæret; ac per consequens ipsum intrinsecè denominat: de quo dicemus suo loco; ergo processio cognitionis à sua specie est cognitioni procedenti forma verè intrinseca.

20. Antequam argumento respondeam, præmitto in hoc negotio debere bene distinguere inter cognitionem & significationem: dixi quippe processionem à signo esse extrinsecam cognitioni, non verò significationi: significationi namque illa processio est planè & omnino intrinseca. *Ratio est:* quia quiddam essentialis est, hoc intrinsecum est, atqui processio illa à signo est significationi actuali essentialis; ergo est omnino intrinseca. *Probat. min.* quia omnis pars componens est essentialis suo composito, atqui processio à signo est pars componens significationem; ergo est significationi essentialis. *Probat. min.* quia significatio est cognitio procedens à signo; sicut homo albus est homo habens albedinem: ergo sicut homo albus componitur ex humanitate tamquam ex materia & subjecto, & ex albedine tamquam ex forma, ita etiam significatio componitur ex cognitione tamquam ex materia, & ex illius cognitionis processione à signo, tamquam ex forma: ergo processio à signo est pars componens, ac pars essentialis, adeoque intrinseca significationi; oportet igitur philosophari de cognitione & significatione, sicut philosophamur de homine, & homine albo: vel potius sicut philosophamur de homine, & de homine viso: sicut enim visio, quæ est extrinseca homini, est intrinseca homini viso: ita hic processio à signo extrinseca cognitioni, est intrinseca significationi; est quippe significatio quoddam compositum accidentale ex cognitione & processione ejus à signo; sicut homo visus est quoddam accidentale compositum ex humanitate & visione ejus, non quam principiat, sed quam terminat. Hoc præmissis.

21. *Resp.* totum istud argumentum valdè parum contra nos facere, totumque collapsurum intellectu quadam distinctione; oportet ergo bene distinguere inter hæc duo: cognitionem procedere, & cognitionem procedere à signo; calorem procedere, & calorem procedere ab igne; intellectiois procedere, & intellectio-

nem procedere ab intellectu, &c. procedere enim simpliciter est denominatio verè intrinseca, ut efficaciter probat præfatum illud argumentum: at verò procedere à signo, ab igne, ab intellectu, à specie, &c. sunt denominationes extrinsecæ. *Ratio est:* quia procedere à signo habet se ad cognitionem procedentem, sicut se habet ad cognitionem processionem: item procedere ab igne habet se ad calorem procedentem, sicut se habet ad caloris processionem: atqui procedere à signo, vel ab igne est processio cognitionis & caloris denominatio extrinseca; ergo etiam est talis cognitiois & caloris procedenti. *Probat. mai.* quia procedere ab igne, vel procedere à signo non competit immediatè calori aut cognitioni, sed competit immediatè eorum processionem, sive productionem; & mediante hac sua productione, sive processione competit illis, uti manifestum est & facile probari potest; quia procedere à signo, procedere ab igne, idem est, quod ab igne; vel signo egredi & causari; atqui actio sive productio termini ab igne, à signo, & generaliter à quavis causa egreditur & causatur immediatè, & hac mediante tamquam ratione formali egreditur cognitio, calor, aut alius quivis terminus per actionem productus & causatus: ergo similiter procedere ab igne, aut à signo non competit immediatè cognitioni, & calori; sed actioni, seu productioni caloris & cognitionis (suppono enim ex libris de anima, cognitiones non esse actiones, sed qualitates, ideoque produci per actiones à se realiter modè distinctas) & hac mediante competit cognitioni & calori, ergo procedere à signo, vel procedere ab igne ita se habet ad cognitionem vel calorem procedentem, sicut se habet ad eorum processionem: neque potest esse magis intrinsecum illis, quam sit eorum processionem. *Hæc ultima conseq. probatur:* quia denominatio habens duo subjecta, unum immediatum, alterum mediatum, non potest aliter convenire, neque esse magis intrinseca subjecto suo mediatò, quam sit subjecto suo immediato, v.g. albedo inhærens immediatè quantitati, & hac mediante substantiæ (in sententia communi loquor) non potest esse magis intrinseca substantiæ, quam sit quantitati; atqui hæc, similesque denominationes, procedere à signo, procedere ab igne, procedere à specie, &c. sunt denominationes habentes duo subjecta, unum immediatum, alterum mediatum: earum subjectum immediatum est processio sive actio, qui calor & cognitio ab igne, & signo producantur ac procedunt; subjectum verò mediatum est cognitio & calor productus & procedens; ergo istæ denominationes non possunt esse magis intrinsecæ cognitioni & calori procedentibus, quam sint eorum processionibus, sive productivis eorum actionibus.

22. *Minor argumenti principalis,* scilicet procedere à signo, procedere ab igne, &c. esse processionibus sive actionibus immediatè procedentibus, denominationes extrinsecas, etiam probatur: quia denominationes extrinsecæ vocantur illæ, quæ nihil intrinsecum superaddunt subjectis suis, sed solummodo aliquod extrinsecum

connotatum, atqui quod hæc actio procedat ab hoc vel illo agente, quod productio hujus cognitionis principietur ab hoc vel isto signo, super actiones illas nihil planè intrinsecum superaddit: sed solum agens vel signum, à quo procedunt, & principiantur: quodque illis est planè extrinsecum; sicut enim actio non est intrinseca agenti, sic neque agens est intrinsecum actioni; ergo illæ præfatæ denominationes, scilicet procedere à signo, ab igne, à specie, &c. sunt actionibus immediatè procedentibus extrinsecæ, vel si quid intrinsecum superaddant, tu illud nobis ediffere: neque enim tu hic argumentari potes de processione actionum, sicut argumentatur de processione terminorum, neque dicere actiones procedere per processionem à se modaliter distinctam, sibi que intrinsecam, sicut dicis de terminis: sic enim dares actionem ad actionem, ac in infinitum abires, multaque alia incurreres absurda.

23. Adverte tamen has denominationes: procedere à signo, procedere ab igne, à specie, &c. quamvis actionibus immediatè procedentibus nihil superaddant intrinseci; non esse tamen denominationes illis totaliter extrinsecas: sed esse partim extrinsecas, partim intrinsecas. *Ratio breviter est:* quia denominatio partim intrinseca est illa, cujus significatio formale est subiecto suo partim extrinsecum, partim intrinsecum, ut latius declarabitur suo loco, atqui illæ præfatæ denominationes sunt tales, ergo, &c. *probatur min.* quia hæc denominationes procedere à signo, procedere ab igne, &c. de formali non important solum signum, neque solum ignem, sed processionem à signo, processionem ab igne, &c. important processionem connotando, ac simul importando signum & ignem tamquam terminum suæ dependentiæ; sive potius tamquam principium sui exitus: atqui processio ab igne, processio à signo est aliquid actionibus immediatè procedentibus partim intrinsecum, partim extrinsecum; ergo istæ denominationes de formali important aliquid actionibus immediatè procedentibus partim intrinsecum, partim extrinsecum. *Pater min.* quia in actione immediatè procedenti processio à sua causa nihil est aliud quam ipsamet actio quatenus connotans suam causam, tamquam principium sui exitus, quid enim est aliud? atqui actio sibi ipsi intrinseca est, causa verò sua illi extrinseca est; ergo manifestè processio à causa est actioni immediatè procedenti quid partim intrinsecum, partim extrinsecum.

24. *Potes* antequam finiam, totus namque finire ambio, & ultra meatem meam hoc dubium protrahere est: quare significatio actualis non sit sola cognitio nudè secundum se, sed sit cognitio simul cum sui processione & dependentia à signo? *Respond.* breviter, quia significatio est quasi causalitas, vel potius effectus signi (cur dicam vel potius effectus, intelliges postea, dum de signo formali erit sermo) atqui causalitas non est actio nudè secundum se, item effectus non est res aliqua nudè secundum se, sed est actio, vel res aliqua quatenus procedens à suo principio; ergo similiter signifi-

catio actualis non potest esse sola cognitio nudè secundum se, sed est cognitio quatenus procedens à significandi principio, sine à signo.

DUBIUM III.

Quid sit significatio activa aptitudinalis, & quomodo distinguatur à signo?

25. **S**ignificatio aptitudinalis activa nihil est aliud, quam potentia seu aptitudo, quam habet aliquod signum, ut suum significatum potentia cognoscitivæ repræsentet; sicuti significatio aptitudinalis passiva nihil est aliud, quam potentia sive aptitudo quædam, quam habet significatum, ut à signo potentia cognoscitivæ repræsentetur, ver. gr. aptitudo quæ est in voce, homo, ad significandam naturam humanam, est significatio aptitudinalis activa; sicuti è contra aptitudo, quæ est in natura humana, ut per istam vocem, homo, significetur, est significatio aptitudinalis passiva: quæ alio nomine vocari posset significabilitas; circa quas significationes inquiri potest, quid præcisè sint, & quomodo distinguantur tum inter se, tum etiam à signo & significato? inter quas quæstiones prima, quæ de significatione aptitudinali activa est, resolvenda est hoc dubio: altera verò quæ de significabilitate, sive de significatione aptitudinali passiva est, resolveretur dubio sequenti.

26. *Resp. & dico primo:* significatio aptitudinalis activa non distinguitur realiter ab entitate signi naturalis: *probatur:* quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate; atqui nulla est necessitas distinguendi realiter significationem aptitudinalem ab entitate signi naturalis; ergo non debet distingui. *Probatur min.* quia entitas signi naturalis seipsa sola, sine ullo alio superaddito sufficiens est, ut moveat potentiam cognoscitivam, eamque deducat in cognitionem significati; ergo nulla est necessitas ponendi significationem aptitudinalem realiter distinctam entitati illius superadditam. *Pater antecedens:* quia v. g. entitas sumi seipsa sufficiens est, ut deducat potentiam cognoscitivam in cognitionem ignis quocumque alio remoto; eò quod ex natura sua sit res ordinariè ignem subsequens, & concomitans: vide conclusionem sequentem.

27. *Dico secundò:* significatio aptitudinalis activa etiam realiter non differt ab entitate signi arbitrarii. *Conclusio hæc est valde controversa:* volunt enim plerique significationem aptitudinalem signi arbitrarii esse ipsam illius ad significandum impositionem, adeoque ab illius entitate realiter distinctam. *Contra quos conclusio præbatur:* significatio aptitudinalis, sive potentia significandi est illud, quo signum significat; sicut potentia calefaciendi est illud, quo ignis calefacit: atqui illud, quo signum arbitrarium significat, non est impositio, sed ipsissima illius entitas; ergo, &c. *Probatur min.* quia per illud signum significat, per quod, & ex quo in nobis causatur significatio, sive rei significa-

te cognitio; atqui cognitio rei significatæ causatur in nobis, non ex impositione, sed ex ipsa signi arbitrarii entitate; ergo illud, quo signum arbitrarium significat, non est impositio, sed ipsissima sua entitas. *Probatur minor inductione:* v. g. dum mihi profertur vox, homo, illud ex quo in me causatur naturæ humanæ cognitio, ac significatio, non est impositio vocis; sed entitas vocis, sive ipsamet vox; ergo illud, ex quo causatur cognitio significati, non est impositio, sed ipsa entitas signi arbitrarii. *Probatur antec.* quia cognitio naturæ humanæ causatur in me mediante auditu, ex aliqua re audita: signum enim est id, quod mediante sui cognitionem sensitiva deducit intellectum in cognitionem sui significati; atqui illud, quod audio, non est vocis impositio; hæc enim cum actus voluntatis incorporeus sit, & à multo tempore transierit, audiri non potest, sed est ipsamet vox; ergo ex ipsa voce, & non ex impositione causatur in me naturæ humanæ cognitio; & sic entitas sua, & non impositio est voci illud, per quod significat.

28. *Probatur conclusio secundò:* quia sacramenta novæ legis, quæ signa quædam arbitraria sunt, non significant per impositionem, sed per suam entitatem; ergo idem dicendum est de omnibus aliis signis arbitrariis; cum omnium eadem omnino sit ratio. *Probatur antec.* quia sacramenta hæc, cum signa practica sint, illud significant, quod causant; & per illud significant, per quod causant, atqui sacramenta hæc gratiam, quam significant, non causant per impositionem, seu institutionem suam; sed per suam entitatem; ergo similiter significant, non per impositionem, sed per suam entitatem. *Pater min.* (suppono autem ex sententia communiori & veriori, sacramenta gratiam causare realiter ac physice) quia impositio seu institutio sacramentorum nihil est aliud, quam voluntas Christi domini, qua res sensibiles, dum hic in terris mundum redempturus viveret, elevavit; ut essent causæ instrumentales gratiæ & sanctitatis humanæ: atqui per hanc Christi Domini voluntatem, quæ jam à tanto tempore transit & perit (per voluntatem enim hic non intelligo potentiam, sed actum voluntatis) sacramenta gratiam non causant; ergo neque illam per impositionem, sive institutionem suam causant. *Probatur min.* quia ratio, sive virtus agendi debet esse præsens & realiter existens in causa, quando causa per illam operatur & agit: suppono enim ex physica causam efficientem esse talem, quæ essentialiter requirit actualem existentiam, ut causare possit; atqui volitio, qua Christus Dominus sacramenta imposuit & instituit, hoc tempore amplius non est; ergo hoc tempore sacramenta non possunt causare per illam; ergo causant per suam entitatem: motus etenim, qualitas, aut impressio quædam divinitatis à quibusdam illis ad causandum alligata, apud me signata, non supernaturalia activitatis adiumenta sunt.

29. *Dices* contra majorem hujus discursus principalem, cui totus hic discursus innititur; scilicet hanc: sacramenta per illud causant, per

quod significant: causatio gratiæ, & significatio gratiæ sunt duæ sacramenti actiones, vel quasi actiones (nam ut postea dicam significatio comparari non potest cum actione, vel causalitate, sed cum effectu) planè diversæ, ac realiter distinctæ; causatio enim gratiæ est actio productiva gratiæ; significatio verò gratiæ est cognitio gratiæ à sacramento suo modo procedens in recipiente, conferente, vel recipi aut conferri videntem sacramentum; ergo non debent, immò non possunt egredi ab eodem formali principio; ergo per id sacramenta non significant, per quod causant. *Resp. neg. consequ.* diversas enim specie actiones ab eodem formali principio quam æquissimè egredi in physico obvium est: in hac verò concurrentia ita fieri debere: scilicet significationem sacramenti debere egredi ab ipsa entitate sacramenti; sicut ab illa egreditur causatio gratiæ; facile *probatur:* quia sacramentum est signum sensibile, atqui signa sensibilia significant, sive significationem principiant, per suam entitatem: sive in signis sensibilibus significatio egreditur ab ipsa signi entitate; hæc enim omnia planè eadem, & ferè synonyma sunt; ergo significatio gratiæ egredi debet ab entitate sacramenti, sicut egreditur causatio gratiæ. *Probatur min.* quia signum sensibile significat mediante sui sensatione; ergo signum sensibile debet significare per suam entitatem. *Probatur consequ.* quia significare mediante sui sensatione est significare per id, quod in se sentitur, ac sensu percipitur; dic enim mihi quid sit aliud? atqui id, quod in signo sensibili sensu percipitur, est ipsa signi entitas; ergo signum sensibile, quale est sacramentum; significare debet per suam entitatem.

30. Argumentum hoc militavit non contra conclusionem; sed contra conclusionis probationem; jam contra conclusionem directe *objicies primo:* significatio aptitudinalis signi arbitrarii est illius ad significandum impositio, atqui impositio distinguitur realiter ab entitate signi arbitrarii; ergo & significatio aptitudinalis. *Probatur mai.* quia significatio aptitudinalis est illud, quo posito vel ablato signum fit potens, vel impotens significare, atqui posita vel ablata impositio signum arbitrarium fit potens, vel impotens significare; ergo illa impositio est aptitudinalis significatio. *Resp. neg. mai. utriusque syllogismi:* nam illud, quo posito vel ablato res fit potens, vel impotens, non semper est illius potentia; sæpè enim solum est conditio quædam actui prærequisita, quam vocare solemus *conditionem sine qua non*, v. g. ignis calefactivus sine applicatione sui ad lignum, aut aliud corpus calefactibile, calefacere non potest; unde posita vel ablata ista sui approximatione fit potens, vel impotens calefacere: neque tamen ista approximatō est igni potentia calefaciendi, sed nuda quædam conditio sine qua non; similiter ergo licet signum arbitrarium, posita vel ablata sui ad significandum impositio, fiat potens vel impotens significare; non sequitur, quod ista impositio sit illi potentia significandi, seu aptitudinalis significatio; quia hæc omnia stare possunt, etiam si tantummodo sit conditio quædam sine qua non.

31. Quod verò impositio hæc non sit potentia significandi, sed solum conditio, probatum est jam supra. Cujus adhuc ulterior ratio est: quia hæc signi arbitrarii impositio nihil est aliud, quam quædam signi ad significabile quasi applicatio, & approximatio; ergo non est nisi nuda conditio. Probatur antec. quia impositio nihil est aliud, quam rei indeterminatæ ad significandum quodcumque significabile, ad certum quoddam significabile determinatio & applicatio; sicut approximatio ignis nihil est aliud, quam ignis indifferentis ad calefaciendum quodcumque calefactibile, ad certum aliquod & determinatum calefactibile applicatio: signa quippe arbitraria ante sui impositionem ex se indifferentia sunt ad significandum quodcumque, sicut ignis ex se aptus est ad calefaciendum quodcumque: non possunt tamen significare, nisi ad certam aliquam rem significandum imponantur & applicentur; sicut ignis calefacere non potest, nisi certo alicui corpori applicetur, v. g. hæc vox, homo, ex se non magis petit aut capax est significare naturam hominis, quam naturam bovis, equi, lapidis, plantæ, Dei, aut angeli &c. (& idem est iudicium de omnibus aliis vocibus latinis, græcis, hæbraicis, germanicis &c.) non magis capax est, ut sic vox latina, quam græca, aut germanica; sed per voluntatem & impositionem humanam determinata, & applicata est ad significandum naturam hominis intra idioma latinum; ergo impositio nihil est aliud, quam signi ex se indifferentis ad certam rem significandam applicatio; ac per consequens pura conditio.

32. Obijciens secundo: signa arbitraria ante impositionem habent suam entitatem, non tamen habent aptitudinalem activam significationem: ver. gr. vox, blidri, carens impositione, habet suam entitatem, & caret aptitudinali significatione, ergo aptitudinalis significatio est aliquid realiter distinctum, ac separabile ab istius vocis entitate. Probatur antecedens: quia ista vox non est significativa, neque potest significare; ergo non habet aptitudinalem significationem. Resp. neg. antec. & conf. probationis: nam quod illa vox significare non possit, non oritur ex carentia potentia, aut aptitudinalis significationis; sed oritur ex carentia applicationis & expeditionis factæ per impositionem: sicut quod ignis Romæ positus me hic Colonia positum calefacere non possit, non oritur ex carentia potentia calefactivæ, sed debetæ applicationis: & sicut quod homo sanus habens ligatos pedes ambulare non possit, non ex defectu potentia, sed expeditionis, ortum habet.

33. Instabis primò: ista vox, blidri, ac quævis alia carens impositione, non est significativa; ergo caret significatione aptitudinali; ergo impositio non est nuda conditio, sed est ipsa aptitudinalis significatio. Probatur prima conseq. quia significativum idem est, quod habens potentiam significandi, non significativum idem est, quod carens potentia significandi; atqui voces carentes impositione non sunt significativæ; ergo careat potentia significandi. Probatur major quia

significativum idem est, quod potens significare, atqui potens significare idem est, quod habens significandi potentiam; ergo etiam significativum est idem, quod habens significandi potentiam. Resp. negando primam conseq. & ad probationem nego majorem, ad cuius probationem nego minorem, significativum enim, sive potens significare non est idem, quod habens potentiam; sed quod habens potentiam expeditam significandi; unde ut aliquid sit significativum, non sufficit habere potentiam, sed oportet habere potentiam non impeditam: & per consequens ut aliquid dicatur non-significativum, non requiritur; quod careat potentia; sufficit enim quod careat potentia, vel expeditione potentia, sicut homo habens oculos vitiosa & opaca quadam pellicula obductos, dicitur cæcus, & non visivus; non ob carentiam potentia (credo etenim firmissimè omnes potentias vitales non differre realiter à substantia animæ) sed ob carentiam expeditionis, ac bonæ dispositionis in potentia; similiter ergo voces carentes impositione dicuntur non-significativæ, non ob carentiam potentia, sed ob carentiam expeditionis per impositionem factæ, quæ ad significandum planè necessaria est.

34. Instabis secundò: si voces carentes impositione habent potentiam significandi, & impositio foret illis solummodo conditio, non desinerent ob ejus carentiam dici & esse significativæ, atqui tamen hoc fit; ergo clarum est impositionem non esse nudam conditionem. Probatur sequela majoris: quia defectus solius conditionis nunquam id efficit, ut res desinant dici & esse activæ, verb. gr. ignis ob defectum approximationis non desinit esse calefactivus; item homo habens velatos oculos non desinit esse visivus; ergo similiter si impositio foret nuda conditio, non desinerent voces ob illius carentiam dici & esse significativæ. Cujus ratio à priori est: quia solus defectus puræ conditionis impedire non potest, quo minus res denominetur à potentia, quam in se habet. Resp. negando seq. major. & antec. probationis, simul cum illa ratione à priori: & dico illam habere locum solummodo in conditionibus planè extrinsecis, in conditionibus verò intrinsecis minime.

35. Pro quo advertit: inter condiciones ad agendum, vel quasi agendum prærequisitas, quasdam esse extrinsecas, quasdam intrinsecas extrinsecæ sunt, quæ se tenent ex parte passivi, circa quod agens agere debet; tales sunt approximatio localis ignis ad lignum: item capacitas passivi ad recipiendum effectum agentis, v. g. diaphaneitas aeris ad recipiendum lumen solis; aut capacitas hominis docti ad percipiendam significationem vocum Latinarum: item talis conditio est libertas ab omni impedimento extrinsecus appositio: ut libertas oculi ab extrinsecis velamine; & in his conditionibus verum est, quod earum carentia, sive defectus non impediatur, quo minus agens à sua potentia denominetur: sic enim ignis defectu localis approximationis non desinit dici calefactivus: item lux defectu diaphaneitatis subjecti, cui applicatur, non desinit dici illuminativa item ver-

ces defectu intelligentia in homine, cui proferuntur, non desunt dici significativæ, v. g. candela, eò quod applicetur parieti opaco, aut vox latina, eò quod proferatur homini rustico & barbaro, non desunt dici illuminativa, & significativa; neque homo, ob velatos extrinsecus appositio velo oculos, desinit dici visivus.

36. Condiciones intrinsecæ sunt illæ, quæ prærequiruntur ex parte agentis, illudque aut ejus potentiam intrinsecè efficiunt, tales sunt quantitas (si illam à substantia materiali distinguas) & extensio situalis: item bona dispositio organi, per quod potentia operari debet, & harum conditionum carentia impedit, quo minus agens à sua possit denominari potentia: ita Christus Dominus existens sacramentaliter in Eucharistia dicitur invisibilis, & non visivus; non quod careat potentia activa, aut passiva videndi; sed quia caret conditione intrinseca extensionis situalis ad videndum necessariè requisitæ: item homo habens indispositum ac distemperatum organum visus, vel auditus, dicitur surdus & cæcus; non ob carentiam potentia, sed ob carentiam intrinsecæ expeditionis, & conditio nis; similiter ergo voces impositione carentes, quamvis habeant potentiam significandi, dicuntur esse non-significativæ, quia impositio respectu vocis est de numero conditionum intrinsecarum.

37. Obijciens tertio: significatio aptitudinalis habet se ad vocem, sicut valor ad monetam, atqui valor monetæ non est entitas monetæ, sed est institutio seu voluntas principis volentis illam tantum valere, vel tantum; ergo similiter significatio aptitudinalis non est entitas vocis, sed institutio seu voluntas hominum volentium hac voce significari rem hanc, vel istam. Resp. neg. min. & dico valorem monetæ esse ipsam entitatem monetæ, quæ tamen ut in actum exeat, & actu valeat, requirit deputacionem principis, tamquam conditionem intrinsecè requisitam, uti jam dixi de impositione respectu vocis: & ratio est: quia valor monetæ est illud, propter quod, & pro quo venditor merces suas tradit emptori, atqui illud propter quod, & pro quo venditor emptori merces suas tradit, non est deputatio principis, sed est ipsa moneta, sive pecunia, quam ab emptore recipit; ergo valor monetæ est ipsa entitas monetæ; & voluntas seu deputatio principis est solummodo conditio quædam ad valendum prærequisita: nam si valor monetæ foret sola deputatio principis, posset princeps pro solo suo beneplacito, monetæ valorem usque in infinitum augere vel diminueri, nulla habita ratione materię; consequens absurdum est, ac manifestè injustum; ergo & id unde sequitur; sed de hoc loquatur Juris-peritus vel theologus.

DUBIUM IV.

Quomodo Significatio aptitudinalis passiva distinguatur à signo?

38. Significatio aptitudinalis passiva alio nomine vocari potest significabilitas; similia enim nomina tam concreta, quam abstracta, terminata in *bilis* & *ibilitas*, ordinariè pro suo *Christi Lupi Opera Tom. XII*

significato principali important aliquam potentiam passivam aliquid patendi, vel quasi patendi: talia sunt *significabilis, calefactibilis, visibilis, amabilis, corruptibilis, &c. significabilitas, calefactibilitas, visibilitas, &c. dico important ordinariè potentiam passivam*: quia sunt quædam similia nomina, quæ de principali non potentiam passivam, sed important potentiam activam: talia sunt *risibile, visibilitas, febile, flexibilitas, rugibile, larrabile, binibile*, aliaque similia, quibus philosophi animalium constitutas differentias, vel proprietates exprimere solent: hæc, inquam, & similia quædam nomina de principali significant potentiam activam ridendi, flendi, rugendi, hinniendi, &c. idque non solum apud philosophos, qui cathecreses facere, & voces à sua significatione propria ad aliquam planè alienam, & oppositam, conceptibus ac speculationibus suis exprimendis accommodam, traducere ac transportare, sæpè non ducunt conscientia: sed etiam apud probatos grammaticos, ac linguæ latinæ fontes; in hac namque significatione utitur ingeniosus ille, lib. 3. amorum, Eleg 8.

Flebilis indignos Elegeja solve capillos,

Ab nimis ex vero nunc tibi nomen erit.

dicit elegia *febilis*, non quia digna fieri; sed quia apta & potens flere, ut dicit apud eundem Sappho ad Phæonem

Fleendus amor meus est; Elegeja febile carmen,

Non facit ad lacrymas barbato ulla meas.

39. Quæritur ergo hic, quid similia nomina in *bilitas* passivè significantia de principali important, an aliquid intrinsecum, an aliquid extrinsecum, an potius aliquid partim intrinsecum, partim extrinsecum? v. g. quæritur quid præcisè sit *significabilitas*? & quomodo sese habeat ad rem significabilem? & quia est eadem ratio de *visibilitate, calefactibilitate, amabilitate, &c.* quæ est de *significabilitate*: breviter hæc omnia uno verbo resolvemus, & graviores difficultates hic intercurrentes in locum aliquem commodiorem referabimus; ante omnia tamen præmitto significabilitatem non esse planè idem, quod cognoscibilitatem: differunt enim hæc duo, eo modo, quo supra dubio secundo dixi differre significationem & cognitionem, scilicet sicut includens & inclusum; inclusum est cognoscibilitas, includens verò est significabilitas: nam cognoscibilitas est sola aptitudo rei ut cognoscatur simpliciter; at vero significabilitas est aptitudo rei, ut cognoscatur mediante signo: includit ergo significabilitas cognoscibilitatem, & superaddit illi aliquod accidens, sive extrinsecum connotatum; quod explicamus his terminis, mediante signo; hoc præmisso.

40. Resp. & dico primò: *significabilitas, cognoscibilitas, calefactibilitas*, aliaque similia important in recto aliquid intrinsecum rei significabili, cognoscibili, calefactibili, visibili, &c. significant enim ipsam entitatem talis rei. Probatur: quia calefactibilitas est potentia ad calefaciendum (liceat sic barbarizare) visibilitas potentia passiva ad videndum, significabilitas potentia passiva ad significandum, &c. atqui tales passivæ potentia in recto nihil sunt aliud, quam entitas rei

calescibilis, visibilis, significabilis, &c. ergo calescibilitas, visibilitas, ac significabilitas in recto dicunt ipsam rei entitatem. *Probat*ur *min.* quia potentia ad calefendum, potentia passiva ad videndum, ad significandum &c. sunt ratio formalis, qua calescibile terminat ac recipit calescitionem; qua visibile sui visionem; ac significabile terminat sui significationem; atqui calescibile in se recipit calescitionem, visibile & significabile terminant sui visionem, & significationem per suam entitatem; ergo potentia ad calefendum, potentia passiva ad videndum, & significandum nihil sunt aliud in recto, quam entitas rei calescibilis, ac significabilis, *major* hujus syllogismi *probat*ur: quia ita se habet calescibilitas ad calescibile, & significabilitas ad significabile, & visibilitas ad visibile, sicut se habet potentia calescitiva ad calescitivum, potentia visiva ad visivum, & potentia significativa ad significativum; atqui potentia calescitiva, significativa, & visiva sunt ratio formalis, qua calescitivum, significativum, & visivum principiant & causant calescitionem, significationem ac visionem; ergo similiter calescibilitas, significabilitas, & visibilitas sunt ratio formalis, qua calescibile, significabile, ac visibile terminant calescitionem, significationem ac visionem; sicut enim activi proprium est agere per potentiam activam, ita passivi proprium est terminare per potentiam passivam. *Probat*ur etiam *minor* istius *præfati* syllogismi: quia calescibile, significabile, & visibile terminant calescitionem, significationem ac visionem per id, quod calescit, significatur, ac videtur: calescere namque significari, & videri est calore recipere, significationem ac visionem terminare; atqui id quod calescit, id quod significatur & videtur, est entitas rei calescibilis, significabilis, & visibilis, uti evidens est; ergo calescibile significabile, & visibile terminant calescitionem, significationem, ac visionem præcisè per suas entitates.

41. *Dico secundò: significabilitas, calescibilitas, visibilitas, &c.* superaddunt aliquid realiter entitati rei significabilis, calescibilis, ac visibilis; seu importat aliquid realiter distinctum præter entitatem rei calescibilis, significabilis, ac visibilis. *Probat*ur: quia potest res de visibili fieri invisibilis, de calescibili fieri incalcescibilis, sive potest res exuere suam visibilitatem, calescibilitatem, & significabilitatem, ac induere invisibilitatem, non calescibilitatem, ac non significabilitatem; ergo significabilitas, calescibilitas, ac visibilitas importat aliquid realiter separabile, adeoque realiter distinctum ab entitate rei calescibilis, &c. *pater* antecedens: nam Christus dominus in mundo quondam visibilis, palpabilis, calescibilis frige factibilis &c. jam in sacramento Eucharistiæ existens omnibus hæc potentis passivis caret, ergo possunt res exuere visibilitatem, ac induere invisibilitatem, &c.

42. *Dico tertio: significabilitas, visibilitas, calescibilitas, &c.* non superaddunt entitati rei aliquid intrinsecum; sed solummodo aliquid ex-

trinsecum: *Probat*ur: quia potest res de visibili fieri invisibilis, de calescibili & significabili fieri non calescibilis, & non significabilis sine intrinseca sui mutatione; ergo id, quod significabilitas, calescibilitas, ac visibilitas important præter entitatem rei calescibilis, ac significabilis non est quid rei intrinsecum, sed extrinsecum. *Pater* *conseq.* quia si visibilitas aut significabilitas forent rei visibili, ac significabili quid intrinsecum, non posset res de visibili fieri invisibilis, aut de significabili non significabilis sine intrinseca sui mutatione: sicut quia albedo est forma intrinseca corpori albo, non potest corpus de albo fieri non-album sine intrinseca sui mutatione. *Probat*ur etiam *antecedens*: quia corpus meum modo visibile, & calescibile est, destruit autem Deus omnia agentia visiva, & calescitiva, aut omnibus agentibus potentiam visivam, ac calescitivam eripiat, fiet invisibile ac non-calescibile; atqui nulla per hoc in corpore meo fiet mutatio intrinseca; sed solummodo in agentibus visivis, ac calescitivis; ergo potest res de visibili fieri invisibilis sine ulla sui mutatione intrinseca; vide quæ dico conclusionem sequenti.

43. *Dico quartò: extrinsecum illud, quod visibilitas, calescibilitas, significabilitas* important supra entitatem rei visibilis, calescibilis, ac significabilis est potentia visiva, calescitiva, & significativa, cujus virtuti & activitati res visibilis, calescibilis, ac significabilis subjicitur; itaque visibilitas nihil est aliud, quam entitas rei visibilis, quatenus subjicitur activitati intentionali potentiae visivæ, calescitivæ nihil est aliud, quam entitas rei calescibilis, quatenus subjicitur physicæ activitati potentiae calescitivæ; significabilitas nihil est aliud, quam ipsa entitas rei significabilis, quatenus subternitur activitati (si tamen activitas vocari possit) signi, sive potentiae significativæ, & sic de aliis: ita ut dicant entitatem rei in recto, activitatem verò potentiae activæ, cui res ista subjicitur, in obliquo; conclusionem hanc adducit Magister noster Gerardus Senensis, in 1. *disp.* 1. *quest.* 4. *art.* 3. *in fine*, mihi que consentit Gabriel Vasquez tomo 2. in 2. *part.* *disp.* 104. *cap.* 2. & tomo 1. in 1. 2. *disp.* 31. *cap.* 2. & *probat*ur: quia significabilitas, visibilitas, ac calescibilitas illud superaddunt entitati rei, quo posito, ablatique omnibus aliis, res fit significabilis, visibilis ac calescibilis: & quo ablato, perseverantibusque omnibus aliis res definit esse talis; atqui posita potentia significativa, visiva, ac calescitiva, destruiturque omnibus aliis, res fit significabilis, visibilis, ac calescibilis: & sublata tali potentia, manentibusque omnibus aliis, res definit esse talis; ergo potentia significativa, visiva, ac calescitiva, sunt illud extrinsecum, quod significabilitas, visibilitas, ac calescibilitas superaddunt entitati rei significabilis, visibilis, ac calescibilis. *Major* *probat*ur: quia significabilitas est causa formalis significabilis, visibilitas est causa formalis visibilis &c. ergo præter entitatem rei nihil important nisi illud, quo præcisè posito, vel sublato res incipit, vel definit fieri significabilis, visibilis, &c. sicut

sicut albedo, quia est causa formalis albi præcisè importat illud, quo posito, vel sublato corpus præcisè incipit, vel definit fieri album. *Probat*ur etiam *minor*: quia colores, omniaque corpora colorataria sunt visibilia, at verò si Deus destrueret omnem potentiam visivam, fierent invisibilia: item natura humana, & natura animalis modo sunt significabiles; si verò destruerent omnes potentias significativas, fierent non significabiles; ergo posita vel sublata potentia visiva, aut significativa, statim incipiunt, vel desinunt res fieri visibiles, aut significabiles. *Probat*ur *antec.* quia visivum & visibile, significativum & significabile sese mutuo ponunt, ac tollunt; ergo necessariò quando agentia desinunt esse visiva, aut significativa, debent passiva desinere esse visibilia aut significabilia. *Probat*ur *antecedens*: quia visibile, & significabile sunt idem, quod potens videri, ac significari; significativum, ac visivum sunt idem, quod potens videre, ac significare: atqui potens videri & potens videri, potens significare & potens significari, sese mutuo manifestè ponunt & tollunt; quomodo enim ego possem videri, aut tangi aut significari, si nullus me posset videre, aut tangere, aut significare? ergo similiter significativum & significabile, visivum & visibile sese mutuo ponunt & tollunt; posset & deberent pro complemento hujus quæstionis à nullo hæcenus ex professo in medium adductæ, dici plura; sed hic manum & calammum sisto: erit alibi opportunior dicendi locus & occasio.

44. Ex dictis sequitur: has denominationes, sive prædicationes, *natura humana est significabilis, colores sunt visibiles, corpus humanum est calescibile, & similes, esse partim intrinsecas, partim extrinsecas. Ratio est*: quia prædicatio partim intrinseca, partim extrinseca est illa, cujus prædicatum est subjecto suo partim intrinsecum, partim extrinsecum, atqui præfata istæ prædicationes constant talibus prædicatis, ergo sunt prædicationes partim intrinsecæ, partim extrinsecæ. *Probat*ur *minor*. quia prædicatum partim intrinsecum, partim extrinsecum est illud, cujus significatum formale est forma subjecto partim intrinseca, partim extrinseca, atqui prædicata præfatarum prædicationum habent talia significata formalia, ergo sunt prædicata partim intrinseca, partim extrinseca; *pater* *minor*. quia istorum prædicatorum significata formalia sunt significabilitas, visibilitas, & calescibilitas, atqui illa sunt subjectis suis partim intrinseca, partim extrinseca, uti hæcenus dictum est, ergo præfatarum prædicationum prædicata habent significata formalia subjectis suis partim intrinseca, partim extrinseca.

45. *Dico quinto: significatio aptitudinalis activa & passiva non sunt eadem realiter forma, uti sunt significatio activa & passiva actualis; sed distinguuntur à sese mutuo realiter inadæquate, sicut includens & inclusum: ita ut includens sit significatio aptitudinalis passiva, sive significabilitas, inclusum verò sit significatio aptitudinalis activa. Probat*ur: quia significabilitas sive significatio aptitudinalis passiva est en-

titas rei significabilis simul cum potentia significativa signi, cui subest, & à qua significari potest; includit quippe duo; nimirum entitatem rei significabilis in recto, & potentiam significativam, sive significationem aptitudinalem activam in obliquo; ergo comparatur ad significationem aptitudinalem activam sicut includens ad inclusum, ergo non est cum ea omnino idem, sed distinguitur ab ea realiter inadæquate; eodemque modo philosophandum est de calescibilitate & potentia calescitiva, de visibilitate & potentia visiva &c.

DUBIUM V.

Quomodo significatio actualis distinguatur, tam à signo quam à significato?

46. **Q**uid sit significatio actualis tam activa, quam passiva dixi, dubio secundo; hic jam quæritur quomodo distinguatur tam à signo, quam à significato, quam etiam à potentia, cui significat? *Resp.* & *dico* *primò*: significatio actualis semper distinguitur realiter à suo significato; in hac conclusione puto convenire omnes; & *ratio est*: quia significatum semper debet distingui realiter à signo; ut dixi *dubio* *primò*, ergo etiam semper distingui debet realiter à significatione actuali; ac per consequens significatio actualis semper distingui debet realiter à significato. *Probat*ur *conseq.* quia si significatum identificari posset cum significatione actuali, etiam posset identificari cum signo, atqui cum signo nullatenus identificari potest; ergo neque cum significatione actuali potest. *Probat*ur *mai.* quia signum quandoque identificatur cum significatione actuali, ut statim infra dicam, ac per consequens significatio actualis quandoque identificatur signo; ergo si etiam identificari posset cum significato, posset significatum identificari cum signo, *pater* *conseq.* quia quæcunque identificantur eidem tertio, identificantur inter se, atqui si semel significationi actuali identificaretur significatum, sicut identificatur signum; tunc signum & significatum identificarentur eidem tertio, nimirum significationi actuali; ergo etiam identificarentur inter se.

47. *Et confirmatur*: quia uti dixi, signum semper realiter differre debet à significato suo, atqui significatio actualis, non solum est significati sui significatio, sed etiam est semper illius signum formale, ut infra dicam; ergo debet semper distingui realiter à suo significato, & *ratio à priori esse videtur*: quia sicut signum est species representativi, ita etiam actualis significatio est species quædam actualis representationis, atqui signum est representativum alicujus alterius à se realiter distincti; ergo similiter significatio actualis debet esse actualis representatio alicujus alterius à se realiter distincti: *Aliquando assignabam hanc rationem*: quia significatio actualis signi comparatur ad significatum, sicut causalitas causæ comparatur ad effectum, atqui causalitas ab effectu semper distingui debet realiter, sicut distinguitur causa ipsa; ergo similiter actualis significatio distingui

tingui debet realiter à significato, sicut distinguitur signum ipsum. *Sed hæc ratio modo non placet*: puto enim falsam esse majorem: quia credo significationem actualem non esse signi causalitatem, sed ultimum signi effectum, de quo infra suo loco.

48. *Dices*: significatio actualis idem est, quod cognitum; atqui cognitio à cognito non semper differt realiter, ergo similiter significatio actualis non semper differt realiter à significato: *Probatum minor*: quia cognitum cognitionis divinæ est essentia divina, atqui essentia divina, non differt realiter à cognitione divina, ergo cognitio non semper distinguitur à cognito: *præterea in sententia multorum Theologorum*: visio beatifica etiam est visio sui ipsius, quod maxime verum esse debet de visione beatificante Humanitatem Christi Domini Nostri; apud illos qui volunt visionem Humanitatis esse æquæ extensam, ac est visio divinitatis, scilicet ad omnia præsentia, præterita, futura, omniaque possibilis, ergo necessario illa visio etiam extendi debet ad seipsam, & sic cognitum non semper distinguitur à cognitione. *Resp.* argumentum hoc totum solutum esse supra *dub. primò num. octavo*, dico ergo significationem actualem esse non quamlibet cognitionem, sed cognitionem procedentem à signo; & à significato realiter diversam: unde si sint, vel esse possint aliquæ cognitiones, quæ sint cognitiones sui ipsius; de quo tamen ego modo non curo: dico illas non posse esse sui ipsius significationes; quia significatio est cognitio & representatio non quæcumque, nec qualiscumque; sed alicujus alterius à se realiter distincti: si hujus rationem quæras, ego à te quæram, quare signum sit non quodcumque, nec qualecumque representativum, sed alicujus à se distincti: satisfacias tu primò mihi, tunc ego de tuo facillè satisfecero tibi.

49. *Dico secundò*: significatio actualis à signo formali, & significatione ejus aptitudinali non distinguitur realiter: at verò à signo instrumentali ac ejus aptitudinali significatione distinguitur semper realiter. *Probatum prima pars*: quia significatio actualis est idem, quod actualis cognitio, atqui signum formale etiam planè idem est, quod actualis cognitio, ut infra dicam: signum verò instrumentale non est cognitio, sed est cognitionis aliquando physicæ, aliquando moraliter effectivum principium, uti etiam patebit infra; ergo significatio actualis cum signo formali realiter identificatur, à signo verò instrumentali realiter distinguitur: principium enim effectivum, sive physicum sive morale; semper realiter differt à suo principio. *Et hinc sequitur probat. secundæ partis*: quia significatio actualis eo modo differt à significatione aptitudinali signi, sicut differt ab ipso signo; atqui à signo instrumentali realiter differt, cum signo verò formali realiter identificatur: ergo similiter à significatione aptitudinali signi instrumentalis realiter differt, at verò significationi signi formalis realiter identificatur. *Probatum major*: quia signum & significatio aptitudinalis ejus in se sibi mutuo planè identificantur: suntque om-

nino idem, ergo necessariò significatio actualis ita differt à significatione activa aptitudinali, sicut differt à signo.

50. *Et hinc patet ratio fundamentalis* istius, quod supra *dub. secundò num. 18.* dixi, nimirum significationem actualem cum cognitione in signo formali planè converti, in signo instrumentali verò distingui sicut includens ab incluso: *ratio, inquam est*: quia si actualis significatio & cognitio in signo formali aliquo modo differrent, deberent differre eo modo, quod differunt in signo instrumentali; nimirum quia significatio actualis non foret simplex cognitio, sed foret cognitio procedens & causata à signo; atqui in signo formali ita differre non possunt: neque enim hic significatio procedit, aut causatur à signo: ergo nullo modo differunt, sed sunt plane idem. *Probatum minor*: quia inter causam & causatum, inter procedens & principium processionis semper est, & esse debet distinctio realis: atqui significatio actualis à signo formali non distinguitur realiter, ut jam dixi, ergo in signo formali significatio actualis non est cognitio procedens à signo, sed est cognitio sumpta nudè secundum se: & sic significatio & cognitio ibi nullo modo differunt.

51. *Dico tertio*: significatio actualis semper differt realiter à potentia cognoscitiva, cui significat; si de potentiis creatis loquaris. *Probatum*: quia significatio actualis est cognitio actualis, atqui in creaturis semper cognitio differt realiter à potentia cognoscente, tamquam accidens à suo subjecto, ergo significatio actualis semper realiter differt à potentiis creatis, quibus significat: dixi *si de potentiis creatis loquaris*: in Deo etenim contrarium est verum: cognitio Dei est Deo, ac intellectui divino signum formale creaturarum, sicut cognitio mea est meo intellectui signum formale sui objecti: à creaturis enim cognitis cognitio divina realiter differt, unde non video quid illi desit ad rationem signi formalis; atqui cognitio divina ab intellectu divino, cui significat, realiter non differt, ergo signum à potentia increata, cui significat, non differt realiter.

52. *Dico quarto*: etiam signum non semper realiter differt a potentia cui significat. *Probatum*: quia Essentia Angeli est Angelo signum instrumentale Dei, atqui, ut mihi quidem visum est, essentia Angeli ab intellectu, aliisque potentiis angelicis non differt realiter, ergo signum à potentia, cui significat, non semper differt realiter: *Probatum major*: quia signum instrumentale est id, quod mediante sui cognitione deducit in cognitionem alterius, atqui Angelus mediante cognitione suæ essentia devenit in cognitionem essentia divinæ, ergo essentia Angeli est intellectui Angeli signum instrumentale Dei, & ne de prima minori litiges, sic assumere poteris: intellectus Angeli est sibi ipsi signum instrumentale Dei, &c. Et tunc argumentum est extra omne periculum litis.

DUBIUM VI.

In quo præcise sit Essentia signi in communi?

53. *R. Esp. & dico primò*: de essentia signi in genere non est significatio actualis. *Probatum*: quia si significatio actualis foret de essentia signi in genere, etiam esse deberet de essentia singulorum signorum in specie; consequens absurdum est, ergo & antecedens: *pater sequela maj.* ex prima regula antepredicamentali: quidquid enim est de essentia generis, debet etiam esse de essentia singularum specierum sub illo genere contentarum; *minor verò probatur*: quia signa instrumentalia v. g. omnes voces significativæ, fumus, pulsus campanæ, hedera appensa foribus, &c. sunt verè signa, atqui de horum signorum essentia non est significatio actualis, ergo absurdum est dicere significationem actualem esse de essentia cujuscumque signi in particulari: *pater minor*: quia si de istorum signorum essentia foret significatio actualis, ista signa non forent signa, nisi dum actu significant, & dum quis illa videns aut audiens aliquid eorum occasione concepit, atqui hoc in omni sana philosophia absurdum est, ergo & id undè sequitur; *& ratio ulterior est*: quia signum non est idem, quod significans, sed est idem quod significativum, atqui sicut de essentia calefactivi, & ambulativi non est actualis calefactio, aut ambulatio, ita de essentia significativi neque esse actualis significatio: nam ut habet adagium canonizatum per cap. nam concupiscentiam de constit. juncta summatione glossæ, *verba in definitionibus, & propositionibus doctrinalibus non sonant actum, sed potentiam & aptitudinem*, ergo neque significatio actualis esse potest de essentia signi in genere.

54. *Dico secundò*: de essentia signi est significatio aptitudinalis. *Probatum*: quia de essentia concreti est abstractum, sive significatum formale; ut de essentia albi est albedo, de essentia hominis est humanitas &c. atqui significatum formale hujus concreti, signum, est significatio aptitudinalis, ergo illa est de essentia signi. *Probatum minor*, quia signum idem est, quod significativum sive potens significare, atqui significativum, sive potens significare de formali importat potentiam activam significandi, sive significationem aptitudinalem activam, uti manifestum est; ergo illa est significatum formale hujus concreti signum; ergo illa est de essentia signi, unde definitio signi: *signum est id, quod aliquid à se distinctum potentia cognoscitiva repræsentat*; reddit hunc sensum: est id, quod aptum est repræsentare aliquid à se distinctum, quia uti dixi, verba definitionum non significant actum, sed aptitudinem ad actum.

55. *Quæritur primò*: si significatio aptitudinalis foret de essentia signi in genere, etiam foret de essentia quoruncumque signorum particularium, atqui hoc falsum est, ergo falsum est & id, ex quo hoc sequitur. *Probatum min.* quia

significatio aptitudinalis non est de essentia signi formalis, cum de huius signi essentia sit significatio actualis. *Resp. nego min. & probationem ejus*: & dico de essentia signi formalis esse utramque significationem, tam actualem, quam aptitudinalem, *cujus ratio est*: quia in essentia speciei non debet includi sola essentia generis, sed essentia generis simul cum essentia differentia; species enim est quoddam compositum, aut certè quoddam constitutum ex genere & differentia generis istud contrahente; sic in essentia hominis involvitur non sola animalitas, sed animalitas simul & rationalitas; atqui signum formale est quædam species signi in communi, ergo in illius essentia includi debet non sola significatio aptitudinalis, quæ est essentia generis; scilicet signi in communi: sed etiam significatio actualis; hæc quippe est differentia signum in genere contrahens, & speciem signi formalis constituens; ergo de essentia signi formalis debet esse utraque significatio, tam actualis, quam aptitudinalis.

56. *Instabis*: significatio aptitudinalis & actualis non possunt sibi mutuo realiter identificari, ergo non possunt tamquam genus & differentia constituere signum formale; *pater consequ.* quia ratio generis & differentia constituentium eandem speciem debent sibi mutuo realiter identificari. *Probatum verò antecedens*: quia significatio aptitudinalis & actualis habent se sicut potentia & actus: sicut calefactio & potentia calefaciendi, sicut intellectus & intellectio; atqui actus quilibet à sua potentia realiter distinguitur, ergo significatio actualis & aptitudinalis à sese mutuo realiter debent distingui. *Resp. negando antec. & distinguendo majorem probationis*: significatio aptitudinalis & actualis debent se sicut potentia & actio, vel potius sicut potentia & effectus in signis instrumentalibus; *si concedo*; habent se taliter in omnibus omnino signis; *si nego*, nam uti dixi *dubio præcedenti*, significatio actualis ab entitate, & significatione aptitudinali signi formalis non differt realiter, adeoque in illo signo idem sunt signum & significatio, significans & potens significare, significatio actualis & aptitudinalis: undè hæc duæ significationes in hoc signo non possunt se habere sicut actus & potentia, quia verum est inter hæc semper opus esse distinctione reali; sed habent se sicut actus & non repugnantia ad actum quæ duo realiter non differunt, uti evidens est. *Est simile argumentum, ac si argumentareris*: intellectus & intellectio habent se sicut potentia & actus, ergo intellectus divinus & intellectio divina debent realiter distingui; *negabitur tibi antecedens universaliter sumptum*: licet enim ut plurimum ita sese habeant, non tamen semper, nam in Deo sese habent sicut actus & non repugnantia ad actum, quæ duo realiter non differunt. Vide quæ dicam infra a genis de signo formali.

57. *Obicit secundò*. Essentia signi sita est in relatione, ergo non in aptitudinali significatione. *Probatum antecedens*: quia sunt diversæ relationes, sine quibus signum nec esse, nec concipi potest: ut in relatio signi ad significatum; ad po-

potentiam, cui significat; ad imponentem, &c. atqui illud, sine quo res nec esse, nec concipi potest, est essentia rei, ergo essentia signi sita est in hisce relationibus. *Resp. neg. ante.* & ratio est: quia si essentia signi in relatione sita foret; vel illa foret prædicamentalis, vel transcendentalis, sive secundum dici: atqui neutra de essentia signi esse potest, ergo nulla relatio est de essentia signi. *Quod non sit prædicamentalis, apud me est evidens:* quia relationes prædicamentales nullæ sunt aliæ, quam unio, actio, & passio: ut in metaphysica me tibi facile persuasurum spero; de quo interim vide Magistrum Basilium Pontium de Leon. tomo I. quodlibetorum quest. 8. cap. I. & seqq. atqui essentia signi neque in physica unione; neque actione, neque passione sita est, uti patet; ergo non est sita in relatione prædicamentali.

58. *Quod neque etiam in relatione transcendentali sive secundum dici, facile à me probatur:* relationes transcendentales, sive secundum dici sunt illi respectus unius rei ad aliam, sine quibus à nobis concipi non potest: ut respectus materiæ ad formam, formæ ad materiam, potentia ad actus, actuum ad objecta, actionum ad terminos; signi ad significatum, ad potentiam cui significat, ad imponentem, &c. atqui hi respectus non sunt essentielles rei respicienti, ergo neque sunt de essentia signi. *Majorem hic supponere, quam probare malo, habeo enim quod tibi de illa in Metaph. dicam, minorem probabo paucis:* quia illi respectus nihil sunt aliud, quam aggregatum, sive compositum ex re respiciente & re respecta; ita tamen ut dicant rem respicientem in recto, rem verò respectam in obliquo: atqui res respecta non est de essentia rei respicientis, quis enim dicat formam esse de essentia materiæ, aut objectum de essentia actus, aut terminum de essentia actionis? ergo illi respectus transcendentales non possunt esse essentielles rei respicienti, de quo plura in metaphysica mea.

59. *Quare ad istius præfati antecedentis probationem, admitto & canonico majorem; sed minorem tanquam falsam, captiosam, & erroneam è scholis eliminandam judico, ratio est:* quia actio non potest concipi sine agente & termino suo, materia neque modus sine modificato, neque actus sine objecto, neque accidens sine subiecto, & sic infinita alia; atqui hæc omnia non sunt essentialia, cum sint extrinseca, & realiter adæquatè distincta, ergo omne illud esse rei essenziale, sine quo res nec esse nec concipi potest, falsum est, captiosum est; erroneum est: oportet ergo bene distinguere inter hæc duo: esse alicui essenziale, & involvi in essentiali alicujus conceptu; hæc enim duo non sunt synonyma, neque convertibilia, sed magis & minus communia: minus commune est esse essentiali, involvi vero in essentiali conceptu est magis commune; licet quippe omne essenziale sit involutum in essentiali conceptu, non tamen è contrario omne involutum in essentiali conceptu est essenziale; & ratio à priori est: quia essenziale idem est, quod ipsa essentia, quod ipsa entitas rei, involutum autem in essentiali conceptu est illud, sine quo res concipi non potest; atqui

multa sunt, sine quibus res concipi non potest, quæ tamen non sunt ipsa essentia, sive ipsa entitas rei, ut patet ex jam statim dictis, ergo multa sunt involuta in essentiali conceptu, quæ tamen non sunt essentialia.

60. *Dico tertio;* significatio activa aptitudinalis, sive potentia activa significandi non est tota essentia signi; sed insuper de ejus essentia est potentia expedita: unde de essentia signi arbitrarii etiam est illius ad significandum impositio, itaque rectè dices totam signi essentiam esse activam significandi potentiam proximè ad significandum expeditam. Ob non advertentiam hujus conclusionis non nihil quandoque hallucinatus fui. *Probatum ergo:* quia si sola potentia activa significandi foret tota signi essentia, quidquid haberet hanc potentiam, hoc foret signum; haberet quippe totam signi essentiam; atqui hoc falsum est; potest etenim aliquid habere potentiam significandi, & tamen non esse signum, ergo manifestè sola hæc significandi potentia non est tota signi essentia. *Probatum min.* quia voces carentes impositione habent potentiam activam significandi, sive significationem activam aptitudinalem, uti dixi supra, dub. 3. & tamen tales voces non sunt signa quædam impositione carent, ergo potest quid habere potentiam significandi, & tamen non esse signum. *Probatum min.* quia signum idem est quod significativum, sive potens significari, atqui istæ voces non sunt significativæ, ut ibidem dictum est, ergo neque sunt signa; & ratio à priori est: quia essentia concreti est abstractum, sive significatum formale, atqui hæc concreta, signum significativum, potens significare, ambulativum, calefactivum, visivum, & alia similia, de formali non important solam potentiam; sed potentiam suam simul cum sua expeditione: sive important potentiam expeditam; ergo etiam similitum concretorum essentia sita est non in sola potentia, sed in potentia expedita. *Probatum minor:* quia similia concreta de formali important illam potentiam, à qua aliquid dicitur potens significare, ambulare, calefacere, videre, &c. atqui nemo vocatur potens à potentia ligata, sed à sola potentia expedita, ergo etiam potentia expedita est significatum formale similitum concretorum. Minorem satis manifestam habes toto dubio 3.

DUBIUM VII.

Quid sit significatum, quid significatio primaria, quid secundaria?

61. **S**ignificatum propriè est objectum signi: objectum namque est illud, quod potentia per actum suum attingit, circa quod per actum suum versatur & occupatur: atqui signum, sive potentia significativa signi per actualem suam significationem attingit significatum, circa illud versatur & occupatur; ergo significatum propriè est objectum signi. Hinc mihi persuasum habeo, nobis philosophandum esse de significato primario & secundario.

secundario, sicut philosophamur de objecto primario & secundario, objectum primarium confundunt saniores philosophi cum objecto motivo, & objecto formali: objectum verò secundarium cum objecto nudè terminativo, & objecto materiali; nos ergo similiter hic significatum primarium cum significato motivo, & formali confundemus; secundarium verò cum terminativo, & materiali.

62. Objectum primarium sive motivum vocatur illud, quod per se & ratione sui à potentia attingitur, estque simul ratio attingendi aliud; objectum motivum requirit duas condiciones, primo; quod à potentia attingatur ratione sui; secundo quod potentia sit causa & ratio motiva attingendi aliud, verb. gr. cum æger appetit sanationem potius amaræ ob consequendam sanitatem; sanitas istius appetitus objectum formale est: per istum namque actum attingitur, estque simul isti actui ratio attingendi aliud, scilicet portioem amaræ; similiter cum bonus Catholicus credit sanctissimam Trinitatem ob divinam revelationem; divina revelatio istius fidei objectum formale est: ipsa enim per istum actum creditur, estque illi simul ratio credendi aliud. Objectum verò secundarium, nudè terminativum, ac materiale est illud, quod ab actu attingitur non per se nec ratione sui, sed ratione alicujus alterius; verb. gr. in exemplis præfatis; portio amara, & sanctissima Trinitas sunt appetitionis, & fidei objecta secundaria, & nudè terminativa; nudè enim illos actus terminant, non verò potentiam ad illos movent, & excitant: neque illa appetitur ratione sui; sed ratione sanitatis per illam consequendæ; neque hæc creditur ratione sui, sed ratione divinæ revelationis de illa factæ.

63. Circa quæ objecta & hoc advertet (nam ad rem nostram etiam faciet) potentiam sive habitum non posse unquam attingere objectum suum materiale ac purè terminativum, nisi simul attingat objectum suum formale ac motivum: potest quidem attingere objectum formale sine materiali, non tamen materiale sine formali; attingit enim in tantum objectum suum materiale, quatenus, & in quantum subsistat, & sibi applicatum habet objectum formale, verb. gr. voluntas nequit attingere media, nisi simul attingendo ipsam finem; fides nequit attingere mysterium Trinitatis, Incarnationis, aut Eucharistiæ, nisi simul attingat divinam revelationem; Charitas nequit attingere proximum aut ullam rem creatam, nisi simul attingendo divinam bonitatem; temperantia, fortitudo, Justitia, &c. non possunt inclinare, & impellere voluntatem ad ullam materiam, nisi illam impellendo & inclinando ad suam propriam honestatem, & sic de aliis, & ratio est: quia potentia & habitus in actus suos prorumpere nequeunt, nisi moti & excitati à suis objectis, objecta enim movent & excitant sopitas potentias: atqui objecta potentia & habitus moventia & excitantia non sunt objecta secundaria, purè terminativa, & materialia; sed sunt objecta principalia; motiva, & formalia; uti clarum est, & late deducendum in princi-

pio logicæ; ergo potentia & habitus attingere nequeunt objecta sua materialia, nisi simul attingendo objecta formalia.

64. Philosophemur nunc planè simili modo de significato: significatur ergo primarium voco illud, quod per se, & ratione sui significatur per signum; & ratione cujus significatur alia: inde etiam significatur primarium requirit duas condiciones: primò ut per signum significetur, secundo ut significetur propter se, & ratione sui, & ut ratione illius significetur alia, verb. gr. *albedo* est significatum primarium vocis, *album*; quia illa per istam vocem significatur ratione sui, & ratione illius significantur multa alia; nimirum homo, paries, equus, bos; & cætera albedinis subiecta; homo enim, bos, equus, &c. per vocem, *album*, non significatur per se ratione sui, ratione suæ nimirum humanitatis, bovinitatis, equinitatis, &c. sed ratione albedinis humanitati, bovinitati, & equinitati suæ inexistens, quod patet: quia si homo per vocem *album* significaretur ratione sui, tunc quis homo, & quovis tempore & quovis modo significaretur per vocem, *album*, atqui hoc absurdum & falsum est; illa quippe vox *album*, non significat homines nigros, neque rubros, neque aliter coloratos, sed solos albos, idque solum eo tempore, quo albi sunt (quod non probò, quia puto esse clarum, & à nemine controversandum) ergo homo per vocem *album*, significatur non ratione sui, sed ratione albedinis suæ. *Probatum sequela mai.* nam quia homo per se, & ratione sui significatur per hanc vocem, *homo*, aut hanc vocem, *animal*, idè per istam vocem significatur omnis homo, & omni tempore & omni modo, quomocumque sese habeat; sive sit albus, sive niger, sive doctus, sive indoctus; sive germanus, sive hispanus, omnes enim significantur per vocem, *homo*, ergo similiter si homo ratione sui significaretur per vocem, *album*, quisvis homo, & quovis tempore & modo per istam vocem significaretur.

65. *Et ratio à priori est:* quia quæ alicui conveniunt ratione sui, illorum convenientia est independens ab accidentibus, verb. gr. quia convenit homini ratione sui esse animal, aut esse rationale; idcirco illa illi conveniunt, quomocumque se homo quoad sua accidentia habeat; ergo si significari per vocem, *album*, conveniret homini ratione sui, hujus convenientia foret omnino independens ab hominis accidentibus; adeoque conveniret homini tam bene quando est albus, quam quando est niger, tam bene quando est niger, quam quando est albus. *Probatum antecedens:* quia conveniret alicui ratione sui, hoc est illi conveniret ratione suæ entitatis; ergo illa quæ conveniunt ratione sui habent convenientiam omnino independentem ab accidentibus istius, cui conveniunt. *Patet idè seq.* quia tam diu manet alicujus ad aliquid convenientia, quam diu manet istius convenientia fundamentum, atqui illa quæ alicui conveniunt ratione sui, sive ratione suæ entitatis, pro suæ convenientia fundamentum habent ipsum, sive ipsam ipsius entitatem, ergo

ergo manente hanc entitate, & quomodocumque & qualitercumque variatis, alteratis, sublati & transportatis ejus accidentibus, semper manet illa convenientia, & sic talia habent convenientiam planè independentem ab accidentibus illius, cui convenient.

66. Similiter albedo in communi est significatum primarium hujus vocis, *albedo*, illa enim per istam vocem significatur ratione sui, & ratione illius significantur hæc, ista & illa *albedo*, omnesque aliæ albedines singulares: hæc namque per vocem, *albedo*, solum significantur quatenus in se participant, & habent albedinem in communi; idem videre est in vocibus substantialibus: v. g. vox *homo* de principali significat humanitatem, secundario verò significat omnia humanitatis supposita; hæc enim significat non ratione sui, sed solum ratione humanitatis in illis supposita: pone namque per possibile, vel impossibile, ut suppositum meum, quod modo est significatum vocis, *homo*, spoliatum mea humanitate incipiat suppositare brutalitatem, tunc amplius non erit significatum vocis, *homo*, sed fiet significatum vocis *brutum*: ergo manifestum est illud per vocem, *homo*, non significat ratione sui, sed ratione humanitatis in se supposita. *Patet antec.* quia vox, *homo*, significat omnia supposita suppositantia ac habentia humanitatem; atqui si supponas suppositum meum privari humanitate, & suppositare brutalitatem, tunc non erit amplius suppositum humanitatem, sed erit brutalitatem suppositans; ergo tunc desinet esse significatum vocis, *homo*, & fiet significatum vocis, *brutum*: similiter: humanitas in communi est significatum principale hujus vocis, *humanitas*, illa enim per istam vocem significatur ratione sui, & ratione illius etiam significantur humanitas mea, & humanitas tua, humanitas Petri, & humanitas Pauli, aliæque omnes humanitates singulares: hæc etenim per istam vocem solummodo significantur, quatenus & in quantum humanitas in communi principaliter significata illis inexistit, & ab illis participatur: rectè ergo definitur significatum primarium esse illud, quod per signum significatur ratione sui, & ratione ejus significantur alia.

67. Hinc significatum secundarium voco illud, quod per signum significatur non ratione sui, sed ratione alicujus alterius sibi conjuncti; unde ad significatum secundarium etiam dux requiruntur conditiones; primò, quod per signum significetur; secundò, quod significetur non ratione sui, sed ratione alterius sibi conjuncti: quod satis patet consideranti exempla jam adducta: circa quæ significata hoc advertite: quod licet primarium significari possit sine secundario, non tamen potest secundarium sine primario. *Primum patet ex illa propositione, quam habemus in Hymno SS. Ambrosii, & Augustini: tu ad liberandum susceperis hominem, &c.* quia significatum vocis, *homo*, est humanitas; significatum verò ejus secundarium est suppositum humanitatem principaliter significatam suppositans; atqui in illa præfata propositione vox, *hominem*, supponit pro sola humanitate, &

non pro supposito, ac per consequens significat solum humanitatem sine supposito, voces namque illud significant, pro quo supponuntur; ergo significatum primarium per signum aliquando significatur sine secundario. *Probat minor*: quia si illa propositione vox, *hominem*, significaret suppositum; vel significaret suppositum creatum, vel increatum; atque neutrum ibi significare potest: ergo nullum significare potest; *patet minor*: quia si illa vox ibi significaret suppositum, significaret utique suppositum à verbo divino assumptum; quod enim significaret aliud, nam vox, *hominem*, ibi regitur à participio activo, *susceperis*? atqui divinum verbum neque creatum, neque increatum suppositum assumpsit: non utique creatum; quia sic docet fides catholica: neque etiam increatum; quia assumi solum convenit extrinsecis, & separabilibus, quale non est suppositum divinum respectu verbi divini; ergo in ista propositione illa vox, *hominem*, neutrum suppositum, adeoque nullum suppositum significat, de quo plura adhuc infra.

68. *Secundum verò facile probari potest inductione*: considera namque bene, & nusquam reperies significatum secundarium sine primario significari; & ratio est: quia significatum secundarium est illud, quod per signum significatur non ratione sui, sed ratione alterius; ergo nunquam significari potest se solo sine primario. *Patet consequ.* quia si se solo sine primario significaretur, tunc non ratione alterius, sed ratione sui significaretur; & sic non secundarium, sed primarium significatum foret; & ratio ulterior est: quia significatum primarium & secundarium habent se ad suum signum, sicut se habent objectum formale & materiale ad suam potentiam sive suum habitum, ut dixi in principio dubii: atqui neque habitus, neque potentia verari possunt circa objectum materiale sine formali, ut illud dixi; ergo neque signum significare potest significatum secundarium sine primario.

DUBIUM VIII.

Quædam de significato quasiuncule.

69. *Petes primo*: quomodo significatum primarium & secundarium à se mutuo distinguantur; re vel ratione? & ratio dubitandi sumitur ex jam data definitione significati secundarii: est illud, quod per signum significatur non ratione sui, sed ratione alterius sibi conjuncti: quaeritur enim an istud alterum debeat esse alterum alteritate reali, an verò sufficiat alteritas rationis? *Resp. primo*: hæc duo significata sæpissimè differunt realiter. *Patet hoc inductione exemplorum*: nam vox, *album*, pro significato primario albedinem, pro secundario hominem; parietem, bovem, &c. habet; vox *homo*, pro primario humanitatem, pro secundario significatum suppositum habet, à suppositata in se humanitate realiter distinctum. *Respond. secundo*: quandoque tamen hæc significata sola ratione differunt: hoc etiam inductione patet: quia vox, *Deus*,

Deus, de principali deitatem, de minus principali divinas personas, ac subsistens deitatis absolutum significat, quæ omnia realiter non differunt: item in hac propositione, *humanitas est rationalis*, vox, *rationalis*, in recto & de materiali significat humanitatem, de qua prædicatur; de formali verò significat rationalitatem, quæ duo realiter non differunt.

70. *Petes secundo*: an significatum primarium cum formali, & secundarium cum materiali possit & debeat planè confundi, & converti? *Resp. primò*: hæc inter se passim non confundi, neque converti, sed sese habere ut magis & minus communia: ita ut omne significatum formale sit primarium, non tamen è contra: & omne materiale sit secundarium, non tamen contra; & ratio est: quia significatum materiale, & formale soli voci concretæ tribuitur; at verò significatum primarium, & secundarium non solis concretis, sed tam abstractis, quam concretis vocibus; neque solis vocibus, sed etiam quibuscumque aliis signis adscribitur, unde significatum formale, & materiale sunt significatum primarium & secundarium solius vocis concretæ. *Resp. secundo*: qui tamen hæc significata inter se confunderet, & converteret, nullum in philosophia peccatum committeret, ut patet ex comparatione significati cum objecto facta in principio dubii, in re levi tamen ex levi fundamento nolim esse schismaticus, unde hæc inter se nunquam amplius confundam, vel si confundendi occurreret oportunitas, hujus ego te præmonebo.

71. *Petes tertio*: quomodo se habeant significatum primarium & rectum, item significatum secundarium & obliquum? *Resp. primò*: significatum rectum esse illud, quod per vocem importatur in casu recto, sive nominativo; significatum obliquum esse illud, quod per vocem importatur in casu aliquo obliquo: v. g. in voce, *homo*, significatum rectum est suppositum sive persona, significatum verò obliquum est humanitas; item in voce, *albus*, significatum rectum est corpus: obliquum verò est albedo; nam dum exponis significationem istarum vocum, *homo*, & *albus*, dicendo *homo est suppositum habens humanitatem, & corpus habens albedinem*: importas suppositum & corpus in recto; humanitatem verò & albedinem in obliquo. *Audivi semel triviale quendam philosophum distinguentem significatum rectum grammaticaliter, & rectum logicaliter, sed distinctionem illam, & membra ejus: scilicet significati rectitudinem grammaticam & logicam, ego libenter edoctus fuissim: ast ille hæsit, nec potuit, neque hoc mirum: nam significari rectitudo nulla est logica, nulla physica, nulla juridica, theologica, aut medica; sed omnis est grammatica: unde id, quod grammaticus vocat significatum rectum, etiam tale vocare debet logicus, physicus, medicus, jurisperitus &c. cognitio quippe significati recti non est logico, physico, medico, jurisperito, propria; sed aliena, & à grammatico mutuata.*

72. *Resp. secundo*: significatum rectum & significatum obliquum differunt: quia vox, *albus*, significat corpus, & albedo significat corpus, & ratio est: quia significatum rectum est illud, quod per vocem importatur in casu recto, sive nominativo; significatum obliquum esse illud, quod per vocem importatur in casu aliquo obliquo: v. g. in voce, *homo*, significatum rectum est suppositum sive persona, significatum verò obliquum est humanitas; item in voce, *albus*, significatum rectum est corpus: obliquum verò est albedo; nam dum exponis significationem istarum vocum, *homo*, & *albus*, dicendo *homo est suppositum habens humanitatem, & corpus habens albedinem*: importas suppositum & corpus in recto; humanitatem verò & albedinem in obliquo. *Audivi semel triviale quendam philosophum distinguentem significatum rectum grammaticaliter, & rectum logicaliter, sed distinctionem illam, & membra ejus: scilicet significati rectitudinem grammaticam & logicam, ego libenter edoctus fuissim: ast ille hæsit, nec potuit, neque hoc mirum: nam significari rectitudo nulla est logica, nulla physica, nulla juridica, theologica, aut medica; sed omnis est grammatica: unde id, quod grammaticus vocat significatum rectum, etiam tale vocare debet logicus, physicus, medicus, jurisperitus &c. cognitio quippe significati recti non est logico, physico, medico, jurisperito, propria; sed aliena, & à grammatico mutuata.*

significatum materiale, item significatum obliquum & significatum formale, habent se sicut magis & minus communia: ita ut significatum rectum, & obliquum sunt magis communia, materiale vero & formale sunt minus communia: nam significatum materiale & formale sunt significatum rectum & obliquum non cujuscumque vocis, sed solius vocis concretæ: hæc namque vox, *rationalitas*, pro significato suo recto habet principium formale operationum mentalium (rationalitas namque nihil est aliud, quam hoc formale principium) quod tamen principium non est illius vocis significatum materiale; cum sit vox abstracta significato materiali carens: ipsius verò significatum obliquum sunt ipsæ operationes mentales, quæ tamen non sunt significatum istius vocis formale; cum sit significatum secundarium: & præterea vox illa, utpote abstracta; significatio formali caret: ergo significatum rectum latius, quam materiale; & obliquum latius patet, quam formale.

73. *Cum dico: significatum materiale converti, ac esse idem cum significato recto vocis concretæ*: id cum grano salis intelligere debes, debes hoc, inquam, intelligere de voce concreta rectæ, seu in casu recto posita, hoc sensu; *significatum materiale convertitur cum significato recto vocis concretæ rectæ*. Etenim cum significato recto vocis concretæ obliquæ converti non potest: hæc enim significatum rectum non habet; licet tamen habeat significatum materiale: cum eo autem, quod non est, nihil potest converti; & ratio est clara: quia solæ voces rectæ habent significatum rectum, ergo voces obliquæ, sive concretæ sint, sive abstractæ; non possunt habere significatum rectum, adeoque cum dico in voce concreta significatum rectum converti cum significato materiali, de voce recta, non de obliqua, sum intelligendus.

74. *Resp. tertio*: significatum primarium & rectum; item secundarium & obliquum habent se sicut excedentia & excessa: ratio est: quia excedentia & excessa vocantur illa, quæ de sese mutuo particulariter affirmantur, & negantur: atqui significatum rectum & primarium; item significatum obliquum & secundarium sunt talia: nam aliquod significatum rectum est primarium, & aliquid non est primarium; item aliquid obliquum est secundarium, & aliquid non est secundarium, ergo sunt excedentia & excessa. *Probat minoris primæ pars, in hac voce, homo, & voce, humanitas*, nam significatum rectum ac simul secundarium vocis, *homo*, est suppositum; significatum rectum, ac simul primarium vocis, *humanitas*, est humanitas, sive natura humana: ergo significatum rectum aliquando est, aliquando non est significatum primarium. *Secunda minoris pars: probatur in eisdem istis vocibus*: quia significatum obliquum, ac simul primarium vocis, *homo*, est humanitas: significatum verò obliquum ac simul secundarium vocis, *humanitas*, sunt operationes humanæ; ergo etiam significatum obliquum aliquando est, aliquando non est significatum secundarium.

75. *Ex quibus tandem patet*: quid sit significatio primaria, quid secundaria, tam actualis, quam

aptitudinalis: primaria ergo est illa, qua signum actu vel potentia significat significatum ipsum primum: secundaria verò est illa, qua signum actu vel potentia significat suum significatum secundarium, quæ duæ significationes, sive de actualibus, sive de aptitudinalibus loquaris, non distinguuntur realiter: de aptitudinalibus est manifestum: quia quæcumque identificantur eidem tertio, identificantur etiam sibi mutuo, atque significatio aptitudinalis primaria, & secundaria identificantur eidem tertio; identificantur enim sub signo, cujus sunt significatio nes, ut dictum est supra: ergo identificantur sibi mutuo. De actualibus etiam probatur: quia significatio actualis primaria & secundaria sunt conceptus, quibus concipimus significatum primum & secundarium; atque hæc duo significata, si fortasse non semper (quod modo examinare non volo) saltem ordinariè concipimus unico conceptu: ergo etiam significatio primaria & secundaria actualis ordinariè non differunt realiter; & ratio ulterius est: quia significatum primum & secundarium comparantur ad signum & significationem actualem, sicut objectum primum & secundarium comparantur ad potentiam & actum ejus; atque potentia ordinariè unico actu attingit utrumque hoc suum objectum: ergo similiter signum unica actuali significatione attinget, & significabit utrumque hoc suum significatum.

76. Abeo, & à signo in communi ad species ejus transeo: antequam tamen abeam, hoc tibi adhuc intimatum volo: scilicet posse res, non variatam vocum impositionem ac significationem, migrare de significatione unius vocis sub significationem alterius: patet hæc: quia ego & paries cubiculi nostri modo continemur sub significatione vocis, *album*; si autem denigremur, migrabimus à significatione vocis, *album*, ad significationem vocis, *nigrum*: item meum atque tuum suppositum modo continentur sub significatione vocis, *animal*, & vocis, *homo*; pone verò quod hæc supposita reiectis nostris humanitatibus incipiant suppositare naturas lapideas, aut arboreas, à significatione vocum, *homo*, & *animal*, transibunt ad significationem vocis, *lapis*, vel vocis *planta*. Ratio est: quia voces concretæ in recto significant omne illud, & solum illud, in quo reperiunt suum significatum formale; ergo quamdiu ego & paries noster retinemus albedinem formaliter significatam per vocem, *album*, manemus significata recta istius vocis: quamdiu meum & tuum suppositum, suppositant humanitatem principaliter significatam per vocem, *homo*, sub istius vocis significatione manent. At si ego & paries noster semel denigremur, statim transibimus à significatione vocis, *album*, ad significationem vocis, *nigrum*: tunc quippe in nobis habebimus nigredinem, per istam vocem principaliter significatam; si meum & tuum suppositum semel ejiciant nostras humanitates, & incipiant suppositare naturas lapideas vel arboreas; statim etiam transibunt à significatione vocis, *homo*, sub significationem vocis *lapis*, aut *planta*, cujus in se receperint significatum formale.

DISPUTATIO III.

De signo naturali, & arbitrario, seu imposito.

DUBIUM I.

Quid sit signum naturale, quid arbitrarium?

I. Signum naturale aliqui definiunt hoc modo: signum naturale est id, quod potentiam significandi à natura habet, arbitrarium verò est id, quod potentiam significandi ab impositione alicujus agentis intellectualis habet; sed hæc definitiones non sunt congruæ: quia tam arbitrarium, quam naturale signum potentiam significandi habent à natura, non verò ab impositione; significandi quippe potentia cum entitate tam arbitrarii, quam naturalis signi est realiter identificata: unde signum arbitrarium ab illo habet significandi potentiam, à quo habet suam entitatem, atque entitatem suam non habet ab imponente, neque ab impositione; sed à natura, vel ab auctore naturæ: ergo similiter à natura habet potentiam significandi.

2. Hoc ergo modo definienda sunt: signum naturale est illud, quod completam & expeditam significandi potentiam habet à natura sua: arbitrarium verò est id, quod completam ac expeditam significandi potentiam ab impositione alicujus agentis intellectualis habet, v. g. fumus respectu ignis, fletus respectu immoderati alicujus ludus aut gaudii conceptus respectu sui objecti sunt signa naturalia: quia sive quis illas res ad istas alias significandas imponat, ac deputet, sive non; illæ tamen ex se ad significandum aptæ, & proximè capaces sunt: at verò voces respectu rerum à se significatarum, item pulsus campanæ, aut ictus tympani, aut cantus tubæ respectu faciendæ lectionis, congregandi militis, aut committeudi prælii sunt signa arbitraria: quia licet ad istas res aut actiones significandas ex se potentiam habeant, tamen potentia ista ligata, & impedita est, donec per alicujus agentis intellectualis impositionem aut deputationem solvatur, ac expediatur, ut supra disputat. 2. dubio 3. declaratum est: signa ergo arbitraria ab imponente non accipiunt significativam potentiam, sed solummodò significativæ potentie expeditionem: & sic patet bonitas præfatarum definitionum: quid autem sit hæc expeditio potentie significativæ dixi ibidem loco citato, nihil quippe est aliud, quam rei ex se ad quamcumque rem significandam indifferentis, ad certam aliquam determinationem, applicatio, ac deputatio: vide quæ dicam infra in decursu hujus disp.

3. Ratio verò: cur quædam res, ut signa sint, indigeant, quædam verò non indigeant hac deputatione, & per consequens cur quædam res sint signa naturalia, quædam verò arbitraria, est hæc: quia ut una res possit significare aliam, debet illi esse debite connexa & applicata; sicut enim operationes physice ac rea-

les pro necessaria conditione sibi prærequirunt applicationem seu approximationem localem; sic etiam operationes intentionales, qualis est significatio, prærequirunt sibi certam operantis ad operationis objectum applicationem intentionalem; atque quædam res ad quædam alias sufficienter sunt applicatæ (v. g. fumus ad ignem, imago Cæsarum ad Cæsarem, risus ad internam lætitiæ) per intrinsecam ac naturalem mutua concomitantiam, similitudinis, aut causalitatis connexionem: quædam vero (v. g. sacramenta nostra cum gratia, caractere, aliisque suis effectibus supernaturalibus: voces omnes cum rebus à se significatis: pulsus campanæ, aut ictus tympani cum faciendâ lectione; aut congregando milite nullam habent intrinsecam aut naturalem connexionem, sed omnimodam indifferentiam: sacramentum namque baptismi ex se non magis petit significare characterem baptismalem, quam Episcopalem; vox homo non plus petit aut debet significare naturam humanam, quam equinam, aut bovinam; ergo hæc & similia signa ad quamvis rem significandam indifferentia debuerunt ad certam aliquam rem applicari, quæ applicatio nihil est aliud, quam impositio & deputatio, & sic hæc signa sunt arbitraria, quia scilicet eorum significatio posita est in hominis, vel cujuscumque alterius arbitrio: sicut enim modo applicata sunt ad significandum hoc, ita pro libertate arbitrii applicari ac imponi potuerunt ad significandum istud; alia verò ista priora naturalia sunt; quia eorum ad significandum applicatio, non à libertate arbitrii, sed à necessitate naturæ ortum habet.

4. Alii quæstionem, sive difficultatem hanc sic proponunt, in quo fundetur significatio naturalis, in quo arbitraria? sive quodnam sit fundamentum significationis tam naturalis; quam arbitrariæ? sed resolutio est eadem; dico ergò fundamentum ac radicem significationis in communi esse connexionem unius rei cum alia re, ratione cujus connexionis nos possim devenire ex una re in cognitionem alterius; fundamentum verò significationis naturalis est connexio rerum orta ex intrinsecis earum principiis; sicut significationis arbitrariæ fundamentum ac radix est rerum connexio orta ex sola extrinseca ordinatione ac deputatione alicujus agentis intellectualis: quæ verò sint illæ connexiones in particulari: quæ fundent significationem tam naturalem, quam arbitrariam; vagum & longum foret dicere, & usu melius, quam longis præceptis & regulis discere. Interim videre potes Laurentium giffeno.

5. Ex his sequitur primò: inter signa naturalia quædam esse planè certa & infallibilia, utpote quæ potentiam cognoscitivam nunquam decipiant, nec in errorem inducant: aliqua verò esse fallibilia; id est, talia quæ potentiam quandoque decipiant, ac in errorem inducant, & inter hæc aliqua magis, aliqua minus: ratio est: quia talis, id est tam firma, tam certa, ac tam infallibilis est signi significatio, quam est signi cum suo significato connexio: tanta quippe est firmitas radicati, quanta est radicis radicantis, atque connexio signi naturalis cum suo signi-

Christ. Lupi Opera Tom. XII.

ficato quandoque est omnino firma, immobilis & sempiterna; quandoque verò est mobilis, fallibilis, & variabilis: ergo similiter illius significatio quandoque certa; quandoque dubia ac incerta est. Patet minor: quia v. g. eclipfis solaris est signum naturale interpositæ lunæ inter solem ac nostrum adpectum, fumus est signum naturale ignis, fletus signum naturale tristitiæ, &c. atque eclipfis solaris cum interposita luna inter solem & terram habet connexionem (per mutua saltem) planè immobilem, & invariabilem; at verò connexio fumi cum igne, item connexio fletus cum interna tristitia est fallibilis & variabilis; nam non solum

— Summa procul villarum culmina fumant.

Et jam tempus equum fumantia solvere colla.

Et insula Creta

— Tenuem exhalat nebulam, fumosque volucres.

Ergò signum naturale cum suo significato quoddam habet connexionem infallibilem & immobilem; quoddam verò fallibilem & mobilem, eodemque modo philosophandum est de signo arbitrario: scilicet significationem ejus quandoque esse planè certam ac infallibilem, uti contingit in sacramentis novæ legis, sæpè vero incertam & dubiam, uti sæpè contingit in vocibus humanis: quid enim facilius quam mentiri & verba dare? nam

Promissis dives quilibet esse potest.

6. Sequitur secundò, quod inter signum naturale & arbitrarium sit duplex notabile discrimen; primum est: quod signum naturale ubique gentium significet idem significatum v. g. fumus ubique significat ignem, fletus ubique tristitiæ, risus ubique lætitiæ, &c. at verò signum arbitrarium apud diversas gentes, immò & apud eandem gentem diverso tempore diversa significat significata, v. g. hederæ appendæ foribus hic Colonia significat vinum venale, apud Hispanos vel Italos potest significare aliud quid planè diversum, item pulsus ejusdem campanæ matutinus apud nos faciendam lectionem, meridiana faciendam refectionem, vespertinus faciendam capitalem congregationem significat; & ratio est: quia significatio signi naturalis oritur ex intrinseca rerum natura; significatio verò signi arbitrarii proximè oritur ex voluntaria hominum deputatione: atque natura rerum ubique gentium est invariata, ac planè eadem; ubique namque gentium fumus est effectus ignis, risus lætitiæ, fletus tristitiæ &c. voluntas verò & deputatio hominum est sæpissimè plane diversa: ergo etiam significatio naturalis ubique est eadem, ac invariata; significatio verò arbitraria pro variatione humanæ deputationis etiam variatur, ac mutatur.

7. Secundum discrimen est: signum naturale ubique gentium est signum; signum verò arbitrarium sæpè apud unam gentem est signum, apud alteram non, v. g. vox homo quæ apud Latinos signum naturæ humanæ est, apud Germanos nullius rei signum est, quod generale est in omnium gentium & nationum vocabulis seu idiomatibus: voces enim quæ apud

unam gentem sunt significativæ, apud alteram non sunt; & ratio est: quia voces habentes apud unam gentem totam essentiam signi, apud alteram totam signi essentiam non habent; ergo voces, quæ apud unam gentem sunt signa, apud alteram non sunt. *Probat. antec.* quia uti dixi *disp. 2. dub. 6. sub finem*, tota essentia signi arbitrarii non est sola significatio aptitudinalis; sed est significatio aptitudinalis simul cum sua impositione: atqui voces apud unam gentem habentes impositionem, apud aliam impositione carent; ergo voces apud unam gentem totam signi essentiam habentes, apud alteram non habent illam totam.

DUBIUM II.

Quæ, & qualis sit præfata signi divisio?

8. **P**ræfata signi divisio est adæquata, immediata, univoca, ac generis in species, quod adæquata ac immediata sit; probatur: quia divisio adæquata ac immediata est illa, in qua membra sub diviso immediatè continentur, & cum diviso convertuntur; atqui signum naturale & arbitrarium, quæ hic membra dividenda sunt, cum signo in communi hic diviso convertuntur, ac immediatè sub illo continentur: vel si hoc negas, da mihi membra immediatiora ac adæquata: *Probat. min.* quia illa membra dividenda convertuntur cum solo diviso, quæ intra suum divisum nullum habent medium; illa etenim talia sunt, ut nihil contineatur sub diviso, quin etiam contineatur sub ipsis: atqui signum naturale & arbitrarium intra totam signi latitudinem nullum habent medium; nullum quippe est assignare signum, quod neque naturale, neque arbitrarium sit: ergo hæc membra dividenda cum suo convertuntur diviso. *Probat. min.* quia contradictoria; ac etiam extrema positiva involventia contradictionem, nullum habent medium; atqui hæc membra dividenda, scilicet signum naturale & arbitrarium, sunt duo extrema positiva involventia contradictionem: nam signum arbitrarium est id, quod habet potentiam significandi expeditam ab extrinseco; naturale vero est id quod potentiam significandi habet expeditam ab intrinseco, quæ duo manifestè sibi mutuo contradicunt, ergo hæc duo membra dividenda intra totam signi latitudinem nullum habent medium.

9. *Quod univoca, & generis in species sit, etiam probatur*, quia divisio generis in species est illa, in qua divisum est genus respectu membrorum dividendum; atqui signum in communi hic divisum respectu arbitrarii & naturalis ipsum dividendum est genus: ergo hæc divisio est generis in species, adeoque simul univoca: omne enim genus prædicatum univocum esse debet. *Probat. min.* quia genus est prædicatum, quod prædicatur essentialiter de multis differentibus specie in suo significato formali: de qua definitione multa tibi dicam in *Anti-porphyrus*: atqui signum in communi respectu naturalis & arbitrarii est tale prædicatum: ergo est genus: *Probat. minor*: quia si

significatum formale hujus concreti, signum, est potentia significativa ad significandum expedita; ut jam aliquoties dictum & probatum est: atqui potentia significativa ad significandum expedita, quæ est in signo arbitrario, est specie diversa ab illa, quæ est in naturali: ergo hæc duo signa differunt specie in significato formali signi: ergo signum est prædicatum prædicabile de multis differentibus specie in suo significato formali. *Probat. minor*: quia potentia significativa ad significandum expedita, quæ est in signo arbitrario, est entitas illius signi simul cum illius impositione, sive ad significandum deputatione; potentia verò significativa ad significandum expedita, quæ est à signo naturali, est illius entitas cum illius naturali ad suum significatum connexionem & proportionem: atqui, uti patet, hæc duo sunt planè distincta, ac specie diversa: ergo potentia significativa ad significandum expedita, quæ est in arbitrario, est specie distincta ab illa, quæ est in naturali signo.

10. *Obicitur primò*: Species divisivæ ejusdem generis, præsertim si mutuam contradictionem involvant, debent sibi mutuo repugnare; atqui signum arbitrarium & naturale sibi mutuo non repugnant: ergo non possunt esse species divisivæ ejusdem generis: ergo præfata signi divisio nequit esse generis in species. *Probat. minor*: quia repugnantia sunt, quæ non possunt verificari simul de eodem, ut traditur in *post-prædicamentis*: atqui signum arbitrarium & naturale verificari possunt de eodem; potest quippe eadem res, non solam respectu diversorum, sed etiam respectu significati ejusdem, esse simul arbitrarium, & naturale signum, v. g. Iris est signum arbitrarium non futuri amplius generalis diluvii, & signum naturale nubis roridae depluentis, aut certè jam depluituræ: & sanè quid verat eandem iridem institui & deputari ad significandum eundem nubis rorem, pro hominibus indoctis, iridis ortum, naturam, ac naturalem significationem ignorantibus? ergo signum naturale & arbitrarium sibi mutuo non repugnant. *Resp. dist. maj.* Species divisivæ ejusdem generis debent repugnare quoad essentiam, id est, debent habere diversas ac dissimiles essentias, ita ut essentia unius non sit essentia alterius; sic concedo; debent repugnare quoad in eodem subjecto vel supposito inexistentiâ, sic nego: hoc enim planè falsum est etiam in illis speciebus, quæ assignantur per terminos contradictorios, involvuntque mutuam contradictionem, quod ostendo diversis exemplis: nam substantia & accidens sunt species per terminos contradictorios dividentes ens; & tamen non repugnant quoad existentiam intra idem suppositum, vel subjectum: nam formæ substantiales recipiuntur in eadem materia prima cum accidentibus, item forma materialis & immaterialis sunt membra per terminos contradictorios dividenda formam in communi; & nunquid tamen forma carnis, ossis, nervi, aliæque partiales, simul cum anima rationali existunt in eodem supposito, in eodem subjecto, eadem nimirum materia prima? item in

tua communi sententia, linea, superficies, & corpus sunt species contradictoriæ quantitatis, nonne tamen in eodem subjecto sunt? infinita possem tibi adducere exempla, si ratio me urgeret similiter; ergo hic in casu nostro poterunt signum arbitrarium & naturale esse species per terminos contradictorios dividentes signum in communi, quantumvis in eadem re sese mutuo compatiantur existere, cum hac namque compatibilitate quoad existentiam semper habent incompatibilitatem, & repugnantiam quoad essentiam; semper enim significatio arbitraria est disparata & realiter diversa à significatione naturali, quia, uti dixi, significatio naturalis importat entitatem rei cum sua intrinseca ac naturali ad suum significatum proportionem; significatio verò arbitraria importat rei entitatem cum extrinseca illius ad significatum deputacionem; quæ duo disparata, ac realiter, saltem inadæquate, distincta sunt, unde ad probationem minoris dico; per illam solummodo probari, signum arbitrarium & naturale non repugnare quoad inexistentiâ; nam definitio illa post-prædicamentalis similium solummodo repugnantiam definitio est; unde totum hoc nihil contra nos militat.

11. *Obicitur secundò*: omne signum est arbitrarium, nullumque est naturale, ergo divisio ista non valet. *Probat. antecedens*: quia signum arbitrarium est quod habet suam significationem ab aliquo arbitrio; atqui omnia signa habent suam significationem, entitatem, omniaque sua ab arbitrio divino: omnia enim per ipsum facta sunt; ergo omnia omnino signa sunt arbitraria. In hoc argumento solvendo quidam valde laborant; ego tamen nullam video difficultatem. *Resp. ergo neg. antec. & maj. probationis*: nam, ut dixi num. 1. signum arbitrarium non est id, quod ab aliquo arbitrio habet aptitudinalem significationem; sed quod ab arbitrio recipit significationem aptitudinalis sibi congenitæ ac identificate, & ad quilibet significandum indifferentis, ac certum quoddam significatum significandum applicationem ac deputacionem; at verò licet omnia signa à Deo receperint entitatem, ac aptitudinalem significationem; non tamen omnia receperunt significationis suæ indifferentis determinationem, ac deputacionem: quantumvis enim omnia per ipsum facta sint, non tamen omnia per ipsum ad significandum deputata sunt ab ipso, aliqua ab Angelis, aliqua ab hominibus, aliqua ab ipsa sua entitate & natura, & sic quædam naturalia, quædam arbitraria signa sunt.

12. Oportet quippe bene advertere præcisam distinctionem & differentiam signi naturalis ab arbitrario: consistit ergo illa in eo, quod signum naturale sit res aliqua, quæ per solam suam entitatem ex natura rei cum suo significato certo modo connexionem ac proportionatam potest significare; at verò signum arbitrarium est res quædam, cui ad significandum non satis est sua entitas, sed præter hanc requiritur deputatio quædam legitima, qua tamen

Christi. Lupi Opera Tom. XII.

lis res vel à Deo, vel ab Angelo, vel ab homine deputetur, ac ordinetur ad aliam rem à se distinctam significandam; quam sine tali deputacione, ac ordinatione significare non posset. Hinc ergo clarum fit, cur quædam signa sint naturalia, & non arbitraria: quia scilicet sunt quædam res, quæ per solam entitatem à Deo acceptam proximè significantivæ sunt, neque opus habent illa cuiuscumque deputacione & ordinatione, & similia signa dicimus esse naturalia non arbitraria, ut enim arbitraria forent, deberent esse res ad significandum indigentes non sola sua entitate; sed etiam insuper hac extrinseca deputacione ac ordinatione.

13. Non possum hic non meminisse breviter cujusdam Theologi discipulis suis obrudentis, omnem omnino imaginem tam pictam, quam sculptam esse signum naturale sui representati, v. gr. imagines sancti Petri, sancti Pauli, sancti Augustini, aliorumque sanctorum esse signa eorum naturalia; sed hoc dicto nihil posset dici absurdius: nam licet imagines, ut dicere solemus, ad vivum representantes sint signa naturalia; talem imagines alie pro libitu ac phantasia pictorum, nulla habita ratione prototypi, depictæ; quales sunt pleræque, quæ hoc tempore circumferuntur, non possunt esse naturalia, sed necessariò sunt signa arbitraria: ratio in promptu est: quia signum illud, quod cum suo significato nullam majorem connexionem, ac proportionem habet, quam cum alia quavis re, sed est indifferens ad significandum, quidlibet, est arbitrarium & non naturale; atqui imagines modernæ sanctorum sunt tales: imago enim Sancti Zephyrini non est magis similis Sancto Zephyrino, quam sit Sancto Cuniberto, Sancto Martino, Sancto Ambrosio, aut alii cuivis Sancto Episcopo: & imago, quæ modo supposita est ad significandum Sanctum Cunibertum, potuisset, & adhuc posset supponi ad significandum Sanctum Zephyrinum, Martinum, aut Ambrosium &c. in his enim verum est illud, quod ille dicebat apud Poetam Pelagium.

Sume fidem & pharetram, fies manifestus Apollo.

Accedant capiti cornua, Bacchus eris.

Ergo manifestè illæ arbitrariæ sanctorum imagines debent esse signa arbitraria & non naturalia.

DUBIUM III.

Quid sit institutio signi arbitrarii?

14. **R**esp. & dico: institutio seu deputatio signi arbitrarii nihil est aliud, quam volitio, qua aliquis, vel aliqui habentes ad hoc sufficientem auctoritatem, voluerunt, & deputarunt, ut in tota communitate sibi subjecta una res significaret aliam; per quam volitionem res antea indifferens & indeterminata ad significandum quæcumque

que rem determinatur ad certam aliquam rem significandam, & ex impotenti fit potens significare, v. g. institutio qua vox, homo, instituta est ad significandam naturam humanam nihil est aliud, quam voluntas primorum latinorum parentum, qua voluerunt ut illa vox nobis significaret ac significaret humanam naturam, quam ex se significare non posset; institutio, qua hedera appensa foribus significat venale vinum, nihil est aliud quam commune voluntatis decretum, quo vitatores Colonenses voluerunt suum venale vinum significare transeuntibus per hedera foribus suis appensam; institutio, qua sacramenta novae legis instituta sunt ad causandam & significandam gratiam, nihil est aliud, quam efficax Christi Domini nostri decretum, quo voluit istas res aut actiones sensibiles in nobis causare, & nobis significare internam animae nostrae gratiam ac iustitiam.

15. *Ratio conclusionis est*; quia institutio ac deputatio signi arbitrarii est quasi quaedam latio legis; sicut enim lex nihil est aliud, quam decretum à legitima auctoritate exiens, communitati sibi subjectae praescribens modum in actionibus suis dirigendis servandum; ita etiam institutio signi arbitrarii est quoddam decretum à legitima auctoritate egrediens, dirigens communitatem in bene ordinandis suis significationibus; v. g. institutio vocum seu idiomatum nihil est aliud, quam decretum quoddam primorum alicujus linguae parentum, quo voluerunt posteros suos tali vel tali voce talem vel talem rem ac conceptum suum significare, atqui lex sive latio legis non iudicium intellexit, sed imperium voluntatis est; praecipere enim, prohibere, obligare & permittere, qui sunt effectus legis, non intellectionibus, sed volitionibus solis quadrare mihi videntur (quod tamen hic malo supponere, quam probare) ergo similiter institutio signi esse nihil potest aliud quam simile quoddam voluntatis auctoritatem habentis decretum.

16. *Obicitur*: si signi arbitrarii impositio nihil foret aliud, quam volitio, qua quis vult per unam rem significare aliam v. g. qua quis vult per vocem, homo, significare naturam humanam; impositio signi non differret à suppositione signi: consequens est absurdum; nos enim in dies voces ad significandum supponimus, non tamen voces instituis, sed solummodo vocibus institutis utimur; ergo absurdum quoque est, unde tale quid consequitur. *Probat*ur sequela majoris: quia suppositio signi etiam nihil est aliud, quam voluntas per signum significandi significatum, ut dictum est *disp. 1. dub. 1. num. 4.* ergo suppositio signi, & institutio signi nullatenus differrent; & sic vocem ad significandum supponere, erit vocem ad significandum instituire, quo nihil dici potest absurdius. *Resp. negand. sequela maj. ad probationem dico*: me supra non dixisse suppositionem signi v. g. suppositionem vocis esse solam volitionem, qua quis per vocem vult significare significatum; sed esse prolationem sive productionem vocis cum volitione per illam significandi significatum, unde (ut ibi obiter dixi

pluribus dicturus infra) suppositio importat duos: unum in recto importat vocis probationem, sive productionem; in obliquo vero volitionem, qua proferens per vocem à se productam & prolatam vult significare suum significatum: unde signi institutio & signi suppositio differunt saltem inadæquate sicut inclusum ab includente; quia signi institutio, v. g. institutio vocum non dicit vocum prolationem cum volitione significandi; sed solam volitionem significandi.

17. *Superest tamen adhuc controversa*: an illa volitio significandi, quae involvitur in signi suppositione, nihil differat ab illa, quae est signi impositio? & dicendum est differre toto caelo; nam volitio, quae est signi alicujus, v. g. vocis, homo, ad significandum impositio, est volitio, qua quis sufficientem ad hoc auctoritatem habens voluit & instituit, ut omnes in idioma te latino uterentur hac voce, homo, ad significandum naturam humanam; at vero volitio involuta in istius vocis suppositione est volitio, qua quis istam vocem proferens vult se conformare isti priori volitioni vocem instituentis, ac per illam significare humanam naturam: at qui illae duae volitiones sunt planè diversae; cum habeant diversissima objecta: ergo volitio, quae est signi impositio, est planè alia ab illa, quae involvitur in signi suppositione. *Probat*ur minor: quia objectum volitionis, quae est signi impositio, est generalis usus seu suppositio signi: nihil enim est aliud, quam volitio, qua quis auctoritative vult, ut omnes hoc signo ad hanc rem significandum utantur; sive ut hoc signum supponant pro hoc significato: etenim sicut signi usurpatio, usus & suppositio idem planè sunt; sic etiam idem planè sunt signo uti, signum supponere & usurpare: de quo plura suo loco: at vero volitio, quae involvitur in signi suppositione, pro objecto suo habet actualem significationem; nihil quippe est aliud, quam volitio per vocem prolatam deducendi audientem in conceptum & cognitionem istius rei, ad quam significandam vox imposita est: atqui signi suppositio & signi aequalis significatio sunt duo toto caelo diversa; ut manifestum est: suppositio namque est actus voluntatis, significatio vero est actus intellectus: ergo volitiones illae, de quibus haecenus, habent disparatissima objecta.

18. *Idem manifestè patet in institutione & suppositione sacramentorum*: hac enim etiam sunt signa arbitraria; primo tamen suppono sacramenti suppositionem esse planè idem cum sacramenti collatione; cujus ratio est clara: quia suppositio signi est applicatio signi ad significandum suum significatum; unde suppositio signi practici, quod significatum suum simul significare & causare debet (qualia sunt nostra sacramenta) est applicatio signi ad significatum suum significandum simul, & causandum: atqui collatio sacramenti est applicatio sacramenti ad gratiam sanctificantem causandam, & significandam, uti evidens est: v. g. collatio baptismi est applicatio aquae super catechumenum: collatio ordinis est applicatio calicis, libri, vel manuum Episcopaliū super ordinandum: collatio confirmationis est appli-

applicatio crucis super frontem confirmandi: collatio Eucharistiae est applicatio Hostiae vel Calicis ad os fumentis, &c. haec autem applicationes quid quæso sunt aliud, quam applicatio sacramenti ad effectum suum causandum, & significandum? ergo collatio sacramenti, & suppositio sacramenti idem planè sunt. Hoc posito

19. *Facile probatur volitionem inclusam in signi suppositione esse planè diversam à volitione, quae est signi ad significandum institutio*: quia volitio, quae fuit sacramenti institutio, est volitio, qua Christus Dominus benedictus voluit nos uti talibus sensibilibus signis ad nostram Sanctificationem; sive qua voluit homines sibi mutuo applicare talia signa sensibilia: volitio vero inclusa in collatione seu suppositione sacramenti est volitio, qua minister vult parere isti decreto ac volitioni Christi Domini, & in alio homine sanctitatem per tale sensibile signum causare, & significare: atqui haec duae volitiones sunt planè diversae; habent enim diversissima objecta: volitio namque, quae est sacramenti institutio, pro objecto habet sacramentorum usum, frequentationem, collationem, seu suppositionem; volitio vero inclusa in sacramenti collatione seu suppositione pro objecto habet gratiae causationem, & significationem per sacramentum faciendam; quae duo, uti patet, sunt planè diversa ac disparata; ergo volitio inclusa in signi suppositione est planè disparata ab illa, quae est signi impositio.

20. Ego quippe de signi institutione & suppositione eo modo philosophor (& spero profecto quod non male) quo iurista philosophantur de alicujus actus legitimi (quales v. g. sunt testamentum faciendum, Excommunicatio ferenda in scriptis, ejus absolutio impendenda verbis, stipulatio facienda sub certa verborum formula, & alii similes) institutione, & celebratione sive executione. Actus legitimi institutionem cum institutione signi; illius executionem sive celebrationem cum signi suppositione æquiparo: nam uti institutio signi est decretum auctoritativum alicujus praecipientis omnes sibi subjectos uti hoc signo ad significandum hoc significatum; ita etiam institutio Excommunicationis ferendae in scriptis est auctoritativum Romani Pontificis decretum mandantis omnes praeteratos se inferiores uti scriptura ad ferendam excommunicationem: ac institutio stipulationis est decretum Imperatoris mandantis omnes sibi subiectos uti hac formula verborum ad ineundum hunc contractum. Et sicut suppositio signi, verb. gr. suppositio vocis est prolatio vocis cum intentione significandi significatum ejus; ita etiam celebratio Excommunicationis est formatio scripturae cum intentione ligandi: & celebratio stipulationis est prolatio certae verborum formulae cum intentione contrahendi, & se obligandi; ergo recte à me institutio actus legitimi cum institutione signi, & illius celebratio cum hujus suppositione comparatur: atqui volitio illa, quae est actus legitimi institutio est planè disparata ab illa, quae involvitur in illius celebratione; uti clarum est, & videre potes apud Magistrum Basilium Legionensem lib. 1.

de matrimon. cap. 5. ergo similiter volitio illa, quae est signi institutio, planè disparata est ab illa, quae involvitur in illius suppositione.

21. *Ex quibus omnibus tandem concludo*: haec duae volitiones ita sese habere, ut una sit objectum alterius, non quidem totale, sed partiale: volitio quippe involuta in signi suppositione est objectum partiale illius, quae est signi impositio. Ratio est clara: quia, uti dixi, objectum institutionis est suppositio sive usus signi; nihil namque est aliud, quam auctoritativum decretum, quo quis praecipit usum talis vel talis signi ad talem, vel talem rem significandam: atqui usus sive suppositio signi, verb. gr. vocis, est prolatio vocis simul cum volitione seu intentione per illam significandi significatum ejus; ergo institutionis objectum totale est signi suppositio; volitio vero in suppositione, tamquam altera illius pars, inclusa est objectum partiale.

DUBIUM IV.

Quis possit instituire signa arbitraria?

22. **UT** quis possit instituire signa, requiruntur tria: scilicet intellectus, voluntas, & auctoritas; unde bruta intellectu ac voluntate carentia non possunt inter se instituire & ordinare signa. *Prima pars de intellectu ac voluntate probatur*: quia ut quis signa instituat, debet cognoscere habitudinem signi ad significatum, & significati ad signum; atqui talis habitudo cognosci non potest nisi per potentiam plurium objectorum inter se collativam, ac discretivam; qui est solus intellectus; ergo, ut quis instituat signa, habere debet intellectum ac per consequens voluntatem. *Probat*ur major: quia instituire signa est ordinare, & decernere unam rem ad significandam aliam: atqui hoc decretum, & haec ordinatio fieri nequit, sine cognitione habitudinis, quam illae res inter sese mutuo habent; ergo ut quis instituat signa, cognoscere debet mutuas illas habitudines. 2. *Pars de auctoritate etiam probatur*: quia institutio signi est quasi quaedam lex; est quippe decretum & mandatum, quo quis praecipit, totamque aliquam communitatem obligat, ut per tale signum significet tale significatum; atqui ad ferendam legem, decretum, aut mandatum, requiritur competens auctoritas; ergo etiam requiritur competens auctoritas ad instituirenda signa. *Quæritur ergo hic penes quos sit hæc competens auctoritas?*

23. Ac in primis dubitari non potest de auctoritate Dei; ille etenim est omnis auctoritatis primus fons, ac primum principium, à quo omnes alii auctoritatem participant & mutuatur; ille ergo potest tam inter Angelos, quam inter homines instituire signa. Et inter nos de facto quaedam instituit; instituit namque iridem in signum fœderis, & non futuri amplius diluvii; instituit nomina Abraham, Sara, Israel, Joannes, Jesus, &c. hæc namque nomina à Deo fuerunt instituta, & ab

ab Angelis solummodo promulgata, ac hominibus denunciata. Instituit item Sacramenta novæ legis ad internam nostram sanctificationem. Item instituit omnes caeremonias, sacrificia, ac sacramenta antiquæ legis.

24. De Angelis, quin tum inter se in sua politia Angelica, tum etiam inter nos in politia humana, etiam possint instituire signa, non videtur ambigendum. Nam Angelus Michael habet præsentiam & auctoritatem super totam Ecclesiam militantem constitutus à Deo super omnes animas suscipiendas. Item Angeli præsidet regnorum, provinciarum, ac civitatum, gerunt principatum super regna, provincias, ac civitates, quibus præsent: cur ergo Michael pro tota Ecclesia, & Angeli provinciales pro tota sua provincia non possint instituire aliquod signum? Item Angeli custodes hominum particularium, cur non possint clienti suo discernere aliquod signum? ita enim aliquando videtur factum: nam Angelus custos Sanctæ Cæcilie dedit Valeriano aliquod signum inveniendi Sanctum Pontificem Urbanum latitantem in cryptis.

25. Homines etiam inter se posse instituire signa, non est dubium: Nam Parochus baptizans nomina catechumenis à se baptizatis, patetfamilias imponit nomina canibus, equis, aliisque animalibus domesticis. Magister in schola imponit discipulis suis signa malorum morum. Dux exercitus, aut gubernator civitatis vigilibus & excubiis suis instituit verbum sive signum pacis, ac societatis. Vinitores Colonienfes instituerunt hederam foribus appendam ad significandum vinum suum venale. Imperator instituit signa quædam distinctiva pro Judæis in imperio commorantibus. Principes Italiæ instituerunt quædam signa pro mancipiis Turcis, aliisque legitimè captis, ac in legitimam servitutem redactis. Item boni studiosi pro juvanda quandoque memoria in parietibus sibi signa instituant, &c.

26. Non tamen quilibet homo potest quodlibet instituire signum: non enim homo aliquis privatus potest variare idiomata, nec instituire novum; neque idiomatibus jam formatis & institutis addere nova vocabula: sed hæc variationes, additiones, ac novæ institutiones, si fierent, deberent fieri auctoritate publica, supremi principis, scilicet, aut potius reipublicæ, ac quod magis usitatum ac societati humane innatum est, per consuetudinem ac usum populi. Ita videmus factum tum hic Coloniz, ubi a centum plus minus annis floruit lingua belgica, testantibus id antiquis picturis, ac aliis tum publicis, tum privatis instrumentis; quæ modo, per frequentiora cum superioribus, quam cum inferioribus Germanis commercia, pro maxima sui parte degeneravit in linguam superiorem. Tum etiam in Civitate ac diocesi mea Yprensi, ubi idioma francicum jam totaliter versum est in germanicum, sive flandricum, cui consonat vulgata ista prophetia Horatiana.

Multi renascuntur, quæ nunc cecidere, caduntque

Quæ nunc sunt in honore vocabula, cum videret usus.

27. Cui prophetiæ fidem ac auctoritatem tribuunt Jura; verba enim ex communi usu intelligenda sunt, cap. ex literis, de sponsalibus: non enim ex opinionibus singulorum, sed ex communi usu nomina exaudiri debent, ff. de sup. leg. l. labeo; consuetudo namque est optimale legum & verborum interpres, cap. cum dilectus de consuet. & ff. de legat. si de interpretatione, & plus statuit usui, quam significationi; id est quam primæ institutioni vocis, ff. de legatis 3. non aliter, immò statuit usui vocis contra significationem vocis, ff. de leg. 3. uxori, in princip. & ratio est: quia consuetudo ac usus populi potest leges alterare, derogare, abrogare, inducere, &c. atqui institutio signi arbitrarij est quasi quædam lex; ergo illa per usum & consuetudinem populi potest alterari, derogari, abrogari, variari, ac induci.

28. Objicies: si testator dixerit legatario, cum bovem legavero, de mulo sentiam: si postea legaverit bovem, debetur mulus; is quippe censetur legatus, ut tradit Accursus in lib. 4. de leg. 1. Bartholus, & Paulus de castro ibidem. Valerianus à Vacuna lib. 6. declarat. juris, & generaliter in quovis contractu sive gratuito, sive oneroso, sive inter mortuos, sive inter vivos; etiam in contractu sacramentali matrimonij: quando verba sunt dubia, ac in sensu aliquo alieno sumpta, attendi debet intentio contrahentium, quid illis verbis significari voluerint: ita ut verba capiantur in significatione, & sensu à contrahentibus intento, quantumvis ex communi hominum usu, aut primæ sua institutione, habeant significationem, ac sensum planè disparatum; v. g. si contrahentes dicant, cum dixeris tibi, baculus stat in angulo, de consensu in matrimonio, emptionem, aut locationem intelligam: si postea ista verba sibi mutuo protulerint, censentur contraxisse: sic tradit Cardinalis, in cap. ex literis 1. de spons. & probat textus in lib. 69. non aliter de leg. 3. A quibus non dissonat Rota apud Seraphinum, decis. 689. num. 2. Cum habemus claram verborum dispositionem, non est aliter ab ea recedendum, nisi certissimis argumentis constet de contraria mente contrahentium: ergo per locum à sensu contrario, si de contraria mente constet, & ipsi contrariam suam mentem, antequam contraherent, explicaverint, non curatur clara, ac publica verborum significatio: & ratio à priori est: quia ad validum ac legitimum contractum tantum requiritur interni consensus externa explicatio ac manifestatio; atqui hæc explicatio non debet fieri per determinata verba; sed quodlibet externo signo, verb. gr. nutu, levatione digiti, motu oculi, his vel istis verbis fieri potest, quibuscumque contrahentes mutuum suum consensum sibi mutuo explicare voluerint; non enim verba mentem, sed mens regere verba debet juxta, cap. humane aures, 22. quæst. 5. & cap. intelligentia in 6. de verbor. signific. ex quibus omnibus inferitur quemcumque hominem privatam posse alterare, mutare ac variare communia idiomata jam instituta, vel etiam instituire nova. Probatur hæc consequ. quia idio-

idiomata jam instituta variare, aut alterare est illa deputare ad significandum quid à suo moderno significato planè diversum; atqui privati contrahentes id facere possunt; idque jure approbante, & tali deputationi valorem, vim ac assistentiam tribuente; ergo homines privati possunt mutare idiomata publica jam instituta, ac per consequens etiam instituire nova.

29. Resp. distinguendo consequens, & minorem probationis: potest quis privatus idiomata publica alterare & variare pro tota communitate, ut usui communi loquendi deroget, totamque communitatem cogat relicto usu significationis ac impositionis antiquæ, uti vocibus juxta suam hanc deputationem ac institutionem novam; sic neg. consequ. Hoc quippe isto argumento non prob. Neque fieri potest. Verè namque dicit Pomponius Marcellus Tyberio: Civitatem barbaris hominibus dare potes, verbis non potes: id est, barbaris hominibus Jus Civium & Civitatis dare potes, Civesque Romanos facere: at verò barbara verba in usum inducere, ac verbis Romanis intermiscere non potes ullatenus; nisi hæc tua inductio Populi Romani usu & acceptatione firmetur & placidetur; & ratio est clara: quia deputare signa, aut instituire voces pro tota communitate est quasi ferre legem, totamque communitatem obligare ad utendum hac voce pro hoc significato; atqui nullus privatus totam communitatem ita obligare potest; ergo, &c. potest quis privatus alterare commune idioma domi suæ, pro se, filiis, servis ac familiaribus suis; vel pro parte quicum contrahit, præcedente præsertim mutuo consensu; sic concedo consequ. hoc etenim egregiè probatur per totum illum discursum istius argumenti: neque est absurdum; sed optimè fieri potest. Quantumvis enim quis non possit nomina mutare, ut usui communi deroget; at sibi & familiæ suæ, ac patribus quibus cum contrahit, ex mutuo consensu potest.

30. Contra hoc tamen objicies primò, l. 4. si quis in fundi, de legat. & fideicom. 1. ubi dicitur: Si quis cum vestis vestem legare, supellectilem scripserit, dum putat supellectilem appellatione vestem contineri, ex sententia Pomponij vestem tantum deberi: quem admodum si quis putet auri appellatione electrum, vel auricalcum contineri, vel quod stultius est, vestis appellatione etiam argentum contineri; ergo privati contrahentes non possunt, etiam de mutuo consensu, in suis contractibus depravare institutiones vocum, neque vocem quamlibet deputare, ad inter se significandum quidlibet; sed debent vocibus uti juxta institutionem & usum, quem ordinariè habent. Resp. negando consequ. & dico hæc l. 4. non pugnare cum l. non aliter supra citata. Loquuntur enim in casibus plane diversis; l. 4. enim loquitur de casu, quo testator errat in significatione verborum, & ex falso errore ponit unum pro alio. Jus enim non patrocinatur erranti in nomine (intellige appellativo: erranti namque in nomine proprio, bene patrocinatur.) Deinde eum, qui pro supellectile vestem posuit, præsumit potius ludere, quam legare voluisse. At verò l. non aliter, non loquitur in casu erroris; sed in casu, quo contrahentes ex certa scientia unum vocabulum pro alio ponunt,

ac verborum suorum sensum exponunt; & tunc contractus ita initi valent, & à Jure probantur. Quantumvis namque Jura non patrocinentur errantibus, patrocinantur tamen verba ex certa scientia alienantibus, ac alterantibus, ac sensum suum sufficienter explicantibus. De quibus omnibus videre potes Vacunium à Vacuna lib. 4. declarat. juris cap. 5. & 6. Cutat. in dicta lib. 4. & Magistrum Bassium Legionensem, lib. 2. de matrim. cap. 8.

31. Objicies secundò, cap. ex literis 1. de spons. l. labeo 7. ff. de supell. legata, & l. annulus amittitur 132. ff. de verb. signif. ubi dicitur verba contractuum debere sumi & intelligi secundum communem ac receptam loquentium significationem. Item verba mercatorum intelligenda esse, prout ea communiter mercatores intelligunt, tenet Rota apud Farinacium, part. 2. decis. 88. n. 2. Neque dissentit Rota apud Seraphinum decis. 140. ergo privati contrahentes non possunt communia vocabula alterare, ac alienare; sed illis, uti debent juxta impositionem communem. Resp. negando consequentiam. Nam omnia illa adducta tam Jura, quam decisiones Rotæ loquuntur in casu, quo mens ac intentio contrahentium dubia est ac incerta: tunc etenim verba inordinaria, ac maximè consueta sua significatione ac suppositione debent capi. Et ratio est clara: quia in dubiis melior est conditio possidentis; atqui verba sunt in pacifica possessione antiquæ ac usitatæ suæ significationis, ac institutionis; ergo jura semper præsumunt verba juxta hanc institutionem à contrahentibus esse prolata; nisi evidenter constet contrahentes hanc antiquam institutionem alterasse, & ad aliud quid significandum inter se instituisse, ac deputasse. At verò cum contrahentes sensum suum satis explicant, & verba à se ex certa scientia alterata, & ad aliud quid significandum esse deputata ac usurpata testificantur; tunc Jura de illis nihil præsumunt, neque illa interpretantur; neque enim in re certa interpretatione opus est, l. continuus, 137. §. cum ita stipulatus ff. de verb. oblig. sed illa intelligunt juxta intellectum ac intentionem contrahentium; illisque ita intellectis assistunt & suffragantur: adeoque etiam assistunt verborum alterationi ac alienationi à contrahentibus factæ.

32. Objicies tertio: si unusquisque homo privatus in contractibus suis, ac præsertim in sacramentali contractu matrimonij, posset publica idiomata alterare, ac ad aliud quid planè diversum significandum deputare, ac tandem internum suum consensum, ac intentionem significare per quaslibet voces; posset etiam Minister Sacramentorum id facere in Sacramentorum collationibus: adeoque ego possem baptizare, aut corpus & sanguinem Domini mei consecrare per hæc verba baculus stat in angulo, modo ista verba informarem debito interno consensu, sive debita intentione requisita ad baptizandum, vel consecrandum: consequens absurdum, ac hæreticum est; ergo & id unde sequitur. Resp. negando sequelam majoris: disparitas enim est manifestæ; quia Minister Sacramentorum, (excepit Ministerium Matrimonij, qui sunt ipsi contrahentes) agit

agit personam publicam, agit vicarium, ac legatum Christi Domini ad totam Ecclesiam: unde verbis suis uti debet in ea significatione ac institutione, quæ à tota Ecclesia intelligatur; atque verborum significatio ac institutio, quæ à tota Ecclesia intelligi possit, non est ea, quam ipse præ libitu suo fingit, & advenit; sed est ea quam verba in communi ac usitato totius Ecclesie usu ac sensu habent; ergo etiam Sacramentorum Minister verbis in hoc communi & usitato sensu debet uti. At verò privati contractantes (quod etiam de contrahentibus matrimonium intelligo: nam Christus Dominus contractum hunc, quem ad esse sacramenti elevarit, in nullo planè alteravit, sed in naturali suo statu totum reliquit, nullamque conditionem, aut solemnitatem requisivit, quæ non requirebatur ex jure naturæ) agunt nomine proprio, non tamquam legati, sed tamquam principales: unde tantum requiritur in illis, ut verbis ac signis suis utantur in ea significatione, in qua à sese mutuo intelligantur; atque possunt ex mutuo pacto ac consensu verbis suis apponere significationem quamlibet; ergo ipsi inter se possunt per quamlibet vocem significare quamlibet rem, ac voces inter se alterare, mutare, ac variare, prout voluerint.

DUBIUM V.

An signum arbitrarium, ut actu significet, requirat cognitionem suæ impositionis in eo, cui significat?

33. **Q**uæstio hæc de solis signis arbitrariis proponitur; habet tamen etiam locum in signis illis naturalibus, quæ significant cognitione sui mediante: qualia sunt fumus respectu ignis, risus & fletus respectu lætitiæ ac tristitiæ, pictura viva respectu sui prototypi, & similia. Possit ergo quæstio in terminis universalibus ac communibus proponi sic: an signa instrumentalia mediante sui cognitione significantia, ut aliquid actu significant, requirant cognitionem suæ connexionis cum suo significato, in illo, cui significat? Nam sicut connexio signi naturalis cum suo significato est eorum naturalis proportio, ac habitudo; ita etiam connexio signi arbitrarii cum suo significato est illius ad hoc significatum significandum deputatio, ac impositio: adeoque hæc quæstio generalis comprehendit sub se illam specialem.

34. *Resp. breviter & dico:* omne signum significans cognitione sui mediante, ut actu significet, requirit actualem cognitionem suæ connexionis cum suo significato, in eo cui significat: adeoque signa arbitraria non possunt actu significare, nisi illis qui habent actualem cognitionem suæ impositionis. *Probat* 1. ex Apostolo 1. ad Corinth. 14. si nesciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus, & qui loquitur mihi barbarus, ubi per virtutem vocis intelligitur virtus expedita ad significandum, quam vox ab impositione habet. Idem docet August. lib. de magis. cap. 1. dicens: cum mihi signum datur, si me noscientem invenit, cujus rei sit signum, docere me

nihil potest: idemque confirmat experientia: nam eadem vox latina prolata mihi, simul & alicui rustico, mihi significat, rustico nihil significat; quia scilicet ego virtutem ac impositionem vocis novi, ille ignorat. Item dum nobis quis loquitur idiomate, quod usque adeo bene non calleamus, si mutua sermocinationi verbum aliquod intermiscatur, cujus virtutem & significationem nescimus; hæremus ac intellectum suspendimus, donec in actualem cognitionem impositionis ac virtutis istius verbi devenerimus: ergo manifestum est signa arbitraria non posse actu significare, nisi illis, apud quos actualem suæ impositionis cognitionem reperit.

35. *Et ratio à priori est:* quia is, cui signum instrumentale mediante cognitione sui significans, significat, debet novisse habitudinem ac connexionem signi cum suo significato; atque omne signum arbitrarium est signum instrumentale significans cognitione sui mediante, ut manifestum est: ergo is, cui significat, novisse debet connexionem ac habitudinem ejus cum suo significato: atque connexio ejus cum suo significato est illius impositio, ac ad hoc significatum significandum deputatio: ergo signum arbitrarium, ut significet, requirit cognitionem suæ impositionis in eo cui significat. *Subsumptum patet:* quia signa arbitraria, ut supra ostensum est; ergo is, cui significat, novisse debet connexionem ac habitudinem ejus cum suo significato: atque connexio ejus cum suo significato est illius impositio, ac ad hoc significatum significandum deputatio: ergo signum arbitrarium, ut significet, requirit cognitionem suæ impositionis in eo cui significat. *Major verò principalis probatur:* quia is cui signum; de quo hic agimus, significat, debet ex signo cognoscere significatum: id est, debet ex cognitione signi deduci ac impelli ad cognitionem significati; sicut syllogizans ex cognitione, & assensu antecedentis deducitur, ac impellitur ad cognitionem & assensum consequentis: signum quippe de quo hic agimus, est signum cognitione sui mediante significans. Atque ut syllogizans ab assensu antecedentis deducatur ac impellatur ad assensum consequentis, requiritur in illo speciale ac actuale iudicium de bonitate consequentiæ, ac legitima connexionem consequentis cum antecedente; de quo tibi dicam in libris prioribus; ergo similiter ut quis ex cognitione signi deducatur in cognitionem significati, habere debet actuale iudicium de connexionem signi cum suo significato: adeoque is, cui signum instrumentale, de quo hic agimus, significat, novisse debet connexionem ac habitudinem signi cum suo significato.

36. *Obijciat primò:* hujus iudicii, sive cognitionis actualis nulla est experientia, nullumque vestigium; per experientiam namque habemus nos de vocum impositione sæpe nihil cogitare dum nobis voces actu significant: ergo voces, aliaque signa arbitraria non requirunt actualem suæ impositionis cognitionem, in eo cui significat.

cant. *Hoc argumento moti quidam dicunt:* signum arbitrarium, ad hoc ut significet, requirere impositionis suæ cognitionem non actualem, sed solummodo virtualem. *Resp. negando consequentiam:* nullatenus enim sequitur: ego talem cognitionem in me non experior; ergo talem cognitionem in me non habeo. Nam facilis quidam cytharædus dum cytharizat, cytharizationem suæ sine dubio intellectionem dirigentem, & volitionem imperantem, habet; neutram tamen in se experit: cytharizat enim quasi non attendendo, & quasi aliud quid agendo. Similiter dum stas, sedes, aut ambulas, sessionis, stationis, aut ambulationis tuæ absque ullo dubio cognitionem, & volitionem habes; sessio enim, statio & ambulatio tibi actiones humanæ ac liberæ sunt; quæ ex imperio voluntatis, ac directione intellectus progrediuntur: & tamen istam cognitionem & volitionem sæpissime in te non experiris: ego saltem illam sæpissime in me non experior. Ergo casta, vana, & irrita est hæc consequentia: ego talem cognitionem in me non experior; ergo illam non habeo, neque formo in me. *Et ratio est clara:* quia cognitionem vel volitionem aliquam in se experiri est cognitionem vel volitionem suam cognoscere, sequè supra illas reflectere; atque habere possumus, ac sæpè de facto habemus cognitiones ac volitiones, quas nos non cognoscimus, supraque quas nos non reflectimus: reflectimus enim nos solummodo supra cognitiones & volitiones nobis difficiles & arduas; quas cum aliquo conatu elicere debemus. At verò supra actus nobis faciles, quos nullo negotio, & ex intento ac per quotidianum exercitium expedito habitu elicimus, ordinariè nos non reflectimus. Ergo sæpè etiam in nobis cognitiones aut volitiones habemus, quas tamen habere nos non experimur.

37. *Malè ergo contra me argumentaris:* dum voces idiomatis materni, aut quicumque alterius mihi firmissime noti, & frequentissime usitati; mihi significant, nullam in me de earum impositione cognitionem experior; item dum in materia evidenti & clara argumentor, in inferenda conclusione nullum de bonitate consequentiæ in me iudicium experior; ergo nullam in me de impositione cognitionem, nullumque de bonitate consequentiæ iudicium in me habeo. Præterquam enim quod istæ consequentiæ sint castæ & irritæ; ego ad hominem argumentabor: dum mihi significant voces alicujus idiomatis externi non adeo usque mihi bene noti, experior in me cognitionem de vocum istarum impositione; ergo tunc talem in me cognitionem habeo: Ergo si tunc habeo, semper habeo. Et sanè quod semper habeam, & habere debeam satis probatum est supra. Sed quærit hoc argumentum: cur talem cognitionem homo magis experiatur circa significationem idiomatis solum mediocriter noti, ac rarò usitati, quam circa significationem idiomatis egregiè noti, & admodum familiaris? *Responsio in promptu est:* quia, ut jam dixi, nos in nobis non experimur quamlibet cognitionem, aut volitionem; sed solummodò illam, quæ nobis non nihil diffici-

lis & ardua est, quamque non nisi cum aliquo negotio, attentione & conatu elicere possumus; at verò illam, quæ nobis facilissima, frequentissima, & quotidiana est, ordinariè non experimur: atque cognitio impositionis circa significationem idiomatis externi, non adeo usque bene noti, ac rarò usitati, est actus nobis non nihil arduus ac difficilis; at verò cognitio impositionis circa significationem idiomatis materni, aut quicumque alterius egregiè noti, ac in dies frequentati, est nobis facilissima, quotidiana ac sine ullo negotio elicit: quid miraris ergo te hanc minus experiri quam istam? *Quod in fine arguenti de cognitione ac intentione actuali & virtuali adnectitur, hic tangere nolo:* quia nodus hic plusquam uno verbo opus habet; communem quippe philosophiam hic non capio: neque intentionem aut cognitionem virtualem, inter habitualem & actualem, mediam intelligo. Hoc in libros de anima rejicio.

38. *Obijciat secundò:* voces significant pueris & rusticis: atque illi nihil de impositione sciunt: ergo, &c. *Resp. negando minorem:* licet enim illi non habeant cognitionem impositionis distinctam, scholasticam, ac doctrinalem, qualem habet doctus philosophus; habent tamen illius cognitionem confusam, & sufficientem; ad hoc ut voces illis significare possint. Nam si rustico græcè aut latinè loquaris; statim se illa non intelligere protestabitur, ac rogare incipiet, quid voces istæ significant: quod evidens signum est, illum rudi saltem & confusa quadam impositionis pollere scientia. Hoc autem abundè satis est ad nostrum propositum.

DUBIUM VI.

An signum arbitrarium possit rem perfectius significare quam fuerit ab influente, aut supponente concepta?

29. **Q**uæstio hæc maximè locum habet in signis vocalibus, sive in vocibus significantivis. Is etenim qui vocem ad significandum imponit vel supponit, primo rem concipit, & tunc vocem aliquam deputat, aut applicat, qua rem à se conceptam audienti significare intendit. Sensus ergo quæstionis est: an vox prolata possit suum significatum perfectius significare, quam fuerit conceptum, ac significari intentum à supponente, vel instituyente? Negat sanctus Thomas 1. par. qu. 13. art. 1. in corpore. Durandus in 1. dist. 22. quæst. 1. art. 1. & 2. Suarez 1. par. tomo 1. lib. 2. cap. 31. Affirmat Scotus in 1. dist. 22. quæst. unica. Theodorius Smiling 1. part. tom. 1. tract. 2. disp. 7. quæst. 2. §. 3. Molina 1. par. quæst. 13. art. 1. disp. 1. Gabriel Vasq. in eundem ejusdem quæstionis articulum: alique multi. Quibus ego omnino puto esse subscribendum.

40. *Ratio, qua moveor, est hæc:* quia vocem suam significatum perfectius significare audienti, quam fuerit conceptum ac significari intentum à loquente aut influente, est vocem suam significatum audienti significare perfectiori nobis.

nobiliori significatione actuali, quam fuerit conceptus ac intentio loquentis aut instituentis; sicuti ignem subiectum suum perfectius calefacere, aut intellectum objectum suum perfectius intelligere, est illud calefacere perfectiori calefactione, ac intelligere perfectiori intellectu; atqui voces significare possunt, ac sæpe significant suum significatum perfectiori significatione actuali, quam fuerit conceptus ac intentio loquentis, aut instituentis: ergo possunt suum significatum perfectius significare audienti, quam fuerit conceptum, ac significari intentum à loquente vel instituyente. *Probat minor*: quia significatio actualis vocis, qua vox actualiter significat, nihil est aliud, quam conceptus, quem de re significata format audiens ex occasione vocis auditæ; ut dixi supra disp. 2. Unde vocem perfectiori significatione significare nihil est aliud, quam audientem in se ex occasione vocis auditæ perfectiorem de re significata conceptum formare; atqui audiens sæpe format conceptum de re per vocem à se auditam significata longè perfectiorem, distinctiorem, ac nobiliorem, quam formaverit loquens, aut instituens: Ergo voces significare possunt, ac sæpe significant suum significatum significatione perfectiori, quam fuerit conceptus ac intentio loquentis, aut instituentis. *Patet minor inductione experientie*: nam dum v. g. rusticus quidam, aut alius quivis simplex Catholicus loquitur cum profundo quodam Theologo de mysterio Trinitatis, aut Incarnationis, Theologus audiens longe perfectiorem ac clariorem conceptum format de mysterio per voces à se auditas significato, quam formarit, aut ab audiente formarit intenderit rusticus loquens: item si nos de istis mysteriis cum Angelo, aut homine beato fermocinaremur; longe perfectiores de illis conceptus formarent illi audientes, quam nos loquentes: ergo audiens sæpe format conceptum de re per vocem à se auditam significata longè perfectiorem, quam formarit, aut ab audiente formarit intenderit loquens vel instituens.

41. *Objicies primò*: actus & verba agentium non operantur ultra intentionem agentium, l. non omnis, ff. si certum petatur. Item verba intelligenda sunt juxta mentem, & voluntatem loquentis; mens etenim & voluntas ubique habere primum locum, ac verba regere debet. Ergo voces non possunt significatum suum significare perfectius audienti, quam fuerit mens, ac intentio loquentis, aut instituentis. *Resp. neg. conseq.* Jura enim præfata non negant id, quod nos asseruimus; neque enim de enodandis, vel decidendis hæc difficultatibus logicis ita fuerunt sollicita: non enim volunt actualem vocum significationem nunquam posse esse nobiliorem ac distinctiorem, quam fuerit conceptus ac intentio loquentis; hoc enim decidere & definire parum profuisset Imperatori ad populi sui rectam gubernationem, & pacem. Sed volunt actualement vocum significationem, quoad effectus legales, scilicet obligationes nascentes ex contractibus, ultimis voluntatibus, legibus, ac rescriptis, non posse esse magis

extensam, neque plura comprehendentem, quam comprehenderit mens, ac voluntas loquentis, contrahentis, testantis, legem ferentis, rescribentis, &c. Nostra ergo conclusio, & jura ista præfata loquuntur in casibus plane diversis ac disparatis; à quibus non potest fieri illatio. Nam nostra conclusio loquitur de significationis qualitate ac perfectione; Jura vero ista loquuntur de significationis quantitate ac extensione. Dicunt enim significationem verborum non posse egredi, non posse excedere, non operari ultra intentionem loquentis, debere limitari juxta limitationem loquentis, &c. Quæ omnia non in significationis qualitatem ac perfectionem; sed in ejus quantitatem ac extensionem quadrant, uti evidens est. Sed his supersedeo: quia hoc loco non ago Legistam, neque Juris consultum; sed Summulum, ac Grammaticum.

42. *Hoc tamen hic addendum puto*: nimirum ista Jura decidentia actualement verborum significationem non posse esse magis extensam, neque plura comprehendentem, quam comprehenderit mens ac intentio loquentis, debere intelligi de extensione ac comprehensione juris, non facti. De quæstionibus namque, ac difficultatibus facti nihil respondet, neque disponit Imperator. Ut sit hic sensus: significatione actualis Verborum de jure non debet, neque potest esse extensior, quam fuerit mens loquentis; neque ex eis nasci potest, ac debet alia obligatio, quam ex eis nasci voluerit loquens. De facto namque sæpe significatio verborum excedit & egreditur mentem ac intentionem loquentis: sæpe extensior, ac plura comprehendens est, quam comprehenderit mens loquentis. *Quod probò*: quia tunc actualis verborum significatio extensior est quam mens loquentis, quando audientes plura concipiunt verbis, quam conceperit, & ab audiente concipi voluerit loquens; atqui sæpe id fit; sæpe enim hæres, aut legatarius sibi per verba testantis aut legantis plura testamento vel legato relicta credit, quam verè reliquerit, ac relinquere voluerit testans, aut legans: sæpe emptor sibi per verba contractus plura deberi credit, quam deberi intellexit, atque voluerit venditor: sæpe subditi per verba legum ad plura vel pauciora se obligatos credunt, quam voluerit legislator; ergo de facto sæpe actualis verborum significatio est extensior, aut etiam strictior, est plura vel pauciora comprehendens, quam comprehenderit mens loquentis. Ergo cum dicunt Jura actualement significationem esse præcise æqualem cum mente ac intentione agentis, loquuntur de jure, non de facto: de facto enim sæpe fit contrarium. *De quibus omnibus plura Juris consultus.*

43. *Objicies secundo*: causa sive sit physica, sive moralis, non potest agere nisi juxta mensuram suam ad agendum, & ad passum suum applicationis; unde non potest habere perfectiorem actionem, quam habeat ad agendum applicationem; ergo voces, aliaque signa arbitraria non possunt habere perfectiorem significationem, quam habeant ad significandum appli-

DISPUTATIO IV.

De signo formali ac instrumentali, aliisque quibusdam signi divisionibus.

DUBIUM I.

Quid sit signum formale, quid instrumentale?

I. **C**ardinalis Egidius Romanus in Et disp. 3. q. 2. art. 3. quem plerique alii omnes Philosophi sequuntur, hoc modo definit, ac distinguit inter se signum formale & instrumentale: signum instrumentale vocat id, quod significat cognitione sui mediante. Ut fumus, hedera appensa foribus, voces, scripturæ, &c. Signum formale vocat omne id, quod significat cognitione sui non mediante; Ut intellectus, visus, auditus, imaginatio, &c. Species visibilis, species audibilis, intelligibilis, imaginabilis, &c. Factor, modus hic explicandi hæc signa, præterquam quod sit hæcenus in scholis usitatus, etiam est admodum facilis & clarus. Interim tamen mihi non placet. Puto enim aliter hæc esse philosophandum; aliter hæc signa esse definienda, & aliqua adscribenda esse in catalogo signorum instrumentalium, quæ à Cardinali Egidio habentur in catalogo formalium. Nam licet significare cognitione sui non mediante omnibus signis formalibus contingat; non credo tamen convenire solia. Pro resolutione ergò

2. *Adverte duo*. Primum est: inter signa esse quedam, quæ potentiam, cui significant, informant. Ut species intelligibilis impressa & expressa informat intellectum, cui significat. Species visibilis impressa & expressa visum, &c. quedam verò potentiam, cui significant, non informant. Ut fumus, hedera, voces, &c. non informant potentiam intellectivam, cui significant. Secundum est: inter signa potentiam, cui significant, informantia, quedam esse talia, ut possint potentiam informare, & tamen actu nihil significare. Talia sunt species omnes impressæ, tam sensibiles, quam intelligibiles. Ratio est, quia actualis signi significatio est significati à potentia cognoscitiva perceptio, & cognitio; adeoque signum actu significare est potentiam cognoscitivam actu significatum ex signo cognoscere: ut dictum est supra disp. 2. dub. 2. Atqui species impressæ tam sensibiles, quam intelligibiles esse possunt in potentia suis cognoscitivis; & tamen per illas, ac ex illis potentia cognoscitivæ nihil cognoscere, v. g. potest species visibilis esse in potentia visiva, audibilis in potentia auditiva, intelligibilis in potentia intellectiva & tamen potentia visiva, auditiva, intellectiva nihil videre, audire, intelligere; ergo possunt hæc signa potentia, cui significant, informare, &

L tamen

applicationem: atqui applicatio vocis ad significandum est ejus suppositio; ergo voces non possunt habere perfectiorem significationem, quam habeant suppositionem: atqui vocis suppositio est mens, ac intentio loquentis; ergo voces non possunt habere perfectiorem significationem, quam fuerit conceptus, mens, ac intentio loquentis. *Resp. neg. primum antecedens*, agentia enim physica licet in passis pariformis ubique per omnia dispositionis, actionem ac effectum suum semper proportionent, ac mensurent juxta proportionem ac mensuram suam ad passum applicationis; agendo nimirum fortius in propinquum, remissius in remotum, æqualiter in æque vicinum: hoc tamen nullatenus faciunt in passis difformis ac inæqualis hinc inde dispositionis. Notum namque omni philosopho est: agens in passa sibi æque vicina, sed ad effectum ejus recipiendum inæqualiter disposita, inæqualiter agere: fortius scilicet & perfectius in unum, quam in aliud: immo ratione inæqualis hujus dispositionis fortius quandoque agere in remotum, quam in propinquum. Similiter ergo agentia moralia, qualia sunt signa arbitraria respectu suæ significationis, ut dicam disp. sequenti, possunt in passa, quibus sunt æqualiter applicata (modo ista sint inæqualiter disposita) inæqualiter agere: possunt potentia cognoscitivis, quibus sunt ad significandum æqualiter applicata & supposita, inæqualiter significari: uni scilicet perfectius quam alteri; modo istæ potentia ad significationem signi recipiendam, vel potius in se producendam inæqualiter valeant, ac sint dispositæ. At verò contingit quandoque voces ad significandum applicari potentia inæqualis dispositionis ac perfectionis: potentia namque cognoscitivæ, quibus voces significant, sunt intellectivæ potentia hominum voces audientium; inter quas una sæpissimè est perfectior alia: immò sæpe omnes vel aliqua earum sunt perfectiores potentia intellectiva loquentis. Et hinc voces apud diversos audientes sæpe inæqualibus significant significationibus; sæpe habent significationem perfectiorem apud audientes, quam fuerit conceptus, mens ac intentio loquentis.

44. *Et confirmantur hæc omnia*: quia voces, aliaque similia signa arbitraria non producant effective physice actualement suam significationem; significatio enim actualis eorum spiritualis quidam actus intellectus est, qui non potest physice produci à materiali voce per aera sonante: sunt ergò significationis suæ ad summum causæ morales; quatenus nimirum sunt quedam conditiones ac occasiones potentia intellectiva audientium excitantes ad eliciendam in se cognitionem rei significatæ: At verò contingit non raro voces audiri ab hominibus inæquales intellectus habentibus; ab hominibus habentibus intellectum intellectu loquentis perfectiorem: hinc ergo contingit voces sæpe inæqualibus significare significationibus; habere significationem perfectiorem in uno audiente quam in alio; habere significationem perfectiorem in audientibus, quam fuerit conceptus ac suppositio in loquentibus.

Christ. Lupi Opera Tom. XII.

jamen actu nihil significare. Quædam vero signa potentiam; cui significant informantia sunt talia; ut implicet contradictionem illa potentiam informare, & tamen actu non significare. Talia sunt omnes species expressæ, sive omnes cognitiones: scilicet intellectus, visio, auditio, imaginatio, gustatio, aliaque omnes. Ratio est: quia signum actu significare est ex illo, aut per illud potentiam cognoscitivam actu cognoscere ejus significatum: atqui impossibile ac contradictionem implicans est, ut cognitio potentiam informet, & potentia nihil cognoscat: impossibile est, ut visio informet visum, aut auditio informet auditum, aut intellectus informet intellectum; & tamen visus, auditus, ac intellectus nihil videat, audiat, ac intelligat: sicut impossibile est parietem informari ab albedine & tamen non albere, sive non esse album; ergo omnes cognitiones sunt talia signa: ut impossibile sit ab illis potentiam cognoscitivam informari, & tamen illa nihil actu significare.

3. Hoc secundum notabile soleo etiam proponere sub aliis terminis, ac forsitan ad hanc rem nostram explicandam longè aptioribus; inter signa potentiam, cui significant, informantia, quædam in genere causæ efficientis, quædam in genere causæ formalis significant. In genere causæ efficientis significant omnes species impressæ, tam sensibiles, quam intelligibiles. Ratio est: quia significare in genere causæ efficientis est significare non per potentiam cognoscitivam informationem, aut sui in potentia inhesionem; sed per significationem à se in potentia cognoscitiva productam, vel potius cum potentia à se unitam: sicut calefacere, aut dealbare in genere efficientis causæ est subiectum reddere calidum, vel album, non per illius informationem, aut sui in illo inhesionem; sed per calorem, vel albedinem à se in illo productam, vel potius cum illo unitam; ut loquuntur subtiliores physici: atqui omnes species impressæ significant, non per potentiam cognoscitivam informationem, aut sui in illa inhesionem; possunt enim illi inhere & illam informare, & tamen nihil actu significare: sed per significationem sive cognitionem à se in illa productam, aut unitam. Ergo significant in genere causæ efficientis. At vero omnes species expressæ, sive cognitiones in genere formalis causæ significant. Ratio est: quia significare in genere formalis causæ est significare per potentiam cognoscitivam informationem, aut sui in illa inhesionem: causa enim formalis est illa, cujus causalitas est unio seu informatio subiecti, atqui omnes cognitiones significant per potentiam cognoscitivam informationem, ac sui in illa inhesionem: ergo significant in genere causæ formalis. Patet minor: quia actu significare est potentiam cognoscitivam facere actu cognoscentem; atqui cognitiones faciunt potentias cognoscitivas actu cognoscentes in genere causæ formalis: sicut enim albedo album, statio stantem, locutio loquentem, & ambulatio in genere causæ formalis facit ambulantes; ita etiam cognitio in genere formalis causæ facere debet cognoscentem: ergo

etiam in genere formalis causæ significare debet. His positis

4. Resp. & dico primò: omissis definitionibus Cardinalis *Egydii*, Ego hæc signa, de quibus hic sermo est, sic definire soleo: *signum formale est illud, quod significat in genere causæ formalis. Et signum instrumentale est illud, quod significat in genere causæ efficientis.* Et spero profectò, quod neque inepte, neque incongruè. Probatur: quia oportet philosophari de signo formali, ac instrumentali, eo modo, quo philosophamur de causa formali, ac instrumentali: sicut enim omnes philosophi explicant signum, & significationem per metaphoram & proportionem ad causam, & causalitatem; ita etiam signum formale, ac instrumentale explicare oportet per metaphoram ac proportionem ad causam formalem, ac instrumentalem. Atqui causa formalis est illa, quæ causat per informationem; instrumentalis vero, quæ causat per actionem, ac in genere causæ efficientis: ergo similiter signum formale rectissime dicitur esse illud, quod per informationem significat in genere causæ formalis, & instrumentale rectissime esse illud, quod per actionem significat in genere causæ efficientis, ac instrumentalis. Et confirmatur: quia beatitudo formalis, causa formalis, conceptus formalis, similitudo formalis, & generaliter omnia illa, quibus additur hic terminus, *formale*, beatificat, causat; concipit seu repræsentat, assimilatur, ac officium suum faciunt in genere causæ formalis: ergo etiam signum formale esse debet illud, quod significat in genere causæ formalis.

5. Ex quo sequitur: solas & omnes cognitiones tam materiales quam spirituales: scilicet visiones, auditiones, gustationes, tactiones, imaginationes, intellectiones, &c. esse signa formalia. Omnia verò alia, etiam species omnes impressas esse signa instrumentalia: Ratio est: quia solum & omne illud est signum formale, quod significat in genere causæ formalis: & omne illud est signum instrumentale, quod significat in genere causæ instrumentalis, sive efficientis: atqui solæ & omnes cognitiones significant in genere causæ formalis: fumus verò, hederæ appensa foribus, voces, scripturæ, imagines ac statua humanæ, item omnes species impressæ in genere causæ efficientis significant; uti supra ostensum est; ergo solæ & omnes cognitiones sunt signa formalia, alia verò omnia signa, etiam omnes species impressæ sunt signa instrumentalia. Neque video quid huic conclusioni meæ possit opponi; Cardinalis enim *Egydii*, omnesque alii philosophi definitiones suas nulla ratione probant, aut confirmant: adeoque conclusionem meam nullatenus ratione oppugnant.

6. Dico secundò; instrumentale rectè dividitur in illud, quod significat in genere causæ efficientis physice; & in illud, quod significat in genere causæ moralis, sive intentionalis. Ad prius membrum pertinent omnes & solæ species impressæ, tam sensibiles, quam intelligibiles; illæ enim omnes & solæ significant in genere causæ efficientis physice. Probatur: quia significare in genere causæ efficientis physice

est efficienter per physicum influxum causare suam significationem: sicut dealbare, aut calefacere in genere causæ efficientis physice est efficienter per physicum influxum causare calefactionem, aut dealbationem. Atqui omnes & solæ species impressæ per physicum influxum efficienter attingunt, & causant suam significationem. Ergo illæ omnes & solæ in genere causæ efficientis physice significant. Probatur minor: quia specierum actualis significatio est cognitio objecti procedens à specie; atqui species cognitionem à se procedentem physice effective causant: ut habet communis omnium philosophorum sententia (*licet ego quam maximè de illo dogmate formidem, immò dubitem & hæstem.*) Ergo etiam, juxta communem illam omnium sententiam, omnes species impressæ per physicum influxum institutum attingunt, ac efficienter causant suam significationem.

7. Ad secundum membrum pertinent omnia alia signa instrumentalia præter species impressas; quæ significant cognitionem sui mediante: qualia sunt fumus, hederæ appensa foribus, sonus campanæ, omnes voces, omnes scripturæ, aliaque omnia similia. Hæc omnia, inquam, signa instrumentalia significant solummodo in genere causæ moralis, sive intentionalis. Probatur: quia significare in genere causæ moralis, sive intentionalis est suam significationem actualem causare non physice, sed solummodo moraliter, sive intentionaliter: atqui omnia illa signa instrumentalia, quæ significant cognitionem sui mediante, actualem suam significationem causant solummodo moraliter ac intentionaliter: ergo etiam significant solummodo in genere causæ moralis, sive intentionalis. Probatur minor: quia causa intentionalis est illa, quæ effectum suum principiat sine physico influxu, mediante sui cognitione: sive mediante alicujus potentie cognoscitivæ in se tentione, sive tendentia; quales sunt causa finalis, exemplaris, meritoria, impulsiva, &c. Adeoque causare in genere causæ intentionalis est causare effectum suum mediante sui cognitione: de quo videre potes eximium ac clarissimum virum, Magistrum meum *Michaelem Paludanum* 1. 2. q. 1. disp. 1. part. 1. n. 4. Atqui signa omnia ista præfata causant suam actualem significationem mediante sui cognitione; tamen sine physico influxu: ergo causant suam significationem in genere causæ intentionalis. Quod mediante cognitione sui significationem suam causant, evidens est: sunt quippe signa significantia mediante sui cognitione. Quod sine physico influxu causant; evidens etiam est, & probatur: quia istorum signorum actualis significatio est intellectiva & spiritualis significati cognitio ab illis procedens; ut statim infra dicam: atqui ista signa nequeunt exercere physicum influxum in spiritualem, ac intellectivam cognitionem; cum passim ac ut plurimum materialia sint, ac ab intellectu loco distita: ergo etiam nequeunt exercere physicum influxum in suam actualem significationem.

8. Et confirmatur adhuc magis id, quod dicitur. Lupi Opera Tom. XII.

at: quia intentionales causæ sunt illæ, quæ cum effectuum, ad quos comparantur, causæ physice non sint: tamen mediante sui cognitione excitant, movent, impellunt, aut dirigunt causam physicam ad effectus istos producendos: & ratione illius excitationis, motionis, impulsionis, aut directionis dicuntur istorum effectuum causæ: ista enim est earum in istos effectus causalitas. Sicut enim agentis calefactivi, frigidificativi, & dealbativi Causalitas sunt calefactio, frigidificatio, ac dealbatio: ita etiam causæ finalis, meritorie, ac impulsivæ causalitas est efficientis ad effectum suum efficiendum motio, attractio, ac impulsio. Atqui omnia illa signa instrumentalia præfata, quæ cognitione sui mediante significant, actualem suam significationem physice non attingunt, neque efficiunt: sed sunt quædam occasiones, atque conditiones, quæ mediante sui cognitione excitant, movent, ac impellunt potentiam intellectivam ad suam actualem significationem efficiendam. Ergo actualem significationem suam non physice sed solum moraliter sive intentionaliter causant: & sic significant solummodo in genere causæ moralis, sive intentionalis. Patet minor: quia fumus mediante sui visione: voces, sonus tympani, tubæ, campanæ, &c. mediante sui auditione: pulsus arteriæ mediante sui tactione intellectum movent atque determinat ad eliciendam intellectiorem & actualem significationem suorum significatorum: ergo omnia ista præfata signa sunt quædam conditiones ac occasiones moventes ac excitantes intellectum ad eliciendam suam actualem significationem.

9. Cum hac præfata divisione planè coincidit alia signi instrumentalis divisio qua dividitur potest in signum instrumentale significans cognitionem sui mediante; & in signum instrumentale significans cognitionem sui non mediante. Cognitione sui non mediante significat omnes & solæ species impressæ, tam materiales, quam spirituales. Probatur: quia significare cognitionem sui non mediante est in potentia cognoscitiva, causare cognitionem alicujus à se distincti, abique cognitione sui; atqui species omnes impressæ causant in potentia cognoscitiva cognitionem sui objecti, abique eo quod causent cognitionem sui: species enim visibilis, audibilis, imaginabilis, intelligibilis, & si quæ sit alia, causat objecti sui visionem, auditionem, imaginationem, ac intellectiorem, abque eo quod causet sui visionem, auditionem, &c. Neque enim species visibilis, aut audibilis, videri aut audiri potest. Ergo omnes species impressæ significant cognitionem sui non mediante. At verò omnia alia instrumentalia signa præter species impressas, qualia sunt fumus, hederæ appensa, & alia similia significant cognitionem sui mediante. Probatur: quia significare cognitionem sui mediante est in potentia cognoscitiva causare cognitionem alicujus à se distincti, primò causata cognitione sui: atqui omnia ista signa præfata primò causant sui visionem, auditionem, aut intellectiorem, & tum mediante

sui significati: uti consideranti, & per omnia ista signa discurrunt facile patebit. Ergo omnia ista signa significant cognitione sui mediante. Ex quo habes omnia signa instrumentalia significantia cognitione sui mediante, significare solum in genere causæ moralis, seu intentionalis; at verò illa, quæ significant cognitione sui non mediante, significare in genere causæ efficientis physice.

10. *Dico tertio*: idem signum respectu ejusdem significati, ac etiam respectu ejusdem potentie cognoscitivæ potest esse simul signum formale, ac instrumentale. *Probat*: quia signum formale est, quod significat in genere causæ formalis: instrumentale est, quod in genere efficientis causæ significat. Atqui potest idem signum eodem tempore, eidem intellectui, idem significatum significare in genere efficientis causæ, simul ac formalis; ergo potest idem signum respectu ejusdem significati, ejusdemque potentie esse simul formale ac instrumentale. *Prob. min.* quia v. g. conceptus, quem ego formo de equo, aut bove, est mihi in genere causæ formalis bovem aut equum significans: si verò me supra illum meum conceptum reflectam, eumque reflexè cognoscam; tunc mihi significabit bovem aut equum in genere efficientis causæ: ergo idem signum eodem tempore, eidem intellectui potest idem significatum significare in genere causæ efficientis, simul & formalis. *Quod autem conceptus ille meus à me reflexè cognitus significet mihi bovem in genere causæ efficientis; clarum est*, quia significare in genere efficientis causæ est significare per significationem, seu cognitionem à se physice vel moraliter productam: atque conceptus bovis reflexè cognitus mediante illa cognitione sui dedit; & excitat intellectum ad cognitionem sui objecti; adeoque sui objecti cognitionem ac significationem in intellectu moraliter causat: ergo significat objectum suum in genere causæ efficientis.

11. *Adverte tamen*: idem signum non posse significare in genere causæ formalis, ac efficientis per eandem numero actualem significationem; sed significationem, qua in genere causæ efficientis significat, esse necessariò realiter distinctam ab illa, qua in genere causæ formalis significat. *Ratio est clara*: quia significatio actualis in genere causæ formalis est ipsa entitas signi formalis; ut dixi supra disp. 2. dub. 2. Significatio vero actualis in genere causæ efficientis est cognitio significati procedens, & distincta realiter à signo; uti dixi ibidem: atqui impossibile est eandem cognitionem cum signo identificari, & ab eo simul realiter distingui: à signo procedere, & ab illo simul non procedere; ergo dum idem signum simul in genere formalis ac efficientis causæ significat, id non fit per eandem, sed per realiter diversas significationes actuales; v. g. conceptus meus, quem formo de bove, dum in genere causæ formalis significat; significatio ejus actualis est ipsissima ejus entitas; at vero dum reflexè cognitus significat in genere causæ efficientis; significatio actualis ejus non est ipsius entitas; sed est alius quidam conceptus bovis, quem in me moraliter causat mediante sui reflexa cognitione.

12. *Dico quarto*: potest etiam idem signum esse signum instrumentale significans eidem potentie idem significatum cognitione sui mediante, & cognitione sui non mediante: non tamen per eandem, sed per diversas significationes actuales. *Probat*: quia v. g. species intelligibilis bovis, aut lapidis, quatenus in me causat physice cognitionem lapidis, significat mihi lapidem in genere causæ efficientis physice cognitione sui non mediante; quatenus vero eadem illa species à me reflexè cognita mediante cognitione sui hac reflexa me deducit in cognitionem lapidis; significat mihi lapidem in genere causæ intentionalis cognitione sui mediante: ergo potest idem signum instrumentale idem significatum eidem potentie significare physice cognitione sui non mediante, & simul significare in cognitione intentionaliter sui mediante. *Quod autem hoc per diversas actuales significationes fieri debeat, etiam probatur facile*: eadem actualis significatio nequit ab eodem signo simul causari physice & physice non causari; atque significatio, qua species significat cognitione sui non mediante, ab ipsa causatur physice; qua vero significat cognitione sui mediante, ab ipsa non physice, sed solummodo moraliter causatur: ergo hæc significationes non possunt esse una & eadem.

DUBIUM II.

An cognitiones, quas respectu objectorum suorum vocamus signa formalia, sint verè signa?

13. *Adverte primo*: signum formale sive cognitio non solum esse signum, sed esse significationem actualem: ut supra disp. 2. dub. 2. late dictum est. Est signum, si sumatur nudè secundum se: si verò sumatur quatenus dependens & procedens ab aliquo alio signo, ex cujus occasione formatur, tunc est actualis significatio v. g. conceptus meus, quem in me formo de natura humana ex occasione vocis homo à me auditæ, si sumatur nudè secundum se, sine respectu, & ordine ad istam vocem; est signum: si vero sumatur quatenus procedens, & dependens ab illa voce; sic est istius vocis actualis significatio. *Ratio est*: quia signum est id, quod significat: significatio verò est id, per quod signum significat. Atqui cognitio, dum sumitur nudè secundum se independentè ab aliquo alio signo instrumentali, est id, quod significat; dum verò sumitur quatenus dependens, & procedens ab aliquo alio instrumentali signo, tunc est id, per quod illum signum significat: ergo cognitiones simul sunt signa & actuales significationes.

14. *Adverte secundò*: signum & actualem significationem non debere comparari cum causa & causalitate; cum agente & actione; uti passim fit: sed cum causa & effectu; cum agente & termino ejus. *Ratio est*: quia causalitas & actio essentialiter sunt via, transitus & influxus causæ in aliud causatum, & effectum; neque ullatenus esse possunt ultimus activitatis limes ac terminus. Atqui actualis significatio

non est via, transitus, neque influxus signi in aliud causatum; sed est ultimum signi causatum; est causalitatis significativæ ultimus limes, ac terminus: ergo significatio non potest comparari cum agente actione; sed cum agente termino comparari debet. *Probat* minor: quia si significatio actualis foret transitus, & via signi in aliud causatum; illud deberet esse significatum: significatio enim est via signi ad significatum. Atqui significatum non plus causatur à signo, quam intellectum ab intellectu; aut visum à visu; aut calefactum causatur à calefactivo. Ergo actualis significatio quidem est via signi in aliud; non est tamen via & influxus signi in aliud causatum. Oportet ergo signum non comparari, cum calefactione, aut actione; sed cum intellectione, visione, aut auditione, quæ potentiarum suarum non actiones; sed termini, effectus, sive operationes sunt: de quibus alibi. *Et ratio à priori est*: quia effectus & terminus agentis est id, quod agens agit ac producit; actio vero est id, quo agens agit & producit: atqui significatio non est id, quo, sed quod signum in potentia cognoscitiva ultimare agit & producit: ergo est signi terminus, non vero ejus actio.

15. *Dices primo*: signum non dicitur significare suam significationem: sed significare sua significatione: sicut ignis non dicitur calefacere suam calefactionem; sed calefacere sua calefactione: ergo significatio non cum agentis termino; sed cum agentis actione, ac calefactione comparari debet. *Probat* consequ. quia id, quod cum verbo activo construitur in casu ablativo, non est agentis terminus; sed actio: terminus enim in casu accusativo construi debet. Atqui verbum; significo, est verbum activum, & significatio construitur cum illo non in accusativo; sed in ablativo: ergo significatio non est signi terminus; sed actio. *Pater major*: quia rectè dicimus: Deus creat creatione mundum. Pater generat generatione filium. Agens agit actione suam terminum, &c. Ubi semper cum verbo activo actio in casu ablativo; terminus verò construitur in casu accusativo. Pro resolutione hujus argumenti

16. *Adverte*: verba activa esse duplicis significationis. Quædam enim significant solum egressum termini à suo agente. Talia sunt hæc: ago, creo, produco, genero, spiro, &c. Et in his verum est, quod actio in casu ablativo; terminus verò semper in casu accusativo debeat cum illis construi. Malè enim diceret: Deus creat creaturam. Pater generat suo filio, &c. sed oportet dicere: Deus creat creaturam, Pater generat filium. Quædam verò verba activa præter egressum termini à suo agente (si tamen hunc egressum significant) etiam significant termini sui tendentiam in aliquod subjectum, vel objectum, cui effectum suum formalem tribuit. Talia sunt: calefactio, frige factio, dealbo, intelligo, video, audio, significo; aliaque quam plurima. Calefactio enim non significat nudum egressum caloris ab igne; sed insuper significat tendentiam ac receptionem caloris in passum, quod in genere causæ formalis

calidum reddat: calefacere enim est idem, quod facere calidum. Id est, in subjecto ponere calorem, qui ipsum reddat calidum. Similiter, intelligo, non significat nudum egressum intellectionis ab intellectu; sed præter hunc egressum significat etiam directionem, sive tendentiam, aut versationem (voca prout lubet) intellectionis circa objectum aliquod, quod reddat esse intellectum, sive intelligi: intelligere quippe est vel producere, vel habere in se intellectionem, per quam aliquod objectum intelligatur. Item verbum significo non importat solum egressum significationis à signo; sed insuper tendentiam, aut versationem significationis circa aliquam rem; quæ per illam significetur. Ergo hæc præfata, aliaque similia verba præter egressum termini ab agente, etiam significant termini tendentiam aut directionem in aliquod subjectum vel objectum, cui effectum suum formalem communicet. Et in his verbis saltem est, quod illud semper sit agentis actio, quod cum tali verbo construitur in ablativo. Horum quippe verborum quædam regunt in casu ablativo tam actionem, quam terminum suum: quædam verò solum suum terminum, v. g. in verbis frige factio, calefactio, dealbo, &c. actio & terminus sunt frige factio & frigus, calefactio & calor, dealbatio & albedo. Tam rectè autem dicimus: aqua, ignis, faber murarius, frige facit, calefacit, dealbat parietem frigate, calore, albedine; quam frige factio, calefactio, & dealbatio. Ergo hæc & alia verba similia in casu ablativo regunt tam suum terminum, quam actionem. At vero hæc verba, intelligo, amo, audio, video, & similia, in casu ablativo solum terminum, non vero actionem sui termini productivam regunt. Nam in his verbis actio & terminus sunt dicitio & intellectio, amor & spiratio, visio & productio auditionis, &c. Uti visum est non solum mihi; sed etiam omnibus Scoticis, aliiisque subtilioribus philosophis. Atqui quidem rectè dicimus: homo intelligit, amat, audit, videt, intellectione, amore, visione. Non rectè tamen dicimus: intelligit dictione: amat spiratione: audit, aut videt auditionis aut visionis productione. Sicut non rectè dicimus: arbor frondet frondificatione, aut paries albet dealbatione, &c. Ergo hæc & similia verba in casu ablativo regunt solum suum terminum; non vero actionem termini productivam. Et ratio est: quia ista verba non sunt activa ex parte rei significatæ, sed solummodo ex parte modi significandi. De quo fortè alibi latius. Interim vide plura apud doctissimum virum Joannem Rada Tom. I. controver. 17. §. ad primi argumenti solutionem. Hoc posito.

17. *Facilis est solutio præfati argumenti*: neganda enim est consequ. & distinguenda major probationis: id, quod cum verbo activo significante solum egressum termini à suo agente, construitur in casu ablativo, non est agentis terminus; sed actio: sic concedo. Quod cum verbo activo importante egressum termini ab agente, ac simul tendentiam termini in aliquod objectum vel subjectum, cui effectum suum formalem communicat, construitur in casu ablativo, non est agentis terminus; sed actio: sic nego majorem. Agentis terminus enim

enim cum hoc verbo non potest construi in accusativo, sed necessario construitur in casu ablativo. Quod namque cum hoc verbo in casu accusativo construitur, non est agentis terminus; sed objectum vel subiectum, cui terminus effectum formalem tribuit. Dicimus enim: *signum sua significatione significat suum significatum: ignis suo calore calefacit hominem: aqua suo frigore frige facit manum*. Ubi isti accusativi manum, hominem, & significatum non termini agentium; sed manifeste sunt subiecta vel objecta, quibus termini agentium in ablativo constructi effectus suos formales tribuunt. Unde id, quod cum huiusmodi verbis in ablativo construitur, ineptissime dicitur non esse agentis terminum. At verò verbum *significo* esse tale verbum, *ostensum est supra*. Unde ex eo, quod *significatio* cum illo construitur in ablativo, male inferri illam esse actionem, & non terminum: cum huiusmodi namque verbis construuntur instruuntur in ablativo tam actiones, quam termini. Quod verò significatio non signi actio, sed terminus sit: *prob. est supra*. His positus

18. *Resp. & dico*: signa formalia sive cognitiones sunt verè signa. *Probat*: quia signum est id, quod potentiam cognoscitivam deducit in cognitionem alicujus à se distincti: sive quod potentiam cognoscitivam facit cognoscere aliquid à se distinctum. Atqui cognitiones faciunt potentias suas cognoscitivas cognoscere aliquid à se distinctum; ergo cognitiones sunt verè signa. *Probat* *min.* quia effectus formalis cognitionum est facere subiectum suum cognoscere; sicut effectus formalis calor est facere subiectum suum calere: & effectus formalis albedinis est facere subiectum suum albere. Atqui subiectum cognitionis est potentia cognoscitiva; ergo cognitio faciunt potentiam cognoscitivam ad quod cognoscere: non seipsum; ergo aliquid à se distinctum, suum scilicet objectum. *Probat* *2. magis à priori*: quia signum formale sive cognitio est significatio actualis, & terminus signi instrumentalis: *ut jam ostensum est*. Atqui terminus signi instrumentalis debet esse verè significativus, & verè signum. Ergo signum formale debet esse verè signum. *Probat* *minor*: quia signum instrumentale est signum significans in genere causæ efficientis; *ut dixi dub. 1.* Atqui terminus signi in genere causæ effectivæ significantis debet esse verè significativus; ergo terminus signi instrumentalis debet esse verè significativus. *Probat* *minor*: quia ita se habet terminus significans ad suum significans; sicut se habet terminus dealbantis, calefacientis ad suum dealbans, calefaciens aut frige faciens: atqui terminus dealbantis, calefacientis, aut frige facientis semper est, & esse debet dealbativus, calefactivus, aut frige factivus; ergo similiter terminus signi in genere causæ effectivæ significantis est, & esse debet significativus. *Pat. min.* quia terminus dealbantis, calefacientis, ac frige facientis est albedo, calor, ac frigus; atqui albedo, calor, ac frigus est in genere causæ formalis dealbativa, calefactiva, ac frige factiva; ergo terminus in genere causæ effectivæ dealbantis, calefacientis, ac frige facientis est in genere

re formalis causæ dealbativus, calefactivus, ac frige factivus; ergo similiter signum formale; quod est terminus signi in genere causæ effectivæ significantis, debet esse in genere causæ formalis verè significativum, vereque signum.

19. *Objicies*: implicat idem esse signum & actualem significationem; atqui cognitio, quam signum formale esse dicunt, est actualis significatio: ergo non potest esse signum. *Probat* *major*: quia signum & significatio actualis habent se sicut causa & causalitas: sicut agens & actio; atqui implicat idem esse simul causam & causalitatem: esse simul agens & actionem; *ut in physica clarum est*. Ergo etiam implicat idem esse signum & significationem. *Resp. negando majorem utriusque argumenti*. Nam, *ut dixi*, signum & significatio habent se non sicut agens & actio; sed sicut agens & terminus ejus. At verò non solum non implicat, immò plane necessarium est, ut terminus id præstet in genere causæ formalis, quod præstat agens in genere causæ efficientis: ut terminus sit talis in genere causæ formalis, quale est agens in genere causæ efficientis. Unde sicut signum instrumentale significat in genere causæ efficientis; ita etiam signum formale, quod illius actualis significatio est, significare debet in genere causæ formalis. Item sicut signum instrumentale est significativum in genere causæ efficientis; ita etiam signum formale debet esse significativum in genere causæ formalis. Atqui esse significativum in genere causæ formalis est esse verè significativum; neque enim terminus ille, *in genere causæ formalis*, alienat vel diminuit: ergo signum formale est verè significativum, vereque signum.

20. *Petes ergo*: si significatio actualis non sit causalitas signi, quæ ergo est ejus causalitas? *Resp. primo*: causalitas signi formalis est illius informatio, sive unio cum potentia cognoscitiva, v.g. visio, auditio, imaginatio, intellectio, &c. sunt signa formalia: adeoque eorum causalitas est eorum unio cum potentia visiva, auditiva, imaginativa, intellectiva, &c. *Probat*: quia causalitas signi est illa forma, per quam signum ex significativo fit actu significans; atqui signum formale fit actu significans per unionem sui cum potentia cognoscitiva; ergo illa unio est illius causalitas. *Probat* *minor*: quia signum formale actu significare est potentiam cognoscitivam ab illo actu deduci in cognitionem alicujus alterius: sive est potentiam cognoscitivam ab illo fieri actu cognoscentem aliud: sicut albedinem actu dealbare est parietem ab illa actu albere, & esse album. Atqui sicut albedo facit parietem actu albertem per sui cum illo unionem; ita etiam signa formalia, sive cognitiones faciunt potentias actu cognoscentes per sui cum illis unionem; ergo hæc unio est forma, qua signum fit actu significans. *Et ratio ulterior, ac à priori est*: quia signum formale est illud, quod significat in genere causæ formalis; ergo causalitas signi formalis debet esse causalitas formalis causæ: atqui causalitas causæ formalis est unio formæ cum subiecto; *ut ex physica suppono*: ergo similiter causalitas

salitas signi formalis, sive cognitionis est illius cum potentia cognoscitiva unio.

21. *Resp. secundò*: causalitas signi instrumentalis significantis in genere causæ effectivæ physice est actio unitiva significationis actualis cum potentia, cui significat; verb. gr. tale signum est species visibilis, audibilis, & intelligibilis; significatio eorum actualis est visio, auditio, intellectio. Dico ergo eorum causalitatem esse actionem unitivam visionis, auditionis, & intellectiois cum visu, auditu, & intellectu. *Ratio est*: quia causalitas signi est forma ista, qua signum ex significativo fit actu significans; atqui signa instrumentalia effectivè physice significantia fiunt significantia actu per actionem unitivam cognitionis, quæ actualis sua significatio est, cum potentia, cui significant: ergo hæc actio est eorum causalitas. *Probat. min.* quia signum hoc actu significare est illud suam actualem significationem ponere in subiecto suo; in potentia nimirum cognoscitiva: sicut agens calefaciens effectivè physice actu calefacere est illud suum calorem ponere in subiecto: atqui hoc præfatum signum ponit suam actualem significationem in suo subiecto per actionem suæ significationis cum subiecto unitivam; ergo etiam per hanc actionem fit illud præfatum signum ex significativo actu significans.

22. *Resp. tertid*: causalitas signi instrumentalis in genere causæ moralis sive intentionalis significantis, est illa intentionalis motio, aut metaphorica impulsio, qua movet potentiam cognoscitivam ad eliciendam in se actualem significationem sive cognitionem significati, v.g. vox homo respectu naturæ humanæ huiusmodi signum est: dico ergo illius causalitatem, qua actualem significationem suam causat, esse metaphoricam ac intentionalem illam motionem, qua mediante sua audicione movet, excitat, ac impellit potentiam intellectivam ad in se formandam cognitionem naturæ humanæ. *Ratio est*: quia hoc præfatum signum suæ significationis est solummodo causa moralis; ergo etiam illius in suam significationem influxus, ac causalitas esse debet solummodo causalitas moralis: atqui causalitas moralis est illa metaphorica motio, quæ causa moralis mediante sua cognitione excitat causam physicam ad producendum suum effectum; ergo similiter causalitas hujus præfati signi est illa metaphorica motio, qua mediante sua cognitione movet ac excitat causam physicam, potentiam scilicet intellectivam, ad producendam ac eliciendam cognitionem sui significati, sive suam actualem significationem. *Sed de his omnibus latissime in physica.*

DUBIUM III.

An signa formalia essentialiter significant actu?

23. **Q**Uæro an essentialiter significant actu; sive an significare actu sit de eorum essentia? quia clarum est, quod significare potentia sive aptitudine sit de essentia

eorum: quia *significare aptitudine est esse significativum, & esse signum*: atqui signa formalia sunt essentialiter signa, ac essentialiter significantia; *ut clarum est*; omne enim signum, sive formale, sive instrumentale, sive arbitrativum, sive naturale, est essentialiter significativum, ac signum; ergo significare aptitudine est de essentia signi formalis. *Controversia ergo est*: an etiam significare actu sit de essentia illius? At divi qui affirmarent decepti ex eo, quod audirent significationem actualem esse de essentia hujus signi; *ut dictum est disp. 2. dub. 6.*

24. *Resp. breviter & dico*: actu significare non est de essentia illius signi, neque formalis, neque instrumentalis. *Probat*: quia prædicatum realiter separabile nequit esse de essentia istius subiecti, à quo realiter separabile est; atqui significare actu est à quocumque signo, tam formali, quam instrumentali realiter separabile: ergo non potest esse de eorum essentia. *Patet major*: quia nulla res esse potest sine sua essentia; essentia quippe rei idem est, quod ipsa res: unde sicut res esse nequit sine seipsa, sic etiam esse nequit sine sua essentia. Atqui res esse potest absque eo, quod ab ipsa separabile est; ergo nihil realiter separabile esse potest de essentia illius, à quo realiter est separabile. *Minor verò probatur*: quia actu significare habet se ad signum formale, sive ad cognitionem; sicut actu dealbare habet se ad albedinem: aut actu animare habet se ad animam: ac generaliter sicut actu communicare effectum suum formalem habet se ad quamlibet formam. Nam sicut anima & albedo in genere causæ formalis animat, & dealbat; ita etiam cognitio, sive signum formale in genere causæ formalis significat. Atqui actu animare, & dealbare ab anima, & albedine realiter separabile est: anima enim & albedo separata ab omni subiecto non animat, neque dealbat; ergo similiter cognitio ab omni potentia separata (quod per Deum fieri potest) nihil actu significat: adeoque actu significare à signo formali est realiter separabile. *Et confirmatur*: quia actu significare est potentiam cognoscitivam actu deducere in cognitionem alicujus; sive est potentiam facere actu cognoscentem: unde tunc cognitio sive signum formale actu significat, quando potentiam cognoscitivam facit actu cognoscentem suum significatum. Atqui cognitio separata, & extra omne subiectum posita potentiam cognoscitivam non facit cognoscentem: sicut albedo ab omni subiecto separata non facit parietem albertem. Ergo actu significare est à signo formali realiter distinctum, realiterque separabile. Superaddit quippe supra signum formale informationem potentie cognoscitivæ; sive unionem signi cum potentia: sicut actu dealbare aut animare supra albedinem, aut animam superaddit unionem cum subiecto; quæ est formæ formalis causalitas. *De quo in physica.*

25. *Objicies primò*: omne signum habens actualem significationem, actu significat; ergo omne signum habens in se essentialiter actualem significationem, essentialiter actu significat: atqui signum formale in se habet essentialiter actualem

lem significationem; ergo essentialiter actu significat. *Pateat antecedens*: quia actualis significatio & actu significare habent se sicut actualis dealbatio, & actu dealbare, atqui omne habens actualem dealbationem, actu dealbat; ergo similiter omne signum habens actualem significationem, actu significat. *Resolutioni præmitto*: signum posse habere actualem significationem duobus modis; sicut aliqua res potest duobus, & pluribus modis (*duo tamen ad propositum meum sufficienter*) habere colorem, aut aliam qualitatem. *Primo*: potest res aliqua habere colorem tamquam terminum à se productum. Ita qui eductivè, vel creativè produceret albedinem, diceretur habere colorem. Et hoc modo signa instrumentalia, v. g. voces, aut species impressæ, dum actu significant, habent actualem significationem, tamquam terminum suum à se productum. *Secundo*: potest aliqua res habere colorem, sicut subiectum essentialiter habet suum prædicatum essentialiter: sicut suum scilicet genus, vel differentiam. Ita albedo & nigredo habent in se colorem in communi. Et hoc modo signum formale habet significationem actualem: nam *uti dixi disp. 2. dub. 6.* significatio actualis est differentia signum formale in suo esse constituens, & ab instrumentali distinguens. Hoc posito

26. *Ad argumentum in forma respondeo distinguendo antecedens*: omne signum habens actualem significationem eo modo, quo agens habet suum terminum, actu significat: *ita transeat, quamvis tamen falsissimum.* Nam sicut non omne agens habens à se productam albedinem, frigus, aut colorem, dealbat, frigefacit, aut calefacit; sed solum illud, quod habet albedinem, frigus, aut colorem à se productum, aut positum in subiecto; sic etiam non omne illud signum, quod habet à se productam actualem significationem, actu significat; sed solum illud, quod habet à se in potentia cognoscitiva productam, aut positum habet. Si namque species intelligibilis, aut visibilis producere intellectionem, aut visionem extra omne subiectum (*quod supernaturaliter fieri posse, facile sum ut credam*) certè habent à se productam actualem significationem; non tamen actu significant: cum nullam potentiam cognoscitivam deducere in cognitionem sui objecti. *Pergamus jam ad secundam distinctionis membrum*: omne signum habens actualem significationem eo modo, quo species habent suum genus, aut differentiam, actu significat; *sic neg.* Nam omnis albedo, etiam à subiecto separata, habet hoc modo colorem, & qualitatem; non tamen actu colorificat, aut qualificat: *uti evidens est. Eodemque modo distinguo minorem*: atqui omne signum formale habet actualem significationem eo modo, quo agens habet terminum à se productum. *Sic nego.* Eo modo, quo species habet suam differentiam constitutivam: *sic concedo.* Quo posito tota corrumpitur consequentia.

27. *Ad antecedentis probationem neganda est maior*; Dicendumque: quod actualis significatio & actu significare sese habeant sicut albedo, & actu dealbare, sicut actualis visio, & facere actu vi-

dens: *juxta dicta dub. 2.* Atqui non omnis albedo semper actu in genere causæ formalis dealbat: non omnis visio semper in genere causæ formalis facit videns: ergo similiter non omnis actualis significatio semper actu significare debet. Unde cum dixi *supra dub. 1.* signum formale est id, quod in genere causæ formalis significat: intelligendus sui de significare aptitudinali, non de actuali. Ut foret hic sensus: signum formale est id, quod in genere causæ formalis est significativum.

28. *Objicies secundo*: actu significare est actu repræsentare, & actualis significatio est actualis repræsentatio; *uti dictum est disp. 2. dub. 2.* Atqui actualis repræsentatio essentialiter actu repræsentat; ergo etiam actualis significatio essentialiter actu significat. *Resp. breviter negando minorem*: nam actu repræsentare est objectum aliquod potentia cognoscitivæ facere præsens; atqui cognitio sive actualis repræsentatio objectum suum potentia cognoscitivæ non facit semper præsens; sed solum tunc, cum potentiam informat, illique unita est; ergo actualis repræsentatio non semper repræsentat. *Probat minor*: quia objectum aliquod potentia cognoscitivæ facere actu præsens est facere objectum à potentia actu percipi & cognosci; atqui cognitio, dum à potentia separata est, non facit objectum suum à potentia actu cognosci: neque enim potentia cognoscere potest per cognitionem à se separatam; ergo cognitio separata non facit objectum suum actu esse præsens potentia cognoscitivæ.

DUBIUM IV.

An species impressæ sint vera signa?

29. **A**Udivi qui negarent: sed puto esse affirmandum. *Aliqui probant hoc modo*: quidquid actu significat, hoc est verè signum, & verè significativum: sicut quidquid actu calefacit, aut frigefacit, hoc est verè calefactivum, ac frigefactivum. Atqui species impressæ actu significant: ergo sunt verè signa. *Probat minor*: quia actu significare est in potentia cognoscitiva causare actualem significationem; ergo quidquid in potentia actualem significationem causat, hoc actu significat: atqui species impressæ in potentia cognoscitiva causant actualem significationem; causant enim in potentiis actuales cognitiones, quæ sunt suæ actuales significationes; ergo actu significant. *Ant. videtur esse evidens*: nam oportet philosophari, & hactenus philosophati sumus de significare, sicut saniores Physici philosophantur de dealbare, calefacere, frigefacere, &c. Atqui dealbare, calefacere, & frigefacere est albedinem, colorem, & frigus causare in subiecto: ergo similiter actu significare est actualem significationem causare in suo subiecto. Atqui actualis significationis subiectum est potentia cognoscitiva; cum actualis significatio sit cognitio: ergo actu significare formalissimè est actualem significationem causare in potentia cognoscitiva.

30. *Dicursus hic mihi arridet; illumque approbarem quam lubentissimè: est non possum*

est enim quod me fortissimè remoratur. *Negari namque omnino debet antecedens secundi argumenti.* Scilicet hoc: actu significare est actualem significationem in potentia cognoscitiva causare. *Ratio est*: quia aliqua actualem significationem in potentia causant, quæ tamen actu non significant, neque signa sunt; ergo actu significare non est planè idem, quod actualem significationem in potentia causare. *Probat antecedens*: quia potentia intellectiva, visiva, imaginativa, &c. causat in seipsa objectorum suorum intellectiones, visiones, imaginationes, &c. quæ sunt actuales significationes; atqui, *prout mihi saltem videtur*, intellectus, visus, & imaginativa non possunt dici signa suorum objectorum; sic enim intellectus foret signum omnis omnino rei; quandoquidem potentia universalis sit; & omnis res tam in genere, & specie, quam individuo ejus objectum. Quis autem dicat intellectum esse signum lapidis, equi, muris, plantæ, aquæ, ignis, &c. Ego sanè, si hoc assererem, timerem ne è scholis cum cachino exploderer. Similiter quis dicat potentiam visivam omnium colorum, aut imaginativam esse signum omnium imaginabilium. Ergo aliqua actualem significationem in potentia causant, quæ tamen signa non sunt, neque per consequens actu significant.

31. *Neque hoc cuiquam videri debet mirum*: sunt quippe aliqua verba activa, quæ non important solam termini, seu formæ in subiecto positionem, seu productionem; seu insuper important sive connotant aliquam qualitatem aut conditionem in istius formæ activo principio. unde talia verba non denominant ista omnia agentia, quæ formam in subiecto ponunt; sed solummodò illa, quæ & formam in subiecto ponunt, ac simul habent illam qualitatem, aut conditionem à se connotatam; v. g. tale verbum est *peccare*: peccare enim non dicitur omnis is, qui peccatum in homine producit: aliquin etiam Deus: item species intelligibiles: (*hæc tamen in homine producunt peccatum hæresis*;) *Ac habitus voluntatis* (*qui peccaminosos ejus actus producunt*) peccare dicerentur. Item talia verba sunt *comedo, bibo, florisco, frondisco, fructifico, splendo, luco, fulgeo, &c.* (*hæc tria ultima enim licet grammaticis neutra sint; à philosophis tamen activata sunt, ut dicam infra agens de verbo.*) Non enim quidquid comestionem, bibitionem, fructificationem, lumen, ac splendorem in subiecto producit, hoc comedit, bibit, fructificat, lucet, splendet, &c. Sic enim etiam Deus comederet, biberet, ac luceret. Simile ergo verbum dico esse verbum *significo*: quod scilicet non importet solam actualis significationis productionem in potentia; sed in super quod connotet certam aliquam qualitatem, habitudinem, ac proportionem in illo, quod actualem significationem producit: ratione cujus habitudinis, ac proportionis dicitur esse sui significati signum. Adeoque licet quævis potentia objectorum suorum actualem significationem producat: quia tamen cum unoquoque suo objecto specialem illam habitudinem ac proportionem requisitam ad rationem signi non habet, non dicitur cuiuscumque objecti sui esse signum, neque illud

actu significare. Maneat ergo: quod actualem significationem in potentia ponere, non sit planè adæquatè & convertibiliter idem, quod actu significare.

32. *Hæc ergo ratione prætermissa probo conclusorem meam hoc discursu*: omnis formalis imago ac similitudo est prototypi, seu objecti sui signum; atqui species impressæ sunt objectorum suorum similitudines, ac imagines non solummodo virtuales: ut vult *Aguilonius lib. 1. optic. prop. 45.* sed etiam sunt similitudines ac imagines verè formales: ut post alios tradidit nobilissimus hujus temporis philosophus, mihi que in opinionibus, ac sententiis amicissimus *Fortunatus Plempius, lib. 2. ophthalmographia, cap. 14.* ergo species impressæ sunt suorum objectorum vera signa. Minorem hic non probabo: neque enim hoc Summulistæ; aut Logici; sed Physici vel Optici officium est. Quos super hac re consulere poteris.

DUBIUM V.

Qualis debeat esse potentia, cui signum instrumentale significat?

33. **I**N hac quæstione duo sunt certa: tertium est incertum & controversum. *Certum est primò*: signa formalia significare posse omnibus omnino potentiis cognoscitivis, tam spiritualibus, quam materialibus, tam communibus, quam particularibus. *Ratio est*: quia signa formalia sunt omnes & solæ cognitiones: scilicet intellectiones, imaginationes, visiones, audiciones, odoraciones, tactiones, &c. Atqui intellectiones intellectui, imaginationes imaginativæ, visiones visui, audiciones significant auditui, &c. Ergo signa formalia significare possunt omnibus omnino potentiis cognoscitivis. *Certum est secundo*: signa instrumentalia, quæ significant cognitione sui non mediante, possunt etiam significare intellectui, sensui communi, potentia visivæ, ac auditivæ: actui verò, gustui, ac odorati non posse. *Ratio est*: quia talia signa instrumentalia sunt omnes & solæ species impressæ; atqui species impressæ dantur & significant in intellectu, in sensu communi, in visu, ac in auditu; non verò in tactu, neque in gustu, neque odoratu: *ut mihi quidem visum fuit habenus.* Ergo hæc signa instrumentalia significant omnibus illis potentiis præfatis.

34. *Controversia ergo est de signis instrumentalibus cognitione sui mediante significantibus*: an possint significare potentiis cognoscitivis materialibus, ac præsertim phantasiæ, sive imaginativæ brutorum? An verò solis potentiis intellectivis? Significare posse etiam phantasiæ brutorum, videtur docuisse S. P. *Augustinus lib. 2. de Doctrina Christi. c. 2.* Ubi hæc habet: *habent etiam bestia quædam inter se signa, quibus produunt appetitum animi sui, nam & gallus gallinaceus repetit cibo dat signum vocis gallinæ ut accurrat; & columbus genuit columbam vocat, & ab ea vicissim vocatur: & multa hujusmodi animadverti solent. Quæ utrum sicut vultus, aut clamor dolentis sine significanti voluntate sequantur motum animi, an verò ad signi-*

significandum dentur, alia questio est, & ad rem que nunc agitur non pertinet.

35. Nihilominus tamen respondeo & dico: signa hæc posse significare soli potentia intellectiva. Ita insinuat idem Pater noster lib. 2. de Doct. Chr. cap. 1. Ubi definit hoc signum esse id, quod præter speciem quam sensibus ingerit, aliquid aliud ex se facit in cogitationem venire. Ubi nomen verba le cogitatio notandum est, quod solam operationem potentia intellectiva significat. Et lib. 1. de princip. dial. cap. 5. Ubi definit hoc signum esse id, quod seipsum sensui, & aliquid aliud animo representat. Ubi notanda est antithesis nominum sensui & animo. Vult ergo Augustinus potentiam, cui hoc signum significat, esse solam intellectivam. Et ratio est: quia potentia, cui signum hoc significat, debet esse discursiva; atqui potentia discursiva est sola potentia intellectiva; ergo potentia, cui hoc signum significat, debet esse potentia intellectiva. Probat maj. quia potentia, cui hoc signum significat, debet esse potentia ex cognitione signi colligens cognitionem significati: sive se impellens ac determinans ad cognitionem significati: atqui potentia ex cognitione unius rei colligens, sive se determinans ac impellens ad cognitionem alterius rei, est potentia discursiva: uti clarum est. Ergo potentia, cui signum hoc significat, debet esse potentia discursiva. Patet major: quia signum, de quo nobis hic est sermo, est signum significans cognitionem sui mediante; est signum mediante cognitione sui deducens potentiam in cognitionem sui significati; ergo potentia, cui signum hoc significat, esse debet talis, ut à signo mediante cognitione ejus deducatur in cognitionem significati ejus. Atqui à signo mediante cognitione ejus deduci in cognitionem significati ejus, quid quæro est aliud, quam à cognitione signi impelli, excitari, ac determinari ad cognitionem significati? Sicut à præmissis objectivis deduci in cognitionem conclusionis objectivæ, quid est aliud, quam à cognitione præmissarum impelli ac moveri & excitari ad cognitionem & assensum conclusionis? Ergo manifestè potentia, cui hoc signum significat, esse debet talis, quæ ex cognitione signi colligat cognitionem significati, quæque à cognitione signi impelli & excitari possit ad cognitionem significati. Hoc autem est esse potentiam argumentativam ac discursivam: uti clarum est.

36. Et confirmatur: quia potentia, cui signum hoc significat, debet esse potentia cognoscens habitudinem & proportionem signi cum suo significato; ut dixi disp. 3. dub. 5. Atqui hæc habitudo ac proportio cognosci non potest nisi per potentiam intellectivam: ergo potentia, cui signum hoc significat, debet esse potentia intellectiva. Probat minor: quia cognoscere rerum habitudines ac proportionem inter se est proprium potentia collativa ac comparativa: uti etiam in physica notum est: Ergo potentia cognoscens proportionem, ac habitudinem signi cum significato est sola potentia intellectiva. Præterea: proportio ac habitudo signi arbitrarii cum suo significato est illius

ad significandum impositio ac deputatio; atqui impositio & deputatio hæc, cum spiritalis actus voluntatis sit, cognosci non potest nisi à potentia intellectiva; ergo proportio & habitudo signi instrumentalis cum suo significato cognosci nequit, nisi à potentia intellectiva. Vide quæ dixi supra disp. 3. dub. 5.

37. Obicies: dantur hujusmodi signa instrumentalia respectu brutorum; ergo potentia, cui signa hæc significant, non debet esse intellectiva. Antecedens, præterquam quod supra allegata auctoritate Sancti Augustini probetur; etiam experientia patet: quia canes, aliaque similia expeditioris phantasie animalia ex certis hominum, præsertim magistrorum suorum vocibus, cognoscunt illorum mentem; hinc enim vocata accurrunt, pedem porrigunt, &c. Resp. negando antecedens, ad probationem ejus dico: in brutis esse quidem quamdam significationis umbram, non tamen veram significationem: adeoque licet humanæ voces videantur non minus brutis, quam hominibus significare; tamen videtur tantum: non enim verè significant. Ratio est clara: quia vocem, aut aliud simile instrumentale signum alicui significare est aliquem ex cognitione signi elicere cognitionem significati; atqui, ut jam supra dixi, bruta id facere nullatenus possunt; ergo voces brutis nullatenus significant. Probat minor: quia ex cognitione signi elicere cognitionem significati est ex uno cognoscere aliud; atqui bruta quidem cognoscunt ad unum, sive post unum aliud, non tamen ex uno aliud; v. gr. canis quidem cognoscit vocem loquentis, item & rem per vocem loquentis significatam; non tamen cognoscit rem ex voce: quia ad hoc deberet comparare rem cum voce, & vocem cum re, & mutuum earum habitudinem cognoscere: quæ omnia sunt tota facultate bruti cognoscitiva longè superiora. Ergo licet in brutis sit quædam significationis umbra (de qua capi & intelligi debent illa præfata verba Sancti Augustini) non tamen est vera significatio. Sed de hoc vide Gerardum Senensium in 1. disp. 1. qu. 1. art. 1. conclus. 3. Et Clarissimum virum Magistrum meum Mich. Paludanum 1. 2. q. 1. disp. 3. part. 5. & seqq.

38. Petes: an signum hujusmodi instrumentale debeat necessariò cognosci à potentia intellectiva, cui significat? Negat Laurentius Gbiffene tract. 1. sect. 2. art. 5. Si enim vox homo, inquit, perciperetur tantum auditu, & ex illa cognitione auditiva intellectus determinaretur ad cognitionem naturæ humanæ (quod fieri possit per Deum) esset signum instrumentale naturæ humanæ. Sed meo judicio deceptus est: non enim potest, ne quidem per Deum, intellectus ex cognitione auditiva vocis homo determinari ad cognitionem intellectivam naturæ humanæ, nisi primo intermediet cognitio intellectiva vocis homo. Possit quidem intellectus post cognitionem auditivam vocis homo, accipere immediatè sibi à Deo infusam, aut elevari ad in se immediatè producendam cognitionem intellectivam naturæ humanæ, absque eo quod intermediaret cognitio intellectiva vocis: sed dico non posse ab illa cognitione auditiva vocis hominem determinari ad immediatè elicendam cognitionem intellectivam naturæ humanæ: adeoque non

non posse vocem homo, significare naturam humanam, nisi & ipsa ab intellectu cognoscatur. Ratio est: quia vocem homo significare naturam humanam est intellectum audientis determinari, impelli, ac excitari à cognitione vocis homo ad cognitionem naturæ humanæ; atqui intellectus ad cognitionem naturæ humanæ immediatè impelli non potest ab auditione; sed solummodo ab intellectu vocis homo; ergo ad hoc, ut vox homo intellectui significet, necessario debet ab intellectu cognosci. Probat minor: quia potentia inferiores non possunt potentias superiores impellere & determinare, nisi ad actus similes suis: id est nisi ad actus versantes circa idem objectum: ut communiter traditur in lib. de anima. Ergo auditio, vel etiam imaginatio vocis homo non potest intellectum immediatè determinare ad cognitionem naturæ humanæ; sed determinat illum immediatè ad cognitionem vocis homo, & tum hæc cognitio intellectiva vocis, intercedente & adjuvante judicio de impositione vocis (de quo dixi supra disp. 3. dub. 5.) Determinat intellectum ad cognitionem naturæ humanæ. Sed de his alibi latius.

DUBIUM VI.

De aliis quibusdam signi divisionibus.

39. Dividitur præterea signum in signum speculative & practicum. Signum speculative vocatur illud, quod suum significatum tantum significat, non verò causat. Tale v. g. est fumus respectu ignis, vox homo respectu naturæ humanæ, pulsus arteriæ respectu bonæ vel malæ valetudinis, &c. Nam fumus ignem, vox homo naturam humanam, pulsus arteriæ valetudinem quidem significat, non tamen causat; uti clarum est. Signum practicum est illud, quod significatum suum & significat, ac simul causat. Talia sunt Sacramenta Novæ legis respectu gratiæ Sanctificantis, aliorumque suorum effectuum. Talia sunt verba effectiva sacramenti Eucharistiæ respectu Corporis & sanguinis Domini nostri, &c. Ratio divisionis ita explicata est: quia, uti dixi supra disp. 2. dub. 6. Signum comparatur ad suum significatum, sicut actus comparatur ad suum objectum: atqui actus practicus vocatur is, qui objectum suum non solum cognoscit, sed in se causat & efficit: actus verò speculativus vocatur is, qui objectum suum non causat, nec efficit. Ergo similiter hic signa significatum suum causantia, debent dici practica; & signa, significatum suum non causantia, dici debent speculative.

40. Hinc signa practica tam possunt esse formalia, quam instrumentalia. De instrumentalibus, patet: nam Sacramenta gratiæ justificantis, ac characteris à se impressi sunt signa instrumentalia: atqui eorundem significatorum sunt signa practica; ergo signa practica possunt esse signa instrumentalia. De formalibus etiam probatur: quia omnes cognitiones sunt signa formalia: atqui aliquæ cognitiones intellectivæ sunt signa practica; ergo signa practica etiam esse possunt signa formalia. Probat minor: quia signum practicum est signum causans suum significatum: atqui aliquæ intellectiones

causant suum significatum; ergo aliquæ intellectiones sunt signa practica. Probat minor: quia significatum intellectus est intellectus objectum: atqui aliquæ intellectiones, omnes nimirum intellectiones practica, causant suum objectum, ergo aliquæ intellectiones causant suum significatum: Sed de hoc alibi.

41. Dividitur præterea signum in signum manifestativum tantum, & in signum manifestativum, ac suppositivum simul. Signum suppositivum & manifestativum simul est illud, quod & significatum suum significat, ac simul pro illo in contextu orationis supponi potest. Talia signa sunt voces & scripturæ respectu rerum, quas significant: illas quippe non solummodo significant; sed etiam pro illis in contextu orationis vocalis & scripturæ supponi possunt. Signum manifestativum tantum est illud, quod significatum suum quidem significat, non tamen pro illo in contextu orationis supponi potest. Talia itidem signa sunt voces & scripturæ respectu conceptus loquentis & scribentis: illum quippe quidem significant; non tamen pro illo in contextu orationis possunt supponi: uti patet in hac oratione: homo est animal. Voces homo & animal quidem significant humanitatem ac animalitatem; itemque conceptum humanitatis, & conceptum animalitatis: non tamen pro conceptibus supponuntur. Sic enim facerent hunc sensum: conceptus humanitatis est conceptus animalitatis. Quod est manifestè fallum. Supponuntur ergo pro solis rebus; faciuntque hunc sensum: res significata per vocem homo est res significata per vocem animal: sive, est eadem cum re significata per vocem animal. Copula est quippe in propositione affirmativa significat identitatem extremorum. Unde idem signum respectu unius sui significati est solummodo manifestativum: respectu alterius verò est simul manifestativum, ac suppositivum.

42. Obicies: omne signum est suppositivum, simul & manifestativum; & nullum datur signum, quod non sit suppositivum; ergo in ista divisione alterum membrum dividens cum diviso convertitur; alterum sub diviso non continetur: adeoque ista divisio non valet. Probat antec. quia signum suppositivum est signum potens habere suppositionem sui ad significandum suum significatum: atqui omne signum sive naturale, sive arbitrarium, sive formale, sive instrumentale, est potens habere sui suppositionem ad significandum suum significatum: quomodo enim sine suppositione significare posset? Ergo omne signum est suppositivum. Resp. neg. ant. & probationis majorem: oportet enim bene distinguere suppositionem signi ad significandum suum significatum, & suppositionem signi pro suo significato: hæc enim duo planè diversa sunt: de quorum diversitate ex professo loquemur infra. Dico ergo signum suppositivum esse illud, quod in contextu orationis habere potest suppositionem pro suo significato: adeoque non omne signum esse suppositivum. Quantumvis enim omne signum sit capax suppositionis ad significandum suum significatum; non tamen omne est capax suppositionis pro suo significato significando.

43. Dividitur ulterius signum in demonstrativum, prognosticum, & rememorativum. Signum demonstrativum est, quod significat rem presentem. Prognosticum, quod rem futuram significat. Rememorativum est, quod rem præteritam significat, ac in memoriam reducit, v. g. Sacramentum Eucharistiæ est signum simul demonstrativum, prognosticum, & rememorativum respectu diversorum suorum significatorum. Est demonstrativum respectu Gratia Sanctificantis, & Christi Domini ibi realiter ac substantialiter presentis: juxta illud: *id sacrum convivium in quo Christus sumitur*. Est rememorativum respectu passionis ejusdem Christi Domini nostri; juxta illud: *recolitur memoria passionis ejus*. Est prognosticum signum respectu futuræ Gloriæ cælestis; juxta illud: *& futura Gloria nobis pignus datur*.

44. Dividitur ulterius signum in signum doctrinale, & non doctrinale. Signum doctrinale vocatur, quo ordinariè utimur in tradendis, ac addiscendis scientiis. Hoc triplex est: scilicet vox, scriptura, & conceptus. Circa quæ occurrunt speciales difficultates particularibus disputationibus discutendæ, ac enodandæ. De conceptu quidem agendum est in libris de anima; de voce verò & scriptura, earumque significatione ac varietate agendum est hic. Signum non-doctrinale est illud, quo in docendis ac discendis scientiis ordinariè non utimur. Dico quo ordinariè non utimur: quia non omnia illa signa, quibus semel tantum, vel aliquoties, ac satis rarò, aut quibus in una solummodo scientia tradenda utimur: qualia v. gr. sunt figuræ mathematicæ, sphaera cælestis & terrestri artificialis, aliaque similia, vocari possunt signa doctrinalia; sed illa solum, quibus in tradendis omnibus omnino scientiis utimur ordinariè.

DISPUTATIO V.

De signo vocali, sive de voce significativa in genere.

DUBIUM I.

Quid sit vox in communi?

Vocem in communi prout abstrahit à significativa & non significativa passim definiunt Philosophi hoc modo: *vox est sonus, qui certis à natura datis instrumentis animalis ore profertur cum cognitione*. In qua definitione definitum est vox in communi. Genus definitum est sonus. Hic enim latius patet, estque magis communis quam vox. Nam sonus campanæ, sonus tympani, &c. Item sonus alia animalis parte, quam ore caussatus; ut ille, quem aves alis, pisces squammis, jumenta pedibus suis edunt, sunt soni; non tamen sunt voces. Debet ergo vox esse sonus animalis ore prolatus cum imaginatione sive cognitione. Unde si aliquid animal supernaturaliter (*naturaliter enim id fieri non potest*) ore suo ederet aliquem sonum sine cognitione: sonus iste nullatenus foret vox.

2. Ratio est: quia vox debet esse non solummodo sonus ab animali editus; sed esse debet sonus editus ab animali more animali ac vitali operante: atqui tunc animal edit sonum more vitali & animali, quando illum per instrumenta à natura ordinata edit ex directione cognitionis, & imperio appetitus: sicut enim proprium hominis est operari per directionem cognitionis intellectivæ, & imperium voluntatis, sive appetitus rationalis; ita etiam animalis proprium est operari per directionem phantasie, & imperium appetitus sensitivi. Illum verò, quem ederet animal ore suo sine hac directione cognitionis, & appetitionis imperio (*deo supernaturaliter animal elevante & adjuvante, ut posset operari per potentiam oris & lingue suæ, aliorumque vocalium instrumentorum loco motivam, præviè non operando per potentiam suam imaginativam & appetitivam: naturaliter namque id fieri non potest*. Sicut enim potentia appetitiva naturaliter operari non potest, nisi directæ & illuminatæ, ac quasi manu ductæ per operationem præviè potentia cognitivæ; ita etiam potentia loco motiva naturaliter operari non potest, nisi jussa & applicata per operationem potentia appetitivæ.) Non ederet operans more animalis; sed more naturæ; ederet quippe illum sonum per motum labiorum, eo modo quo arbor edit sonum per motum suorum foliorum; ergo talis sonus non potest esse vox; ergo vox debet esse sonus animalis ore prolatus cum cognitione, quæ os, orisque instrumenta in hac prolacione dirigat, ac manuducat.

3. Hinc illa cognitio directiva potentia locomotivæ in formatione vocis, quam dicunt Philosophi esse de essentia vocis, non debet esse intellectiva; sed potest esse sensitiva: debet tamen esse cognitio phantasie, sive sensus communis; neque sufficit cognitio alicujus sensus particularis: ac tandem hæc cognitio pro objecto suo habet non vocis proferendæ significatum; sed ipsamet vocem proferendam. Ratio primi & tertii est: quia hæc cognitio, quæ est de essentia vocis, etiam reperitur in brutis: bruta enim etiam voces formant, & edunt: atqui bruta non possunt habere cognitiones intellectivas: Item bruta non possunt cognitione sua attingere vocis significatum: hoc quippe sæpe spirituale est. Ergo cognitio hæc non debet esse intellectiva; neque pro objecto suo habere debet vocis significatum; sed esse potest cognitio sensitiva habens pro objecto suo ipsam vocem proferendam. Ratio secundi est: quia cognitio hæc debet esse cognitio dirigens potentiam loco-motivam; atqui potentia locomotiva dirigi non potest per sensus externos; sed solummodo per sensum internum, ac communem: uti in libris de anima dicendum est. Ergo hæc cognitio non potest esse cognitio sensus externi. Quibus tandem adde quartum: scilicet vocem esse aggregatum per accidens: est enim aggregatum ex sono prolato, & ex cognitione suæ prolacionis directiva.

4. Obijciens primò: homines à dæmone obsessi edunt diversos sonos sine eorum imaginatione & cognitione; edunt quippe sonos Latinos, Græcos, Hebræos, quos nunquam noverunt, neque audierunt: edunt, inquam, illos non per

per potentiam suam loco-motivam naturalia vocis instrumenta ex directione cognitionis, ac imperio appetitionis moventem; sed per naturalia sua instrumenta à diabolo, tamquam inanimata quoddam instrumentum purè passivè se habens sine ulla cognitione ac appetitione mota. Atqui tamen isti soni sunt voces: ergo vox non debet esse sonus animalis ore prolatus cum cognitione. Probatur minor: quia isti soni sunt voces, per quos quis dicitur clamare & vociferari: atqui obsessi per clamores ac sonos à se modo editos dicuntur clamare & vociferari: ergo isti soni sunt voces. Resp. negando minorem, ad probationem dico: homines obsessos per tales sonos dici clamare & vociferari improprie & alienativè. Similium enim sonorum prolato dicitur clamor & vociferatio eo modo, quo homo pictus aut mortuus dicitur homo: scilicet non secundum rei veritatem; sed secundum externam apparentiam. Licet namque homines per tales sonos verè non vociferentur; tamen in externa facie & apparentia vociferari videntur. Vociferari namque est edere sonos animales, id est: est edere sonos eo modo, quo solent illos edere animalia per instrumenta à natura ad id destinata, & ordinata: atqui homines obsessi istos præfatos sonos non edunt juxta naturam & morem animalium; sed juxta morem ac naturam campanarum, tympanorum, organorum, &c. Ergo per istos sonos homines obsessi improprie & verè non vociferantur. Patet minor: quia sicut campana, tympanum, & organum edunt sonum suum sine cognitione & appetitione purè passivè se habendo ad motum hominis pulsantis; ita etiam labia, dentes, lingua, aliaque vocis instrumenta hominis obsessi sine cognitione dirigente & appetitione imperant edunt istos sonos ad solum motum diaboli obsessantis. Ergo homines obsessi edunt istos præfatos sonos non more animalis; sed more tympani, organi, ac campanæ, &c.

5. Dicuntur ergo homines obsessi per istos sonos clamare & vociferari eo modo, quo dicuntur per illos loqui: atqui obsessi per istos sonos non verè loquuntur: ergo neque verè clamant, & vociferantur. Probatur minor: quia loqui idem est quod proferre verbum: loqui mentaliter est proferre verbum mentis: & loqui corporaliter est proferre verbum oris. Atqui obsessi, dum proferunt præfatos sonos, non proferunt verbum oris: ergo non loquuntur. Probatur minor: quia proferre verbum oris est proferre vocem internunciam verbimementis, id est: est proferre vocem ad significandum verbum internum mentis: verbum oris quippe est vox à proferente ordinata & directæ ad significandum internum verbum mentis. Atqui, uti clarum est, obsessi istos sonos non ordinant ad significanda interna verba suæ mentis: neque in illis isti soni sunt internuncii verborum mentis: ergo obsessi, dum istos præfatos sonos edunt, non proferunt verbum oris. Et confirmatur: quia loqui ore est manifestare aliis, quæ loquimur mente; & locutio oris est manifestatio locutionis mentis; atqui obsessi per istos suos sonos non manifestant, neque manifestare volunt internam locutionem mentis: ergo

Christi Lupi Opera Tom. XII.

go proferendo istos sonos non loquuntur. *Ex quo etiam constat*: est: quod homines dormientes ordinariè item pŕŕtraci, aliaque similes garrulantes, licet voces dearticulatas proferant, nunquam tamen loquuntur: quia ista vocum prolacio non est in ipsis internæ locutionis manifestatio. De quo vide Ludovicum Molin. tom. 2. in 1. par. q. 27. art. 1. disp. 6. Dico pŕŕtracos nunquam loqui: homines verò dormientes ordinariè non loqui: quia mihi per propriam in me experientiam serè certum est nocturnarum vocum in somno prolacionem esse quandoque veram locutionem. Putare enim intellectum homini dormienti semper condormire, ac recta philosophia plane est alienum: nam intellectus ad suam vigiliam non prærequirit vigiliam sensuum externorum; sed solius phantasie, aut sensus interni: atqui homini dormienti licet semper condormiant sensus externi; vigilat tamen sensuissimè sensus internus: ergo tunc etiam poterit vigilare intellectus. De quo semel alias.

6. Obijciens secundò: vox non debet esse sonus animalis ore prolatus: ergò supra posita definitio non valet. Probatur antec. quia sonus tubæ, fistulæ, avenæ, aliaque similibus instrumentorum soni sunt verè voces: atqui sunt soni non animalis ore, sed instrumento musico prolato: Item soni illi articulati, quos Angeli in corporibus assumptis cum hominibus loquentes in ære formant: quales fuerunt illi, qui formati & auditi fuerunt supra caput Christi Domini à Joanne in Jordane baptizati, sunt & fuerunt verè voces: juxta illud: *venit vox de celo dicentis, vox patris intonuit, paterna vox audita est, &c.* Atqui isti soni non fuerunt animalis ore prolato: ergo vox non debet esse sonus animalis ore prolatus. Resp. neg. antec. ad 1. prob. concedo: sonos tubæ, fistulæ, avenæ, &c. esse veras voces: sed numquid illi animalis ore cum cognitione insulantur & formantur? Ad 2. prob. dico: similes sonos non esse verè voces; sed dici voces improprie & alienativè ob magnam, quam cum veris vocibus habent, similitudinem: eo modo, quo sonum cytharæ vocare solemus vocem.

DUBIUM II.

An vox legitime dividatur in significativam & non significativam?

7. Divisio hæc nonnullis videtur mala ac illegitima: quia in hac divisione alterum membrum dividens cum diviso convertitur; alterum verò sub diviso non continetur: ergò divisio ista nequit esse bona. Prob. antec. quia divisum est vox; membra dividenda sunt vox significativa, & vox non-significativa: atqui omnis vox est significativa, & nulla vox est non-significativa: ergo alterum hujus divisionis membrum cum diviso convertitur; alterum vero sub diviso non continetur. Prob. mi. ostendendo & enumerando omnia significativa vocis: in primis ergo omnis vox significatione naturali significat suum prolatoem: conceptum animalis vocem proferentis, quem format de ipsa voce proferenda, & quo in prolacione vocis dirigitur potentia prolativa vocis: imperii appetitus, quo appetitus

M

tus

tus prolationem vocis potentia prolative imperat, eamque ad prolationem vocis faciendam applicat. Item significat concussionem & violentam motionem aeris, speciem audibilem, quam emittit, &c. Ratio est clara: quia omnis res significatione naturali significat causam ordinariè se causantem: conditionem ordinariè se concomitantem: effectum ordinariè se proferentem, &c. Atqui omnia ista præfata ad vocem comparantur vel tamquam causa vocem ordinariè causans, vel tamquam conditio vocem ordinariè concomitans, vel tamquam effectus ordinariè a voce proferens: uti consideranti facile patebit. Ergo omnia ista præfata per quantumque vocem naturali significatione significantur: adeoque omnis vox omnium istorum est naturaliter significativa.

8. Præterea omnis etiam vox significatione arbitraria significat suam speciem, vel potius suum genus, sub quo proximè continetur: Pro quo scire debes: sicut ens in communi dividitur in diversa genera, species, ac individua; ita etiam vox in communi distribuitur ac dividi potest. Dividi namque potest in vocem prolatam ab homine, & vocem prolatam à bruto: in vocem Græcam, vocem Latinam, Hebræam, &c. Dividi potest in vocem homo, in vocem lapis, vocem Deus, vocem animal, vocem nomen, &c. Dico ergo quantumcumque singularem vocem homo, significare significatione arbitraria vocem homo in communi: sive interim sit genus sive species. Quantumque vocem singularem animal significare vocem animal in communi. Quantumque vocem singularem Deus significare vocem Deus in communi. Et sic ulterius de aliis. Hanc arbitrariam significationem de tenebris eruit Laurentius Giffene tradit. 1. sect. 3. art. 3. Quam quia alius inventum est, paucis perstringam, ne alienis me plumis exornem. Dixi autem supra sive interim sit genus, sive species; quia voces homo, animal, deus lapis, blisri, syndapsis, &c. in communi sumptas aliqui volunt esse species infimas: aliqui genera esse volunt: Et hi sanè longè melius. Nam omnem omnino vocem homo, omnem vocem animal, omnem vocem Deus, &c. levem & asperam, tenuem & crassam, altam & demissam, &c. quid solo numero & non potius specie differre credat? De quo dicam aliquid infra, dum de voce equivoca, & univoca agam. His positis.

10. Probat, quod dixi: quia vox illa significat, pro quo significando in contextu orationis supponitur: atqui in contextu orationis quælibet vox homo, animal, Deus, blisri, supponitur ad significandum vocem homo, animal, Deus, blisri, &c. in communi: ergo quælibet vox homo in singulari vocem homo in communi; quælibet singularis vox blisri vocem blisri in communi significat; & idem est de quælibet alia voce. Major est clara: quia suppositio vocis est positio vocis in contextu orationis pro suo significato; ergo quælibet vox significat illud, pro quo significando in oratione supponitur. Minor verò probatur: quia hæc prædicationes: hoc blisri est blisri. Hæc vox homo est homo, ubique habentur pro veris; atqui istæ prædicationes esse nequeunt veræ, nisi homo in prædicato supponatur pro voce homo in communi: ergo quælibet singularis vox homo in ora-

tionis contextu supponi potest pro voce homo in communi. Prob. min. quia ad veritatem istius, & cuiusque alterius propositionis affirmativæ requiritur realis identificatio extremorum, ut pluribus dicam infra de propositione & prædicatione agens. Atqui, si vox homo in istius propositionis prædicato supponatur pro seipsa, non identificabitur prædicatum istius propositionis cum suo subjecto: si verò supponatur pro sua specie, vel potius pro suo genere, nimirum pro voce homo in communi; tum prædicatum identificabitur cum suo subjecto: subjectum quippe est hæc singularis vox homo: prædicatum verò est vox homo in communi: quæ cum hac singulari voce homo identificatur: sicut identificari solet quodcumque superius sive universale cum suis inferioribus, sive singularibus. Ergo ista propositio præfata nequit esse vera, nisi vox homo in prædicato supponatur pro voce homo in communi. Patet minor: quia illa singularis vox homo; quæ proferatur in prædicato non identificatur; sed distinguitur realiter ab illa quæ proferatur in subjecto eodem modo, quo Petrus differt à Paulo, ac generaliter eo modo quo differre solent duo individua sub eadem specie, aut eodem genere contenta. Ergo, si in prædicato istius præfate propositionis vox homo accipiatur pro seipsa, ista propositio non habebit extrema sibi mutuo realiter identificata.

11. Petes, quare una quæque vox singularis imposita sit ad significandum suum superius, potius quam unumquodque ens singulare impositum sit ad significandum suum superius? Quicumque homo singularis non significat significatione arbitraria hominem in communi: neque quodcumque animal singulare significat animal in communi: cur ergo quæcumque vox singularis homo ac animal significat vocem homo aut animal in communi? Resp. rationem esse hanc: quia homines habuerunt opus agere, tractare, ac sermocinari inter se de vocibus tam in individuo, quam in communi spectatis; sicut sermocinantur de rebus & entibus: voces etenim etiam veræ entia, veræque res sunt de prædicamento qualitatis. Ergo debuerunt invenire ac instituire voces, per quas significarent voces in communi; sicut imposuerunt voces, ad significandas res in communi. Atqui ad significandas voces non potuerunt instituire alias voces diversæ syllabationis: sic enim in infinitum procedere, vel certè aliquam vocem sine voce sui significativa, ac insignificabilem relinquere debuissent. Ergo commodissime ipso id comprobante usu instituerunt singulas voces singulares ad significandas suas species, vel sua genera. Patet minor: quia si vox homo in communi, voluissent significare per aliquam aliam vocem diversæ syllabationis; tum illa vox debuisset significari per aliam; & tunc ista alia rursus per aliam: & sic in infinitum: vel debuissent aliquam vocem relinquere insignificabilem; & sermone humano incommunicabilem; aut certè debuissent illam significare per sua inferiora, & sua singularia. Quod ergo debuissent facere in ista voce, ipso id comprobante omnia gentium usu, fecerunt in omnibus vocibus.

12. His tamen omnibus non obstantibus, dico

vocem in communi rectè ac legitime dividi in vocem significativam, ac non significativam. Vox significativa vocatur, quæ ultra omnia significata hæcenus enumerata adhuc imposita est ad significandam aliquam aliam rem à se distinctam. Tales v. g. sunt voces homo, animal, Deus, albus, sicut, sedeo, &c. Hæc quippe voces præter omnia significata hæcenus enumerata adhuc impositæ sunt ad significandam naturam humanam, animalitatem, deitatem, albedinem, stationem, sessionem, &c. Et ista res per antonomasiam vocatur vox significativa. Dico, adhuc imposita est ad significandum, &c. quia voces istæ rem istam non naturaliter; sed ex arbitrio & impositione hominum significant. Quod enim vox homo naturam potius hominis, quam equi aut bovis, significet; hoc non ex natura vocis istius: vox quippe ista ex se non magis ad hominem quam ad illud; neque magis ad illud quam ad hoc significandum apta est; sed ex voluntate ac arbitrio hominum instituentium desumi debet. Vox non significativa vocatur ista, quæ præter præfata ista significata nullum habet aliud, sive quæ non est imposita ad aliquam aliam rem à se distinctam significandam. Tales sunt hæc voces, blisri, syndapsis, aliaque similes, quæ in nullo idiomate alicujus rei significantivæ sunt.

13. Quædam signa, quorum significatio est immutabilis, sunt signa naturalia; atqui vocem significantium res significatio est immutabilis; vocem vero significantium homines significatio est mutabilis: ergo hæc voces sunt arbitraria; illæ vero sunt signa naturalia: ergo falsum est omnium omnino vocum significantivam significationem esse arbitrariam. Patet major: quia signa naturalia sunt illa, quorum significatio est naturalis orta ex natura ipsius signi ac significati; atqui significatio immutabilis est significatio naturalis orta ex natura ipsius signi: significatio quippe orta ex mutabili humano arbitrio nequit esse immutabilis. Ergo signa, quorum significatio immutabilis est, sunt signa naturalia. Minor verò habetur decisiva in textu l. 4. si quis in fundi, de legat. & fide comm. 1. ubi dicitur: verum vocabula immutabilia sunt, hominum mutabilia. Huic conclusioni assensum præbet Accursus: hominum vocabula ea esse putans, quæ ab hominibus imposita sunt; rerum vero esse ista, quæ naturaliter significant. Sed errat, neque sensum ac mentem textus assequitur. Nulla namque sunt vocabula, quæ significationem suam ex hominum placito ac impositione non fortiantur. Sensus ergo textus est hic: vocabula hominum vocat nomina hominum propria: ut Cornelii, Sempronii, Titii, &c. Et quæ ab his derivantur: ut Cornelianum, Sempronianum, Titanum, &c. Vocabula verò rerum vocat nomina significantia, res autem aurum, argentum, homo, equus, &c. Et sic hominum nomina facile mutantur; fundus enim, qui hodie est Sempronii, & vocatur Sempronianus: cras sit Titii, & vocatur Titanus. At rerum nomina non sic mutantur, homo enim, equus, aurum, argentum, &c. heri, hodie, & cras vocantur hæc

equus, aurum, & argentum. In forma ergo ad argumentum respondeo negando minorem, & dico: vocabula rerum esse etiam variabilia, ac mutabilia, sicut hominum; res quippe quæ hodie vocatur aurum; si homines unanimiter vellent, cras posset vocari argentum, & passim, quæ hodie est, & vocatur niger, cras est & vocatur albus: homo, qui hodie est & vocatur simplex presbyter, cras est, & vocatur Episcopus. Sunt ergo rerum vocabula etiam mutabilia; sed non ita facile.

31. Petes: qualis sit hæc divisio vocis in significativam & non-significativam? Respondeo: esse divisionem subjecti in accidentia. Probat: quia illa est divisio subjecti in accidentia, in qua divisum contrahitur ad membra dividenda, non per differentias essentielles essentialiter diversas; sed solummodo per diversa divisi accidentia. Atqui in hac divisione vox divisa ad vocem significativam & non-significativam contrahitur per diversa solummodo sua accidentia: ergo hæc divisio non est generis in species; sed subjecti in accidentia. Probat minor: quia vox contrahitur ad vocem significativam & non-significativam per deputatorem ac non-deputatorem ad significandum; etenim vox significativa est illa, quæ est ad significandum deputata; vox verò non-significativa est illa, quæ ad significandum non est deputata. Atqui deputatio & non-deputatio ad significandum, non sunt differentia essentialiter voces specificantes; sed sunt præter accidentia extrinseca accidentia voci advenientia: uti est clarum. Ergo in hac divisione vox divisa ad vocem significativam & non-significativam non contrahitur per differentias voces specificantes; sed per sola accidentia voci advenientia.

14. Eodem jure philosophandum est de divisione soni in vocis & simplicem sonum. Ratio est eadem: quia etiam sonus ad vocem, & simplicem sonum contrahitur, non per differentias specificantes; sed per accidentia sono advenientia: ergo ista divisio est etiam subjecti in accidentia. Patet antecedens: quia sonus ad vocem & simplicem sonum contrahitur per sui prolationem seu productionem factam vel non factam ab ore animalis cum cognitione: etenim, ut dixi dubio 1. vox est sonus ab ore animalis productus cum cognitione: simplex sonus verò est sonus ab ore animalis non productus cum cognitione. Atqui huiusmodi prolatio seu productio non differentia sonum specificans; sed quoddam accidens est sono adveniens: ut notum est captent terminos. Ergo sonus ad vocem & simplicem sonum contrahitur non per differentias specificantes; sed per accidentia advenientia.

15. Ex quibus omnibus sequitur: vocem per sonum definiti non tamquam per verum genus; sed tamquam per subjectum positum loco generis. Probat: quia tunc aliquid definitum definitur per subjectum, quando prædicatum loco generis positum non est genus per differentiam definiti contractum; sed subjectum à differentia definiti, vel potius à forma principaliter definita informatum: atqui sonus non est genus per differentiam vocis definitæ contractum; sed est subjectum ab illa informatum: ergo vox definitur per sonum non tamquam per genus; sed tamquam per

subiectum: *Probat minor*: quia differentia constitutiva vocis est esse prolatum animalis ore cum cognitione; sive in abstracto est prolatio facta ab animalis ore cum cognitione; atqui hæc prolatio non est differentia metaphysica soni; sed est actio productiva soni, quæ sonum, utpote suum terminum, tamquam adhesionis suæ subiectum informat: ergo differentia vocis definit sonum non tamquam genus contrahit; sed tamquam subiectum physice suæ adhesionis informat, & perficit.

Hi duo ultimi paragraphi debebantur Dubio præcedenti: sed quid? Qui à mala sorte deiectus est à loco proprio, nonne iure occupat alienum?

DUBIUM III.

Quæ sint significata propria vocis significantivæ?

14. **D**ictum jam est, vocem significantivam esse illam, quæ præter ordinaria, & communia cuiuscumque vocis significata, habet aliquod aliud, vel aliqua alia sibi specialia; ad quæ significanda specialiter imposita, & deputata est, & à quorum significatione vocatur significantiva, quæque per antonomasiam dicuntur esse significata vocis. Quæritur ergo nunc, quæ sint hæc propria & specialia significata, à quibus vox dicitur esse significantiva? Aliqui volunt esse solam rem à loquente conceptam: alii solum conceptum quo loquens rem concipit: alii verò esse volunt tam rem, quam loquens concipit; quam conceptum, quo illam concipit. Pro facili autem quæstionis resolutione distinguere debes inter significationem ætalem, & aptitudinalem, sive inter vocem significare actu, & significare potentia.

Resp. & dico primò: voces significantivæ aptitudinaliter significant tam rem à loquente conceptam, quam conceptum, quo loquens rem concipit. *Probat*: quia significare aptitudinaliter est posse significare; atqui voces significantivæ audientibus significare possunt cum rem à loquente conceptam, tum ipsum conceptum, quo loquens rem concipit: ergo voces significantivæ utrumque hoc aptitudinaliter significant. Et hæc sunt significata illa specialia, à quibus voces dicuntur esse significantivæ, & per quæ voces significantivæ discernuntur à non-significativis. *Probat minor*: quia voces significare possunt illud, ad quod significantum institutæ, & ab hominibus deputatæ sunt, atqui voces ab hominibus deputatæ sunt ad significantam tum rem, quam loquens concipit, tum conceptum quo illam concipit: ergo voces utrumque hoc significare possunt. *Quod voces impositæ ac deputatæ sint ad significantas res, patet*: nam vox *Jesus* ad significantum Salvatorem nostrum; vox *Maria* ad significantam matrem ejus; voces *Joseph, Joachim, & Anna* ad significantum patrem, avum, & aviam ejus; voces denique tum ab Adamo ad significantam animalis *Genes. 4.* tum à Deo in confusione Babylonia ad diversas res diversimode significantas, *Genes. 11.* impositæ ac deputatæ sunt.

Quid etiam impositæ sint ad conceptum, quem format & habet in se loquens de re significanda probatur (dico de re significanda: quia conceptum loquentis aut proferentis de ipsa voce significantura ac proferenda significat vox non ex impositione significatione arbitraria; sed significatione naturali, ut dixi dub. 2.) Quia voces sunt instrumenta naturæ communicationis humanæ, quibus homines mutuo sibi mutuo conceptum ultrò citroque communicant; homines quippe in civitate ac societate viventis sibi mutuo loqui, mutuaque animorum suorum sensa sibi communicare debuerunt; unde cum non poterint immediate loqui per mentem, invenerunt ac deputarunt voces articulatas, per quas tamquam per instrumenta ac vehicula mutuas suas mentales locutiones mutuis intellectibus significant, ac inveherent. *Hinc S. Aug. lib. 5. de Trinit. cap. 11.* docet verbum, quod foris sonat, esse signum verbi, quod intus latet. *Et sermo 2. de Joanne Baptista*: vocem esse vehiculum verbi interioris. *Et Damasc. lib. 1. fidei cap. 19.* vocem Angelum intelligentiæ vocat; id est: internunciam conceptum interiorum: *Vide S. Aug. lib. 2. de ordine, cap. 12.*

16. *Obiicit primò*: voces *chymera, hyppogriphus*, alique similes entia rationis ficta significantes, significant solum loquentis conceptum; non verò à loquente conceptam; homo enim tales voces proferens nullam rem concipit. Ergo falsum est omnem vocem esse significantivam rei à loquente conceptæ. Hoc argumentum permotus Cardinalis *Egydius in 2. dist. 2. q. 3. art. 1.* putavit conclusionem nostram non esse universaliter veram. *Resp. tamen negando antecedens, & dico*: hominem similes voces proferentem verè rem aliquam concipere; adeoque illas verè alicujus rei esse significantivas; alicujus, inquam, rei non quidem veræ & realis; sed fictivæ & rationis. Hoc autem ad meam conclusionis veritatem planè sufficiens est. Nam quando dico voces esse significantivas rei à loquente conceptæ: per rem intelligo omne illud, quod loquens concipit; sive sit res vera, sive ficta, sive materialis, sive spiritualis, sive conceptus, sive non conceptus: conceptus quippe à loquente per alios conceptus reflexos etiam concipi, ac per voces significari possunt. Per rem ergo intellige omne illud, quod loquens concipit: & per conceptum intellige illud, quo concipit.

17. *Obiicit secundò*: si voces forent significantivæ rei & conceptus, omnes voces forent æquivocæ, consequens absurdum est: ergo & id ante sequitur. *Probat sequela majoris*: quia vox æquivoca est illa, quæ significat plura in suo principali significato planè dissimilia; atqui, si voces significant & rem & conceptum loquentis, tunc omnes voces significant plura in suo principali significato dissimilia; res enim concepta & conceptus, quo concipitur, planè diversa ac dissimilia sunt: ut patet: Ergo, si voces significant & rem, & conceptum loquentis, omnes voces forent æquivocæ. *Resp. neg. sequel. maj. ad probationis probationem ejus distinguo maj. vox æquivoca est vox significans plura significata planè diversa & dissimilia ejusdem ordinis & generis;*

ris; sic concedo. Est illa, quæ significat plura significata dissimilia diversi ordinis & generis: sic nego. Adeoque dico omnem vocem, quantumvis significet rem cum conceptu loquentis, quæ sunt duo significata planè dissimilia, non esse æquivocam: quia illa sunt significata diversi ordinis & generis. Respectu rei namque vox est signum manifestativum simul ac suppositivum: at vero respectu conceptus, quo à loquente res concipitur, est solummodo signum manifestativum: Sic ergo omnis vox non est æquivoca: quia vox æquivoca est illa, quæ significat duas res dissimiles, quæ sunt plura ejus significata ejusdem ordinis & generis. De quo pluribus infra.

18. *Obiicit tertio*: voces dormientium, comædorum aut aliorum hominum utentium & agentium aliquo idiomate sibi ignoto. Item voces psittacorum, aliarumque similibus garrularum avium non sunt significantivæ rei conceptæ, & conceptus loquentis; ergo falsum est: omnem vocem significare rem & conceptum. *Probat antecedens*: quia voces significare debent conceptum sibi in loquente correspondentem; atqui isti loquentes (si tamen loquentes vocari possint, cum verè loquentes non sint; ut patet ex dictis dub. 1. n. 5.) non habent conceptum suis vocibus correspondentem: ergo istæ voces non possunt conceptum, neque rem à loquente conceptam significare; Respondent aliqui: voces dormientium, comædorum, & avium habere sibi correspondentem conceptum, non quidem de re significanda; sed de voce proferenda: eumque significare: adeoque omnem omnino vocem esse significantivam conceptus. Sed responsio ad rem non facit: nam hic non quærimus an voces significant conceptum de ipsa voce formatum: hoc enim quæsumus, ac resolvimus dubio præcedenti: sed quæstio est de conceptu formato à loquente de re per vocem significantam. Unde ab uno ad alium currere est velle illudere, & à disparato ad disparatum discurrere. *Resp. ergo negando antecedens; ad probationem dico*: istas voces actu quidem conceptum loquentis de re significata formatum non posse significare; esse tamen verè illius significantivas, & ad hoc esse aptas, ac habere potentiam. Quod enim hic & nunc actu significare audientibus non possint: hoc non ex defectu potentie ad significantum expeditæ: sed ex defectu potentie ad significantum non applicatæ, sive ex defectu applicationis ortum habet. Sicut quod ignis nulli corpori calefactibili applicatus calefacere non possit: hoc non fit, quia calefactivus non est, ex defectu potentie ad calefacendum non expeditæ; sed ex defectu potentie non applicatæ. Præfatæ ergo istæ voces verè significantivæ sunt, possuntque significare loquentis conceptum, & rem à loquente conceptam, quando ad significantum applicatæ sunt. Quod verò ad significantum non applicatæ significare non possint, quid miri est, cum applicatio agentis ad agendum sit actioni conditio necessaria prærequisita? Quod verò voces istæ præfatæ ad significantum applicationem non habeant; evidens est: quia vocum ad significantum applicatio est volitio, qua volens vult per voces à se prolatas significare suum conceptum, ac rem à se conceptam; ut dicam infra de suppositione agens: atqui istæ præfatæ voces in suo proferente non habent sibi correspondentem talem volitionem: ergo non habent ad significantum applicationem.

19. *Quod autem istæ præfatæ voces verè significantivæ sint rei conceptæ, ac conceptus loquentis; facile ostendi, ac confirmari potest*: quia omnes illæ voces sunt significantivæ, quæ ad significantum sunt deputatæ, ac institutæ; atqui omnes illæ præfatæ voces; v. g. hæc, *homo est animal rationale*, prolata ab aliquo dormiente, aut comædo, aut bruto, sunt ad significantum deputatæ: ergo sunt verè significantivæ. *Probat minor*: quia omnes illæ voces sunt ad significantum deputatæ, quæ sunt aptæ servire communioni, ac fermocinationi humanæ: v. g. Omnes istæ voces sunt deputatæ ad significantum latinè; græcè, vel germanicè, quæ sunt aptæ servire fermocinationi latinè, græcè, vel germanicè: atqui voces prolatae à dormientibus, comædis, ac avibus quantumvis actu & de facto fermocinationi humanæ non servant; servire tamen aptæ sunt, ergo omnes istæ voces sunt ad significantum deputatæ. Patet minor: quia istæ voces sunt aptæ deservire fermocinationi humanæ, per quas homines inter se colloqui, ac fermocinari possunt; atqui quantumvis per voces articulatas à dormientibus, comædis, aut avibus prolatae homines inter se actu non colloquantur; voces tamen istæ aptæ sunt, ut per illas, homines colloqui possint: ergo istæ voces, licet actu non servant, tamen aptæ sunt servire humanæ fermocinationi: adeoque nihil significant, neque ad significantum applicatæ sint; tamen applicari, ac significare possunt.

20. *Eodem modo solvi debet vulgare argumentum, quod de vocibus mentientium fieri solet*: voces non significant nisi conceptum sibi in loquente correspondentem; atqui voces mentientium non habent sibi correspondentem in loquente conceptum: ergo istæ voces non sunt significantivæ conceptus. *Resp. enim negand. consequentiam.* Quod namque istæ voces conceptum loquentis actu non significant; hoc non ex defectu potentie significantivæ ad significantum promptæ, ac expeditæ; sed ex defectu potentie ad significantum non applicatæ ortum trahit. In hoc namque peccatum ac malitia mendacii sita est, quod homo à legibus societatis ac communionis humanæ se difformet: quod vocibus non utatur eo modo, quo per primam instituentium legem à communi omnium usu, ac jure gentium acceptatam uti tenetur ac debet, quod voces ad aliud significantum supponat, ac applicet, quam supponi, ac applicari deberent. Cum enim voces supponere deberet ad significantum istum conceptum, istudque de re significata iudicium, quod in se verè habet; supponit eas ad decipiendum, ac significantum iudicium, quod in se non habet.

21. *Dico secundò*: non solum voces sunt significantivæ rei conceptæ, & conceptus loquentis; sed etiam quidam soni articulati, qui

vores non sunt, sunt significativi rei conceptæ, & conceptum sui proferentis. *Probat*ur: quia soni isti, quos Deus, aut Angeli quandoque cum hominibus loquentes in aere formant, ac dearticulant, non sunt voces, ut dictum est *dubio* 1. Atqui isti soni sunt significativi conceptuum, rerumque à Deo, vel Angelo sonos istos dearticulante conceptuarum; ergo non solum voces; sed etiam soni quidam articulati sunt rerum & conceptuum proferentis significativi. Sicut namque homines sibi mutuo loquentes voces à se prolata dirigunt, ac ordinant ad manifestandos conceptus in mente sua latentis; ita etiam Deus, aut Angeli ordinant ac dirigunt istos à se formatos sonos; adeoque isti soni non sunt minus significativi, quam sint voces.

22. *Dico tertio*: cum dicimus voces aptitudinaliter significare conceptum loquentis; per loquentem non debes intelligere illum, qui physice loquitur, & voces proferit; sed illum, qui moraliter censetur loqui. *Id est*: illum, cuius nomine voces proferuntur. *Probat*ur 1. *inductio*ne: v. g. voces prolata à Nuptiis, Procuratoribus, ac generaliter à quibuscumque Mandatariis non significant conceptum, ac mentem Nuntii, Procuratoris, aut Mandatarii; sed conceptum ac mentem Mandantis, aut alterius Principalis Nuntium, aut Procuratorem mittentis; ergo voces significant non conceptum, ac rem conceptam ab illo, qui physice loquitur, ac voces proferit; sed ejus, qui moraliter loquitur; seu illius, cuius nomine voces proferuntur. *Probat*ur *antecedens*: quia Mandans, aut is, qui Procuratorem, aut Nuntium misit, per verba sui Mandatarii, Nuntii, aut Procuratoris contrahit: is obligationem incurrit; is Jus acquirit: ergo illius, & non istorum mens, ac conceptus per verba ista significatur. *Antecedens in Jure per totum Titulum de Procurat. obvium & clarum est. Consequentia verò probatur*: quia nullus potest contrahere, obligationem incurrit, aut Jus acquirere, aliumve similem effectum juris operari, aut in se recipere, nisi per conceptum, ac consentum suum exterius manifestatum, ac significatum; atqui per voces à Procuratore, Nuntio, aut Mandatario prolata, Mandans Procuratorem aut Nuntium mittens contrahit, obligatur, Jus acquirit, &c. Ergo illius consensus, ac conceptus per voces istas significatur.

23. *Nost*ram *banc conclusionem multum etiam confirmat constitutio Bonifacii Octavi in cap. unico de des. impub. in 6* in hæc verba: *Porrò ex sponsalibus, que parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii, si expresse vel tacite consenserint, ut si presentes fuerint nec contraxerint, obligantur*. Hinc infero ergo per ista parentum verba non mens ac conceptus parentum; sed mens & consensus filiorum explicatur, ac significatur. Illius quippe consensus ac conceptus per verba significatur, qui per verba obligatur; atqui hic per verba parentum obligantur non parentes loquentes; sed filii tacentes; ergo per eadem ista verba non conceptus parentum loquentium; sed filiorum tacentium explicatur, ac significatur. Ergo cum dicantur voces significare conceptum loquentis & rem ab illo conce-

ptam: per loquentem non eum, qui voces proferit; sed eum, cuius nomine proferuntur, intelligere debes. Ex quo patet voces legati non conceptum legati; sed legantis: item voces comædi non conceptum comædi; sed illius significare conceptum, cuius personam agit, & gerit.

24. *Et confirmatur ad huc*: quia sic se habent voces ad conceptum, & rem conceptam à loquente; sicut se habent scripturæ ad conceptum, & rem conceptam à scribente: sicut namque voces impostæ & deputatæ sunt ad significandos conceptus loquentium; ita etiam deputatæ sunt scripturæ ad significandos conceptus scribentium; ut dicam *disp. sequenti*. Atqui scriptura non est significativa, neque deputata ad significandos conceptus illius, qui characteres format; uti patet in Amanuensibus, ac Typographis, quorum scripturæ non significant eorum conceptus; sed deputatæ sunt ad significandos conceptus illius, cuius nomine scripturæ formantur; ut dicam *infra*. Ergo similiter voces deputatæ sunt ad significandos conceptus non ejus, qui voces proferit; sed cuius nomine proferuntur. Idem videre est in sonis istis significativis, de quibus *conclusionem præcedente dixi*: illi enim non mentem ejus, à quo proferuntur; sed cuius nomine proferuntur significant; v. g. soni ab Archangelo Gabriele legatione Dei ad Mariam Virginem fungente prolata, non mentem Gabrielis legati; sed Dei legantis significant.

25. *Dico quarto*: actu voces quandoque significant & rem à loquente conceptam, ac etiam ejus conceptum, quo rem concipit; aliquando verò significant rem conceptam, non vero loquentis conceptum. *Prob.* quia vocum actualis significatio est conceptus, quem format audientis vocem de re significatam ex occasione vocis audientis; unde vocem actu significare est audientem ex occasione vocis concipere illius significatum; atqui audientis ex occasione vocis auditæ aliquando concipit solam rem à loquente conceptam, non concipiendo loquentis conceptum; aliquando verò concipit & rem conceptam à loquente, & simul conceptum, quo res à loquente concipitur: nam, uti quisque per propriam experientiam facile novisse potest, aliquando audientes alterum loqui reflectimus nos, aliquando non reflectimus supra illius conceptum, internam mentem, ac dispositionem. Ergo voces actu significant interdum rem simul cum loquentis conceptu; aliquando verò solam rem sine conceptu. Nunquam tamen solam rem sine conceptu. Quia actu significari est ab audiente concipi; atqui solus conceptus loquentis sine re concepta concipi nullatenus potest; res enim concepta conceptus objectum est, ad quod dicit essentialem ordinem ac respectum; adeoque sine illa neque concipi, neque actu significari potest.

DUBIUM IV.

Alia quedam quaestiuicula circa significationem vocis.

26. *Petes primo*: an vox eadem significatione actuali significet rem & conceptum loquentis? *Resp. ordinariè quod non*. Ratio est: quia actualis significatio vocis est cognitio intellectiva audientis vocem, qua intelligit ex voce vocis significatum: atqui audiens ordinariè alia intellectuione rem, alia conceptum loquentis intelligit; ergo vox ordinariè alia actuali significatione rem, alia conceptum loquentis significat. *Dico ordinariè*: quia non video quare quis veloci ac bene defæcata phantasia intellectum illuminatum habens non possit quandoque univo actu intelligere & rem & conceptum istius rei: adeoque cur vox ista duo non possit una actuali significatione significare. Nam intellectus, qui nequit unico actu attingere duo objecta, etiam disparata, mihi admodum limitatus, ac materialibus fecibus, plus quam satis est, videtur immeritus. *De quo alibi*.

27. *Petes secundò*: an inter has actuales significationes sit aliquis ordo, & aliqua prioritas? *Resp. affirmativè*; nam actualis significatio conceptus est prior in ordine intentionis, significatio verò rei conceptæ est prior ordine executionis. Etenim ordo executionis & ordo intentionis sunt ordinariè duo ordines sibi mutuo oppositi: ita ut illud, quod est primum, vel prius in ordine intentionis, sit postremum vel posterius in ordine executionis: & è contra: de quo videre potes Magistrum meum *Michaelem Paludanum*, 1. 2. q. 1. *disp. 1. part. 3. num. 26. Prima pars mei responsi probatur*: quia istius significati actualis significatio est prior in ordine intentionis, quæ ab hominibus voces ad significandum deputantibus primo fuit intenta, ac desiderata: atqui homines primo intenderunt significationem mutuum conceptuum; deinde significationem rerum conceptuarum; ergo significatio conceptus est in intentione hominum voces ad significandum deputantium prior, quam significatio rei. *Probat*ur *minor*: quia finis est primum in intentione agentis: atqui significatio mutuum conceptuum est finis vocum; voces quippe ab hominibus inventæ ac ad significandum deputatæ sunt tamquam instrumenta communionis ac societatis, & sermocinationis humanæ, quæ in mutuum conceptuum communicatione sita est: de quo pulchre *Augustinus lib. 2. de ordine, cap. 12*. Ergo significatio actualis conceptuum fuit primum ab hominibus voces invenientibus, ac ad significandum deputantibus intentum.

28. *Probat*ur etiam *secunda responsi pars*: quia istius significati actualis significatio est prior ordine executionis, quæ prior obtinetur, ac prior fit: atqui per voces res conceptæ prius significantur, quam conceptus: adeoque significatio rei prior obtinetur & fit, quam significatio conceptus; ergo significatio rei est prior in ordine executionis, quam significatio conceptus: *Pro-*

*bat*ur *minor*: quia per vocem actualiter significatæ est ab audiente actualiter concipi: atqui audiens prius concipit rem conceptam, quam loquentis de illa conceptum; ergo per voces prius significatur res, quam conceptus. *Probat*ur *minor*: quia conceptus non potest cognosci nisi primò cognoscatur res per illum concepta, sive objectum ejus; objectum verò potest cognosci absque conceptu suo; ergo audiens necessariò primò rem, & deinde conceptum cognoscit. *Antecedens est clarum*: nam conceptus & objectum illius sunt de grege istorum, quæ vulgus relativa non-mutua vocat; ut sunt scientia & scibile: visio & visibile: mensura & mensurabile, &c. Atqui inter hæc trivialia relativa semper primum in sua cognitione dependet, ac præsupponit cognitionem secundæ; uti *clarum est*; ergo etiam conceptus semper cognitioni sui prærequirit cognitionem rei à se conceptæ, sive sui objecti. Hæc tamen prioritas non est prioritas temporis: sed solummodo naturæ, aut potius naturalis præsuppositionis.

29. *Petes tertio*: an voces etiam diversa significatione aptitudinali rem & conceptum loquentis significant? *Resp. negativè, & dico*: significant significatione aptitudinali eadem. *Probat*ur: quia significatio aptitudinalis vocum est ipsa eadem vox; ut dictum est *supra disp. 2*. Atqui eadem vox est planè eadem dum significat rem, & dum significat conceptum. Ergo vox eadem aptitudinali significatione significat rem & conceptum. Neque enim opus est, ut ad multiplicationem significationum actualium multiplicentur significationes aptitudinales; sicut opus non est, ut ad multiplicationem visionum, aut intellectuum multiplicentur potentia visivæ aut intellectivæ: sicut enim visiones & intellectiones sunt effectus & operationes potentia visivæ ac intellectivæ; sic etiam actuales significationes sunt effectus & operationes significationis aptitudinalis, sive potentia significativæ. *Uti dixi supra disp. 4. dub. 2.*

30. *Petes quarto*: an voces eadem impositione impostæ sint ad significandum loquentis conceptum, & rem conceptam? *Respondeo*: impositiones has fuisse diversas. *Quod probatur ostendendo modum, quo primi parentes nostri, aut primi alicujus idiomatis audientes voces instituerunt*. Primò ergo homines naturali instinctu & congenito sibi mutua societatis amore volvere sibi mutuo colloqui, ac mutuos inter se communicare conceptus, aliosque animi sui affectus: hoc autem sine signi sensibilibus interventu facere non poterant: articulatas ergo voces elegerunt, easque deputaverunt, ut mutua sermocinationis ac communionis ordinaria forent instrumenta. Uno ergo generali decreto ac impositione deputaverunt & instituerunt voces articulatas ad significandos mutuos sibi mutuo conceptus. Ab hoc decreto generali ad consultationem & inquisitionem modi, quo decretum hoc executioni mandaretur, progressum fuit: inquisire ergo methodum, quæ aptissime ad humanam communionem, & sermocinationem: voces significarent mutuos hominum conceptus. Et hanc huic fini meliorem

dum iudicare maximè consentaneam: ut unaquæque vox certam aliquam rem, & mediante hac re istius rei conceptum à loquente formatum significaret. Et ex tunc varias voces ad varias res, istarumque rerum conceptus significandos deputarunt. In quo progressu duas impositiones seu deputationes intervenisse manifestum est: quarum prima, quæ fuit ad significandos conceptus, fuit plane generalis pro omni omnino voce articulata: per illam namque omnis omnino articulata vox in ordinariis sermocinationis humanæ instrumentum fuit ordinata. Secunda verò fuit specialis, quæ certæ quædam species vocum ad certas species rerum, earumque formatos à loquente conceptus significandos fuerunt deputatæ, verb. gr. quæ vox homo, vox brutum, animal, cittadino, uccello, testimonianza, &c. fuere deputatæ ad significandas istas res, istarumque rerum conceptus, quos modo significant.

31. *Ex quo sequuntur tria notata non indigna.*
Primum est: quod si hoc tempore vellent homines aliquam vocem non significativam, v. g. *hhhv* instituire ad significandum, duas impositiones hæc illi impendere non deberent: primam etenim habuit in prima ista deputatione generali: oporteret ergo illi solummodo dare secundam. *Alterum est:* quod omnes omnino voces articulatae, etiam illæ, quas nos modo dicimus esse non significativas, & ad significandum non deputatas, sint prima illa generali deputatione deputatæ: dicuntur ergo passim non esse deputatæ, quia non sunt specialiter ultima ac speciali ista deputatione ad certam aliquam rem, certæque alicujus rei specialem conceptum significandum deputatæ. *Tertium est:* solutio huius argumenti, in quo aliquando laboravi: vox nihil arbitrariè significat, nisi ad quod significandum deputata est: atqui multæ voces sunt deputatæ ad significandam aliquam rem, non tamen ad istius rei conceptum; ergo falsum est omnem vocem esse significativam rei & conceptus. *Probat minor:* quia Parochi voces istas, quas pueris à se baptizatis imponunt, quidem deputant ad significandum istum puerum; non tamen ad significandum conceptum de isto puerò à loquente formandum: aut de isto conceptu sæpè ne per umbram quidem cogitent. Similiter nos dum animalibus domesticis nomen imponimus, cogitamus quidem de significando per vocem istam animali nostro; de animalis verò nostri conceptu, nihil omnino: ergo sunt multæ voces deputatæ ad significandam rem, quæ non sunt deputatæ ad significandum conceptum. *Solutio inquam huius argumenti facilis est:* neganda est enim minor, & ad probationem dicendum: quod istæ voces habent utramque deputationem: postremam quidem à parochis, vel à nobis; priorem verò à primis parentibus.

32. *Et consumo meum responsum ad huc hoc discursu:* in nobis hominibus intentio finis semper aut maximè ordinariè est diversa ab electione mediozum ad istum finem: atqui deputatione vocis ad significandum conceptum est intentio finis; illius verò deputatio ad rem est electio

medio ad istum finem; ergo hæc duæ deputationes debent esse diversæ. *Majorem ex Ethica, aut 1. 2. suppono. Minorem probò:* quia significatio conceptuum est vocum finis; significatio verò rerum est medium ad istum finem, per quod istum finem assequimur; ut dicebam hoc dubio circa petitionem 2. Ergo deputatio vocis ad significandum conceptus est voluntas ac intentio finis; deputatio verò vocis ad significationem rei est voluntas ac electio mediæ ad istum finem.

33. *Objicies:* per illam impositionem, quæ vox imponitur ad significandum conceptum; etiam imponitur ad significandam rem; ergo frustra finguntur duæ impositiones, cum unica sufficiat. *Probat antecedens:* quia eo ipso, quo vox est significativa conceptus, est etiam significativa rei conceptæ: atqui per impositionem, quæ imponitur ad significandum conceptum, fit vox significativa conceptus; ergo per illam impositionem fit etiam significativa rei conceptæ: adeoque imponitur ad significandam rem conceptam. *Probat major:* quia quidquid est signum signi est etiam signum significati; adeoque eo ipso, quo quid fit signum signi, fit etiam signum significati: atqui eo ipso, quo vox fit significativa conceptus, fit signum signi; conceptus enim rei conceptæ signum formale est; ergo eo ipso fit etiam signum rei conceptæ; quæ est conceptus significatum. *Resp. breviter distinguendo antecedens:* per illam impositionem, quæ aliqua specialis vox imponitur ad significandum alicujus rei specialis conceptum, etiam imponitur ad significandam rem à tali conceptu conceptam: verb. gr. per illam impositionem, quæ vox homo imponitur ad significandum conceptum naturæ humanæ, etiam imponitur ad significandam naturam humanam: sic concedo. Hoc quippe eleganter probat discursus argumenti jam factus. Per illam impositionem, quæ vox in generali imponitur in instrumentum commercii humani, ad significandos mutuos conceptus, etiam imponitur ad significandam certam aliquam specialem rem: sic nego. Neque enim ea deputatione, quæ deputo per voces articulatas meos significare conceptus, deputo vocem homo ad significandam naturam humanam; nisi est evidentiſſimum. *Quo posito tota corrumpitur consequentia:* neque enim ego ad vocem rei & conceptus significativam requiro duas deputationes speciales; sed unam generalem, alteram specialem; quarum neutra superfluit. *Uti probatum est.*

34. *Petes quintò:* an voces potuissent imponi ad significandas res, & non ad significandos conceptus; adeoque an hæc duæ impositiones sint separabiles? *Resp. I.* absolūtè voces posse deputari ad significationem rerum, sine significatione conceptuum. *Probat:* quia istæ impositiones sunt realiter separabiles, quarum objecta sunt realiter separabilia: atqui objecta istarum duarum impositionum sunt realiter separabilia, & aliquando actu separata; ergo etiam istæ impositiones à sese mutuo separari possunt; adeoque potest vox imponi impositione una, & non alia. *Probat minor:* quia objectum imponi-

positionis ad conceptum est actualis significatio conceptus; objectum impositionis ad rem est actualis significatio rei: atqui hæc duæ actualis significationes aliquando actu separantur: nam, ut dixi dubio præcedenti in fine, voces aliquando actu significant rem, non significant conceptum; ergo objecta istarum duarum impositionum aliquando actu separantur.

35. *Resp. secundò:* voces non potuisse consentaneè & congruè ad naturam suam institui ad significandam rem sine conceptu loquentis. *Probat:* quia voces articulatae ex natura sua sunt accommodatissimum, ac maximè proportionatum instrumentum societatis ac sermocinationis humanæ: atqui si instituerentur ad significandas res sine conceptibus, non forent instrumentum communionis, ac sermocinationis humanæ; ergo non possent institui ad solas res congruè & consentaneè suæ naturæ. *Patet minor:* quia voces esse instrumentum communionis humanæ est vocis esse aptas, quibus homines inter se communicent, colloquantur, ac sermocinentur: atqui si voces ad solas res impostæ forent, tunc ineptæ forent colloccationi ac sermocinationi humanæ; per voces namque colloqui ac sermocinari est per voces mutuos significare conceptus: quod fieri non posset, si ad conceptus significandos non forent impostæ; tunc quippe conceptuum non forent significativæ. Ergo si voces ad solas res impostæ forent, non forent instrumentum communionis humanæ, quod tamen ut sint, ex natura rei petunt, ac aptissimæ sunt.

36. *Petes sextò:* an voces etiam quandoque sint significativæ scripturarum? *Resp. affirmatvè.* *Probat:* quia actu significare præsupponit significationem aptitudinalem, præsupponit esse significativum: sicut generaliter quilibet actus præsupponit potentiam sui activam. Atqui aliquæ voces, scilicet voces legentium, actu audientibus significant scripturas lectas; ergo voces legentium sunt significativæ scripturarum lectarum. *Patet minor:* qui voces omne illud actu significant, in cujus cognitionem deducunt audientem; atqui voces à legentibus prolatae deducunt audientes in cognitionem scripturæ lectæ; ergo voces à legentibus prolatae audientibus actu significant scripturas lectas; ergo voces legentium sunt significativæ scripturarum lectarum.

DISPUTATIO VI.

De scriptura, sive de signa scripto.

DUBIUM I.

Quid sit scriptura, & quotuplex?

I. **S**criptura propriè dicta esse debet calamo formata: differtque ab impressurâ, quæ formatur prælio & typo. Hic capitur latè tam pro illa, quæ calamo, stylo ferreo, aqua forti, digito, vel baculo,

&c. quam pro illa, quæ formatur typo & prælio: tam pro illa, quæ in charta aut membrana; quam pro illa, quæ in lapide, ferro, terra, nive, &c. formatur: tam pro illa, quæ atramento, aut alio colorato humore; quam pro illa, quæ ex terra, ex luto, ex ligno, ex lapide, &c. formatur. Capitur ergo hic pro omni illo, quod legere dicimus, & quod dicitur à nobis legi. Scripturamque ita sumptam variè variè describunt; quorum tamen omnes descriptiones in idem recidunt. Primò ergo aliqui definiunt hoc modo: *scriptura est vox literis expressa.* In qua definitione difficultatem facit, quomodo scriptura dicatur esse vox? Dico ergo illam vocari vocem literis expressam, eo modo quo dicere solemus: pictura est homo suis coloribus delineatus: statua est homo in lapide excisus. Debent namque istæ definitiones intransitivè capi ac exponi transitivè. Hoc modo: scriptura est expressio vocis facta per literas: pictura est delineatio hominis facta per colores: statua est figura hominis in lapide excisa. Pictura ergo vocatur vox in sensu translato ac alienato, eo modo quo sæpè alias signum intulitari solet nomine sui significati.

2. Alii definiunt hoc modo: *scriptura est figura sensibilis ordinata ad significandam vocem.* Alii adhuc brevius definiunt: *scriptura est pictura, seu imago vocis.* Dicitur imago vocis. Item ordinata ad significandam vocem: ut scriptura distinguatur à veris aliarum rerum, v. g. hominis, equi, leonis, &c. picturis, statuis, & imaginibus: item à figuris mathematicis, quæ quidem figuræ & imagines sunt: sed non ad vocem, aut ad rem ipsam immediatè significandam formatae, & ordinatae. Omnes hæc definitiones bonæ, ac elegantes sunt; ergo tamen scripturam etiam hoc modo definiri posse credo: *scriptura est figura quædam visibilis in significando vicaria & delegata vocis.* Sicut namque voces inventæ ac deputatæ sunt ad significandum rem & conceptum loquentis; ita etiam scripturæ inventæ ac deputatæ sunt, ut in defectum vocum significarent rem & conceptum scribentis: ut scilicet homines id facerent per scripturas, quod facere nequeunt vel nolunt per voces. *De quo plura statim infra.*

3. Scriptura variis divisionibus dividi potest: primò in latinam, græcam, germanicam, &c. Secundò in rubram, viridem, nigram, &c. tertio in scripturam calami, scripturam styli, scripturam præli, digiti, baculi, &c. Quartò & magis ad rem nostram, in significativam & non-significativam. Contra hanc tamen divisionem formari potest idem argumentum, quod supra formavi contra divisionem vocis in significativam, & non-significativam. *Hoc modo:* in ista divisione alterum membrum dividens cum diviso convertitur; alterum verò sub diviso non continetur; ergo divisio ista valere nequit. *Probat antecedens:* quia divisum in ista divisione est scriptura: atqui omnis omnino scriptura est significativa, nullaque est non-significativa: scriptura enim in communi est forma visibilis significativa vocis. Ergo in ista divisione alterum membrum dividens cum diviso convertitur: alterum verò sub diviso non continetur. *Minor*

præterquam quod ex definitione scripturæ manifesta sit; adhuc probari potest inducendo significata tam naturalia, quam etiam arbitraria, quæ à quavis scripturâ significantur. Primò enim significatione naturali omnis scriptura significat suum scribentem: instrumentum, quo scripta est: speciem suam visibilem: conceptum à scribente formatum de ipsa scripturâ scribenda, &c. *Ut supra dixi disp. 2. de voce.* Sicut namque homo non potest proferre vocem nisi primò vocem proferendam concipiendo, ita etiam nequit formare scripturam, nisi illam concipiendo.

4. At vero significatione arbitraria quævis scriptura significat suum superius: ut supra loco citato etiam dixi de voce: v. g. sicut qualibet singularis vox homo significat vocem homo in communi, & quælibet singularis vox animal vocem animal in communi; sic etiam quævis singularis scriptura homo, quælibet singularis scriptura animal, lapis, Deus, curro, &c. significat scripturam homo, animal, lapis, Deus, curro, &c. in communi. *Quod probatur:* quia scriptura omne illud significat, pro quo in scriptæ orationis contextu supponitur: atqui quævis scriptura singularis supponitur in orationis scriptæ contextu pro suo superiori; ergo quævis scriptura singularis est illius significativa. *Probat minor:* quia v. g. hæc propositio scripta, scriptura homo est scriptura homo, aliæque similes sunt, & ab omnibus habentur pro veris: atqui ista propositio nequit esse vera, nisi ista singularis scriptura, homo, posita in prædicato supponatur non pro scripta; sed pro scriptura homo in communi; ergo quælibet singularis scriptura homo supponi potest in contextu orationis scripto pro scriptura homo in communi. *Minorem probatur per illud argumentum, quo supra dubio 2. citato, num. 10. probavi aliam minorem huic per omnia similem.*

5. Præterea significatione arbitraria quævis scriptura significat vocem sibi correspondentem. *Quod quævis scriptura vocem significat, clarum est ex præcæditis scripturæ definitionibus. Quod illam significatione arbitraria significat, faciliè probatur:* quia signum arbitrarium vocatur illud, quod cum suo significato nullam naturalem proportionem ac connexionem habet; sed cujus tota cum significato connexio ac proportio oritur ex voluntate, ac deputatione humana: atqui scriptura respectu vocis sibi correspondentis est tale signum; ergo est signum arbitrarium. *Probat minor:* quia eadem vox per diversas, ac dissimiles scripturas, v. g. per Germanicam, Italicam, Græcâ, ac Hebraicam, &c. Item dissimiles voces per eandem scripturam possunt significari; ergo proportio scripturæ significantis cum voce significata non ex mutua natura; sed ex sola hominum voluntate ortum habet. *Patet minor:* quia hæc dissimiles scripturæ, animal, lapis, animal, &c. significant eandem vocem. Hæc verò eadem scriptura Poma, si semel Græcè, semel verò legatur Latine, significat dissimiles voces: scilicet vocem Roma, & vocem poma.

6. Dico scripturam esse significativam vocis sibi correspondentis. Hoc namque diligenter notandum est. Non enim scriptura qualibet quamlibet vocem ejusdem rei significativam si-

gnificat; sed solam illam, quæ sibi correspondet: aliarum verò, quantumvis ejusdem planè rei significativæ sint, scriptura nullatenus est significativa; v. g. hæc scriptura homo non significat quamlibet vocem significativam naturæ humanæ; sed solam vocem homo sibi correspondentem: alias verò voces naturæ humanæ significativas, quales v. g. sunt vox, animal rationale, vox verus, aliæque similes, quantumvis planè synonymæ sint, scriptura ista homo nullatenus significat. *Ratio est manifesta:* quia scriptura istam solummodo vocem significat, ad cujus cognitionem ac prolationem legentem deducit, movet, ac excitat: atqui scriptura excitat legentem non ad prolationem cujuscumque vocis; sed solummodo ad prolationem vocis sibi correspondentis: si quis namque ubi scriptum esset homo, legeret animal rationale: statim corripere, ac rogaretur, quid legis? quid scripturam falsificas? cur non legis ita ut habetur? Ergo etiam scriptura significat solam vocem sibi correspondentem.

7. Est tamen difficultas: cujus vocem scriptura significet, & ad cujus vocem representandam formetur ac exprimitur? An ad significandam vocem scribentis, an potius legentis? Omnes quos ego legi ac audiui, Summulistæ volunt scripturam esse figuram formatam ad significandam vocem scribentis, quam scribens vel protulit, vel protulisset, si id, quod scripsit, eloqui voluisset. *Sed hæc mihi nullatenus placet; unde Resp. & dico 1.* Scriptura non est significativa vocem scribentis, neque est figura formatæ ad representandam vocem, quam scribens vel protulit, vel protulisset, si id, quod scribit, elocutus fuisset. *Probat minor:* quia, si scriptura significaret vocem scribentis, significare utique deberet vocem illius scribentis, cujus significat mentem & conceptum: neque enim scriptura, deputata ac inventa est ad significandam vocem, unius & conceptum alterius; sed necessario ipsa posita esse deberet ad significandam vocem illius scribentis, cujus significat mentem & conceptum. Atqui scriptura nequit istius significare vocem; ergo scriptura deputata non est ad significandam vocem scribentis. *Probat minor:* quia scribens, cujus scriptura conceptum significat, non est ille, qui scripturam physice format; sed is, cujus nomine format: ut supra dubio sequenti. Atqui scriptura nequit significare voces illius, cujus nomine & in cujus personam formata est; ergo scriptura nequit significare vocem scribentis. *Probat minor:* quia scripturæ solummodo significant voces sibi correspondentes, ut jam dixi: atqui sæpe ab illo, cujus nomine scripturæ formantur, neque prolata fuerunt, neque proferri poterunt voces istis scripturis correspondentes: scripturæ namque esse possunt latine; aut alicujus alterius idioma, quod nescivit is, cujus nomine scripturæ formatae sunt. Ergo scripturæ significare nequeunt voces illius, cujus nomine sunt formatae.

8. Et ratio hujus à priori mihi videtur esse hæc: quia scriptura inventa ac deputata est, ut sit vocis vicaria: eo modo, quo nutus oculi, aut digi-

DUBIUM II.

Quæstiones quædam circa scripturam significativam.

11. **P** Et primò: quænam sint ista specialia significata scripturæ significantivæ, per quæ distinguitur à non-significativa, & ratione quorum est & dicitur significativa? *Resp. primo:* scriptura significativa præter ordinaria cujuscumque scripturæ significata, aptitudinaliter adhuc significat rem & conceptum scribentis. *Probat minor:* quia sicut sese habent voces ad loquentem; ita sese habet scriptura ad scribentem: atqui voces sunt instrumenta & signa deputata ad significandum rem & conceptum loquentis; ergo similiter scriptura esse debet instrumentum, ac signum deputatum ad significandum rem cum conceptu scribentis. *Præterea:* scripturæ sunt vicariæ vocum: sunt namque inventæ scripturæ, ac deputatæ in subsidium, ac supplendum defectum vocum: ut scilicet absentes, qui non possunt verbis, colloquerentur ac communicarent inter se scripturis. Ergo id, quod faciunt loquentes per voces, facere debent & possunt scribentes per scripturas. Atqui loquentes per voces suas rem, & sum de illa conceptum manifestum faciunt; ergo scribentes id ipsum facere possunt per scripturas. Sunt quippe scriptura, nutus, oculi, aut digiti motus, aliæque similes corporis gestus, instrumenta communionis atque societatis humanæ, non minus quam voces: at qui talia instrumenta esse non possunt, nisi sine significativa rei, ac conceptus hominum sibi mutuo communicantium; ergo omnia ista præfata sunt istorum duorum significativa.

12. *Resp. secundo:* per scribentem hic non debes intelligere eum, qui physice; sed qui moraliter censetur scribere. *Id est:* eum, cujus nomine & in cujus personam scriptura formatur: hujus enim, & non istius significat scriptura conceptum. *Ratio est:* quia verb. gr. scripturæ formatæ à Tabellione sive Notario, à Secretario, Amanuensi, Typographo, & à quocumque tandem alio nomine alieno, ac in alienam personam scribente, non significant mentem ac conceptum Tabellionis scribentis, aut Typographi imprimantis; sed illius, in cujus personam, ac cujus nomine id agit; ergo cum scripturæ dicuntur significare mentem scribentis, nomine scribentis intelligi debet non is, qui physice characteres format; sed is, cujus nomine characteres formantur, quique moraliter scribere censetur. *Probat antecedens:* quia scriptura est significativa istius, ad quod significandum supponitur: atqui Typographus & Tabellio scripturas à se formatas non ordinant, neque supponunt, aut emittunt ad significandum conceptum suum; sed ad significandum conceptum ejus, cujus nomine scripturas formant; ergo scripturæ Tabellionis, ac Typographi non mentem Tabellionis, & Typographi; sed mentem principalis significant. *Deinde ut supra dispo. præcedenti dub. 3. dicebam:* voces & scripturæ istius mentem & conceptum significant, in quo obliga-

obligationem aut Jus, aut alium similem effectum Juris pariunt: atqui scripturæ Tabellionis, Secretarii, ac Amanuensis effectum juris non pariunt in Tabellione, Secretario, ac Amanuensi; sed in eo, cujus nomine illi scribunt, & characteres istos formant: ergo, &c. Similiter scripturæ, seu instrumenta scripta, Testamentum; legatum; Codicillum, fideicommissum; aliamve ultimam voluntatem continentia, non significant mentem ejus, qui instrumenta ista confecit; sed illius cujus nomine confecit; ergo scripturæ non mentem characteres suos formantis; sed istius, cujus nomine formati sunt, significant. *Pates antecedens*: quia instrumenta ista illam significant mentem, illumque conceptum, quæ postea ab hæredibus dicuntur observari, violari, alterari, mutari, &c. Atqui hæredes non violant, neque servant, neque alterant mentem illius; qui instrumenta ista confecit; sed mentem Testatoris, cujus nomine confecta sunt; ergo etiam hæc instrumenta hujus, & non istius mentem significant.

13. Idem observare est in nutu, oculi vel digiti motu, omnique alio corporis gestu, qui voci subdelegatur, ac in ejus officium & ministerium substituitur. Hi, inquam, omnes gestus non significant rem & conceptum illius, à quo fiunt; sed illius, cujus nomine fiunt. *Quod probat*: quia oportet philosophari de gestibus, ac nutibus Comædi agentis scænam (ut vocant) mutam; sicut philosophamur de illius vocibus dum agit scænam vocalem: atqui voces à Comædo prolatae non significant rem & conceptum comædi; sed illius, cujus agit comædum; ergo similiter comædi nutus non significant conceptum comædi; sed illius, cujus agit comædum; ergo nutus significant rem, & conceptum non illius, à quo fiunt; sed illius pro quo, sive cujus nomine fiunt. Deinde ponamus, quod mutus mutum sibi procuratorem constituat: hoc enim fieri, factem ad negotia, quidquid sit de procuratore ad lites, Jura non prohibent: tunc de nutibus hujus procuratoris muti argumentari debemus, sicut *supra dub. 3. citato* argumentabar de vocibus procuratoris vocalis, ac dicere illius nutus significare non mentem & conceptum ipsius procuratoris; sed mentem ac conceptum principalis.

14. *Resp. tertio*: scripturæ significatione actuali significant aliquando & vocem, & rem, & conceptum: aliquando solum vocem: aliquando solum rem: aliquando vocem & rem sine conceptu: nunquam tamen solum conceptum sine re, ut dixi *supra de vocibus*. *Probat*: quia scripturæ id actu significant, quod legens ex occasione scripturæ lectæ actu concipit: atqui legens ex occasione scripturæ lectæ concipit aliquando solum vocem; ut patet in illis, qui legunt scripturas idiomatis sibi ignoti: aliquando vocem cum rem significatam: aliquando concipit solum rem significatam non concipiendo vocem, neque rei conceptum: aliquando verò & vocem, & rem, & conceptum: ut per propriam experientiam unusquisque scit.

cilè probare potest; ergo scriptura actuali significatione aliquando significat hoc; aliquando illud, ut dictum est. Significat autem scriptura hæc omnia præfata eadem significatione aptitudinali, & diversis actualibus: ut *supra dixi de voce*.

15. *Pates secundò*: an scriptura eadem impositione imposita ac deputata sit ad significandam vocem, & ad significandam rem? *Resp. negativè, & dico*: has impositiones esse diversas. *Probat*: quia aliquæ scripturæ habent impositionem ad significandam vocem, quæ tamen carent impositione ad significandam rem; ergo impositio scripturæ ad vocem est realiter separabilis, realiterque distincta ab impositione illius ad rem. *Probat antecedens*: quia verb. gr. scriptura *blisri* est imposita ad significandam vocem *blisri* sibi correspondentem; nam ut *dubio præcedenti dixi*: omnis omnino scriptura est imposita ad significandam vocem. Et tamen ista scriptura *blisri*, nondum imposita est ad ullam rem significandam: est quippe scriptura non-significativa. Ergo aliquæ scripturæ habent impositionem ad vocem sine impositione ad rem. *Præterea*: possunt scripturæ perdere impositionem ad rem, retenta impositione ad vocem; ergo manifestè istæ duæ impositiones sunt separabiles, realiterque distinctæ. *Probat antecedens*: quia si verb. gr. vox *homo* perderet impositionem suam, desineretque fieri significativa naturæ humanæ; etiam scriptura *homo* perderet istam impositionem, desineretque esse significativa naturæ humanæ: cum scriptura, utpote vocis vicaria, nihil significare possit, quod non significetur per vocem. Ergo posset scriptura perdere impositionem ad rem retenta tamen impositione ad vocem.

16. *Pates tertio*: an vox & scriptura illi correspondens eadem impositione imponantur ad significandam rem; an vero intervenire duæ: altera, qua imponatur vox, altera, qua imponatur scriptura? *Antequam resp. suppono*: scripturam spectari posse duobus modis. *Primò*: prout de facto instituta est ad significandam vocem. *Secundò*: prout ad vocem significandam necdum est instituta. *Resp. primo*: supposita deputatione scripturæ ad significandam vocem, eadem deputatione, qua deputatur vox ad significandam rem, etiam deputatur scriptura istius vocis. *Probat*: quia scriptura ad significandam vocem deputata significat omne illud, quod significat vox; utpote vocis in significando vicaria ac delegata: atqui vox per impositionem ad rem fit significativa rei; ergo per illam eadem impositionem fit scriptura significativa rei. *Probat* *maj.* quia quidquid est signum signi est etiam signum significati: atqui scriptura deputata ad vocem est significativa vocis; ergo etiam est significativa omnium eorum, quorum vox est significativa: atqui vox per impositionem ad rem est, & fit significativa rei; ergo per eandem illam impositionem etiam scriptura istius vocis fit significativa rei; ergo per eandem impositionem imponuntur ad significandam rem vox & scriptura ad vocem deputata. At tamen cum hac differentia: quod ista impositio

DUBIUM I.

Quid sit vox simplex, quid vox complexa?

SECTIO I.

Sensus & resolutio questionis.

1. **S**ummulistæ communiter distinguunt triplicem vocem simplicem, triplicemque vocem complexam. Alia est simplex in essendo tantum, sive grammaticè tantum: alia est simplex in significando tantum, sive logicè tantum; alia est simplex in essendo & significando simul, sive grammaticè & Logicè simul. Similiter alia est vox composita in essendo tantum: alia est composita in significando tantum: alia est composita in essendo & significando simul. Vocem ergò simplicem vel compositam in essendo vocant simplicem vel compositam grammaticè: eo quod autument entitatem vocis esse considerationis grammaticæ. Sicut vocem simplicem vel compositam in significando vocant simplicem vel compositam logicè: quia putant significationem vocum esse considerationis logicæ. Ut ergo communes, & ab utraque philosophia tam nova quam antiqua quasi canonizatas harum vocum definitiones intelligas,

2. *Adverte primò*: in omnibus vocis significantivæ divisionibus divisum esse vocem unam. Est autem vox una, quæ vel est unica dicitio: ut *homo, animal, curro, &c.* Et hæc dicitur una unitate simplicitatis. Vel quæ ex pluribus dictionibus debito modo inter se unitis, ac constructis composita est: quales sunt hæc: *homo albus, animal rationale, ego curro, &c.* Et hæc vocatur una unitate compositionis. Hæc autem debita unio, per quam plures voces fiunt una vox, fita est in eo, quod plures istæ voces ab eodem homine, continuè, & consentaneè ad regulas grammaticas proferrantur. Unde si tu diceris *liber*, & ego dicerem *meus*; aut si ego hodie *liber*, & cras dicerem *meus*: aut si continuato sermone dicerem *liber mea*: istæ voces plures non facerent vocem unam unitate compositionis, defectu debite ac legitime unionis. *Ratio hujus est*: quia vocum unio, per quam plures voces simplices transeunt ac coalescunt in vocem unam compositam, est plane idem, quod legitima vocum inter se constructio, ac consentanea in orationis contextu ordinatio: atqui legitima vocum in orationis contextu ordinatio nihil est aliud, quam continua & non interpolata, ac regulis grammaticis congrua, ab eodem homine facta prolatio: ergo etiam hæc prolatio est legitima vocum simplicium unio, per quam coalescant in unam vocem compositam. *Sed de his omnibus plura inferius, cum de oratione agam.*

3. *Adverte secundò*: quid sit vox simplex & composita in essendo tantum: in significando tantum: in essendo & significando simul. Vox

to afficiat vocem immediate; scripturarum vero solummodo mediatè.

17. *Resp. secundò*: si scriptura non foret imposita ad significandam vocem, tunc impositio vocis ad significandam rem, non devolveretur ad scripturam. *Probat*: quia ablata impositione scripturæ ad vocem, tunc nulla est ratio hujus devolutionis: tunc enim scriptura non est vicaria, neque delegata, neque significativa vocis: adeoque non habet locum illa regula, in qua præcedens fundatur responsum: quidquid est signum signi, est etiam signum significati. Nam sublata impositione scripturæ ad vocem, vox & scriptura sunt duo signa plane disparata: quod enim modo scriptura voci in significando subordinetur, illam significet, illius vicaria, ac delegata sit; hoc non ex natura rei, sed ex speciali deputatione ac impositione scripturæ ad vocem ortum habet: quia scriptura inventa, ac deputata est ad significandam vocem, illique in significando subserviendum. Atqui signa disparata non imponuntur, etiam ad idem significatum significandum, eadem impositione; neque impositio unius devolvi aut communicari potest alteri: ergo sublata impositione scripturæ ad vocem, per impositionem vocis, non imponitur scriptura; neque impositio vocis devolvi aut participari potest à scriptura.

18. *Resp. tertio*: quomodo cumque de voce & scriptura illi correspondente philosopheris, sive supposita, sive dempta impositione scripturæ ad vocem, absolute requiruntur duæ impositiones, ad hoc ut vox & scriptura fiant significantivæ rei. *Probat*: quia si impositionem scripturæ ad vocem supponas: tunc requiritur impositio illa scripturæ ad vocem, quam supponit: & præter hanc requiritur impositio vocis ad rem, quæ immediate afficiat vocem, & à voce devolvatur in scripturam vocis significantivam. Si vero impositionem scripturæ ad vocem tollas: tunc requiruntur vel duæ impositiones disparatæ: altera qua vox, altera qua scriptura vocis non significativa immediate ad rem imponatur. Vel requiritur primò impositio scripturæ ad vocem; & tunc impositio vocis ad rem.

DISPUTATIO VII.

De voce simplici, complexa, categorematica, mixta, &c.

Omnia, quæ hæcenus dixi, Summularum sive prodidagmarum fuere præambula: jam ipsam rem, propriumque nostrum objectum ingredimur. *Uti namque disp. I. dixi* officium summulistæ est explicare vocum significationes, dirigere suppositiones, ampliaciones, distractiones, &c. Omnia ergò, quæ de signo in genere, ac de illius in suas subalternas species divisionibus dixi, eò respexerunt, ut ostenderent quo & quale signum forent voces significantivæ. Illas ergo jam aggrediamur.

simplex in essendo tantum est simplex dictio non composita ex pluribus, habens tamen complexam significationem. Ut vox *nemo*: significat enim idem, quod vox *nullus homo*. Vox complexa in essendo tantum est vox composita ex pluribus dictionibus, habens tamen simplicem significationem, ut vox *Marcus Tullius, Aurelius Augustinus*, & similes. Vox simplex in significando tantum coincidit cum voce complexa in essendo tantum: est quippe vox habens simplicem significationem, cum composita epike. Vox composita in significando tantum coincidit cum voce simplici in essendo tantum: est quippe vox habens simplicem entitatem, & complexam significationem: ut vox *nemo*. Vox simplex in essendo ac significando simul est unica dictio habens simplicem significationem: ut vox *homo, animal, Petrus, lapis, Deus*, & similes. Vox composita in essendo ac significando simul est vox composita ex pluribus dictionibus, habensque complexam significationem; ut *homo doctus, animal rationale, &c.*

4. *Advenit tertio* vocem simplicem & complexam in significando adhuc esse duplicem. Alia est, quæ significat rem simplicem, aut rem complexam: alia est, quæ significat conceptum simplicem, aut complexum. Quæ duo longè diversa sunt: potest enim res aliqua esse simplex, & tamen non concipi conceptu simplici, v. g. *ens à se* res simplicissima est, concipitur tamen conceptu complexo: & e contra exercitus est res complexa, concipitur tamen unico & simplici conceptu. Ergo potest vox significans conceptum simplicem esse significans rem complexam; & e contra potest vox significans conceptum complexum esse significans rem simplicem: ergo longè aliud est significare rem simplicem, aliud significare conceptum simplicem. *Hic ita præsupponitur*

5. Summulistæ communiter aliter loquuntur de vocis simplicitate ac compositione, quam de illa loquantur Grammatici: Grammatici quippe vocis simplicitatem, & compositionem ex sola entitate metiuntur, nullam habentes rationem aut respectum significationis: Summulistæ verò ac Logici e contra illam ex sola significatione desumunt, nihil ad vocis entitatem respicientes. Desumunt, inquam, illam ex simplicitate & compositione non quidem rei significatæ; sed conceptus significati. Unde vocem simplicem definiunt hoc modo: *vox simplex est illa, quæ significat conceptum simplicem*. Sive interim rem compositam sive simplicem significet, sive in essendo simplex sive composita sit, parum hæc referunt; modò conceptum simplicem significet, habeatur apud Logicos pro simplici: Vocem complexam definiunt hoc modo: *vox complexa est vox significans conceptum complexum*. De re significata, ac entitate vocis significantis nihil curando an simplex sit an composita: modò conceptus significatus complexus sit, vox apud Logicos habetur pro complexa. Et hinc est ortum fundamentum distinguendi voces logicè simplices,

& grammaticè simplices complexas, ac grammaticè complexas.

6. *Neque huic communi Summulistarum assertio sua deest ratio*. Vocis enim simplicitatem ac complexionem Summulistæ ex sola significatione desumunt, negligentes vocis entitatem: quia Summulistæ, qui saltem inchoativè Philosophi sunt, vocis simplicitatem ac complexionem ex eo desumere debent, quod in voce est eorum objectum: atqui Summulistæ pro objecto non habent vocis entitatem; hanc quippe inferioribus Grammaticis relinquunt: sed vocis significationem. Ergò vocis simplicitatem ac complexionem ex entitate debent metiri inferiores grammatici; Summulistæ verò ex sola significatione. Ex sola significatione, inquam, non rei; sed conceptus. *Rationem allegant*: quia si simplicitas, & complexio vocis ex re significata attenderetur, paucissimæ forent voces simplices, multæquæ voces forent complexæ, quæ in tota Philosophia habentur pro simplicibus: ergo complexio ac simplicitas vocis non ex re, sed ex conceptu significato desumi debet.

7. *At hæc omnia mihi non placent*. Ego enim, qui Summulistas non Physicos, non Logicos, sed Grammaticos esse probavi supra disp. I. illos hic eundem cum Grammaticis funem trahere puto: adeoque vocis simplicitatem & complexionem ex eodem cum Grammaticis principio ac fundamento desumere debere. Dico ergo vocem simplicem esse illam, quæ est simplex dictio: ut *nemo, homo, Deus, animal, nullibi, ubique, &c.* Vocem vero complexam esse eam, quæ ex pluribus dictionibus composita est: ut *Aurelius Augustinus, Ernestus Ferdinandus, Maximilianus Henricus, homo albus, animal rationale, &c.* Qualem cumque demum habeant significationem. Hujus conclusionis ego non sum inventor: illam enim insinuat subtilissimus noster Gregorius Ariminensis *quæst. I. Prologi art. 3. §. sed potest moveri dubium*. Et sequitur *Mendoza in suis summulis disp. 3. sect. II. §. 99. & 100. & Toletus lib. I. cap. 12.*

8. *Potestque hoc probari & confirmari diversis mediis*. Primò ergo sic: hæc voces *animal rationale, animal irrationale, corpus sensitivum, corpus affectum albedine, &c.* Sunt indubitatè apud omnes logicos & Summulistas voces logicè complexæ: atqui voces istæ non sunt complexæ in significando, sed solummodo in essendo: sive istæ voces non significant conceptum complexum: ergo complexionem vocis Logici & Summulistæ desumere non possunt ex significatione conceptus complexi; sed ex sola complexione vocis: ergo apud Logicos vox complexa est illa, quæ est complexa in essendo; & ita quoad hoc conveniunt Logici & Grammatici. *Probat minor: de illa namque est difficultas*. Quia vox *homo, vox brutum, animal, album, &c.* apud omnes Logicos & Summulistas sunt voces simplices, significantque conceptum simplicem, non vero complexum: ergo similiter voces *animal rationale, animal irrationale, &c.* significant conceptum simplicem, non vero complexum. *Probat consequentia*: quia inter duas

duas voces synonymas impossibile est unam significare conceptum simplicem, aliam verò significare conceptum complexum; nam voces synonymæ sunt voces ejusdem per omnia significationis: debent enim idem significare eodem modo: unde planè repugnans est ac contradictionem implicans, quod duæ aliquæ voces sint synonymæ, & altera simplicem, altera vero complexum conceptum significet. Atqui hæc duæ voces *homo & animal rationale*: item hæc duæ voces *brutum & animal irrationale*: & generaliter semper vox definitum, & vox definitionem significans sunt voces synonymæ: ergo plane impossibile est, ut una complexum, altera simplicem significet conceptum: atqui apud omnes Logicos vox *homo* significat conceptum simplicem: ergo similiter vox *animal rationale* significat conceptum simplicem, & non complexum: atqui apud omnes Logicos ista vox *animal rationale* est vox logicè complexa: ergo voces logicè complexæ possunt significare conceptum simplicem, & non complexum. Ineptiunt ergo, qui vocem complexam definiunt esse illam, quæ significat conceptum complexum. *Prima hujus discursus minor videbitur quibusdam trivialibus Philosophis mira*: est nihilominus S. Thomæ *I. part. q. 12. art. 10. ac I. Et quæst. 13. art. 1. in corp. & quæst. 14. art. 6. Et Gregorius Ariminensis in I. disp. I. quæst. unica, art. 1. non longe à fine. Et probatur*: quia voces synonymæ vocantur illæ, quæ significant idem eodem modo. Vel, ut loquuntur Scotistæ, sunt illæ, quæ significant eandem rem secundum eandem formalitatem. Vel potius, ut loquuntur Nominales, sunt illæ, quæ significant eandem rem secundum idem connotatum. Atqui vox *homo*, & vox *animal rationale* significant eandem rem cum eodem connotato: ergo sunt voces synonymæ. *Probat minor*: quia vox *homo* significat entitatem hominis connotando operationes sensitivas simul & rationales: homo quippe est suppositum habens in se principium sensandi, simul ac ratiocinandi. Atqui vox *animal rationale* significat etiam entitatem hominis connotando operationes sensitivas simul ac rationales: animal enim rationale etiam nihil est aliud, quam suppositum habens in se principium sensandi & ratiocinandi. Ergo istæ voces significant eandem rem cum eodem connotato, aut eisdem connotatis. *Sed de his plura infra suo loco.*

9. *Probat secundò*: quia voces *homo est animal, equus currit, homo stat, &c.* & generaliter omnis propositio vocalis est vox apud Logicos complexa: atqui tamen est complexa non in significando; sed solummodo in essendo; significat enim conceptum simplicem, non complexum. Ergo Logici vocis complexionem, non ex significare, sed ex esse vocis attendere debent, uti attendunt Grammatici. *Probat minor*: quia conceptus, quem significant voces, est conceptus loquentis, quem de re per voces significata format, quemque exterius per voces manifestat: unde conceptus, quem significat propositio vocalis, est propositio mentalis formata à loquente. Atqui propositio

mentalis est qualitas & conceptus simplex & incomplexus: neque enim in propositione mentali est distinguere prædicatum, copulam, & subiectum; quasi verò foret quoddam compositum ex tribus conceptibus partialibus realiter distinctis, quorum unus foret subiectum, tertius prædicatum, & secundus copula; istam enim philosophiam crassam, ac materialem, ineptumque quorundam Recentiorum de hac re loquendi modum, jam dudum subtilizavit, ac aptavit *Gregorius Ariminensis quæst. 2. prologi, art. 3.* Ergo propositio vocalis significat conceptum similem, & tamen est vox complexa: ergo voces complexæ significant quandoque conceptum simplicem. Ineptiunt ergo, qui vocum complexionem ex complexi conceptus significatione desumendam esse contendunt.

SECTIO II.

Reiicitur solutio quorundam, ac sententia de conceptu virtualiter complexo.

10. **R**espondent passim: per conceptum complexum, à cujus significatione vox denominatur complexa, esse non solum illum, qui realiter compositus, & ex pluribus partialibus realiter distinctis complexus est; sed illum, qui est compositus vel realiter vel virtualiter: atqui propositio mentalis, item definitio mentalis licet non est conceptus compositi realiter, sunt tamen compositi virtualiter: ergo propositio vocalis & definitio vocalis significant conceptum complexum, non verò simplicem. *Probat minorem*: quia conceptus virtualiter complexus est conceptus quidam, qui licet realiter in sua entitate simplex sit; virtute tamen suæ significationis seu representationis est complexus; faciendo id, quod faciunt plures conceptus realiter distincti: quia nimirum repræsentat æquè multa, & æquè distinctè, ac repræsentant plures alii conceptus realiter distincti. Unde ad conceptum virtualiter complexum duæ necessariae sunt conditiones. *Primo*: quod repræsentent æquè multa. *Secundo*: quod ista multa repræsentent æquè distinctè. Defectu cujus conditionis, *inquunt*, conceptus correspondens voci *homo* non est virtualiter complexus: quia quantumvis repræsentent æquè multa, ac repræsentent conceptus, quibus separatim concipimus animal & rationale; non tamen ista repræsentant æquè distinctè. Tollunt enim animalitatem & rationalitatem per conceptum correspondentem voci *homo* solummodo repræsentari indistinctè & confusè: ac generaliter volunt prædicata essentialia definitionis per conceptum correspondentem voci significanti definitum repræsentari solummodo confusè. Atqui propositio mentalis, & definitio mentalis quantumvis in sua entitate fortasse sint qualitatis & conceptus simplices, sunt tamen repræsentantes æquè multa, ac æquè distinctè, ac repræsentant conceptus realiter distincti; illi nimirum, quibus separatim apprehendimus prædicatum

sum & subiectum : ergo propositio mentalis, & definitio mentalis sunt conceptus quidam virtualiter complexi.

12. *Sed contra dicitur* : hæc non bene coherere, neque conceptum illum, qui æquè multa, ac æquè distinctè repræsentat, quam alii conceptus plures realiter distincti, posse vocari virtualiter complexum : Nam hoc modo conceptus simplicissimus divinus, qui omnia illa, quæ omnes omnino conceptus creati repræsentant, non solum æquè distinctè, sed etiam longè distinctius repræsentat; foret virtualiter complexus : quod licet aliqui Recentiores admittant; tamen admittendum nullatenus est : cum nulli antiqui Philosophi aut Theologi taliter loquantur. Immo illi, qui iudicium suum propositionem mentalem putant esse conceptum ex pluribus partialibus realiter compositum, dicunt conceptum Dei esse apprehensivum, simul & iudicativum, tamen sine complexione aut compositione. *Præterea* : conceptum repræsentantem æquè multa æquè distinctè ac repræsentantem conceptus realiter distincti, non posse vocari complexum. *Probo hoc discursu, firma, ni fallor, & efficitur* : quia si omnis conceptus æquè distinctè repræsentans, ac repræsentant alii plures realiter distincti, foret conceptus complexus; tunc omnis omnino cuiuscumque prædicati, præterquam entis in genere, conceptus foret complexus : & solus conceptus entis foret simplex : conceptus vero substantiæ, accidentis, viventis, corporis, animalis, hominis, bruti, equi, &c. foret conceptus complexi. Consequens absurdum est, & planè repugnans principiis istorum Philosophorum, contra quos nobis hic est dissertatio : ergo & antecedens absurdum est, ex quo tale inferitur consequens. *Probare hic oportet sequelam majoris, cum minori* : incipiamus à minori : quia si conceptus substantiæ, accidentis, hominis, bruti, omniumque aliorum prædicatorum, præter unicum conceptum entis, forent conceptus complexi, tunc etiam voces substantiæ, accidentis, homo, brutum, equus, omnesque aliæ voces, præter solam vocem ens, forent voces logicè complexæ : nam apud Adversarios nostros vox logicè complexa est illa, quæ significat conceptum complexum; consequens absurdum est, & non solum contra adversarios; sed contra totam Philosophiam : ergo & antecedens. Et tanè quo fundamento, aut quo colore omnes omnium prædicatorum conceptus dici possint esse complexi, ego non video, neque credo à quopiam id fore admittendum.

12. *Aggrediamur nunc sequelam majoris* : quia omnes omnium prædicatorum conceptus, dempto conceptu entis repræsentant æquè multa, & æquè distinctè, quam plures alii conceptus realiter distincti : ergo si conceptus complexus sit ille, qui æquè multa æquè distinctè repræsentat; ac plures alii realiter distincti, omnes omnino omnium prædicatorum ente inferiorum conceptus erunt complexi. *Probaturs antecedens* : quia conceptus cuiuscumque prædicati inferioris distinctè repræsentat prædicatum superius & differentiam, sive modum contrahentem, ac sui

constitutivum : atqui prædicatum superius contractum & prædicatum contrahens, sive sit vera differentia, sive solummodo modus, repræsentantur, vel certè repræsentari possunt per duos conceptus realiter distinctos; uti evidens est, & inductione exemplorum facile ostendi potest. Ergo quivis conceptus cuiuscumque prædicati inferioris repræsentat æquè multa, ac æquè distinctè, quam repræsentent plures alii conceptus realiter distincti. *Probaturs major* : quia conceptus prædicati inferioris repræsentat distinctè omnia illa, quæ sunt de essentia istius prædicati; atqui de essentia prædicati inferioris est prædicatum superius, ac simul differentia sive modus contrahens ac constitutus : ergo conceptus prædicati inferioris repræsentat distinctè & prædicatum superius & simul differentiam, sive modum contrahentem.

13. *Scio mihi respondendum* : conceptum prædicati inferioris esse conceptum prædicatum superioris contracti, ac simul prædicati contrahentis; sed tantummodo confusum, nullatenus verò distinctum, v. g. conceptum hominis esse quidem conceptum animalitatis ac simul rationalitatis; sed confusum, non distinctum. Ita etenim passim hæc in Scholis modernis ventilantur, ut ostendatur quomodo definitum ac definitio non sint synonyma. *Sed auctoritas Scholæ sive veteris sive modernæ parum me movet*; ego quippe homo sum, cui si verba & fucos obtrudere cæperis; plenus rimarum sum, hac atque illac perfuso : nihil tale capere aut continere valeo : proin quippiam à me capi aut contineri si velis, firma & solida dicitur. *Ostendo ergò* : conceptum prædicati inferioris esse non solummodo confusum; sed verè distinctum conceptum prædicati superioris contracti, ac etiam prædicati contrahentis : quia, apud Thomistas, conceptus alicujus prædicati confusus est is, qui quidem attingit prædicati realitatem, non tamen, ut ita loquar, virtuales formalitates, quam principaliter importat. Apud Scotistas, conceptus confusus est conceptus attingens prædicati realitatem, non tamen illius actualè formalitatem principaliter importatam. Secundum nos verò Nominales, conceptus confusus vocatur conceptus attingens prædicati realitatem ac intrinsecam entitatem, non tamen illius principale connotatum : v. g. conceptus distinctus animalitatis est conceptus confusus rationalitatis : & generaliter inter prædicata sibi mutuo realiter identificata, & sese mutuo sub conceptu excludentia, semper conceptus distinctus unius est conceptus confusus alterius : quia nimirum (*manendo in exemplo præallegato*) conceptus animalitatis quidem attingit intrinsecam realitatem rationalitatis : hæc etenim eadem planè est cum animalitate : non tamen attingit ejus connotatum, quod sunt operationes intellectivæ. Nam quando concipio animalitatem, formo hunc conceptum : *principium eliciendi operationes sensitivas*. In quo non facio mentionem, neque attingo operationes intellectivas connotatas à præ-

dicato rationalitatis. Conceptus ergò alicujus prædicati distinctus est is, qui attingit non solum intrinsecam prædicati entitatem; sed insuper ejus extrinsecam connotatum. Atqui conceptus prædicati inferioris attingit prædicatum superius contractum & prædicatum contrahens non solummodo quoad intrinsecam entitatem; sed etiam quoad extrinsecam connotatum : ergò conceptus prædicati inferioris est non solummodo confusus; sed verè distinctus conceptus prædicati superioris contracti, ac etiam prædicati contrahentis. *Probaturs minor* : quia quodvis prædicatum non potest concipi, nisi concipiantur & attingantur omnia connotata per prædicatum istud importata; unde conceptus prædicati inferioris attingit omnia connotata per prædicatum inferius importata. Atqui prædicatum inferius importat & connotatum prædicati superioris ad se contracti, ac simul prædicati contrahentis : ergò conceptus prædicati inferioris attingit non solum realitatem; sed insuper connotata prædicati superioris contracti, ac prædicati contrahentis. *Probaturs minor* : quia prædicatum inferius includit & importat connotata omnium istorum prædicatorum, quæ essentialiter includit : atqui prædicatum inferius in se essentialiter includit & prædicatum superius contractum, ac simul prædicatum contrahens : ergò etiam includit ac importat connotatum tam prædicati superioris contracti; quam prædicati contrahentis. *Probaturs major* : quia prædicata essentialia suis subiectis communicant se adæquatè secundum quilibet sui : unde etiam subiecta includunt & participant adæquatè & secundum quilibet sui prædicata sua essentialia : participare ergo illa debent etiam secundum eorum connotatum. Ergo prædicatum inferius, aut aliud quodcumque includit ac importat omnia connotata omnium istorum prædicatorum, quæ in se essentialiter includit. *Discursum hunc puta esse solidum & firmum* : sunt tamen in illo aliqua longiori ac accuratori indagatione digna : quæ tibi reservo in aliquo commodiore locum.

14. *Sed age* : demus propositionem mentalem, aliosque conceptus, de quibus hætenus, esse virtualiter complexos : numquid de me triumphabunt? Ita : sed ante victoriam. Dico ergo tunc adhuc nihil valituras ordinarias istas & communes vocis simplicis & complexæ definitiones. *Quod probo* : quia multæ voces, quæ apud omnes omnino Logicos habentur simplices, significant conceptum complexum : ergo manifestè vox Logicè complexa malè definitur esse illa, quæ significat conceptum complexum, & vox simplex esse illa, quæ significat conceptum simplicem. *Probaturs antecedens* : quia omnia verba tam personalia, quam impersonalia, qualia sunt : *pugno, pugnatur, ambulo, ambulatur, doceo, docetur, &c.* sunt voces logicè simplices. Logici enim vocem simplicem passim dividunt in nomen & verbum. Atqui omnia verba, præsertim impersonalia, secundum Adversarios significant ac significare debent conceptum complexum :

Christ. Lupi Opera Tom. XII.

ergo secundum Adversarios multæ voces logicè simplices significant conceptum complexum : *Probo min.* quia propositio mentalis secundum Adversarios est conceptus complexus : atqui ista verba impersonalia, ac etiam personalia significant propositionem mentalem : ergo ista verba secundum adversarios significant conceptum complexum. *Patet minor* : quia ista verba impersonalia, v. g. *pugnatur, ambulatur*, significant idem quod hæc orationes, *sit pugna, sit ambulatio*, illisque in significando æquivalentia, ac synonyma sunt; uti evidens est : Atqui istæ orationes significant evidenter propositionem mentalem : ergo similiter ista verba impersonalia, quæ sunt voces logicè simplices, significant propositionem mentalem, quæ secundum Adversarios est conceptus complexus : adeoque multæ voces simplices significant conceptum, secundum Adversarios, complexum. Quomodo ergo ipsi definiunt vocem complexam esse illam, quæ significat conceptum complexum; simplicem vero esse illam, quæ non significat conceptum complexum?

SECTIO III.

Relicitur alia aliorum sententia, ac loquendi modus.

15. **P**ER ista, quæ hætenus dixi, & multa alia, quæ dicere hic possem, facile est expugnare alium quorundam Summularum loquendi modum. Quidam enim vocem complexam & simplicem definiunt hoc modo : *vox logicè complexa est illa, quæ æquè multa ac æquè distinctè significat ac plures alia voces*, v. g. talis est vox *nemo*, quæ significat se sola planè idem, quod significant hæc duæ voces *nullus homo*. *Vox verò Logicè simplex est illa, quæ non significat æquè multa ac plures alia, quam significant plures alia voces*. Ut vox *homo*; *brutum, lapis, Deus, equus, &c.* At hic nihil verius, neque subtilius adferunt, quam alii. *Quod probo per eadem media* : quia inter voces synonymas neutra potest plura, aut magis distinctè significare, quam alia : voces quippe synonymæ in significando per omnia pariformes, ac omnino similes sunt. Atqui, uti supra dixi, voces *homo & animal rationale* : *brutum & animal irrationale* : *pugnatur & sit pugna, ambulatur & sit ambulatio, &c.* sunt voces synonymæ, adeoque in significatione sua planè pariformes ac similes. Ergo neutra plus, quam alia : neutra magis distinctè, quam alia significat. Ergo hæc voces, *homo, brutum, pugnatur, ambulatur, &c.* significant æquè multa ac æquè distinctè, ac istæ aliæ voces plures, cum quibus synonymæ, ac in significando pariformes sunt. Atqui tamen istæ voces sunt apud omnes, etiam apud Adversarios, voces logicè simplices : ergo voces logicè simplices significare possunt æquè multa, ac æquè distinctè, ac significant alæ plures voces : ergo vox complexa non rectè definitur esse illa, quæ significat æquè multa, æquè distinctè, ac alia plures voces : & vox simplex non rectè esse illa, quæ æquè multa æquè distinctè.

distinctæ, ac aliæ plures voces non significant.

16. *Præterea*: æquæ multa significare æquæ distincte est significare eandem rem cum eisdem connotatis: etenim sicut aliquod prædicatum distincte concipere est illud concipere cum suo proprio connotato; ita etiam prædicatum aliquod distincte significare vel significari est illud significare vel significari cum suo proprio connotato. Atqui hæ voces *homo*, *brutum*, *animal*, *vivens*, &c. significant eandem realitatem sub iisdem connotatis, sub quibus illam significant hæ voces: *animal rationale*, *animal irrationale*, *vivens sensitivum*, *corpus animatum*, &c. Ergo istæ voces significant æquæ multa æquæ distincte, ac significant hæ voces; & tamen istæ voces sunt voces logicè simplices; ergo voces logicè simplices possunt æquæ multa significare æquæ distincte ac significant aliæ voces plures. *Minor patet ex supradictis numero 8. & 13.* vox enim *homo*, & vox *animal rationale* significant eandem hominis entitatem connotando operationes sensitivas, simul ac intellectivas: ergo significant eandem realitatem sub iisdem præcisè connotatis.

17. *Præterea*: si vox complexa foret ista, quæ significat æquæ multa æquæ distincte ac significant aliæ voces plures, omnes omnino voces forent complexæ præter solam vocem *ens*: & sola vox *ens* foret vox logicè simplex. Consequens absurdum est: ergo & id, unde sequitur. *Probatur sequela majoris*: quia vox *substantia* significat idem & æquæ distincte, quod significant vox *ens* & vox *per-se*: substantia namque est *ens per-se*. Item vox *accidens* significat idem æquæ distincte, quod significant vox *ens*, & vox *in alio*, accidens enim est *ens in alio*. Similiter vox *Deus* significat æquæ multum & æquæ distincte, ac vox *ens*; & vox *infinitum*: item vox *homo* significat idem ac æquæ distincte, quod significant vox *animal*, & vox *rationalis*: & sic descendendo ad omnes alias quas-cumque voces, idem facile ostendi poterit. Ergo si vox logicè complexa sit ista quæ significat æquæ multa ac æquæ distincte, ac significant plures aliæ voces, omnes voces præter solam vocem *ens* erunt logicè complexæ. Immo & ipsa vox *ens* erit logicè complexa; significat enim æquæ multa ac æquæ distincte, ac significant hæ voces *habens essentiam realem*. *Patet antecedens*: quia significare æquæ multa æquæ distincte, est significare idem sub iisdem connotatis: atqui vox *substantia*, & voces *ens per-se*, vox *accidens*, & voces *ens in alio*; vox *Deus*, & voces *ens infinitum*, &c. significant idem sub iisdem connotatis: ergo significant idem æquæ distincte.

18. *Finis ergo ac conclusio*: Summulistas non debere ex alio principio aut fundamento metiri vocis simplicitatem ac complexionem, quam illam meriantur Grammatici. Debent, inquam, illam metiri non ex significatione; non ex re vel conceptu significato; sed ex qualitate ac entitate vocis significantis: adeoque apud Logicos & Summulistas vox simplex est illa, quæ est simplex dictio. Ut *homo*, *nemo*, *Deus*, *pugnatur*, &c. Vox vero complexa est illa, quæ

est composita ex multis dictionibus inter se legitime coordinatis ac constructis. Ut *homo albus*, *animal rationale*, *petrus currit*, *equus stat*, &c. Unde divisio vocis in simplicem & complexam est planè eadem & synonyma cum illa, qua dividitur in simplicem dictionem & orationem. Oratio namque cum voce complexa; dictio vero simplex cum simplici voce confundenda est. *Cujus conclusionis ratio à priori est*: quia Logicus dum Summulistam agit, Logicum exiit, & grammaticum iouit, ac verè grammaticus est: uti patet ex dictis disp. I. Atqui dum simplicitatem ac complexionem vocis tractat; tum summulistam agit; ergo tunc exutus logicum, & Grammaticum indutus est; ergo tunc vocis simplicitatem ac complexionem non ex principiis ac fundamentis logicalibus; sed grammaticalibus sumere ac metiri debet. Unde ab alio principio desumunt voces denominationem simplicis vel complexæ, quam sumant denominationem substantivæ vel adjectivæ, concretæ vel abstractæ, univocæ vel æquivocæ, categorematicæ vel syncategorematicæ, &c. Denominationem namque simplicis vel complexæ sortiuntur ex sua entitate; aliàs vero omnes denominationes præfatas ex re significata, vel ex modo significandi illam sortiuntur: ut ex *decurfu* patebit. De speciebus vocis simplicis agam per aliquot disputationes sequentes: de complexa vero, ac speciebus ejus agam infra, cum de oratione erit sermo. Oratio enim vocalis, & vox complexa, uti dixi, synonyma sunt.

DUBIUM II.

Quid sit vox categorematica, quid sit categorematica, quid vox mixta?

SECTIO I.

Sensus ac resolutio questionis.

19. **H**AS voces diverſi diverſimodè definiunt: aliqui dicunt vocem categorematicam esse illam, quæ significat rem aliqujus categoriæ seu prædicamenti; confundunt ergo vocem categorematicam cum voce prædicamentali. Alii putant omnes voces adjectivas syncategoremata esse, & solas voces substantivas esse categorematica. Ita *Petrus Mendozza disp. 3. sect. 10.* Alii vocem categorematicam definiunt esse illam, quæ per se sol aliquid significat: syncategorematicam, quæ per se nihil significat, adjuncta tamen alteri, tribuit illi certum significandi modum. Ita *Magister meus Michael Palludanus lib. 1. dialect. cap. 5. Et Toletus lib. 1. cap. 12.* Alii denique definiunt categorematica, quod se solo potest prædicatum propositionis; syncategorema vero, quod se solo prædicatum propositionis esse nequit, potest tamen esse cum alio. Ita *Villalpandus lib. 1. 2. part. cap. 3.* Inter quas sententias duæ posteriores sunt probabiles,

& solis verbis differunt. Duæ verò priores apparentiam non habent; recedunt enim à communi via, nulla id cogente, aut suadente ratione. Prima namque ineptè confundit categorematicam voce prædicamentali; cum voces transcendentes non sint prædicamentales, sint tamen vera categorematica: ut statim patebit. Secunda verò incontentaneè, vocem categorematicam cum substantiva, & syncategorematicam cum adjectiva confundit: licet quippe omnis vox substantiva sit categorematica, non tamen sola: nam etiam multæ, immo omnes adjectivæ sunt categorematicæ: quis enim dicat voces *rationalis*, *sensitivum*, *risibile*, *bimbibile*, aliasque similes non esse categorematicas?

20. *Resp. ergo & dico primò*: vox categorematica rectè definitur esse illa, quæ significativè sumpta potest esse prædicatum propositionis vocalis. Ut vox *homo*, *equus*, *Petrus*, *Deus*, *nemo* &c. Ita *Cicero 4. Tusc. Distinguitur*, inquit, *etiam illud, ut libido sit earum, quæ dicuntur de quodam, aut de quibusdam, quæ κατὰ φύσιν ἀποπέλλαντ διαλεκτικῶν, ut habere divitiar, habere honores, &c. ubi categorematica sive voces categorematicas vocat illas, quæ de aliquo dicuntur; Id est: dici possunt: verba quippe in materia doctrinali & decisiva potentiam, non actum sonant. Atqui vocem de aliquo dici posse est vocem de aliquo prædicari posse: sive posse esse prædicatum propositionis vocalis; ergo congruentissimè vox categorematica definitur esse illa, quæ potest esse prædicatum propositionis vocalis. *Et ratio ulterior est*: quia vox categorematica idem est, quod vox prædicabilis: uti patet ex *Ætymologia nominis*. *Categorematica* enim derivatur à verbo *κατὰ φύσιν*; quod prædicare significat. Atqui vox prædicabilis est vox potens prædicari, ac esse prædicatum propositionis vocalis; ergo, &c.*

21. Dixi in definitione: *est vox, quæ significativè sumpta, &c.* Hoc enim planè debet addi: imprimis enim vox categorematica debet esse vox significativa potens esse prædicatum propositionis. Et hinc vox *blatri*, vox *syndapsus*, aliasque similes, quantumvis possint esse prædicatum propositionis dicentis *homo non est blatri*, aliqua vox *dyssyllaba est blatri*, &c. quia tamen voces significativæ non sunt, non sunt categorematicæ. Vox enim categorematica est illa, quæ potest esse prædicatum propositionis prædicatum ratione sui significati. Et generaliter omnes hæ divisiones vocum, de quibus agimus, pro diviso habent vocem significativam. Unde omnia membra dividentia, utpote totam divisi sui essentiam participantia, etiam esse debent voces significativæ. *Præterea*: ad vocem categorematicam non satis est esse vocem significativam; aut insuper debet posse esse prædicatum propositionis sumpta significativè: neque satis est posse esse prædicatum sumptam non-significativè. Alioquin enim voces *nullus*, *omnis*, *quidam*, *ubique*, *semper*, aliasque similes, quæ non categorematicæ, sed syncategorematicæ sunt, forent categorematicæ: sunt namque voces significativæ, possuntque non-significativè sumptæ esse prædicatum propositionis dicentis, *homo non est vox nullus*, *aliquod signum*

syncategorematicum est nullus, &c. Debet ergo vox categorematica esse vox significativa, quæ significativè sumpta potest esse prædicatum vocalis propositionis.

21. Quidam vocem categorematicam definiunt hoc modo: *est vox significativa, quæ significativè sumpta potest esse aliqua principalis pars propositionis vocalis*: scilicet vel subjectum, vel prædicatum, vel copula. Putatque nostram definitionem ex *Villalpando* desumptam esse nimis curtam & brevem. *Movet hac ratione*: quia omnis vox, quæ significativè sumpta esse potest prædicatum, vel subjectum, vel copula propositionis vocalis, est vox categorematica: vel si aliqua non sit, ista assignetur. Atqui sunt aliquæ voces, quæ significativè sumptæ possunt esse subjectum, vel copula; non tamen potest esse prædicatum propositionis: verbum etenim esse potest propositionis copula; non tamen subjectum, aut prædicatum: item nomina singularia, ut sunt *Petrus*, *Paulus*, *buccephalus*, *pegasus*, &c. possunt esse propositionis subjectum; non tamen prædicatum, aut copula. Ergo nostra definitio dicens vocem categorematicam esse illam, quæ significativè sumpta potest esse propositionis vocalis prædicatum, non comprehendit omnes voces categorematicas: non enim comprehendit illas, quæ possunt solummodo esse copula vel subjectum, & nullatenus prædicatum: Ergo est curta nimis & brevis: Ergo oportet definitionem formare hoc modo: *est vox, quæ significativè sumpta esse potest aliqua principalis pars propositionis vocalis*: hæc definitio enim comprehendit omnes. *Resp. negando minorem, & dico*: Licet verbum quandoque sit sola propositionis copula; sæpe tamen esse simul copulam & prædicatum: ac semper posse esse prædicatum: ut patet in his propositionibus: *Petrus amat*, *equus currit*, *Deus est*, *Antichristus nondum est*, &c. In his, inquam, vocalibus propositionibus verbum est simul copula & prædicatum. *Quod copula sit, nemo negabit*: in propositione quippe esse copulam prædicati cum subjecto est de essentia verbi: ut dicam infra. *Quod etiam prædicatum sit, probet*: quia prædicatum propositionis vocalis est illa vox, quæ significat formam de propositionis subjecto affirmatam vel negatam: atqui in istis præfatis propositionibus verba *amat*, *currit*, & *est*, sunt voces significantes formam, scilicet amorem, cursum, & existentiam de subjectis istarum propositionum affirmatam vel negatam; ergo ista verba in istis vocalibus propositionibus sunt prædicata. Similiter dico nomina singularia ac individua posse esse prædicatum propositionis vocalis; licet magis ordinariè sint subjectum: nunquid enim individuum est illud, quod de uno solo prædicatur? vel, ut ego definire soleo, quod non prædicatur de multis? Ex quo patet definitionem meam esse bonam, & cum suo definito convertibilem: cum omnis omnino vox categorematica, sive sit nomen, sive verbum, sit vox significativa, quæ significativè sumpta potest esse prædicatum propositionis vocalis.

23. *Obijcies secundò*: hæ voces complexæ, *animal rationale*, *homo albus*, *animal bimbibile*, &c. sunt voces significativæ, quæ significativè sum-

sumptæ possunt esse prædicatum propositionis vocalis: & tamen istæ voces non sunt categorematice; ergo definitio à nobis assignata non est bona; comprehendit enim aliqua, sub definito non comprehensa. *Probatur minor*: quia vox categorematice apud omnes Summullistas debet esse vox simplex: atqui istæ præfatæ voces sunt complexæ, & non simplices; ergo istæ voces non sunt categorematice. *Resp. I. negando minorem, & majorem probationis*: non video enim, quid is in Philosophia aut Grammatica diceret absurdi, qui diceret vocem categorematice posse esse tam complexam, quam simplicem. Nam *Cicero* pro vocibus categorematice supra assignabat, *habens divitias, habens honores*, quæ sunt voces complexæ. *Resp. tamen secundo: negando consequens*. & probationem ejus: nam istæ voces complexæ satis à definitione excluduntur per genus definiti, quod est vox significativa simplex. Nam, *uti in fine dubii præcedentis dixi*, omnes hæc vocis divisiones pro diviso habent vocem simplicem: de oratione quippe, sive de voce complexa, ac divisionibus ejus, agemus infra. Istæ ergo voces complexæ, similesque aliæ sunt quidem voces categorematice: aut non una, sed plures sibi mutuo conjunctæ: quæ sunt propositionis vocalis prædicatum non simplex; sed complexum.

24. *Dico secundo*: vox syncategorematica est illa, quæ significantivè sumpta se sola nequit esse prædicatum propositionis vocalis; sed solummodo affectio quædam & modificatio prædicati. Sive est vox quædam, quæ significantivè sumpta esse nequit prædicatum propositionis vocalis; sed solummodo potest modificare ac qualificare significationem vocis categorematice, quæ prædicatum propositionis esse potest. Unde ad vocem syncategorematicam duæ requiruntur conditiones. *Prima est*: quod significantivè sumpta esse nequeat prædicatum propositionis. *Secunda est*: quod significantivè sumpta qualificare & modificare possit significationem vocis categorematice, cui adjungitur: verb. gr. *nullus, omnis, aliquis, doctus, celeriter, necessarius, contingenter, Petri, Pauli*, alique omnes casus obliqui sunt syncategoremata; soli quippe casus nominum recti sunt categorematice. Quia imprimis nulla istarum vocum significantivè sumpta esse potest se sola prædicatum propositionis vocalis. Nam prædicatum vocale est vox significans rem de alia re affirmatam aut negatam: atqui, *uti patet*, nulla istarum vocum significat rem, quæ de subiecto propositionis affirmatur aut negatur; ergo nulla istarum vocum est prædicatum vocale. *Præterea*: omnes istæ voces possunt qualificare ac modificare significationem vocis categorematice sibi adjunctæ. Quia unam vocem modificare ac qualificare significationem alterius vocis est unam vocem facere, ut alia vox, cui in orationis contextu adjungitur, aliter significet suum significet, quam alioquin significasset: atqui omnes istæ præfatæ voces faciunt, ut voces categorematice, quibus adjunguntur aliter significata sua significant, quam alioquin significassent; *uti clarum est: adeoque consideranti facile patebit*. Ergo omnes istæ præfatæ voces pos-

sunt modificare ac qualificare significationem categorematice, cui adjunguntur.

25. *Et ratio conclusiois ac definitionis à priori, mihi videtur esse hæc*: quia vox syncategorematica, *uti patet ex nominis Ætymologia*, est vox prædicabilis: *συζκατηγορησα* enim significat idem, quod *con-prædicatio*: ergo vox syncategorematica est illa; quæ cum alia voce con-prædicatur: atqui cum alia voce con-prædicari est esse illam vocem, quæ per se non prædicatur; sed solum afficit ac adhæret voci, quæ per se prædicatur: ergo vox syncategorematica est illa vox, quæ voci prædicabili ac categorematice adhæret, illamque afficit: atqui afficere & adhærere voci categorematice est vocem categorematice modificare ac qualificare: qualificare, inquam, non quoad entitatem; sed quoad suam significationem: ergo vox syncategorematica rectè definitur esse vox modificans significationem vocis categorematice.

SECTIO II.

Explicatur sententia Magistri Michaelis Paludani.

26. **C**UM hac definitione sic explicata ferme quadrat & coincidit definitio eximii mei Magistri Michaelis Paludani, loco supra citato. Ille enim categorema dicit esse vocem per se alicujus significantivam; syncategorema verò esse vocem, quæ cum per se nullius significantiva sit, alteri tamen voci, cui adjungitur, tribuit certum significandi modum. Quod ego in meis terminis soleo exponere sic: categorema est significantivum absolutum; syncategorema verò est significantivum modale: sive est modus significantivus. Eo enim modo, quo Physici explicant & distinguunt ens absolutum & ens modale in essendo; ita ego hic explicare soleo ens modale, & absolutum in significando: sive significantivum absolutum & modale. Ens absolutum vocant Physici, quod per se esse & existere potest; ita & ego categorema, significantivum absolutum voco: quia est vox, quæ per se significare & prædicari potest. Modum sive ens modale vocant Physici illud, quod per se existere non potest; sed solum adhærendo & modificando existentiam alterius: ita & ego syncategorema, modum significantivum voco; quia est vox, quæ non potest prædicari & significare se sola; sed solummodo modificando, & quasi adhærendo significationi alterius.

27. *Petes*: quomodo vox syncategorematica dicatur per se nihil significare; & tamen voci sibi adjunctæ certum significandi modum tribuere? *Ratio dubitandi est*: quia ista duo sunt sibi mutuo repugnantia; nam modum significandi tribuere, hoc ipsum est significare: si ergo vox syncategorematica nihil significet, quomodo certum significandi modum tribuet? *Resp.* illam eximii Magistri mei definitionem facere posse duos sensus. *Primus est hic*: vox syncategorematica neque separata, neque conjuncta alteri voci aliquid significat; atamen dum alteri alicui voci adjungitur, quantumvis ipsa nihil significet, tamen

tamen alterius vocis significationem modificat, illique certum significandi modum tribuit. Et hic sensus est planè falsus: *Ut bene probat ratio dubitandi facta*. Adeoque ab Eximio Magistro meo non intentus. *Ratio est*: quia, *uti jam dicebam*, syncategorema habet se in significando; uti se habet modus in essendo: ergo syncategorema debet categoremati tribuere certum modum significandi, sicut modus enti physico tribuit certum modum effendi: atqui modus tribuit certum modum effendi, etiam aliquid effendo: neque enim modi sunt purum nihil; sed entia verè realia. Ergo similiter syncategorema debet categoremati tribuere certum modum significandi, aliquid significando.

28. *Alter sensus est hic*: vox syncategorematica separata à consortio alterius vocis nihil potest significare; tamen dum in orationis contextu alteri voci adjungitur, tunc aliquid significat, hancque suam significationem significationi vocis sibi adjunctæ communicat. Et hoc nos vocamus, significando tribuere certum modum significandi. *Ratio est*: quia vocem significare est audientem ex occasione audire vocis concipere rem significatam: atqui audiens syncategorema in orationis contextu cum aliis vocibus constructum, ratione syncategorematis ita auditur aliquid concipit: concipit enim aliter & alio modo significatum categorematis per syncategorema modificati, quam conciperet si tali modo modificatum non fuisset. Ergo syncategorema cum categoremate in orationis contextu constructum verè aliquid significat. *Probatur minor*: quia quando audio dici *omnis homo est doctus*, aliter concipio significationem vocis *homo*, quam quando audio dici *homo est doctus*, vel *aliquis homo est doctus*: ad primam enim propositionem, quæ universalis est, concipio significationem vocis *homo* enumeranda copulative; at verò ad alteram propositionem, quæ indefinita, aut particularis est, concipio illa enumeranda disjunctivè. Ergo syncategorema cum categoremate constructum facit, ut audiens alio modo concipiat, significationem categorematis à se modificati, quam conciperet sua modificatione sembra. Differunt ergo categorema & syncategorema, non quod unum sit vox significantiva; alterum verò sit vox non significantiva; sed quod unum sit vox significantiva per se; alterum verò sit vox significantiva dependenter ab alia voce, cujus significationem modificat: sicut ens physicum & ens modale non differunt in eo, quod unum sit, alterum non sit ens reale; sed in eo, quod unum sit ens reale potens esse per se; alterum verò sit ens reale potens solummodo esse per aliud, & in alio, tamquam modificationis suæ subiecto.

29. Dixi hæc definitiones Magistri mei Paludani se me quadrare & coincidere cum meis *sect. I.* positis: non enim coincidunt planè & omnino, neque sunt inter se convertibiles. Nam definitiones Magistri mei aliquibus vocibus quadrant, quibus non quadrant definitiones meæ: ergo definitiones magistri mei cum meis definitionibus non sunt convertibiles, neque omnino coincidunt. *Probatur antecedens*:

quia definitio categorematis data à me non convenit casibus obliquis nominum: nam, *ut dixi sect. I.* omnes casus obliqui apud me non categorematice; sed syncategoremate sunt: illis tamen convenit definitio data à Magistro meo: ergo aliquibus vocibus convenit definitio Magistri mei, quibus tamen non convenit definitio mea. *Probatur antecedens*: definitio categorematis data à Patre Magistro Paludano est, *esse vocem per se significantivam, quæ potest significare aliquid se sola absque consortio cujuscumque alterius vocis, cujus significationem in orationis contextu modificet & cui quasi adhæreat*. Atqui casus obliqui nominum sunt voces per se significantivæ: ergo illis quadrat definitio syncategorematis tradita à Magistro meo Paludano. *Probatur minor*: quia inter voces habentes idem significatum principale impossibile est unam per se significantivam esse, alteram non esse: atqui casus recti nominum sunt voces per se significantivæ: ergo & casus obliqui sunt. *In hoc discursu omnia sunt clara præter majorem*. Illa ergo probatur: quia illa vox est per se significantiva, quæ habet significatum, quod per se potest significari: sive cujus significatum est per se significantivum. Sicut enim significantivum & significantivum se mutuo ponunt & tollunt; ita etiam significantivum per se, & significantivum per se. Atqui inter duas voces habentes idem significatum principale, impossibile est unam habere, alteram verò non habere significatum per se significantivum: ergo similiter impossibile est, ut inter duas voces habentes idem significatum principale, ut sit, altera non sit per se significantiva. *Major licet clara sit, adhuc tamen probatur*: quia vocem significare est vocem in audiente significationi sui conceptum causare; ergo illa vox potest se sola significare, quæ potest se sola in audiente significationi sui conceptum causare atqui omnis ista vox potest se sola significationi sui conceptum causare, quæ habet significatum, cujus conceptus solus causari potest: ergo omnis ista vox est se sola significantiva, quæ habet significatum se solo significantivum.

30. *Præterea*: Pater Magister Paludanus confundit syncategorema cum modo significantivo. Atqui casus obliqui nominum neque sunt, neque secundum Magistrum meum esse possunt modi significantivi: ergo neque apud ipsum esse possunt syncategoremata; sed esse debent categorematice: ergo definitiones nostræ inter se non convertuntur. Nam juxta meas definitiones, casus nominum obliqui non categorematice sunt; quamvis tamen non sint modi significantivi. *Probatur minor*: quia modus significantivus adjunctus alteri solummodo modo significantivo nihil potest significare, sed ut significare possit, necessario adjungi debet alicui significantivo absoluto: atqui casus nominum obliqui adjuncti solummodo alteri modo significantivo significare possunt: verè ergo cum discuntur

tempore, in illa tempore, nullo modo, sine ulla conscientia, &c. isti ablativi ibi significare possunt; ergo casus nominum obliqui non sunt modi significativi. In hoc argumento probanda est major, *facilis & minor*. Incipio ergo à majori: quia philosophandum est de modis significativis quoad potentiam significandi; sicut philosophamur de modis entitativis quoad potentiam existendi: atqui modus entitativus nulla ratione existeret potest adherendo solummodo alicui alteri modo; sed ut existat necessariò vel ipse, vel modus, cui adhaeret, adherere vel inhærere debet alicui enti physico & solido; ergo similiter modus significativus adjunctus solummodo alteri modo significare non potest; sed ut significet necessariò adjungi debet alicui significativo absoluto. Jam etiam proba prefatam illam syllogismum præcedentis minorem: quia vocem significare est illam significati sui conceptum in audiente causare: atqui isti præfati ablativi causant in audiente aliquem conceptum; uti per experientiam patet. Ergo significare possunt, ac etiam quandoque significant.

31. *Concludo ergo & dico*: hæc definitiones non esse inter se omninò convertibiles; sed habere se sicut magis & minus communia. Nam, uti ex dictis facile patere potest, omnis quidem vox prædicabilis est vox per se significativa; non tamen omnis vox per se significativa est vox prædicabilis, ut patet in obliquis nominum casibus. Item omnis vox per se non significativa quidem est vox solummodo comprædicabilis; non tamen omnis vox solum comprædicabilis est per se non-significativa: uti etiam patet in obliquis nominum casibus, & adverbis. Qualia sunt: *celeriter, tardè, doctè, benè, malè, &c.* Hæc enim omnia per se significativa sunt; non tamen per se prædicabilia sunt. Si verò me roges: Utra harum definitionum sit melior ac verior? Dicam magis placere priorè *sect. I.* datam ac explicatam; ob rationes ibi dictas. Interim utraque bona est; & parum interest utram sequaris. Optio ergo tibi datur.

SECTIO III.

Solutio quarundam objectionum militantium pro casibus obliquis nominum.

32. **O**bjicies primò: vox categorèmatica est vox potens esse prædicatum propositionis vocalis: atqui casus obliqui nominum possunt esse prædicatum prædicationis vocalis; ergo sunt voces categorèmaticæ. *Probatur minor*: quia verb. gr. hic in his propositionibus: *Isse ager est Titii; hoc prædium est Sempronii; isse liber est S. Augustini, &c.* isti genitivi sunt prædicata istarum propositionum; ergo casus nominum obliqui possunt esse prædicatum in propositione vocali. *Probatur antecedens*: quia in his prædicationibus: *hic ager est Titianus. Hoc prædium est Sempronianum. Isse liber est Augustinianus, &c.* ista adjectiva. *Titianus, Sempronianus, Augustinianus*, sunt prædicata: atqui adjectiva ista planè idem significant, quod isti genitivi; sunt

que cum illis plane synonyma: ergo etiam isti genitivi sunt prædicata in istis præfatis propositionibus. *Resp. negando minorem, & antecedens probationis*: quia (ut omittam hic rationem *sect. I. allegatam*) *Probatur antecedens*: quia tam prædicatum, quam subjectum propositionis vocalis debet esse casus rectus: atqui casus rectus & casus obliquus sunt duo repugnantia & incompatibilia: ergo similiter esse prædicatum, & esse casum obliquum sunt duo incompatibilia. *Probatur major*: quia istæ voces, quæ debent inter se necessariò identificari in suis significatis rectis, esse debent casus recti; ut evidens est. Atqui subjectum & prædicatum propositionis vocalis esse debent voces identificatæ sibi mutuò in suis significatis rectis: ergo debent esse casus recti. *Minorem hujus syllogismi tibi non proba: quia ex professo tractaturus illam sum inferius.*

33. *Instabis*: si isti genitivi non sint ibi istarum propositionum prædicata; quæ ergo sunt ibi prædicata? Omnis enim propositio habere debet prædicatum. *Resp. prædicatum istarum propositionum esse participium inclusum in verbo est.* Faciunt namque istæ propositiones hunc sensum: *isso ager est pertinens ad Titium. Hoc prædium est pertinens ad Sempronium. Isse liber est compositus à S. Augustino, &c.* Et ratio est: quia in propositionibus concretis prædicatum est illa vox, quæ cum subjecto identificatur in suo significato recto; & cujus significatum formale inexistit significato recto subjecti: atqui in istis præfatis propositionibus participia inclusa in verbo est sunt voces identificatæ cum istis subjectis quoad significatum rectum, & habent significatum formale inexistens significato recto subjecti: uti bona summulisæ hoc examini facile patebit. Ergo ista participia, non verò illi genitivi, sunt istarum propositionum prædicata. *Et ratio ulterior est*: quia omnes istæ propositiones sunt propositiones de *est secundo adjacente*: sunt enim propositiones, in quibus verbum est nullum post se habet prædicatum. Atqui in propositionibus de *est secundo adjacente*, participium in verbo est inclusum semper est prædicatum; ergo in istis præfatis propositionibus prædicata sunt participia inclusa in verbo est. *Sed de his omnibus plurima infra suo loco.*

34. *Unde ad tertium superioris argumenti syllogismum, neganda est minor*: scilicet hæc. Nomina adjectiva, *Titianum, Sempronianum, Augustinianum, &c.* planè idem significant, quod significant genitivi isti illis correspondentes. Nam isti genitivi de formali sive de principali significant significatum formale aut principale sui recti, à quo obliquè descendunt; ista adjectiva verò de principali non important significatum principale nominis primitivi, à quo derivantur; sed significant de principali aliquando imitationem, aliquando passivam possessionem, aliquando passivam originem, seu processionem, aliquando passivam directionem à suo themate (*ita enim grammatici vocant significatum principale vocis primitivæ, à qua similia adjectiva derivantur*) ergo ista adjectiva derivativa non significant idem, quod casus obliqui nominis primitivi à quo derivantur. *Probatur minor*: quia nomina ista adje-

adjectiva derivativa, verb. gr. *Titianum, Sempronianum, Catonianum, Platonianum, Augustinianum*, & alia similia, quandoque sunt nomina possessiva: quando scilicet prædicantur de rebus à Titio, Sempronio, Catone, Platone, Augustino possessis. Aliquando verò sunt imitativa: quando nimirum prædicantur de hominibus Titium, Sempronium, Platonem, Catonem, Augustinum imitantibus. Aliquando verò sunt patronimica: quando scilicet prædicantur de hominibus à Titio, Sempronio, Platone, &c. tamquam à sui effectivo principio descendentes. Aliquando verò sunt nomina regulativa: quando scilicet prædicantur de hominibus per regulam ac legem Augustini, Platonis, Catonis, &c. regulatis, ac directis. Atqui juxta omnes Grammaticos nomina derivativa, possessiva, imitativa, patronimica, & regulativa de formali significant passivam possessionem, imitationem, passivam processionem, & passivam directionem à suo themate: ergo ista nomina derivativa de formali non significant suum thema, sive significatum formale nominis primitivi, à quo derivantur; sed significant vel imitationem, vel processionem, vel directionem, vel possessionem à suo themate; quæ duo sunt valde diversa.

35. *Ex quo tandem patet ratio à priori*: cur in istis præfatis propositionibus ista adjectiva derivativa, sint ac esse possint potius prædicatum, quam casus obliqui nominum suorum primitivorum. *Ratio, inquam, à priori est hæc*: quia vox, quæ est prædicatum, debet esse vox cum suo subjecto identificata quoad significatum rectum, & habens significatum formale inexistens significato recto subjecti; ut pluribus infra dicam suo loco. Atqui ista nomina derivativa sunt talia; ut bono summulisæ facile patere potest. At verò casus obliqui nominum primitivorum neque significatum rectum habent, in quo cum subjecto identificentur: neque significatum formale significato recto subjecti inexistens habent. Cum namque dico: *is se ager est Sempronii. Isse homo est totus Platonis. Hæc opinio est Aristotelis, &c.* Neque Sempronieitas, neque Platoneitas, neque Aristoteleitas, quæ sunt significata formalia istorum genitivorum, inexistunt huic agro, huic homini, aut huic opinioni; sed quod illis inexistit, est possessio à Sempronio, imitatio Platonis, ac traditio ab Aristotele; ergo clara ratio est, cur potius ista nomina adjectiva derivativa, quam casus obliqui nominum suorum primitivorum possint esse propositionis vocalis prædicatum.

36. *Objicies secundò*: inter voces synonymas impossibile est unam esse, alteram verò non esse prædicabilem aut categorèmaticam: atqui casus rectus, & casus obliqui ejusdem nominis sunt voces synonymæ: ergo vel uterque, vel neuter casus est vox categorèmatica: atqui casus rectus est vox categorèmatica; ergo etiam casus obliqui ejusdem nominis sunt tales. *Probatur minor*: quia illæ voces sunt synonymæ, quæ habent idem planè significatum materiale, idemque planè significatum formale: atqui casus rectus, & casus obliqui ejusdem nominis

sunt tales voces: uti evidens est. Ergo sunt voces synonymæ. *Audivi, qui responderet negando majorem*: diceretque: inter voces synonymas unam posse esse categorèmaticam, alteram esse syncategorematicam: sicut inter illas una potest esse simplex, altera complexa: *juxta dicta dubio præcedenti: Sed responsum ineptum est; ac Philosopho indignum*: nam voces aliundè simplices & complexæ; aliundè verò dicuntur esse categorèmaticæ & syncategorematicæ: dicuntur namque simplices & complexæ non à sua significatione, sed à sola sua entitate; ut *dubio I. dixi*. At verò categorèmaticæ & syncategorematicæ dicuntur non à sua entitate, sed à sola sua significatione: uti patet ex dictis hoc toto dubio. Unde vox simplex & complexa debent solummodo esse diversæ entitatis, & possunt esse ejusdem significationis; ac vox syncategorematica & categorèmatica esse debent diversæ significationis; possuntque fortasse esse ejusdem entitatis: atqui vocibus diversæ significationis planè repugnat esse synonymas; cum eadem significatio sit de essentia synonymorum. Non tamen repugnat vocibus diversæ entitatis; quoniam cum diversitate entitatis stare potest identitas significationis. Ergo clara ratio est, cur potius inter voces synonymas possit una esse simplex, altera complexa, quam una categorèmatica, altera syncategorematica.

37. *Resp. ergo negando minorem, & majorem probationis. Ratio est*: quia ad voces synonymas non satis est significare idem significatum; sed debent idem significatum significare eodem modo: atqui casus rectus, & obliquus ejusdem nominis significant quidem idem significatum; non tamen eodem modo: ergo non sunt voces synonymæ. *Probatur minor*: quia significare eodem modo est significare eadem significatione actuali: atqui casus rectus & obliquus non significant suum significatum eadem, ac pariformi planè significatione actuali; ergo non significant eodem modo. *Probatur minor*; quia significatio actualis vocum est conceptus, quem format audiens de illarum significatis: atqui alium conceptum formamus audito nomine obliquo: uti patet per experientiam. Ergo nomen rectum & nomen obliquum ejusdem thematis ac radicis non significant suum significatum simili ac pariformi significatione actuali. *Præterea*: inter duas voces synonymas impossibile est unam habere, alteram non habere significatum rectum: atqui casus nominis rectus habet; casus verò obliqui non habent significatum rectum: ut dicebam supra. Ergo impossibile est illos casus esse voces synonymas. *Patet major*: quia vox habens significatum rectum nequit esse ejusdem significationis cum illa, quæ tale significatum non habet: ergo neque cum illa esse potest synonyma; quoniam voces synonymæ ejusdem significationis esse debent.

38. *Objicies tertio*: inter voces habentes idem significatum formale impossibile est unam esse, alteram non esse prædicabilem, ac categorèmaticam: atqui casus recti & obliqui ejusdem thematis

matris & radicis, sunt voces habentes idem significatum formale: ut supra dictum. Ergo vel uterque, vel neuter casus est vox prædicabilis, ac categorematica. *Resp. negando majorem*: nam, ut supra dicebam, ad prædicabilitatem vocis non satis est qualitas significati formalis; sed insuper requiritur significatum rectum; unde optimè fieri potest; ut inter voces idem omnino formale significatum habentes una sit, altera non sit prædicabilis ac categorematica. Quia scilicet altera habet, altera non habet significatum rectum ad prædicabilitatem omnino necessarium. *Quod bene notandum est*: ex eo enim in decursu hujus operis multa ad rem nostram facientia inferemus. Ut quod inter voces habentes idem significatum formale una possit latius patere, & de pluribus prædicari quam alia. Quod voces convertibiles ex parte significati formalis non sint semper etiam tales ex parte significati materialis, &c.

39. *Obijciat quartò*: Oportet philosophari de casibus obliquis nominum, sicut philosophamur de personis & temporibus obliquis verborum: atqui personæ & tempora obliqua verborum sunt voces prædicabiles ac categorematicæ: uti clarum est. Ergo similiter casus obliqui nominum sunt voces prædicabiles. *Antequam respondeam præmitte*, quid sit nomen & verbum rectum; quid verò nomen & verbum obliquum: sive quoniam casus in nomine sint recti & obliqui; & quænam personæ ac tempora in verbo sint recta & obliqua. Neque enim in hac materia omnes Grammatici loquuntur eodem modo. Casus vocis idem est, quod cadentia, sive terminatio vocis. Hinc enim *Aristoteles* in suis Antepredicamentis dicit denominativa esse illa, quæ ab uno nominis appellationem habent solo differentia casu. *Id est*: sola finali terminatione vocis differentia. Hinc casus rectus & obliquus vocis idem sunt, quod terminatio vocis recta & obliqua. Terminationem rectam quidam dicunt esse terminationem primævam & originariam; omnes verò alias terminationes ab hac primævâ obliquantes & declinantes, vocant terminationes obliquas. Juxta quem dicendi modum, in nominibus solus casus nominativus numeri singularis, si nomen numerum singularem habet; vel si illo careat, solus nominativus numeri pluralis erit terminatio recta: omnes verò alii casus, etiam nominativus pluralis, dum nomen numerum singularem habet, erunt terminationes obliquæ. In verbis verò sola prima persona indicativi modi, temporis præsentis, numeri singularis, erit terminatio recta; cum hæc sola sit terminatio originaria, & primævâ: omnes verò aliz personæ quorumcumque numerorum, temporum, & modorum, erunt terminationes obliquæ. Alii verò, & certè melius, in nominibus terminationem rectam vocant utrumque casum nominativum; tam scilicet pluralem quam singularem: in verbis verò terminationem rectam vocant omnes primas personas cujuscumque numeri, temporis & modi; alios verò quoscumque casus, & personas vocant terminationes obliquas.

40. Et hic dicendi modus (si mecum parum-

per grammatizare velis) mihi magis placet. *Ratio est*: quia si terminatio recta foret terminatio vocis primævâ ac originaria, concedendum foret, quod nomina heteroclyta deficientia in utroque suo nominativo haberent casum rectum; adeoque quod casus genitivus, vel dativus, vel alius quivis foret similium heteroclytorum casus rectus; quandoquidem aliquis istorum casuum sit istorum heteroclytorum casus primævus, & originarius. Item concedendum foret, quod verba impersonalia, ac verba anomala in prima persona deficientia haberent personam rectam. Sed hæc in bona grammatica plane absurda sunt; ergo & id, unde hæc sequuntur. *Præterea*: terminatio recta nominis & verbi vocatur ista, unde inchoari debet nominis declinatio, & verbi conjugatio: atqui nominis declinatio inchoatur ab utroque nominativo, & desinit in utroque ablativo, singulari scilicet, & plurali: item verbi conjugatio inchoari debet ab utraque prima persona, & desinere in utraque tertia. Ergo in nomine uterque nominativus, & in verbo utraque prima persona sunt terminationes rectæ. *Sed de his inferiores grammaticos plura roga. His positis*.

41. *Resp. ad argumentum, negando majorem*. Nam omne & solum nomen rectum est vox categorematica, & omnia nomina obliqua sunt syncategoremata: ut satis patet ex badenus dictis. At verò inter verba, neque omnia recta sunt syncategoremata, neque omnia obliqua sunt syncategoremata; sed utraque esse possunt tam categorematica, quam syncategoremata. Omnia quippe verba indicativi modi, omnium personarum & temporum, sunt voces categorematicæ; omnia verò alia verba quorumcumque modorum, temporum & personarum sunt voces syncategorematicæ. *Ratio est clara*: quia vox categorematica est vox potens esse prædicatum propositionis vocalis: atqui omnes verbi personæ per omnia tempora indicativi modi possunt esse prædicatum, & nulla persona alterius modi cujuscumque temporis esse potest prædicatum propositionis vocalis: ut evidens est. Nam per modum imperativum, optativum, conjunctivum, aut infinitivum non possumus affirmare, aut negare, aut propositionem facere; sed hoc soli indicativo modo proprium est. Ergo omnia & sola verba modi indicativi, sive sint recta sive obliqua, possunt esse voces categorematicæ.

42. *Insuper*. Vox categorematica debet habere significatum rectum: ut supra jam sæpè dictum est. Atque neque verbum, neque nomen obliquum potest habere significatum rectum; ergo neque verbum, neque nomen obliquum esse potest vox categorematica. *Resp. distinguendo majorem*: vox categorematica debet habere significatum rectum verbi: sic nego. Debet habere significatum rectum nominis: sic concedo. Eodemque modo distinguo minorem: atqui verba obliqua non habent significatum rectum verbi: sic concedo. Nam significatum rectum verbi est prima persona: verba autem obliqua non primam; sed secundam vel tertiam personam significant. Non habent significatum rectum nominis, sic nego. Nam significatum rectum nominis est casus nominativus: sive potius est significatum casus nomi-

mina-

minativi: at verò verba secundæ & tertiæ personæ indicativi modi esse significant significatum casus nominativi participii sui: nam *amas, amat, amatis, amant*, idem significant, quod *est amans, es amans, sunt amantes, estis amantes*. Quo posito tota corrumpit consequentia.

SECTIO IV.

Solutio aliquarum aliarum objectionum.

43. *Obijciat primò, contra nomina adjectiva*: vox syncategorematica idem est, quod vox comprædicabilis, sive quod vox modificativa vocis prædicabilis: atqui nomina omnia adjectiva sunt voces modificantes significationem vocis substantivæ, quæ per se prædicabilis est: ergo omnia adjectiva nomina sunt syncategoremata. *Resp. negando majorem*: sed vox syncategorematica est vox, quæ per se prædicatum propositionis esse non potest: sed solummodo modificare significationem vocis prædicabilis: sive est vox vocis prædicabilis tantum modificativa. Unde dico nomina adjectiva non esse syncategoremata: quia quantumvis sint significationem quarumdam vocum prædicabilitatem modificantia; non tamen sunt modificantia tantum: possunt quippe & prædicatum modificare, ac etiam per se prædicatum esse: uti consideranti, ac exempla inducenti clarum & obviandum est. Adeoque non syncategoremata; sed vera categorematica sunt.

44. *Obijciat secundò, contra signa syncategorematica, nullus, omnis, quidam, non-nullus, aliquis, &c.* Vox categorematica idem est, quod vox potens esse prædicatum propositionis vocalis: atqui istæ præfate voces possunt esse per se propositionis vocalis prædicatum; ergo sunt voces categorematicæ. *Prob. min.* in his prædicativis; *tu es nullus, Deus est omnia, ego solummodo sum unicus, &c.* *De confirmari potest ratione*: quia omnis vox, quæ per se potest esse propositionis subiectum, potest etiam esse propositionis prædicatum: atqui omnes istæ præfate voces sæpissime sunt propositionum vocalium subiecta: ordinatissime enim dicimus: *nullus est domi, aliquis est ibi mortuus, &c.* Ergo etiam esse possunt propositionum prædicata. *Resp. concedendo totum*: verissimum namque est istas voces, quando sunt propositionum subiecta, aut prædicata, esse syncategoremata: licet ex vi ordinariæ ac sibi debite significationis sint solummodo syncategoremata. *Neque est quod mixeris hoc*: nam sicut nomina adjectiva aliquando substantivantur, ut pluribus ostendit *Despauterius*: item sicut verba neutra aliquando activantur: ita etiam syncategoremata aliquando categorematizantur: mutanturque significationem categorematicam: supponunturque in orationis contextu, ac si vera forent categorematica: uti patet in exemplis bujus argumenti. *Et ratio est manifesta*: quia sicut nomen adjectivum substantivari est illud in contextu orationis supponi in significatione & virtute alicujus nominis substantivi; sic etiam syncategorema categorematizari est illud in contextu orationis supponi in significatione alicujus vocis categorematicæ: atqui istæ præfate voces syncategorematicæ in istis præfatis propositionibus sup-

Christi. Lupi Opera Tom. XII.

ponuntur in significatione, sive pro significatione alicujus vocis categorematicæ: ergo illic categorematizantur. *Patet min.* quia cum dico: *Deus est omnia, ego sum nullus, nullus est ibi, aliquis est ibi, &c.* sensus est hic, *Deus est omne ens, ego sum nullus homo, nullus homo est ibi, aliquis homo est ibi, &c.* Ergo manifestè istæ voces syncategorematicæ sibi supponuntur pro significatione alicujus vocis syncategorematicæ: adeoque categorematizantur.

45. *Obijciat tertio*: pronomina demonstrativa; scilicet, *hic, ille, iste, illic*, sunt voces categorematicæ: ergo etiam voces, *nullus, omnis, quidam, aliquis, &c.* *Tenet consequentia à pari*; quæ enim major ratio pro his, quam pro illis? *Antec. verò patet*: quia categorema est vox, quæ significatione sumpta esse potest propositionis prædicatum; atqui pronomina demonstrativa sunt sæpissime propositionum prædicata, ac subiecta: dicimus enim ordinatissime: *Petrus est iste, Joannes fuit ille, Paulus fuerat hic, ille fecit hoc; iste fecit istud, &c.* Ergo ista pronomina demonstrativa sunt categorematica. *Ita tenet Laurentius Giffene tract. 2. sect. 2. art. 4. Ad respondeo negando antecedens, & dico*: ista pronomina ex vi suæ ordinariæ ac sibi debite significationis esse syncategoremata. *Quod probò*: quia syncategorema est vox, quæ significatione sumpta nequit esse prædicatum vocale: atqui pronomina demonstrativa nequeunt esse prædicatum vocale: ergo sunt syncategoremata. *Probat minor*: quia vox potens esse prædicatum vocale debet esse vox significans aliquam formam de aliquo subiecto affirmabilem: atqui pronomina demonstrativa ex vi ordinariæ & sibi propriæ significationis non significant formam aliquam affirmabilem: ergo non sunt voces, quæ significatione sumpta possunt esse prædicatum propositionis. *Probat minor*: quia ista pronomina demonstrativa solummodo significant demonstrationem formæ: sicut signa syncategorematica non significant aliquam formam; sed solummodo vel distinctivam, vel copulativam, vel distinctivam, vel distinctivam enumerationem formæ per vocem proximè sequentem significatæ: ab hac quippe demonstrationis, ac enumerationis significatione vocantur pronomina demonstrativa, & signa ista vocantur distinctiva vel distinctiva, universalis vel particularis. *Et patet inductione*: v. g. cum dico: *Petrus est hic homo, bucephalus est ille equus, ista pronomina hic & ille non significant ullam formam de Petro aut Bucephalo affirmatam; sed demonstrant solummodo formam affirmatam; sive solummodo significant demonstrationem affirmatam. Sicut cum dico. Petrus est aliquis homo. Bucephalus est aliquis equus, istud signum aliquis non significat formam affirmatam; sed enumerationem, sive modum enumerandi inferiora formæ affirmatæ. Atqui significare demonstrationem formæ non est plus significare formam, quam significare enumerationem formæ sit significare formam; ergo pronomina demonstrativa nequeunt plus esse syncategorema, quam sint signa syncategorematica.*

46. *Et ratio hæc ulterius deduci potest*: quia categorema debet esse vox potens significare se sola; nam;

O

ut scilicet.

ut *sect. 2. dicebam*, quamvis non omnis vox se sola significans sit categorema; tamen omne categorema est, & esse debet vox seipsa significare potens. Atqui pronomina demonstrativa non sunt voces, quæ possent significare se solis: ergo non sunt categoremata; sed syncategoremata. *Prob. min.* quia illa vox se sola significare potest, quæ habet significatum, quod se solo significari, & ab audiente concipi potest: atqui pronomina demonstrativa pro significato suo non habent aliquod ens, aut aliquam formam, quæ se sola significari ac concipi possit: ergo neque sunt voces, quæ se solis significare possint. *Prob. min.* quia, ut *dicebam in discursu numeri præcedentis*, sicut signa syncategorematica non significant aliquod ens, aut aliquam formam; sed solummodo enumerationem, ac modum enumerandi inferiora formæ per vocem immediatè sequentem significatæ, v. g. cum dico: *Petrus est aliquis homo*, vox *aliquis* non significat aliquam formam de Petro affirmatam, sed solummodo modum enumerandi inferiora humanitatis per vocem *homo* significatæ, & de Petro affirmatæ. Sic etiam pronomina demonstrativa non significant ens aut formam de subiecto affirmatam; sed solum demonstrant, sive significant solam demonstrationem formæ per vocem sequentem significatæ. Ut cum dico: *Petrus est hic homo*. Vox *hic* non significat formam de Petro affirmatam; sed solummodo demonstrat humanitatem per vocem *homo* significatam, ac de Petro affirmatam. Atqui neque enumeratio, neque demonstratio formæ concipi aut apprehendi potest se sola sine forma enumerata aut demonstrata: ergo neque pronomina demonstrativa, neque signa syncategorematica habent significatum, quod possit se solo concipi ac significari: adeoque non possunt esse categoremata.

47. *Neque obest*: quod pronomina demonstrativa ex parte subiecti vel prædicati in vocali propositione solitariè posita non tantum significant se solis, sed etiam significant formam, aut rem de qua alia affirmatur, aut quæ de alia affirmatur, sicut quæ subiectum ac prædicatum propositionis vocalis. Tunc enim de illis philosophandum est, eo modo quo supra philosophabamur de signis syncategorematicis ex parte subiecti vel prædicati solitariè positis. Et dicendum: quod tunc non sint amplius syncategoremata: sed categoremata: vel certè quod sint syncategoremata categoremata. Tunc etenim non supponuntur in significatione sibi propria & ordinaria; sed in significatione, sive pro significato alicujus categorematis subintellecti. Cum enim dico: *ille est Petrus*, vel *Petrus est ille*. Sensus est *Petrus est ille homo*, vel *ille homo est Petrus*. Ubi clarum est, pronomine ille supponi pro significato subintellectæ vocis homo; adeoque categorematizari.

48. *Instat tamen Laurentius*; pronomina ista, sive per se ponantur, sive adjuncta aliis, semper significant idem: nimirum id quod demonstratur, v. g. quando dico: *hic homo currit*, & quando dico, *hic currit*. Pronomen *hic* utrobique significat Petrum, si Petrus utrobique demonstratur. Sed non ita est: nam si pronomine

hic utrobique idem significaret, tunc vox *homo*, in prima propositione posita nihil significaret, vel certè significatio ejus sensui propositionis superflua, ac ipsa vox inutiliter ac ipsa vox nugatoriè ibi posita foret: atqui consequens hoc absurdum est: vox *homo* enim ibi neque superflua est: neque significatione caret. Ergo etiam absurdum est dicere, pronomine *hic* utrobique idem significare. *Prætereà*: sicut, *ex jam dictis patet*, oportet philosophari de significatione, vocum *hic*, *iste*, *ille*, sicut philosophamur de significatione vocum *nullus*, *omnis*, *aliqui*, &c. Atqui cum dico; *nullus homo est domi*. Vox ista *nullus* utrobique non significat idem: in prima enim propositione significat significationem propria; in secunda verò significat significationem aliena ac mutata; ut etiam tradit *Laurentius art. 1.* Ergo similiter in istis præallatis propositionibus pronomine *hic* non significat utrobique, idem. *Alia ad horum pronominum constructionem spectantia vide apud Grammaticos.*

DUBIUM III.

Alia quadam quasiuncula ad categoremata, & syncategoremata spectantes.

49. **P** *Es primò*: Quid sit vox mixta? *Resp.* voces mixtas à Summulistis passim vocari has; *nemo*, *ubique*, *nullibi*, *semper*, *nunquam*, *aliquando*, *alicubi*, *aliaque* similes. Potest ergo definiri hoc modo; vox mixta est vox in significatione sua includens vel significationem categorematis & syncategorematis; ut vox *nemo*, quæ involvit significationem vocis *nullus* & significationem vocis *homo*; vel duorum syncategorematum; ut vox *nunquam*, *nusquam*, *ubique*, *semper*, &c. Involunt quippe significationem vocum *nullo tempore*, *nullo loco*, *omni tempore*, &c. Unde inter voces mixtas vox *nemo*, & vox *nihil* sunt categoremata, alia vero pleræque sunt syncategoremata. Nulla namque ex omnibus, quæ passim circumferuntur, esse potest prædicatum propositionis vocalis, nisi vox *nemo*, & vox *nihil*; ut *consideranti facile patebit*. Si autem quæras; quales voces mixtæ solum vocentur illæ, quæ involvunt vel significationem duorum syncategorematum, vel significationem categorematis cum significatione syncategorematis; non vero illæ, quæ duorum categoromatum significationem involvunt? Dicam hic pro ratione stare voluntatem communem omnium Summulistarum: aliam enim nullam ego scio. Nisi fortasse foret hæc: quia si voces involventes significationem duorum categorematum forent voces mixtæ, omnes omnino voces forent mixtæ: cum omnes significationem plurimum categorematum involvant: uti dixi *dub. 1. sect. 3.*

50. *Obiicies duo.* *Primum est*: categorema debet esse vox logicè simplex: atqui vox *nemo* non est logicè simplex; sed est composita & mixta: ergo vox *nemo* nequit esse categorema. *Secundum est*: Vox *nullus*, *quidam*, *omnis*, &c. significant etiam quædoque idem, quod *nullus homo*, *quidam homo*, &c.

Et. Ergo involvunt etiam significationem categorematis cum significatione syncategorematis: ergo sunt etiam voces mixtæ; & non simplices syncategorematicæ. *Ad primum respondeo negando minorem*: nam, ut *dubio primo dixi*, vox logicè simplex idem est, quod vox grammaticè simplex: atqui vox *nemo* est grammaticè simplex: ergo est etiam logicè simplex. *Ad secundum respondeo*: ista signa syncategorematica in sua ordinaria ac sibi debita significatione non includere significationem vocis *homo*, neque cujuscumque alterius categorematis: aliquando tamen supponi pro significato vocis *homo*, aut alicujus alterius categorematis: non quia voces mixtæ sunt; sed quia in contextu orationis ex singulari privilegio ab hominibus vocum ac locutionis suæ breviter venantibus quandoque mixtizantur ac categorematizantur: ut *dixi dub. 2. sect. 4.*

51. *Petes secundò*: Quotuplex sit vox syncategorematica? *Respondeo*: vocem syncategorematicam esse illam, quæ est affectiva & modificativa significationis vocis categorematicæ: adeoque varias posse assignari illius species. Alia est, quæ magis nata est modificare significationem prædicati. Quales sunt pleræque adverbia: v. g. *celeriter*, *doctè*, *bene*, *elegantè*, &c. Hujusmodi enim syncategoremata vocantur à Grammaticis adverbia: eo quod modificent, & quasi adiciantur in contextu orationis ad significationem participii vel expressè positi, vel in verbo inclusi. Dicimus enim: *equus est currens celeriter*, *Petrus est bene doctus*, *loquitur elegantè*, &c. Atqui participium ordinariè in contextu orationis est prædicatum: ergo adverbia sunt syncategoremata magis nata modificare significationem prædicati. Alia est, quæ magis nata est modificare significationem subiecti. Tales sunt omnia signa syncategorematica: hinc enim propositiones habentes prædicatum aliquo tali signo modificatum, v. g. hæc: *Petrus est nullus equus*, *omnis homo est omne risibile*, vocari solent propositiones inusitatis sermonis. *Ego tamen hoc limitarem ad signa universalia*: signa quippe particularia tam usitate possunt modificare significationem prædicati, quam subiecti, ut itatissime quippe dicimus: *Petrus est aliquis homo*, *est quoddam animal*, *est aliquid album*, &c. Alia est magis nata modificare significationem copulæ. Tales sunt hæc adverbia: *necessariò*, *contingenter*, *possibilitèr*, *impossibilitèr*, *essentialitèr*, &c. quæ faciunt propositionem esse modalem. Alia est indifferens ad modificandam significationem tam prædicati, quam subiecti. Tales sunt omnes casus obliqui nominum. Tam rectè enim dicimus; *liber Petri est aureus*, quam *Petrus est famulus Joannis*. Et apud me etiam talia sunt omnia signa syncategorematica particularia.

52. *Ratio verò*, cur putem & asseram signa syncategorematica particularia tam ordinatè, ac usitate construi cum prædicato, quam cum subiecto, est hæc: quia, ut habet famosissima regula Juris, *factum idem operatur quod expressum*: unde omnis vox, quæ in contextu orationis ponitur tacitè, potest poni expressè, & omne syncategorema potest istius categorematis significationem modificare expressè, cujus significationem modificat tacitè. Atqui signa syncategorematica particularia modificant significationem cujuscumque prædicati communis tam negati, quam affirmati, subintellectur, ac includitur significatio, vis, ac emphasis signi syncategorematici particularis: ergo signum syncategorematicum particulare tacitè modificat significationem cujuscumque prædicati communis; *Probatur minor*: quia hæc prædicationes: *Petrus est homo*, *Petrus est aliquis homo*. Item hæc: *Petrus non est equus*, *Petrus non est aliquis equus*: sunt planè synonymæ. Et generalitèr omnis prædicatio constans prædicato communi solitariè sumpto est omninè synonyma cum prædicatione constante eodem prædicato communi per syncategorematicum signum particulare modificato. Atqui prædicationes synonymæ esse debent ejusdem planè per omnia significationis: neque una potest includere aliquid significationis, quod non includatur in alia. Atqui ulterius prædicatio constans prædicato per syncategorema modificato includit in se syncategorematis istius significationem: quælibet namque prædicatio includit significationes omnium vocum in se expressè positarum. Ergo similiter ejusdem syncategorematis significationem includit prædicatio constans eodem prædicato solitariè sumpto. *Probatur major*: quia illæ prædicationes sunt synonymæ, quæ constant eisdem extremis eodem modo acceptis: hæc enim sunt ejusdem planè inter se significationis. Atqui prædicationes, de quibus hic agimus, constant eisdem extremis, ut *supponimus*: & ista extrema eodem modo accipiuntur. Ergo istæ prædicationes sunt synonymæ. *Prob. min.* quia si istæ prædicationes fuerint negativæ, prædicata capiuntur copulativè: si vero fuerint affirmativæ universales, prædicata capiuntur confusè: si vero fuerint affirmativæ singulares, vel indefinitæ, vel particulares, prædicata capiuntur determinatè: uti patebit ex *infra dicendis de speciebus acceptionum*. Ergo istæ prædicationes, de quibus hic agitur, semper constant eisdem extremis eodem modo acceptis. *Contra hunc discursum fieri quidam possunt aliqua argumenta; sed illa differo in alium locum, ubi regulas suppositionum exponam.*

53. *Petes tertio*: An divisio vocis significativæ in categorema & syncategorema sit adæquata? *Resp. neg. Probatur*: quia divisio adæquata est illa, in qua membra dividenda nullum habent medium negationis intra spheram & latitudinem sui divisi: atqui categorema & syncategorema intra

intra spheram ac latitudinem vocis significativæ habent medium negationis: dantur quippe aliquæ voces significativæ, quæ neque categorēmata, neque syncategoremata sunt, v. g. *euge, io, age, ergo, hui, bem*, aliæque similes interiectiones. Ergo divisio hæc non est adequata. *Quod interiectiones istæ categorēmata non sint, est evidens. Quod neque sint syncategoremata, probatur*; quia syncategorema debet esse vox sua significatione afficiens ac modificans significationem vocis prædicabilis. *Id est*: vel subjecti, vel prædicati, vel copulæ in propositione vocali. Atqui interiectiones nihil horum modificare possunt: ergo syncategoremata esse non possunt. *Probatur minor*: quia voces sua significatione modificantes significationem subjecti, copulæ, aut prædicati debent cum illis orationem continuare, ac in eodem orationis contextu constitui: atqui interiectiones orationis contextum non continuant; sed dividunt ac interpolant: vocantur namque interiectiones, eo quod inter diversos orationum contextus intermiscantur, ac intericiantur. Ergo interiectiones non possunt modificare significationem subjecti, copulæ, vel prædicati.

DISPUTATIO VIII.

De voce substantiali, essentiali,
substantiva, &c.

DUBIUM I.

Quid sit vox substantialis, essentialis, accidentalis?

I. Resp. & dico primò: Vox substantialis est vox, cujus principale significatum est substantia. Ut vox *homo, humanitas, rationale, rationalitas, Deus, Deitas, &c.* Vox vero accidentalis est illa, cujus principale significatum est accidens. Ut vox *album, albedo, flans, statio, justus, justitia, intelligens, &c.* Dicitur utrobique *cujus principale significatum est substantia vel accidens*: quia qualitas ac specificatio vocum desumi debet non ex significato secundario; sed ex primario: sicut specificatio actuum, potentiarum, habituum, aliorumque similium respectivo-rium, non ex objecto secundario; sed ex primario desumitur. Et sanè si substantialitas vel accidentalitas vocis ex secundario significato deberet attendi, quamplurimæ voces dici deberent substantiales, quæ à tota Schola habentur, & sunt accidentales; & è contra. Nam hæ voces: *alium, dulce, flans, sedens, loquens, &c.* sunt sine dubio accidentales; & tamen earum significatum rectum ac secundarium est verè substantia. Similiter hæ voces: *humanus, brutalis, equinus, leoninus, &c.* sunt sine dubio substantiales: earum tamen significata secundaria, ac materialia possunt esse, ac sæpè sunt accidentalia. Uti patet in hisce orationibus: *justitia humana, feritas leonina, cursus equinus, &c.* Ergo pro invenienda vocis ali-cujus substantialitate vel accidentalitate negligere oportet significatum secundarium; & at-

tendendum est solummodo primarium.

2. *Ex quo patet*: quod omnia omnino verba, & participia: item omnia omnino nomina verbalia (exceptis tamen quibusdam) sint voces accidentales. *Probatur prima pars, de participiis, & verbis*, quia vox accidentalis est illa, cujus principale seu formale significatum est accidens; atqui omnia omnino verba, omniumque verborum participia sunt voces pro suo formali significato habentes aliquod accidens: ergò omnia verba, omniumque verborum participia, sive sint activa, seu passiva, sive personalia, sive impersonalia, sive neutra, sive depōnentia &c. sunt voces accidentales: *Probatur minor*: Quia omnia verba de formali significant vel actionem, vel passionem, vel aliquam intentionalem operationem, vel aliquam qualitatem, aut simile quid: *uti facile cuique patebit per inductionem.* Atqui hæc omnia sunt accidentalia: ergo omnium verborum, ac participiorum significatum formale semper ac ubique est accidens.

3. *Probatur etiam secunda pars de nominibus verbalibus*: quia vox accidentalis est illa, cujus principale significatum est accidens: atqui omnia nomina verbalia, qualia sunt, *amor, odium, spes, timor, calefactio, frigsactio, creatio, statio, sessio, &c.* pro significato suo principali habent accidens: *uti patet.* Ergò omnia sunt voces accidentales. *Et ratio ulterior est*: quia omnis vox abstracta correspondens voci concretæ accidentali, est etiam vox accidentalis: atqui omnia nomina verbalia sunt voces abstractæ correspondentes suis verbis, quæ sunt voces concretæ accidentales: *uti jam diximus est*, v. g. hæc nomina verbalia, *odium, amor, statio, sessio, creatio, passio, locutio, &c.* sunt abstracta correspondentia his verbis concretis: *odi, amo, sto, sedeo, creo, patior, loquor, &c.* Et sic de alijs. Ergò omnia nomina verbalia sunt etiam voces accidentales. *Probatur major*: quia, *uti jam dixi*, voces dicuntur esse substantiales, vel accidentales à solo suo significato formali, vel principali: unde impossibile est, ut inter duas voces habentes idem principale significatum, una sit accidentalis, altera substantialis; sed necessariò vel utraque substantialis, vel utraque accidentalis est. Atqui vox concreta & abstracta illi correspondens semper habent idem significatum principale: *ut dicam disp. seq.* Ergò omnis vox abstracta correspondens voci concretæ accidentali, est etiam vox accidentalis.

4. Dixi, *exceptis tamen quibusdam*: quia primò excipere oportet quædam verba neutra: qualia sunt: *frondeo, floreo, flamma, gemma, & si qua sint alia hujusmodi.* Hæc enim verba non accidentales; sed sunt voces verè substantiales: cum earum significata formalia seu principalia, scilicet *gemma, flamma, frons, flos, verè sint substantiæ.* Secundò debes excipere verba substantiva *sum, existo, subsisto, & si qua sint alia.* Hæc enim verba neque accidentales, neque substantiales voces sunt; sed sunt voces substantialem & accidentalem transcendentes. *Ratio est*: quia illa vox dicitur transcendere vocem substantialem & accidentalem, cujus significatum principale transcendit significatum vocis substantialis & accidentalis, atqui istorum verborum sub-

stantivorum principale significatum est quid transcendens substantiam & accidens, quæ sunt significata vocis substantialis & accidentalis: ergò etiam ista substantiva verba sunt voces transcendentes vocem substantialem, & accidentalem. *Probatur minor*: quia significatum principale vocum, *sum, existo, subsisto* est essentia, existentia, subsistentia: atqui hæc tria sunt quid superius transcendens substantiam, & accidens: ego enim in illa opinione sum, ut putem tam essentiam, quam etiam existentiam, & subsistentiam esse quandoque substantiam, quandoque accidens. Ergo istorum verborum substantivorum significatum principale est quid transcendens substantiam & accidens quæ sunt principalia significata vocis substantialis & accidentalis.

5. *Dico secundò*: vox essentialis passim definitur hoc modo: *Est vox, cujus principale significatum est de essentia subjecti, de quo prædicatur.* Item vox accidentalis essentiali opposita passim definitur hoc modo: *Est vox, cujus principale significatum est de essentia subjecti, de quo prædicatur.* Sed salva magnorum Philosophorum ita definitum reverentia definitiones hæc non valent. *Probatur*: quia potest aliqua vox habere significatum formale seu principale alicui subjecto essentiali, & tamen isti subjecto non esse vox essentialis; sed accidentalis: ergo istæ definitiones non sunt cum suis definitis convertibiles: adeoque non valent. *Probatur antecedens*: quia vox *animal* habet significatum suum formale, nimirum animalitatem humanitatis essentiali; non tamen *animal* respectu humanitatis est vox essentialis. Similiter vox *animal* habet significatum formale essentiali irrationali, & irrationalitati: nam, *ut ego docui, & dicam in Anti Porphyrio*, irrationale non est vera differentia; sed solummodo modus essentialiter involvens animalitatem à se contractam: neque tamen *animal* respectu irrationalis, aut irrationalitatis est vox essentialis. Aliæque similia exempla possunt facile adduci & excogitari. Ergo potest aliqua vox alicui subjecto non esse essentialis, & tamen habere significatum suum principale illi subjecto essentiali. *Quod verò animal non sit de essentia humanitatis, aut irrationalitatis, aut irrationalis, præterquam quod evidens mihi videatur, adhuc tamen probò hoc discursu plane certo ac infallibili.*

6. Quia si animal foret de essentia humanitatis, aut irrationalitatis, etiam omnia prædicata essentialia animalis, forent essentialia humanitati: nam juxta primam regulam Antepredicamentalem, omnino infallibilem: omnia essentialia prædicata prædicati dicuntur de istius prædicati subjecto, eo modo quo prædicatum dicitur de illo. Atqui hoc consequens absurdum est: ergo & id, unde sequitur. *Probatur minor*: quia animal essentialiter est suppositum, adeoque suppositum est animal prædicatum essentiali: atqui suppositum non est humanitati prædicatum essentiali; quin immò est humanitati prædicatum repugnans: *ut dicam disp. seq. ac etiam alibi.* Ergò aliqua prædicata, quæ sunt essentialia animalis, non sunt essentialia hu-

manitati: adeoque neque animal est humanitati essentiali prædicatum.

7. *Dico tertio*: vox essentialis est illa, cujus adæquatum significatum, tam scilicet materiale, quam formale (*si sit vox concreta utrumque hoc significatum habens*) est de essentia subjecti, de quo prædicatur. Vox verò accidentalis est illa, cujus alterutrum, scilicet vel formale, vel materiale significatum non est de essentia istius subjecti, ad quod comparatur, vel de quo prædicatur, v. g. vox *animal, homo, vivens, substantia, &c.* respectu Petri aut Joannis sunt voces essentielles: quia earum adæquatum significatum, quod est suppositum habens animalitatem, persona habens humanitatem, res habens vitam, perseverantem, &c. est de essentia Joannis. Nam de essentia Joannis est non solum animalitas, & humanitas; sed insuper suppositivitas, & personalitas. At vero vox *album, stans, sedens, animal, homo, &c.* respectu humanitatis, aut irrationalitatis, sunt voces accidentales: quia vocum *album, stans, sedens*, significatum formale, & vocis *animal* significatum materiale non est de essentia humanitatis. Est ergo differentia, inter vocem substantialem & essentiali: nam, vocis substantialitas & accidentalitas ex solo significato primario & formali; at verò eius essentialitas & accidentalitas tam ex materiali, quam formali, significato attenditur. *Sed de hoc forsitan alibi latius.*

8. Hinc etiam vox accidentalis duplex est: altera, quæ substantiali; altera, quæ essentiali opponitur. Quæ inter se nullatenus sunt confundendæ, aut convertendæ: cum non convertibiles; sed excedentes & excessivæ sint. Nam licet multæ voces accidentales oppositæ substantiali sint etiam accidentales oppositæ essentiali, & è contra; multæ tamen etiam sunt accidentales hoc modo; non tamen illo. Ergo hæ duæ voces accidentales possunt de sese mutuo particulariter affirmari & negari: adeoque sunt excedentes & excessivæ: *Probatur, antec.* quia v. g. hæ voces, *rationalis, risibile, discursivum, &c.* respectu animalis sunt voces accidentales oppositæ essentiali: cum earum formalia significata non sint de essentia animalis. Non tamen sunt voces accidentales oppositæ substantiali: cum sint voces substantiales, habentes significatum formale, quod est substantia. Similiter hæ voces, *coloratum, quale, segregativum visus, &c.* sunt accidentalitates oppositæ substantiali; non tamen sunt accidentales oppositæ essentiali, si comparentur ad album; respectu albi enim sunt voces essentielles. Ergo aliquæ voces sunt accidentales utroque; aliquæ vero alterutro tantum modo. *Et ratio à priori est*: quia vox accidentalis, opposita substantiali significat accidens prædicamentale; vox vero accidentalis essentiali opposita significat accidens prædicabile: atqui hæc duæ accidentia inter se non convertibilia; sed excedentia & excessiva sunt: *ut notum est intelligenti bosce terminos.* Ergo etiam hæ duæ voces accidentales sunt excedentes, & excessivæ.

Suntque inter duas hæc divisiones, præter dictas adhuc duæ aliæ differentie. *Prima est*: quod dantur aliquæ voces significativæ, quæ neque sunt substantiales, neque accidentales; nullæ autem est assignabilis vox significativa, quin

respectu alicujus subiecti sit vel essentialis, vel accidentalis: immo quin respectu alicujus subiecti sit essentialis, & respectu alicujus etiam sit accidentalis. *Primum patet*: quia hæ voces, *ens, unum, verum, bonum*, & aliæ similes voces significatione sua substantiæ & accidens transcendentis: item hæ voces, *intelligens, sciens, sapiens, justus, misericors, intellectio, scientia, justitia, misericordia*, aliæque similes Deo, & creaturis communes voces, si capiuntur in summa sua latitudine, & communitate: item hæ voces *chymera, mons sine valle*, & aliæ similes ens rationis fictum significantes: neque sunt substantiales, neque accidentales: cum earum formale significatum neque sit substantia, neque accidens; sed vel aliquid fictum, vel aliquid transcendens.

10. *Patet etiam secundum inductionem*: nullam enim mihi assignaveris vocem, quin statim tibi assignavero aliquod subiectum, respectu cujus sit vel essentialis, vel accidentalis. Dico, *nullam esse vocem assignabilem, quæ non sit essentialis vel accidentalis respectu alicujus subiecti*: quia non qualibet vox respectu cujuscumque subiecti essentialis, vel accidentalis est: plurimæ namque voces respectu alicujus subiectorum neque essentialis, neque accidentales sunt: verb. gr. vox *animal* respectu Dei, Angeli, aut lapidis, aliorumque similium subiectorum, de quibus prædicari non potest, neque essentialis, neque accidentalis est: cum esse vocem essentialem, vel accidentalem, supponat vocem de subiecto esse prædicabilem. *Verum etiam est tertium*: quia etiam mihi assignabis vocem, quin etiam statim duo tibi assignavero subiecta, de quorum uno prædicatur essentialiter, de altero verò accidentaliter. Scio quosdam ab hac regula excipere vocem *ens*, quam dicunt ratione suæ universalissimæ transcendentis de omnibus prædicari essentialiter, & de nullo accidentaliter, sed revera excipi non debet. Nam vocem *ens* de multis etiam prædicari accidentaliter, ostendam suo loco.

11. *Altera differentia est*: quod vox dicatur substantialis, vel accidentalis ex se, nullo habito respectu ad subiectum, de quo prædicatur, vel prædicari potest. Unde vox, quæ respectu unius est substantialis, respectu alterius nequit esse accidentalis. *Et ratio est clara*: quia vox substantialis est illa, cujus significatum principale est substantia: vox accidentalis est illa, cujus significatum principale est accidens. Atqui eadem res, quæ respectu unius est substantia, nequit respectu alterius esse accidens; sed accidens semper accidens, & substantia semper substantia est. Ergo similiter eadem vox nequit respectu unius subiecti esse substantialis, & respectu alterius accidentalis. At verò vox dicitur essentialis, vel accidentalis non solummodo ex se; sed ex respectu habito ad subiectum, de quo prædicatur. Et hinc eadem vox respectu unius subiecti essentialis; respectu alterius est accidentalis; v. g. voces *animal, sensitivum*, & aliæ similes respectu hominis sunt essentialis; respectu rationalis verò sunt accidentales. Posset hic inquiri: an eadem vox respectu ejusdem subiecti

esse possit simul essentialis, & accidentalis: & alia quædam: *sed differo illa in locum commodiorum.*

DUBIUM II.

Quid sit vox substantiva, quid adjectiva?

12. **H**Arum vocum cognitio Philosopho valde necessaria est, & ex earum ignorantia in turpes quandoque labimur errores. Earum autem cognitio à Grammaticis potius, quam à Philosophis petenda est. Grammatici tamen in modo loquendi, & hæc voces definiendi non planè conveniunt. Quidam enim definitiones suas ita formant, ut soli nomini substantivo & adjectivo quadrent: aliorum verò definitiones omni voci substantivæ, tam nomini quam verbo quadrant. Et horum Grammaticorum loquendi modus ac stylus nobis est assumendus ac retinendus. Primum ergo *Verpeus lib. 1. grammaticæ*, non vocem, sed nomen substantivum, hoc modo: *est nomen, quod cum verbo absolvit orationem*: Nomen verò adjectivum, hoc modo definit: *nomen adjectivum est illud, quod cum verbo non absolvit orationem*. Despaute-rius verò *lib. 8. gramm. cap. 1.* non nomen, sed vocem adjectivam & substantivam in communi prout tam nomen, quam verbum comprehendit, definit hoc modo: *vox substantiva est illa, quæ in orationis contextu substat adjectivæ; adjectiva verò est, quæ perfecte significare non potest, nisi adjiciatur alicui voci substantivæ*. Pro quarum definitionum intellectu sciendum est, quid sit unam vocem in orationis contextu alteri substat; quid alteri adjici.

13. Aliqui dicunt hoc nihil esse aliud, quam significari significatum formale unius haberi à significato recto alterius vocis, & significari significatum rectum unius vocis habere significatum formale alterius vocis: ita ut vox, cujus significatum rectum significatur habere significatum formale alterius, dicatur substat; illa verò, cujus significatum formale significatur haberi, dicatur adjici; v. gr. in his orationibus: *homo doctus, Deus æternus, equus currens*, &c. voces *homo, Deus, equus*, dicuntur substat vocibus *doctus, æternus, currens*: adeoque hæ voces dicuntur istis adjici, seu adjacere: quia harum significata formalia significantur haberi à significatis rectis istarum aliarum vocum, quibuscum construuntur. Sensus enim istarum orationum est hic: homo habens doctrinam, Deus habens æternitatem, equus habens cursum. *Neque huic explanationi deest ratio*: nam oportet, inquirunt, philosophari de *substatre & adjacere* in significando, quod vocibus competit; sicuti philosophamur de *substatre & adjacere* in essendo, quod rebus competit: atqui unam rem substatre, vel adjacere alteri, nihil est aliud, quam unam rem habere aut recipere in se aliam, & unam rem haberi vel recipi ab alia: ergo similiter unam vocem alteri substatre vel adjacere in significando, nihil erit aliud, quam significari significatum unius vocis habere, vel haberi à significato alterius vocis, modo jam dicto.

14. Explicatio hæc pulchra apparet, ac elegans; eamque aliquando sui secutus: pro nunc tamen mihi non placet. *Sic enim contra illam argumentor*: potest alicujus vocis formale significatum significari haberi à significato recto alterius vocis; & tamen illa vox in significando isti alteri non adjici; ergo unam vocem in orationis contextu alteri adjici, non est idem, quod ejus formale significatum taliter significari. *Probatur antecedens*: quia in his orationibus: *homo est animal, Petrus est homo, equus est brutum*, &c. alijque similibus, prædicato substantivo constantibus, vox *animal* non adjicitur voci *homo*: & generaliter nullum istorum prædicatorum adjicitur in significando suo subiecto. Atqui tamen significatum formale vocis *animal*, scilicet animalitas, significatur ibi haberi à significato recto vocis *homo*: *uti clarum est*. Sensus enim istius prædicationis est hic: homo est suppositum habens animalitatem. Ergo potest alicujus vocis significatum formale significari haberi à significato recto alterius vocis; & tamen illa vox in significando non adjici huic. *Major vix indiget probatione*: nam vox substantiva nulli alteri voci potest adjici: cum *ad alteri adjici*, sit differentia constitutiva, & distinctiva vocis adjectivæ à substantiva: saltem si de adjectione propriè dicta loquamur; sicut hic loquimur, ac loqui debemus. Alioquin enim extendendo nomen adjectionis, posset omne prædicatum dici adjici suo subiecto: sed, *uti dixi*, hæc extensio hic fieri nequit. Atqui, *uti clarum est*, vox *animal* est vox substantiva; ergo in ista præfata propositione non adjicitur voci *homo*.

15. *Resp. ergo cum Despaute-rio, loco citato*: unam vocem in orationis contextu per se stare, alteri substatre, aut alteri adjici, nihil esse aliud, quam unam vocem posse vel non posse seipsi sine adminiculo alterius vocis perficere sensum, sive reddere perfectam significationem: ita ut vox non potens sine alia perfecte significare, dicatur adjici alteri; vox verò sine alterius adminiculo potens perfecte significare, dicatur stare per se, & substatre aliis; v. g. voces, *homo, Deus, equus, animal, albedo, gratia, dulcedo, rationalitas*, &c. sunt voces substantivæ: quia sunt voces, quæ se solis, absque eo quod adjiciantur sive construuntur cum alia aliqua voce, perfectam significationem reddunt. At verò hæ voces: *humanus, divinus, episcopalis, consularis, albus*, aliæque similes, sunt voces adjectivæ: quia se solis non perficiunt sensum, neque perfecte significant, adjici seu construi debent cum aliqua alia voce substantiva. Si quippe dicas *equinus*, aut *humanus* aut *consularis*, perfectum sensum non facis; sed statim rogareris: quid equinum? Actio, natura, vel corpus? Quid consulare? Fascis, domus, vel vinum?

16. Unde præfatarum definitionum hic est legitimus sensus: vox adjectiva est vox, quæ se sola perfecte significare non potest; sed ut perfecte significet, opus habet adminiculo alicujus alterius vocis, cui adjiciatur, & quacum construatur. Vox verò substantiva est illa, quæ se sola sine alterius adminiculo perfecte significare potest. *Ratio hu-*

jus est: quia oportet philosophari de substantivo & adjectivo in significando, sicut philosophamur de adjectivo & substantivo in essendo: atqui res adjacens est illa, quæ se sola stare non potest; sed requirit fulcimentum, ac sustentaculum alterius: res verò substans est, quæ se sola sine alterius adminiculo stare potest. Ergo similiter vox adjectiva, seu adjectivum in significando debet esse vox, quæ ad perfecte significandum requirit adminiculum alterius vocis: vox verò substantiva, seu substantivum in significando debet esse vox potens perfecte significare se sola.

17. *Objicies*: juxta hunc philosophandi modum vox adjectiva planè coincidet, nulloque modo differet à voce syncategorematica: consequens absurdum est, ac contra dicta *disp. præced.* Ergo & id unde sequitur. *Probatur sequela majoris*: quia secundum jam dicta, vox adjectiva est vox non potens significare se sola: atqui etiam vox syncategorematica est vox non potens significare se sola: *ut dictum est disp. præced.* Ergo vox syncategorematica, & vox adjectiva planè coincident. *Resp. neg. sequelam mai.* Nam in mea sententia vox syncategorematica est vox non potens se sola esse prædicatum propositionis: atqui quam plurimæ voces adjectivæ possunt se solis esse prædicatum propositionis: *uti est manifestum*. Ergo vox adjectiva non potest coincidere cum syncategoremate. Sed neque coincidit in sententia eximii Magistri mei *Paludani*. Nam licet syncategorema, & vox adjectiva conveniant in eo, quod ad significandum indigeant adjumento ac fulcimento alterius vocis; indigent tamen modo longè diverso. Nam syncategorema requirit adminiculum alterius vocis ad significandum simpliciter: nam sine tali adminiculo nullatenus significare, nullumque facere sensum, neque perfectum, neque imperfectum potest. At verò vox adjectiva requirit adminiculum alterius vocis non ad significandum simpliciter; sed solummodo ad significandum perfecte, & completè: vox quippe adjectiva se sola quidem significare, & sensum facere potest; sed non potest facere sensum perfectum, & absolutum. Adhuc, ergo in sententia Magistri *Paludani* manifesta est differentia vocis adjectivæ à syncategoremate.

DUBIUM III.

Adhuc magis explicantur præfata definitiones.

18. **E**X quibus omnibus patet: quod differentia vocis substantivæ ab adjectiva desumenda non sit ex rebus significatis: ut voluerit quidam. Quidam enim voces has definiunt hoc modo: *vox substantiva est illa, quæ significat ad modum per se stantis. Vox adjectiva est illa, quæ significat ad modum adjacentis*. Definitiones bonæ sunt, sed à suis Auctoribus malè intellectæ. Passim enim intelligunt eas sic: vox substantiva est, quæ significat formam per se stantem. Quales sunt voces: *animal, homo, Deus, humanitas, deitas*, &c. Vox adjectiva est, quæ significat formam adjacentem. Quales sunt voces: *rationaliale, album, visibile, stans, sedens*, &c. *Sed, ut*

uti dixi, definitiones bonæ sunt; sed pessimè intellectæ. *Quod probat*: quia tam vox substantivæ, quam adjectivæ indifferenter significat modum formam per se stantem: modò formam adjacentem: ergo pessimè dicitur vox substantivæ esse illa, quæ significat formam per se stantem; adjectivæ verò esse illa, quæ formam adjacentem significat: cum hanc vel istam formam significare utriusque voci commune sit. *Probatur antecedens*: nam omnes hæc voces, homo, animal, Deus, rector, consul, creator, dealbator, statio, sessio, albedo, dulcedo, &c. sunt voces substantivæ: hæc verò voces, animalis, humanus, equinus, brutalis, albus, niger, stans, sedens, &c. sunt voces adjectivæ: uti clarum est & evidens. Et tamen aliquæ ex illis indifferenter significant formam adjacentem, aliquæ formam per se stantem: uti etiam patet.

19. Differentia ergo harum vocum non ex rebus, sive formis significatis; sed ex modo significandi desumi debet. Tenor enim præfatarum definitionum est hic: vox substantivæ est, quæ ad modum per se stantis: adjectivæ est, quæ per modum adjacentem significat. Sed vide ne & hic erres. Aliqui enim summulsi, inter quos & ego aliquando fui, volunt diversum hunc modum, penes quem distinguimus hæc voces, se tenere ex parte rei principaliter significatæ. Hoc sensu: vox substantivæ est, quæ significat suum principale significatum ad modum formæ per se stantis; vox verò adjectivæ est, quæ significat suum principale significatum per modum formæ adjacentis; v. g. vox album vox adjectivæ est: quia significat albedinem tamquam ab alio habitam, & adjacentem suo subjecto. At verò vox albedo substantivæ est: quia significat albedinem non significando adjacentiam ejus, ac si illam non haberet, & ac si esset res per se stans, nullique adiacens.

20. Sed modus hic philosophandi mihi amplius non placet. Quia non video, quomodo voces substantivæ concretæ, præsertim accidentales, significant suum principale significatum ad modum per se stantis. Nam hæc voces substantivæ, Rex, consul, Episcopus, creator, cantor, &c. pro formali suo significato habent, regnum, consulariam, Episcopatum: sed quomodo hæc ad modum per se stantis significant, sæpe quidem ore dixi, mente tamen nunquam benè cepi. Quia significare per modum habitus, & significare ad modum per se stantis sunt repugnantia, & opposita: atqui omnis omnino vox concreta significat suum formale significatum per modum habitus: quomodo ergo aliquæ illud significant per modum per se stantis? minor patebit disp. sequenti. Major verò probatur: quia haberi ab aliquo, & haberi à nullo sunt repugnantia: atqui per se stare est haberi à nullo: illa enim, quæ ab aliquo habentur, præsertim si habeantur tamquam forma à subjecto, aut natura à supposito, non dicuntur per se stare; sed ab alio dependere, sustentari, ac fulciri: alteri incumbere ac innituntur, ut patet in humanitate Christi à verbo supposita, & in albedine à pariete subjecta. Ergo significare rem aliquam ad modum per se stantis, & significare illam ad modum habitus: ad modum, inquam, quo formæ à subjecto, vel na-

tura habetur à supposito, sunt etiam repugnantia: atqui multæ voces concretæ substantivæ significant suum formale significatum tamquam formam habitam à subjecto, vel supposito: ut patebit disp. sequenti. Quomodo ergo illæ voces significant suum formale significatum ad modum formæ per se stantis?

21. Unde difficultatem resolvo, ac dico: differentiam harum vocum à se mutuo neque ex formis principaliter significatis, neque ex modo, quo formæ ab illis significantur; sed ex modo, quo ipsæmet voces significare possunt, esse desumendam. Hujus ergo definitionis: vox substantivæ est quæ significat ad modum per se stantis, sensus legitimus est hic: vox substantivæ est illa, quæ in significando habet modum entis per se stantis, sive quæ in significando imitatur entia per se stantia. Nam sicut entia per se stantia, ad hoc ut existant, non requirunt adminiculum alterius entis, cui incumbant, & innituntur; sic etiam voces substantivæ, ad hoc ut significant, sensumque perficiant, ac perfectam significationem expleant, non opus habent succursu alterius vocis. Similiter hujus definitionis: vox adjectivæ est vox significans per modum adjacentis, sensus legitimus est hic: vox adjectivæ est illa, quæ in significando habet modum entis adjacentis, sive quæ in significando imitatur entia adjacentia. Nam sicut entia adjacentia existere nequeunt sine alio, cui incumbant, & à quo fulciantur; sic etiam voces adjectivæ significare perfectè, ac sensum explere non possunt sine adminiculo alicujus vocis substantivæ.

22. Objicies contra hæc omnia: vox turpe, vox continens, arida, aliarque similes sunt voces adjectivæ: atqui illæ voces perfectè significant per se, nulli alteri voci adjectæ: ergo male definitur vox adjectivæ, & substantivæ modo jam explicato: nam definitio vocis substantivæ à nobis data totaliter quadrat vocibus istis adjectivis. Probat minor: quia in his orationibus: Ab Anglia ad continentem parum intercepeditis est. Et vocavit aridam terram: Genes. I. Turpe jacens mulier multo madefacta lyeo. Ubi istæ præfate voces sensum perficiunt, nulli tamen alteri voci adiiciuntur. Resp. illas præfatas voces, aliarque illis similes ex sua primæva, & originaria institutione esse quidem adjectivas: attamen in istarum orationum contextu esse substantivas, vel potius substantivatas. Nam voces adjectivas substantivari, & à sua originaria significatione transportari ad aliam, apud Grammaticos neque infrequens, neque inelegans est. Pro cuius pleno intellectu (spero enim fore, ut hujus rei cognitio logico non sit inutilis) sit

DUBIUM IV.

Quidnam sit vocem adjectivam substantivari?

23. **R**esp. cum Gregorio Ariminensi in 1. dist. 5. quæst. 1. art. unico ad secundum. Et De Spauterio tum 1. tum 8. lib. Gram. Hoc nihil esse aliud, quam sub nomine adjectivo in orationis contextu solitariè posito subaudiri substantivum, cui deberet adjecti: v. g. cum dicimus, justus in

perpetuum vivent. Frigidissimum hominis est cerebrum. Observantissimus æqui, &c. Itæ voces adjectivæ, justus, frigidissimum, æqui, ibi substantivantur: quia sub illis subaudiuntur voces illæ substantivæ, quibus deberent adjecti, sive quibus obferantur deberent construi. Sensus enim istarum orationum est hic: justus homines in perpetuum vivent. Frigidissima pars hominis est cerebrum. Observantissimus juris, vel actionis æquus. Hæc autem adjectivarum vocum substantivatio fit duobus præsertim modis. Primò: subintelligendo aliquod nomen substantivum particulare, certum, ac determinatum. Ut cum dicimus: justus in perpetuum vivent, subintelligendo nomen specificum substantivum homines: Aut cum dicimus: ego perdidit omnes meos molares, subintelligendo dentes. Sic etiam dicimus: album ovi, album prætoris, depositum, mutuum, præcarium, &c. Subintelligendo nomen substantivum contractus. Secundò: fit hæc substantivatio (& hic modus frequentissimus est) subintelligendo nomen substantivum generale ens vel res. Ut cum dicimus: triste lupus stabulis. Turpe jacens mulier, &c. sensus enim est: est tristis res, est turpis res, aut turpe ens.

24. Objicies 1. hæc regulam grammaticorum: mobile pro fixo, tacitum si subdit, habetur: quod si non subdit tacitum, neutri generis sit. Id est: Si nomen adjectivum in contextu orationis ponatur se solo, ob subauditum nomen aliquod substantivum sortitur sensus istius substantivi; si verò ponatur se solo, nullo substantivo subintellecto, debet poni in genere neutro. Ergo adjectivum in orationis contextu aliquando ponitur substantivè, ac substantivatur, nullo substantivo subintellecto: ergo adjectivum substantivari non est sub illo intelligi substantivum, cui deberet adjecti. Resp. Despauterium (cujus est ista regula) aliosque Grammaticos nequaquam velle, nomen adjectivum aliquando poni in oratione substantivatum nullo substantivo subaudito. Si enim hoc vellet, sibi contradicentia vellent. Volunt ergo subintelligi semper aliquod substantivum: aut quandoque hoc nomen esse aliquod specificum, ac generalissimum ens, vel res: uti jam dixi. Et sic clara est præfata regula. Sensus enim ejus est hic: si nomen adjectivum in oratione substantivatur subintellecto aliquo substantivo specifico ac determinato, tunc adjectivum illud poni ac construi debet in genere istius substantivi subintellecti; v. g. hæc nomina adjectiva molaris, & continens, quando in oratione substantivantur, primum poni debet in genere masculino: quia subintelligitur substantivum determinatum dicitur vel lapis. Posterius verò construi debet in genere feminino: quia subintelligitur nomen terra. At verò si adjectivum substantivatur non subintellecto aliquo substantivo determinato; sed solummodo subintellecto substantivo vago, ac generalissimo ens, vel res, tunc adjectivum illud construi debet in genere neutro. Ergo sub adjectivo substantivato semper subintelligitur nomen aliquod substantivum: sed aliquando determinatum, aliquando vagum.

25. Objicies secundò: si toties nomen adjecti-

vum substantivetur, quoties illi substantivum generale ens vel res, subintelligitur: ergo nomen adjectivum toties substantivatur, quoties prædicatur: consequens hoc absurdum est: ergo & id unde sequitur. Patet minor: quia secundum omnes Grammaticos, ac etiam Logicos nomina adjectiva prædicantur sæpe adjectivè: adeoque non toties substantivantur, quoties prædicantur. Major verò probatur: quia quando nomen adjectivum prædicatur, semper illi subintelligitur nomen ens vel res: ergo si nomen adjectivum toties substantivatur, quoties illi nomen ens vel res, subintelligitur, toties substantivatur; quoties prædicatur. Probat antecedens: in his prædicationibus: homo est albus, homo est rationalis, homo est risibilis, &c. Prædicata ista adjectiva prædicantur adjectivè: atqui sub illis intelligitur nomen ens vel res. Faciunt enim hunc sensum: homo est res habens albedinem, homo est ens habens rationalitatem, &c. Ergo sub prædicato adjectivo, etiam dum adjectivè prædicatur, semper subintelligitur nomen ens, vel res.

26. Resp. negando seq. mai. ad probationem nega antecedens: ad cuius probationem nego minorem, & dico: esse planè falsum, quod hæc propositiones: homo est albus, homo est rationalis, aliarque similes, reddant hunc sensum: homo est ens vel res habens albedinem, vel rationalitatem. Quod probat: quia si hæc propositio homo est albus, redderet hunc sensum: homo est ens habens albedinem; etiam hæc propositio: aliquid ens est album; faceret hunc sensum: aliquid ens est ens habens albedinem. Item hæc propositio, homo est ens, faceret hunc sensum: homo est ens habens ensitatem. Atqui hi sensus planè absurdi, & nugatorii sunt: ut quisvis Grammaticus statim judicabit. Ergo etiam absurdum est, unde id sequitur. Probat sequela majoris: quia in prædicationibus constantibus eodem prædicato, eodem modo accepto, illud idem prædicatum facit ubique eundem sensum, ac supponit pro eodem; atqui hæc duæ prædicationes: homo est albus; & aliquid ens est album, constant prædicato eodem, eodem modo accepto: uti patet. Prædicatum enim utrobique accipitur disjunctivè. Ergo illud prædicatum utrobique facit eundem sensum: ergo si in prima prædicatione faciat hunc sensum: homo est ens habens albedinem; in secunda faciet hunc: aliquid ens est ens habens albedinem.

27. Præfate ergo prædicationes faciunt hunc sensum: homo est habens albedinem, est habens rationalitatem: non subintellecto nomine ens aut res. Quod ostendo hoc ad hoc discursu: quia prædicata adjectiva aliter significant, aliumque sensum faciunt, dum prædicantur substantivè: sive dum in prædicatione substantivantur. Atqui dum prædicantur substantivè, eandem significationem habent, idemque planè significant, ac significant, dum prædicantur adjectivè; nisi quod tum illis subaudiatur nomen substantivum, ens vel res. Ergo istud nomen illis subaudiri nequit, dum prædicantur adjectivè. Major est clara, & evidens: Si enim utrobique eandem significationem, eundemque sensum facerent, quare potius ibi, quam hic substantivè prædicarentur? Minor verò probatur: quia album,

bum, stans, currens, rationale, &c. sunt prædicata adjectiva, quæ in his prædicationibus, *homo est albus, homo est currens, est rationalis, prædicantur adjectivè*; in his verò, *homo est albus, homo est currens, est quid rationale, prædicantur substantivè*. Atqui in istis prædicationibus ista prædicata in nullo diversam significationem, aut diversum sensum faciunt; nisi quod illis, dum prædicantur substantivè, subaudiatur nomen *ens* vel *res*, non subauditum dum prædicantur adjectivè. Nam ego saltem in istis prædicatis aliam differentiam videre non valeo: significationem quippe eorum formale utrobique est idem: adeoque eorum differentia ex eo desumi non potest. Desumi ergo debet ex eo, quod illis substantivatis pro significato rectè subaudiatur nomen *ens* vel *res*, non subauditum illis, dum adjectiva manent. Et sic habetur intentum. Fateor tamen, quod has adjectivas prædicationes, *homo est albus, est stans, est rationalis, &c.* sæpè in praxi scholastica exponamus hoc modo: homo est ens habens albedinem, est res habens stationem, &c. Sed cum ita exponimus, parum præcisè sumus: propriam prædicati significationem, ac suppositionem parum triturasimus. Unde dum præcisè ac accuratè loqui volumus, loqui debemus, uti jam dixi.

28. Dictum jam est; nomina adjectiva adjectivè sumpta posse esse propositionum prædicata. Hujus ergo occasione petes: an nomina adjectiva adjectivè sumpta etiam esse possint propositionum subjecta? Resp. cum Gregorio Ariminensi, loco supra citato, negativè, & dico: quod nomina adjectiva toties substantivatur, quoties in prædicatione subjunguntur. Et ratio est: quia nomen adjectivum toties in orationis contextu substantivatur, quoties nulli alteri nomini adjicitur, aut incumbit: atqui toties nomen adjectivum nulli alteri nomini adjicitur, quoties in prædicatione subjicitur: prædicationis enim subjectum nulli alteri voci potest adjici. Potest quidem prædicatum adjici subjecto, subjectum tamen nullatenus potest adjici prædicato. Ergo toties nomen adjectivum substantivatur, quoties in prædicatione subjicitur: Patet minor: quia unam vocem in orationis contextu alteri adjici, est unam vocem sine alia non posse perficere ac explere sensum: atqui quo ad expletionem sensus, quidem quandoque prædicatum à subjecto; nunquam tamen subjectum dependet à prædicato: ut per inductionem facile patere poterit. Ergo licet quandoque possit prædicatum subjecto; nunquam tamen potest subjectum adjici prædicato.

29. Circa quod etiam hoc advertit: quod sicut nomina adjectiva quandoque substantivantur; ita etiam è contra nomina substantiva quandoque adjectivatur. Probatur: quia nomen adjectivum est nomen impotens se solo perficere & explere sensum: ergo tunc nomina substantiva adjectivantur, quando ita sumuntur, ut non possint reddere perfectum sensum: atqui nomina adjectiva quandoque ita sumuntur: ergo quandoque adjectivantur. Probatur: subsumptum inductione: verb. gr. in illo Terentii in Eunuchis: *Quis etiam insuper scelus, postquam*

ludificatus est, Virgini vestem omnem misere distulit. Ibi nomen substantivum & abstractum scelus ponitur in significatione adjectivi & concreti nominis *scelerosus*. Simileque loquendi formalæ passim in Terentio sunt obvia. Ita quoque sanctus P. meus Augustinus lib. 3. de Civit. cap. 23. dicit: *Ex quo intelligi potest, quantum multitudinem mortium habere potuerit turbidus confictus armorum; quando tantam habuit iudiciorum vel examinata cognitio.* Dicit mortium pro mortuorum: adeoque vocem abstractam ac substantivam mortium adjectivat, ac concretizat. Et cap. 19. dicit, *Servitia libertate donarent.* Dicit servitia pro servos: adeoque vocem servitia abstractam cum quadam elegantia concretizat. De quo vide Doctissimum, & nunquam satis laudandum Commentarium Eximii Magistri nostri Leonardi Coquæ, V. servitia. Possent hic adhuc quedam alia discuti, discussione non indigna. Qualia sunt; quid propriè sit illa substantia, qua una vox in oratione substantivatur? An sit idem, quod regimen? An sit species acceptionis? &c. Sed hæc omnia, ne longus sim, hic omitto.

SECTIO V.

Corollaria quedam ex præcedentibus deducta.

30. EX quibus tandem deduci possunt quedam notatu digna. Primum est: quod inter duas voces habentes planè idem significatum formale, immò & inter voces habentes idem significatum tam formale, quam materiale, una possit esse substantiva; altera verò esse adjectiva. Prima pars probatur: quia verb. gr. hæc voces, *brutum, brutale: homo, humanum: animal, animale: equus, equinum, &c.* habent semper idem formale significatum: scilicet brutalitatem, humanitatem, animalitatem, &c. Earum tamen prima est substantiva; altera est adjectiva. Probatur etiam secunda pars: verb. gr. inter has voces, *amans, amator: creans, creator: regens, rector: dominans, dominator, &c.* Prima est adjectiva; secunda est substantiva: Atqui istæ voces (dummodo tamen ista participia non in vi, & significatione participii; sed in significatione nominis participialis sumas: de qua distinctione dicam aliquid disp. seq.) tam de formali, quam de materiali, idem planè significant. Ergo inter duas voces, idem planè significatum, tam formale, quam materiale, habentes, una substantiva, altera adjectiva esse potest. Cujus ratio à priori est: quia, uti supra dub. 3. dixi, harum vocum distinctio & specificatio non ex rebus significatis; sed ex modo significandi desumi debet. Minor probatur: quia vox *amator* de formali significat vel amorem, vel potiùs propendeatiam quamdam habitualem; quam etiam de formali significat nomen participiale *amans*. Item vox *amator* de materiali significat omnem illam rem, de qua potest prædicari: atqui omnem illam etiam significat hoc participiale *amans*: nullum quippe assignaveris subjectum, de quo verè affirmatur *amator*, de quo

non possit similiter verè affirmari *amans*. Ergo hæc duo nomina concreta *amator* & *amans*, ac idem est iudicium de omnibus aliis supra positis, habent idem planè significatum, tam materiale quam formale.

31. Secundò deducitur: voces substantivas quandoque prædicari essentialiter, quandoque etiam accidentaliter: adeoque esse quandoque essentielles, quandoque accidentales voces. Quod sæpe essentialiter prædicentur, nulli potest esse dubium: nam omnes hæc voces substantivæ, *homo, animal, brutum, equus, corpus, substantia, &c.* manifestè prædicantur essentialiter. Quod quandoque accidentaliter prædicentur, etiam probatur: quia hæc voces, *Deus* & *homo*, sunt voces substantivæ: atqui hæc voces de sese mutuo prædicantur accidentaliter: hæc namque prædicationes, *Deus est homo, homo est Deus*, sunt prædicationes accidentales: cum neque *Deus* de essentia hominis, neque *homo* sit de essentia Dei. Ergo nomina substantiva prædicari etiam possunt accidentaliter. Similiter hæc voces, *redemptor, creator, prædestinator, gubernator, pictor, professor, cantor, detractor, calumniator, &c.* sunt voces substantivæ: & tamen de multis subjectis prædicari possunt accidentaliter. Et ratio à priori est: quia prædicari essentialiter habet se ad voces substantivas; sicut prædicari accidentaliter habet se ad voces adjectivas: atqui voces adjectivæ non semper accidentaliter; sed quandoque accidentaliter, quandoque prædicantur essentialiter: uti clarum est. Ergo similiter voces substantivæ non semper essentialiter; sed quandoque essentialiter, quandoque etiam prædicari possunt accidentaliter. De quo plura alias.

32. Tertio deducitur: voces substantivas & adjectivas indifferenter esse quandoque substantiales, quandoque accidentales. Ac proinde hæc voces se habere sicut excedentia & excessiva. Probatur: quia hæc voces substantivæ, *homo, brutum, equus, animal, lapis, planta, &c.* sunt substantiales: cum earum formale significatum sit substantia. Hæc verò substantivæ voces, *cantor, equitator, creator, calumniator, detractor, &c.* sunt accidentales: cum earum formale significatum sit accidens. Idem similiter patet de vocibus adjectivis: nam hæc voces, *albus, niger, dulcis, stans, sedens, &c.* sunt adjectivæ, ac simul accidentales: hæc verò, *rationalis, sensitivum, corporeum, risibile, &c.* sunt adjectivæ & simul substantiales: cum earum principale significatum sit substantia.

35. Quarto deducitur: quod omnis omnino vox abstracta sit substantiva, & nulla sit adjectiva: item quod omne omnino verbum sit vox adjectiva. Primum patet: quia vox substantiva est illa, quæ se sola sine adminiculo alterius potest perficere sensum: atqui omnis omnino vox abstracta id potest: uti quivis per singularum inductionem facile colliget. Ergo omnis omnino vox abstracta est substantiva. Patet etiam secundum: quia vox adjectiva est vox, quæ sine alia voce vel expressa, vel subaudita (quod addo ob voces adjectivas substantivatas) non potest reddere sensum. Atqui nullum verbum potest se solo reddere sensum, nisi aliquod nomen vel ex-

primatur, vel subaudiatur. Ergo omne verbum est vox adjectiva. Scio quidem inter verba quedam adjectiva, quedam substantiva vocari: sed hoc non obest meo dicto: verba enim quedam vocantur substantiva, non quia voces substantivæ sint; sed ob rationem longè aliam: quam assignabo infra agens de verbo.

DISPUTATIO IX.

De voce concreta & abstracta.

I N hisce vocibus, præsertim in concreta, later tota emphasis & subtilitas non solum philosophica, sed cuiuscumque etiam alterius scientiæ. Hujus significationem ac prædicandi modum si perfectè penetraveris, in omni materia subtilis & acutus eris: si verò ignoraveris, aut solummodò superficie tenus cognoveris; ubique tenebras, nique spinas & tribulos reperies. In modo loquendi circa Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, ac Divinæ incarnationis; ubi de idiomatum communicatione agitur, ac de prædicatorum essentialium, & notionalium mutua prædicatione, turpissimè errabis, ac inepties. Ac præterea, ad me quod attinet, totum meum Anti-porphyrum in voce concreta fundo: tibique promitto, si vocis concretæ significationem ac prædicationem rectè intellexeris, ambobus pedibus ac manibus in Anti-porphyrum mei sententias lubentissimè ibis.

DUBIUM I.

Quid sit vox concreta, quid abstracta?

2. Resp. & dico: Vox concreta est vox significans formam cum subjecto. Vox abstracta est vox significans solum formam sine subjecto; verb. gr. voces, *albus, Deus, homo, animal, sensitivum, rationale, risibile*, alique similes, sunt voces concretæ: quia significant formam albedinis, deitatis, humanitatis, animalitatis, rationalitatis, sensibilitatis, &c. simul significando subjectum, suppositum, vel personam, in quibus formæ istæ subjunguntur vel suppositantur. Album quippe idem est, quod subjectum, seu corpus habens albedinem: homo idem, quod persona habens humanitatem: Deus idem, quod subsistens habens deitatem: animal idem, quod suppositum habens animalitatem: rationale & sensitivum idem, quod res habens rationalitatem, & sensibilitatem, &c. At verò voces *albedo, humanitas, deitas, rationalitas, animalitas, &c.* voces abstractæ sunt: quia significant solum formam, non significando ejus subjectum, vel suppositum, à quo habentur.

3. Et hinc vocem concretam & abstractam ego ordinariè sic definire soleo: vox concreta est vox significans unum per modum habitus; alterum per modum habentis. Vox abstracta verò est vox significans solum formam habitam. Nam voces, *album, Deus, animal, alique similes*, idem planè significant, quod

subiectum habens albedinem, habens deitatem, habens animalitatem. Et generaliter omnis omnino vox concreta, sive substantialis, sive accidentalis, sive substantiva, sive adiectiva, semper significat duo: unum tamquam habitum ab alio; alterum tamquam habens aliud. Et hinc in voce concreta orta est distinctio significati in formale & materiale; item in rectum & obliquum. Res enim per vocem concretam significata ad modum habentis, vocatur significatum rectum & materiale; illa verò, quæ per modum habitus significatur, dicitur significatum obliquum & formale. Ut dixi latius supra.

4. At verò vox abstracta non significat formam habitam cum subiecto habente, neque unum per modum habitus, & alterum per modum habentis; sed significat solummodo formam habitam; verb. gr. vox *albedo* non significat subiectum habens albedinem: sed solum albedinem, non consignificando subiectum. Similiter vox *humanitas* non significat personam habentem humanitatem; sed solummodo humanitatem, non consignificando personam. Præcisè ergo differentia vocis abstractæ à concreta, sita est in hoc: quod vox concreta formam habitam cum subiecto habente, ac formam per modum habitus; subiectum verò per modum habentis significet: at verò vox abstracta solum formam habitam significet. Discrimen ergo inter hæc voces est duplex: unum desumitur ex parte significati: vox concreta quippe habet duo significata, formam scilicet cum subiecto: vox verò abstracta unicum solummodo, solum scilicet formam. Alterum desumitur ex parte modi significandi formam, quæ est utrique voci commune significatum: alio namque modo formam habitam significat vox concreta; alio modo vox abstracta. Vox concreta enim significat illam per modum habitus; abstracta verò minimè: significat quidem formam ab aliquo subiecto habitam; non tamen per modum habitus.

5. Ratio huius est: quia significare formam per modum habitus, non est solummodo significare formam, quæ habetur; sed est significare formam, quæ habetur, quatenus habetur. Id est: simul cum sui habentia, seu habitione passiva. Atqui vox abstracta non significat habitionem formæ à se principaliter significatæ: nam, uti per experientiam patet, dum aliquam vocem abstractam audimus, quidem de forma cogitamus, illamque concipimus; de illius verò passiva habentia, aut in suo subiecto inexistencia planè & omnino nihil. Ergo voces abstractæ quidem significant formam habitam; non tamen per modum habitus. Præter experientiam, adhuc pro minori facit ratio: quia si vox abstracta significaret formæ habentiam, jam non abstracta; sed concreta foret: omnis quippe & sola vox concreta significat formæ habentiam. Consequens absurdum est: ergo & antecedens. Probatur sequela maioris: quia vox concreta est vox significans formam cum subiecto: atqui omnis vox significans formam passivam habentiam, significat formam cum

subiecto: ergo si vox abstracta significaret formæ habentiam, jam foret vox concreta. Probatur minor: quia formæ passiva à subiecto habentia est formæ cum suo subiecto unio, conjunctio, & concretio: atqui significari non potest formæ cum subiecto unio, nisi consignificetur ipsum subiectum, cui forma unitur: ergo similiter significari non potest formæ passiva à subiecto habentia, nisi significetur, vel consignificetur ipsum subiectum, à quo forma habetur: ergo omnis vox significans formæ habentiam, etiam consignificat formæ subiectum: adeoque significat formam cum subiecto. Certum ergo sit, à voce abstracta quidem significari formam habitam; non tamen per modum habitus.

6. Ex quo patet: quid in definitione vocis concretæ intelligi debeat nomine formæ, quid nomine subiecti. Dico enim, nomine formæ & subiecti non debere intelligi solum formam informantem, aut inhærentem cum suo subiecto informationis, aut inhærentis; sed intelligi debet forma cum subiecto suæ prædicationis: ita ut definitionis hic sit legitimus sensus: vox concreta est illa, quæ significat formam simul consignificando subiectum, de quo prædicatur, vel prædicari potest. Quæ duæ significationes formæ & subiecti non sunt eadem, neque inter se convertuntur; sed sunt planè disparatæ: suntque respectu sui mutuo magis ac minus communes. Nam omnis forma & subiectum informationis est quidem forma & subiectum prædicationis; non tamen è contra: ut pulchrè ostendit Gregorius Ariminensis in 2. dist. 1. quæst. 5. art. 2. ad 2. ex Commentatore super 3. phys. comm. 18. 19. & 20. Et patet: nam forma prædicata respectu subiecti, de quo prædicatur, habet se modo sicut forma ad subiectum informationis: modo sicut forma ad subiectum adhærentis inhærentis, aut suppositationis: modo sicut vestis ad vestitum: modo sicut locus ad locatum, modo sicut actus ad objectum: modo sicut subiectum ad formam informantem, adhærentem, inhærentem, vel suppositatam: modo sicut vestitum ad vestem. Locatum ad locum, &c. Sicuti exempla inducere volenti facilè fiet obvium. Ergo forma & subiectum prædicationis nullatenus confundi, aut converti possunt cum forma, & subiecto informationis.

7. Ac ratio huius mei dicti est clara: quia in definitione vocis concretæ nomine formæ & subiecti intelligitur omne habitum & omne habens: ut dixi num. 3. Vel potius intelligitur res significata per modum habitus, & res significata per modum habentis: atqui hæc res inter se quidem comparantur semper tamquam forma & subiectum prædicationis; non semper tamen sese habent tamquam forma & subiectum informationis: sed habent se modo hoc, modo isto modo: uti statim dicebam. Ergo in hac definitione, nomine formæ & subiecti intelligi debet non forma & subiectum informationis; sed forma cum subiecto prædicationis. Et sanè si in definitione nomine formæ & subiecti intelligeremus formam cum subiecto informationis, quam plurimæ voces verè concretæ, dicendæ forent non esse concretæ:

cretæ: cum plurimæ sint, quæ non significant formam cum subiecto informationis.

8. Sed petes: quomodo omne significatum per modum habitus & habentis semper vocetur forma & subiectum, si semper à parte rei forma & subiectum non sunt? Resp. istas res congruentissimè vocari formam & subiectum; ac dici inter se habere proportionem formæ & subiecti: non quidem informationis; sed prædicationis: uti jam dixi. Nam prædicatum, sive formam prædicatam respectu rei, de qua prædicatur, vocari formam, & illam rem respectu formæ de se prædicatæ vocari subiectum, in Philosophia neque inusitatum, neque novum est: nam Commentator Philosophi diversis in locis 12. Met. comm. 39. 8. Met. comm. 6. et alibi sæpe, vocat subiectum dispositum, ac prædicatum vocat dispositionem. Atqui dispositum & dispositio idem est, quod subiectum & forma: sive semper dispositio est forma sui dispositi. Ergo etiam prædicatum, sive forma prædicata respectu rei, de qua prædicatur, rectè vocatur forma. De quo vide Gregorium Ariminensem in 1. dist. 8. quæst. 3. art. 2. ad 3. Et magis latè, ac elegantèr quæst. 2. art. 1. ad 2.

DUBIUM II.

De duplici significato vocis concretæ.

8. Petes 1. quodnam sit significatum principale vocis concretæ: an scilicet materiale, an verò formale? Resp. significatum ejus principale esse significatum formale: adeoque significatum materiale esse solummodo secundarium. Probatur: quia significatum primum est illud, quod à voce significatur per se, ratione sui; secundarium verò est illud, quod à voce significatur ratione alterius: atqui vox concreta suum significatum formale significat ratione sui; & materiale significatum significat solummodo ratione sui significati formalis. Vox quippe concreta est vox significans formam consignificando subiectum. Ergo in voce concreta significatum formale est primum, ac materiale est secundarium. Et ratio ulterior est: quia, uti jam dixi aliquoties, significatum vocis est objectum vocis: atqui inter objecta formale est primum, materiale est secundarium: ergo idem etiam dicendum est de significatis.

10. Circa quæ significata adverte ulterius: adhuc aliud latum discrimen esse inter voces concretæ significatum formale & materiale. Nam significatum formale semper est aliqua res certa, & determinata: significatum vero materiale ordinariè est quid vagum, indeterminatum, ac multiplex, v. g. vox *albus* de formali importat determinatam formam albedinis: de materiali vero importat aliquid planè vagum, ac indeterminatum: importat enim quodcumque albedinis subiectum: nimirum hominem, cynum, parietem, nivem, lanam, cretam, omnemque aliam rem, quæ in se albedinem habet. Sic etiam vox *visum* de formali importat determinatam formam visionis; at vero de materiali im-

Christi. Lupi Opera Tom. XII.

portat hominem, lapidem, parietem, equum, omnemque aliam rem, quæ videtur. Et ratio est: quia vox concreta de formali significat rem, quæ habetur; de materiali vero importat rem, quæ habet: atqui contingit eandem rem haberi à pluribus: uti evidens est. Ergo significatum formale vocis concretæ potest esse unum, certum, & determinatum; licet ejus significatum materiale sit quid multiplex, vagum, ac indeterminatum; Et ratio ulterior est: quia significatum materiale & formale habent se sicut objectum formale & materiale: atqui idem objectum formale sæpè respicit & specificat plura ac diversa objecta materialia: ergo similiter idem significatum formale potest respicere ac specificare diversa significata materialia. Et sic vox concreta potest cum unitate significati formalis habere multipliciter significati materialis.

11. Hoc tamen non sic intellige, quasi vox concreta de materiali semper plura significet actu; hoc quippe falsum est: actu enim ordinariè de materiali solummodo significat unum. Quod probo: quia vox actu solummodo significat illud, de quo prædicatur: v. g. cum dico, *homo est albus*, vox *albus* ibi de materiali importat solum hominem. Cum dico, *paries est albus*, tunc de materiali importat solum parietem: Et sic ulterius. Atqui vox concreta prædicatur ordinariè de unico subiecto: ergo etiam ordinariè de materiali unam rem certam, ac determinatam actu significat. Cum ergo dico, vocem concretam de materiali significare plura: hoc intelligi debet, non de significatione actuali; sed de aptitudinali. Ut sit hic sensus: vox concreta habet potentiam significandi plura significata materialia: quæ quidem actu non semper significat; significare tamen potest, quando ad significandum debitè supponitur, ac applicatur. De quo plura forsitan in alio loco.

12. Ratio verò supra posita majoris est: quia vox concreta actu de materiali solummodo significat illud, cui actu affirmatur inexistere ejus significatum formale: atqui illius formale significatum actu affirmatur inexistere soli isti rei, de qua prædicatur: ergo vox concreta actu de materiali significat solum istam rem, de qua prædicatur. Probatur major: quia vox concreta actu de materiali solummodo significat illam rem, ad quam significandam in orationis contextu supponitur & applicatur: nam sicut ignis, aut aliud quodvis agens naturale non calefacit omne illud, quod ex natura sua calefacere potest, sed solummodo illud, ad quod hic & nunc applicatum est: sic etiam vox in orationis contextu posita non significat actu omne illud: quod significare potest; sed illud solummodo, ad quod significandum hic & nunc supponitur & applicatur. Atqui vox concreta in contextu orationis applicatur ad illam solummodo rem de materiali significandam, cui affirmatur inesse ejus significatum formale: uti clarum est. Ergo etiam vox concreta illam solummodo rem actu de materiali significat.

13. *Petes 2.* quomodo distinguatur vocis concretæ significatum materiale à formali? *Resp.* aliquando distingui realiter, aliquando ratione sola, aliquando realiter inadæquatè, aliquando realiter adæquatè, aliquando tamquam rem à re, aliquando tamquam rem à modo. Quæ omnia facillè patebunt inducendo singulorum exempla: v. g. in his vocibus, *album, dulce, flans, sedens, intelligens, ambulans, &c.* significata formalia sunt albedo, dulcedo, statio, sessio, intellectio, ambulatio: significata verò materialia sunt istarum formarum subiecta, quæ à formis istis realiter differunt, quandoque tamquam res à re, quandoque tamquam res à modo; *uti patebit facile consideranti*: In his vocibus concretis, *Deus omnipotens, æternus, immensus, &c.* significata formalia sunt deitas, omnipotentia, immensitas: significata verò materialia sunt divinæ personæ: quas ab illis formis constat distingui sola ratione. De quo vide pulchram doctrinam *Commentatoris apud Ariminensem in 1. dist. 8. q. 2. art. 1. ad 2.* In his verò concretis vocibus, *homo, animal, equus, brutum, &c.* significata materialia sunt supposita; formalia verò sunt naturæ suppositæ: quas ab ipsis suppositis constat distingui realiter; sed inadæquatè.

14. Et hinc sunt quædam voces concretæ, quæ habent suum formale significatum cum quibusdam significatis suis materialibus realiter identificatum; à quibusdam verò realiter distinctum. Præter exempla jam adducta, adhuc sunt alia. Tales enim etiam sunt hæc voces: *justus, misericors, benevolus, sciens, volens, amans, &c.* Nam earum formalia significata sunt iustitia, misericordia, benevolentia, scientia, volitio, amor; significata verò earum materialia sunt homo, Angelus, Deus. Atqui istæ formæ ab hominè, & Angelo distinguuntur realiter; cum Deo vero realiter identificantur. Ergo istæ voces habent suum formale significatum cum quibusdam suis materialibus significatis realiter identificatum; à quibusdam verò realiter distinctum.

15. *Petes 3.* an vox concreta & abstracta illi correspondens habeant idem significatum formale, seu principale? *Resp.* non habere significatum principale planè adæquatè idem: differunt namque earum significata principalia sicut inclusum, & includens. Quia vox abstracta pro suo significato principali habet solam formam; vox concreta verò non solam formam, sed formam simul cum ejus in subiecto existentia, sive cum ejus à subiecto passiva habentia significat, v. g. vox, *albedo*, de principali solam albedinem; at verò vox *albus* non solam albedinem; sed albedinem simul cum ejus existentia in subiecto significat. *Et ratio est*: quia *ut supra dub. 1. dicebam*, vox abstracta solummodo significare debet formam habitam; vox concreta verò significare debet formam per modum habitati, seu quatenus habitam. Atqui significare formam per modum habitati, est significare formam simul cum sui habentia. Ergo, &c.

DUBIUM III.

An eadem vox esse possit simul abstracta, & concreta.

16. *Resp. & dico*: esse multas voces, quæ solummodo sunt abstractæ, & nullo modo, nulloque respectu sunt concretæ. Quales sunt hæc: *albedo, dulcedo, humanitas, deitas, statio, sessio, &c.* Item esse multas, quæ sunt solummodo concretæ, nulloque modo abstractæ. Quales sunt hæc: *album, dulce, humanum, deificatum, doctor, pictor, &c.* Esse tamen etiam aliquas, quæ sunt simul concretæ & abstractæ: respectu diversorum tamen. Tales sunt voces; *aurum & lignum, plumbum, homo, brutum, animal, Deus, &c.* Voces enim *aurum & lignum* sunt concretæ respectu vocum *aurum & lignum*; respectu vero vocum *aurum & lignum* sunt voces abstractæ. Similiter voces *Deus, homo, animal* respectu vocum *deitas, humanitas, animalitas*, sunt voces concretæ; at verò respectu vocum *deificatus, humanatus, animalizatus*, sunt voces abstractæ. Et sic eadem vox respectu diversarum vocum simul est concreta, & abstracta: abstracta quidem respectu hujus; & concreta respectu alterius.

17. *Ratio hujus est*: quia inter voces ejusdem radicis, quarum una significatum totale alterius significat per modum habitati, una est concreta, altera est abstracta illi correspondens: atqui voces *Deus & deificatus, homo & humanatus; animal, & animalizatus*, sunt voces ejusdem radicis: *uti patet*: Item una significatum totale alterius significat per modum habitati. Nam voces *deificatum, animalizatum, humanatum* significant per modum habitati significatum totale vocum *Deus, homo, animal*. Ergo inter istas voces una est abstracta; altera vero est concreta illi correspondens. Et sic voces *animal, homo, Deus*; respectu istarum vocum *animalizatus, deificatus, humanatus*, sunt abstractæ. Illa quippe vix abstracta esse debet, cujus totale significatum ab alia voce significatur ad modum habitati. *Major hujus argumenti est clara*: & patet inductione omnium vocum concretarum & abstractarum illis correspondentium: semper enim reperitur significatum totale vocis abstractæ significari per modum habitati à voce concreta.

18. *Minor verò probatur*: quia vox *deificatum*, idem significat, quod habens Deum, sive habens suppositum deitatis; vox *humanatum* significat, idem quod habens suppositum humanitatis; vox *animalizatum* significat idem, quod habens suppositum animalitatis. Atqui supposita deitatis, humanitatis, animalitatis, sunt significata totalia & adæquata vocum *Deus, homo, animal*. Ergo voces, *deificatus, humanatus, animalizatus*, significant per modum habitati significata totalia vocum *Deus, homo, animal*. *Probat minor*: quia istæ voces *deificatus, humanatus, animalizatus*, significant illud per modum habitati, quod affirmatur inexistere subiectis, de quibus prædicantur: atqui illud, quod istis subiectis affirmatur inexistere, sunt supposita deitatis, humanitatis,

animalitatis. Ergo istæ voces ista supposita significant per modum habitati. *Probat minor*: quia cum dico, *hic homo est deificatus*, vel potius *humanitas Christi est deificata*, sensus est hic: *humanitas Christi est habens sibi conjunctum suppositum deitatis*. Item (pone hominem assumere, ac sibi personaliter unire brutalitatem) tunc verum erit dicere: *brutalitas est humanata*. Eritque hic sensus: *brutalitas est habens sibi conjunctum suppositum humanitatis*. Ergo illud, quod affirmatur inesse subiectis, de quibus istæ voces prædicantur, sunt supposita deitatis, humanitatis, animalitatis, &c.

19. *Obtinet*: voces *deificatus, humanatus, animalizatus*, per modum habitati significant deificationem, humanationem, animalizationem. *Id est*: actionem unitivam suppositi assumptis cum natura assumpta. Atqui, *uti clarum est*, istæ actiones non sunt significata totalia; immò neque partialia vocum *Deus, homo, animal*. Ergo istæ voces per modum habitati non significant significata totalia harum vocum. *Major probatur*: quia voces *deificatus, humanatus, animalizatus*, sunt voces ejusdem significationis cum vocibus *dealbatus, donigratus, generatus, creatus, &c.* Atqui hæc voces per modum habitati significant dealbationem, denigrationem, generationem, creationem, &c. Ergo similiter voces *deificatus, humanatus, animalizatus*, per modum habitati significare debent deificationem, humanationem, animalizationem.

20. *Resp. cum Despauterio, aliisque Grammaticis*: omnia participia, tam passiva, qualia sunt omnia ista in argumento adducta, quam etiam activa, qualia sunt hæc, *amans, legens, dolens, studens, dealbans, ambulans, &c.* sumi duobus modis. Sumuntur enim quandoque tamquam participalia: sive (ut loquantur *Metaphysici, dum de significatione vocis ens agunt*) sumuntur quandoque participialiter; quandoque verò nominaliter. Inter quasceptiones maximè interjacent differentia: *Omissis verò differentiis purè grammaticibus, ad rem nostram respondeo*: quando participia sumuntur in vigore participii; quatenus participia: activa per modum habitati significant formæ productionem, aut communicationem: passiva verò formæ passionem, seu receptionem: neutra vero ipsam formam per modum habitati significant, v. g. hæc participia passiva, *dealbatus, humanatus, deificatus*, sumpta in vigore participii per modum habitati neque albedinem, neque suppositum humanitatis, neque humanitatem, neque suppositum deitatis, neque deitatem; sed significant receptionem seu passionem istarum rerum: *Ut argumentum bene probat. Et ratio ulterior est*: quia participia, sunt quid accessorium & appendix verbi. Hinc enim vocantur participia, quia scilicet sunt voces participationem naturam, significationem per tēpora conjugationem, regimen, aliasque qualitates verbi. Accessorium enim sequitur naturam & qualitates suis principalis. Unde participia, sumpta quatenus participia, pro significatione formali habere debent significatum formale sui verbi. Atqui verbum activum de formali per modum habitati actionem; passivum verò passionem significat: ergo similiter participia activa

actionem & passiva passionem per modum habitati significare debent.

21. At vero participia, sumpta non quatenus participia, sed quatenus participalia sunt, per modum habitati non significant actionem & passionem; sed longè aliud quid. Activa enim per modum habitati significant habitum, consuetudinem, aut inclinationem, aut quid simile, v. g. cum dicimus, *Petrus est amans vini, Petrus est vir intelligens, Petrus est homo flans, est ambulans, &c.* Sensus est hic: *Petrus est homo inclinatus ad potum vini, est vir perspicax, est assuetus stare, ambulare, &c.* Passiva verò per modum habitati non passionem, aut formæ receptionem; sed ipsam futuram significant, v. g. cum in vigore participialis dicimus, *paries est coloratus, est dealbatus, Petrus est doctus, aer est illuminatus, &c.* Sensus est hic: *paries est habens colorem, & albedinem, Petrus est habens doctrinam, aer est habens lumen, &c.* Adeoque tunc ista participia per modum habitati non colorationem, dealbationem, aut doctorem, aut passivam illuminationem; sed colorem, albedinem, doctrinam, ac lumen receptum significant. Similiter ergo hæc voces, *deificatus, humanatus, animalizatus*, sumptæ in vi nominis participialis per modum habitati non passionem aut receptionem; sed rem receptam, quæ sunt supposita humanitatis, animalitatis, deitatis, significant.

DUBIUM IV.

De vocis concretæ & abstractæ diversionibus.

22. *Resp. & dico 1.* tam vox concreta, quam abstracta dividi possunt in vocem substantialem & accidentalem. *Probat*: quia tam inter abstractas, quam concretas voces quædam sunt substantiales; quædam sunt accidentales: ergo hæc divisio urriusque huic voci applicari potest. *Probat antecedens*: quia vox substantialis est vox pro significato principali habens substantiam; vox accidentalis est vox pro significato principali habens accidens: atqui tam inter abstractas, quam concretas voces, quædam pro suo principali significato accidunt; quædam verò substantiam habent: *uti per inductionem unicuique facile poterit patere*. Ergo tam inter concretas, quam abstractas voces; quædam sunt substantiales; quædam verò sunt accidentales.

23. *Dico 2.* tam vox abstracta, quam concreta, etiam dividi potest in essentialem, & accidentalem. *Probat*: quia vox essentialis vel accidentalis est illa, cujus adæquatum significatum est, vel non est de essentia subiecti de quo prædicatur: *ut dixi disp. præc. dub. 1.* Atqui tam inter abstractas; quam concretas voces, aliquæ habent, aliquæ non habent suum adæquatum significatum essentiali subiecto, de quo prædicantur: ergo tam inter has, quam inter illas aliquæ sunt essentialis, aliquæ accidentales. *Minor quoad istam sui partem, quæ voces concretas concernit,*

clarior est quam ut probetur: sufficienterque patet ex exemplis *disp. 8. dub. 1.* allatis: ibi quippe tam essentielles quam accidentales voces concretæ sunt in medium adductæ.

24. *Altera minoris pars*, quæ voces abstractas tangit, *est contra Scotum in 1. disp. 45. quæst. 2.* Ubi dicit: quod nulla vox abstracta possit prædicari accidentaliter: adeoque quod nulla vox abstracta esse possit accidentaliter opposita essentiali. *Interim probat, quod dixi, & ostendo, quod inter voces abstractas aliquæ esse possunt accidentales.* Quia omnis vox, cujus principale significatum non est de essentia subjecti, de quo potest verè prædicari, est vox isti subjecto accidentaliter; atqui sunt aliquæ hujusmodi voces abstractæ, tales namque sunt hæc: *risibilitas, animalitas, humanitas, rationalitas, brutalitas, equinitas, &c.* Quin immò omnis omnino vox abstracta est talis: ut habeat subjectum, de quo possit verè prædicari, & cui significatum ejus principale non sit essentialiter. Ergo inter voces abstractas, non solum aliquæ, sed omnes omnino sunt accidentales. *Probat minor*: quia omnes hæc prædicationes, *humanitas est risibilitas, rationalitas est animalitas, aliquid ens est deitas, &c.* sunt veræ: *ut ostendat infra de prædicatione agens.* Et simul sunt accidentales: *ut dicam ibidem.* Ergo istæ voces abstractæ, quæ in præfatis prædicationibus sunt prædicata, habent aliquod subjectum, de quo verè prædicari possunt, & cui earum significatum principale non sit essentialiter. *Sed de his a libi latius.*

25. *Dico 3.* vox abstracta dividi non potest in substantivam, & adjectivam: potest tamen ita dividi vox concreta. *Prima pars probatur*: quia inter abstractas voces nulla adjectiva; sed omnis omnino est substantiva. *Quidem quandoque abstractæ voces adjectivantur, nulla tamen est verè adjectiva*: quin immò quando adjectivantur, non manent amplius abstractæ; sed sicut adjectivantur sic etiam concretizantur: *ut dixi disputatione 8. dub. 4.* Ergo vox abstracta dividi nequit in adjectivam & substantivam. *Secunda pars etiam facile probatur*: nam inter voces concretas quædam sunt adjectivæ; quædam sunt substantivæ: *ut facile patere potest per inductionem.* Ergo nihil deest, quo minus vox concreta in adjectivam, & substantivam possit dividi.

26. *Dico 4.* omnes hæc divisiones etiam applicari possunt sibi mutuo, mutuique suis membris dividendi. Nam vox accidentalis & substantialis dividi possunt in essentialiter, & accidentalem. Item vox essentialis & accidentalis dividi possunt in substantivam & adjectivam, & adjectivam. Item vox adjectiva & substantiva dividi possunt in essentialiter & accidentalem: item in substantivam & adjectivam. Unde sunt aliquæ voces, quæ sunt simul substantivæ, substantiales, & essentialiter; aliquæ simul adjectivæ, & utroque modo accidentales: aliquæ substantivæ accidentales, & essentialiter, &c. Singulorum exempla adducere nolo: quia longum foret, & cum facile sit, diligens lector id per se facile fecerit, manu ductus ex antea dictis.

Ratio verò conclusionis est: quia omnes hæc voces sunt genera inter se participantia & communicantia in speciebus; sicuti sunt finitum & infinitum, completum & incompletum, materiale & spirituale, substantia & accidens, &c. Atqui talia genera etiam communicant in divisionibus: nam sicut ens finitum dividitur in completum & incompletum; sic etiam ens completum in finitum & infinitum dividitur, &c. Ergo omnes hæc præfate divisiones applicari possunt sibi mutuo, mutuique suis membris dividendi. *De qua materia alias plura.*

DUBIUM V.

Quid sit vox concreta substantiva, quid adjectiva?

27. **D**ifficultas hæc non modica est, inter non solos Scholasticos; sed etiam inter Logicos, ac ipsos Theologos controversa: & ex qua pendet resolutio omnium difficultatum, circa modum loquendi de Myserio Sanctissimæ Incarnationis, ac Divinæ Trinitatis occurrentium. *Quidam ergo vocem concretam substantivam dicunt esse illam, quæ in recto significat solum suppositum; adjectivam verò esse illam, quæ in recto significat tam suppositum, quam non-suppositum: significat enim omne habens suum significatum formale, sive interim sit, sive non sit suppositum, v. g. hæc voces, Petrus, homo, animal, equus, brutum, corpus, & similes sunt concretæ substantivæ: quia significant suppositum habens animalitatem, petreitatem, humanitatem, equinitatem, &c. Unde non verè dicimus, humanitas est animal: quia humanitas non est suppositum; sed solummodo natura habens animalitatem.* At verò hæc voces *rationalis, sensitivum, equinum, humanum, risibile, & similes, sunt voces concretæ adjectivæ: quia significant omne habens rationalitatem, sensitivitatem, equinitatem, &c. sive interim illud habens sit, sive non sit suppositum.* Et hinc tam rectè dicimus, *humanitas est rationalis, vel sensitiva, quam dicimus, homo est rationalis, vel sensitivus.* *Ratio eorum est*: quia vox substantiva debet esse significans ad modum per se stantis: debet esse vox significans rem per se stantem. Atqui solum suppositum est res per se stans: ergo sola vox concreta, quæ significat in recto solum suppositum, esse potest substantiva.

28. *Modus hic loquendi aliquando placuit mihi; eumque quandoque bellè compsi, & coloravi.* Pro nunc tamen mihi non placet. *Sic ergo contra eum argumentor*: quia dantur quamplurimæ voces concretæ substantivæ, quæ verè substantivæ sunt, & tamen in recto non significant solum suppositum; sed significant omne habens formam à se principaliter significatam, sive interim illud habens sit suppositum, sive non suppositum. Ergo vox concreta substantiva malè dicitur esse illa, quæ in recto significat solum suppositum. *Probat antecedens*: quia hæc voces concretæ, *creator, gubernator, prædestinator, substantia, ens, accidens, & similes multæ, sunt voces concretæ substantivæ: ut patet. Et*

tamen in recto non significant solum suppositum: ergo sunt multæ voces concretæ substantivæ, quæ in recto non significant solum suppositum. *Probat minor*: quia vox concreta in recto significat omnem illam rem, de qua verè potest prædicari: atqui istæ omnes præfate voces possunt verè affirmari, non solum de supposito; sed etiam de naturis suppositatis, significatis earum formale habentibus; ergo istæ voces in recto non solum suppositum; sed omne habens significant. *Major est clara*: de qua multa dicam infra de prædicationibus agens. *Minor verò probatur*: quia sicut verè dicimus, *Deus Pater est creator celi & terræ, est universi gubernator, est prædestinator, &c.* Sic etiam verè ac catholicè dicimus, *Essentia divina est creatrix, est gubernatrix, prædestinatrix, &c.* Has enim propositiones invenit non solus Theologus in Conciliis & Sanctis patribus; sed etiam simplex Sacerdos in missalibus & breviariis. Item sicut verè dicimus, *homo est ens, homo est substantia*: sic etiam verè dicimus, *humanitas, animalitas, rationalitas, &c. est ens, est substantia.* Ergo istæ voces verè affirmantur non de solis suppositis; sed de quibuslibet earum formale significatum habentibus.

19. *Neque ratio adducta, aliquid probat: falsa quippe est major.* Nam, *ut dixi disp. 8. dub. 3.* voces non vocantur substantivæ, aut adjectivæ à re significata, quæ sint per se stans, vel adjectivæ; sed à modo significandi. Non nego plerumque voces concretas substantivas, præsertim substantivas substantiales in recto significare solum suppositum: tales enim sunt omnes hæc: *homo, animal, Petrus, brutum, equus, aqua, ignis, &c.* Sed dico significationem solius suppositi ad vocem concretam substantivam nullatenus requiri. *Unde difficultatem propositam resolvam, & dico*: vocem concretam substantivam, & adjectivam definiendam esse conformiter ad dicta in *disp. 8. dub. 2. & 3.* hoc modo: vox concreta substantiva est illa, quæ se sola sola apta est perficere sensum: vox adjectiva est illa, quæ, ut sensum perficiat, alicui alteri voci adici debet. Sive hoc modo: vox concreta substantiva est illa, quæ in significando imitatur entia per se stantia; vox verò concreta adjectiva est illa, quæ in significando imitatur entia adjacentia.

DUBIUM VI.

Quodnam sit significatum rectum vocis concretæ substantivæ substantialis?

SECTIO I.

Sensus quæstionis, ac variæ sententiæ.

30. **Q**uæro quodnam sit significatum rectum vocis concretæ substantivæ substantialis? Nam de vocibus concretis substantivis accidentalibus, quales sunt hæc: *cantator, saltator, cantor, peccator, Episcopus, consul, alique similes, nulla est difficultas.* Hæc quippe voces pro significato suo obliquo habent formam *Christi, Lupi Opera Tom. XII.*

à se principaliter significatam: pro significato autem recto habent omnem illam rem, de qua possunt verè prædicari: sive illa sit suppositum, sive non-suppositum; v. g. voces, *Episcopus, consul, cantor, &c.* de formali & in obliquo significant Episcopatum, consulatum peritiam cantus, &c. de materiali verò, ac in recto significant omne illud, de quo istæ formæ possunt verè affirmari, ac prædicari. *Ubi advertit obiter*: ista nomina substantiva in ore desinentia pro suo formali significato non importare actum, aut actionem: neque solum potentiam; aut habitualementer peritiam faciendæ actionis; sed ordinariè important potentiam, vel peritiam simul cum consuetudine, munere, vel professione talis actionis, v. g. voces *salvator, pictor, potator, &c.* de formali non actionem, saltationem, pictionem, aut potationem: immò neque potentiam aut peritiam istarum actionum significant: neque enim is vocatur potator, qui potare potest; sed qui ordinariè potat, neque is vocatur pictor, cantor, saltator, aut equitator, qui ista facere novit, ac potest; sed qui ista ex consuetudine, vel professione ac munere facit. Unde istæ voces de formali peritiam simul cum consuetudine, vel professione istarum actionum significant. *De quo plura forsitan alibi.*

31. *Tota ergo difficultas vertitur de vocibus concretis substantivis substantialibus: quales sunt voces, homo, Deus, animal, equus, brutum, leo, lapis, planta, &c.* Difficultas tamen nulla fuisse unquam, nisi eam movisset Gabriel Vasquez, ac jam ferè sopitam excitasset Rodericus Arriaga. Est, inquam, difficultas hæc discussione dignissima, & ex qua pendet resolutio multarum difficultatum aliarum. Potestque moveri circa tria, quæ in significato totali & adæquato similibus vocum involvuntur. Scilicet de toto supposito: de sola natura: & de sola suppositalitate. Hæc enim tria in istarum vocum adæquato significato involvuntur. Prima ergo sententia esse potest: quod similes voces pro significato recto habeant solum suppositaliter, & pro significato obliquo solum naturam suppositam; ita ut hæc voces simplices, *homo, animal, equus, &c.* in significando æquivalentur hisce complexis: *suppositalitas habens humanitatem, animalitatem, equinitatem, &c.* Hæc tamen sententia (saltem quod ego sciam) à nullo, neque antiquo, neque recentiori Philosopho asseritur: nullibi enim illam inveni, legi, aut audivi.

32. *Et merito quidem: nam si vera foret hæc opinio; vera quoque foret hæc prædicatio, homo est suppositalitas, hæc suppositalitas (demonstrando meam, quam modo habeo) est homo.* Atqui hæc propositiones sunt falsissimæ: neque credo fore ut quis sanus Philosophus illas admitat; ac justificet. Ergo etiam falsa est ista opinio. *Probat sequela majoris*: quia ad veritatem prædicationis affirmativæ constantis prædicato concreto, qualis est hæc; *hæc suppositalitas est homo, solummodo requiritur identificatio extremorum quoad significatum rectum, & ut si significatum formale prædicati inexistat significato recto subjecti: ut pluribus ostendat*

infra de obligatione agens. Atqui si vox concreta homo in recto suppositivitate, & in obliquo significaret humanitatem; tunc istius prædicationis extrema identificarentur quoad significatum rectum, ac significatum formale prædicati inesset significato recto subjecti: *uti manifestum est*. Ergo si vera foret ista opinio, etiam vera foret ista propositio; quod credo esse planè absurdum.

33. *Prætereà*; si vera foret ista opinio, darentur quædam voces concretæ, in quibus significatum rectum ab obliquo ne quidem differret ratione; consequens absurdum est; ergo & id, unde sequitur. *Patet minor*; quia ista duo vocis concretæ significata licet non debeant semper differre realiter; semper tamen debent differre ratione, in modo concipiendi, & significandi, alioquin in eadem voce committeretur inutilis nugacitas; idem enim bis significaretur, semel quidem in recto, ac semel in obliquo. *Major verò probatur*; quia hæ voces *persona & suppositum* sunt duæ voces concretæ; atqui si vera foret ista opinio, istæ duæ voces haberent significatum rectum, etiam secundum rationem, identificantur cum obliquo; tam enim in recto, quam in obliquo significarent personalitatem, & suppositivitatem; redderentque hunc sensum manifestè nugaturiam; personalitas habens personalitatem, suppositivitas habens suppositivitatem. Ergo si ista opinio foret vera, forent aliquæ voces concretæ habentes significationem nugatoriam; utpotè tam in recto quam in obliquo significantes planè idem.

34. *Dices*: quod iuxta hanc opinionem voces *persona & suppositum* significant quidem personalitatem, ac suppositivitatem in obliquo; non tamen in recto: sed in recto significabant naturam: reddentque hunc sensum, natura habens personalitatem, ac suppositivitatem: adeoque non habebunt significationem nugatoriam. *Sed hæc non coherent*: dico ergo, quod etiam in hac opinione deberent personalitatem, ac suppositivitatem significare in recto. *Et probò*: quia voces *suppositum & persona* debent, iuxta hanc opinionem, in recto significare illud, quod in recto significant voces, *homo, equus, brutum, animal, &c.* Atqui iuxta hanc opinionem, hæ voces in recto non naturam; sed suppositivitatem, aut personalitatem significant: ergo similiter voces *persona & suppositum* in recto non naturam; sed suppositivitatem significare deberent. *Probat major*: quia omnis vox in recto significare debet illud, quod in recto significat alia vox, vel aliæ voces, de quibus verè prædicatur: prædicatum quippe & subjectum semper identificari debent in suo significato recto. Atqui hæ voces *persona ac suppositum* verè prædicantur ut de vocibus *homo, equus, brutum, animal, &c.* Ergo in recto significare debent illud, quod in recto significant istæ jam allegatæ voces.

35. Secunda ergo sententia est Gabrielis Vasquez *tomo 2. in 1. quæst. 39. art. 4. disp. 157. cap. 4. Et tomo 1. in 3. part. disp. 63. cap. 4. Quem sequitur Rodericus Arriaga in suis summulis disp. 1. sect. 9.* Qui volunt voces concretas substantivas substantiales in recto significa-

re naturam, & in obliquo personalitatem; seu suppositivitatem: ita ut hæ voces, *homo, animal, equus, brutum, &c.* similes, reddant hunc sensum, humanitas, animalitas, &c. habens suppositivitatem, vel personalitatem. Arriaga tamen suam sententiam limitat; vult enim illa solummodo procedere, quando istæ voces supponunt pro aliquo homine, aut supposito purè creato; at verò quando supponuntur pro Christo, aut alio supposito divino, tunc sententiam suam deserit, neumque philosophandi modum assumit. Sed de hoc *sectione sequenti*: ibi enim hanc ejus limitationem discutiam.

36. Tertia sententia vult similia nomina in recto totum suppositum; in obliquo verò significare naturam suppositivam: ita ut hæ voces, *homo, animal, brutum, &c.* reddant hunc sensum: suppositum habens humanitatem, animalitatem, brutalitatem, &c. Ita S. Joannes Damasc. *lib. 3. cap. 11.* Gregorius Ariminensis *in 1. disp. 4. quæst. unica*. Sanctus Thomas ferè ubique, ita ut nullus Thomista huic sententiæ possit contradicere *1. part. quæst. 39. art. 4. & 5. Et 3. part. quæst. 16. per omnes omnino articulos Gabriel in 3. disp. 1. quæst. 2. art. 3. dub. 4. ad 2. rationem. Marfilius ibidem quæst. 2. ars. 3. dub. 2. Quos sequitur Suarez tom. 1. in 3. partem ad quæst. 16. diversis in locis.*

SECTIO II.

Resolutio propositæ questionis.

37. **R**esp. & dico: voces concretæ substantivæ substantiales in recto significant suppositum; in obliquo verò naturam suppositivam. *Probat*: quia hæ prædicationes sunt veræ secundum fidem catholicam, *homo est Deus, Deus est homo, Deus est animal, animal est Deus, &c.* Atqui veræ esse non possent, nisi voces *homo, & animal*, aliæque similes concretæ substantivæ substantiales, in recto suppositum, & in obliquo significarent naturam: ergo istæ, aliæque similes voces taliter significare debent. *Probat minor*: quia ad veritatem prædicationis affirmativæ semper requiritur identificatio extremorum in significatis rectis: ut dicam *latius infra*. Id est: requiritur, ut prædicatum in recto significet illud ipsum, quod in recto significat subjectum. Atqui si voces *homo & animal* in recto non suppositum, sed naturam significarent; tunc illæ prædicationes non haberent extrema identificata in significatis suis rectis: ergo etiam istæ prædicationes non forent veræ. *Probat minor*: quia vox *verbum* in recto significat suppositum: ut nullus Catholicus negabit. Ergo, si voces *homo & animal* in recto significarent humanitatem, ac animalitatem: istæ voces cum voce *verbum* non identificarentur in suis significatis rectis. Oportet ergo dicere: quod in recto significant humanitatis, ac animalitatis suppositum: tunc enim cum voce *verbum* identificantur in significatis rectis: & sic habetur veritas istarum propositionum.

38. *Arg. hoc præsentit Arriaga, respondet ergo ad illud:*

illud: quod voces *homo & animal*, aliæque similes aliter significant, dum prædicantur de Christo, aut Verbo, quam significant, dum prædicantur de Joanne, & Petro, aut alio homine puro. De Christo enim prædicatæ, aut Verbo, inquit, significant in recto quandoque naturam, quandoque suppositum; at verò prædicatæ de aliquo homine puro, significant in recto solum naturam. *At hæc evasio, non solutio est*: neque enim ego video, quomodo, aut quare voces *homo & animal* aliter significant prædicatæ de Christo, aut Verbo, quam prædicatæ de Petro, aut Joanne, aliove subjecto purè creato. Nam significare eodem modo, est utrobique audienti ingerere eundem conceptum: atqui in omnibus hæc prædicationibus, *petrus est homo, petrus est animal, verbum est homo, verbum est animal, Christus est homo, Christus est animal, homo est animal, &c.* istæ voces *homo & animal* ubique eundem sensum, ac conceptum audienti ingerunt: ut quisque ex propria experientia facile novisse potest. Ergo etiam istæ voces ubique eodem modo significant. Atqui ex mente Arriagæ istæ voces prædicatæ de Christo & Verbo in recto significant suppositum: ergo similiter id ipsum significare debent, quando prædicantur de aliquo subjecto purè creato.

39. *Prætereà*: in omnibus hujus syllogismi propositionibus: *Omnis homo est animal: atqui verbum est homo: ergo verbum est animal.* Vox *homo & vox animal* significant eodem modo: neque enim ullum variandæ significationis hic se offert fundamentum. Atqui, *ut concedit Arriaga*, istæ voces in minori, & in conclusione pro suo significato recto habent suppositum: ergo id ipsum etiam habent in majori: atqui in majori istæ voces supponuntur pro hominibus, & animalibus purè creatis: ergo istæ voces important suppositum in recto, etiam tunc cum pro rebus purè creatis supponuntur. *Et ratio à priori est*: quia nomina substantiva substantialia cum supponuntur pro verbo aut Christo, eo modo significant, quo ex sua primæva, ac originaria impositione significare nata, & apta sunt: ut enim rectè advertit Vasquez *tomo 2. in 1. part. disp. 115. cap. 1. num. 4.* nomina concreta substantiva non aliter significant post revelationem mysterii, quam significabant ante illius revelationem; sed in sua antiqua ac originaria significatione permanentia, ad significandum hoc mysterium fuere applicata. Atqui in hac applicatione & suppositione in recto significant suppositum: ergo in recto significant suppositum ex sua primæva & originaria significatione.

40. *Probat conclusio secundò*: quia si homo aliquis ad unitatem personæ suæ assumeret aliquam brutalitatem (quod per Deum fieri potest) tunc inter naturam humanam & brutalem fieret communicatio idiomatum: veræque forent hæ prædicationes: *homo est brutum, brutum est homo, homo est equus, equus est homo, &c.* Atqui istæ prædicationes non possunt esse veræ, nisi voces *homo, equus, brutum*, in recto importent suppositum; ergo similes voces concretæ substantivæ substantiales in recto debent significare suppositum. *Probat minor*: quia istæ prædicatio-

nes non possunt esse veræ, nisi earum extrema identificentur in significatis rectis: atqui, si istæ voces *homo, brutum, equus* in recto significarent non suppositum, sed humanitatem, brutalitatem, & equitatem: tunc istarum prædicationum extrema non forent identificata in suis significatis rectis: *uti est manifestum*. Ergo etiam istæ prædicationes non possent esse veræ; quæ tamen deberent esse veræ.

41. *Probat tertio*: quia si tales voces in recto naturam, & in obliquo significarent substantiam seu suppositivitatem; veræ forent omnes hæ prædicationes: *humanitas est animal, equinitas est brutum, aliqua animalitas est homo, & aliæ similes*. Atqui hoc absurdum est: ut supponunt Suarez *tomo 1. metaph. disp. 6. sect. 10. num. 3.* Hurtado *disp. 3. logica, sect. 3.* Et antiqui Scholastici passim. Ergo etiam absurdum esse debet, unde hoc sequitur. *Sequelam majoris concedit Arriaga disp. 6. logica, sect. 10. subj. 2. nu. 62.* Est quippe clara & manifesta: nam ad veritatem prædicationis affirmativæ constantis prædicato concreto, qualis est hæc, *humanitas est animal*, solum requiritur, ut extrema identificentur in significatis rectis, & ut significatum obliquum prædicati inexistat significato recto subjecti: atqui, si vox *animal* in recto animalitatem, & in obliquo significaret suppositivitatem; tunc hujus prædicationis, *humanitas est animal*, extrema identificarentur in significatis rectis: item & significatum obliquum prædicati inesset significato recto subjecti. Ergo istæ, aliæque similes prædicationes, forent veræ.

42. Quod autem hujusmodi prædicationum verificatio absurdissima sit, ut omnium omnium antiquorum ac recentiorum Philosophorum auctoritatem, *ad hoc ostendo hac ratione*: quia si foret vera hæc prædicatio, *homo est animalitas*, etiam vera foret hæc: *verbum est animalitas, Deus est animalitas, est humanitas, aliæque similes*. Atqui hoc absurdum, ac contra fidem catholicam est; ergo & id, unde hoc sequitur. *Probat sequela majoris*: quia si vera sit hæc prædicatio *homo est animalitas*, statim argumentabor: *omnis homo est animalitas: atqui verbum est homo: ergo verbum est animalitas*. Hic syllogismus est formaliter bonus: est enim in prima figura in modo *Darii*. Et secundum Arriagam, ambæ præmissæ sunt veræ: atqui in syllogismo formaliter bono, si veræ sint ambæ præmissæ, etiam vera debet esse conclusio: ex veris enim non sequitur, nisi verum. Ergo, si vera foret hæc prædicatio, *homo est animalitas*, vera quoque foret hæc: *verbum est animalitas*. Quam constat apud omnes esse falsam ac hæreticam.

43. *Ac ratio tandem conclusionis à priori est*: quia, *ut supra dub. 1. dicebam*, omnis omnino vox concreta debet in obliquo significare significatum principale, quod in definitione vocis concretæ intelligitur nomine formæ; & in recto subiecta ista, de quibus forma prædicatur. Atqui forma principaliter significata per vocem concretam substantivam substantialem, est natura; subiecta verò, de quibus forma ista prædicatur, sunt supposita naturæ. Ergo vox concreta substantiva substantialis in recto suppositum; & in obli-

quo debet significare naturam. Deceptus est ergo Gabriel Vasquez in hac argumentatione, qua sæpè utitur: *voces concretæ substantivæ substantiales naturam directè; suppositum verò solummodò connotant, seu consignant: atqui significatum directum debet esse significatum rectum: ergo istæ voces concretæ in recto significare debent naturam.* Falsissima enim est minor: licet enim significatum directum (ita enim Vasquez vocat significatum principale) & rectum coincident in vocibus abstractis; in concretis tamen nunquam coincidunt: sed ibi significatum directum semper est obliquum, & significatum rectum est solummodò consignificatum, sive in phraù Vasquez, connotatum: uti dixi dubio 1.

44. Et sanè, si in voce concreta substantiva substantiali significatum directum deberet coincidere cum significato recto; vel hoc ipsi competeret ex ratione generali vocis concretæ. Et hoc non: cum sint multæ voces concretæ suum significatum directum significantes in obliquo: quales sunt hæ, *album, dulcis, stans, sedens, &c.* Vel hoc ipsi competeret ex ratione vocis substantivæ. Et hoc etiam non: quia sunt etiam multæ voces substantivæ suum significatum directum significantes in obliquo: quales sunt hæ; *creator, cantor, Episcopus, consul, &c.* De quibus dixi sect. 1. Vel hoc competeret illi ex ratione vocis substantialis. Et hoc etiam non: cum sint etiam multæ voces substantiales suum significatum directum significantes in obliquo. Quales sunt hæ: *rationale, risibile, sensitivum, aliæque similes voces substantiales adjectivæ.* Ergo in voce concreta substantiva substantiali nulla est ratio, cur deviet à significatione ordinaria vocis concretæ: cur in illa coincidant significatum rectum & directum.

SECTIO III.

Solvuntur argumenta facta contra conclusionem.

45. **O**bjicies primò, ex Vasquez 3. part. quæst. 16. art. 5. disp. 63. cap. 4. num. 23. Si tres divinæ personæ assumerent eandem humanitatem, tunc verum esset dicere, *tres divinæ personæ sunt unus homo, & unus homo sunt tres divinæ personæ:* sicut nunc est verum dicere, *tres personæ sunt unus Deus, & unus Deus sunt tres personæ.* Atqui si vox *homo*, aliæque similes concretæ substantivæ substantiales in recto importarent suppositum, tunc illæ prædicationes forent falsæ: deberent enim tunc tres personæ dici non unus homo; sed tres homines: forent quippe tria supposita humanitatis. Ergo vox *homo* nequit in recto significare suppositum. *Resp. cum Gabriele, & Marfilio, locis supra citatis, negando majorem:* in isto enim casu tres divinæ personæ non forent unus homo; sed tres homines; eo modo quo tres parietes, si haberent eandem numero albedinem, non forent unum album; sed tria alba. Sed de hoc hic calamum cohibeo, laxaturus illum infra, cum de appellatione logica erit sermo. Ubi etiam assignabo efficacem rationem, cur tres personæ potius modò dici debeant unus Deus, quam in isto casu diceretur unus homo.

46. *Objicies secundò:* eadem res per eandem vocem non potest significari bis; semel in recto, & semel in obliquo: atqui si voces concretæ substantivæ substantiales in recto suppositum, & in obliquo significarent naturam; tunc eadem res in eadem voce foret simul significatum rectum & obliquum: ergo istæ voces non possunt in recto significare suppositum. *Probat minor:* quia secundum nos, per tales voces natura significatur in obliquo: atqui eadem etiam natura significatur in recto: ergo eadem res in eadem voce est simul significatum rectum & obliquum. *Probat minor:* quia tales voces in recto significant suppositum: atqui natura est pars suppositi: uti patet. Ergo per tales voces natura significata in obliquo, etiam significatur in recto. *Resp. distinguendo majorem:* eadem res realiter non potest per eandem vocem significari bis: sic nego. Nam, ut dixi supra dub. 2. in voce concreta significatum rectum & obliquum sæpè non differunt realiter. Eadem res re & ratione non potest per eandem vocem significari bis: sic concedo. Nam, ut supra sect. 1. dixi, significatum rectum & obliquum vocis concretæ distinguuntur ad minus ratione: alioquin committeretur in nihilis nugacitas. *Quo postio nego minorem, ac ad probationem dico:* licet natura per istas voces significetur & in recto, & in obliquo; significatur tamen sub diversa ratione: nam in recto significatur secundum rationem universalem, ac planè communem; at verò in obliquo significatur secundum rationem sibi propriam, ac ultimò sui constitutivam: verb. gr. vox *homo*, vox *animal*, vox *equus, &c.* significant in recto suppositum humanitatis, animalitatis, equinitatis: adeoque cum humanitas, animalitas, equinitas sunt pars sui suppositi, per istas voces etiam significatur in recto; sed significatur in recto non secundum illam rationem, aut formalitatem, secundum quam significatur in obliquo: in obliquo quippe significatur secundum rationes suas ultimas, quatenus humanitas, animalitas, equinitas sunt. In recto verò significatur secundum generalem rationem naturæ substantialis in communi: quæ duæ rationes sive formalitates licet non differant in re; differunt tamen in modo concipiendi.

47. Ne putes tamen à me hic asseri, quod in istis vocibus concretis significatum rectum non differat realiter à significato obliquo. Si quippe hoc dicerem, falsum dicerem: differunt enim hæc duo significata realiter inadæquatè, sicut includens & inclusum. Nam significatum rectum est totum suppositum, obliquum verò est sola natura: inter quæ est distinctio realis inadæquatè. Quod dixi ergo, est hoc: in istis concretis vocibus significatum obliquum non distinguitur realiter à significato recto inadæquato, sive ab altera parte adæquati significati recti. Et hoc verissimum est: nam significatum obliquum est natura; significatum rectum est suppositum: & partes suppositi sunt natura & suppositalitas: ergo in istis vocibus significatum obliquum non distinguitur realiter ab altera parte significati recti; & totum significatum rectum à significato obliquo realiter inadæquatè differt.

48. *Obji-*

48. *Objicies tertio:* voces *homo, animal, brutum, equus* in recto significant idem, quod significant voces *suppositum & persona:* hæ enim omnes voces de sese mutuo verè prædicantur: ut dixi sect. 1. Atqui hæ voces in recto non significant suppositum: ergo neque ista illud significare possunt. *Probat minor:* quia nihil per eandem vocem potest significari bis: atqui si hæ voces *suppositum & persona* in recto significarent suppositum, ac in obliquo suppositalitatem, ac personalitatem; tunc eadem res, eademque formalitas, eadem nimirum suppositalitas, per eandem vocem significaretur bis: semel ex parte significati recti, & semel ex parte significati obliqui. Ergo istæ duæ voces non possunt in recto significare suppositum. *Resp. eo modo quo respondit ad argumentum præcedens:* in voce concreta significatum rectum & obliquum debere distinguuntur quandoque realiter, quandoque ratione: quandoque adæquatè, quandoque inadæquatè. Et ita dico fieri in hisce vocibus, *persona & suppositum:* nam hæ voces hunc reddunt sensum: suppositum habens personalitatem, suppositum habens suppositalitatem. Unde earum significatum rectum est suppositum; obliquum verò est suppositalitas & personalitas: quæ differunt non solum ex parte modi concipiendi & significandi; sed etiam ex parte rei: non quidem adæquatè; sed inadæquatè.

SECTIO IV.

De significatione vocis Deus, & vocis homo.

49. **P**ro coronide hujus dubii absolvendæ sunt adhuc duæ difficultates. Prima concernit vocem *Deus:* & quærit, an hæc vox concreta substantiva substantialis *Deus* significet eo modo, quo significant aliæ tales voces, scilicet in obliquo naturam divinam, & in recto supposita naturam istam suppositantia? *Et ratio dubitandi est:* quia in significatis & significatione vocis *Deus* Sancti Patres, ac Theologi Scholastici cum tota Ecclesia Catholica semper advertebant esse aliquid particulare: unde etiam semper de hujus vocis significatione, ac significatis aliter philosophati fuere, quam de significatis, ac significandis modo aliarum vocum concretarum substantivarum substantiarum. Quæritur ergo hic, quodnam sit significatum, tam rectum, quam obliquum, vocis *Deus?*

50. Durandus in 1. dist. 26. quæst. 1. num. 6. cui etiam adhærent quidam recentiores Thomistæ, vult non debere distinguuntur inter significata vocis *Deus,* & aliarum similium vocum: adeoque dicit vocem *Deus* in obliquo divinitatem, ac in recto significare supposita; sicut vox *homo* in obliquo humanitatem, ac in recto ejus significat suppositum. Et profectò Durando favere videtur S. Damascenus lib. 3. fidei cap. 11. per hæc verba: *Deitas quidem naturam manifestat, Pater autem hypostasim, Deus autem & in commune naturam significat, & in unaquaque hypostaseon ordinatur denominativè. Quemadmodum & homo: Deus enim*

est, qui divinam naturam, & homo qui humanam habet.

51. Cardinalis verò Cajetanus 1. part. quæst. 39. art. 4. Item 3. part. quæst. 2. art. 2. Et quæst. 3. art. 2. & 3. Quem sequitur doctissimus vir Joannes Rada 1. cont. 12. art. 1. dicit vocem *Deus* in recto non significare immediatè personas; sed subsistens absolutum commune tribus divinis personis. Vult enim Cajetanus, & bene, in Sanctissima Trinitate præter tres subsistentias relativas, notionales, ac incommunicabiles, quas vocare solemus suppositalitates, hypostasies, ac personalitates, quarum officium, ac effectus, vel quasi effectus formalis est, personas divinas facere esse subsistentes incommunicabiliter & relativè, esse adhuc aliam quandam subsistentiam absolutam, essentialem, ac communicabilem omnibus tribus divinis personis: cujusque officium, ac quasi formalis effectus est, non personas, sed communem essentialiter facere subsistentem. Hoc ergo supposito vult Cajetanus vocem *Deus* in obliquo divinam naturam, & in recto immediatè significare constitutum ex natura divina & hac communicabili subsistentia: quod constitutum ordinariè vocare solemus subsistens absolutum, & communicabile.

52. Dixi, *vocem Deus habere hoc constitutum pro suo significato recto immediato:* quia distinguit Cajetanus in voce *Deus* duo significata recta: immediatum scilicet, & mediatum: sive proximum ac remotum. Significatum ejus in recto immediatum est subsistens absolutum: *Ut jam dixi.* Mediatum verò significatum in recto sunt subsistentes relativi, sive personæ. In quo differt vox *Deus* à vocibus, *homo, animal, brutum, equus,* aliisque similibus. In his quippe vocibus non est distinguere duplex hoc significatum in recto: habent enim unicum solummodò significatum rectum: quod est suppositum, sive persona. Unde quantumvis eadem humanitas, aut animalitas assumeretur & suppositaretur à tribus personis, sive creatis, sive divinis; necdum vox *homo* aut *animal* pro suo significato recto immediato haberet aliquid subsistens in humanitate aut animalitate absolutum; sed immediatè in recto significaret personam: cum tale subsistens inter personas & humanitatem personatam, nullum intermediaret.

53. Sententiæ hæc mihi per omnia placet. Ac etiam (licet non per omnia tamen) placuit Gabrieli Vasquez 2. in 1. part. disp. 156. cap. 2. Et Ludovico Molinæ 2. in 1. part. quæst. 39. art. 4. disp. 2. Licet quæst. 36. art. 4. disp. 4. aliter videatur loqui. *Resp. ergo & dico:* istam vocem *Deus* in obliquo divinitatem; in recto verò significare immediatè subsistens absolutum; mediatè autem divina supposita. *Prima pars probatur:* quia omnis vox concreta substantiva substantialis in recto significat immediatè illud subsistens, per quod significatum ejus formale subsistit: uti facile patere potest inductione omnium hujusmodi vocum. Atqui significatum formale vocis *Deus* est deitas: ergo vox *Deus* in recto significat illud subsistens immediatè: per quod deitas subsistit: atqui deitas non subsistit per divinas suppositalitates, aut divina supposita; sed per subsisten-

stantiam absolutam, ac per subsistens absolutum: suppositalitates enim sunt subsistentiæ, non divinæ naturæ; sed divinarum personarum: ut elegantissimè tradit idem Joannes Rada *tomo 3. controvers. 2. art. 2.* Ergo vox *Deus* in recto immediatè significare debet non divina supposita; sed hoc subsistens absolutum.

54. Et hæc est ratio, inquit, idem Rada *tomo 1. supra citato*, cur si tres Divinæ Personæ ad unitatem suppositi sui assumerent eandem humanitatem, vox *homo* significaret immediatè in recto non aliquod subsistens absolutum & communicabile, sed immediatè ipsa divina supposita. Ratio, inquam, est hæc: quia vox concreta substantiæ substantialis in recto immediatè significat illud subsistens, illamque subsistentiam, per quam subsistit significatum ejus formale: atqui in casu, quo eadem humanitas assumeretur à tribus personis divinis, tunc humanitas non subsisteret per subsistentiam absolutam; sed per subsistentias relativas: subsisteret, inquam, per divinas suppositalitates, seu personalitates. Ergo etiam isto casu vox *homo* in recto immediatè significaret non aliquod absolutum subsistens; sed divina supposita, sive personas. Patet minor: quia isto casu humanitas subsisteret per subsistentiam istius subsistentis, à que ad unitatem subsistentiæ assumeretur: atqui in isto casu assumeretur non à subsistente absoluto; sed à suppositis seu personis: ergo etiam subsisteret non per subsistentiam absolutam; sed per suppositalitates sive personalitates.

55. Et hinc ulterius patet: dabilem esse casum, in quo voces, *homo* & *animal*, aliæque similes, in significando æquiparentur per omnia voci *Deus*. Ponere enim, aliquam humanitatem univè non alicui divinæ suppositalitati; sed subsistentiæ essentiali absolutæ (quem casum possibilem esse docent quamplurimi Theologi non infimè nota) tunc vox *homo*, & vox *animal* in recto immediatè significabunt subsistens absolutum & supposita solummodo mediatè: sicut jam dixi de voce *Deus*. Et probatur eodem argumento: quia vox concreta substantiæ substantialis in recto immediatè significat illud subsistens, per cuius subsistentiam subsistit immediatè significatum ejus formale: atqui isto casu humanitas & animalitas immediatè non per suppositalitates; sed per subsistentiam absolutam subsisterent; ergo etiam vox *homo*, & vox *animal* in recto non divina supposita; sed significarent immediatè subsistens absolutum.

56. Probatur etiam secunda conclusionis pars, scilicet quod hoc nomen *Deus* divina supposita in recto significet mediatè. Quia vox *Deus* in recto significat divina supposita: atqui, ut ostensum est, non significat illa immediatè: ergo significat illa mediatè. Probatur major: quia omnis vox in recto significat illam rem, de qua prædicatur: uti quippè jam dixi aliquoties, in prædicatione affirmativa prædicatum, & subjectum semper idem significatum rectum habere debent. Atqui vox *Deus* affirmativè prædicatur de divinis suppositis: ergo in recto significat supposita. Præterea: vox *Deus* in modo suo significandi respicit divina supposita; sicut vox *homo*, aut alia

quævis vox communis respicit sua individua: ut tradunt scholastici communiter omnes: Sanctus Thomas 1. part. quæst. 39. art. 4. Gregorius Arim. in 1. dist. 4. quæst. unica. Gabriel quæst. 2. art. 2. conclusio 2. Et expressissimè in terminis Ludovicus Molina *tomo 2. in 1. part. quæst. 23. art. 4. disp. 2.* Atqui vox communis sua individua non significat immediatè; sed solummodo mediatè: ergo similiter ista vox *Deus* divina supposita significabit solummodo mediatè.

57. Et ratio à priori est: quia voces concretæ substantivæ substantiales sicut in recto significant immediatè illud subsistens, in quo earum formale significatum subsistit immediatè; ita in recto significant mediatè illud subsistens, in quo earum formale significatum subsistit mediatè: atqui Deitas principale ac formale significatum vocis *Deus* licet non subsistat per divinas suppositalitates; subsistit tamen in divinis suppositis: ut elegantè tradit Rada *tomo 3. citato*. Ergo vox *Deus* debet in recto significare divina supposita saltem mediatè. Hic calamum sisto & multa adducenda non adduco: quia negotium hoc non planè sumulisticum; sed etiam Theologicum est. Disputari hic etiam posset de suppositione vocis *Deus*: quomodo scilicet pro divinis suppositis supponatur? Sed alibi forsitan erit locus magis opportunus.

58. Alteram difficultatem, quæ tangit vocem *homo*, monet nobis Petrus Vadingus, Summulista hinc inde non inconditus: in suo tract. de divina Incarnat. disp. 13. dub. 3. Ubi vult, quod vox *homo* olim fuerit synonyma cum voce *humanitas*, vel certè quod habuerit duas significaciones, seu impositiones: unam, qua significabat suppositum humanitatis; alteram, qua solam humanitatem significabat. Fundamentum, quo movetur, est hoc: vocum impositionem ac significacionem novisse oportet ex communi usu virorum doctorum: atqui omnes Sancti Patres passim usurpant vocem *homo*, ut sit synonyma voci *humanitas*: ergo vel olim fuit synonyma, vel habuit duas impositiones modo jam dicto. Major est clara. Minorem probat: quia apud omnes Sanctos Patres vulgatissima est hæc propositio, *Deus assumpsit hominem*. Quæ falsa ac hæretica est, nisi in ea vox *hominem* sit synonyma cum voce *humanitatem*. Additque aliqua Patrum testimonia, dicentium vocem *homo* aliquandò pro natura, aliquandò pro persona usurpari; aliquandò significare hanc, aliquandò illam.

59. Modum hunc loquendi non damno, non arguo: attamen magis crediderim vocem *homo* istas duas impositiones, seu significaciones non habuisse; sed semper ex sua originaria impositione significasse suppositum humanitatis: suppositum quidem in recto; humanitatem verò in obliquo. Cui nihil officit, quod Sancti Patres eam quandoque pro sola humanitate usurparint: ex hoc enim duæ impositiones illi nullatenus debent assignari. Alioquin enim oporteret non solum voci *homo*; sed etiam cuicumque alteri voci concretæ, tam substantiæ, quam adjectivæ, assignare duas diversas impositiones: alteram, qua su-

biæ aut suppositum; alteram, qua significarent formam. Quam tamen impositionum dualitatem non credo à VVadingo fore admittendam. Quod tamen admittenda foret, est evidens: quia omnis omnino vox concreta supponitur, ac usurpatur quandoque pro solo suo significato materiali; quandoque pro solo formali; quandoque pro utroque simul. Exempla non adduco: quia longum foret, ac passim obvia sunt. Ergo ex diversitate suppositionis seu usurpationis colligi non potest diversitas impositionis.

60. Et ratio à priori est: quia, ut supra aliquoties dixi, & infra adhuc magis dicam, usurpatio seu suppositio vocis habet se ad vocem, sicut approximatio, seu applicatio habet se ad causam: atqui causæ, dum applicatur ad causandum, non semper applicatur ad causandos omnes effectus, quos causare potest: neque semper omnes istos effectus actu causat. Ergo similiter vox non semper usurpari, ac supponi debet ad significanda omnia significata, quæ significare potest: neque semper omnia ista actu significat. Et sic voces concretæ ex vi suæ impositionis potentes significare duo significata, materiale scilicet & formale, aliquando ad tantummodò hoc; aliquandò ad tantummodò illud significandum supponuntur: & aliquandò hoc; aliquandò solummodo istud actu significant. De quo alias forsitan plura.

DUBIUM VII.

De quadam vocis abstractæ divisione.

61. Vox abstracta passim dividitur à Summulistis in vocem abstractam primam abstractione, & in vocem abstractam abstractione ultima. Pro cuius divisionis intellectu breviter sciendum est: quod quælibet vox concreta habeat significata secundaria duplicis generis. Aliqua se tenent ex parte significati materialis, seu recti: qualia sunt ipsum significatum materiale, omniaque ipsius superiora, ac inferiora. Aliqua verò se tenent ex parte significati formalis: qualia sunt omnia significati formalis inferiora, ac superiora; item omnia ejus connotata: non tamen ipsum significatum formale. Hoc enim cum sit vocis concretæ significatum primarium, nequit esse secundarium; verb. gr. in voce concreta *album*, albedo est significatum formale & principale; at verò paries, homo, nix, cygnus, equus, cæteraque albedinis subiecta sunt vocis *album* significata secundaria se tenentia ex parte significati recti: item hæc & ista albedo, item color, qualitas, omniaque alia albedinis superiora, ac inferiora sunt istius vocis significata secundaria tenentia se ex parte significati formalis. Similiter in voce *rationalis* rationalitas significatum obliquum, ac primum est; at verò homo, animal, Petrus, aliaque omnia subiecta, de quibus *rationalis* prædicari potest: item hæc & ista rationalitas, item operationes rationales, quæ rationalitatis con-

notatum sunt, sunt istius vocis significata secundaria.

62. Ubi etiam obiter notare poteris: quid vocetur vocis alicujus connotatum. Nihil ergo apud Nominales (connotatum quippe horum inventum est) est aliud, quam alicujus vocis significatum obliquum simul & secundarium; verb. gr. respectu vocis *rationalis* aut *rationalitas*, ratiocinatio vel operatio rationalis est connotatum: quia est ejus obliquum, ac simul secundarium significatum. Rationalitas enim est potentia elicitive ratiocinationis: uti vides ratiocinationem significari in obliquo, ac simul secundario: id enim, quod primario significatur, est ipsa ratiocinandi potentia. Similiter in voce *animal*, aut *animalitas*, sensatio, seu operatio sensitiva est connotatum: quia animalitas nihil est aliud, quam potentia elicitive sensationis: ubi sensationem etiam in obliquo, ac secundario importari vides. Debet ergo connotatum esse significatum obliquum simul & secundarium. Neque enim satis est, quod solummodò obliquum sit quia significatum obliquum est sæpissimè significatum primarium; quod non potest esse connotatum. Item non satis est, quod sit solummodò significatum secundarium: quia significatum secundarium sæpissimè est significatum vocis rectum; quod nunquam consuevere Nominales vocare connotatum.

63. His positis, moderni Summulistæ præfatam vocis abstractæ divisionem explicant hoc modo: vocem abstractam primam abstractione vocant illam, quæ quidem abstracta est, ac separata à significacione significatorum secundariorum, se tenentium ex parte significati recti vocis concretæ sibi correspondentis; non tamen à significacione eorum, quæ se tenent ex parte significati formalis. Vocem secundam, ac ultimam abstractione abstractam vocant illam, quæ ab omni omnino secundarii significati significacione est abstracta, ac divisa; verb. gr. vox *albedo* vox primæ abstractionis est: quia licet neque hominem, neque nivem, neque parietem, neque ullum albedinis subiectum significet, quæ sunt significata secundaria vocis *album* in recto; significat tamen adhuc hanc & istam albedinem, colorem, qualitatem, &c. Quæ sunt significata secundaria vocis *album* in obliquo. At verò vox *albedinitas* vox ultimæ abstractionis est: quia nullum omnino significatum secundarium vocis *album* significat; sed solummodò albedinitatem purè, ac nudè secundum se. Ita hanc divisionem novissimè nobis explicat Laurentius Gyffene in suis summ. tract. 2. sect. 7. art. 2. Et alii Lovanenses ipsum passim sequuntur.

64. Resp. tamen & dico 1. hæc divisio sic explicata nihil valet: non enim dantur, neque dari possunt voces abstractæ tali ultima abstractione. Probatur: quia vox abstracta hac ultima abstractione est vox abstracta nullum omnino habens significatum secundarium: atqui nulla omnino abstracta est, aut esse potest, quæ omni omnino secundario significato careat: vox quippè *albedinitas* revera talis non est. Ergo nulla datur vox abstracta hac ultima abstractione. Probatur minor: quia omnis omnino vox, sive

sive concreta, sive abstracta sit, pro suo principali significato habere debet vel rem aliquam singularem, vel universalem: inter hæc duo enim nullum datur medium. Atqui vox principaliter significans rem universalem, pro significatis secundariis habet istius rei inferiora; vox verò principaliter significans rem singularem, pro significatis secundariis habet istius rei superiora: ergo nulla omnino vox abstracta dari potest omnino secundario significato carens.

65. *Minor hujus argumenti pro utraque sui parte probatur:* quia voces singulares etiam significant formæ singularis à se primario significatæ superiora: item voces universales etiam formæ universalis à se primario significatæ significant inferiora. Atqui, ut manifestum est, non significant illa primario: ergo illa significare debent secundario: ergo voces singulares pro suis secundariis significatis habent sui significati primarii superiora; & voces universales sui primarii significati inferiora. Hinc enim vocum universalium suppositio personalis pro inferioribus, vocari ac definiti solet suppositio pro significatis secundariis. *Probat major:* quia omnis omnino vox significat omnem illam rem, de qua verè prædicatur, aut cui verè subicitur: nam, uti jam dixi aliquoties, prædicatum ac subiectum semper identificari debent in significato recto. Atqui voces singulares subiciuntur verè suis superioribus; & voces universales verè prædicantur de suis inferioribus: ergo vox singularis sua superiora, & universalis etiam significat sua inferiora.

66. *Ex quo etiam in particulari ostendi potest:* quod vox albedinitas (hæc quippe ordinariæ vocis ultimò abstractæ exemplum est) habeat aliqua significata secundaria. Nam sicut vox albedo principaliter albedinem in communi, & secundario hæc & istam albedinem significat; ita etiam vox albedinitas principaliter albedinitatem in communi, ac secundario hæc & istam significat albedinitatem: licet tamen id gratis neget Laurentius, ubi supra. Unde non video in quo significatio vocis albedinitas differat à significatione vocis albedo: credo ergo illa esse planè synonymas. *Quod ergo ita sit, proba:* quia omnis vox significat illas res, de quibus prædicatur: atqui sicut vox albedo de hac & ista albedine; ita vox albedinitas de hac & ista prædicatur albedinitate: ergo sicut vox albedo hæc & istam albedinem; ita vox albedinitas hæc & istam secundario significat albedinitatem: duæ ergo hæc voces in nullo planè differunt.

67. *Obicitur:* voces significant id, quod homines per illas significare volunt: significant quippe id ad quod significandum sunt impositæ, ac ab hominibus deputatæ. Atqui possunt homines deputare aliquam vocem ad significandum solummodo aliquid singulare, vel universale: hoc sine suis inferioribus; istud sine suis superioribus. Hoc quippe quin fiat, quid implicat? Nam uti intellectus potest concipere singulare sine universali, & è contra; ita voluntas potest deputare vocem ad significandum universale sine suis singularibus. Ergo dari potest vox nullum habens significatum secundarium. *Resp.*

negando minorem: nam, uti jam satis dixi, impossibile est, ut vox significet formam prædicabilem, aut subijcibilem, & non significet saltem secundario omnia subiecta; de quibus potest prædicari, omniaque prædicata, quibus potest subijci.

68. *Et ratio à priori est:* quia velle per vocem aliquam significare inferius, ac nolle significare superius, aut è contra: verb. gr. per vocem hominelle significare humanitatem, & nolle significare animalitatem, sunt voluntates impossibiles, ac repugnantes: sicut sunt velle producere hominem, & nolle producere animal: velle in domo sua habere equum aut canem, & nolle habere brutum. Ergo impossibile est, ut quis per aliquam vocem velit significare inferius, & nolit saltem secundario significare superius, aut è contra. Illud, quod tangitur de intellectu, alterius fori est: dico tamen esse etiam planè impossibile, ut intellectus singulare sine superioribus, & universale concipiat sine suis inferioribus. De quo in logica, ubi de intellectu abstractionibus, ac præcisionibus instituemus disputationem.

69. *Dico secundò:* divisio tamen vocis abstractæ in vocem primæ & ultimæ abstractionis facile justificari, ac in sano sensu admitti potest: si nempe per vocem prima abstractione abstractam intellexeris eam vocem, quæ quamvis abstracta sit; tamen etiam simul est concreta: & per abstractam ultima abstractione intellexeris eam, quæ tantum abstracta est, nequaquam verò concreta. *De quibus dixi supra dub. 3. Et hunc intellectum, ac divisionis explicationem esse legitimam, ac sanam, proba:* nam illæ voces, quæ simul concretæ & abstractæ sunt, non habent omnimodam abstractionem; sed habent solummodo abstractionem adhuc immeritam & conjunctam alicui concrecioni; illæ verò, quæ solummodo abstractæ sunt, omnimodam abstractionem ab omni concrecione liberam habent: ergo hæc abstractione ultima; istæ verò solummodo prima abstractione abstractæ esse rectè dicuntur.

DISPUTATIO X.

De voce univoca, æquivoca, analogâ, synonymâ, denominativa, &c.

DUBIUM I.

Quid requiratur ad hoc, ut aliqua vox sit una?

I. **A**D univocationem, æquivocationem, ac analogiam requiritur una vox; ad synonymiam verò & denominationem requiruntur plures voces: vox quippe univoca, æquivoca & analogâ debent esse una vox significans res plures; synonymia verò debent esse plures voces significantes rem eandem; denominativa autem debent plures voces significantes rem quandoque eandem, quandoque

que diversas. *Pro istorum ergo intellectu quaeritur hic:* quidnam requiratur ad unitatem, vel multiplicatam vocis? *Qua in re non congruè philosophatur Laurentius Gysfene tract. 2. sect. 3. art. 1. cum plerisque modernis Summulistis.* Dicit enim ad unitatem vocis requiri tam unitatem materiæ, quam formæ: unde ad multiplicationem vel solius materiæ, vel solius formæ, dicit multiplicari vocem. Materiam vocis vocat literas, & syllabas, ex quibus componitur; formam verò literarum ac syllabarum ordinem, quantitatem, adpirationem, &c.

2. *Sed, uti dixi, philosophandi modus hic nequaquam est congruus.* Vox enim est sonus quidam est, inquam, quædam qualitas ad tertiam speciem pertinens. Atqui qualitates non componuntur ex materia & forma; sed sunt formæ simplices, omnisque essentialis compositionis expertes: & ad summum componi possunt ex partibus integralibus intensivis, vel extensivis. Ergo in voce materiam & formam distinguere est nimium crasse ac materialiter philosophari. *Præterea:* litera non est pars vocis; sed est signum partiale vocis. Est quippe litera pars scripturæ quæ vocem exprimimus, scribimus, & significamus. Ergo litera non plus vocari potest pars, aut materia, ex qua vox componitur, quam mea pictura vocari possit materia, ex qua componitur ego. Oportet ergo hanc Philosophiam magis cribare ac subtilizare. Scire autem debes, nos hic non esse follicitos de unitate aut multiplicitate vocis numerica; sed de sola specifica.

3. *Resp. & dico primò:* voces non multiplicantur ad multiplicationem significationum, seu impositionum. Ita Summulistæ communiter. *Probat:* quia non multiplicatur artifex ad multiplicationem artium; neque paries ad multiplicationem qualitatum illi inexistentium: & generaliter non multiplicatur subiectum ad multiplicationem accidentium. Atqui significationes seu impositiones sunt quædam accidentia: non quidem intrinseca: sed extrinseca vocis: sicut visiones, auditiones, intellectiones, &c. sunt accidentia extrinseca rei visæ, auditæ, intellectæ. Ergo vox multiplicari non debet ob multiplicationem significationum seu impositionum. *Probat minor:* quia impositio vocis nihil est aliud, quam volitio hominum, quæ voluerunt hac vel ista voce significari hanc vel istam rem: atqui hæc volitio comparatur ad vocem impositam, sicut volitio ad rem volitam: sicut visio, auditio, intellectio, ad rem visam, auditam, intellectam. Ergo impositiones respectu vocis sunt quædam accidentia extrinseca.

4. *Obicitur:* multiplicata forma multiplicatur composita: atqui ars est forma componens artificem, & significatio est forma componens vocem significativam: ergo voces & artifices multiplicari debent ad multiplicationem significationum & artium. *Respondent passim Summulistæ distinguendo majorem:* multiplicata forma substantiali multiplicatur composita substantialia: sic verum est. Multiplicata forma accidentali multiplicatur composita accidentalia: sic falsum est. *Sed non credo distinctionem hanc veritate*

Christi. Lupi Opera Tom. XII.

niti: nam forma accidentalis comparatur ad suum compositum accidentale; sicut forma substantialis ad suum compositum substantiale: ergo si hæc multiplicet suum compositum; cur & ista non multiplicabit suum? *Deinde:* tot sunt diversa composita, quot sunt diversæ compositiones: atqui multiplicatur accidentales compositiones juxta multiplicationem accidentalis formæ: ergo similiter multiplicatur accidentalia composita, juxta multiplicationem accidentalis formæ. *Patet minor:* quia compositio est unio formæ cum subiecto: atqui multiplicatis formis multiplicantur uniones: ergo etiam multiplicantur compositiones. Undè planè puto, quod sicut, juxta communem Physicorum sententiam, eadem materia prima cum diversis substantialibus formis facit plura composita realiter inadæquate distincta; sic etiam idem subiectum cum pluribus formis accidentalibus faciat plura accidentalia composita realiter inadæquate distincta. Uti facile ostendi posset per omnes rationes, quas Physici faciunt pro isto suo asserto.

5. *Resp. ergo ad argumentum, negando consequens.* Quia ad multiplicationem artificis nihil facit multiplicatio artium, aut compositionum ex artibus & homine; sed requiritur multiplicatio hominis. Similiter ad multiplicationem vocis significativæ nihil juvat multiplicatio impositionum, seu significationum: neque multiplicatio compositionum ex voce & diversis significationibus; sed requiritur multiplicatio vocis. *Et ratio est:* quia non possunt multiplicari prædicata, nisi multiplicato suo significato recto: ut pluribus dicam infra de appellatione agens. Atqui hæc duo prædicata artifex & vox significativa pro significato recto habent hominem & vocem: omne quippe concretum pro suo significato recto habet subiectum formæ in obliquo significatæ. Ergo non possunt multiplicari voces significativæ, neque artifices, ob multiplicationem significationum vel artium; sed solummodo ob multiplicationem vocum aut hominum. Neque hoc particulare est in concretis accidentalibus; locum enim etiam habet in substantialibus: hæc enim etiam non multiplicantur ad multiplicationem formarum, aut compositorum; sed ad solam multiplicationem suppositorum in recto significationum: Pone enim duas humanitates suppositati in eodem supposito, erunt ibi duæ formæ, erunt duo composita; non tamen erunt duo homines: quia non erunt duo supposita. *Sed de hac materia plura dicam infra de appellatione.*

6. *Dico secundò:* illæ voces sunt diversæ, quæ vel diversis syllabis constant, vel diversis literis conscribuntur: vel quarum una habet altera non habet adpirationem: uti sunt voces ara & bara; habeo & abeo: vel quæ in suis penultimis diversam quantitatem habent: uti sunt vox tenebræ, & tenebræ, Orionis & Oriens, penultima semel correpta, & semel producta. *Probat:* quia voces, & generaliter quilibet soni distinguuntur specie, ac multiplicari penes diversos modos sonandi; sicut animalia distinguuntur, ac multiplicari debent penes modos sentiendi: homines penes modos ratiocinandi; plantæ penes modos vegetandi, &c. Atqui omnes istæ

præfatæ voces habent diversum modum sonandi: ergo sunt diversæ voces. *Probat minor*: quia voces quæ diversimodè sonant: talis enim necessariò debet esse auditus immutatio, qualis est vocum sonatio. Atqui omnes istæ præfatæ voces diversimodè immutant auditum: uti per experientiam patet. Ergo etiam diverso modo sonant. *De quibus agitur in libris de anima.*

7. Dixi, *vel que in sua penultima diversam quantitatem habent*: quia neque diversa quantitas ultimæ, neque ante penultimæ, aliarumque syllabarum anteriorum; immò neque diversa quantitas penultimæ in dictionibus dissyllabis, in quibus penultima est syllaba prima, ac dictionem inchoans, potest multiplicare ac diversificare voces. Unde, meo saltem iudicio, *populus* pro congregatione hominum, & *populus* pro arbore, non possunt esse diversæ voces ob solam diversam ante-penultimæ quantitatem. Sic etiam *canis* in nominativo pro animali, & *canis* in dativo plurali à nominativo *canus* & *canis* in secunda persona à verbo *cano*, non credo esse diversas voces. *Ratio me movens est hæc*: quia diversitas vocum stare non potest sine diversitate sonandi; sicut diversitas animalium stare non potest sine diversitate sentiendi: atqui istæ præfatæ voces non habent, teste experientia, diversum modum sonandi: ergo neque sunt diversæ voces.

8. Et hæc quidem de vocibus latinis: de vocibus enim græcis loquendum est alio modo. In his enim non diversa quantitas; sed diversus accentus penultimæ, vel ultimæ (& hoc ultimum etiam in vocibus Italicis, & Gallicis locum habet) diversificat ac multiplicat voces: sive interim in quantitate conveniant, sive discrepent. *Et ratio est*: quia sicut voces latinæ fortiuntur diversum sonandi modum ex diversa quantitate penultimæ; ita voces Græcæ (intellige in oratione soluta; nam in metro, sive oratione ligata sequuntur normam latinam) fortiuntur diversum sonandi modum ex solo diverso accentu ultimæ vel penultimæ suæ: ergo sicut voces Latinæ ex diversa quantitate; ita Græcæ ex diverso accentu diversificari ac multiplicari debent. *Sed de his omnibus plura inferior Grammaticus.*

9. *Tantum hoc adhuc addo*: voces non diversificari neque multiplicari ex diverso genere, diversa declinatione, conjugatione, alii sive suis affectionibus grammaticalibus. Hinc *acus aci*, *acus aceris*, *acus acus*, eadem specie vox sunt; licet & genus & declinationem variet. Item *canes à caneo*, & *canes à cano* eadem vox sunt conjugationem & significationem varians. Item *amor nomen*, & *amor verbum*: item *cupido pro filio Veneris* & *cupido pro cupiditate*, non sunt diversæ voces. *Ratio est planè eadem*: quia sicut diversitas animalium stare nequit sine diversitate sentiendi; ita diversitas vocum stare nequit sine diversitate sonandi: atqui diversum genus, diversa declinatio, conjugatio, &c. non inducit diversum modum sonandi: ergo etiam non inducit diversitatem, neque multiplicatam vocum.

DUBIUM II.

Præambulum quoddam ad dubia sequentia.

10. **A** *Dverte primò*; quod univoca, æquivoca, analogica, duplicia sint. Univoca univocata & univoca univocantia, æquivoca æquivocata & æquivoca æquivocantia, analogica analogata & analogica analogantia. Univoca univocata, æquivoca æquivocata, & analogica analogata sunt res significatæ per vocem univocam, æquivocam, & analogam. Univocum verò univocans, æquivocum æquivocans, & analogum analogans sunt voces plura significantes. Unde hæc sunt species vocis significantivæ; illa verò sunt species significati: adeoque res esse univocatas, aut analogatas, sunt denominationes reales extrinsecæ; uti sunt esse significatum, esse visum, esse amatum, &c. De univocatis, æquivocatis, & analogatis agitur in Antepredicamentis; de univocantibus, æquivocantibus, & analogantibus agitur hic. Per occasionem tamen etiam agemus de univocatis, æquivocatis, & analogatis: sunt enim inter se connexa, & unum ducit in cognitionem alterius.

II. *Adverte secundò*: res plures, quæ significantur per eandem vocem, in istius vocis principali significato planè quandoque convenire, aliquando plane disconvenire, aliquando partim convenire, partim disconvenire, v. g. Petrus & Paulus per eandem vocem homo, homo & brutum per eandem vocem animal significantur, in cujus principali significato plane conveniunt. At verò canis cælestis & canis terrestris per eandem vocem canis, item homo in Gallia natus, & gallus gallinaceus significantur per eandem vocem gallus: in cujus principali significato plane disconveniunt. Homo autem vivus & homo pictus per eandem vocem homo, item animal, medicina, & urina significantur per eandem vocem sanum: in cujus significato principali partim conveniunt, partim disconveniunt. Contingit ergò res ab eadem voce significatas in istius vocis principali significato, quandoque planè convenire, quandoque plane disconvenire, quandoque partim convenire, partim disconvenire.

12. Tunc res plures per eandem vocem significantur in istius vocis principali significato plane conveniunt, quando conveniunt & in principali significato habito, & in modo habendi illud. Quod nihil est aliud, quam plures res idem ejusdem vocis principale significatum habere in se eodem modo, v. g. Petrus & Paulus plane conveniunt in significato principali vocis homo, per quam significantur: quia conveniunt tam in principali ejus significato habito, quam in modo habendi illud: habent enim idem istius vocis formale significatum in se eodem modo. Nam istius vocis formale significatum est humanitas, quæ est in Petro & Paulo eodem modo: est enim in utroque essentialiter eo modo, quo species esse solet in suis individuis. Similiter Pater, Filius, & Spiritus Sanctus plane conveniunt in

principali significato vocis Deus: quia eandem Deitatem à voce Deus principaliter significantam participant, ac in se habent eodem modo: eo nimirum, quo supposita habere solent naturam sui constitutivam. Unde etiam non incongruè ego dicere soleo: quod plura plane convenire in significato principali alicujus vocis nihil sit aliud, quam aliqua plura significari per eandem vocem, quæ de principali significet aliquam eandem formam istis pluribus communem, ab eisque participatam & habitam eodem habendi, & participandi modo.

13. Dico, *plura in significato principali alicujus vocis plane convenire est illa plura habere in se idem ejusdem vocis significatum principale eodem modo*: Idem, inquam, non semper numero; sed quandoque numero, quandoque genere, quandoque specie idem. *Quod patet inductione*: nam Pater, Filius, ac Spiritus Sanctus plane convenientes in significato principali vocis Deus, habent in se Deitatem à voce Deus principaliter significantam, eandem numero; Petrus & Paulus plane convenientes in significato principali vocis homo, habent in se humanitatem à voce homo principaliter significantam, eandem sola specie. Homo & brutum plane convenientes in significato principali vocis animal, habent in se animalitatem eandem solo genere. Ergo cum dicimus, plura in aliquo significato plane convenire, esse in se habere idem significatum, intelligi hoc debet tam de entitate generica ac specifica, quam de numerica. *Vide qua dicam dub. seq.*

14. Tunc verò res plures per eandem vocem significantur in istius vocis principali significato plane disconveniunt, quando non conveniunt in significato principali habito: sive quando in se non habent idem ejusdem vocis principale significatum; sed habent ejusdem vocis diversa ac disparata significata principalia. Sicut enim sunt multæ voces habentes unicum significatum principale; sic etiam sunt quædam habentes plura diversa ac disparata significata æquæ principalia: & tunc res disparata hæc significata participantur ac in se habentes, dicuntur in istius vocis principali significato plane disconvenire, v. g. homo in Gallia natus, & gallus gallinaceus plane disconveniunt in significato principali vocis gallus: quia habent in se non idem; sed diversa istius vocis significata principalia. Vox quippe ista significat de principali duo plane disparata: scilicet brutalitatem gallinaceam, & nativitatem in Gallia. Brutalitem habet Gallus Gallinaceus; nativitatem in Gallia habet homo in Gallia natus. Unde isti duo galli quidem significantur per eandem vocem gallus: sed in eodem illius principali significato non conveniunt, non communicant, non participant. Unde etiam non incongruè ego dicere soleo: quod plura plane disconvenire in significato principali alicujus vocis; nihil sit aliud, quam plura significari per eandem vocem, quæ de principali non significet aliquam formam istis pluribus communem; sed quæ ex æquo significet duas aut plures formas, omnes æquæ principaliter sine dependentia unius ab alia, quarum una

habeatur ab hoc; alia verò habeatur ab illo: sicut jam ostendi fieri in ista præfata voce gallus.

15. Tunc autem res plures per eandem vocem significantur in istius vocis principali significato partim conveniunt, partim disconveniunt, quando conveniunt in principali significato habito; sed disconveniunt in modo habendi illud. Quod nihil est aliud, quam plures res per eandem vocem significatas idem istius vocis principale significatum in se habere diverso habendi modo. Sive, ut ego etiam dicere soleo, est plura significati per eandem vocem, quæ de principali significet eandem formam istis pluribus communem, ab eisque participatam & habitam, diverso participandi & habendi modo, v. g. animal, medicina, & urina significantur per eandem vocem sanum, in ejusque principali significato partim conveniunt, partim disconveniunt: quia conveniunt in principali significato habito, & disconveniunt in modo habendi illud. Habent enim idem istius vocis principale significatum diverso modo: nam vox sanum principaliter sanitatem significat, quæ est eadem in animali, medicina, & urina. Diverso tamen modo: nam in animali est tamquam forma in subiecto, in medicina tamquam effectus in causa, in urina tamquam significatum in suo signo. *Vide, qua dicam infra de voce analogica.*

DUBIUM III.

Quid sit vox univoca, quid ejus univocata?

16. **R** *Esp. & dico primò*; vox univoca est vox significans plura in suo principali significato plane convenientia. Ut vox homo respectu Petri & Pauli, respectu Itali & Germani, Vox animal respectu hominis & bruti, vox albedo respectu hujus & istius albedinis, vox album respectu hominis, parietis & cynci, &c. Omnes quippe hæc voces significant plura in suo primario significato plane convenientia. Vox enim homo significat Petrum & Paulum in humanitate à se principaliter significata plane convenientes. Vox animal hominem & brutum plane convenientes in animalitate, vox album nivem & parietem plane convenientes in albedine significat. Nam, ut dubio 2. dixi, plura aliqua in alicujus vocis principali significato plane convenire est aliqua plura significari ab eadem voce, quæ de principali significat eandem formam pluribus istis communem, ab eisque participatam eodem habendi ac participandi modo: atqui vox album significat de principali albedinem homini & parietem plane convenientes in albedine significat: illo nimirum, quo forma accidentalis haberi & participari solet à suis subiectis. Vox animal de principali significat animalitatem homini & brutum communem, ab eisque eodem modo habitam: habetur enim ab utroque essentialiter, eo modo quo natura generica solet haberi à suis speciebus, &c. Omnes ergo istæ voces significant plura in suo formali significato plane convenientia: adeoque sunt voces univocæ. *Debet*

inquam, vox univoca significare plura convenientia, se participantia idem suum principale significatum eodem participandi modo: idem, inquam, non semper numero; sed aliquando numero, aliquando specie, aliquando genere idem: ut *dubio dixi* 2.

17. *Sed ex his oritur difficultas*: an univoca univocata possint formam ab univoco univocante principaliter significatam in se habere eandem numero: adeoque an voces significantes plura in suo principali significato realiter identificata, qualis est vox *Deus* respectu trium divinorum suppositorum, sint voces univocæ? Audivi enim, qui id negarent, ac vellent, omnem vocem univocam debere esse vocem universalem; quæ significat plura in suo principali significato realiter distincta: qualis non est vox *Deus*. *Ac ratio eorum erat*: quia vox univoca debet significare plura in suo significato principali planè convenientia ac similia: atqui res in vocis alicuius principali significato identificata, non sunt in illo similes & convenientes: similitudo enim in aliqua forma stare nequit sine distinctione reali in ista forma. Ergo vox significans plura in suo principali significato identificata, nequit esse vox univoca. Et favere videtur Cajetanus in *Opusc. Tom. 3. Opusc. 5. cap. 2.* Ubi dicit: *univocum multiplicatur in suis univocatis, & propter hoc dicitur unum tantum ratione, & non numerum in suis univocatis.*

18. *At hæc non obstant*: dico ergo univoca univocata posse identificari in forma per vocem univocam principaliter significata: adeoque vocem *Deus*, aliasque similes, si quæ sint, esse voces verè univocas. *Ratio est*: quia vox univoca debet esse vox significans plura in suo principali significato planè convenientia. *Id est*: idem suum principale significatum eodem modo participantia: atqui illa, quæ in eodem ejusdem vocis principali significato identificantur, idem ejusdem vocis principale significatum participant eodem modo: ergo voces significantes plura in suo significato principali identificata, sunt verè voces univocæ: *Minor patet*: nam tria divina supposita idem principale vocis *Deus* significatum participant eodem modo, in eoque conveniunt: ut patet per fidem catholicam. Atqui ista tria supposita in illo principali significato realiter identificantur: ut ab eadem Catholica fide docemur. Ergo in aliquo significato identificari, est illud significatum participare, in eo convenire, & communicare. Unde in forma aliqua convenire, communicare, ac participare non est semper in forma assimilari; sed est quandoque assimilari, quandoque identificari.

19. Hinc vox univoca non convertitur cum voce universali; sed respectu illius magis communis est. Licet quippe omnis vox universalis sit univoca; non tamen è contrà omnis vox univoca est universalis: sed quandoque est singularis. Vox *Deus* enim, quæ singularis est, etiam univoca est: ut jam ostendi. Unde inter alias vocis univocæ divisiones, quæ variz sunt; dividi enim potest in concretam & abstractam: in adjectivam & substantivam. In substantialem & accidentalem. In essentialem & accidentalem, &c. Etiam numerari debet divisio ejus in univer-

falem & singularem. Ubi tamen obiter nota: quod licet vox univoca non debeat semper esse universalis; debeat tamen semper esse vox communis: debet enim semper esse vox significans plura idem suum formale significatum eodem modo participantia. Quid autem sit vox communis, & quod ejus ab universalis discrimen, dicam infra.

20. *Dico secundò*: univocata sunt illa, quorum nomen commune, ac ratio nomini accommodata est planè eadem. Ita Philosophus in *Anteprædicam*. Sensus est hic; univoca sunt res plures significatæ per eandem vocem, in cujus eodem principali significato planè conveniunt. Aliqua ergo plura habere idem nomen commune, est habere eandem vocem sui significativam, per quam significantur. Et rationem nomini accommodatam habere eandem, est formam à voce principaliter significatam habere planè eandem. Ratio ergo nomini accommodata est forma per vocem principaliter significata. Ex quo patet, quod, *uti dixi dub. 2. dicebam*, univocata sint significata, seu species significati. Item quod res univocati sit species *res significati*. Sunt, inquam, non solum significata secundaria, ac species significati secundarii. Nam univocata sunt subjecta formam à voce univoca principaliter significatam participantia, ac eodem modo in se habentia: atqui subjecta formam à voce aliqua principaliter significatam participantia sunt semper istius vocis significata secundaria: uti facile patere potest per inductionem. Ergo univocata sunt semper significata secundaria. *Præterea*; univocata, cum vox univocans concreta est, sunt semper ejus significata recta & materialia; cum verò vox abstracta est, sunt ejus inferiora, vel potius sunt inferiora formæ principaliter significatæ: atqui in voce concreta significata materialia, & in abstracta inferiora formæ principaliter significatæ sunt significata secundaria: *ut est evidens*. Ergo univocata sunt semper & ubique vocis univocantis significata secundaria.

21. In quavis ergo univoca voce distinguenda sunt hæc tria: vox univocans, forma univocans (sic loquitur Cajetanus loco supra citato cap. 4.) & univoca univocata. Nomen seu vox univocans est vox significans plura in suo eodem principali significato planè convenientia. Forma univocans est forma per vocem univocam principaliter significata, & ab univocatis eodem modo habita ac participata. Univoca verò univocata sunt secundaria vocis univocæ significata, formam univocantem eodem modo in se habentia, ac participantia, v. g. in voce *animal* ipsa vox *animal* est vox seu nomen univocans; animalitas principaliter significata est forma univocans: hæc enim est forma ab univocatis eodem habendi modo habitata. Homo verò & brutum, qui vocis *animal* significata secundaria sunt, significatum ejus principale eodem modo participantia, sunt univocata.

DUBIUM IV.

Quid sit vox æquivoca? quid sint æquivocata?

22. **R**esp. & dico primò: vox æquivoca est vox significans plura in suo principali significato planè disconvenientia. *Id est*: est vox significans plura, quæ non habent idem sibi commune istius vocis principale; sed habent diversa ac disparata in se istius vocis significata principalia, v. g. vox gallus respectu hominis in Gallia nati, respectu galli gallinacei, & respectu Cornelii Galli. Item vox *germanus* respectu animalis domestici, piscis æquorei, & sideris ætherei, sunt voces æquivocæ. Quia omnes significant plura, quæ non idem sibi commune significatum principia habent: sed habent in se planè diversa ac disparata significata formalia. Nam vox, *germanus*, cum in recto significat hominem natum in imperio; tunc de formali nativitate in imperio; cum vero in recto fratres significat; tunc de formali relationem propriissimæ fraternitatis importat. Item vox *canis* cum pro animali domestico supponit, tunc de formali brutalitatem latrativam; cum pro sidere, tunc de formali naturam inanimatam sideream; cum pro animali marino, tunc de formali brutalitatem nativam significat. Omnes ergo hæc voces significant plures res non participantem, aut communicantes in eodem suo significato formali; sed plura in suo formali significato planè disparata & disconvenientia: adeoque sunt voces æquivocæ.

23. *Conclusionis ac definitionis taliter explicatæ ratio est hæc*: quia vox æquivoca per diametrum opponitur voci univocæ: atqui vox univoca est vox significans plura in suo principali significato planè convenientia: ergo vox æquivoca debet esse vox significans plura in suo principali significato planè disconvenientia; atqui plura aliqua in principali alicujus vocis significato planè disconvenire, est plura aliqua idem ejusdem vocis principale significatum sibi eodem modo commune, eodemque modo sibi inexistens, ac à se participatum non habere: *ut dicebam supra dubio 2.* Ergo vox æquivoca debet esse illa, quæ significat res plures in eodem suo formali significato non participantem; sed in suo formali significato planè disparatas ac diversas: debet, inquam, significare plures res, quæ non habent in se idem commune formale significatum; sed disparata ac diversa significata formalia.

24. Undè in voce æquivoca semper distinguendum est multiplex significatum principale, diversæque classes significatorum secundariorum diversa ista formalia significata participantium, ver. grat. in voce *gallus* significata formalia sunt brutalitas gallinacea, & nativitas in Gallia: classes vero significatorum secundariorum sunt supposita brutalitatem talem in se habentia, ac suppositantia, & homines talem nati-

vitatem participantem. Item in voce *canis* significata formalia sunt natura siderea, brutalitas latrativa, & brutalitas nativitas; classes vero secundariorum significatorum sunt supposita naturas istas participantia, ac in se suppositantia, Quod non reperit in vocis univocis: in his enim, cum sit unicum significatum formale ab omnibus univocatis eodem modo participatum, distingui non possunt diversæ classes; sed unica solummodo classis est univocatorum secundariò significatorum.

25. *Et hinc patet ratio*: cur voces, *Petrus, Joannes, Christianus, Ferdinandus*, aliasque similes singulares sint æquivocæ respectu plurium hominum, qui similibus significantur nomine. Hoc enim tyronibus solet esse difficile. *At profectò non deest dubitandi ratio*: quia vox univoca est vox significans plura in suo principali significato planè convenientia, & similia: atqui vox *Petrus* significans *Petrum Flandrum & Petrum Italum*, significat plura in suo formali significato planè convenientia: dic ergo mihi, quid ni sit univoca? *Probat minor*: quia formale significatum vocis *Petrus* est *Petreitas*, seu quædam naturæ humanæ singularitas: atqui *Petrus Flander, & Petrus Italus* in *Petreitate*, seu naturæ suæ singularitate planè conveniunt: ergo conveniunt planè in significato formali vocis *Petrus*. *Patet minor*: quia in aliqua forma planè convenire est in se habere formas planè similes: atqui *Petrus Flander & Petrus Italus* habent *Petreitates*, seu singularitates plane similes: *uti pluribus dicam in Logica*. Ergo in *Petreitate* planè conveniunt. *Et confirmatur*: quia ideò præcisè vox *homo* vox æquivoca est, quia significat plura similia in humanitate: atqui vox *Petrus* significat plura similia in *Petreitate*: quid ergo illi deest, quo minus sit univoca?

26. *Nihilominus tamen dico*: voces omnes istas non univocas, sed verè æquivocas esse. *Ratio ex dictis est clara*: quia omnis vox, quæ de formali non aliquam formam communem omnibus suis significatis rectis; sed plures formas diversas ac disparatas, singulas singulis significatis suis proprias, ac peculiare significat, non potest esse univoca; sed debet esse æquivoca: *ut patet ex jam dictis*. Atqui vox *Petrus* non significat de formali aliquam formam omnibus hominibus, qui hoc nomine *Petrus* vocantur, communem; sed significat plures formas singulas, singulis hominibus ita vocatis proprias: significat enim de formali non naturæ humanæ singularitatem in communi; sed hanc individuum, vel potius plures individuas naturæ humanæ singularitates: individuas verò singularitates sunt formæ non communes pluribus; sed planè incommunicabiles. Ergo vox *Petrus*, aliasque similes, nequeunt esse univocæ: sed debent esse æquivocæ: uti sunt omnes aliz voces de formali significantes plures formas disparatas.

27. *Neque ratio dubitans aliquid probat*: *falsa enim est ejus minor*: Quantumvis quippe duo *Petri* assimilantur in significatis formalibus vocis *Petrus*: non tamen assimilantur neque conveniunt in ejus significato formali, eo modo quo

requirit univocatio. Quia aliqua duo planè convenire in formali significato alicujus vocis, est vocem de formali significare aliquam formam ab istis pluribus eodem modo habitam, ac participatam: atqui vox *Petrus* non significat de formali aliquam unam Petreitatem omnibus Petris communem; sed significat plures Petreitates singulas singulis Petris peculiare, ac proprias; ergo licet duo Petri affimulentur in diversis ejusdem vocis *Petrus* significatis formalibus, non tamen conveniunt ac communicant in eodem ejus significato formali, quod tamen requiritur ad univocationem. Ex quo etiam patet solutio confirmationis; falsa enim est illius major: Ideò ergo vox *homo* est univoca, quia habet unum idemque significatum formale: eandem nempe specie humanitatem pluribus suis significatis rectis eodem modo communem: quod non habet vox *Petrus*.

28. Æquivoca vox diversis divisionibus etiam passim dividitur: in concretam & abstractam, in essentialem & accidentalem, in adjectivam & substantivam, in universalem & singularem, &c. Famofior est divisio ejus in æquivocam à casu, & æquivocam à consilio. Vox æquivoca à casu est illa, quæ significat plura in suo significato principali planè disconvenientia casu & fortuito. Sive est illa, quæ ad talia plura significanda imposita est casu & fortuito. Ut vox *Petrus*, quæ imponitur aliquando uni homini in Flandria, & alteri simul eodem tempore in Italia. Vox æquivoca à consilio est ea, quæ significat plura in suo principali significato planè disconvenientia per impositiones ex certa scientia, & deliberato consilio factas. Ut cum nomen *avi*, aut alicujus Sancti, imponitur etiam nepoti, aut Sancti istius clientis. Unde vox æquivoca à consilio est varia: alia ex voto, ex memoria, ex auxilio, &c. Item vocem æquivocam quidam dividunt in æquivocam puram, de qua hic hæctenus est actum; & in æquivocam non puram, sed aliquali univocationi permixtam: quam vocare solemus analogam. De qua dicam dub. 6.

29. Dico secundò: Æquivoca æquivocata sunt illa, quorum nomen commune est; ratio verò substantiæ nomini accomodata est planè diversa. Id est: Sunt plures res significatæ per eandem vocem, in cujus formali significato planè disconveniunt. Nam plura habere idem nomen commune, idem omnino est, quod plura signari per eandem vocem; plura verò ratione nominis isti communi accomodata habere planè diversam, idem omnino est, quod plura habere omnino diversa ac disparata significata istius nominis communis formalia: etenim ratio nominis communi accomodata nihil apud Philosophum est aliud, quam forma per vocem principaliter significata. Sunt, inquam, æquivocata, signata vocis æquivocæ sæpè quidem secunda: quando tamen etiam primaria. In quo differunt æquivocata ab univocatis, & analogatis: nam de hæc posteriora semper sunt significata secunda; illa priora verò esse quandoque possunt significata primaria.

30. Etenim æquivocata vocis æquivocæ concretæ sunt semper significata ejus secunda; at verò æquivocata vocis æquivocæ abstractæ esse possunt esse significata primaria. *Prima pars prob.* Quia æquivocata vocis æquivocæ concretæ sunt subjecti, vel supposita, habentia in se formas æquivocantes a voce concreta æquivocæ principaliter significatas, e.g. æquivocata vocis concretæ *gallus* sunt homo habens nativitatem in Gallia, & suppositum habens brutalitatem gallinaceam. Æquivocata vocis concretæ *canis* sunt suppositum habens brutalitatem latrativam, & suppositum habens naturam sideream. Et sic ulterius de aliis. Atqui hujusmodi subjecta & supposita sunt voces concretæ significata secunda: uti patet ex dictis *disp.* 9. Ergo æquivocata vocis æquivocæ concretæ sunt semper ejus significata secunda. *Prob. etiam altera pars:* Quia Petreitas Petri Iprensis, & Petreitas Petri Colonienfis, sunt æquivocata vocis abstractæ Petreitas: Atqui ambæ istæ Petreitates sunt istius vocis significata primaria: ergo æquivocata vocis abstractæ possunt esse significata ejus primaria. *Præterea:* Sicut canis cælestis & canis terrestris sunt æquivocata vocis *canis*; ita quoque caninitas cælestis & caninitas terrestris sunt æquivocata vocis *caninitas*. Atqui hæc duæ caninitates sunt istius vocis significata primaria: ergo æquivocata vocis æquivocæ abstractæ esse possunt ejus significata primaria.

31. Circa priorem hujus mei asserti partem hallucinatur Laurentius Giffene *Tract.* 2. *sect.* 3. *art.* 1. Ubi dicit æquivoca æquivocata esse quandoque primaria vocis æquivocæ significata. Et pro exemplis assignat canem cælestem, & canem terrestrum respectu vocis *canis*: dicit illa esse illius vocis æquivocata, ac primaria simul significata. *Verum non est ita: est hallucinatus.* Nam canis cælestis est idem: quod suppositum naturæ sidereæ; canis verò terrestris est idem, quod suppositum brutalitatis latrativæ: atqui hæc supposita respectu vocis *canis* sunt significata secunda; nequaquam verò primaria; uti patet ex dictis *disp.* 9. Ergo etiam isti duo canes sunt significata istius vocis secunda. In eo ergo non bene dixit Laurentius.

32. In voce æquivoca etiam distingui possunt tria: eo, quo supra dictum est, modo de voce univoca. Scilicet vox æquivocans, formæ æquivocantes, & æquivoca æquivocata. Vox æquivoca est vox significans plura in suo formali significato planè disconvenientia. Formæ æquivocantes sunt plura ac disparata vocis æquivocæ significata formalia. Æquivoca vero æquivocata sunt res plures per vocem æquivocam in recto significatæ, ac in formali ejus significato planè disconvenientes ac diverse. Ubi nota & aliam differentiam æquivocatorum ab univocatis & analogatis: nam univocata & analogata semper differunt à forma univocante & analogante; at verò æquivocata coincidere possunt cum formis æquivocantibus. Coincidere, inquam, possunt cum illis in voce abstracta: nam duæ diverse Petreitates respectu vocis *Petrei-*

tas sunt æquivocata, ac simul formæ æquivocantes. Considera enim & ita comperies.

33. *Verum petes:* Quare univocata vocis univocæ abstractæ non possunt esse ejus significata primaria, uti possunt esse æquivocata respectu vocis abstractæ æquivocæ? *Respondet rationem esse facilem:* Quia videlicet univocata vocis abstractæ debent esse inferiora formæ per abstractam vocem principaliter significatæ: etenim esse debent significata formam principaliter significatam eodem modo participantia. At verò vocis abstractæ æquivocata non debent esse formæ principaliter significatæ inferiora; sed esse possunt ipsæ formæ per vocem æquivocam abstractam principaliter significatæ. Atqui inferiora formæ principaliter significatæ nequeunt esse significata principalia; uti possunt esse ipsæ formæ principaliter significatæ. Ergo clara est ratio, cur potius æquivocata, quam univocata esse possint vocis abstractæ principalia significata.

DUBIUM V.

Quædam circa æquivocam vocem quaestio.

34. *Petes primò:* an eadem vox possit esse æquivoca simul & univoca: *Resp. affirmativè:* Idque non solum respectu diversorum; sed etiam respectu eorundem significatorum. *Primum patet:* Nam vox *gallus* respectu galli galinacei, & hominis in Gallia nati, æquivoca, respectu duorum hominum in Gallia natorum; verb. gr. respectu hominis Parisiensis & Lugdunensis est univoca. *Similiter:* Vox *lupus* respectu duorum hominum ita vocatorum est æquivoca; at verò respectu duorum brutorum est univoca. *Patet etiam secundum:* Nam vox *Christianus* respectu duorum hominum, qui ambo Christiani vocantur, & Christiani sunt, verb. gr. respectu mei, & respectu parentis mei est simul æquivoca & univoca. At tamen ratione diversorum suorum significatorum formalium: unde nulla in hoc negotio committitur contradictio, aut implicantia. Si namque vox ista sumatur prout de formali significat nostras hæc ceitates seu singularitates, tunc est æquivoca; sicut est vox *Petrus* respectu duorum Petrorum. Si verò firmatur prout de formali cultum, ac professionem Fidei Christianæ significat, tunc est univoca: sicut vox *albus* respectu duorum alborum. Idem dicendum est de voce *pius* respectu duorum hominum, qui ambo pii vocantur, & pii sunt. Item de voce *justus* respectu duorum hominum, qui iusti vocantur, ac iusti sunt, &c.

35. *Petes secundò:* Quid sit vocem æquivocam capi æquivocè? *Resp.* Hoc nihil esse aliud, quam vocem æquivocam in orationis contextu supponi, ac usurpari pro pluribus suis æquivocatis simul: verb. gr. vox *gallus* vox æquivoca est; æquivocata ejus sunt gallus gallinaceus, & homo ex Gallia oriundus: quando ergo ista vox in eodem orationis contextu supponeretur, ac usurparetur pro utroque isto suo æquivocato simul, tunc sumeretur æquivocè: quia sumeretur

pro suis æquivocatis. Multum ergo differunt hæc duo: vocem aliquam, v.g. vocem *gallus* esse æquivocam, & vocem *gallus* capi æquivocè. Differunt enim eo modo, quo differunt hæc duo: vocem esse significativam, & vocem capi significativè. Sicut differunt, solem esse calefactivum, & solem applicari ad calefaciendum. Uno verbo: differunt sicut significatio aptitudinalis vocis & suppositio vocis: de quibus dicam infra agens de suppositione. Nam vocem esse æquivocam, idem est, quod vocem esse æquivocativam, sive significativam plurium in suo principali significato planè differentium; vocem verò capi æquivocè, est illam in orationis contextu pro pluribus suis æquivocatis simul supponi: ergo vocis æquivocatio seu æquivocativa significatio, & vocis æquivoca sumptio seu suppositio differunt eo modo, quo differre solent vocis significatio & suppositio.

36. Et hinc ego de voce æquivoca philosophari soleo eo modo, quo philosophamur de causâ plurium effectuum disparatorum productiva; verb. gr. de sole calefactivo simul & illuminativo, de anima vegetativa simul & sensitiva, &c. Nam sicut sol habet potentiam producendi lumen simul & calorem, duos hosce effectus disparatos; ita etiam vox æquivoca, verb. gr. vox *gallus* habet potentiam significandi hominem in Gallia natum, & gallum gallinaceum, duo hæc significata disparata. Item sicut sol aliquando ad solum lumen, aliquando ad solum calorem, aliquando ad utrumque hunc effectum simul producendum applicatur; ita etiam vox *gallus* quandoque ad significandum solum gallum gallinaceum, quandoque ad solum hominem in Gallia natum, aliquando ad utrumque hoc significatum simul significandum in eodem orationis contextu applicatur, ac supponitur. Et quando ita supponitur, tunc dico supponi, ac capi æquivocè.

37. *Petes tertio:* An vox æquivoca possit in orationis contextu quandoque sumi æquivocè? *Ratio dubitandi est:* Quia voces in orationis contextu debent sic sumi, ac supponi, ut aliquod significare possint: sumptio quippe seu suppositio vocis est applicatio vocis, ad significandum. Atqui vox æquivoca æquivocè sumpta nihil significat: ut habet vulgatum apud Summulistas axioma. Ergo vox æquivoca in orationis contextu nequit sumi æquivocè. *Minor apud Summulistas pro axioma habetur; interim tamen adhuc probatur:* Quia vox, quæ orationem confundit, ac ad varios disparatos sensus distrahit, nihil potest significare: atqui vox æquivoca æquivocè sumpta orationem confundit, ac ad disparatos sensus trahit: ergo nihil certi, ac determinati significare potest.

38. *Resp. tamen;* licet voces æquivocæ non possint passim, ac pro libitu æquivocè sumi, ut bene probat ratio dubitandi; possunt tamen ita sumi quandoque: idque sine confusione, ac distractione sensus. *Probatur:* Quia istæ vocum sumptiones seu suppositiones, quas non solum profani auctores; sed etiam sancti Patres, ac ipse etiam Sacer Textus quandoque facit, non sunt absurdæ, neque incongruæ: atqui profani

ni Auctores, præsertim Terentius, ac Plautus, item sancti Patres, ac etiam ipse Sacer Textus, voces æquivocas quandoque sumunt æquivocè: ergo voces æquivocæ possunt quandoque sine incongruitate sumi æquivocè. *Probat minor*: quia tunc vox æquivoca sumitur æquivocè, quando sumitur pro pluribus suis æquivocatis simul: atqui tam sancti Patres, quam etiam Sacer Textus voces æquivocas quandoque sumunt pro pluribus suis æquivocatis simul: ergo sumunt illas quandoque æquivocè. *Minor est sancti Augustini lib. 12. confess. cap. 20. 24. 26. Et præsertim 31. Item lib. 3. de doctr. Christ. c. 27. Quem sequitur sanctus Thomas prima parte quæst. 1. art. 10. Estque communis inter omnes Theologos, ac Commentaristas: docentes, quod sub eadem litera quandoque lateant plures sensus literales. Et pro exemplo particulari adfert Augustinus supra locis citatis, vocem principium: quæ æquivoca est respectu principii temporis, & Verbi Divini, quod est principium Patri subautoratum omnium creaturarum. Dicit ergo S. Augustinus vocem principium in hoc sacro contextu Genes. 1. In principio creavit Deus cælum & terram, capi pro utroque hoc suo æquivocato; ut faciat hunc sensum: Pater in initio temporis, ac etiam in suo filio creavit cælum, & terram. Adeoque vult illam ibi capi æquivocè. De quo vide Ludovicum Molinam prima part. quæst. 1. art. 10. disp. 3. Et Vasquez ibidem disp. 17.*

39. Hoc ipsum probari efficaciter potest ex forma Sanctissimi Sacramenti Eucharistiæ. *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus.* Ante omnia tamen suppono: quod ista duo pronomina *hoc* & *hic* ibi categorizentur & substantiventur, ac supponantur pro hoc supposito contento sub hæc accidentibus à me demonstratis. Ut isti sacratissimi contextus, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus*, reddant hos sensus: suppositum contentum sub hæc accidentibus à me demonstratis est corpus meum, est sanguis meus. *Hoc posito, proba quod dixi*: Quia juxta omnes Theologos (*Durandum excipe*) ista sacratissima verba, dum à nobis proferuntur, supponuntur assertivè simul & recitativè: atqui non possunt istis duobus modis capi, nisi ista duo pronomina *hoc* & *hic* capiantur pro suis æquivocatis: ergo etiam hoc casu voces æquivocæ capiuntur æquivocè. *Probat minor*: Quia dum ista verba sumuntur recitativè, tunc ista pronomina supponuntur pro accidentibus istius panis & vini, quæ in manibus habuit, ac consecravit Christus Dominus Noster; dum verò capiuntur assertivè, tunc supponuntur, ac significant accidentia istius panis & vini, quæ in manibus habet, ac consecrat Sacerdos sacrificans: atqui ista accidentia sunt æquivocata istorum pronominum: ista quippe accidentia non plus conveniunt in significato principali vocis *hoc* aut *hic*, quam conveniant Petrus & Paulus in significato principali vocis *hic homo*. Ergo ista verba capi nequeunt assertivè simul & recitativè, nisi capiantur pro suis æquivocatis. *Sed de his dicat plura Theologus.*

40. Responso nostra duas habet partes. *Prima est*. Quod voces æquivocæ capi quandoque

possint æquivocè. *Secunda est*: Quod id quandoque fieri possit sine absurditate, ac confusione sensus. *Utramque ergo etiam confirmo ratione*. Quia vocem sumi æquivocè est vocem sumi pro pluribus suis simul æquivocatis: atqui potest æquivoca vox quandoque supponi pro suis æquivocatis sine confusione, ac distractione sensus: ergo potest sine incongruitate quandoque capi æquivocè. *Probat minor*: Quia vocem supponi pro suis æquivocatis est loquentem velle per vocem æquivocam significare simul plura æquivocata ejus: quia, ut infra dicam, vocis suppositio nihil est aliud, quam loquentis volitio, qua vult per vocem à se prolatam audientibus significare ejus significatum. Atqui potest quandoque loquens velle sine confusione sensus per vocem æquivocam significare simul plura æquivocata ejus: si scilicet audientibus satis insinuet ex circumstantiis sermonis se habere talem voluntatem. Ergo, &c.

DUBIUM VI.

Quid sit vox analogæ? Quid sint analogatæ?

41. **R**esp. & dico primò: Vox analogæ est vox significans plura in suo formali significato partim convenientia, partim disconvenientia: convenientia quidem in significato formali habito; disconvenientia verò in modo habendi illud. *Id est*: Vox analogæ est vox significans plura idem suum formale significatum habentia, ac participantia diverso habendi, ac participandi modo; verb. gr. vox *sanum*, vox analogæ est respectu animalis, medicinæ & urinæ: quia est vox significans illa plura in suo eodem formali significato partim convenientia, partim disconvenientia. Significatum quippe formale vocis *sanum* est sanitas; in qua ista tria partim conveniunt, partim disconveniunt: conveniunt enim in sanitate habita, omnia tria enim habent in se sanitatem; sed disconveniunt in modo habendi. Nam animal habet in se sanitatem formaliter, sicut subjectum suam formam: medicina habet illam virtualiter seu eminenter, sicut causa suum effectum: urina verò habet illam repræsentativè sive intentionaliter, eo modo quo signum habere solet suum significatum. Similiter vox *homo* respectu hominum vivi, picti, & mortui: item vox *acutum* respectu gladii & ingenii, vox *calidum* respectu ignis & solis, &c. sunt voces analogæ: significant enim ista plura idem suum formale significatum diverso modo participandi participantia. Nam eadem humanitas, quæ est in homine vivo realiter, sicut natura in supposito, est in picto similitudinariè, sicut significatum in signo. Et idem est de aliis exemplis adductis.

42. Conclusionis ac definitionis ita explicatæ rationem desumpsit ex Cajetano, *In opusc. tomo 3. opusc. 5. cap. 4. & 9.* Quia vox analogæ est media inter æquivocam & univocam; natura autem medii ex extremis colligenda est: debet enim medium esse neutrum extremum; sed participa-

re aliquid de utriusque extremi natura. Atqui vox univoca est vox significans plura in suo formali significato planè convenientia; vox æquivoca est vox significans plura in suo formali significato planè disconvenientia: ergo, ut vox analogæ inter illas mediet, esse debet vox significans plura in suo formali significato partim convenientia, partim disconvenientia: atqui aliqua plura in formali alicujus vocis significato partim convenire, partim disconvenire, est aliqua plura in se habere idem ejusdem vocis formale significatum diverso habendi modo: uti dixi *dub. 2.* Ergo vox analogæ debet esse vox significans plura idem suum formale significatum diverso modo habentia.

43. *Ex quibus infero*: Analogiam præcisè & formalissimè sitam esse in sola diversa participatione, seu in solo diverso modo habendi formam à voce analogante principaliter significatam. *Ratio est*: quia in eo præcisè posita est ratio analogiæ, per quod vox analogæ inter æquivocam & univocam, item per quod significatio ejus fit medià inter univocationem & æquivocationem: atqui vox analogæ inter æquivocam & univocam, item significatio ejus fit inter æquivocationem & univocationem medià per diversum modum habendi, ac participandi idem ejusdem vocis significatum formale: ergo in hoc diverso modo sita est præcisè ratio analogiæ. *Patet minor*: Quia esse vocem analogam est esse vocem mediàm inter univocam, ac æquivocam: uti jam cum Cajetano dixi. Ergo necessario analogia est illud, per quod vox analogæ inter æquivocam & univocam fit medià. *Minor verò probatur*: Quia, uti jam etiam cum Cajetano dicebam, esse medium est esse neutrum extremum: ergo per hoc vox analogæ fit medià inter æquivocam & univocam; per quod neque est univoca, neque æquivoca: atqui est neque univoca, neque æquivoca per diversum modum habendi suum idem formale significatum: sive per hoc, quod ejus significata recta diverso modo participant, ac habeant idem significatum ejus formale. Ergo per hunc diversum participandi modum fit medià inter æquivocam & univocam. *Patet minor*: Quia tolle à significatis rectis alicujus vocis analogæ diversum modum participandi idem formale significatum ejus, tunc ista vox non erit amplius analogæ; sed erit verè univoca: erit enim vox significans plura in suo principali significato planè convenientia: tam enim in forma habita, quam in modo habendi convenient. Vel tolle à significatis rectis alicujus vocis analogæ identitatem, sive participationem ejusdem formalis significati, tunc non analogæ, sed æquivoca est futura: significabit enim plura in suo formali significato planè diversa. Ergo id, quo vox analogæ neque univoca, neque æquivoca est, sed inter æquivocam & univocam medià, est diversus modus habendi, quo ejus significata recta habent significatum ejus formale. Ergo in hoc diverso habendi modo sita est analogia.

44. Scio quidem analogiam ab aliis aliter explicari; tot enim in hac materia invenies

placita, quot capita. Sed multi ita explicant, ut nec alii, nec ipsimet intelligant. Quare juxta monitum Cajetani *cap. 9. opusculi citati*, diversa doctorum dicta de analogis te perturbare non debent; sed firmam, ac claram hanc sequere regulam: quandocumque res plures significatæ in recto per eandem vocem, in istius vocis principali significato partim conveniunt, partim disconveniunt, conveniunt quidem in eodem significato formali habito, & disconveniunt in modo habendi illud, tunc scias ibi esse analogiam: vocem istam esse analogam, ac ista significata recta esse illius analogata. Concingit autem diversimodè aliqua plura in se idem ejusdem vocis formale significatum habere diverso modo. Nimirum quia unum intrinsecè; alterum habet illud extrinsecè. Unum habet essentialiter; alterum accidentaliter. Unum formaliter; alterum habet virtualiter vel eminenter. Unum habet verè, ac realiter; alterum solum similitudinariè & apparenter, &c.

45. *Obicies primò*: Si analogia sita foret in diverso modo habendi idem ejusdem vocis formale significatum, animal respectu hominis & bruti: & generaliter omne genus foret analogum respectu suarum specierum. Atqui consequens ineptum est: ergo etiam ineptum est antecedens. *Probat sequela majoris*: Quia homo & brutum habent in se animalitatem à voce animal principaliter significatam diverso modo: homo quippe illam habet per rationalitatem, & brutum per irrationalitatem. *Resp. negando sequelam majoris, & probationem ejus*: Nam licet animalitas sit in homine & bruto diversimodè per diversas differentias contrastræ, adeoque habeat in illis diversum modum contradictionis; non tamen habet diversum modum inexistentiæ, ac participationis: sed utrique inexistit, ab utroque habetur & participatur eodem inexistendi, habendi, & participandi modo: habetur enim ab utroque essentialiter, eo modo quo genus haberi solet à suis speciebus; adeoque animal respectu hominis & bruti est verè univocum. Nam univoco non obest diversitas contractionis; sed sola diversitas inexistentiæ, ac participationis: uti jam dixi.

46. *Obicies secundò*: Si analogia sita foret in diverso modo habendi idem ejusdem vocis significatum formale, homo respectu Verbi aut Christi Domini nostri, & respectu nostri foret analogum: consequens absurdum est, ac Manichæismum sapiens: ergo & antecedens. *Patet sequela majoris*: Quia omnis vox significans plura idem suum formale significatum diverso modo habentia, est vox analogæ; atqui vox *homo* significat Verbum & homines puros, humanitatem à se principaliter significatam diverso modo habentes: Verbum enim habet in se humanitatem contingenter & accidentaliter; Petrus verò & Paulus habent eam per se & essentialiter. Ergo, si analogia in isto diverso habendi modo sita sit, vox *homo* erit analogæ respectu verbi & Petri. Minor verò probari videtur ab omnibus illis Parribus, & Conciliis, quæ clamant ubique tamquam fidei nostræ Catholicæ fundamentum, Christum fuisse verum Deum, & verum homi-

hominem, nobis per omnia similem, & confubstantialem.

47. *Resp.* Argumentum hoc tangere duas difficultates planè diversas, ac disparatas: quas proinde distinguere debuisset Suarez *tom. 1. in 3. part. quæst. 16. art. 1. in comment. dub. 2. Prima difficultas est: An vox homo sit univoca respectu Christi & Petri, aliorumque hominum purorum? Secundò est: An sit univoca vel analoga respectu Verbi & Petri, aliorumque hominum purorum? Ad primam respondeo: Vocem hominem esse univocam respectu Christi & Petri, quam sit respectu Petri & Pauli. Et ratio est clara: Quia Christus & Petrus habent in se eandem speciem humanitatem, eodem modo habendi: uterque enim habet illam essentialiter, eo modo, quo solent individua habere suam speciem. Christus enim tam verè, quam Petrus, est verum individuum contentum sub specie humana. Vox homo ergo respectu Christi & Petri est vox significans plura in suo formali significato planè convenientia: adeoque verè univoca.*

48. *Secunda difficultas est maior: eamque propriè movet propositum argumentum.* In ea tamen tacere mallem, quam aliquid temerè dicere. Dicam ergo non quod ego ex capite fingo; sed quod ante me docuerunt subtilissimi Magistri mei, Nominales. *Resp. itaque ad argumentum cum Gabriele in 3. dist. 7. quæst. unica, dub. 2. negando minorem.* Et dico vocem homo respectu Verbi & Petri aliorumque hominum purorum esse verè analogam: ut optimè probat argumentum factum. Est tamen analoga, non analogia extrinseca; sed intrinseca. Quid hæc sit, scies *dubio 7.* Neque hoc est contra Concilia, aut Sanctos Patres: illi enim solummodo docent, Verbum Divinum esse verum hominem, *Id est: in se habere veram humanitatem.* An autem vox homo dicenda foret univoca, an analoga, ipsi neque dixerunt, neque dicere curaverunt. Theologi Scholastici communis dicunt esse univocam: Nominales tamen, quorum ergo discipulus sum, dicunt esse analogam. Neque tamen omnes alii Theologi mihi hic sunt adversarii: plurimi enim eorum, dum vocem homo dicunt esse univocam, de voce univoca largius loquuntur, sicut locutus est Aristoteles in Ante prædicamentis: prout scilicet distinguitur contra æquivocam, comprehenditque sub se & analogam, & univocam propriè dictam. Vide Gabrielem *loco citato, & dub. 4. ejusdem quæst.* Malè ergo Suarez *loco jam citato* dixit Catholicum de vocis homo univocatione non posse dubitare.

49. *Dico secundò:* Analoga analogata sunt illa, quorum nomen commune est, ratio verò nomini accommodata est partim eadem, partim diversa. *Id est:* Sunt plures res significatæ per eandem vocem, in cujus formali significato partim conveniunt, partim disconveniunt; conveniunt quidem in formali significato habito, disconveniunt verò in modo habendi illud. Sive analogata sunt plures res significatæ ab eadem voce, quæ idem illius formale significatum habent in se diverso modo. Unde in voce analoga distinguuntur etiam debent tria: nimirum vox analogans, forma analogans, & analoga analogata:

eo modo, quo supra dixi de voce æquivoca, & univoca. Item analogata sunt non solum vocis analogæ significata; sed etiam illius significata recta, ac secundaria: ut supra dixi de univocatis. Immo sunt vocis analogæ significata materialia: quia, ut statim *dub. 7.* dicam, omnis vox analogata debet esse concreta, in qua coincidunt significatum materiale & rectum.

50. Analoga ergo analogata sunt plura idem ejusdem vocis significatum formale participantia diverso modo; sicut univoca univocata sunt plura idem ejusdem vocis significatum formale participantia eodem modo. Cum hac tamen differentia: quam subtiliter advertit Cardinalis Cajetanus *in opusc. 1. tom. 3. opusc. 5. cap. 2.* Quod univocata raro participant formam eandem numero; sed ordinariè eandem sola specie, vel genere; analogata verò participant formam ordinariè eandem numero. *Patet hoc inductione:* verb. gr. animal, medicina, & urina, quæ sunt analogata vocis sanum, habent in se eandem numero sanitatem: illammet enim sanitatem, quam animal in se habet, medicina causat, & urina significat: eadem ergo numero sanitas est in animali formaliter, in medicina eminenter, in urina intentionaliter. Item aer & sol, qui sunt analogata vocis calidus, habent in se eundem numero calorem: sol quidem eminenter, & aer à sole calefactus formaliter. Illammet enim numero calorem, quo aer formaliter calet, sol in aere producit, caletque illo eminenter. Item homo vivus & homo pictus, qui sunt analogata vocis homo, habent in se eandem humanitatem: illa quippe humanitas, quæ est in vivo sicut natura in supposito, est in picto sicut significatum in signo.

51. *Dices tamen contra finem conclus. 2.* Axioma summulisticum est: *vox analogata per se posita stat pro principali analogata.* Atqui principale analogatum est principale vocis analogæ significatum: ergo analogata non semper sunt significata secundaria. *Resp. negando minorem:* Omne analogatum quippe, cum sit vocis analogæ significatum materiale, & subjectum participans formam ab illa principaliter significatam, necessariò esse debet illius significatum secundarium. Quia tamen inter secundaria alicujus vocis significata datur ordo posterioris & prioris, & unum est magis secundarium & remotum, quam aliud, hinc etiam unum vocatur magis principale, quam aliud. Sic etiam ergo hic inter analogata unum vocatur principale analogatum: illud scilicet, quod formam à voce analoga principaliter significatam participat & habet perfectissimo modo. Vocatur, inquam, principale analogatum, licet non sit principale vocis analogæ significatum: vocatur enim principale, non inter omnia vocis analogæ significata; sed inter sola ejus analogata, quæ sunt significata secundaria.

DUBIUM VII.

Corollaria quædam circa voces analogas.

52. **E**x dictis sequitur primò: Vocem analogam necessario debere esse vocem concretam.

cretam. *Ratio est:* Quia omnis vox analogata debet habere analogata, atqui nulla vox abstracta potest habere analogata: ergo nulla vox analogata potest esse vox abstracta: ergo omnis vox analogata debet esse concreta. *Probatur minor:* Quia analogata debent esse significata secundaria, idem ejusdem vocis principale significatum habentia in se diverso modo: atqui nulla vox abstracta potest habere significata secundaria, idem suum formale seu principale significatum habentia in se diverso modo: ergo nulla vox abstracta potest habere analogata. *Probatur minor:* Quia significata secundaria vocis abstractæ sunt inferiora formæ principaliter significatæ: atqui inferiora formæ principaliter significatæ formam istam principaliter significatam non possunt habere diverso modo; sed necessariò habent illam eodem modo: habere quippe debent illam essentialiter, sicut inferiora habere solent suum superius. Ergo nulla vox abstracta habere potest significata secundaria, idem suum principale significatum habentia in se diverso modo.

53. *Sequitur secundò:* Omne prædicatum metaphoricum respectu sui significati proprii & translatici, qualia sunt, *leo, petra, lapis angularis, vitis, agnus, &c.* respectu Christi Domini & alterius sui significati proprii: Item *videns* respectu prati & hominis, *acutum* respectu ingenii & gladii, &c. esse prædicatum analogicum. *Prob.* Quia prædicatum analogicum est illud, cuius idem significatum formale à diversis ejus significatis secundariis habetur diverso modo: atqui omne prædicatum metaphoricum respectu sui significati proprii & translatici est tale: ergo est prædicatum analogicum. *Probatur minor:* Quia semper significatum proprium & significatum translaticium habent in se significatum formale prædicati metaphorici diverso modo: unum quippe habet illud realiter & verè; alterum verò solummodo similitudinariè. Ait enim Augustinus *tract. 80. in Joannem*, loquens de Christo Domino Noitro: *Sic enim dicitur vitis per similitudinem, non per proprietatem: quemadmodum dicitur ovis, agnus, leo, petra, lapis angularis, &c. cetera hujusmodi: quæ magis ipsa sunt vera, ex quibus ducuntur istæ similitudines, non proprietates.* Ecce quomodo magis lucidè dicere poterat, significatum formale vocis *vitis* est in planta per proprietatem & propriè, in Christo per similitudinem & similitudinariè? Ergo omne prædicatum metaphoricum est prædicatum, cuius idem formale significatum habetur à pluribus diverso modo.

54. *Sed ecce hinc oritur difficultas contra primum Corollarium, hoc modo:* Omne prædicatum metaphoricum est prædicatum analogum: atqui aliqua prædicata metaphorica sunt prædicata abstracta; ergo prædicata abstracta possunt esse analogata. *Probatur minor:* Quia vox *risus* est vox abstracta: atqui Rhetores pro exemplo metaphoræ passim assignant vocem *risus*: ergo aliqua prædicata metaphorica sunt prædicata abstracta. *Resp. negando minorem, ad probationem dico:* Rhetores ita assignantes malè assignare. Ostendo ergo vocem *risus*, aliasque similes abstractas neque esse analogas, neque

metaphoricas. Non enim sunt analogæ: quia omnis vox analogata debet habere analogata: atqui vox *risus* non habet analogata: ergo non est analogata.

55. *Negant minorem.* Dicuntque analogata illius esse risum humanum & bonam prati dispositionem. Hæc duo enim in principali significato vocis *risus* partim conveniunt, partim disconveniunt. *Sed longè errant:* Quia analogata debent esse plura idem ejusdem vocis principale significatum habentia: atqui risus humanus, motio ista dentium, & labiorum, totiusque oris & vultus; & bona dispositio prati, non habent in se idem vocis *risus* principale significatum: ergo non sunt istius vocis analogata. *Patet minor:* Quia *risus* de principali nihil significat commune risui humano & bonæ dispositioni prati: neque enim significat bonam dispositionem in communi, prout abstrahit ab intellectuali & vegetativa; sed principaliter significat (ut ego puto) solum risum humanum; vel tam risum humanum, quam etiam bonam dispositionem & vegetationem prati. Et quidquid dixeris vel quæviseris, nunquam aliquid unum istius vocis principale significatum istis rebus commune inveneris. Præterea, uti dixi analogata debent esse significata secundaria: atqui risus humanus, item bona vegetatio prati, non secundaria, sed primaria vocis *risus* significata sunt: ergo non sunt illius analogata.

56. Oportet ergo benè distinguere inter vocem concretam & abstractam: verb. gr. *videns* & *risus*, *acutus* & *acumen*, *sanitas* & *sanum*. Concreta quippe vox analogata est; abstracta verò minimè. *Et ratio est clara:* Quia verb. gr. vox *videns* significat plura, scilicet hominem & pratum, idem suum formale significatum habentia diverso modo: risum enim, quem homo habet verè, pratum habet similitudinariè. Item *acumen*, quod in gladio, ac ferræ est verè, est in intellectu similitudinariè: Ergo omnes tales voces sunt verè analogæ. At verò vox *risus*, *acumen*, *sanitas*, &c. non significant plura idem significatum suum formale diverso modo habentia. Quod evidentius patet in voce *sanitas*. Hæc quippe vox significat & sanitatem animalis, & medicinæ, & urinæ: atqui hæc tres sanitates non differunt in modo habendi sanitatem in communi: cum sint sanitas non solum eadem specie; sed etiam eadem numero: ut dixi supra ex Cajetano. Ergo, &c.

57. Quod istæ voces abstractæ etiam non sint metaphoræ, seu prædicata metaphorica; etiam breviter probò: Quia metaphora est translatio vocis à significatione propria ad impropriam. *Id est:* (debet quippe hæc definitio exponi intrasitively) metaphora est vox translata à significatione propria ad impropriam: atqui vox *risus*, & aliz similes abstractæ non sunt voces ita translata: ergo non sunt metaphoræ. *Probatur minor:* Quia vocem transferri à significatione propria ad impropriam, est vocem, quæ significat significatum suum formale alicui inesse propriè, transferri ac usurpari, ut etiam significet illud alicui inesse impropriè: ut quod attinet, non video, quid aliud. Nam, ut dicitur.

dicebat Sanctus Augustinus supra citatus, vocem transferri est vocem significare per similitudinem, quod antea significabat per proprietatem. Atqui vox *risus* & alia similes abstractæ non possunt significatum suum principale significare uni inesse, aut ab uno haberi proprie, ab altero improprie; sed hoc solis concretis vocibus per modum habentis & habitus significantibus quadrat: uti est manifestum. Ergo voces abstractæ non possunt esse voces translatae. Sed de his plura Rhetor, ac inferior Grammaticus; dicam tamen forsan alibi de hoc adhuc aliquid.

58. *Sequitur tertio*: Ens respectu Dei & creaturæ, respectu substantiæ & accidentis, ac respectu omnium suorum inferiorum esse prædicatum verè univocum; non autem analogicum. *Ratio est*: Quia prædicatum univocum est, id quod prædicatur de multis in eodem suo formali significato planè convenientibus: seu quod significat multa idem suum formale significatum eodem modo habentia. Atqui ens significat omnia sua inferiora, scilicet Deum & creaturas, substantiam & accidens, &c. idem suum formale significatum habentia eodem modo: ergo respectu eorum est prædicatum univocum. *Probat minor*: Quia omnia inferiora entis habent in se Essentiam non fictam à voce *ens* formaliter significatam essentialiter, eo modo quo inferiora solent habere prædicatum se directè superius: ergo omnia habent eodem modo.

59. *Sequitur quarto*: Respectu Dei & creaturæ dari aliqua prædicata univoca; aliqua analogica. Univoca sunt, *ens, substantia, spiritus, vivens, incorporeus, &c.* Omnia nimirum illa, quæ tam de creaturis, quam de Deo prædicantur essentialiter: in his quippe omnibus locum habet ratio jam statim facta. Analogica verò sunt *sapiens, justus, misericors, sciens, volens, &c.* *Ratio est*: Quia prædicatum analogum est illud, quod significat plura idem suum formale significatum in se diverso modo habentia: atqui omnia ista prædicata significant in recto Deum, hominem, & Angelum, habentes suum formale significatum diverso modo: ergo omnia ista respectu Dei & creaturæ sunt prædicata analogica. *Patet minor*: Quia istarum vocum significata formalia sunt sapientia, justitia, misericordia, &c. Atqui hæc habentur alio modo ab homine; à Deo quippe habentur essentialiter; ab homine solum accidentaliter: item à Deo per reale identificationem; ab homine habentur per physicam informationem: qui sunt modi habendi planè diversi. Omnia ergo ista prædicata respectu Dei & creaturæ sunt analogica: quæ de utroque non prædicantur essentialiter, sed de uno essentialiter, & de alio prædicantur accidentaliter. Et hinc adhuc magis patet ratio, cur dixerim supra vocem *homo* esse analogam respectu Petri & Verbi divini.

60. *Sequitur quinto*: Vocem abstractam correspondentem voci concretæ analogæ, esse quandoque univocam; verb. gr. voces concretæ *sapiens, justus, misericors, &c.* respectu Dei & hominis sunt analogæ; at tamen voces abstractæ illis correspondentes, scilicet *sapientia, justitia, misericordia, &c.* respectu humanæ & divi-

næ sunt voces univocæ. *Probat*: Quia vox univoca est vox significans plura, idem suum principale significatum eodem modo in se habentia: atqui vox *justitia* (& idem est de aliis) est vox significans Justitiam humanam & divinam, habentes in se idem suum significatum principale, eodem modo: ergo est respectu eorum vox univoca. *Probat minor*: Quia tam Justitia humana, quam divina habent in se rationem Justitiæ in genere à voce *Justitia* principaliter significatam essentialiter; sicut inferius solet habere suum superius: ergo habent eam eodem habendi modo. *Et hinc patet*: Quomodo cohereant illa, quæ supra dixi, nimirum vocem *humanitas* esse univocam ad humanitatem Verbi, & humanitatem Petri, cum tamen vox *homo* ad Verbum & Petrum sit vox analogica. *Ex quo etiam patet*: Quod vox *Deus* respectu Christi & Patris univoca, respectu Patris & hominis sit analogica: ut dixi jam in simili de voce *homo*.

61. *Sequitur sexto*: Eandem vocem non solum respectu diversorum; sed etiam respectu eorundem, idque non solum ratione diversorum significatorum formalium, ut dixi supra *dub. 5. de voce æquivoca*; sed etiam ratione ejusdem significati formalis, posse esse simul univocam & analogam. Prima fronte apparet mirum; sed spero fore, ut statim desinas mirari. Tales ergo voces sunt *ens, substantia, vivens*, respectu hominis & Dei, respectu hominis & bruti, &c. Accipiamus vocem *vivens*: omnium enim eadem est ratio. Quod ergo vox hæc respectu hominis & bruti univoca sit, nemo negabit; de utroque enim prædicatur essentialiter, significatumque ejus formale, scilicet *vita*, ab utroque habetur eodem modo: nimirum essentialiter, eo modo, quo natura generica haberi solet à suis speciebus.

62. Quod respectu eorum, ratione ejusdem sui formalis significati, scilicet *vita*, sit etiam analogica, *probo*: Quia vox analogica est vox significans plura, idem suum formale significatum habentia diverso modo: atqui vox *vivens* est talis: significat enim hominem & brutum habentia vitam à se de formalis significatam diverso modo. Brutum enim habet vitam in se essentialiter; homo verò habet illam accidentaliter (quantumvis tamen eam habeat quoque essentialiter.) Ergo respectu eorum vox *vivens* est etiam analogica. *Primam minoris partem nemo negabit*: & ego quoque probo efficacissimè *secundam*: Quia risibile vel risibilitas inest homini accidentaliter: ergo etiam *vita* inest homini accidentaliter. *Probatur conseq. ex prima regula antepredicamentali*: Quia omnia essentialia prædicata prædicati insunt subjecto eo modo, quo illi inest prædicatum; atqui *vivens* est prædicatum essentialiter risibilis, & *vita* est prædicatum essentialiter risibilitatis: ut hic non probo; sed suppono probaturus illud efficacissimè alibi. Ergo *vita* eo modo inest homini, quo illi inest risibilitas: atqui risibilitas inest homini accidentaliter: ergo etiam *vita* inest homini accidentaliter. Sed de toto hoc discursu alias latius.

63. *Dices*: Eadem forma, seu idem significatum formale non potest eisdem subjectis esse essentialiter.

sentiale, & simul accidentale: hæc enim sunt contradictoria. Nam esse essentialiter est esse intra, esse verò accidentale est esse extra essentiam. Ergo eadem vox respectu eorumdem subjectorum & ratione ejusdem significati formalis, nequit esse simul univoca, & analogica. *Resp. breviter distinguendo antecedens*: Eadem forma ratione eorumdem suorum inferiorum, sive ratione ejusdem partis subjectivæ, nequit eidem subjecto esse simul essentialis & accidentalis: sic concedo. Ratione diversorum inferiorum, sive ratione diversarum partium subjectivarum, *fit nego* - Et dico hoc esse optimè possibile, & do exemplum in *vivens, sive vita*: quam suppono prædicari essentialiter de rationalitate & risibilitate & sic ratione risibilitatis homini inest accidentaliter, & ratione rationalitatis homini inest essentialiter. Nam, uti dixi, omnia essentialia prædicata prædicati insunt subjectis, eo modo quo ipsa prædicata insunt illis. Undè aliquod prædicatum habens sibi essentialiter subjecta duæ prædicata ejusdem subjecti, unum essentialiter, alterum accidentale, isti eidem subjecto inest simul essentialiter & accidentaliter: essentialiter quidem ratione prædicati essentialis: accidentaliter verò ratione prædicati essentialis. Sed uti dixi, de his aliis plura.

DUBIUM VIII.

De quibusdam vocis analogæ divisionibus.

64. **T**res sunt præcipuæ vocis analogæ divisiones hic breviter discutiendæ & dimittendæ. Has tamen divisiones Philosophi magis attribuant rebus analogatis, quam vocibus analogantibus. Et illis sanè etiam melius quadrant. Possunt tamen etiam applicari analogis analogantibus. Divisiones ergo sunt hæc: prima est divisio analogorum analogatorum in analogica analogata proportionis seu attributionis, & in analogica proportionalitatis. Altera est divisio in analogica intrinseca, & extrinseca. Tertia est divisio in analogica æqualitatis & inæqualitatis. *Queritur ergo*: An omnes hæc divisiones sint legitime & bonæ, & an dentur omnia hujusmodi analogica, scilicet intrinseca, extrinseca: inæqualitatis, proportionis, proportionalitatis, &c. Pro horum verò intellectu.

65. *Adverte*: Quid sit simplex proportio; quid verò sit proportionalitas. Sunt verò hi duo termini Mathematici. Apud Mathematicos ergo proportio est habitudo duarum quantitatum inter se, v. g. habitudo simpli ad duplum, habitudo tripli ad sextuplum, habitudo binarii ad quaternarium, quaternarii ad octonarium, &c. vocantur proportionibus. Proportionalitas verò est proportio proportionum, seu similitudo habitudinum inter se, v. g. similitudo quæ est inter habitudinem binarii ad quaternarium, & habitudo quaternarii ad octonarium; item similitudo, quæ est inter habitudinem binarii ad octonarium, & habitudinem quinarii ad vicenarium, &c. Sunt mathematicæ, seu Arithmeticæ proportionalitates. Quas Mathematici ordinariè explicare solent hæc verborum

Christ. Lup. Opera Tom. XII.

formula: sicut se habent duo ad octo, vel binarius ad octonarium, ita se habent quinque ad viginti, vel quinarius ad vicenarium. Utrobique enim est proportio simpli ad quadruplum: Hosce duos terminos etiam sæpè Logici, ac Physici usurpant, illos à Mathematicis mutuantes: nam Logici habitudinem individui ad speciem, habitudinem speciei ad individua, vocant proportionibus Logicis; istarum verò habitudinum similitudinem vocant Logicam proportionalitatem. Similiter habitudinem materiæ cælestis ad formam cælestem, & habitudinem materiæ sublunaris ad formam sublunarem vocant Physici Physicæ proportionibus; harum verò habitudinum similitudinem seu similitudinem vocant Physicam proportionalitatem. Hoc posito.

66. Logici analogica attributionis seu nudæ proportionis vocant illa, quorum analogia fundatur in simplici quadam attributione seu proportionem sua ad formam analogantem, sive vocant illas res analogas nudæ proportionis, quæ significantur per eandem vocem ob certam aliquam proportionem, ac habitudinem, quam habent ad significatum istius vocis formale, v. g. homo vivus & pictus, respectu vocis *homo*: item animal, medicina, & urina sunt analogata respectu vocis *sanum*. Quia tria hæc significantur per eandem vocem *sanum*, ob certam proportionem quam singula habent ad sanitatem à voce *sanum* principaliter significatam. Analogica verò proportionalitatis vocant illa, quorum analogia fundatur in proportionalitate sua, sive in proportionem suarum proportionum ad formam analogantem. Sive vocant illas res analogas proportionalitatis, quæ significantur per eandem vocem ob habitudinem habitudinum, quas singula habent ad istius vocis significatum formale, v. g. homo & pratum respectu vocis *ridens* (hoc enim est exemplum Cajetani, *opusculi jam sæpè citati cap. 3.*) sunt analogica proportionalitatis, quia duo ista significantur à voce *ridens* ob similitudinem habitudinum seu proportionum, quam duo ista habent ad risum à voce *ridens* principaliter significatum. Nam uti se habet homo ridens ad risum; ita se habet pratum vegetum ad illum.

67. Sed salva reverentia totius scholæ divisionem hanc approbantis, ergo illam reprobo & proscribo: & dico nulla dari analogica proportionalitatis, nullaque analogica posse inter se habere proportionalitatem, quæ respiciat formam analogantem; sed solummodò nudam proportionem ad illam: *Probat*: Quia analogica habere inter se proportionalitatem, quæ respiciat formam analogantem, est habitudines seu proportionibus analogatorum ad formam analogantem esse sibi mutuo similes: atqui hæc habitudines non possunt ulla ratione esse sibi mutuo similes: sed debent necessariè esse dissimiles: ergo nulla analogica inter se habere possunt proportionalitatem, quæ respiciat formam analogantem; ergo nulla dari possunt analogica proportionalitatis. *Major est clara, & evidens*: Quia proportionalitas est habitudo habi-

itudinum; sive, ut rectè dicit Cajetanus loco citato, est similitudo habitudinum seu proportionum: ergo aliqua inter se habere proportionalitatem, est illa habere similitudinem habitudinum, sive habitudines similes.

68. *Minorem verò probò:* Quia proportio, habitudo, seu relatio analogatarum ad formam analogantem est inexistentia, vel certè fundatur in inexistentia formæ analogantis in suis analogatis: atqui forma analogans non potest suis analogatis inexistere eadem aut simili inexistentia; sed necessariò illis inexistere debet diversa seu dissimili inexistentia, seu dissimili inexistendi modo: ut hætenus dictum est. Ergo habitudines analogatarum ad formam analogantem non possunt sibi ullatenus esse similes; sed necessariò debent esse dissimiles. *Et confirmatur:* Quia de quibuscumque rebus, quæ inter se habent proportionalitatem ad aliquod idem tertium, rectè & verè dicimus, sicut se habet hoc ad illud, ita etiam se habet istud ad illud: nam, uti statim dicebam, ista est formula verborum, quibus ordinariè proportionalitatem exprimimus. Atqui de analogatis nunquam verè dicimus, sicut se habet hoc analogatum ad formam analogantem, ita etiam se habet illud ad illam: uti faciliè patere potest ex inductione, verb. gr. non verè dicimus, sicut se habet animal ad sanitatem, ita se habet medicina ad illam: sicut se habet homo ad risum, sic se habet pratum ad illam, &c. Homo quippe habet se ad risum sicut subiectum ad formam sibi inherenter verè; pratum verò tamquam ad formam sibi inherenter solummodò similitudinariè. Ergo analogata nunquam inter se habere possunt proportionalitatem, quæ respicit formam analogantem.

69. Hæc ergò in parte per diametrum oppositò Cajetano: ille enim vult perfectam proportionalitatem esse fundamentum perfectæ analogiæ: ibique esse perfectissimam analogiam, ubi est perfectissima proportionalitas. Ego verò ex oppositò dico perfectam proportionalitatem esse fundamentum & causam perfectæ univocationis, ibique esse perfectissimam univocationem, ubi est perfectissima proportionalitas: *Ratio est clara:* quia ibi est perfectissima univocatio, ubi sunt perfectissima univocata: atqui res habentes proportionalitatem perfectissimam ad eandem formam, sunt perfectissima univocata: ergò ibi est perfectissima univocatio, ubi est perfectissima plurium ad eandem formam proportionalitas. *Probat minor:* quia univocata sunt res plures idem ejusdem vocis principale significatum, sive eandem ejusdem vocis formam habentes se in eodem: atqui res ad eandem formam habentes proportionalitatem, habent illam formam eodem modo: ac res ad eandem formam habentes perfectissimam proportionalitatem, habent illam formam perfectissimè eodem modo. Ergo res ad eandem formam habentes perfectissimam proportionalitatem sunt perfectissima univocata; habentque inter se perfectissimam univocationem. *Prob. min.* quia res ad eandem formam habentes proportionalitatem sunt res habentes similem, sive eandem habitudinem ad istam formam: uti jam statim dixi. At-

qui habitudo rei ad formam est habitudo formæ, sive est inexistentia, seu modus inexistendi formæ in re: uti etiam ostendi. Adeoque ad eandem formam habere similem habitudinem est eandem formam habere eodem ac simili modo: ergo res ad eandem formam habentes proportionalitatem habent istam formam in se eodem ac simili modo.

70. Altera analogorum divisio erat in analogæ æqualitatis & inæqualitatis. *Circa quam præcipuè queritur:* an dentur analogæ inæqualitatis, sive an sola aliquarum rerum in perfectione inæqualitatis, sit sufficiens fundamentum ad causam analogiæ? analogæ enim inæqualitatis vocant plures res significatas per eandem vocem, in perfectione essentiali inæquales. Quales v. g. sunt Deus & creatura, substantia & accidens, respectu vocis *ens*. *Queritur ergò:* an sola ista essentialis inæqualitas sit sufficiens analogiæ fundamentum? & dicendum est quod non. *Ratio est:* quia analogia esse non potest sine diverso modo participandi idem ejusdem vocis formale significatum: uti patet ex hætenus dictis. Atqui aliquarum rerum in perfectione inæqualitas non semper secum trahit diversum modum participandi; sed optimè stare potest cum eodem modo participandi idem ejusdem vocis formale significatum: ergò sola perfectionis inæqualitas non est sufficiens fundamentum analogiæ. *Probat minor:* quia homo brutum respectu animalis, item animal & planta respectu viventis, item homo & Deus respectu substantiæ & entis, &c. sunt inæquales in perfectione: atqui tamen eodem modo participant idem ejusdem vocis formale significatum: uti est clarum. Ergò inæqualitas perfectionis stare potest cum identitate modi habendi: adeoque sola ista perfectionis inæqualitas, nisi accedat diversus habendi modus, nequit causare analogiam.

71. Eodem argumento probabis, quod neque analogia sita sit in vocis transcendentia, sive quod sola transcendentia non sit sufficiens fundamentum, & causa analogiæ. Quia nihil potest causare analogiam, nisi quod fundat & causat diversum modum habendi idem ejusdem vocis formale significatum: atqui sola transcendentia hunc diversum modum non fundat: sed optimè stat cum identitate modi habendi: ergò sola transcendentia non est sufficiens fundamentum analogiæ. *Probat minor:* quia ens est transcendens respectu omnium suorum inferiorum: atqui tamen omnia inferiora entis idem entis formale significatum in se habent eodem modo: uti dixi dubio 7. Ergò transcendentia optimè coheret cum identitate modi habendi idem ejusdem vocis formale significatum.

72. Tertia analogorum divisio erat in extrinseca, & intrinseca: præcipuè queritur: an dentur analogæ intrinseca? vocantur verò analogæ extrinseca, plures res significatæ per eandem vocem, quarum una idem istius vocis formale significatum habet sibi intrinsecum; alia verò habet illud sibi extrinsecum. Talia sunt animal, medicina, urina, respectu vocis *sanum*: homo pictus & vivus respectu vocis *homo*: humanitas quippe principaliter significata per vocem *homo*,

mo, quæ in homine vivo est realiter ac intrinseca, sicut natura in supposito, est in picto solummodò intentionaliter ac extrinseca sicut significatum in signo. Et idem est de sanitate principaliter significata per vocem *sanum*. Analogæ intrinseca vocantur illa omnia, quæ significatum formale vocis analogantis habent sibi intrinsecum. Et queritur hic, an talia analogæ dentur.

73. Et respondendum est affirmativè. *Ratio est:* quia analogæ sunt res plures per eandem vocem significatæ, cujus idem formale significatum habent in se diverso modo: atqui possunt plures res idem ejusdem vocis formale significatum habere diverso modo; & tamen omnia illud sibi habere intrinsecum: ergò dari possunt analogæ intrinseca. *Probat minor:* quia, ut supra dub. 7. dixi, homo & Deus habent in se idem vocem *sapientis, justus, misericors, intelligens, volens, &c.* significatum formale diverso modo: Deus quippe habet illud in se essentialiter; homo verò accidentaliter: uterque tamen habet illud significatum sibi intrinsecum. Ergò possunt aliquæ res idem ejusdem vocis significatum formale habere sibi intrinsecum; & tamen habere illud diverso modo.

DUBIUM IX.

Quid sit univocatio, quid æquivocatio? quid analogia?

74. **R**esp. & dico: univocatio, æquivocatio, analogia sunt species significationis: & univocare, æquivocare, & analogare sunt species ^{tr} significare, item univocari, æquivocari, & analogari sunt species ^{tr} significari. Undè sicut supra disp. 2. distinximus significationem in communi in significationem activam & passivam, in actualem & aptitudinalem; ita hic distinguuntur univocatio, æquivocatio, & analogia. Omniaque quæ ibi dixi de istis significationibus, etiam hic dici possunt, ac debent de his univocationibus, æquivocationibus, & analogiis. Itaque sicut significatio activa est illa, quæ tenet se ex parte signi, qua signum significat; passiva verò est illa, quæ ex parte significati tenet, qua significatum significatur: ita univocatio, æquivocatio, & analogia activa est illa, quæ tenet se ex parte vocis univocantis, æquivocantis, & analogantis, qua vox univoca univocat, æquivoca æquivocat, & analogæ analogat; passiva verò tenet se ex parte rei, vel potius rerum univocatarum, æquivocatarum, & analogatarum: est enim illa, qua res univocantur, æquivocantur, & analogantur.

75. Similiter sicut significatio activa aptitudinalis nihil est aliud, quam potentia, quam habet signum ad significandum suum significatum, & significatio passiva, aptitudinalis nihil est aliud, quam potentia quam habet significatum, ut per suum signum significetur: ita etiam univocatio, æquivocatio, & analogia activa aptitudinalis nihil est aliud, quam potentia, quam habet aliqua vox, ut significet plura in suo principio. *Lupi Opera Tom. XII.*

cipali significato planè convenientia, planè disconvenientia, aut partim convenientia, partim disconvenientia; & univocatio, æquivocatio, & analogia passiva aptitudinalis nihil est aliud, quam potentia, quam habent aliquæ plures res ut per unam aliquam vocem significantur. Univocare quippe, æquivocare, & analogare est unam vocem plura significare: & univocari, æquivocari, ac analogari est plures res per eandem vocem significari.

76. Sicut item significatio actualis tam activa, quam passiva, nihil est aliud, quam conceptus, quem format quis de re significata ex occasione signi auditi, vel visi; ita ut per hunc conceptum dicatur & signum actu significare, & significatum actu significari: ita univocatio, æquivocatio, ac analogia actualis, tam activa, quam passiva, nihil est aliud, quam conceptus quidam, quem format audiens de rebus univocatis, æquivocatis, ac analogatis, ex occasione auditiæ vocis univocæ, æquivocæ, ac analogæ: ita ut per conceptum istum dicantur voces actualiter univocare, æquivocare, ac analogare; res verò actu univocari, æquivocari, aut analogari. *Id est:* actu univocè, æquivocè, aut analogicè significare vel significari: hoc enim est univocare vel univocari, æquivocare vel æquivocari, &c.

77. Sunt itaque univocatio, æquivocatio, & analogia species significationis; sunt, inquam, species significationis vocalis: adeoque significationis arbitrariæ: omnia enim significatio vocum significatio arbitraria est: ut dixi supra disp. 2. & 3. Unde sicuti, ut voces fiant significativæ, requiruntur duo, scilicet entitas vocis, quæ est significatio aptitudinalis, & impositio seu deputatio; sic etiam hæc duo requiruntur, ut vox aliqua fiat univoca, æquivoca, vel analogæ. *Id est:* ut fiat univocè, æquivocè, vel analogicè significativa. Attamen cum hac differentia: nam, ut vox fiat univoca, sufficit unica impositio: ut verò æquivoca fiat vel analogæ, ordinariè requiruntur impositiones duæ. *Ratio prioris est:* quia vocem esse univocam, est vocem esse significativam plurium habentium eandem formam eodem modo habendi: atqui potest vox deputari & poni ad significandum aliquam eandem formam cum omni suo simili habente, eadem impositione: uti planum est. Ergò, ut vox aliqua fiat univoca, sufficit unica impositio.

78. *Posterior pars experientia patet:* nam inter voces æquivocas frequentissimæ sunt voces singulares, uti sunt voces *Petrus, Joannes, Paulus, Ferdinandus, Maximilianus, &c.* Atqui omnes hæc voces sunt æquivocæ per diversas impositiones ordinariè: ergò, ut vox aliqua fiat æquivoca, ordinariè intercurrunt plures impositiones. *Prob. min.* quia vocem fieri æquivocam est vocem fieri significativam plurium habentium diversas formas per eandem vocem principaliter significatas: atqui voces sunt hujusmodi plurium significative per diversas impositiones: ergò voces sunt ordinariè æquivocæ per diversas impositiones. *Prob. min. inductione,* v. g. vox *Petrus* alia impositione imposita est ad significandum Petrum Apostolum, alia ad significandum Petrum Martyrem: vox *Christianus* per aliam impositionem facta est signifi-

ficativa mei; per aliam facta est significativa Patris mei. Et sic de aliis. Ergo ordinariae voces æquivocæ sunt significantiæ suorum æquivocatorum per diversas impositiones.

79. Dico, *sunt ordinariæ*, &c. quia hoc non est perpetuum & necessarium; nec enim video, quare vox aliqua non posset fieri æquivoca, sive significativa plurium æquivocatorum per eandem impositionem: Cur etenim vox *gallus* non posset unica impositione imponi ac deputari ad significationem & hominem in Gallia natum, & gallum gallinaceum: cur aliquis Patrochus duos pueros simul baptizans non posset utrumque unica nominatione nominare Petrum? hoc fieri posse nullus negabit. Atqui duos simul homines univoca nominatione nominare Petrum, est vocem *Petrus* unica impositione facere æquivocam, ac unica impositione deputare ad significanda plura æquivocata: ergo quandoque voces per unam impositionem possunt fieri æquivocæ.

DUBIUM X.

Quid sint voces synonymiæ.

80. **M**Onui supra in principio disputationis, quod univocatio, æquivocatio, & analogia requirant unam vocem, & multa significata; synonymia verò requirant multas voces & unicum significatum: unde hac in parte synonymia est univocatio, æquivocatio, & analogiæ per diametrum opposita. Sunt ergo voces synonymiæ, plures voces significantes eandem rem eodem modo. Ut *femina* & *mulier*, *ensis* & *gladius*, *amare* & *diligere*, &c. Non ergo satis est ad voces synonymas, quod sint plures voces significantes eandem rem, nisi illam significant eodem modo: multæ quippe voces significant eandem rem, quas tamen constat non esse synonymas, quia illa eandem rem non significant eodem modo, v. g. voces *homo*, *risibile*, *febile*, non sunt ullatenus voces synonymiæ; & tamen manifestè eandem planè rem significant, (ut videt quilibet bonus Logicus;) ergo possunt aliquæ voces significare eandem planè rem non tamen esse synonymas, quia illam significant diverso modo.

81. *Pro quo scire debes*: quid sit eandem rem significari eodem vel diverso modo. S. Thomas diceret: significari eandem rem eodem modo, est eandem rem significari secundum eandem rationem virtuales. Scotus vero diceret: est eandem rem significari secundum eandem formalitatem. Ast verò Gregorius Ariminensis cum suis Nominalibus dicit: est significari eandem rem secundum idem connotatum; v. g. vox *rationalitas*, & vox *discursibilitas* sunt voces synonymiæ: quia eandem hominis entitatem per ordinem ad idem connotatum significant. Connotatum quippe importatum à voce *rationalitas*, sunt operationes ratiocinativæ: *rationalitas* quippe est potentia elicitiva operationum ratiocinatarum: quæ operationes etiam connotantur, ac importantur per vocem

discursibilitas. At verò voces *rationalitas* & *risibilitas* non sunt synonymiæ, quia licet eandem rem significant; non tamen significant eam per ordinem ad idem connotatum: nam, ut dixi, connotatum vocis *rationalitas* est operatio ratiocinativa; connotatum verò vocis *risibilitas* est rîso, seu operatio ridendi.

82. Hæc tamen non sic intelligas, quasi ad vocem synonymiam, planè, ac undequaque sufficiat identitas rei significatæ cum identitate connotati: hoc quippe nequaquam verum est. Quantumvis enim istæ duæ identitates ad synonymiam requirantur; non tamen sufficiunt. *Ratio est*: quia possunt aliquæ voces significare eandem rem cum ordine ad idem connotatum; & tamen non esse synonymiæ: ergo ad vocem synonymiam non sufficit identitas rei significatæ cum identitate connotati. *Probat*ur aut. quia hæc voces *creans*, *creator*, *Deus*, *deitas*, *ens*, *entitas*, & aliæ similes, significant eandem rem cum eodem suo connotato: uti est manifestum. Atqui tamen non sunt voces synonymiæ: ergo dati possunt aliquæ voces non synonymiæ, quæ tamen habeant identitatem significati cum identitate connotati. *Prob. min.* quia voces synonymiæ debent esse voces ejusdem planè, nec omnino pariformis significationis: atqui istæ voces *Deus*, *Deitas*, *ens*, *entitas*, non sunt ejusdem ac pariformis omnino significationis, neque idem eodem planè modo significant: unius quippe significatio est concreta; alterius est abstracta: una significat, altera non significat per modum habentis & habitus. Ergo istæ voces non possunt ulla ratione esse synonymiæ.

83. Tollitur ergo vocem synonymiam per diversitatem significati, vel recti vel obliqui: per diversitatem connotati, ac etiam per diversum modum significandi, v. g. vox *animal* & vox *sensitivum* sunt voces habentes idem planè significatum formale: vox enim *animal* de formali animalitatem; vox verò *sensitivum* de formali significat sensibilitatem: quæ duo, ut statim dicam, sunt planè eadem ac synonymia. Item habent idem connotatum: utriusque enim connotatum est sensatio, seu operatio sensitiva. Non tamen sunt voces synonymiæ: quia non habent planè idem significatum rectum. Nam vox *animal* in recto solum suppositum; at verò vox *sensitivum*, cum vox adjectiva sit, in recto significat omne id, quod habet suum significatum formale, sive sit, sive non sit suppositum: de quo dixi supra *disp. præced. dub. ult.* Sic etiam voces *risibile* & *rationalis* tam rectum quam obliquum significatum habent realiter planè idem, non sunt tamen synonymiæ, defectu identitatis in connotato. Sic etiam voces *Deus* & *deitas* habent idem connotatum, idem significatum rectum, idemque obliquum; non tamen sunt synonymiæ: quia non significatur illa eodem significandi modo. Una quippe concretim; altera significat abstractim. Ergo tollitur synonymia vocum per diversum significatum rectum, per diversum significatum obliquum, per diversum connotatum, ac etiam per diversum significandi modum: per hæc omnia quippe tollitur omnimoda illa significationis pariformitas synonymiæ necessaria.

84. *Ex quibus omnibus sequi* 1. voces concretas habentes

bentes significata formalia synonyma non esse semper synonyma. *Probat*ur: quia vox *animal* non est synonyma cum voce *sensitivum*: uti jam dixi ac per se evidens est. Atqui hæc duæ concretæ voces habent significata formalia planè synonyma: ergo voces concretæ habentes significata formalia synonyma, non sunt semper synonymiæ. *Probat*ur minor: quia significatum formale vocis *animal* est animalitas, significatum formale vocis *sensitivum* est sensibilitas: atqui hæc duo sunt planè synonyma: ergo istæ duæ concretæ voces habent significata formalia planè ac omnino synonyma. *Probat*ur minor: quia, ut jam dixi, voces synonymiæ sunt duæ voces habentes idem significatum rectum, idem significatum obliquum, idem connotatum, eundemque modum significandi: atqui hæc duæ voces *animalitas* & *sensibilitas* habent hæc omnia eadem: ergo nihil illi deest ad synonymiam. *Patebit minor inductione volenti illam exædè deducere*: nam tam vox *animalitas* quam vox *sensibilitas* significant principium formale elicitivum sensationis, unde habent idem connotatum; idemque significatum, eundemque modum significandi: utraque quippe significat abstractim, adeoque habent omnia requisita ad synonymiam.

85. *Sequitur secundò id, quod supra de voce simplicis ac complexa agens dicebam*: nimirum semper definitum cum sua definitione essentiali *Metaphysica*, v. g. *homo* & *animal rationale*, *brutum* & *animal irrationale*, *animal* & *vivens sensitivum*, &c. esse ejusdem omnino significationis, ac voces synonymas. Ita S. Thomas 1. part. *quest. 13. art. 1. & quest. 14. art. 6. Ac ratio est clara*: quia voces synonymiæ sunt voces habentes idem significatum, idem connotatum, eundemque significandi modum: atqui hæc voces *homo* & *animal rationale*, habent omnia hæc eadem: ergo sunt voces synonymiæ: ergo definitum & definitio sunt voces synonymiæ. *Probat*ur minor: quia significatum vocis *homo* est suppositum habens animalitatem ac rationalitatem: sive est suppositum habens humanitatem: quæ duo planè eadem ac synonymia sunt. *Humanitas* quippe & in se, & in modo significandi est planè idem, quod *animalitas* & *rationalitas*. Ac ut inquit S. Thomas citatus; *hoc nomen, homo, exprimit sua significatione essentiam hominis: significat enim ejus definitionem declarantem ejus essentiam. Ratio enim, quam significat nomen, est definitio*. Atqui definitio declarat essentiam hominis est animal rationale, sive est suppositum habens animalitatem & rationalitatem: ergo hoc est significatum vocis *homo*: atqui hoc ipsum est significatum vocis *animal rationale*: uti est evidentissimum. Ergo istæ voces habent in primis idem significatum.

86. *Similiter habent idem connotatum, aut eadem connotata*: nam connotata vocis *homo* sunt sensatio ac ratiocinatio, sive operatio sensitiva, ac ratiocinativa: atqui hæc operationes sunt etiam connotata vocis *animal rationale*: ut clarum est. Ergo istæ voces habent etiam eadem connotata. *Major*, quæ tamen clara est, *ad hoc probatur*: quia vox concreta habet eadem connotata, quæ habet sibi correspondens vox abstracta:

Christ. Lupi Opera Tom. XII.

ergo vox *homo* habet eadem connotata, quæ habet vox *humanitas*: atqui vox *humanitas* pro connotatis habet sensationem & ratiocinationem: sicut enim animalitas est principium sensandi, & rationalitas est principium ratiocinandi; ita humanitas est principium sensandi ac ratiocinandi simul. Ergo sensatio & ratiocinatio sunt etiam connotata vocis *homo*. Similiter istæ voces habent eundem modum significandi: utraque enim significat concretim per modum habitus & habentis: utraque significat in quid & substantive, &c. Ergo etiam modus significandi in utraque est planè idem.

87. *Respondent passim non esse eundem*: Quia id quod vox *homo* significat confusè, hoc vox *animal rationale* significat distinctè: atqui significare confusè & significare non est idem modus significandi: ergo &c. *Ast hæc responsio S. Thomæ contrariatur*: Qui *prima parte, quest. 14. art. 6. in corp.* hæc habet verba: *sicut qui cognoscit hominem, cognoscit animal propria cognitione, & qui cognoscit senarium, cognoscit trinarium prima cognitione*. Ex quibus sic formo argumentum: Cognitio attingens hominem attingit propriè & distinctè animal: ergo similiter significatio representans hominem, distinctè & propriè representat animal: ergo vox *homo* significans hominem, etiam significat animal, ac etiam rationale (de utroque enim eadem planè est ratio) Significat, inquam, illa non solum confusè; sed etiam propriè & distinctè. Ergo vox *homo* significat non solum modò illud, quod significat vox *animal irrationale*; sed etiam quæquè distinctè. *Tenet prima consequentia per locum à genere ad speciem*: Significatio quippe est quædam species, aut quasi species divisionis, juxta dicta *disp. 2. A* leoque comparatur significatio ad suum significatum, sicut cognitio ad suum objectum: & sic, sicut cognitio hominis est cognitio propria & distincta animalis; ita quoque significatio hominis esse debet significatio propria & distincta animalis. Vide quæ dixi supra *disp. 7. dub. 1. sect. 2.*

88. Dixi, *definitum esse synonymum cum sua definitione essentiali*: Neque enim est synonymum cum sua definitione descriptiva seu accidentali: verb. gr. vox *homo* quidem est synonyma cum voce *animal rationale*; non tamen cum voce *animal risibile*, quæ est definitio descriptiva hominis. *Et ratio est clara*: Quia ad synonymiam requiritur identitas significati, ac etiam identitas connotati: atqui descriptum & descriptio, verb. g. *homo* & *animal risibile* licet habeant idem realiter significatum; non tamen idem connotatum: ergo non possunt habere inter se synonymiam. *Pate*t minor: Quia connotata vocis *homo* sunt sensatio & ratiocinatio: uti jam dixi. Connotata verò vocis *animal risibile* sunt sensatio & rîso: uti est manifestum. Ergo istæ duæ voces non habent eadem inter se connotata.

89. *Dices*: Si definitum & definitio essentialis forent inter se synonyma; tunc prædicatio affirmans definitionem de definito foret prædicatio identica, & non formalis: adeoque omnes hæc, similesque prædicationes, *homo est animal rationale, animal est vivens sensitivum*, essent prædicationes

nes identicæ. Consequens absurdum est, ac in Philosophia inauditum: ergo & id, undè sequitur. *Pater sequela: Quia prædicatio identicæ est illa, in qua extrema ne quidem ratione distinguuntur; sed sunt planè synonyma: ergo si definitum & definitio planè synonyma sint, omnis prædicatio affirmans definitionem de suo definito erit prædicatio identica. Resp. negando primam partem minoris: Quod enim sequela majoris inaudita sit, parum curo; sed dico non esse absurdam: uti hætenus putò me efficaciter probasse. Et licet fortasse sit præter multos Philosophos; non tamen est contra illos: sicut enim nullum scio, qui istas prædicationes identicas esse affirmet; sic etiam nullum scio, quod illud per expressa, & formalia verba neget.*

90. *Sequitur tertio: Quid præcisè sit synonymia. Est quippe species significationis. Debetque dividi in activam & passivam, in actualem & aptitudinalem, &c. sicut dixi supra de univocatione. Synonymia activa & passiva actualis nihil sunt aliud, quam conceptus quidam eandem rem eodem modo repræsentans, per quem plures voces dicuntur eandem rem eodem modo significare, & eadem res à pluribus vocibus eodem modo significari. Synonymia activa & passiva aptitudinalis, sunt potentia & capacitas, quam habet eadem res, ut à pluribus vocibus eodem modo significetur, & quam habent plures voces, ut eandem rem eodem modo significant. Item sicut supra in univocatione distinximus tria, scilicet vocem univocantem, res univocatas, ac formam univocantem; ita hic oportet distinguere duo, scilicet synonymantes, & formam synonymatam. Quid per hæc significare velim, Lectori facile potest ex ante dictis patere.*

91. *Sequitur quarto: Quod synonymia actualis non semper sit conjuncta cum synonymia aptitudinali. Id est: Voces synonymæ non semper significant significatione actuali synonyma; sed possunt voces synonymæ quandoque non synonymè significare: & è contra, possunt voces non synonymæ quandoque significare synonymè. Probatur: Quia voces non synonymas significare synonymè, est voces non synonymas causare in audiente significationem actualem synonymam: atqui id quandoque fieri potest: ergo possunt voces non synonymæ quandoque significare synonymè. Probatur minor: Quia significatione actualis synonyma, est conceptus synonymus. Id est: Est conceptus repræsentans idem eodem modo: atqui possunt voces non synonymæ in audiente causare talem conceptum: ergo possunt causare significationem synonymam. Probatur minor: Quia voces homo & rationalis sunt voces non synonymæ: neque enim sunt voces ex vi, ac vigore suæ impositionis significantes idem eodem modo. Atqui hæc voces, si v. g. proferantur Angelo, qui vel non potest, vel non solet facere distinctiones rationis, & res inæquarè concipere; vel etiam, si proferantur homini earum diversum significandi modum ignorant; poterunt in illo causare conceptum, qui eandem rem eodem modo repræsentet. Ergo possunt voces non synonymæ in audiente causa-*

re conceptum, qui eandem rem eodem modo repræsentet. Vide de hoc Gabriele Vasquez tom 1. in 1. part. quæst. 13. art. 1. disp. 57. per totam. Neque per hoc tollitur aut enervatur definitio vocum synonymarum supra data, scilicet hæc: *Voces synonymæ sunt voces significantes idem eodem modo, voces non synonymæ sunt voces non significantes idem eodem modo.* Ibi quippe particula significans significare & sonare debet aptitudinem; non actum, ac reddere hunc sensum: voces synonymæ sunt voces ex vi, ac vigore suæ impositionis potentes significare idem eodem modo; voces non synonymæ sunt voces ex vigore suæ impositionis non potentes significare idem eodem modo. Cum quo bene cognæret, quod actu interdum aliter significant.

DUBIUM XI.

De vocibus denominativa, & denominante.

92. **D**ENOMINATIVA, inquit Philosophus in *Ante-prædicamentis*, sunt ea, quæ ab uno nominis appellationem habent solo differentia casu. Quæ definitio non vocibus significantibus; sed rebus significantibus quadrat. Ex ea tamen vocum significantium definitionem facile hauriemus. Sensus ergo est hic: Denominativa sunt plures res, plures, inquam, vel re, vel ratione (quod modo non curo, neque quero) quæ significantur per voces ex eadem radice derivatas, differentes tamen in formali terminatione. Itaque ab uno nominis appellationem habere, est appellari seu significari nominibus seu vocibus ab eadem radice derivatis. Solo verò differre casu, est differre sola vocum cadentia, seu sola vocum finali terminatione: verb. gr. album & albedo sunt duo denominativa: quia sunt duæ res significatæ per plures voces derivatas ex eadem radice, & sola formali terminatione differentes: uti est manifestum. Ex quo jam facile est eruere definitionem vocum denominatarum, sive vocis denominativæ & denominantis. Illas ergo sic definies: Sunt plures voces ex eadem radice derivatæ, ac finali terminatione differentes, quæ significant plures res: plures, inquam, vel re, vel ratione. Sive brevius & melius. Sunt plures voces ejusdem radicis; sed diversi finis, significantes plures res.

93. Debent ergo voces denominativæ esse plures voces significantes plures res, ac habere idem principium, & diversum finem: debent, inquam, esse vox abstracta & concreta illi correspondens, uti sunt *albedo & album, ratio & sams, rationalitas & rationale, &c.* Vocem abstractam vocant passim vocem denominantem, concretam verò passim vocant vocem denominativam. Et hinc voces *albedo & candidus*, item voces *candor & albus*, non sunt voces denominativæ, quia non sunt voces ejusdem radicis. Similiter hæc voces *logica & logica*, sumendo semel adjectivè pro sàmina habente scientiam logicam, & semel substantivè pro scientia logica, non sunt etiam voces denominativæ, quia non sunt voces diversi finis. Ut ergo voces denominati-

vas habeas, debes habere duas voces ejusdem principii, ac diversi finis, quarum una sit concreta, altera verò abstracta illi correspondens.

94. *Pater primo: an vox denominativa debeat esse vox adjectiva, & prædicari in quale? Adeoque an voces animal animalitas, homo humanitas, Deus deitas, &c. vocari possint voces denominativæ? Dubium hoc movetur de sola voce denominativa, quæ est & esse debet concreta, quia de voce denominante, utpotè abstracta moveri non potest: quoniam uti patet ex disp. 9. voces abstractæ sunt necessariò substantivæ, neque possunt esse adjectivæ, aut in quale prædicari. Movetur ergo quæstio de sola voce denominativa. Et summulisti quidem passim affirmant eam debere adjectivam esse, ac in quale prædicari. At miror ego hoc affirmari ab illis, qui in Aristotelem jurant. Nam tota definitio denominativorum ab Aristotele tradita, tam quadrat vocibus substantivis, quæ in quid prædicantur, quam adjectivis, quæ prædicantur in quale: ergo illi qui Aristotelem offendere timent, voces denominativas posse substantivas esse, ac in quid prædicari, fateri debent. *Pater antecedens: quia definitio Aristotelis est: denominativa sunt voces ejusdem radicis ac diversi terminationis significantes diversas res.* Atqui tota hæc definitio non minus quadrat vocibus *animal animalitas, homo humanitas, &c.* aliisque similibus substantivis, quæ in quid prædicantur; quam vocibus *albus albedo, dulcis dulcedo*, aliisque similibus adjectivis, quæ prædicantur in quale: ergo, &c.*

95. *Pater secundo: an ad voces denominativas nihil planè requiratur aliud, quam eadem radix cum diversa terminatione? Resp. negativè, sed insuper requiritur quædam proportio in earum significatis, qua illa sese habeant eo modo, quo se habere solent significatum vocis concretæ, & significatum vocis abstractæ illi correspondentis. Quæ proportio præcisè sita est in hoc, quod significatum totale vocis abstractæ sit significatum formale vocis concretæ. Et defectu hujus conditionis, hæc voces *somnus somnolentus, creatio creator, edificatio edificator, &c.* non sunt voces denominativæ; nam significatum adæquatum vocis *somnus* non est significatum formale vocis *somnolentus*; vox quippe *somnolentus* de formali non somnum, sed somnolentiam importat. Sic etiam vox *edificator* de formali non ædificationem seu edificandi actum, sed edificandi munus & officium significat, adeoque significatum totale vocis *edificatio* non est significatum formale vocis *edificator*.*

DISPUTATIO XI.

De voce finita & infinita, positiva ac negativa, &c.

DUBIUM I.

Quid sit negatio realis, quid negatio vocalis?

NEGATIO alia est realis, alia est vocalis. De reali agitur in Postprædicamentis: de vocali agitur hic. Negatio realis est absentia, seu carentia visus, tenebræ seu carentia luminis, carentia humanitatis, deitatis, albedinis, &c. hæc inquam carentiæ vocantur negationes reales, non quasi in sua entitate sint verè positivæ, ac reales; hoc quippe repugnat & impossibile est: si enim forent quid reale aut positivum, tunc non forent negationes, ac quid negativum. Vocantur ergo tales carentiæ negationes reales à termino, quem remouent, quem negant, & cujus sunt carentiæ: eo ferè modo quo quædam actiones vocantur substantiales, non à sua entitate, sed à suo termino, quem respiciunt, & quem agunt.

2. Negatio realis est duplex: alia est negatio pura, alia est negatio privativa, seu privatio. Privatio est carentia formæ in subiecto apto, ac nato habere illam, ut cæcitas, tenebræ, surditas, &c. Tenebræ quippe sunt carentia luminis in aere, aut alio corpore diaphano luminis capaci. Cæcitas est carentia visus in animali visum in se habere capaci. Hinc enim lapides, plantæ, elementa, ostreæ, aliæque similia subiecta visum in se habere incapacia, neque sunt neque dicuntur esse cæca, sed non-videntia. Negatio pura est carentia formæ in subiecto quovis, tam apto quam inepto habere illam. Ut carentia potentia visivæ, quæ est in lapide, ratione cujus carentiæ lapis non dicitur cæcus, sed non videns, est pura negatio. Sic etiam negatio rationalitatis, ob quam brutum dicitur irrationale, pura negatio est.

3. *Scotus cum Scotists* has negationes (& sanè non malè) aliis nominibus indigit. Nam negationem puram vocat negationem extra genus; quia scilicet vagatur extra omne genus, & extra omnem latitudinem entis: hæc quippe negatio non solis entibus realibus, sed etiam entibus rationis, & figmentis intellectus inexistit, prædicaturque tam de iis, quæ non sunt, quam de iis, quæ sunt; verb. gr. negatio humanitatis, aut potentia visivæ non solum in lapide, & planta, aliisque rebus inanimatis inexistit; sed etiam in hirco cervo, chimæra, aliisque entibus fictitiis reperitur. Hinc sicut rectè dicimus, lapis est non-homo, est non-videns, &c. Ita etiam rectè dicimus, chymæra est non-homo, hyrcocervus est non-videns, &c. Rectè ergo hæc negatio vocatur negatio extra genus: nullò quippe entis realis genere coarctatur; sed per omnia, & ultra, ac extra omnia vagatur. Privationem verò vocat

vocat Scotus negationem intra genus: quia scilicet non vagatur per omnia genera entis; sed intra limites certi alicujus generis realis, nimirum intra limites subiecti capacis recipere formam, qua privat, coarctatur: verb. gr. cæcitas non vagatur per omnia, nec extra omnia genera entis realis, neque verificatur tam de entibus rationis, quam de realibus, neque de omnibus realibus; sed de solis illis, quæ visum recipere capacia sunt. *Id est*: De solis animalibus, illa quippe, quæ animalia non sunt licet potentia visiva careant, non dicuntur cæca; sed non videntia: adeoque cæcitas intra genus animalis cohibetur, ac coarctatur. Rectè ergo privatio vocatur negatio intra genus.

4. Ex his fit facile, quid sit negatio vocalis: nihil quippe est aliud, quam vox quædam significans negationem realem. Tales sunt vox *cæcitas*, vox *non*, vox *tenebræ*, *non-videns*, *non-homo*, *non-lapis*, &c. Hæ itaque voces vocantur negationes non à sua entitate: quia illa non est negatio; sed vera positio, ac aliquid reale. Vocantur ergo negationes à suo significato, quod est negatio. Dividitur negatio vocalis in negationem vocalem privantem, in negationem vocalem negantem, & negationem vocalem infinitantem. Negatio vocalis privans est vox significans carentiam formæ in subiecto apto habere illam: ut voces *cæcus*, *cæcitas*, *tenebrosus*, *tenebræ*, &c. Negatio vocalis negans est vox afficiens & negans copulam propositionis: ut cum dico *homo non est brutum*, *nullus homo est brutum*, &c. Iste voces *non* & *nullus* sunt negationes vocales negantes. Est ergo negatio vocalis negans illa vox, quæ propositionem, in qua ponitur, facit esse negativam. Negatio vocalis infinitans est vox, quæ afficit, & negat propositionis subiectum, vel prædicatum, vel aliquam ejus partem diversam à copula: ut cum dico, *homo est non-brutum*, *aliquod non-lapis est homo*, &c. Iste voces *non* sunt negationes infinitantes. Ex quo patet negationem vocalem *non* in orationis contextu capi aliquando neganter, aliquando verò infinitanter. Tunc capitur neganter, quando afficit propositionis copulam: quando verò afficit aliam partem à copula, tunc non negat, sed infinitat. Unde præcipuum harum acceptionum discrimen est, quod negatio illa accepta neganter faciat propositionem esse negativam; accepta verò infinitanter relinquat illam affirmativam: uti patet in exemplis allatis.

5. *Obijcies contra divisionem negationis vocalis*: Negatio realis solummodo est duplex: ergo negatio vocalis nequit esse triplex. *Probaturs conseq.* Quia negatio realis & negatio vocalis habent se sicut signum & significatum: atqui tot debent esse signa, quot sunt significata: ergo tot præcisè esse debent negationes vocales, quot sunt reales. *Resp. negando conseq. & minorem probationis*: Nam interdum plura significata significantur eodem signo, ut patet in voce univoca, æquivoca, analogâ, aliisque plura significantibus: & interdum idem significatum significatur pluribus signis diverso modo illud significantibus, ut patet in vocibus *homo*, *risibile*, *rationale*, *admirabile*, &c. infinitisque aliis eandem planè

rem diverso modo significantibus. Nam sicut hominem modò concipimus ut hominem, modò ut animal, modò ut risibilem, modò ut rationalem, &c. ita etiam illum significamus modò hac voce, modò ista. Possunt ergo plura signa correspondere eidem significato. Similiter ergo possunt esse tres negationes vocales, licet sint solummodo duæ reales: quia possunt duæ vocales significare eandem realem. Negatio quippe realis pura significatur quandoque per negationem vocalem infinitantem, quandoque per negantem: similiter negatio realis privans quandoque per negationem vocalem negantem, quandoque significatur per privantem. Atque ita negatio vocalis infinitans significat solam negationem realem puram, negatio vocalis privans semper significat privationem realem; negatio verò negans significat tam negationem, quam privationem realem: atque ita eadem negatio realis significatur per duas negationes vocales; possuntque per consequens esse plures negationes vocales, quam sint reales.

6. *Antecedens hoc probatur*: Quia, ut habet regula summulistica: Ad affirmativam de prædicato infinito sequitur negativa de prædicato finito, *Id est*: In argumentatione rectè procedimus à negatione infinitante vel privante ad negantem, & è contra à negatione negante rectè argumentatur ad infinitantem vel privantem. Ergo negatio negans significat interdum idem, quod negatio infinitans; interdum idem, quod privans. *Patet antecedens*: Quia bonæ sunt omnes hæ consequentiæ: Homo non est brutum, ergo est non brutum. Homo est non brutum; ergo homo non est brutum. Paries non est albus, ergo est non albus, &c. Homo est cæcus, ergo homo non est visivus. Homo non est visivus, ergo est cæcus, &c. In quibus consequentiis, uti patet, semper proceditur à negatione infinitante aut privante ad negantem, vel è contra. *Conseq. verò probatur*: Quia in bona argumentatione consequentia fundatur in eo, quod procedamus ab eodem ad seipsam realiter, diversum tamen ratione: atqui rectè procedimus à termino infinito ad terminum negatum, & è contra: item rectè procedimus à negatione negante ad infinitantem aut privantem, & è contra. Ergo negatio negans interdum idem est, idemque significat, quod negatio infinitans; interdum idem, quod negatio privans.

7. *Petes primò*: Quomodo rectè procedamus à termino negato ad infinitatum, ac è contra: sive quomodo rectè procedamus à negatione negante ad infinitantem, ac è contra: adeoque quomodo negatio negans significet subinde idem, quod negatio infinitans? *Resp.* Rationem esse hæc: quia propositio constans negatione negante idem planè significat, quod propositio constans negatione infinitante: ergo rectè procedimus ab hac ad illam, & ab illa ad hanc. *Probaturs antecedens*: Quia cum dico *homo non est brutum*, & *homo est non brutum*, idem planè dico: atqui prima propositio est de termino negato, constansque negatione negante; secunda verò est de termino infinito, constansque negatione infinitante: ergo, &c. *Probaturs ma-*

ior:

ior: Quia in prima propositione negatur de homine brutalitas; in secunda verò de homine affirmatur carentia brutalitatis: atqui de aliquo subiecto negare aliquam formam, & affirmare ejus carentiam, idem planè sunt: ergo propositio constans negatione negante idem planè dicit, quod propositio constans negatione infinitante, & è contra. *Patet minor*: Quia qui dicit in aere non esse lumen, & in aere esse tenebras, idem planè dicit: item qui dicit in homine cæcitatem, & non esse visum, idem planè dicit: item qui dicit in aliquo esse ignorantiam aut non esse scientiam, idem planè dicit. Ergo de aliquo negare formam idem planè est, quod de illo affirmare illius carentiam.

8. Audi quid de hoc ex Sancto Augustino dicit Grægorius Ariminensis in 2. *dist. 35. quæst. 1. art. 1. cont. 1. concl.* Ita enim ait: *Hoc docet Aug. in de genesi ad lit. imperfecto, super illo: & tenebræ erant super faciem abyssi. Dicit: revera qui diligenter considerat, quid sint tenebræ, nihil aliud invenit, quam lucis absentiam: ita igitur dictum est, tenebræ erant super abyssum, ac si dictum esset non erat lux super abyssum. Et sicut hoc de verbo essendi, ita de verbo habendi docet esse intelligendum in lib. de vita beata. Ubi dicit, quod locum aliquem habere tenebras nihil aliud est, quam ipsum non habere lumen, & habere stultitiam vel egestatem non aliud est, quam non habere sapientiam vel divitias. Et quomobrem, inquit ipse, ut quæ volo explicem prout possunt, ita dicitur, habet egestatem, quasi dicatur, habet non habere. Ecce totum quod ego dixi, dixerunt antea Ariminensis, & Sanctus Augustinus.*

9. *Petes secundò*: An semper & ubique valeat consequentia à termino negato ad infinitatum, & è contra? Negat Adamus in 1. *dist. 24. vult.* quod illam non habere locum in terminis substantivis prædicatis de aliquo subiecto realiter uno ac communi multis. *Unde*, inquit, *si esset unus homo communis qui esset Sortes & Plato (sicut Philosophi fortè posuerunt) hæc esset vera, homo communis est non Plato: & hæc est falsa, homo communis non est Plato.* Similiter dicit, hæc est vera: *Essentia Divina est non paternitas. Hæc verò falsa: essentia divina non est paternitas. Sed puto universaliter esse affirmandum, uti affirmat Gregorius Ariminensis ibidem quæst. 1. art. 1. & 3. ad 7. Et ratio est clara: Quia semper & ubique ex negatione formæ inferri potest affirmatio carentiæ; atqui ex negatione formæ inferre affirmationem carentiæ est procedere à termino negato ad infinitatum: ut jam dixi. Ergo etiam semper & ubique valet consequentia & processus à termino negato ad infinitatum, & è contra.*

10. *Petes tertio*: Quare negatio vocalis significans negationem realem puram vocatur infinitans? *Resp.* Quia facit vocem, cui adjungitur, esse infinitam in prædicando. Sicut quippe negatio realis pura est negatio extra genus, ac infinita in inessendo: inest enim tam iis quæ non sunt, quam iis quæ sunt. Ita etiam negatio vocalis istam realem significans est infinita in significando & prædicando; affirmaturque de subiectis infinitis, tam scilicet de iis, quæ non sunt, quam de iis, quæ sunt. Tam rectè enim dici-

mus, chymæra est non-brutum, hippotaurus est non-brutum, quam dicamus, homo est non-brutum, lapis est non-brutum, &c. Ac ratione istius vocatur passim in Scholis negatio ista infinitans.

DUBIUM II.

Quid sit vox positiva, quid negativa? Quid finita, quid infinita, &c.

II. **R** *Esp. & dico primò*: Vox positiva est illa, cujus formale ac principale significatum non est negatio. Tales sunt voces *homo*, *Deus*, *lapis*, *album*, *stans*, *sedens*, &c. Significata enim earum formalia, ac principalia sunt humanitas, deitas, albedo, statio, sessio, &c. quæ omnia non sunt negationes, sed veræ propositiones, ac entitates reales. Vox negativa est illa, cujus formale ac principale significatum est negatio. Tales sunt hæc voces *cæcus*, *cæcitas*, *non-videns*, *non-stans*, *non-statio*, *non-deitas*, &c. Earum etenim formalia significata sunt cæcitas, negatio visionis, negatio stationis, &c. Dixi utrobique, est illa, cujus principale, ac formale significatum est, vel non est negatio: Quia parum, immò nihil hic curantur significata secundaria, ac materialia; sed attenduntur, ac respiciuntur sola formalia, ac principalia.

12. Possunt quippe voces positivæ pro significato materiali habere negationem, & voces negativæ pro significato materiali habere positionem, seu entitatem positivam, ac realem: ergo ad hoc, ut aliqua vox dicatur esse positiva vel negativa, oportet negligere significatum secundarium & materiale, ac attendere solum primarium, ac formale. *Probaturs antecedens pro prima sui parte*: Quia vox intellectum est vox verè positiva: ut nemo, qui sanus est, audebit negare. Atqui illa vox quandoque pro significato recto habet negationem: ergo voces positivæ possunt pro significato recto habere negationem. *Probaturs minor*: Quia, uti jam sæpè dixi, voces in recto significant omnem illam rem, de qua affirmativè verificantur: atqui hæc vox *intellectum* affirmativè verificatur de negationibus: uti patet in hisce prædicationibus, *cæcitas est intellecta*, *negatio hominis est intellecta*, *est concepta*, &c. Ergo illæ voces *intellectum*, *conceptum*, &c. in recto, ac de materiali significant negationes. *Et confirmatur*: Quia hæc voces *irrationale*, *immensum*, *simplex*, *unum*, &c. sunt voces positivæ; & tamen etiam significant negationem secundariò: ergo voces positivæ possunt secundariò significare negationem. Sed de hoc statim plura.

13. *Secunda antecedentis principalis pars etiam probatur*: Quia voces *cæcus*, *Surdus*, *claudus*, &c. sunt voces negativæ: uti concedunt omnes. Atqui hæc voces de materiali significant aliquam entitatem positivam, ac verè realem: ergo voces negativæ de materiali, ac secundariò significare possunt entitatem positivam. *Patet minor*: Quia voces concretæ de materiali significant subiectum formæ à se principaliter significatæ: atqui subje-

subjectum formæ principaliter significatæ ab his concretis vocibus, *surdus, cæcus, claudus, &c.* est quid positivum; ergo istæ voces de materiali significant aliquid positivum. *Probatur minor:* Quia forma ab illis vocibus principaliter significata est *surditas, cæcitas, clauditas*: atqui harum formarum, si tamen istæ privationes seu carentiæ possint vocari formæ, subjectum est quid positivum: ut est evidens. Ergo subjectum formæ ab istis vocibus principaliter significatæ est quid positivum.

14. *Objicies:* Hæ voces *irrationale, immateriale, simplex, immensum, æternum, &c.* sunt voces positivæ: atqui istæ voces de formali seu principali non significant positionem; sed negationem: ergo nostræ definitiones nihil valent. *Probatur minor:* Quia istæ voces de formali significant negationem rationalitatis, materialitatis, compositionis, mensurabilitatis, &c. *Resp. negando minorem:* Et dico illas pro significato principali habere aliquid verè positivum. Putoque hoc debere esse certum & evidens apud omnes: Non nego illas voces significare negationem; sed dico negationem non esse earum significatum formale, ac principale. *Quod probet:* Quia si præfatæ istæ, alique similes voces de formali significant negationem, vel significant negationem puram, vel negationem privativam: atqui neutram significare possunt; ergo de formali non significant negationem. *Probatur minor quoad illam partem, quæ de privatione agit:* Quia voces de formali privationem significantes solummodo affirmari, ac verificari possunt de subjectis capacibus formæ privatæ: uti dixi *dubio præcedenti*; v. g. voces *surdus, cæcus, claudus*, alique similes privationem significantes, solummodo verificari possunt de subjectis capacibus visus & auditus. Hinc enim Angelus, lapis, planta, alique similia, quantumvis visu ac auditu careant, non tamen vocantur surda aut cæca: quia non sunt subjecta formæ privatæ capacia. Ergo similiter si vox *irrationale, immateriale, &c.* de formali importarent privationem rationalitatis, ac materialitatis, deberent solummodo posse verificari de subjectis rationalitatis, & materialitatis capacibus: adeoque deberet vox *irrationale* posse verificari de homine, & de solo homine: hic quippe solus est subjectum rationalitatis capax. Deberet vox *immateriale* posse verificari de corpore, & de solo corpore: hoc etenim solum est subjectum materialitatis capax. Atqui hoc planè absurdum est: uti patet. Ergo istæ voces pro suo formali significato non possunt habere privationem rationalitatis vel materialitatis, &c.

15. *Probatur eadem minor quoad aliam suam partem:* Quia voces puram negationem significantes de formali, debent posse verificari, ac affirmari de omnibus omnino subjectis, tam realibus, quam rationis, tam fictis, quam veris, excepto solo illo, in quo reperitur forma negata; v. g. hæc vox *non-homo*, quia de formali puram negationem significat, idcirco affirmari ac verificari potest de omni omnino subjecto, tam ficto, quam vero, tam reali, quam rationis, solis illis exceptis in quibus existit humanitas, quæ est for-

ma ab ista voce negata: uti dixi supra. Ergo similiter, si hæc vox *irrationale* de formali negationem importaret, deberet posse affirmari, ac verificari de omnibus omnino rebus, præterquam de illis, in quibus existit rationalitas, quæ est forma ab ista voce negata; prædicari, inquam, deberet de omnibus omnino entibus, præterquam de solo homine: in hoc solo quippe existit rationalitas, à voce ista negata. Atqui hoc planè falsum est: ista quippe vox prædicatur de solo bruto, cum sit differentia vel quasi differentia bruti constitutiva. Ergo ista vox de formali importare non potest negationem rationalitatis.

16. Similes ergo voces important de formali aliquid verè reale, ac positivum; connotando tamen negationem. Important, inquam, aliquam positivam perfectionem, ac formalitatem, in qua ista negatio connotata fundatur, quæque per istam negationem explicatur, ac significatur; v. g. vox *simplex* de formali significat illam formalitatem, in qua fundatur negatio compositionis: significat, inquam, istam positivam formalitatem connotando istam negationem. Vox *irrationalitas*, seu *irrationale* de formali significat illam positivam bruti formalitatem, quæ est fundamentum, ac radix fundans in se negationem rationalitatis, &c. Adeoque istæ, alique omnes similes voces sunt voces verè positivæ: cum earum formale significatum sit quid verè positivum. Nos enim in hac vita, ubi corpus animam gravat, ac intellectum multa cogitantem deprimit, hoc pro more habemus: cum inter duas species idem genus adæquatè dividentes una nobis est nota, altera ignota: vel potius cum unius constitutiva differentia nobis est nota, alterius ignota, tunc differentiam illam ignotam significamus, ac explicamus per negationem differentie oppositæ nobis notæ; v. g. homo & brutum duæ species sunt idem animalis genus adæquatè dividentes: differentia verò hominis, scilicet rationalitas, nobis taliter qualiter nota est; differentia verò bruti est nobis omnino incognita: hinc explicamus illam per negationem rationalitatis, vocamusque illam, irrationalitatem. *Id est:* Perfectionem aliquam positivam rationalitati oppositam, cuique negatio rationalitatis semper est necessario conjuncta. Hinc ergo vox illa *irrationalitas* non est vox negativa; sed positiva: significat quippe de formali illam positivam perfectionem, qua brutum ab homine distinguitur, ac in qua negatio seu carentia rationalitatis fundatur. Significat, inquam, de formali istam positivam perfectionem connotando istam negationem: adeoque negatio non est ejus formale significatum; sed est solummodo illius connotatum. Sed de hoc alibi fortasse per occasionem plura.

17. *Petes tamen:* Quid sit negationem aliquam fundari in positivo? Item quid sit aliquod positivum esse fundamentum negationis? *Resp.* Hoc nihil esse aliud, quam negationem necessario sequi, ac quasi pullulare ex aliquo positivo, necessarioque esse cum illo conjunctam. Nihil, inquam, est aliud, quam aliquod positivum esse tale, ut illi necessario conjuncta sit aliqua negatio: ut illa negatio ex illo necessario sequatur.

æ oriatur; v. g. differentia constitutiva bruti est positivum quoddam fundans in se negationem rationalitatis; quia est entitas quædam positiva, cui necessario conjuncta est carentia seu negatio rationalitatis. Unde generaliter inter species oppositas idem genus distribuentes, semper altera in se fundat negationem alterius: semper enim una est in se habens carentiam alterius, sive semper una non est alia: sed est non-alia.

18. *Dico secundo:* Vox finita est vox, cujus significatum formale, ac principale non est negatio pura: vox verò infinita est illa, cujus formale, ac principale significatum est negatio pura. Scio quidem has voces ab aliis aliter definiti; quidam enim definiunt hoc modo: vox finita est vox, quæ est finita in prædicando; vox infinita est illa, quæ est in prædicando infinita. *Id est:* Est illa, quæ prædicatur tam de illis, quæ non sunt, quam de illis, quæ sunt: tam de negationibus quam positionibus: tam de entibus rationis & fictis, quam de realibus & veris: uti dixi *dub. I.* Credo tamen has definitiones non esse cum suo definito convertibiles, adeoque non valere. *Et probatur:* Quia etiam voces finitæ possunt esse infinitæ in prædicando: sive dantur aliquæ voces, quæ sunt verè finitæ, & tamen sunt infinitæ in prædicando; ergo vox finita & infinita non rectè, neque convertibiliter definiuntur penes finitatem, vel infinitatem in prædicando. *Consequens est clara, antecedens probatur:* Quia hæc voces, *intelligibile, conceptibile, significabile*, alique similes, sunt voces verè finitæ: ut nullo Logicus negabit. Atqui hæc voces sunt in prædicando infinitæ: ergo voces finitæ possunt esse infinitæ in prædicando. *Probatur minor:* Quia vocem esse infinitam in prædicando est vocem posse affirmari & prædicari de omnibus omnino subjectis, positivis, negativis, realibus, rationis, &c. ut jam dixi. Atqui istæ præfatæ voces sunt tales: omnia enim entia, rationis, realia, ficta, vera, negativa, positiva, &c. sunt intelligibilia, conceptibilia, & significabilia: ergo istæ præfatæ voces sunt infinitæ in prædicando.

19. Explodendæ ergo sunt hæc definitiones, & admittendæ illæ, quas assignavi: illæ quippe cum suis definitis sunt adæquate convertibiles: ut facile patebit examinanti; v. g. hæc voces *homo, Deus, albus, sedens, cæcus, surdus, tenebræ, ignorantia*, alique omnes similes, sive positivæ, sive negativæ, dummodo tamen de formali non significant negationem puram infinitantem, sunt apud Logicos voces finitæ. Possunt ergo voces finitæ esse voces negativæ, & de formali significare negationem: possunt, inquam, de formali significare negationem privantem; non verò negationem puram, seu infinitantem. Unde hæc voces *non-homo, non-Deus, non-albus, non-tenebræ, non-chymera*, alique similes omnes, quarum formale significatum negatio infinitans est, sunt & vocantur à Logicis voces infinitæ. Unde vox infinita habet se ad negativam sicut minus commune ad magis commune; ad vocem verò positivam habet se sicut repugnans. Vocaturque infinita non ab infinitate prædicationis; sed à significatione puræ seu infinitantis negationis & infinitas in prædicando non est illius

essentia; sed proprietas quædam illi cum aliis vocibus communis.

20. In voce infinita ordinariè distinguimus hæc tria: vocem infinitam, vocem infinitantem, ac vocem infinitantem. Vox infinita vocatur compositum ex voce finita, & negatione illi præfixa: voces quippe finitæ semper ex voce quædam finita, & præfixa illi negatione non componuntur, & totum hoc compositum vocatur vox infinita. Vox verò infinitata est vox ista finita, cui negatio præfigitur, & negatio præfixa vocatur vox infinitans. Vox itaque infinita est compositum ex voce infinitata & negatione infinitante. Ex quo dubium oritur: An vox infinita sit vox simplex vel composita? Et breviter respondeo juxta principia mea superiora tradita, esse vocem simplicem. *Ratio est:* Quia vox simplex est omnis illa vox, quæ est unica dictio: ut dixi supra de voce simplici agens. Atqui vox infinita est unica dictio: negatio enim infinitans & vox infinitata in unicum dictionem coalescunt: uti patet ex modo illas scribendi & imprimendi. Ergo vox infinita est vox simplex.

DUBIUM III.

Quid sit infinitatio? Quid vocem infinitantem?

21. **D**ixi jam statim inter voces, alias esse infinitas, alias infinitantes, alias infinitatas; pro harum ergo intellectu videndum nunc est, quid sit vocis infinitatio, activa & passiva, quidque sit vocem infinitantem vel infinitantem? Infinitatio ergo apud Rhetorem foret species quædam Cathecreos; apud Summulistam verò est species quædam alienationis: adeoque vox infinitans est species vocis alienantis, & vox infinitata species vocis alienatæ. Vocem ergo aliquam alienare vel alienari est illam à propria sua significatione ad aliam planè diversam & alienam transportare, vel transportari. Et vox alienans est vox aliam vocem sibi adjunctam à significatione sua propria & ordinaria ad aliam planè diversam & alienam transportans; & vox alienata est vox per aliam vocem sibi adjunctam ab ordinaria sua significatione ad alienam transportata; v. g. cum dico *homo mortuus*, vel *homo pictus*, ibi vox *homo* alienatur, estque vox alienata; voces verò *mortuus* & *pictus* sunt voces vocem *homo* alienantes: transportant enim illam à sua ordinaria significatione, qua verum hominem significabat, ad significandum cadaver vel picturam ejus, quæ est significatio planè diversa, & à priori omnino aliena.

22. Hinc ergo claret, quid sit vocis activa & passiva infinitatio: item quid sit vocem infinitantem, vel infinitari. Vocem enim infinitantem vel infinitari nihil est aliud, quam vocem aliquam ab ordinario suo significato ad ejus contradictorium significandum transportare vel transportari, & vocis infinitatio est vocis alicujus à suo ordinario significato ad ejus contradictorium significandum transportatio: item vox infinitans est vox aliam vocem sibi adjunctam ab ordinaria sua significatione ad contradictoriam transportans, & vox infinitata est vox ab alia voce sibi adjuncta à

sua ordinaria significatione ad contradictoriam ejus transportata; v. g. cum dico *non-homo*, *non-lapis*, *non-caecus*, &c. Ibi contingit vocum infinitati, & istae voces non sunt voces infinitantes; voces verò *homo*, *lapis*, *caecus*, sunt voces infinitatae: Quia uti patet istae voces per negationem *non* sibi praefixam transportantur & alienantur à significatione significati sui ordinarii ad significationem sui contradictorii. Posset hic inquiri, quid praecise sit vocum infinitatio? An sit species acceptionis, significationis, vel impositionis? An sit actus intellectus vel voluntatis? An actus à voce profertente, vel à voce audiente elicitus? Sed de his dicam infra, cum de alienatione agam.

23. Ex quibus omnibus elici potest, quae sit praecisa & radicalis differentia inter infinitationem & negationem, inter infinitantem & negantem. Supra *dubio I.* dixi differentiam consistere in hoc, quod negatio negans sit negatio efficiens propositionis copulam; negatio verò infinitans sit negatio efficiens aliquam partem propositionis à copula diversam. Ita dixi ibi ex communi Summulistarum more: & differentia illa non est mala, nec male assignata; sed non est prima & fundamentalis, neque à priori, sed à posteriori petita. Differentia itaque fundamentalis est haec: quod negatio infinitans sit negatio seu vox vocem sibi adjunctam ab ordinarii sui significati significatione ad contradictorii significationem transferens; vox verò seu negatio negans est vox vocem sibi adjunctam non transferens à sua significatione ordinaria ad ejus contradictoriam; sed est vox propositionem, in qua ponitur, ex affirmativa transferens in negativam. Sic etiam infinitatio est vocis à sua ordinaria significatione ad contradictoriam translatio; negatio verò est propositionis de affirmativa in negativam translatio. Unde infinitatio est alteratio & alienatio terminorum simplicium; negatio verò est alteratio propositionum, haberque in illis solis locum.

24. Ex quo desumitur occasio alterius quaestionis; Quanam scilicet voces, & quanam termini possint infinitari? Et dubitatur de multis: de verbo, de nomine, de syncategorematis, de vocibus simplicibus & complexis, de vocibus finitis & infinitis. *Qua in re certum est primò: Omnia nomina simplicia, & categorematica, item omnia participia & participalia, omniaque gerundiva, & generaliter omnes illas voces, quae in sua significatione & constructione sequuntur normam nominis, posse infinitari. Qualia v. g. sunt, Deus, homo, albus, flans, amatus, visus, videndus, &c. Haec, inquam, omnia, aliaque similia vocabula possunt infinitari. Ratio est clara: Quia omnes illae voces, quae habent vel habere possunt contradictoriam, possunt infinitari: atqui omnes praefatae voces possunt accipere & habere contradictoriam; nam voci *Deus* contradicitur vox *non-Deus*, voci *homo* contradicitur vox *non-homo*, & sic de aliis. Ergo omnes haec voces possunt infinitari. Ratio majoris est. Quia vocem infinitari est vocem à sua ordinaria ad contradictoriam significationem transportari: atqui*

omnes voces, quae possunt habere & accipere contradictoriam, possunt per praepositam negationem *non* ab ordinaria sua significatione ad contradictoriam transportari: uti est manifestum. Ergo omnes haec voces possunt infinitari.

25. *Secundò certum est: Possent infinitari tam voces negativas, quam positivas. Ratio est: Quia haec voces surdus, caecus, tenebrosus, claudus, &c. sunt voces negativae, ut patet ex dubio praecedenti: haec verò voces audiens, videns, luminosus, &c. sunt voces positivae: atqui istae voces infinitari possunt non minus, quam haec: ergo infinitari possunt tam voces negativae, quam positivae. Probatur minor: Quia omnes istae voces possunt infinitari, quibus dari potest contradictorium: atqui vocibus *caecus, surdus, claudus, tenebrosus*, aliisque similibus dari potest contradictorium: scilicet *non-caecus, non-surdus, non-claudus, non-tenebrosus, &c.* Ergo istae, aliaque similes voces possunt infinitari. Neque haec voces *non-caecus, non-surdus, non-claudus, &c.* idem significant, quod voces *visus, auditivus, recte-progressivum*. Nam angelus, lapis, lignum, aer, &c. bene dicuntur *non-caeca, non-surda*: non tamen bene dicuntur *visiva vel auditiva*. Deinde, vox *non-caecus* voci *caecus* opponitur contradictorie; vox verò *visus* opponitur illi privative: ergo istae voces habent significationes longè diversas: ut quis penes se facile perpendat.*

26. *Tertiò certum est: Nullum verbum, sive activum, sive passivum, sive adjectivum, sive substantivum, posse infinitari: verba enim solummodò negantur, nunquam verò infinitantur. Probatur: Quia illae solummodò voces possunt infinitari, quarum significatio per praefixam negationem non infinitanter sumptam potest alienari: sive quibus potest praefigi negatio vocalis non infinitanter sumpta. Atqui nulli verbo potest praefigi negatio non infinitanter sumpta: ergo nullum verbum potest infinitari. Probatur minor: Quia copulae propositionis nunquam potest praeponi negatio non infinitanter sumpta; uti est evidens: quotiescumque enim praefigitur copulae sumitur neganter; cum illam sumi neganter sit illam praefigi copulae, & afficere copulam: ut dixi tum hoc, tum *dubio I.* Atqui omne verbum vel est copula, vel in sua significatione includit copulam: ergo negatio non potest praefigi verbo, & sumi infinitanter: ideoque non potest verbum, cui praefigitur, infinitari. *Et ratio à priori est: Quia illae solae voces possunt infinitari, quibus potest contradictorium dari: atqui verbis nequit contradictorium dari: ergo non possunt infinitari. Probatur minor: Quia voces contradictoriae debent esse puri termini, puraque extrema praedicationis: atqui verba non sunt termini, neque extrema pura praedicationum: ergo verbis non potest dari contradictorium.**

27. *Quartò certum est: Quod multa syncategoremata possint infinitari: infinitari quippe possunt omnes casus obliqui nominum, qualia sunt *dominis, equi, leonis, bovis, Petri, Pauli, &c.* Ratio est eadem: Quia his casibus nominum obliquis dari potest contradictorium, scilicet *non-bominis, non-bovis, non-leonis, &c.* Ergo hi casus*

sus obliqui possunt infinitari. Similiter, multa syncategoremata non possunt infinitari: qualia sunt *nullus, aliquis, quidam, omnis, neuter, &c.* Ratio est etiam eadem: Quia his vocibus nequit dari contradictorium: ergo non possunt infinitari. *Probatur antecedens: Quia vox, cui contradictorium dari potest, debet esse vox de formali significans certam aliquam ac determinatam formam: contradictoria quippe sunt forma & pura negatio ejus. Atqui praefata haec syncategoremata de formali non significant certam aliquam formam: ut dixi supra de istis vocibus agens. Ergo istis vocibus dari non potest contradictorium.*

28. Restat dubium de vocibus complexis, quales sunt *homo albus, equus currens, &c.* Et de vocibus finitis, quales sunt *non-homo, non-lapis, non-chymera, &c.* An scilicet haec voces possint ulterius infinitari? Aliqui affirmant, putantes illas infinitationes posse progredi in infinitum, posseque semper infinitam vocem priorem adhuc infinitari per superadditam aliam negationem: dicendo, v. g. *non-homo, non non-homo, non non non-homo, &c.* sic ulterius. Primum ego probo; secundum pro mera fabula reputo. *Ratio primi breviter est: Quia voces complexae possunt accipere contradictorium, & à sua significatione ordinaria transportari ad ejus contradictorium, non minus quam voces complexae: adeoque possunt infinitari. Ratio secundi est: Quia infinitatio debet sic fieri, ut in vocibus infinitis maneat aliqua significatio: atqui haec voces *non non-homo, non non non-homo*, nullam habent significationem: quis enim sapiens unquam sic locutus est? Ergo ista negationum multiplicatio non est infinitatio; sed mera fabula, & nugatio.*

DISPUTATIO XII.

De voce universali, communi, singulari, primae & secundae intentionis, & aliis quibusdam.

DUBIUM I.

Quid sit vox universalis, communis & singularis?

NON quæro quæ sit vox singularis vel universalis in essendo, quippe nulla vox est universalis: sed omnis est singularis: Vox quippe ens quoddam est, qualitas quædam est de tertia specie: unde sicut omne ens, omnisque qualitas in essendo est singularis; sic etiam omnis vox. Controverto hic ergo de vocum universalitate & singularitate in significando: voces quippe singulares in essendo possunt esse universales in significando; sicut *Deus, sol, homo, &c.* qui sunt singulares in essendo, sunt universales in causando, in cognoscendo, &c. Vocem itaque universalem & singularem definiunt quidam hoc modo. Vox universalis est vox praedicabilis de multis; vox singularis est vox praedicabilis de uno solo. Intelligunt autem de praedicabilitate univoca, affirmativa, & divisa: nam

æquivocè, negativè, ac copulativè praedicari de multis, possunt etiam voces singulares: ut consideranti, & exemplo inducenti facile patebit.

2. Has tamen definitiones nunquam probare potui. Sic ergo illas aggredior: Dantur voces singulares, quæ affirmativè, univocè, & divisim sunt praedicabiles de multis; ergo ista data definitio pro voce universali, quadrat etiam quibusdam vocibus singularibus: adeoque non est cum suo definito convertibilis: item ergo non est de ratione vocis singularis praedicari de uno solo: adeoque neutra istarum definitionum subsistit. *Probatur antecedens: Quia vox Deus est vox sine dubio singularis: atqui vox Deus praedicatur de multis affirmativè; divisim de Patre, Filio, ac Spiritu Sancto, & univocè, ut dixi supra *disp. 10. dub. 3.* Ergo aliqua vox singularis praedicatur de multis affirmativè, univocè & divisim. Item pone unicum humanitatem suppositari in tribus suppositis, aut eandem albedinem subjectari in tribus subjectis, tunc vox *album*, & vox *homo* erunt voces singulares: significabunt enim de formali rem non singularem. Et tamen praedicabuntur affirmativè, univocè, & divisim de multis: isto enim casu posito erunt per eandem humanitatem tres homines, & per eandem albedinem tria alba: ut tradit Gabriel in 3. *disc. 1. quest. 2. art. 3. dub. 4. ad 2.* Et ego tradam latius infra. Ergo quaedam voces singulares praedicari possunt de multis, divisim, univocè, affirmativè.*

3. *Resp. ergo & dico primò: Duæ sunt bonæ definitiones vocis universalis & singularis. Prima est haec: Vox singularis est vox de formali significans rem singularem; vox universalis est vox de formali significans rem universalem, v. g. voces *homo, animal, album, visibile, &c.* similes, sunt voces universales: quia earum significata formalia sunt humanitas, animalitas, albedo, risibilitas; quæ sunt formæ seu naturæ quædam universales. At verò voces *Deus, Michael, Petrus, hic homo, iste homo, iste equus, Filius Virginis, &c.* similes, sunt voces singulares: quia nimirum earum formale significatum est forma, seu natura quædam singularis. Contingit itaque in voce singulari & universali, quod in plerisque aliis contingere hætenus visum est: earum enim nomenclatura & intitulatione, universalitas nimirum & singularitas, neglecto significato secundario & materiali, desumitur ex solo primario & formali.*

4. *Dices: Haec voces Christianus, Augustinianus, Ciceronianus, Romanus, Iprensis, &c.* sunt voces universales: uti nullus negabit. Atqui illae voces de formali significant rem singularem: significant enim de formali Christum Dominum, Augustinum, Ciceronem, Romanum, Ipras, &c. Ergo malè dicitur omnis vox universalis de formali significare rem universalem. *Resp. negando minorem: Et dico istas voces de formali non Christum, nec Augustinum, nec Romanum significare; sed confessionem & professionem Christi. Is enim dicitur Christianus, qui corde credit, & ore confitetur Christum: Vox Augustinianus de formali significat imitationem sancti Augustini,*

vel professionem Regulæ ejus: qui enim Augustinum imitatur, ac Regulam & Ordinem ejus proficitur, is est & dicitur Augustinianus. Vox *Romanus* de formali significat natiuitatem in urbe Roma; qui enim Romæ natus est, is dicitur Romanus. At verò natiuitas Romanæ, imitatio Augustini, fides & professio Christi, res verè universales sunt: adeoque istæ præfate voces de formali rem universalem, non rem singularem significant.

5. *Altera definitio est*: Vox universalis est vox, quæ potest affirmativè, univocè, divisim, & cum sui reali multiplicatione prædicari de multis; vox verò singularis est, quæ affirmativè, univocè, divisim, & cum sui reali multiplicatione non potest prædicari de multis. Vox singularis itaque potest prædicari de multis, ut statim dicebam; sed non cum reali sui, vel potius formalis significati sui multiplicatione. Undè omnis vox prædicabilis de multis cum reali multiplicatione sui significati formalis est vox universalis. *Ratio est*: Quia vox singularis est vox de formali significans rem singularem; vox universalis est vox de formali significans rem universalem: atqui res universalis est res prædicabilis de multis cum sui reali multiplicatione: res verò singularis est res non prædicabilis de multis cum sui reali multiplicatione: potest quidem prædicari de multis; sed non cum sui reali multiplicatione. Ergò eodem jure & modo judicandum, & philosophandum est, de voce universali, & singulari. *De quo plura in Logica.*

6. Ubi advertenda est pulchra reciprocatio vocis singularis & universalis in suo significato primario & secundario. Nam significatum primarium vocis singularis est secundarium significatum vocis universalis, & e contra significatum primarium vocis universalis est secundarium significatum vocis singularis. Significatum quippe vocis singularis principale est forma quædam singularis; significatum verò principale vocis universalis est forma quædam universalis: atqui formæ universales sunt significata secundaria vocum singularium, & formæ singulares sunt significata secundaria vocum universalium: ergò illud, quod est significatum primarium in voce singulari, est secundarium in voce universali, & e contra. *Probat minor*: Quia, ut jam dixi hinc inde aliquoties, omnia illa, de quibus aliqua vox prædicatur, aut quibus subiicitur affirmativè, sunt illius significata secundaria: atqui voces universales de rebus singularibus affirmativè prædicantur, & voces singulares rebus universalibus affirmativè subiiciuntur: ergò res singulares sunt significata secundaria vocum universalium, & res universales sunt significata secundaria vocum singularium. *Præterea*: Acceptio personalis vocatur passim acceptio pro significatis secundariis: atqui acceptio personalis est acceptio vocis communis pro sui inferioribus: ergò inferiora sui singularia sunt significata secundaria vocis universalis.

7. *Dico secundò*: Definitio supra data, & a

me refutata pro voce universali, rectè quadrat voci communi: vox itaque communis est illa, quæ affirmativè, univocè, divisim prædicatur de multis. Ut voces *Deus, homo, albus, niger, humanitas, deitas, &c.* *Ratio est*: Quia oportet philosophari de voce communi in significando, sicut philosophatur de ente communi in essendo: atqui ens commune in essendo est illud, quod inexistit multis, sive interim in illis multis realiter multiplicetur, sive non: nam Essentia Divina verè est forma communis; quia inexistit multis suppositis; in quibus tamen non multiplicatur realiter. Ergò similiter vox communis in significando est illa, quæ potest affirmativè prædicari de multis, neque opus habet reali multiplicatione sui, aut potius sui formalis significati. Undè inter voces communes aliquæ sunt singulares; aliquæ sunt universales: habetque se vox communis ad singularem sicut excedens & excessa: ad universalem verò sicut minus communis: ut consideranti facile patet.

DUBIUM II.

Quid sit vox primæ, quid vox secundæ intentionis?

8. *S*cire hic oportet, quid sit prima, quid secunda intentio. Qua in re Thomistæ multa dicunt, quæ, quia non intelligo, ipsis exponenda relinquo. Intentio autem tam prima, quam secunda dividitur in formalem & objectivam: unde intentiones in universum sunt quatuor, duæ formales, duæque objectivæ. *Pro quarum intellectu ante omnia supponendum est*. Quod vox intentio hic non accipitur pro intentione voluntatis in finem tendentis; sed pro actu intellectus. Est ergo intentio hoc loco idem, quod conceptus seu actus intellectus in aliquod objectum tendentis. Unde sicut conceptus in formalem & objectivam dividitur; sic etiam intentio in objectivam & formalem dividi debet. Conceptus seu intentio formalis est actus ille intellectus, quo aliquam rem concipimus, quo in aliquam rem tendimus. Conceptus verò seu intentio objectiva est res ab intellectu concepta & intenta: v. g. cum concipio homines, actus ille, quo concipio, vocatur conceptus seu intentio formalis: quia nimirum est forma, quæ in genere formalis causæ me facit intendentem & concipientem; homo verò, quem concipio, vocatur conceptus seu intentio objectiva: quia nimirum est objectum, in quod tendo, quod concipio. His positis, quæritur, quid sint omnes hæ intentiones?

9. *Resp. & dico primò*: Prima intentio objectiva est res quævis nudè secundum se spectata; sive sit realis & vera, sive rationis & ficta; actus verò intellectus, quo talem rem secundum se concipimus, est prima intentio formalis, v. g. homo, Deus, lapis, album, dulce, statio, sessio, chymera, mons sine-valle, hypotauros, & similia omnia, vocantur primæ intentiones objectivæ; actus verò intellectus, quibus illa concipimus, vocantur primæ intentiones

formales. Secunda verò intentio objectiva est denominatio quædam rebus conveniens ex actibus nostri intellectus certo modo circa illas versantis, v. g. esse universales, esse genus, esse speciem, esse prædicatum, esse subiectum: sive in abstracto, universalitas, genericitas, specietas, prædicatio, subiectio, & alia id genus his similia, vocantur secundæ intentiones objectivæ. Res enim non sunt subiectum aut prædicatum, nec genus aut species: sive res non recipiunt denominationem prædicati, subiecti, generis, speciei, &c. nisi ab actibus nostri intellectus certo modo circa illa versantis: adeoque istæ denominationes vocantur secundæ intentiones objectivæ. Actus verò intellectus, quibus denominationes istas concipimus, quibus v. g. concipimus rei prædicationem, aut subjectionem, universalitatem, specietatem, aut genericitatem: quibus concipimus rem aliquam esse prædicatum vel subiectum, esse genus vel speciem, &c. Hi, inquam, actus vocantur secundæ intentiones formales.

10. *Sed dubium hic occurrit*: Quidnam in re sint illæ secundæ intentiones objectivæ? Quidnam in re sit esse genus vel speciem, esse subiectum vel prædicatum? Quidnam in re sit genericitas, specietas, prædicatio, subiectio, &c. Thomistæ putant hæc omnia esse entia rationis ficta, rebus à parte rei existentibus à nostro intellectu afficta. Nominales verò ab hisce entibus rationis fictis abhorrent plusquam toti: volunt ergò hæc omnia esse entia verè realia, denominationesque verè reales. Et puto sanè per omnia eos vera dicere. Nolo tamen hæc omnia hic examinare, habent enim sua loca sibi magis propria, De genere ergò, specie universalis, &c. hic nihil dicam planè, de prædicato & subiecto aliquid attingam: spero enim, quod hic locus huic objecto non sit planè importunus.

11. *Dico itaque secundò*: Secundæ intentiones objectivæ sunt entia verè realia, denominationesque verè reales. Conclusio hæc probari debet discutendo per singulas secundas intentiones: qui discursus hic non foret opportunus. De genere ergò & specie, de universalis, aliisque similibus hic suppono; de prædicato & subiecto sic probo: Quia illa denominatio est realis quæ & de formali, & de materiali importat aliquid verè reale: nam ad hoc, ut aliquid prædicatum, seu aliqua denominatio vel prædicatum rationis, debet vel de formali, vel de materiali significare aliquid ens rationis. Atqui hæc denominationes esse prædicatum, esse subiectum, neque de formali, neque de materiali important ens verè reale: ergo non possunt esse denominationes rationis, sed sunt verè reales. *Probat minor*: Quia hæc denominationes esse subiectum, esse prædicatum, de materiali significant rem, quæ prædicatur, & rem, quæ subiicitur; de formali verò important rei prædicationem & subjectionem: sicut album de materiali rem albam; de formali verò importat albedinem. *Prædicatum* quippe & *subiectum* sunt voces concretæ; quæ de formali formam, de materiali verò important formæ subiectum. At-

Christi. Lupi Opera Tom. XII.

qui tam res prædicata & subiecta, quam ejus prædicatio & subiectio, sunt entia verè realia: ergò istæ denominationes ex parte utriusque significati sunt verè reales.

12. *Minor hujus argumenti quoad primam sui partem*, quod scilicet res prædicata & subiecta sit quid verè reale, est clara. Nam res prædicatæ & subiectæ sunt Petrus, Paulus, homo, animal, risibile, Bucephalus; equus, brutum, hinnibile, & his similia: quæ omnia sunt manifestè realia. *Altera minoris pars*, quod nimirum etiam prædicatio & subiectio sint formæ reales, est æquè clara: quia prædicatio est alicujus de aliquo affirmatio vel negatio: similiter & subiectio est alicujus de aliquo affirmatio vel negatio. Atqui affirmatio & negatio non sunt entia rationis ficta; sed entia verè realia: sunt enim reales qualitates, & reales operationes intellectus. Ergo prædicatio & subiectio sunt etiam entia verè realia. Ex quo fit, quod prædicatio & subiectio sint eadem res: sunt unica numero forma solo extrinseco connotato diversa; adeoque hæc duæ voces concretæ prædicatum & subiectum, licet quandoque forsan distinguantur in significatis rebus ac materialibus, nullatenus tamè differunt in suis significatis obliquis ac formalibus.

13. Nam esse prædicatum idem est: quod esse de alio affirmatum; & prædicatum idem est, quod res de alia re affirmata, seu res habens sui affirmationem de alia re: & esse subiectum est esse id, de quo aliud affirmatur; & subiectum est res, de qua alia res affirmatur, seu est res habens sui sub alia re subjectionem. Atqui per eandem numero formam, per eundem numero intellectus actum, quo unum de alio affirmatur, etiam unum alteri subiicitur, v. g. per eundem numero actum: quo homo de Petro affirmatur, Petrus homini subiicitur. Ergò prædicatio, & subiectio sunt idem numero actus solo connotato diversus. Hic actus enim, quatenus comparatur ad rem, quæ de alia affirmatur, vocatur prædicatio; comparatus verò ad rem, de qua alia prædicatur, vocatur subiectio: eo ferè modo, quo actio comparata ad agens vocatur actio, comparata verò ad subiectum vocatur passio: adeoque hæc duæ voces concretæ prædicatum, & subiectum, licet forsan quandoque distinguantur in suo significato materiali; semper tamen identificantur in suo significato formali. Sed de tota hac materia dicam ex professo plura in Logica.

14. *Ex quo sequitur*: Quod secunda intentio objectiva in re sit planè & omninò idem, quod prima intentio formalis; v. g. universalitas ac specietas hominis: item illius prædicatio & subiectio sunt respectu illius prima intentio formalis, ac etiam secunda intentio objectiva. Nam prima intentio formalis est actus quidam intellectus, quo hominem, lapidem, aut aliam, quamvis rem concipimus: atqui prædicatio & subiectio, ut jam paucis dixi; item universalitas, specietas, genericitas, &c. ut dicam alias suo loco, sunt actus quidam intellectus, quibus rem aliquam concipimus: ergo sunt primæ intentiones formales. *Suntque etiam secundæ intentiones objectivæ*: Quia secunda intentio objectiva est de-

nominatio quædam rebus conveniens ex operatione nostri intellectus certo modo circa illam versantis: atqui prædicatio, subjectio, universalitas, genericitas, specietas, &c. sunt hujusmodi denominationes: ergo sunt secundæ intentiones objectivæ.

15. *Et hinc ulterius*: Secunda intentio formalis est actus quidam reflexus: Actus enim reflexus est actus intellectus, quo concipimus alium actum intellectus priorem: atqui secunda intentio formalis est talis actus: ergo est actus reflexus. *Probat minor*: Quia secunda intentio formalis est actus intellectus, quo concipimus secundam intentionem objectivam: atqui secunda intentio objectiva est actus quidam intellectus, ut jam dixi, non vero aliquod ens rationis fictum: ergo secunda intentio formalis est actus intellectus, quo concipimus alium actum intellectus priorem. Est quippe actus quidam intellectus quo concipimus alicujus rei prædicationem, vel subjectionem, universalitatem, genericitatem, vel specietatem, est, inquam, actus quidam intellectus, quo concipimus aliquam rem esse genus, speciem, prædicatum vel subjectum, &c. Quæ omnia sunt alii quidam priores actus intellectus.

16. *Dico tertio*: Vox primæ intentionis est illa, cujus principale significatum est aliqua prima intentio objectiva: quales sunt voces *homo, Deus, chymera, albus, albedo, humanitas, Petrus, Paulus, &c.* Vox verò secundæ intentionis est illa, cujus principale significatum est aliqua secunda intentio objectiva: quales sunt voces *prædicatum, subjectum, genus, species, differentia, universale, &c.* Vocatur itaque vox primæ vel secundæ intentionis non à significatione primæ vel secundæ intentionis formalis, sed à significatione intentionis objectivæ. Nam voces *species, genus, subjectum, prædicatum*, sunt apud omnes voces secundæ intentionis: de formali tamen significant intentionem secundam; non formalem, sed objectivam: ut facile patebit consideranti illa, quæ hæcenus dixi.

17. *Et hinc hæc voces individuum, singulare, suppositum, personæ* non sunt voces secundæ intentionis: sed primæ: quidquid de voce *individuum* præsertim velint communiter alii. *Ratio est*: Quia vox secundæ intentionis debet de formali importare secundam intentionem objectivam: atqui istæ præfata voces de formali non significant secundam intentionem objectivam: ergo istæ voces non sunt voces secundæ intentionis. *Probat minor*: Quia istæ voces de formali significant individualitatem, singularitatem, suppositalitatē, personalitatem: atqui hæc non sunt intentiones objectivæ: ergo voces istæ de formali non significant secundam intentionem objectivam. *Probat minor*: Quia, ut jam dixi, secunda intentio objectiva, est actus quidam intellectus objectum suum certo modo denominans, quique simul sit prima intentio formalis: atqui individualitas, singularitas, suppositalitas, &c. non sunt actus intellectus: ut clarum est. Ergo non sunt secundæ intentiones objectivæ.

DUBIUM III.

Quid sit vox transcendentalis, & prædicamentalis?

18. *R. Esp. breviter & dico*: Vox prædicamentalis est illa, cujus significatum principale est ens quoddam prædicamentale: vox verò transcendentalis est illa, cujus principale significatum est ens quoddam transcendens. *Pro quo oportet scire*. Quid vocentur in Philosophia entia prædicamentalia; quid entia transcendentalia. Entia prædicamentalia vocantur entia contenta & collocata in serie & congregatione alicujus prædicamenti: qualia sunt homo, lapis, animal, albedo, color, &c. Ens verò transcendens vocatur ens vagans per diversa prædicamenta. Qualia sunt motus, accidentis, ens, unum, bonum, &c. *Sed hic rursus queritur*. Quid sit aliquod ens vagari, vel non vagari per diversa prædicamenta? Entia enim per diversa prædicamenta vagantia vocantur entia transcendentalia; illa verò, quæ per diversa prædicamenta non vagantur; sed intra unius certi prædicamenti limites coarctantur, vocantur entia prædicamentalia. Queritur ergo, quid hæc sint?

19. *Resp.* Aliquod ens per diversa prædicamenta nihil esse aliud, quam aliquod ens habere inferiora in diversis prædicamentis collocata, v. g. ens, accidentis, motus, in communi sententia, vagatur per diversa prædicamenta: quia scilicet habent inferiora in diversis prædicamentis collocata. Nam inferiora entis sunt homo, animal, qualitas, albedo, ubicatio, &c. Quorum aliqua in prædicamento substantiæ, alia collocantur in prædicamento accidentium. Per diversa verò prædicamenta non vagari, sive intra limites unius certi prædicamenti coarctari, est omnia sua inferiora intra unum prædicamentum habere contenta, v. g. animal non vagatur per plura prædicamenta; sed continet se intra unum: quia nimirum habet omnia sua inferiora intra unius prædicamenti limites contenta: inferiora quippe ejus sunt homo, brutum, equus, leo, &c. quæ omnia continentur in uno substantiæ prædicamento.

20. Debet ergo ens transcendens esse ens vagans per diversa prædicamenta. *Dico, per diversa, sive per plura*, quia non debet vagari per omnia omnino prædicamenta; sed satis est, quod vagetur per plura: quod vagetur per duo. Quia ut habet cap. *pluralis* de reg. Juris in 6. *Pluralis locutio duorum numero est contenta*. Et motus in communi sententia est ens transcendens: qui tamen tantum vagatur per duo prædicamenta, scilicet per prædicamentum actionis, & passionis. Et accidens apud omnes, etiam apud me, est ens transcendens: & tamen non per omnia; non enim vagatur per substantiæ prædicamentum. Ergo ad transcendentaliam non requiritur vagatio per omnia prædicamenta; sed sufficiens est vagatio per aliqua, etiam per duo solummodo prædicamenta.

12. *Est tamen adhuc dubium*: An hæc omnia ordinaria & in scholis vulgatissima definitio sit bona? Sive an ad transcendentaliam requiratur vagatio per diversa prædicamenta? Et quidem in meis principiis possum illam definitionem facile

cilè servare; aut illud hic non quero: sed quero, an salvari, & justificari possit in principiis sententiæ decem prædicamenta statuentis, & Deum, materiam, formam, unionem, omnemque incompletam & infinitam substantiam à prædicamento substantiæ relegantis? Et mihi semper visum est, quod in hac sententia definitio nullatenus possit justificari, nec salvari: utpote quæ non sit cum suo definito convertibilis. *Illam ergo ita aggredior*: Dantur aliqua prædicata transcendentalia, quæ tamen non vagantur per plura prædicamenta: ergo ad transcendentaliam non requiritur vagatio per plura prædicamenta: ergo definitio talem vagationem requirens non est bona, neque convertibilis. *Probat antecedens*: Quia substantia latissime sumpta, prout abstrahit à finita & infinita, à completa & incompleta, est prædicatum transcendens: atqui substantia illa non vagatur per plura prædicamenta: ergo datur prædicatum transcendens, quod non vagatur per plura prædicamenta.

22. In hoc syllogismo probanda est major, simul ac minor. *Incipiamus à minori*: Quia, ut jam dixi, vagari per plura prædicamenta est habere inferiora collocata in diversis prædicamentis: atqui substantia latissime sumpta non habet inferiora collocata in diversis prædicamentis: ergo substantia non est prædicatum vagans per diversa prædicamenta. *Probat minor*: Quia inferiora substantiæ sunt homo, brutum, animal, vivens, corpus, Deus, materia, forma, unio, &c. Atqui aliqua horum continentur in prædicamento substantiæ, alia verò scilicet Deus, materia, forma, unio, alique similes substantiæ incompletæ, non quidem continentur in prædicamento substantiæ (loquor in fide sententiæ communis) sed neque collocantur in ullo alio prædicamento: cum omnia alia novem prædicamenta sint prædicamenta accidentium, in quibus non possunt habitare substantiæ. Sunt ergo illa extra omne prædicamentum: extra omnem Logicæ Remp. & congregationem, sine certa sede, & domicilio, vagantia. Ergo substantia in communi latissime sumpta non habet inferiora collocata in variis prædicamentis; sed habet aliqua inferiora prædicamentum substantiæ inhabitantia; aliqua verò extra omne prædicamentum sine certa sede vagantia.

23. *Probat jam etiam major*: Quod scilicet substantia latissime sumpta sit prædicatum verè transcendens. Quia esse prædicatum transcendens est transcendere aliquod totum prædicamentum: quid enim quæso est aliud? Atqui substantia latissime sumpta transcendit universum aliquod prædicamentum: ergo verè est prædicatum transcendens. *Probat minor*: Quia id, quod transcendit alicujus prædicamenti genus summum, etiam transcendit universum prædicamentum: sicut is qui transcendit Cæsarem, vel Papam, etiam transcendit universum Imperium, aut Ecclesiam. Atqui substantia latissime sumpta transcendit substantiam completam finitam, quæ apud communem sententiam est genus summum in prædicamento substantiæ: ergo etiam transcendit universum substantiæ prædicamentum.

Christ. Lupi Opera Tom. XII.

tum. *Minor est evidens*: Quia transcendere est esse superius, est habere plura inferiora: atqui substantia latissime sumpta est directè superior substantia completa finita, habetque plura inferiora, quam illa: ergo transcendit illam.

24. *Ex his itaque concludo*: Hanc definitionem prædicati transcendentalis, *Est prædicatum per plura vagans prædicamenta*, non valere, non convenire omni suo definito, nec esse convertibilem cum illo. Debet ergo definitio formari hoc modo: Prædicatum transcendens est prædicatum intra unius prædicamenti limites non contentum. *Id est*: Est prædicatum, cujus omnia inferiora non collocantur in eodem prædicamento. Hæc quippe definitio quadrat omni & soli: ut consideranti facile poterit patere.

25. *Alterum adhuc restat dubium*. An omnis vox sit vel prædicamentalis vel transcendentalis, nullumque inter illas detur medium? *Resp.* Dari medium. Sicut enim dantur aliqua entia, quæ neque sunt transcendentalia, neque prædicamentalia sunt: ita etiam dantur aliquæ voces, quæ neque sunt prædicamentales, neque transcendentalis. Tales sunt voces *Deus, materia, forma, unio*, omnesque alie similes aliquod ens incompletum significantes. Item voces *domus, templum, pallium, pelvis, statua, nix, grando*, alique similes ens aliquod per accidentis significantes. Hæc inquam, voces neque prædicamentales sunt, neque transcendentalis: cum earum formale & principale significatum neque ens transcendens, neque prædicamentale sit: ut notum est intelligenti terminos.

DUBIUM IV.

De voce convertibili, excedente & excessiva, magis & minus communi.

26. *Hæc qualitates, nimirum convertibilitas, repugnantia, excessio, major & minor communitas* non possunt reperiri in unica voce; sed pro suo subjecto requirunt necessariò voces plures. Voces itaque convertibiles sunt duæ voces, quæ de sese mutuo possunt universaliter affirmari. Sive sunt voces quoad prædicationem æquè late patentes: ita ut de omni subjecto, de quo affirmatur vel negatur una, etiam affirmetur vel negetur alia. Tales voces sunt *risibile & rationale*. Rectè enim dicimus, omne rationale esse risibile, & omne risibile esse rationale. Item de quocumque subjecto affirmatur vel negatur rationale, etiam affirmatur vel negatur risibile: adeoque istæ voces rectè dicuntur esse convertibiles.

27. Pro exemplo convertibilium passim assignantur à Logicis modernis *homo & rationalis, animal & sensitivum, brutum & irrationale, &c.* Sed hæc voces nullo modo convertibiles sunt; sed magis & minus communes. Nam voces convertibiles debent de sese mutuo posse universaliter affirmari: atqui omnes istæ voces non sunt tales: licet enim rationale universaliter affirmetur de homine, rectèque dicatur, *omnis homo est rationalis*; non tamen è contrà homo universaliter affirmari potest de rationali, nec verè dicitur: *Omne rationale est homo*. Ergo istæ voces *homo & rationale*

nale nullatenus sunt convertibiles. *Probat minor*: Quia datur aliquod rationale, quod non est homo: ergo falsum est dicere, quod omne rationale sit homo. *Probatur antecedens*: Quia humanitas est verè rationalis; humanitas tamen non est homo: ut dicam infra. Ergo datur aliquod rationale, quod non est homo. Eodemque modo philosophandum est de istis aliis vocibus.

28. *Ex quo patet*: Quod ad vocum convertibilitatem non sufficiat sola convertibilitas significati formalis. Sive quod non omnes illæ voces sunt convertibiles, quæ habent significata formalia convertibilia; sed voces convertibiles debent converti tam quoad significata sua materialia, quam etiam quoad formalia. Nam vox *homo* & vox *rationalis* habent significata formalia convertibilia, ut patet intuenti; non sunt tamen voces convertibiles: quia non habent significata materialia convertibilia. Significatum quippe materiale vocis *homo* est solum humanitatis suppositum; significatum verò materiale vocis *rationalis* est omne habens humanitatem: quæ inter se non convertuntur, sed sunt magis & minus communia. Ut plenum est consideranti.

29. *Ex hoc etiam patet ratio*, cur Gabriel in 3. alicubi dicat hanc definitionem hominis, *homo est compositum ex anima rationali & corpore*, non valere: utpote quæ cum suo definito non sit convertibilis; sed illo latius pateat. Licet enim omnis homo sit quid ex corpore & anima compositum; non tamen omne tale compositum est homo: ergo ista definitio cum homine non convertitur. *Patet antecedens*: Quia humanitas est quid ex corpore & anima rationali compositum: atqui humanitas non est homo: ergo non omne compositum ex anima & corpore est homo. *Patet minor*: Quia homo est suppositum humanitatis: atqui humanitas tantum est humanitas, non verò humanitatis suppositum: ergo humanitas non est homo.

30. Voces repugnantes ab antiquis Philosophis vocabantur termini disparati: ut patet ex Gabriele in 3. dist. 7. qu. unica, art. 2. dub. 3. Sunt verò voces repugnantes, quæ de sese mutuo universaliter negantur; sive quæ, naturaliter loquendo, non possunt de sese mutuo affirmari; sive quæ, naturaliter loquendo, non possunt affirmari de eodem singulari subiecto. Tales sunt *homo* & *brutum*, *album* & *nigrum*, *homo* & *Deus*, &c. Rectè enim dicimus (sistendo tamen in nudis naturæ viribus) *Nullus homo est brutum*. *Nullum brutum est homo*. *Nullum album est nigrum*. *Nullum nigrum est album*, &c. Item sistendo in naturæ viribus nullum est singulare subiectum, de quo simul affirmari possint *homo* & *brutum*, *album* & *nigrum*, &c. Dico, sistendo intra naturæ vires: Quia si vires Gratia & Divina Omnipotentia attendas, voces repugnantes possunt affirmari de eodem singulari subiecto, poteritque falsificari hæc propositio, *nullum brutum est homo*, *nullus homo est brutum*. Et sicut modò dicimus, *Deus est homo*, & *aliquis homo est Deus*; sic etiam poterimus dicere, *Aliquis homo est brutum*, & *aliquod brutum est homo*. De quo alias.

31. *Dices*: *Album* & *nigrum* sunt voces repu-

gnantes: atqui hæc possunt affirmari & verificari de eodem singulari subiecto: ergo malè dicuntur voces repugnantes non posse verificari de eodem singulari subiecto. *Probat minor*: Quia ponatur aliquod corpus, aliquis v. g. paries media ex parte niger, media ex parte albus, de illo pariete verè diceretur, quod sit albus, quodque sit etiam niger: atqui iste paries est aliquod idem singulare subiectum: ergo *album* & *nigrum* simul verificari possunt de eodem singulari subiecto. *Resp. distinguendo minorem*: Istæ voces possunt verificari de eodem singulari subiecto ratione ejusdem suæ partis: sic nego. Ratione diversarum partium: sic transeat. Quo posito tota ruit consequentia: Nos enim, cum dicimus voces repugnantes non posse de eodem verificari, intelligimus de eodem secundum eandem partem, eodem tempore, eodem loco, eodem respectu, &c.

32. Dixi, voces repugnantes non posse simul verificari de eodem subiecto singulari: Quia bene possunt verificari simul de eodem subiecto universaliter. Rectè enim & verè dicimus: *Aliquod animal est homo*, & *aliquod animal est brutum*; *aliquis homo est albus*, & *aliquis homo est niger*: Flander enim est albus, & Æthiops est niger. *Ratio hujus est*: Quia subiectum universale est enim omnia sua inferiora simul sumpta. Atqui termini repugnantes, licet non possint verificari de uno singulari; verificari tamen possunt de multis subiectis singularibus: unus nimirum de uno, & alter de altero. Ergo etiam verificari possunt de eodem subiecto universaliter. Sed de hac materia alibi magis ex professo.

33. Voces excedentes & excessæ à Gabriele, aliisque Antiquis vocabantur termini impertinentes. Sunt verò voces excedentes & excessæ, quæ de sese mutuo possunt particulariter affirmari, particulariterque negari. Quales sunt *album* & *dulce*, *brutum* & *visivum*. Sive voces excedentes & excessæ sunt illæ, quæ in multitudine significatorum sese mutuo superant, & à sese mutuo superantur: Rectè enim dicimus, *Aliquod brutum est visivum*, & *aliquod brutum non est visivum*, & è contra. Adeoque vox *visivum* in multitudine significatorum superat vocem *brutum*: aliqua enim significantur per vocem *visivum*, quæ non significantur per vocem *brutum*. Item superatur à voce *brutum*: quia aliqua significantur per vocem *brutum*, quæ non significantur per vocem *visivum*. Sunt ergo, excedentes & excessæ.

34. Et hinc, ut aliquæ voces sint excedentes & excessæ, non requiritur, ut excedant & excedantur à sese mutuo quoad significata sua formalia; sed solummodo quoad significata recta & materialia: quoad significata verò sua formalia possunt esse vel repugnantes, vel etiam convertibiles; v. g. *album* & *dulce* sunt voces excedentes & excessæ, non quidem in significato formali, sed in solo materiali: in formali quippe significato repugnant. Ergo ad hoc ut aliquæ voces excedentes & excessæ sint, debent excedere & excedi in solo significato materiali. *Probatur antecedens*: Quia significata formalia vocum *album* & *dulce* sunt albedo & dulcedo: atqui al-

bedo & dulcedo sunt duo repugnantia: cum de sese mutuo universaliter negari possint. Ergo voces *album* & *dulce* quoad significatum formale suum se mutuo non excedunt: sed sibi mutuo repugnant.

35. Voces magis & minus communes sunt duæ voces, quarum una affirmatur universaliter de alia, non tamen è contra. Vox, quæ de alia universaliter affirmari potest, vocatur magis communis; illa verò, quæ de alia universaliter affirmari non potest, vocatur minus communis; v. g. *homo* est vox minus communis, *animal* est vox magis communis: quia rectè dicimus, *omnis homo est animal*; non tamen è contra, *omne animal est homo*. Unde etiam voces, ut sint minus & magis communes, non debent esse tales quoad significatum formale; sed quoad solum materiale; voces quippe *homo* & *rationalis*, *animal* & *sensitivum*, &c. sunt magis & minus communes; quoad significata tamen sua formalia sunt convertibiles: ut facile patebit consideranti.

DISPUTATIO XIII.

De signorum acceptione, seu suppositione in communi.

Explicata essentia & significatione vocis significativæ, aggredior alias quasdam ejus qualitates, seu proprietates: quæ sunt suppositio, appellatio, ampliatio, distractio, &c. Tractatus hic non solum utilisimus; sed Philosopho, Theologo, ac etiam Juris perito planè est necessarius. Summulistæ hic passim agunt de suppositione solarum vocum: suppositio tamen non in sola voce; sed in quovis signo locum habet. Unde hanc disputationem aliis præambulam instituo de suppositione signi in genere.

DUBIUM I.

Quid sit signi acceptio, seu suppositio in genere.

I. Hoc nomen *suppositio* plures & diversas significationes habet. Significatio ejus prima & originaria videtur esse illa, qua significant unius rei sub alia positione, sive alicujus rei collabentis suffultione per alicujus sulcri positionem sub illa. In hac significatione loquitur Poeta ingeniosus in *Epsl. Deianira*:

Hercule supposito sidera fulsit Atlas.

Secundo *supponere* aliquando significat idem, quod præquirere. Ita dicimus: omnis effectus supponit, id est, præquirit suam causam. Tertio *supponere* quandoque idem significat, quod delegare, seu vicarium ponere. Aliasque varias habet significationes huic nostro proposito parum deservientes. Est tamen adhuc una significatio nobis non incongrua: qua *supponere* significat idem, quod unum in locum & vicem alterius ponere. Ita obsterices dicuntur *supponere* infantem, talisque infans vocatur *suppositivus*: quia videlicet, cum non sit infans proprius, est in locum & vicem infantis proprii fraudulentè

positus. Hæc, inquam, significatio nostro huic proposito non est incongrua: quia voces, aliaque signa supponi idem est, quod illa in locum alterius, sui scilicet significati, poni.

2. *Et hinc patet*: Quod à quibusdam Summulistis voces ineptè dicantur in orationis contextu, supponere pro suo significato: voces enim non possunt dici supponere; sed in passivo dicuntur supponi. Loquens ergo vocem in oratione supponit, & vox supponitur. Similiter hedera à vinopola supponitur, & vinopola illam in suis foribus supponit. Suppositio ergo non activè, sed passivè prædicari debet de signis. *Quartur nunc hic*: Quidam sit signi suppositio seu acceptio? Quidam Nobilis Philosophus putat suppositionem esse idem cum actuali significatione. Sed, salva pace, deceptus est. Alii putant esse significationem aptitudinalem. Alii esse idem cum impositione. Alii aliquid esse credunt.

3. *Resp. & dico primò*: Suppositio seu acceptio signi non est ejus significatio actualis; sed est quid realiter ab illa diversum. *Probatur*: Quia quæcumque sunt realiter separabilia, sunt etiam realiter distincta: ut suppositio signi & significatio ejus actualis sunt duo realiter separabilia: ergo sunt duo realiter distincta. *Probatur minor*: Quia potest aliquod signum; verb. g. aliqua vox habere suppositionem, & tamen non habere actualem significationem: ergo signi suppositio est realiter separabilis à significatione ejus actuali. *Probatur antecedens*: Quia quando profero hanc propositionem, *homo est animal*, nullo intelligente aut attendente, utpote quia nullus audientium linguam latinam intelligit, vel si qui intelligant, mihi tamen loquenti nullus attendit: tunc istæ voces habent suppositionem; non tamen habent actualem significationem. Ergo potest aliqua vox habere suppositionem, non habens actualem significationem. Quod istæ voces ibi suppositionem habeant, est clarum: Suppositio quippe vocis nihil est aliud, quam positio vocis in orationis contextu pro suo significato: ut statim infra dicam pluribus. Atqui istæ voces sunt ibi in isto orationis contextu pro suis significatis positæ: ergo sunt suppositæ, habentque suppositionem.

4. Quod autem actuali significatione careant, æquè clarum est: Quia actualis significatio vocis est conceptus, quem format audiens de re per vocem significata ex occasione vocis auditæ: ut dixi supra dist. 2. Atqui in hoc nostro casu audientes nullum de re per voces significata conceptum formant: non enim voces intelligunt, vel si intelligant, mihi tamen loquenti non attendunt. Ergo istæ voces non habent ibi actualem significationem: adeoque actualis significatio est realiter separabilis à vocis suppositione. *Et ratio conclusionis à priori est*: Quia actualis significatio est cognitio quædam, & plerumque est actus quidam intellectus: ut dixi supra loco citato. At verò suppositio est actus voluntatis. Item significatio actualis vocum est actus elicitus ab audiente; suppositio verò est actus quidam elicitus à loquente: ut dicam infra: Inter quos non potest non esse distinctio realis.

5. *Dico secundò*: Suppositio signi non est etiam

etiam significatio aptitudinalis; sed est quid ab illa realiter diversum. *Probatum eodem modo: Quia suppositio est a significatione aptitudinali realiter separabilis: ergo realiter distincta. Probatum antecedens: Quia potest aliquod signum; v. g. aliqua vox habere aptitudinalem significationem; non tamen habere suppositionem: ergo suppositio est ab aptitudinali significatione realiter separabilis. Probatum antecedens: Quia dum plittacus quidam, aut homo dormiens & somnians profert has voces, homo est animal, istæ voces habent aptitudinalem significationem: ut manifestum est. Non tamen habent suppositionem: ergo potest vox habens aptitudinalem significationem, carere suppositione. Probatum minor: Quia vocem supponi, seu habere suppositionem, est illam in orationis contextu pro suo significato poni, & ad significandum illud ordinari: atqui voces à brutis vigilantibus, & ab hominibus somniantibus prolatae non ponuntur pro suo significato, neque ordinantur ad significandum illud: ergo non supponuntur, neque habent suppositionem. Similiter in hac oratione, hæc vox homo est nomen, vox homo habet aptitudinalem significationem; non tamen habet suppositionem: ut dicam infra. Ergo suppositio separabilis est a significatione aptitudinali. Et ratio conclusiva à priori est: Quia suppositio est actus quidam voluntatis à loquente elicited: ut dicam infra. Atqui talis actus manifestè differt realiter à significatione aptitudinali: ergo etiam suppositio ab illa realiter differt.*

6. *Dico tertio: Suppositio seu acceptio signi varias apud varios habet definitiones. Ab aliquibus definitur esse usurpatio signi pro suo significato. Ab aliis, esse positio signi pro suo significato. Ab aliis, esse ordinatio seu destinatio signi ad significandum. Ab aliis dicitur esse applicatio seu approximatio signi pro suo significato, &c. Quæ omnes definitiones bonæ sunt, ac elegantes, omnemque inter se planè æquipollent. Oportet enim de suppositione signi philosophari eo modo, quo philosophari solemus de approximatione, seu applicatione causæ ad causandum. Unde sicut in causis approximatio neque est virtus causandi, neque actus causandi, sive actualis causatio; sed est quid ab utroque realiter distinctum, ac inter utrumque medium: applicatio enim est prior, quam actualis causatio, & posterior, quam causandi virtus: prius namque est esse causativum, quam ad causandum applicari, & prius est ad causandum applicari, quam actualiter causare. Sic etiam prius est esse significativum, quam ad significandum applicari, & prius est ad significandum applicari, quam actu significare: adeoque suppositio seu ad significandum applicatio est aptitudinali significatione posterior, actuali verò prior.*

7. *Ex quo patet: Esse verum id, quod in huius disputationis præfatione dixi: videlicet quod suppositio habeat locum non in solis vocibus; sed etiam in omnibus omnino aliis signis, tam naturalibus quam arbitrariis, tam formalibus quam instrumentalibus; &c. Ratio est clara: Quia suppositio est signi pro suo significato positio, est signi ad significandum applicatio: atqui sicut*

voces ponuntur & applicantur pro suis significatis in contextu orationis; sic etiam scripturæ in chartis, hederæ in vestibulis, picturæ & imagines applicantur, ac ponuntur in palatiis & templis: ergo supponi, & suppositio non in solis vocibus; sed locum habet in omnibus omnino signis.

DUBIUM II.

Quid in re propriè sit signi suppositio?

SECTIO I.

Resolutio propositæ questionis.

8. **D**ixi jam, signi suppositionem non esse significationem, neque actualem, neque aptitudinalem; sed esse applicationem, ac ordinationem signi ad significandum: quæ ordinatio sit quid inter hæc significationes medium, ac ab utraque realiter distinctum. Quæ ergo nunc: Hæc ordinatio & applicatio quid à parte rei sit? Quale ens? In quo subjecto, &c. Et moveo præsertim quæstionem de signis arbitrariis doctrinalibus: qualia sunt voces, ac scripturæ. Nam quid præcisè sit suppositio signi naturalis; v. g. fumi, conceptus, speciei impressæ, & id genus aliorum, valde parum facit ad propositum Summulistæ. Attamen hoc ex illis, quæ de suppositione signi arbitrarii dicam, facilè poterit decidi. Dicam ergo primò, quid sit suppositio vocum, inde faciens transitum ad suppositionem omnium aliorum signorum.

9. *Resp. ergo & dico primò: Suppositio vocis essentialiter includit formationem, productionem, seu prolationem vocis (hæc tria quippe modò non distinguo.) Probatum: Quia suppositio est positio vocis in contextu orationis pro suo significato: sive suppositio est ordinatio, seu applicatio vocis ad significandum. Atqui vocis in oratione positio, eisque ad significandum ordinatio & applicatio est ipsissima vocis productio seu prolatio: ergo etiam vocis suppositio est ipsissima ejus productio seu prolatio: adeoque prolatio, seu productio vocis est de essentia suppositionis. Probatum minor: Quia vocem in orationis contextu ponere nihil est aliud, quam vocem proferre: nihil est aliud, quam orationem contexere & formare. Dic enim mihi quid sit aliud? Tunc etenim vocem homo & vocem animal, & vocem est in oratione pono, applico, & ad significandum ordino; quando illas formo & profero, ac dico, homo est animal. Ergo etiam vocis in oratione positio est vocis formatio & prolatio.*

10. *Dico secundò: De essentia suppositionis vocum etiam est intentio, seu volitio loquentis, ac vocem proferentis, qua vult ac intendit audienti significare vocis significatum; verb. grat. quando ego in oratione pono vocem homo, & dico, homo est animal, tunc mea volitio seu intentio, qua volo & intendo audientibus per vocem homo significare suppositum humanitatis: ista, inquam, mea intentio seu volitio spectat ad essentiam suppositionis, qua vox homo ibi suppo-*

supponitur. De hac conclusione non dubitabit is, qui vel semel Textum vel Pontificii vel Cæsarei Juris infepxit. Eamque expressè tradit Ariminenfis in 1. dist. 44. quæst. 2. art. 1. & 2. Idem sæpè repetens. Gabriel in 2. dist. 9. quæst. 2. art. 4. & 5. dub. 7. Martinus Navarrus in Comment. cap. Inter verba. Hinc inde sæpè. Et in Comment. Humane aures quæst. 1. Menochius lib. 6. præsumpt. 35. Et per totum illud opus ferè ubiquè. Et pluribus Alciatus in Rubricam de verbor. signif. Estque aperta sententia S. Augustini lib. de mendacio, & lib. contra mendacium.

11. *Et probatur primò: Ex omnibus illis regulis, ac principiis Juris, quæ dicunt verba & voces juxta mentem, ac intentionem loquentis ab audientibus esse intelligenda: Mens enim regit verba, non verba mentem. Cap. Humane aures. Et ubi constat de mente, ac intentione loquentis ac contraheutis, non est opus præsumptionibus, conjecturis, nec interpretationibus: ut probat Textus in l. 69. non aliter de leg. 3. l. continuus, 137. §. cum ita stipulatus. In fine, ff. de verb. obligat. De quo bene Cardinalis in cap. Ex literis, l. de sponsalibus. Et intentioni loquentium statuitur contra propriam significationem vocum: voluntas enim loquentis potior est, & totum facit. L. ex facto ff. de hered. instit. Actus quippe non excedunt intentionem suorum agentium. L. non omnis ff. scire. per. Et mens est radix verborum, & substantia prima: nam cor est imperator linguæ, & cedit lingua menti: & sub jugo mentis verba consistunt, tamquam sub proprio originali, & digniori. Baldus in cap. Mandatum, de rescrip. in princ. Ex quibus omnibus tale formo argumentum: Voces debent intelligi ab audientibus, prout accipiuntur à loquentibus: debent, inquam, intelligi juxta acceptio-nem loquentis. Atqui accipi juxta acceptio-nem loquentis est accipi juxta mentem & intentionem loquentis: ut patet per omnia præcitata Jura. Ergo suppositio seu acceptio idem est, quod mens, & loquentis intentio.*

12. *Similiter: Certum est, quod is committit in legem, qui verba legis complexus contra legis nititur voluntatem. De reg. jur. in 6. Sensus est: Is committit in legem, qui in lege quidem attendit verborum significationem; non tamen eorum suppositionem seu acceptio-nem: ergo suppositio seu acceptio verborum est voluntas legis, seu legislatoris verba proferri, vel conscribi curantis. Similiter Epikaja est casus contentus sub verbis, non tamen sub mente legis: ut tradunt communiter omnes. Id est: Est casus contentus quidem sub verborum significatione; non tamen sub verborum suppositione seu acceptio-nem: ergo verborum acceptio idem est, quod mens legem ferentis. Vide Menochium loco supra citato. Et per illud opus per singula ferè folia.*

10. *Potestque totum hoc confirmari argumento quodam, quo utuntur Alciatus, & Navarrus locis supra citatis: Quia dantur quædam propositiones vocales amphibologicæ, ad veritatem & falsitatem indifferentes: quæ ad veritatem vel falsitatem determinantur per diversam vocum acceptio-nem seu suppositionem. Tales, in-*

quam, orationes reperiuntur tam in profanis, ut loco citato multis ostendit Alciatus, quam etiam in Scriptoribus Sacris. Talis namque oratio est hæc: *Non resurgent Impii in judicio.* Hæc, inquam, oratio amphibologica est, & ad verum & falsum ex se indifferens. Si enim vox *resurgent* accipiatur & supponatur pro resurrectione ad gloriam, oratio vera est, Catholica est: si verò vox *resurgent* accipiatur pro generali resurrectione ad vitam corporis, falsa est, hæretica est. Ergo id, quod hæc indifferentes propositiones determinat, est vocum acceptio & suppositio: atqui illud ipsum, quod illas determinat, est mens, voluntas, ac intentio loquentis: uti est manifestum. Si quippe mihi talem indifferenter orationem eloquenti quis errorem, hæresim, vel mendacium objiciat, statim respondeo, non sic puto, non hoc volui, non hoc significare intendi, non tali modo vocem istam accepi, &c. De quo vide Royas in tract. de hæret. in prima part. num. 206. Ergo vocum suppositio est idem, quod loquentis mens & intentio, hoc vel hoc significare volentis.

14. *Ne tamen quis mihi objiciat, quod conclusionem Logicam in solis superstitionibus Juris fundem, etiam addo rationem Philosophicam: Quia vocis suppositio est vocis usus seu usurpatio, est vocis ordinatio & destinatio ad significandum: & vocem supponere est voce uti, est vocem usurpare, destinare, & ordinare ad significandum. Atqui vocem usurpare, ordinare, & destinare ad significandum est per vocem velle significare: sicut pecuniam ordinare vel destinare ad lucrandum & mercandum, est velle per pecuniam mercari & lucrari. Ergo etiam vocem ad significandum supponere est velle per vocem significare: ergo vocis ad significandum suppositio est per vocem aliquid significandi intentio & volitio. Præterea: Mentiri est voces ad aliquid fallendum supponere & accipere: juxta illud Job 6. *Ad increpandum tantum eloquia concinnatis.* Vel, ut habet Ecclesiæ responforium. *Ad increpandum, vel etiam ad decipiendum, verba componitis.* Atqui juxta Sanct. August. lib. contra mendac. *Mendacium est significatio falsa cum voluntate fallendi: Adeoque mentiri est significare falsum cum voluntate fallendi, sive est per falsam significationem velle audientem fallere, vel est audienti velle significare falsum. Ergo voces supponere est per voces velle significare: ergo suppositio est per voces aliquid significandi volitio.**

15. *Dico tertio: Suppositio importat duo: unum in recto, alterum in obliquo. In recto importat vocis prolationem seu formationem: in obliquo verò importat significandi volitionem. Est ergo vocis suppositio nihil aliud, quam vocis prolatio cum intentione significandi: & vocem supponere, seu pro suo significato in orationis contextu ponere, nihil est aliud, quam vocem proferre cum intentione significandi; verb. grat. quando ego has voces homo & animal, profero, & dico alicui cum intentione illi significandi, homo est animal tunc ego istas voces ibi suppono: unde supponere*

ponere non tantum est voces proferre, nec tantum est velle aliquid per voces significare; sed est proferre voces cum voluntate seu intentione significandi. Conclusio hæc satis patet ex dictis: *Quibus tamen & banc adduc rationem adde: Quia vocem supponere est voce uti, est vocem usurpare: & suppositio est vocis usus & usurpatio: uti jam dixi. Atqui usus seu usurpatio alicujus rei est actus quidam exterior simul cum actu interiore voluntatis: ut tradit S. Thomas 1. 2. quest. 16. art. 1. Et alii ibidem communiter. Ergo similiter suppositio vocis importat duo, videlicet actum exteriorem simul cum actu voluntatis interno: atqui actus hic externus nequit esse alius, quam vocis prolatio; & actus voluntatis internus nequit esse alius, quam volitio sive intentio significandi: quis enim foret alius? Ergo suppositio est vocis prolatio cum voluntate significandi.*

SECTIO II.

Proponuntur & solvuntur argumenta contraria.

16. **O**bjicies primò: Tam prolatio vocis, quam etiam intentio loquentis aliquid per vocem significandi sunt significata vocis: atqui significatum vocis nequit esse suppositio vocis: ergo neque prolatio vocis cum intentione significandi esse potest suppositio vocis. Hujus argumenti conseq. est clara; probanda tamen est major, simul cum minore. Et major quidem manifesta est omni Juris perito, ac etiam omni Summulistæ & Logico: Quia significatum vocis est illud, in cujus cognitionem deducitur audiens ex auditione vocis: atqui audiens ex voce audita cognoscit & prolationem vocis, ac etiam intentionem, ac mentem loquentis: nam verbis declaratur animus, & talis præsumitur, qualem prolata verba significant. *L. labeo, §. idem tuberon. ff. de supell. leg. Quo loci Celsus ex Tuberonis sententia dixit, nomina esse; ut demonstrent voluntatem dicentis, & quemquam non dicere, quod non sensit. Unde & Cassiodorus lib. 3. dixit, nullum esse majus mentis nostræ testimonium, quam sit qualitas inspecta verborum. Et quid in Jure utroque magis obvium, quam in dubio de volutate loquentis, recurrere ad originariam, & ordinariam significationem verborum? Cap. Ex literis de sponsal. 1. Ubi pulchre Glossa verb. intelligentiam. Ergo tam vocis prolatio, quam etiam loquentis intentio sunt vocis prolata significatum.*

17. *Minor argumenti principalis etiam probatur: Quia suppositio habet se ad signum, sicut se habet applicatio & approximatio localis ad causam: item signum se habet ad significatum, sicut se habet causa ad causatum. Atqui approximatio nequit esse causæ effectus, sive causatum: uti manifestum est. Ergo neque suppositio signi potest esse signi significatum. Deinde: Suppositio est applicatio signi ad significatum significandum: suppositio, inquam,*

vocis est applicatio vocis ad significandum mentem & voluntatem loquentis. Atqui significatum, & applicatio vocis ad significatum nequeunt esse realiter idem: ergo similiter significatum vocis nequit esse suppositio vocis.

18. *Resp. Majorem istius argumenti esse verissimam, ut ibidem bene probatur; sed falsam esse illius minorem. Ad cujus probationem neganda est secunda pars majoris: Nam inter signum & significatum nequaquam est proportio causæ & causati; sed est proportio potentia & objecti: ut dixi supra disp. 2. dub. 7. Proportio itaque causæ & causati non inter signum & significatum; sed inter signum & actuale significatum est: ut dixi ibidem disp. 4. dub. 2. Adeoque hoc argumentum quidem probat, quod suppositio signi non possit esse actualis significatio signi, sicut applicatio causæ nequit esse effectus causæ: sed quare suppositio signi non possit simul esse significatum signi, certè non video ab hoc argumento probari. Et quidem quod hoc nihil contineat absurdum, etiam directè probò: Quia suppositio & applicatio signi ad significatum habet se ad signum, sicut applicatio intellectus, qua à voluntate applicatur ad suum objectum, se habet ad intellectum. Atqui ista applicatio intellectus potest etiam ab intellectu intelligi, & esse intellectus objectum: quid enim obstat? Quid vetat? Ergo similiter suppositio seu applicatio signi etiam potest à signo significari, & esse signi significatum.*

19. *Ad confirmationem similiter nego minorem: Jam enim ostendi, quod nihil vetat suppositionem vocis simul esse significatum vocis. Hoc tamen addo, quod suppositio vocis nunquam sit adæquatum significatum vocis; sed solummodo partiale & inadæquatum: adeoque semper suppositio & significatum vocis sunt realiter distincta: licet tamen interim etiam ipsa suppositio sit aliquod significatum. Nam verb. gr. cum dico homo est animal, ibi vox homo est signum, est vox significativa: ejus prolatio à me facta cum intentione significandi ejus significata est ejus suppositio. Significata verò ejus sunt varia: nam humanitas est significatum ejus formale; suppositum humanitatis est significatum ejus materiale: item significata ejus sunt conceptus meus, quo tam humanitatem, quam suppositum ejus concipio, item conceptus, quo ipsam vocem prolata concipio: volitio seu intentio mea per vocem istam ista omnia significandi, &c. Et hæc intentio per vocem significandi suppositum humanitatis, est istius vocis suppositio; suppositum verò humanitatis est vocis homo significatum, à quo suppositio differt realiter. Hoc tamen non tollit, neque impedit, quin ista mea humanitatis suppositum significandi intentio etiam à voce significetur, & sit ejus significatum.*

20. *Pro quo adverte ulterius: Quis & qualis voluntatis actus sit suppositio vocis. Contingit quippe non raro, quod per eandem vocem, per eandem orationem significantur, vel certè significari possint diversi voluntatis actus. Ita enim*

enim fit in omnibus orationibus contractum, stipulationem, aliamve similem dispositionem continentibus. Quales sunt hæc: *creo te Episcopum, vendo tibi equum, accipio te in meam, volo ire in Italiam, &c.* Hicce, inquam, vocibus in mente loquentis correspondent, aut certè correspondere possunt & debent plures voluntatis actus. Primò enim ibi est volitio vocis proferendi. Secundò est volitio te in Episcopum creandi. Tertio denique est volitio, qua volo per voces istas à me prolata tibi notificare, ac significare volitionem meam te in Episcopum creandi. Similiter, cum dico, *volo ire in Italiam*, tunc in me est volitio istas voces tibi proferendi: est volitio eundi in Italiam: est denique volitio tibi per voces notificandi meam volitionem eundi in Italiam. *Quæritur: Quænam harum mearum volitionum sit istarum vocum suppositio? An omnes istæ volitiones sint suppositiones? An solum earum una? Et quæ?*

21. *Et respondeo: Non omnes istas volitiones esse suppositiones; sed solum volitionem tibi per voces significandi meam volitionem eundi in Italiam: volitio itaque mea in Italiam eundi non est istarum vocum suppositio; sed solummodo significatum. Ratio est: Quia significatum formale & principale vocum non potest esse vocum suppositio; sed vocum suppositio est volitio loquentis, qua vult per voces audienti notificare earum formale significatum; verb. gr. cum dico, homo est animal, istarum vocum suppositio non est humanitas & animalitas; sed volitio mea, qua audienti volo humanitatem & animalitatem significare. Atqui mea in Italiam eundi volitio respectu harum vocum, volo ire in Italiam, est significatum principale: uti est manifestum. Ergo illa non est istarum vocum suppositio; sed istarum vocum suppositio est volitio, qua volo tibi notificare istam volitionem principaliter per voces istas significatam. Ex qua doctrina, si locus hic pateretur, posset quis resolvere quædam in Jure fat controversa.*

22. *Objicies secundò: Vocis suppositio est vocis ad significandum applicatio, & in orationis contextu positio: atqui vocis applicatio & in oratione positio non est vocis prolatio: ergo vocis suppositio etiam non est vocis prolatio cum intentione significandi. Probatur minor: Quia ita se habet applicatio & positio in oratione ad vocem significatam, sicut se habet applicatio & positio in camino ad ignem calefacturum: atqui applicatio & ignis in camino positio non est ignis productio; sed solummodo quædam illius localis motio: ergo similiter vocis applicatio & in oratione positio non est vocis productio seu prolatio. Et confirmatur: Quia positio in oratione habet se ad vocem, sicut positio in charta, foribus, vel templo sese habet ad scripturam, hederam, & statuam: atqui istæ positiones non sunt istorum signorum productiones: uti est clarum. Ergo neque vocis in oratione positio esse potest vocis positæ productio.*

23. *Resp. negando minorem, & majorem pro-*

*bationis: Diversitas quippe inter istas duas positiones est magna, & clara. Quia in rebus solidis, ac permanentibus aliud est productio, aliud ejus applicatio vel in certo loco positio, ut argumentum bene assumit. Unde hæc res primò producuntur, ac deinde hic vel ibi applicantur, & ponuntur. At verò in rebus transeuntibus, ac successivis, vel quasi successivis: quales sunt soni & voces, non differunt productio, positio, & applicatio: unde vocis in oratione positio idem est, quod vocis productio seu prolatio: & vocem in oratione ponere idem omnino est, quod vocem proferre, producere, vel pronuntiare. Neque enim vox primò producitur, & deinde in hac vel ista oratione ponitur & applicatur; sed vocem in oratione poni idem est, quod vocem proferri, ac produci. Neque etiam vocem in orationis contextu ponere est vocem transferre & loco movere; sed est vocem intra orationis contextum proferre, est vocem proferendo orationis contextum facere, seu orationem contexere. Ex quo etiam patet responsio ad confirmationem. *Neganda quippe est major: Nam hederam, statua, aliaque similia sunt entia firma & permanentia: in quibus proinde aliud est productio, aliud in loco positio seu applicatio: à quibus proinde non potest trahi argumentum ad sonos, & voces.**

24. *Objicies tertio: Eadem vox potest habere simul plures suppositiones; atqui eidem voci in mente loquentis non correspondent plures volitiones significandi: ut unicuique per propriam experientiam constat. Ergo vocis suppositio nequit esse loquentis volitio. Probatur major: Quia in hac propositione, omnis homo est animal, vox animal habet simul acceptionem confusam, & appellationem formalem: ut notum est intelligenti terminos. Atqui acceptio confusa & appellatio formalis sunt diversæ suppositiones: uti patebit infra. Ergo eadem vox potest simul habere plures suppositiones. *Resp. dist. majorem: Eadem vox potest habere simul plures suppositiones realiter distinctas: sic nego. Potest habere plures acceptiones sola ratione distinctas: sic concedo. Quo positio tota corrumpit conseq. Ad majoris probationem dico, acceptionem disjunctam esse in re planè idem; solummodoque differre in modo concipiendi, & significandi. De quo infra suo loco.**

25. *Objicies quarto: Si vocis suppositio foret vocis prolatio simul cum intentione, ac volitione significandi, tunc voces à brutis, & etiam hominibus dormientibus prolata non haberent suppositionem: illi quippe, dum voces proferunt, significare non volunt, nec intendunt. Atqui hoc conseqens absurdum est: ergo & antecedens. Probatur minor: Quia voces brutorum actu significant: verb. gr. hæc voces homo est animal, prolata à psittaco, actu sæpè significant. Ergo sunt suppositæ habentque suppositionem: adeoque falsum est, quod voces à brutis prolata non habeant suppositionem. *Antecedens hujus entymematis est**

clarum: Quia tunc voces actu significant, quando ex earum occasione audiens de re significata conceptum format: atqui homo plittacum loquentem audiens, sæpe ex vocibus ejus de re significata conceptum format: ut testis est experientia. Ergo istæ plittaci voces sæpe actu significant. *Istius verò enthymematis conseq. etiam probatur:* Quia voces non possunt habere actualem significationem, nisi habeant suppositionem: atqui voces à brutis prolatae habent actualem significationem: ergo habent suppositionem. *Probatur major:* Quia ita se habet suppositio signi ad actualem signi significationem, sicut se habet applicatio causæ ad actualem causæ causationem: atqui causæ non potest actu causare, nisi habeat applicationem: ergo similiter signum non potest actu significare, nisi habeat suppositionem.

26. *Resp.* Apud me certissimum esse, quod voces à brutis, vel hominibus dormientibus prolatae non habeant suppositionem. Nam, uti jam probatum est, suppositio est prolatio cum intentione significandi: quali prolatione carent voces prolatae à brutis, & hominibus somniantibus. Et sic verum est, quod supra *dubio primo* dixi: videlicet voces à bruto prolatae quidem habere aptitudinalem significationem; non tamen suppositionem. *In forma ergo respondeo negando minorem, ad probationem nego conseq. ad cuius ulteriorem probationem nego majorem quoad omnia:* Est enim quidem magna paritas, magnaque proportio inter signi suppositionem & causæ applicationem; non tamen proportio hæc quoad omnia infallibilis est. Nam non est tanta necessitas suppositionis in voce ad significandum, quanta est applicationis in causâ ad causandum. Causa quippe sine applicatione ad passum nullatenus, saltem naturaliter, potest causare; at verò signum sine suppositione, quantumvis de Jure non deberet, de facto tamen potest significare, & sæpe significat: uti hoc argumentum bene probat. De quo dicam plura in *hujus disp.* decursu. Suprà *disp. 5. dub. 3.* hoc ipsum argumentum inverfa tamen non nihil ejus forma, etiam fuit propositum. Ibidemque respondi, voces à bruto, vel homine somniante prolatae non habere suppositionem; & addidi neque habere posse actualem significationem: quam tamen illis hic concedo, sicut concedi debet. Quomodo ergo hæc stant? Quomodo coherere? Dico hæc bene stare, bene coherere: quia ibi dixi, quid illis competat de Jure; hic verò quid illis sine Jure interdum quadret de facto. De quo plura inferius.

SECTIO III.

Explicatur adhuc magis natura suppositionis.

27. *P* *Est ergo:* An voces ab hominibus somniantibus, & brutis prolatae nullo unquam casu possint habere suppositionem? *Resp.* Ordinariè non habere: ut facile patet ex dictis. Nihilominus tamen videtur mihi posse dari casus, in quo voces à bruto, prolatae ha-

beant veram suppositionem; v. g. pone esse aliquem plittacum, qui sciat certam aliquam formulam verborum proferre; idque ad nutum & imperium sui domini: quando ergo iste plittacus ista verba ex domini sui imperio alicui dicit, tunc ego dico ista verba habitura esse suppositionem. Nec oportet longè currere pro hujusmodi exemplo: habemus in Sacra Historia, *Num. 22.* Ubi asina Balaam locuta est, & voces protulit, quas ego dico habuisse veram suppositionem. *Et probatur:* Quia, uti jam dixi, suppositio vocum est prolatio vocum cum intentione significandi: unde omnes illæ voces habent suppositionem, quæ proferuntur cum intentione significandi. Atqui istæ voces asinæ fuerunt ab asina prolatae cum intentione significandi: cum intentione, inquam, non quidem ipsius asinæ; sed cum intentione Angeli, qui aperuit os asinæ. Angelus enim, quia cum Impio Balaam non volebat loqui per seipsum, aperuit os asinæ, & locutus est per asinam. Ergo istæ voces habuerunt suppositionem. *Similiter:* Si meus plittacus ex mea voluntate & imperio tibi dicat, *bona dies, vade hinc*, vel quid simile, istæ voces proferuntur cum intentione significandi: non quidem cum intentione plittaci proferentis; sed cum intentione Angeli, qui aperuit os asinæ. Angelus enim, quia cum Impio Balaam non volebat loqui per seipsum, aperuit os asinæ, & locutus est per asinam. Ergo istæ voces habuerunt suppositionem. *Similiter:* Si meus plittacus ex mea voluntate & imperio tibi dicat, *bona dies, vade hinc*, vel quid simile, istæ voces proferuntur cum intentione significandi: non quidem cum intentione plittaci proferentis; sed cum intentione mea imperantis. Ergo quid illis deest ad suppositionem? Sanè omnino nihil.

28. *Dices:* Deesse unam conditionem valde essentialem: quæ est, ut prolatio vocum & intentio significandi sint actiones ejusdem suppositi. Suppositio enim est prolatio vocum cum intentione significandi: cum intentione non cuiuscumque; sed cum intentione loquentis. *Ass hoc gratis assumitur:* Neque illa conditio est suppositioni essentialis, aut necessaria: est illi quidem multum ordinaria; sed nequaquam necessaria. *Quod probatur:* Quia oportet philosophari de suppositione vocum, sicut philosophari de suppositione scripturæ, hederæ in foribus, statuæ in templo, &c. Omnium enim eadem, ac pariformis est ratio. Sicut quippe suppositio vocis est vocis prolatio cum intentione significandi; sic etiam suppositio hederæ est hederæ ad fores appensio cum intentione significandi: de quo statim infra paulo plura dicam. Atqui in suppositione hederæ, hederæ ad fores appensio, & significandi intentio non debent esse actiones ejusdem suppositi: ut mihi videtur esse manifestum. Ergo neque in suppositione vocis, vocis prolatio & significandi intentio debent esse actiones ejusdem suppositi; sed intentio esse potest actio hominis vel Angeli, prolatio verò actio alicujus bruti. *Probatur minor:* Quia si hederæ appenderetur foribus per canem ad id à mercatore edoctum, tunc hederæ ita appensa à cane esset tam bene ad significandum exposita & supposita, quam hederæ appensa ab homine: ut nemo negabit, qui sanus est. Atqui tunc hederæ appensio & significandi intentio non forent actiones ejusdem suppositi; sed appensio foret actio canis, intentio verò foret actio hominis: ergo ad hederæ suppositionem non requiritur, quod hederæ appensio & significandi intentio sint actiones ejusdem suppositi: ergo neque id requiritur ad suppositionem vocis.

29. *Et*

29. *Et ratio à priori esse videtur:* Quia vocem supponere est vocem prolatam ad significandum ordinare, & destinare: est per vocem prolatam velle significare. Atqui potest quis ad significandum ordinare & destinare non solummodò voces à se prolatae; sed etiam prolatae ab alio, suo tamen nomine & imperio: nam potest quis per alium, quod potest facere per seipsum. De reg. Juris in 6. Ergo etiam potest quis supponere voces ab alio prolatae: ergo significandi intentio & vocum prolatio non sunt necessario actiones ejusdem suppositi. Unde in hoc casu suppositio debet magis attribui homini prolationem vocum imperanti, quam bruto illam exequenti; sicut actio ex mandato, ac directione alterius facta magis attribuitur mandanti, quam mandatario. Deinde in suppositione principalior est significandi intentio, quam vocum prolatio: unde suppositio adscribi debet potiori jure homini significare intendenti, quam bruto voces proferenti.

30. *Obijcies:* Si signi suppositio posset esse composita ex diversorum suppositorum actionibus, si unus posset voces proferre, & alter intentionem significandi formare, jam validum foret Sacramentum, validaque foret Sacramenti collatio, ubi unus verba formæ proferret, & alter intentionem formaret. Valida v. g. foret collatio Ordinis, in quo Episcopus intentionem formaret; & Archidiaconus ex mandato Episcopi verba proferret. Atqui consequens hoc falsum est, hæreticum est: ergo etiam hæreticum est illud antecedens. *Probatur sequela majoris:* Quia in Sacramentis, sive in signis Sacramentalibus (Sacramentum quippe est vera species signi) idem planè est Sacramenti collatio, quod Sacramenti ad significandum suppositio: ut dicam *secl. seq.* Unde illa præcisè sufficiunt ad validam Sacramenti collationem, quæ præcisè sufficiunt ad validam illius suppositionem. Ergo si signi suppositio ex diversorum suppositorum actionibus composita, foret valida, ac legitima suppositio, etiam Sacramenti collatio taliter composita foret valida, ac legitima collatio, quod constat apud omnes esse falsum, ac hæreticum. *Resp.* Quod si de suppositione Sacramentorum possemus omnino ita philosophari, sicut philosophamur de suppositionibus aliorum signorum, huic argumento concederem omnes suas sequela & consequent. Nudam quippe rei naturam considerando, eadem ubique est ratio: unde Christus Dominus noster potuisset Sacramenta sua ita contulisse, ac etiam ita ab aliis conferenda & supponenda instituisse. Sed sic non fecit; eorum enim collationem, ac suppositionem, ut valida & legitima sit, ex ejusdem suppositi actionibus componi voluit. Cujus rei variæ à Theologis assignantur rationes: quibus referendis & deducendis non est hic aptus locus.

31. *Ex quibus omnibus sequitur:* Quod voces à brutis ex imperio, ac directione alicujus agentis intellectualis, v. g. hominis vel Angeli prolatae significant, vel certè significare possunt aliquos actus bruti voces proferentis, & aliquos actus homini vel Angeli illam prolationem imperantis, ac dirigentis. Dicat v. g. aliquis plittacus ex directione, ac imperio sui magistri; *homo est animal*, tunc istæ voces significare possunt aliquos actus plittaci proferentis, & aliquos hominis imperantis. Ad illam enim vocum istarum prolationem variè formantur actus cognoscitivi & appetitivi, tum à plittaco, tum etiam à magistro. A plittaco quidem formatur imaginatio, & materiale sensitivum Imperium de vocibus proferendis; à magistro verò formatur conceptus de ipsis vocibus, conceptus de re significata, volitio seu intentio rem significatam audiendi significandi, imperium, quo vult has voces à plittaco proferri, &c. Qui omnes actus per istas voces significantur, vel certè significari possunt.

32. Eodemque ferè modo philosophandum est de vocibus comedorum, aliorumque hominum nomine vel mandato alieno loquentium. Hæ, inquam, voces etiam significant, vel significare possunt aliquos actus hominis loquentis; aliquos verò hominis, cujus nomine is loquitur; v. g. voces Berthæ vel Semproniz in persona & nomine Medæ apud Senecam loquentis, significant aliquos actus Semproniz, aliquos verò Medæ. Illi quippe istarum vocum prolationi variè correspondent actus tum Semproniz, tum Medæ: in Semproniz quidem est conceptus vocum proferendarum, est Imperium de illis proferendis, est intentio seu volitio per istas voces audientorio significandi Medæ voluntatem, illius conceptum, remque ab illa conceptam & volitam; in Medæ verò est conceptus de re significata, est volitio, qua rem significatam vult hoc vel illo modo se habere, &c. Qui omnes actus per hæc voces possunt significari. Vide quæ dixi supra *disp. 5. dub. 3.*

SECTIO IV.

Deducuntur quaedam corollaria ex dictis.

33. *E* X hæcenus dictis inferri possunt quaedam corollaria scitu & animadversione non planè indigna. *Primo ergo sequitur:* Quod hæc denominationes, sive hæc prædicata, esse suppositum, esse acceptum, esse distributum, habere suppositionem, distributionem, acceptionem, &c. sint respectu vocum denominationes partim intrinsecæ, partim extrinsecæ: item quod sint denominationes non rationis & factæ, sed verè reales & positivæ. *Probatur:* Quia denominatio seu prædicatum verè reale, & partim intrinsecum, partim extrinsecum est illud, cujus significatum formale est verè reale: cujus significatum formale est suo subjecto partim intrinsecum, partim extrinsecum: ut latius dicam infra de prædicatis agens. Atqui ista prædicata habent talia significata formalia: ergo sunt prædicata verè realia, ac partim intrinsecæ, partim extrinsecæ. *Probatur min.* Quia prædicatum, de quo hic agimus, est suppositum, acceptum, distributum, &c. significatum formale sunt suppositio, acceptio, distributio, & istorum prædicatorum subjectum est vox: atqui suppositio est quid verè reale: est quid voci partim intrinsecum, partim extrinsecum. Ergo ista prædicata habent significatum formale,

T male,

male, quod sit verè reale, quodque sit suo subiecto parim intrinsecum, partim extrinsecum. *Probat minor*: Quia, uti jam dixi, suppositio vocis est prolatio seu productio vocis simul cum intentione significandi: atqui productio vocis est quid voci productæ intrinsecum: omnis enim actio intrinsecè modificat, & adheret suo termino: uti hic à Physicis mutuo. Intentione verò significandi est voci prolata extrinseca: uti clarum est: est enim actus voluntatis immanens, qui voci per aerem volanti & sonanti nequit esse intrinsecus. Ergo suppositio est quid reale, ac voci quid partim intrinsecum, partim extrinsecum. Ex quo ulterius patet suppositionem non esse ens per se; sed ens quoddam, & aggregatum per accidens.

34. *Sequitur secundò*: Quod vocis suppositio sit planè idem, quod verbalis locutio: item quod vocem supponere sit planè idem, quod ore-tenus loqui. *Dico, idem, quod ore-tenus loqui*: Quia clarum est, quod suppositio non sit mentalis locutio: item quod vocem supponere non sit mentaliter loqui. *Probat*: Quia vocis suppositio est vocis formatio cum intentione significandi: atqui idipsum est vocalis locutio: ergò vocalis locutio est planè idem, quod vocis suppositio. *Probat minor*: Quia locutio vocalis est prolatio verbi vocalis: atqui prolatio verbi vocalis est nihil aliud, quam prolatio vocis cum intentione significandi: ergò etiam locutio vocalis nihil est aliud, quam prolatio vocis cum intentione significandi. *Probat minor*: Quia verbum vocale est vox informata à verbo mentali: unde prolatio verbi vocalis nihil est aliud, quam prolatio vocis cum intentione significandi: ergò prolatio verbi vocalis nihil est aliud, quam prolatio vocis cum intentione significandi. *Præterea*: Loqui est invicem fermocinari, est invicem mutuos suos conceptus per voces communicare: atqui mutuos communicare conceptus nihil est aliud, quam velle per voces significare mutuos conceptus, quam proferre voces cum intentione significandi mutuos conceptus: ergò vocalis locutio nihil est aliud quam prolatio vocis cum intentione significandi. *Ex quo habes ulterius*: Quod sicut bruta non possunt voces supponere, sic etiam nequeant vocaliter loqui. Cui non obest, quod dicat Sacer Textus afinam Balaam aperto ore fuisse locutam: nam ibi vox locutam capitur latus quam ex sua ordinaria significatione capi solet. Vide Gabriel in 2. disp. 9. quæst. 2. art. 5. dub. 3.

35. *Sequitur tertio*: Quidnam sit suppositio aliorum signorum arbitratorum, tam doctrinalium, quam non doctrinalium: qualia v.g. sunt scripturæ, hederæ, Sacramenta, statuarum, picturæ, & id genus alia. Horum signorum quædam sunt entia firma ac stabilia, in quibus separari potest productio & applicatio, appensio, vel appositio, &c. Qualia sunt hederæ, statua, pictura &c. Quædam verò sunt fluxa & quasi transiente existentiæ, & existentiæ transiente, in quibus non potest separari productio ab applica-

tione, appensione, vel appositione, &c. Taliæ sunt Scripturæ, Sacramenta, saltem sex, Sacramentum quippe Eucharistiæ quid stabile est, & permanens: alia verò consistunt in actione quadam fluente, & transeunte; videlicet in applicatione aquæ, porrectione calicis, vel libri, impositione manuum, prolatione verborum, &c. *Quæ postea dico*: Quod signi arbitrarii firmi & solidi suppositio nihil sit aliud, quam illius appensio, vel appositio in certo aliquo loco cum intentione significandi, v.g. suppositio hederæ nihil est aliud, quam appensio hederæ ad fores facta cum intentione significandi vinum venale. Suppositio statuarum in templo nihil est aliud, quam prolatio statuarum in templo facta cum animo significandi aliquid sanctum. Et sic de aliis. Signi verò arbitrarii fluentis & transeuntis suppositio nihil est aliud, quam productio istius signi cum intentione & animo significandi. v.g. suppositio Sacramenti Baptismi nihil est aliud, quam productio ablutionis ex aqua cum intentione caussandi & significandi internam ablutionem animæ. Et sic de aliis. *Ratio horum omnium est plana, & clara*: Quia signum supponere, v.g. Sacramentum, hederam, vel statuarum supponere est illa ad significandum ordinare, destinare, & usurpare: atqui aliquid ad significandum destinare, vel usurpare nihil est aliud, quam illud producere, vel alicui loco applicare cum intentione significandi: uti patet ex dictis sect. 1. Ergo horum signorum suppositio nihil est aliud, quam eorum productio vel appositio facta cum intentione significandi.

36. *Et hinc ulterius*: Sacramenti collatio seu dispensatio id planè est, quod Sacramenti ad significandum suppositio: & Sacramentum conferre seu dispensare idem planè est, quod Sacramentum supponere, v.g. collatio Ordinis vel Confirmationis idem planè est, quod suppositio Ordinis, vel Confirmationis. *Ratio est clara*: Quia Sacramenti collatio est Sacramenti, v.g. Ordinis vel Confirmationis productio facta cum intentione effectum eius significandi & caussandi: atqui hoc ipsum est suppositio: ergo Sacramenti collatio est omnino idem, quod Sacramenti suppositio. Et hinc ulterius patet nova, fundamentalis, ac solidissima ratio, quam licet nullus hactenus Theologorum attigerit, puto tamen esse solidissimam, ac efficacissimam & rationem à priori: patet, inquam, ratio, cur Sacramenti intentio Ministri, conferendi, faciendi & significandi, quod confert, facit, ac significat Ecclesia Catholica Romana, sit de essentia collationis: ita ut collatio sine hac intentione facta sit cassa, irrita, ac nulla. *Ratio, inquam, est*: Quia Sacramenti collatio idem omnino est, quod Sacramenti suppositio; atqui de essentia suppositionis est intentio significandi: ergo eadem etiam est de essentia collationis.

37. *Sequitur quarto*: Quidnam sit suppositio signorum naturalium, v.g. fumi, speciei impressæ, cometæ, similibusque aliorum. Horum ergò signorum suppositio nihil mihi videtur esse aliud, quam eorum localis applicatio seu approximatō ad potentiam cognitivam, cui debent significare, v.g. suppositio fumi est approximatō debita

ad visum: approximatō debita ad auditum est suppositio speciei audibilis impressæ. Et sic de aliis. *Ratio est*: Quia suppositio signi est explicatio signi ad significandum, & caussandam in potentia cognitiva significati cognitionem: atqui hæc signa naturalia ad caussandam sui significati cognitionem sufficienter applicantur per localem sui ad potentiam cognitivam approximationem; sicut agentia naturalia ad caussandum suum effectum sufficienter applicantur per localem sui ad subiectum approximationem: ergò etiam horum signorum suppositio nihil videtur esse aliud, quam hæc eorum debita localis approximatō. Neque enim hic ulterius requiri potest intentio vel volitio approximantis: quia causa approximans ordinariè caussa aliqua naturalis & necessaria est, & ad significandi intentionem formandam inepta ac incapax. *Disputari hic possit*: Quomodo in signis arbitrariis differant suppositio & institutio? Sed hoc egi supra abundanter disp. 3. dub. 3.

DUBIUM III.

An voces semper illud significant, ad quod significandum à loquente supponuntur.

38. **I**N schola Summularum nihil hoc axioma familiaris: illo enim hinc inde fuimus usi? *Quæritur ergo hic*: Quis sit illius verus, ac legitimus sensus? Potest verò axioma istud intelligi duobus modis. *Primò*: De significatione aptitudinali. Hoc sensu: An voces semper aptitudinaliter significant illud, ad quod significandum à loquente supponuntur? *Secundò*: Intelligi potest de significatione actuali, ut sensus sit. An voces semper illud significant actu, ad quod significandum à loquente supponuntur? Et hic sensus est præcipuus, & magis ordinarius, in quo istud axioma à politicioribus Summularum passim usurpatur. Attamen amplioris doctrinæ gratia utrumque sensum ejus paucis aperiam: utriusque enim sensus intellectus non est Philosopho negligendus.

39. *Resp. ergo & dico primò*: Voces semper aptitudinaliter significant illud, ad quod significandum à loquente supponuntur. *Probat*: Quia illud, ad quod significandum voces à loquente supponuntur, est illud, quod loquens per voces significare intendit: vocis enim suppositio idem est, quod significandi intentio. Atqui illud, quod loquens per voces vult significare, debent voces significare aptitudinaliter: ut clarum est. Ergo voces semper aptitudinaliter significant illud, ad quod significandum à loquente supponuntur. *Et ratio à priori est*: Quia potentia significativa, sive significatio aptitudinalis vocis habet se ad suppositionem vocis, sicut potentia caussativa caussæ habet se ad approximationem caussæ: ut dixi hinc inde sæpè. Atqui causa non potest approximari ad caussandum aliquem effectum, cujus non habet potentiam caussativam: ergò similiter vox non potest supponi ad significandum aliquam rem, cujus non habet potentiam significativam: adeoque vox semper significare aptitudinaliter debet illud, ad quod significandum à loquente supponitur.

Christ. Lupi Opera Tom. XII.

40. *Dico secundò*: Voces non semper à loquente supponuntur ad significanda omnia illa, quæ aptitudinaliter significant: sive voces non semper à loquente supponuntur pro omnibus omnino suis significatis; sed aliquandò pro eorum aliquibus, vel aliquo tantum, aliquando pro hoc, aliquando pro illo. *Probat*: Quia vox homo & generaliter omnis vox concreta substantiva significat aptitudinaliter naturam cum supposito: suppositum in recto; naturam verò, v.g. humanitatem in obliquo. Atqui tamen vox homo non supponitur semper pro humanitate simul & supposito; sed quandoque pro sola humanitate, quandoque pro solo supposito. Ergo voces non semper supponuntur pro omnibus omnino suis significatis, quæ aptitudinaliter significare possunt. *Patet minor*: In hac vulgarissima propositione S. Augustini: *Tu ad liberandum suscepturus hominem, vel Deus suscepit hominem*. Ubi vox hominem supponitur pro sola humanitate; non autem pro supposito: si enim vox hominem etiam pro supposito supponeretur, propositio foret falsa ac hæretica: ut novit omnis Christianus. Possentque hoc ipsum confirmari pluribus exemplis, quæ tamen, ne sim longior, omitto: multaque occurrent hinc inde in decursu. *Ac ratio conclusionis à priori est*: Quia significatio aptitudinalis habet se ad suppositionem, sicut se habet potentia caussandi ad applicationem: atqui causa non semper applicatur ad caussandos omnes effectus, quos caussare potest; sed alitè quando applicatur tantum ad hos, aliquandò tantum ad istos: v.g. homo non applicatur semper ad videndum, audiendum, gustandum, imaginandum, &c. simul; sed applicatur quandoque tantummodo ad videndum, quandoque tantummodo ad audiendum, &c. Ergò similiter vox non semper applicari & supponi debet ad significanda omnia, quæ significare potest; sed quandoque supponi potest ad tantummodo significandum hoc, quandoque ad tantummodo significandum illud. Nam vox supponitur ad significandum illud, quod à loquente significari intenditur: atqui loquens non semper intendit audienti significare omnia vocis significata; sed quandoque intendit significare hoc, quandoque intendit significare illud: ergo etiam vox non semper supponitur ad significanda omnia sua significata; sed quandoque ad significandum hoc, quandoque ad significandum illud.

41. *Dico tertio*: Vox de Jure significare actu debet illud, ad quod significandum à loquente supponitur. *Probat hoc*: In primis ex omnibus illis juribus, quæ dicunt voces esse intelligendas ab audientibus juxta sensum, mentem, & intentionem loquentium, quod nihil aliud dicere est, quam quod voces de Jure debent actu significare illud, ad quod significandum à loquente supponuntur. *Et ratio est clara*: Quia voces sunt instrumenta humanæ communicationis: sunt vehicula mutuum conceptuum, mutuarumque voluntatum: sunt signa, quibus homines suas voluntates, suosque conceptus sibi mutuo manifestant. Unde debent

apud audientem illud agere illudque significare, quod loquens agi, ac significari voluit. Et hinc Hæreticis sacram Scripturam, quæ sunt verba & voces Spiritus Sancti pervertentes, & aliud ex illa, quam Spiritus Sanctus significari & intelligi voluerit; intelligentes, dicuntur peccare in Spiritum Sanctum: quia videlicet Juri sacrorum verborum derogant, qui illa ad alienas significationes detorquent ac depravant. Voces ergo de Jure debent actu significare illud, ad quod à loquente diriguntur, ac supponuntur.

42. *Dico quartò*: De facto tamen voces sæpè actu significant aliud, quam loquens intenderit aut supposuerit. Patet hoc in sacra Scriptura, quæ Hæreticis eam planè intelligentibus actu sæpè significat mortem; cum tamen Spiritus Sanctus illam supponat & dirigat ad significandam omnì homini æternam vitam. Similiter sæpè contingit, ut eadem lex, idem Canon à diversis Doctoribus explicetur & intelligatur à sensibus contrariis & impossibilibus: qui duo sensus, cum impossibiles sint, non possunt esse ambo conformes intentioni ac menti Cæsaris vel Pontificis: adeoque alteruter eorum aliud intelligit, quam Papa vel Cæsar intelligi ac significari intenderit. Et nihil in humano colloquio familiaris est, quam malus audientium intellectus. Clarum ergo est, quod voces de facto non semper actu significant illud, ad quod significandum à loquente supponuntur: Cum itaque quasi pro axioma assumitur. *Voces actu significant illud, ad quod significandum supponuntur*: intelligi id debet de Jure: non de facto. Vide, quæ dixi supra *disp. 3. dub. 6.*

43. *Ex quo patet*: Quomodo concordari debeant illa duo, quæ dixi *dic disp. 2. sect. 2. Et disp. 5. dub. 3.* Ista enim disputatione dixi, vocis suppositionem non semper necessario requiri ad actualem vocis significationem; sed interdum dari actualem significationem sine suppositione; at verò *disp. 5. dixi*, vocis suppositionem esse tam necessariam actuali significationi, ac applicatio causæ necessaria est actuali causationi: adeoque nunquam dari posse actualem vocis significationem sine suppositione. Hæc duo, inquam, ex dictis possunt facillè concordari: primum enim intelligi debet de facto; alterum de Jure. Vox enim de Jure nihil potest significare, nisi ad quod significandum supponitur: de facto verò sine Jure sæpè actu significat sine suppositione, & applicatione: ut jam est dictum.

DUBIUM IV.

Quotuplex sit signorum suppositio?

44. *R. Esp. & dico primò*: Suppositio dividi potest in suppositionem activam, & passivam. Suppositio activa est illa, quæ se tenet ex parte loquentis, qua videlicet loquens vocem à se prolata supponit. Suppositio verò passiva est illa, quæ tenet se ex parte vocis à loquente prolata, qua videlicet vox à loquente prolata ad significandum supponitur. Quæ

suppositiones non sunt duæ realiter separabiles ac distinctæ; sed est eadem plane ac una, quæ comparata ad vocem vocatur passiva, dum verò ad loquentem comparatur, tunc vocatur activa. Sicuti visio activa non est forma realiter distincta à visione passiva; neque enim alia visione ego parietem video, & alia paries à me videtur; sed illa eamet visione, qua ego parietem video, etiam paries à me videtur. Similiter ergo non est alia suppositio, qua vox à loquente supponitur, & qua loquens vocem supponit: sed illa ipsissima suppositio, qua loquens vocem supponit, etiam vox à loquente supponitur. Hoc etenim omnibus illis formis per nomina abstracta verbalia significatis, quales sunt *suppositio, actio, intellectio, volitio, amor, odium, visio, auditio, adoratio, oratio*, &c. commune est, quod habeant duo subjecta denominationis: unum activæ; alterum verò denominationis passivæ: & dum referuntur ad subjectum, quod denominant activè, vocantur *oratio, adoratio, visio, auditio*, &c. activa: dum verò referuntur ad subjectum illud, quod denominant passivè, vocantur *oratio, visio, auditio*, &c. passiva. Non quia sunt duæ formæ, sed quia sunt unica forma ex duplici subjecti connotatione duo sortiens vocabula & nomina.

45. Ubi adverte quoddam discrimen inter suppositionem & alia similia verbalia: nam omnia, vel certè pleraque alia verbalia denominant unum intrinsecè; aliud extrinsecè, v. g. oratio, adoratio, honoratio, auditio, visio, &c. rem oratam, adoratam, honoratam, visam, auditam &c. denominant extrinsecè: at verò rem, orantem, adorantem, honorantem, videntem, audientem, &c. denominant intrinsecè. At verò suppositio tam vocem suppositam, quam hominem supponentem denominat partim extrinsecè partim intrinsecè. Quod vocè suppositam partim intrinsecè, partim extrinsecè denominet, dixi supra *dub. 2. sect. 4.* Quod etiam hominem supponentem ita denominet, *probo*: Quia suppositio est etiam homini supponenti forma quædam secundum aliquid sui intrinsecum, & secundum aliquid sui extrinsecum; ergo etiam hominem supponentem seu loquentem denominat partim intrinsecè, partim extrinsecè. *Probatur antecedens*: Quia, ut supra dixi, suppositio est prolatio vocis simul cum volitione, seu intentione loquentis, qua loquens vult audienti per vocem significare vocis significatum: atqui loquentis intentio est loquenti intrinsecum; vocis verò prolatio est illi extrinsecum: ergo suppositio est loquenti secundum aliquid sui intrinsecum, & secundum aliquid sui extrinsecum. Quod loquentis intentio sit loquenti intrinsecum, omnibus notum est. Quod verò vocis prolatio sit illi extrinsecum. *Probatur*. Quia vocis prolatio est actio productiva vocis: atqui actio productiva vocis non est intrinsecum homini vocem proferenti & producenti; sed est intrinsecum aeri in quo, & ex quo vox formatur: actio enim non est in agente; sed in patiente; uti hic ex Physica suppono. Ergo prolatio vocis non intrinsecum est, sed extrinsecum homini vocem proferenti. *Ratio ergò*, cur suppositio tam vocem suppositam, quam hominem lo-

loquentem denominet partim intrinsecè, partim extrinsecè; *ratio, inquam, est hæc*: Quia suppositio tam voci, quam homini est secundum aliquid sui intrinsecum, & secundum aliquid extrinsecum: nam significandi intentio est homini intrinsecum, voci verò extrinsecum; vocis autem prolatio est homini extrinsecum, voci verò intrinsecum: ut hactenus est dictum.

46. *Dico secundò*: Suppositio etiam dividi potest in suppositionem signi ad significandum suum significatum, & in suppositionem signi pro suo significato. De hac divisione mentionem feci supra *disp. 4. dub. 6.* Promisi què me hoc loco de illa latius esse acturum. Suppositio ad significatum locum habet in omni omnino signo, sive naturali, sive arbitrario, sive vocali, sive alio quovis: nihilquè est aliud, quam ordinatio seu directio signi ad manifestandum suum significatum. Suppositio verò pro significato in sola voce & scriptura, sive in solo signo in oratione ponibili locum habet: nihilquè est aliud, quam prolatio vocis seu scripturæ in orationis contextu pro suo significato: v. g. in hac oratione, *Homo est animal* istæ voces *homo & animal* habent suppositionem ad significatum, ac simul suppositionem pro significato: respectu diversorum tamen. Ut quippe supra *disp. 5. dixi*, voces duplex habent significatum; videlicet conceptum loquentis, & rem à loquente conceptam. Istæ itaque voces ibi quidem supponuntur à loquente ad significandum suum conceptum; non tamen supponuntur pro re à loquente concepta. *Et ratio est clara*: Quia si voces istæ supponerentur pro loquentis conceptu, propositio faceret hunc sensum: Conceptus quo concipitur homo, est ille conceptus, quo concipitur animal, qui sensus ineptus est, ac falsus. Supponuntur ergo istæ voces pro rebus significatis, faciuntquè hunc sensum verum ac legitimum. Suppositum humanitatis est suppositum animalitatis. Itaque istæ voces, si referantur ad conceptum significatum, habent suppositionem ad illam, non pro illa; si verò ad rem significatam referantur, habent suppositionem pro illa, & ad illam. Nos omnia suppositione ad significatum, hic in posterum agemus de suppositione pro significato: agemus de suppositione solarum vocum.

DISPUTATIO XIV.

De tribus suppositionum generibus.

Aceptio seu suppositio materialis, simplex & personalis passim à Summulistis vocantur acceptionum genera. Quam nomenclaturam, ne de nomine pugnare videar, nolo scrupulosius examinare; si enim id facerem, timeo ne illa tota corrueret. Interim valeat, non valeat, parum curo: miror tamen cur subiceatur acceptio formalis. Acceptio verò copulativa, copulata, disjunctiva, & distincta, vocantur passim acceptionum species: non quia acceptionis in communi sunt species immediatæ; sed acceptionis personalis communi.

Christi. Lupi Opera Tom. XII.

nis. Hic de acceptionum ago generibus; postquam de speciebus.

DUBIUM I.

Quid sit suppositio formalis? Quid materialis?

1. **R. Esp. breviter & dico primò**: Acceptio formalis est usurpatio vocis pro suo significato, sive pro re à se significata, v. g. in hac propositione *homo est animal*, *Deus est misericors*, &c. omnes istæ voces accipiuntur formaliter, habentque acceptionem formalem: quia ibi usurpantur, ac in isto orationis contextu ponuntur pro suo significato. Vox quippe *homo* pro supposito humanitatis, vox *animal* pro supposito animalitatis supponitur, faciuntque hunc sensum: suppositum habens humanitatem est quoque habens animalitatem. Hæc autem suppositio vocatur formalis, quia est usurpatio & suppositio vocis pro sua forma, vel quasi forma: significatum quippe comparatur ad vocem, tamquam forma ad materiam, sive subjectum. Nam, ut jam aliquoties dixi, significatum habet se ad vocem; sicut objectum ad potentiam: atqui objectum ad potentiam habet se sicut forma ad materiam: objectum quippe potentiam specificat, distinguit, & nobilitat. Ergo etiam significatum habet se ad vocem sicut forma ad materiam: adeoque suppositio vocis pro suo significato non malè vocatur suppositio formalis.

2. *Dico secundò*: Suppositio materialis est usurpatio vocis pro seipsa. *Ubi adverte*: Quod voces in orationis contextu quandoque supponuntur pro seipsis in singulari, quandoque verò pro seipsis in specie, sive pro sua specie, sub qua immediatè collocantur, v. g. cum dico, *vox homo est dissyllaba*, tunc ista vox *homo* non supponitur pro seipsa in singulari, sed pro seipsa in specie, sive pro sua specie: pro specie videlicet vocis *homo* in communi. Faciuntque propositio hunc sensum: *vox homo* in communi, sive, *omnis vox homo*; tam hæc, quam ista, est dissyllaba. At verò cum dico: *hæc vox homo est dissyllaba*, *hæc vox equus est nomen*, &c. tunc istæ voces *homo & equus* supponuntur non pro voce *homo* in communi, aut voce *equo* in communi; sed ponuntur nomine proprio, pro seipsis in singulari, ut est clarum.

3. Dixi itaque in conclusione, suppositio materialis est usurpatio vocis pro seipsa: pro seipsa, inquam, in specie, non pro seipsa in individuo. Dum enim vox in contextu orationis pro seipsa in singulari ponitur, tunc non supponitur; adeoque vocis pro seipsa in singulari positio non est suppositio: adeoque non est suppositio materialis: & per consequens suppositio materialis definiri debet, quod sit positio ac usurpatio vocis pro sua specie, seu pro seipsa in specie. *Ratio est*: Quia suppositio materialis debet esse suppositio: etenim hæc vox *materialis* vocem suppositio neque diminuit, neque alienat; sed solummodò restringit ac specificat. Atqui positio vocis pro seipsa in individuo non est suppositio: adeoque neque est suppositio materialis. Ergo sola positio vocis pro seipsa in specie potest esse suppositio

ficio materialis. *Probat minor*: Quia suppositio est usurpatio vocis pro suo significato: atqui positio vocis pro seipsa in individuo non est positio vocis pro suo significato: uti est manifestum. Ergo non est suppositio. *Deinde*: Suppositio est in locum, ac vicem alterius positio: ut dixi *disp. præced. dub. 1.* Atqui vox, quæ pro seipsa in individuo ponitur, in locum alterius non ponitur: ergo non supponitur; adeoque talis positio non est suppositio.

4. Neque dici potest, quod etiam positio vocis pro seipsa in specie non sit vera suppositio: hoc quippe cum veritate dici non potest. *Quod probat*: Quia suppositio est positio vocis pro suo significato, est positio vocis in locum, ac vicem alterius, in sui videlicet locum significati: atqui dum vox aliqua pro sua specie ponitur, tunc pro aliquo suo significato ponitur: item in vicem ac locum alicujus alterius ponitur. Ergo verè supponitur; adeoque talis positio est vera suppositio. *Probat minor*: Quia quælibet vox in communi est significatum cujuscumque sui singularis sub se contenti, v. g. vox *homo* in communi est significatum cujuscumque vocis *homo* in singulari: ut dixi supra *disp. 5. dub. 2.* Item species est quid realiter inadæquatè diversum à singulis suis individuis seorsim sumptis: ut dicam alibi. Ergo dum vox aliqua singularis pro sua specie ponitur, tum pro suo significato ponitur, ac in vicem & locum alterius ponitur: adeoque verè supponitur.

5. Ex quo sequuntur duo: *Primo sequitur*: Quod divisio suppositionis in formalem & materialem sit divisio univoca, ac generis in species. *Ratio est clara*: Quia suppositio formalis & materialis participant significatum formale vocis suppositio eodem participandi modo; ut patet ex hæcenus dictis: adeoque sunt univocata ejus, & species ejus. Ergo divisio ista est univoca, ac generis in species. *Secundò sequitur*: Quæ sit ratio, ob quam hæc acceptio vocetur ordinariè materialis. *Ratio ergo hujus nomenclaturæ est*: Quia per hanc suppositionem vox supponitur, non pro re aliqua certa per vocem significata; sed pro ipsa voce significante in communi: atqui, uti supra dicebam, vox comparatur ad rem significatam tamquam materia ad formam: ergo per hanc suppositionem vox supponitur pro quasi significationis materia: adeoque hæc suppositio non ineptè vocatur materialis.

6. *Dices*: Acceptio formalis & materialis non differunt specie: ergo ista divisio nequit esse divisio generis in species. *Resp. negando antecedens; & ratio est*: Quia suppositiones distinguuntur specie vel penes modum supponendi, vel penes objecta seu significata, pro quibus vocem supponunt: atqui acceptio formalis & materialis supponunt vocem pro significatis specie diversis; uti clarum est: nam suppositio formalis supponit illam pro re significata; materialis verò illam supponit pro voce significante; v. g. vox *homo* per acceptionem formalem supponitur pro supposito humanitatis; per materialem verò supponitur pro voce *homo* in communi. Ergo hæc duæ acceptiones indubiè differunt specie. *Major verò etiam est clara*: Quia philosophandum est de spe-

cificatione suppositionum, sicut philosophamur de specificatione intellectionum, volitionum, aliarumque similium operationum & actionum: atqui istæ operationes specificantur vel penes modum tendendi, vel penes objecta, in quæ tendunt: ergo similiter suppositiones specificari debent, vel penes modum supponendi, vel penes significata, pro quibus supponunt.

7. *Dico tertio*: Suppositio materialis ordinariè dividitur in suppositionem materialem puram, & suppositionem materialem non puram, seu mixtam. Suppositio materialis pura est illa, quæ vox aliqua accipitur pro seipsa, nulla habita ratione suæ significationis; v. g. cum dico, *Homo est dissyllabum, homo est vox, est sonus, &c.* Ibi vox *homo* supponitur materialiter purè; supponitur enim pro seipsa, ita ut nulla habeatur ratio, nullusque respectus significationis: sive enim sit, sive non sit significativa, est dissyllaba, est vox, est sonus, &c. Suppositio materialis non pura, seu mixta est illa, cui nonnihil de suppositione formali admiscetur. Est, inquam, illa, quæ vox supponitur pro seipsa, habita tamen aliqua ratione, aliquoque respectu suæ significationis; v. g. cum dico, *Homo est nomen, est vox concreta, est vox primæ intentionis, &c.* Ibi vox *homo* supponitur materialiter non purè: quia ita pro seipsa accipitur, ut tamen habeatur aliquis respectus significationis: nam si vox *homo* significationem non haberet, neque concreta, neque primæ intentionis, neque nomen foret. Restaret hic tradere regulas five notas quasdam pro dignoscenda acceptione materiali & formali: sed hæc nugis ego calamum non impendo; res enim facilis est, & magis addiscenda per usum & scholasticum exercitium, quam per magnum regularum numerum.

DUBIUM II.

De divisione suppositionis formalis.

8. *Resp. & dico primo*: Suppositio formalis rectè dividitur in suppositionem simplicem, & personalem. Suppositio simplex est illa, quæ vox aliqua accipitur pro solo suo significato primario; suppositio verò personalis est suppositio vocis pro suis significatis secundariis. Non dico pro secundariis tantum, sicut dixi pro primario tantum; sed pro secundariis absolutè: sive enim vox accipitur pro significatis secundariis tantum, sive pro secundariis & primario simul, id parum refert: dummodò accipitur pro secundariis, accipitur personaliter; v. g. cum dico, *Homo est species, animal est genus, Petrus est individuum, &c.* Iste voces *homo, animal, Petrus*, accipiuntur simpliciter: accipiuntur quippe non pro suis significatis secundariis; sed pro solo primario. Nam primarium significatum vocis *homo* est natura humana in communi; significata verò ejus secundaria sunt supposita singularia naturam istam communem communicantia, ac participantia, v. g. *Petrus, Paulus, Ferdinandus, Philippus, &c.* Atqui vox *homo* non supponitur ibi pro Petro aut Paulo; sed pro sola humana natura in communi: ergo sup-

supponitur simpliciter, habetque acceptionem simplicem. *Ratio minoris est*: Quia subjectum prædicationis affirmativæ semper supponitur pro illo suo significato, cui inexistit significatum formale prædicati: atqui in ista præfata affirmativa prædicatione subjectum est *homo*, prædicationis est *specietas*: ergo vox *homo* ibi supponitur pro illo suo significato, cui inest, seu cui quadrat specietas: atqui specietas non quadrat Petro, aut Paulo; sed soli naturæ humanæ in communi: ergo vox *homo* ibi supponitur non pro Petro, aut Paulo; sed pro sola humanitate communi: adeoque pro solo suo significato primario: adeoque simpliciter.

9. *At autem cum dico, Homo est animal, homo est albus, homo currit, est visibilis, &c.* Omnes istæ voces, tam prædicata, quam subjecta supponuntur personaliter: accipiuntur enim omnes istæ voces non pro solo primario; sed tam pro significatis secundariis, quam pro primario. Cum enim dico, *Homo est animal*, sensus non est, quod solus homo in communi: sed quod tam homo communis, quam etiam quisvis homo singularis sit animal: adeoque vox *homo* ibi tam pro secundariis, quam pro suo primario accipitur significato. *Et ratio est*: Quia subjectum prædicationis affirmativæ accipitur pro illo suo significato, cui quadrat significatum formale prædicati: atqui in hac prædicatione, *Homo est animal*, subjectum est *homo*, prædicatum est *animal*; significatum formale prædicati est *animalitas*: ergo vox *homo* ibi supponitur pro omni illo significato, cui quadrat animalitas: atqui animalitas quadrat non soli homini communi; sed etiam Petro, Paulo, Christiano, aliisque hominibus singularibus: ergo etiam vox *homo* accipitur tam pro illo, quam pro his: accipitur tam pro primario, quam pro significatis secundariis: adeoque accipitur personaliter.

10. *Obijcies*: In hac propositione, *Homo est species, vox homo* supponitur simpliciter: atqui supponitur non pro solo significato primario; sed tam pro secundario quam primario: ergo acceptio simplex non rectè definitur esse acceptio vocis pro solo suo significato primario. *Probat minor*: Quia significatum principale vocis *homo* est humanitas: significatum ejus secundarium est humanitatis suppositum: ut dictum est supra, dum de voce concreta foret sermo. Atqui in ista propositione vox *homo* supponitur non pro sola humanitate; sed pro humanitate simul & supposito ejus: ergo accipitur tam pro suo secundario, quam pro primario significato. *Probat minor*: Quia subjectum prædicationis affirmativæ accipitur pro omni illo suo significato, cui quadrat significatum formale prædicati: adeoque ibi vox *homo* accipitur pro omni illo, cui quadrat specietas: illa enim est significatum prædicati formale. Atqui specietas quadrat non soli communi humanitati; sed etiam communi humanitatis supposito: sicut enim humanitas est species, sic etiam homo, seu humanitatis suppositum est species. Ergo vox *homo* ibi supponitur non pro sola humanitate; sed pro humanitate simul, ac illius supposito: & sic pro utroque suo significato.

11. *Qui communes definitiones calumniari amaret, certè haberet unde hoc argumentum illi materiam administrat*. Ego tamen id non amo. Quare communes & tritas hæc definitiones justificare volens, respondeo verum esse, quod vox *homo* ibi accipitur pro humanitate simul & supposito ejus: id enim argumentum hoc eleganter probat. Adhuc tamen æqua est definitio acceptionis simplicis: vereque dicitur, quod sit acceptio vocis pro solo suo primario significato: si tamen id patienter intelligere, ac granum salis adhibere volueris, ac definitionem accipere hoc sensu: Acceptio simplex est acceptio vocis pro solo suo primario significato adæquato. Significatum quippe primarium vocis concretæ duplex statui potest: totale & partiale, seu adæquatum & inadæquatum. Significatum ejus primarium adæquatum est significatum formale simul cum materiali sumptò in communi secundum se: habetque tunc pro significatis secundariis inferiora utriusque sui significati, materialis videlicet & formalis. Significatum ejus primarium inadæquatum est solum significatum formale: adeoque tunc pro significatis secundariis habet non sola inferiora significati formalis & materialis; sed etiam ipsum significatum materiale: hoc quippe tunc non comprehenditur sub significato primario; verbi grat. maneamus in voce *homo*: illi voci adscribi potest duplex significatum primarium: videlicet adæquatum, & inadæquatum. Significatum primarium ejus inadæquatum est sola humanitas; significatum verò primarium adæquatum est totum commune communis humanitatis suppositum: ac significata secundaria sunt omnes humanitates singulares, omniaque singularia singularium humanitatum supposita. Quo posito

12. Facile est communes definitiones justificare. Acceptio itaque simplex est acceptio vocis non pro solo suo significato primario inadæquato; sed pro solo primario significato inadæquato vel adæquato. Vox *homo* quippe in hac propositione, *Homo est species*, accipitur simpliciter; accipitur tamen non pro solo suo significato primario inadæquato, quod est solum significatum formale; sed pro toto suo significato primario adæquato: pro formali videlicet & materiali; uti jam est dictum. Acceptio verò personalis est acceptio vocis pro suis significatis secundariis. *Id est*: Pro inferioribus, superioribus, vel denominatis significatis primarii adæquati: uti patet in exemplis supra statim adductis. Petunt hic aliqui, quare suppositio pro primario significato vocetur suppositio simplex, & quare suppositio pro secundariis vocetur suppositio personalis? Sed nullam hic video efficacem rationem, præter Auctoritatem imponentium.

13. Pro dignoscenda acceptione simplici & personali quidam magnum numerum congerunt regularum: sed, uti dixi, tempus mihi pretiosum est, quam ut illud à re tam inutili mihi permittam præcipi. Ut tamen aliquid dicam, do tibi hanc regulam generalem, ex qua cognoscas non solum acceptionem simplicem; sed omnem

omnem acceptionem omnino : materialem , formalem , personalem , simplicem , copulativam , copulatam , &c. *Regula est hæc* : Suppositio subiecti attendi , ac desumi debet ex qualitate prædicati : sive subiectum cujuscumque prædicationis accipitur pro eo , cui quadrat significatum formale prædicati . Itaque si formale significatum prædicati quadrat ipsi voci ; vox accipitur materialiter pro seipsa . Si quadrat significato , primario vel secundo ; accipitur formaliter , simpliciter , vel personaliter . Si quadrat significatis secundariis , copulativè , vel copulativè enumerandis ; accipitur copulativè vel copulativè , &c. v. g. cum dico , *Homo est nomen* ; vox *homo* accipitur materialiter pro seipsa : quia significatum formale prædicati quadrat ipsi voci , non autem ejus significato . Cum dico , *Homo est species* , vel *homo est animal* ; vox *homo* accipitur formaliter : in prima quidem simpliciter ; in alia personaliter : ut jam ostendi .

14. Hanc regulam proposui quandoque sub hac verborum formula : Subiectum prædicationis accipitur pro eo , pro quo verificatur propositio . Sed in re est planè idem . Regula enim hæc in verbis & modo significandi differunt ; in re verò significata planè quadrant & coincidunt . *Ratio est* : Quia tunc verificatur propositio , quando significatum formale prædicati quadrat significato recto subiecti : ergo dicere , pro eo supponitur subiectum , pro quo verificatur propositio ; & dicere , accipitur pro eo , cui quadrat significatum formale prædicati , in re est idem dicere , solumque est differentia in modo dicendi & significandi . Soletque hæc regula ab aliis adhuc aliter proponi : Subiecta modificantur à prædicatis , determinantur à prædicatis , significant juxta significationem prædicati , &c. Sed in re omnia sunt idem : nihil dicunt aliud , quam quod subiecta accipiantur pro eo suo significato , cui quadrat significatum formale prædicati .

15. *Petes* : An hæc regula sit semper & ubique vera , ita ut nunquam fallat ? *Resp. primò* : Hæc regula de facto potest fallere , ac sæpè fallit . *Probat* : Quia vocis suppositio est vocis prolatio cum intentione significandi ; ut dixi supra : adeoque vox pro eo supponitur , quod à loquente significari intenditur . Atqui potest loquens per subiectum prædicationis velle aliquid significare , cui revera non quadrat significatum formale prædicati : uti patet in hominibus mendacibus , ac fallacibus . Ergo de facto subiectum non semper supponitur pro eo , cui quadrat significatum formale prædicati . *Resp. secundò* : De Jure tamen regula est ordinariè vera , ordinarièque non fallit . *Ratio est* : Quia ita loquimur , taliquè modo nostras enunciationes formamus , id est formare debemus , ut sint veræ & veraces : atqui non possunt ordinariè esse veræ , nisi subiectum supponatur pro eo , cui quadrat significatum formale prædicati : ergo hæc mea regula ordinariè de Jure est vera , & de ordinariè Jure non fallit . Dico ordinariè : quia excogitare possem casus , in quibus fallit , assignaboque unum , infra agens de acceptione particulari .

16. *Dico secundò* : Suppositio simplex locum habet non in solis vocibus communibus ; sed etiam in singularibus . *Probat* : Quia in hac prædicatione , *Petrus est individuum* , vox *Petrus* accipitur simpliciter : accipitur enim pro solo suo significato primario . Atqui *Petrus* est vox singularis : ergo acceptio simplex habet etiam in vocibus singularibus locum . *Probat major* : Quia omnis illa vox accipitur pro solo suo significato primario , de qua prædicatur aliquod prædicatum , cujus formale significatum quadrat soli illius significato primario : ut enim jam dixi , subiectum accipitur pro isto suo significato , cui quadrat significatum formale prædicati . Atqui in ista prædicatione de voce *Petrus* prædicatur tale prædicatum : ergo vox *Petrus* accipitur ibi pro solo suo significato primario . *Probat minor* : Quia prædicatum , quod ibi prædicatur de voce *Petrus* , est individuum , cujus formale significatum est individualitas : atqui individualitas quadrat soli significato primario , & nullatenus significatis secundariis vocis *Petrus* : ergo ibi de voce *Petrus* prædicatur aliquod prædicatum , cujus formale significatum quadrat soli significato illius primario . *Probat minor* : Quia significatum primarium vocis *Petrus* est hoc singulare suppositum hujus singularis humanitatis ; significata secunda ejus sunt omnia superiora , videlicet homo , animal , vivens , &c. in communi : atqui individualitas non quadrat istis rebus communibus ; sed soli singulari singularis humanitatis supposito : ergo individualitas quadrat soli significato primario ; non verò significatis secundariis vocis *Petrus* .

DUBIUM III.

De divisione suppositionis personalis .

17. *R Esp. & dico primò* : Acceptio personalis dividitur in acceptionem personalem puram , & mixtam . Acceptio personalis mixta est illa , qua vox accipitur pro suo significato primario & secundo simul ; verb. gr. cum dico , *homo est animal* , vox *homo* habet acceptionem personalem mixtam : supponitur quippe tam pro homine communi , qui est significatum ejus primarium , quam pro hominibus singularibus , qui sunt significata ejus secunda : facitque propositio hunc sensum : homo sive communis , sive singularis est animal . Hæc suppositio vocatur mixta : quia in illa permiscetur qualitates acceptionis simplicis , simul & personalis , estque partim simplex , partim personalis . Suppositio personalis pura est suppositio vocis pro solo suo significato secundo . Vocatur itaque pura , quia ab omni admixtione suppositionis simplicis libera , & vacua est .

18. *Sed surgit hic difficultas* : An detur , ac dari possit suppositio personalis pura , qua vox aliqua accipiat pro solo suo significato secundo ? Hoc enim aliquando negavi ; & certè non sine fundamento . Nam exempla , quæ passim adferuntur , nihil probant . Modò tamen

hanc suppositionem puram admitto & probo , ac dico illam esse in subiecto hujus prædicationis , *Omnis homo est individuum* . Ibi , inquam , vox *homo* supponitur personaliter purè pro solis significatis secundariis . *Ratio est* : Quia subiectum supponitur pro illo suo significato , cui quadrat significatum formale prædicati : Atqui individualitas , quæ est ibi formale significatum prædicati , quadrat solis significatis secundariis vocis *homo* , nulloque modo ejus significato primario : ergo vox *homo* ibi supponitur pro solis suis significatis secundariis . *Patet minor* : Quia significatum primarium adæquatam vocis *homo* est commune commune humanitatis suppositum ; significata secunda ejus sunt singularia singularium humanitatum supposita : Atqui individualitas non quadrat supposito communi ; sed solis suppositis singularibus : ergo individualitas quadrat solis significatis secundariis vocis *homo* , non autem significato ejus primario .

19. *Dico secundò* : Acceptio personalis etiam dividitur in acceptionem personalem communem , & singularem . Aliqui has suppositiones definiunt hoc modo : Suppositio personalis communis est suppositio vocis pro re communi ; suppositio verò personalis singularis est suppositio vocis pro re singulari . Sed definitiones nihil valent omnino . *Quod probo* : Quia possunt voces supponi pro rebus communibus vel singularibus , & tamen non habere acceptionem personalem communem vel singularem ; immò neque habere acceptionem personalem : ergo suppositio personalis communis & singularis ineptè definiuntur esse suppositio vocis pro re communi , vel singulari . *Probat antecedens* : Quia in hac propositione , *homo est species* , vox *homo* supponitur pro re communi ; & in hac propositione , *Petrus est individuum* , vox *Petrus* pro re singulari supponitur : ut clarum est . Atqui tamen istæ voces non habent suppositionem personalem ; sed simplicem : uti patet ex dub. 2. Ergo possunt voces habere suppositionem pro re communi vel singulari , & tamen non habere suppositionem personalem .

20. Definiri ergo debent hoc modo : Suppositio personalis in communi est suppositio vocis pro suo significato secundo : ut jam dixi . Suppositio itaque personalis communis est suppositio vocis alicujus communis pro suo significato secundo ; suppositio verò personalis singularis est suppositio alicujus vocis singularis pro suis significatis secundariis . Itaque hæc suppositiones vocantur communis & singularis , non à re communi vel singulari , pro qua vocem supponunt ; sed à voce communi vel singulari , quam pro suis significatis secundariis supponunt . *Et ratio est* : Quia actiones à suis terminis , ac operationes desumunt speciem , denominationem , ac nomenclaturam à suis objectis : ut cuiusque Physico est notum . Atqui vox est suppositionis simul terminus & objectum : ergo suppositio vocari debet communis vel singularis , non à re , pro qua vocem supponit ; sed à voce , quam supponit . *Probat minor* : Quia , ut dixi supra , suppositio nihil est aliud , quam

prolatio seu productio vocis , simul cum volitione loquentis , qua vult per vocem audientis notificare ejus significatum : atqui vox suæ productionis est terminus , & istius volitionis est objectum : ergo vox est simul suppositionis terminus & objectum . Exempla harum suppositionum formare facile est : verb. gr. in hac propositione , *Homo est animal* , vox *homo* & vox *animal* accipiuntur personaliter communiter ; in hac verò , *Petrus est homo* , vox *Petrus* accipitur personaliter singulariter , vox *homo* personaliter communiter .

21. *Dico tertio* : Suppositio personalis communis & singularis non sunt extrema repugnantia ; sed excessa & excedentia . *Ratio est* : Quia aliqua suppositio communis est , & aliqua non est singularis : & è contra aliqua suppositio singularis est , & aliqua non est communis . Ergo hæc duæ suppositiones non sunt repugnantæ ; sed excessæ & excedentes . *Antecedens probatur* : Quia in hac prædicatione , *Petrus est homo* , suppositio vocis *Petrus* est singularis , & nullo modo communis ; uti est omnibus notum : in hac verò propositione , *Deus creat* , suppositio vocis *Deus* est communis & simul singularis . Ergo suppositio singularis quandoque est , quandoque non est communis . *Secunda antecedentis pars probatur* : Quia suppositio personalis communis est suppositio vocis communis pro suis significatis secundariis ; suppositio personalis singularis est suppositio vocis singularis pro suis significatis secundariis : atqui suppositio vocis *Deus* in præfata ista propositione est suppositio vocis communis , simul & singularis pro suis significatis secundariis : nam vox *Deus* simul communis & singularis est : ut dixi supra . Ergo ista suppositio est simul communis & singularis . *Et ratio conclusionis à priori est* : Quia ita se habet suppositio communis ad suppositionem singularem , sicut se habet vox communis ad vocem singularem : quia , ut jam dixi , specificatio , denominatio , & habitudo harum suppositionum desumi debet ex vocibus suppositis . Atqui vox communis & vox singularis habent se sicut excedentia & excessa : ut facile patere potest ex eis , quæ dixi supra de his vocibus agens . Ergo etiam hæc suppositiones sunt tales .

DUBIUM IV.

An in argumentatione , & propositionum oppositione mutari non possit genus suppositionis ?

22. *Nihil Logica frequentius , ac familiarius* . Hoc , inquam , in Logica ita firmum & sanctum est , ut de hoc dubitare fatuum putetur , & delirare . Ante omnia ergo adverto , quid sit mutare suppositionis genus in argumentatione , vel propositionum oppositione . Mutare itaque acceptionis genus in argumentatione est in argumentatione aliquid quem terminum semel supponere materialiter

ter, semel simpliciter, vel personaliter, aut è contra; verb. grat. cum dico, *Omnis homo est animal: atqui animal est genus: ergo homo est genus*. Muto genus acceptionis: nam vocem *animal* acceptam in majori personaliter, accipio in minori simpliciter. Item vocem *homo* in majori sumptam personaliter sumo in consequente simpliciter. Mutare verò genus acceptionis in propositionum oppositione est subiectum unius oppositæ accipere simpliciter; subiectum verò alterius accipere materialiter, vel personaliter, vel è contra, verb. gr. cum dico, *Nullus homo est species, homo est species*, muto genus acceptionis: quia subiectum primæ oppositæ accipitur personaliter; subiectum verò secundæ accipitur simpliciter.

23. Logici ergo damnantes, & ab argumentationibus; oppositisque propositionibus eliminantes mutationem acceptionis, non volunt, ut in argumentationibus, aut oppositis propositionibus non sint diversa genera acceptionum. Hoc, inquam, nulla ratione volunt: Quia diversa acceptionum genera reperiri possunt non solummodò in eadem argumentatione; sed etiam in eadem simplici propositione; verb. gr. in hac propositione, *Homo est species*, subiectum simpliciter; prædicatum verò accipitur personaliter. In hac propositione, *Homo est nomen*, subiectum materialiter; prædicatum accipitur personaliter: Mens ergo Logicorum est, quod non possit variari acceptionis genus in eodem termino, in eodem subiecto: quod idem terminus non possit accipi modo hoc, modò isto acceptionis genere: ut jam ostendi. His positis

24. *Resp. & dico primò*: In argumentationibus, & oppositis propositionibus semper vitiosum est mutare acceptionem materialem in formalem, sive simplicem sive personalem & è contra. *De oppositis ratio est clara*: Quia oppositæ debent esse affirmatio & negatio ejusdem rei de eadem re: Atqui si mutetur acceptio materialis in formalem, aut è contra, non possunt esse affirmatio & negatio ejusdem rei de eadem re: ergo semper vitiosum est in propositionibus oppositis facere transitum inter has acceptiones. *Probat minor*: Quia dum in subiecto oppositatum inter has suppositiones fit transitus, prædicatum earum semel affirmatur de voce subiecta, & semel negatur de significato vocis subiectæ; vel è contra negatur de voce, & affirmatur de ejus significato: atqui vox, quæ est oppositarum subiectum, & istius vocis significatum non sunt eadem res; sed diversæ, realiterque distinctæ: ergo dum inter has acceptiones fit transitus, non potest esse affirmatio & negatio ejusdem rei de eadem re.

25. *Similiter in argumentationibus negotium est clarum*: Quia omnis illa argumentatio vitiosa est, quæ deviat à regula sua directiva: atqui omnis omnino argumentatio, sive sit expositiva sive communis, sive sit negativa sive affirmativa, in qua transitur de suppositione formali in materialem, vel è contra, deviat à regula sua directiva: ergo mala est, & vitiosa: adeoque semper malum, ac vitiosum est

inter has acceptiones facere transitum. *Probat minor*: Quia regula directiva syllogismi communis affirmativi est: *Quidam dicitur de subiecto universaliter sumptio, etiam dicitur de quovis, quod subsumitur sub illo*. Atqui hæc regula servari non potest, si fiat transitus inter istas acceptiones: ergo, &c. *Probat minor*: Quia sensus regulæ est hic: Prædicatum, quod affirmatur de aliquo subiecto universaliter accepto, etiam affirmatur de omnibus inferioribus sub isto subiecto contentis: adeoque ut servetur hæc regula, oportet aliquid prædicatum primò affirmare de aliquo subiecto distributo, & postea idipsum prædicatum affirmare de aliquo istius subiecti inferiori. Atqui hoc fieri non potest, si inter has acceptiones fiat transitus: ergo hic transitus semper impedit observationem regulæ directivæ. Minorem faciliè probabis inductione: forma enim aliquos syllogismos, in quibus fit harum acceptionum transitus & variatio, semper videbis, quod nunquam prædicatum affirmatum primò de aliquo subiecto distributo, postea affirmetur de aliquo istius subiecti inferiori. Eodemque modo philosophandum est de regulis syllogismi communis negativi, ac syllogismi expositorii.

26. *Dico secundò*: Non est tamen semper vitiosum transire à suppositione simplici ad personalem, vel è contra à personali ad simplicem: est quidem sæpè vitiosum; non tamen semper. Trivales Logici hanc conclusionem malè capient; *Sed probatur*: Quia hæc propositiones, *Nullus homo est individuum, Petrus est individuum*. Sunt verè oppositæ & contradictoriæ: sunt enim affirmatio & negatio ejusdem rei de eadem re. Atqui subiectum primæ universalis accipitur personaliter; subiectum verò secundæ singularis accipitur simpliciter: ergo in propositionibus oppositis salva quandoque potest manere oppositio, licet in subiecto earum transeat à suppositione personali ad simplicem. Similiter bonus est hic syllogismus: *Omne individuum est aliquid ens: atqui Petrus est individuum: ergo Petrus est aliquid*. Et tamen ibi in voce *Petrus* transitur ab acceptione simplici ad personalem: vox enim *Petrus* in minori simpliciter, in consequente accipitur personaliter. Similiter bonus est hic syllogismus: *Omnis species entis potest à Deo creari: atqui homo est aliqua species entis: ergo homo potest à Deo creari*. Et tamen ibi in voce *homo* transitur à suppositione simplici ad personalem: vox *homo* quippe in minori simpliciter, in conclusione accipitur personaliter. Ergo hic transitus quandoque fieri potest sine vitio oppositionis, vel argumentationis.

27. *Et ratio à priori est*: Quia tunc solummodò mutatio suppositionis inducit vitium syllogismi, quando impedit observationem regulæ directivæ: si quippe hujus regulæ observatio non impediatur, sed regula tota observetur, syllogismus non potest peccare, & vitium contrahere; cum bonitas & Justitia syllogismi sita sit in observatione sui directivi principii. Atqui harum acceptionum variatio non

fem.

semper impedit observationem regulæ, sed quandoque cum exacta ejus observatione stare potest: ergo harum suppositionum mutatio non semper inducit vitium in syllogismo. *Probat minor*: Quia in præfato isto communi affirmativo syllogismo: *Omnis species entis à Deo creari potest, &c.* fit mutatio harum suppositionum: ut statim dixi, & per se clarum est. Atqui tamen in illo servatur exactè regula directiva: ergo exacta observatio regulæ stare potest cum mutatione harum suppositionum. *Probat minor*: Quia, ut regula dirigens affirmativum syllogismum servetur, debet solummodò prædicatum, quod primò affirmatur de subiecto distributo, postea affirmari de aliquo ejus inferiori: atqui in præfato isto syllogismo totum hoc fit: ergo servatur exactè regula. *Major est clara; minor probatur*: Quia in isto syllogismo hoc prædicatum, *potens creari à Deo*, quod primò affirmatur de specie distributa, postea in consequente affirmatur de homine, qui est aliquod inferius sub specie distributa contentum. Tota itaque directiva regula servatur in isto syllogismo.

DUBIUM V.

Alia quedam de acceptione personali.

28. **D**UBIUM hoc appendix quædam est ad alia præcedentia: aliquorum enim discutit dignorum fui oblitus. Aliqui ergo summulistæ dividunt acceptionem personalem in acceptionem personalem pro inferioribus, pro superioribus, & pro denominatis: unde oportet hic videre, quid sit superius, quid inferius, quid denominatum? Item quid sit vocem supponi pro denominatis, inferioribus, vel superioribus? Ac præsertim an voces singulares supponi possint personaliter pro suis superioribus? Hoc, inquam, hic inquiri debet ob Laurentium Gyffene; qui contra communem sententiam id negat in suis Summulis, *tract. 3. sect. 1. art. 5.* Morus hac ratione: Vox non potest supponi personaliter nisi pro suis significatis secundariis: atqui superiora non sunt significata secundaria vocum singularium: ergo voces singulares non possunt accipi personaliter pro suis superioribus.

29. *Adverte hic ante omnia*: Quod esse superius & inferius conveniat tam vocibus significatis, quam rebus per voces significatis. Tam rectè enim dicimus: *Vox homo est inferior voce animal, & superior voce Petrus*, quam dicamus, *homo est inferior animali, & superior Petro*. In quo differt superius & inferius à denominatum: denominatum quippe convenit solis rebus; non autem vocibus significantibus: voces enim non sunt denominatæ, sed denominantes. At verò esse superius, ac inferius quadrat tam bene vocibus, quam rebus: ut

jam dixi. Cum hac tamen differentia: quod res dicatur inferior vel superior in essendo; vox verò in significando: vox enim dicitur inferior vel superior, quam alia, quia significat pauciora vel plura significata; res verò, quia inest paucioribus vel pluribus subicibilibus. Quæritur hic de superiori & inferiori in essendo, non in significando: quæritur enim de illo inferiori vel superiori, pro quo accipitur vox personaliter: atqui illud non est superius aut inferius in significando; sed in essendo: uti clarum est. Ergo etiam hic quæri debet de hoc, non de illo.

30. *Resp. & dico primò*: Per inferius Philosophi hic ordinariè intelligunt subicibile essentialiale; per superius intelligunt prædicabile essentialiale: per denominatum verò intelligunt subicibile accidentale. Sive quod in idem recidit, superius, inferius, & denominatum à Philosophis hoc loco vocantur species quædam significati secundarii: nam denominatum est significatum quoddam secundarium, de quo vox prædicatur accidentaliter; inferius est illud, de quo vox prædicatur essentialiter: superius verò est illud, cui vox subicitur essentialiter, sive quod de voce prædicatur essentialiter; verb. gr. *homo & equus* respectu vocis *albus* sunt denominata: quia sunt illius subicibilia accidentalia: sive sunt ejus significata secundaria, de quibus illa prædicatur accidentaliter. At verò respectu vocis *animal* equus & homo sunt inferiora: quia sunt ejus subicibilia essentialia: sive sunt ejus significata secundaria, de quibus prædicatur essentialiter. Animal verò respectu vocum *homo & equus* est superius: quia est prædicabile essentialiale, sive est quoddam significatum secundarium, quod de illis vocibus prædicatur essentialiter. Scio quidem hæc tria à Philosophis accipi quandoque paulò aliter; sed in hac materia, & in hoc loco accipiuntur sicut dixi. *Et ratio est*: Quia inferiora, superiora, ac denominata, hoc loco vocantur illa vocum significata, pro quibus voces supponuntur à suppositione personali: atqui significata, pro quibus voces à suppositione personali supponuntur, sunt significata secundaria: ergo inferiora, superiora, ac denominata hoc loco sic debent accipi, ut sint species quædam significati secundarii.

31. *Dico secundò*: Voces singulares possunt personaliter accipi pro suis superioribus. *Probat hoc breviter evertendo fundamentum Laurentii*: Quia voces possunt personaliter supponi pro omni suo significato secundario: atqui superiora sunt significata secundaria vocum singularium: ergo voces singulares possunt personaliter pro illis supponi. *Laurentius negat minorem; sed probò illam*: Quia superiora sunt significata vocum singularium: ergo sunt significata primaria vel secundaria: atqui non sunt primaria: ut concedunt omnes. Ergo sunt secundaria. *Laurentius negat antecedens; sed probò illud*: Quia superiora, vel voces significantes superiora prædicantur de vocibus singularibus; verè namque dicimus, *Petrus est homo, est animal, &c.*

etc. Atqui prædicatum & subiectum identificari debent in suo significato recto; ut infra dicam; adeoque subiectum in recto significare debet illud ipsum, quod significat prædicatum, & è contra. Ergo voces singulares in recto significant hoc ipsum, quod significant voces superiores, quæ de illis prædicantur: atqui voces superiores significant superius: ergo etiam voces singulares significant illud; adeoque superius est significatum vocum singularium.

32. Respondet Laurentius: Verum esse, quod prædicatum, ac subiectum identificentur in suo significato recto; adeoque quod voces superiores quidem significant hoc ipsum, quod significant voces inferiores, verb. grat. quod vox homo quidem significet hoc ipsum, quod vox Petrus: & vox animal idem, quod vox homo; non tamen è contra, inquit; Vox Petrus significat illud, quod significat vox homo, neque vox homo illud, quod vox animal: adeoque inferiora quidem sunt significata vocum universalium; superiora tamen non sunt significata vocum singularium. Sed profectò Philosophia hæc mira est: Quia si vox homo significet hoc ipsum, quod vox Petrus; etiam vox Petrus significare debet hoc ipsum, quod vox homo: sicuti, si tu habes illam ipsam vestem, quam habeo ego, per consequens ego etiam habeo illam ipsam vestem, quam habes tu. Qui enim fieri possit, ut tu habeas vestem habitam à me, & ego non habeam vestem habitam à te? Similiter ergo, qui fieri possit, ut vox homo habeat illud ipsum significatum, quod habet vox Petrus, & vox Petrus non habeat significatum, quod habet vox homo? Habet omnino. Adeoque superiora sunt non minus significata vocum singularium, quam inferiora sunt significata vocum universalium: sunt, inquam, earum significata, & quidem secundaria.

33. Quod earum significata sint, nunquam dubitavi. Quod sint significata secundaria, quia passim dicunt omnes, & quia res parvi momenti est, ego quoque dixi jam aliquoties. Est tamen, quod graviter dubitetur; quoque efficaciter ostendatur, superiora respectu vocum inferiorum esse significata verè primaria, nulloque modo secundaria. Ratio efficax est hæc: Quia animalitas est quoddam superius respectu vocis homo: vita est quoddam superius respectu vocis animal, &c. Atqui animalitas est vocis homo significatum verè primarium: est enim significatum ejus formale: non quiddam adæquatum, sed inadæquatum, ac parziale. Ergo superiora respectu vocum inferiorum sunt significata primaria; non autem secundaria. Probat minor: Quia humanitas est significatum formale vocis homo: ergo etiam animalitas est ejus significatum formale. Patet consequentia: Quia quotiescumque aliquod totum est alicujus vocis significatum formale adæquatum, tunc istius totius partes sunt illius vocis significata formalia inadæquata: atqui tota humanitas, cujus partes sunt animalitas & rationalitas, est signi-

ficatum formale adæquatum vocis homo: ergo animalitas est ejus significatum formale inadæquatum.

34. Et confirmatur: Quia voces synonymæ habere debent idem significatum formale: adeoque illud, quod est significatum formale in una, etiam esse debet formale significatum in alia voce synonyma. Atqui, ut supra dixi, vox homo, & vox animal-rationale sunt voces synonymæ: ergo illud, quod est formale significatum unius, est etiam formale alterius vocis: atqui animalitas est significatum formale inadæquatum vocis animal-rationale: ut clarum est. Ergo similiter est formale significatum vocis homo. Hæc hæcenus: Nihilominus tamen, uti hæcenus vocavi, sic adhuc in posterum vocabo superiora vocum inferiorum significata secundaria: si ego errem, errant plures. Hæc argumenta solummodò hic posui, ut omnes videant, quo Jure superiora hæcenus vocata sint vocum inferiorum significata secundaria. Profectò, ut mihi videtur, non valdè benè.

DISPUTATIO XV.

De quibusdam præ-ambulis ad
quatuor species acceptionis
personalis communis.

Suppositio personalis quatuor habet species scitu necessarias: videlicet copulativam, copulatam, disjunctivam, & disjunctam. Ast hæc intelligi non possunt, nisi priùs sciatur natura, efficacia, ac officium tum signi syncategorematici, tum conjunctionis copulativæ, ac disjunctivæ. Id ergo hic paucis præstabitur.

DUBIUM I.

De conjunctione copulativa, & disjunctiva.

I. Conjunctiones copulativæ sunt *et*, *ac*, *arque*, alique similes æquivalentes; disjunctivæ conjunctiones sunt *vel*, *aut*, *sive*, *seu*, similesque aliæ. Copulativæ sumi possunt duobus modis. Aliquando copulativè, aliquando copulativè. Conjunctio copulativa tunc sumitur copulativè, quando conjungit seu copulat inter se plures totas orationes: sive explicitè, sive implicitè; id parum refert. Dico generaliter totas orationes: ut includam orationes quascumque, tam non-enuntiativas, quam enuntiativas. Quotiescumque ergo conjunctio copulativa copulaverit explicitè vel implicitè plures totas orationes, qualescumque illæ fuerint, sive enuntiationes, sive non, tunc, inquam, hæc conjunctio sumetur copulativè; verb. grat. dico, *Petrus est homo, & bucephalus est equus, & syndapsus est canis*. Aut cum dico: *Vade ad templum, & audi Missam, & sub Missa lege officium tuum Canonicum*. Con-

junctio

junctio copulativa & utrobique sumitur copulativè: utrobique enim copulat plures totas orationes: in primo quidem exemplo enuntiativas; in altera verò imperativas.

2. Similiter cum dico, *Urbanus, Ferdinandus, & Philippus sunt Pontifex, Cæsar, & Rex. Petrus, Joannes & Paulus fuerunt Apostoli*. Vel cum dico: *Utinam forem comes Flandriæ, & Dux Barbariæ*. Copula & ubique sumitur copulativè: quia ubique copulat plures totas orationes, non quidem formaliter & explicitè, uti faciebat in exemplis superioribus; sed æquivalenter & implicitè. Quod proba: Quia plures orationes copulare implicitè est copulare partes alicujus orationis, quæ implicitè & æquivalenter est orationes plures; atqui copula & ibi copulat talium orationum partes: istæ enim præfatæ orationes sunt verè tales. Ergo copulat ibi plures totas orationes: non quidem explicitè & formaliter; sed implicitè & æquivalenter. Major est clara: Quia sicut toga, ex qua fieri possunt duæ togæ, est implicitè & æquivalenter duæ togæ; sic quoque oratio, ex qua fieri possunt duæ orationes, implicitè ac æquivalenter est orationes duæ: adeoque copulatives plures orationes implicitè & æquivalenter nihil est aliud, quam copulare partes alicujus orationis, ex quo fieri possunt orationes plures. Clara etiam est minor: Quia ex ista supra posita oratione fieri possunt salva manente tota veritate hæc tres: *Urbanus est Pontifex, & Ferdinandus est Cæsar, & Philippus est Rex*. Adeoque copula & ibi copulat partes alicujus orationis, ex qua fieri possunt orationes plures. Eodemque modo loquendum est de duabus aliis orationibus. Itaque tunc copula & sumitur copulativè, quando copulat plures totas orationes, sive explicitè, sive implicitè; id parum refert.

3. Sumitur verò copulativè, quando neque implicitè, neque explicitè copulat plures totas orationes; sed solummodò plures ejusdem orationis partes. Cum v.g. dico, *Petrus & Paulus sunt duo. Præses, & Consiliarii, & Secretarii sunt concilium*. Utrobique copula & sumitur copulativè, non autem copulativè: quia neque explicitè plures orationes copulat; sed solum plures ejusdem orationis partes. Quod id non faciat explicitè, est clarum. Quod neque implicitè id faciat: Probat: Quia copulare plures orationes implicitè est copulare partes alicujus orationis, ex quâ possint fieri plures: uti jam dixi. Atqui copula & non copulat ibi talem orationem: hæc enim oratio, *Præses, & Consiliarii, & Secretarii sunt concilium*, nequaquam est talis oratio. Ergo non copulat ibi plures orationes implicitè. Patet minor: Quia si ex ista oratione fieri possent orationes plures, fieri utique possent hæc, *Præses est Concilium, Consiliarii sunt concilium, & Secretarii sunt concilium*. Atqui hæc ex illa fieri non possunt; quia intra regulam Juris, *illud possumus, quod Jure possumus*, quod salva veritate possumus. Istæ verò orationes falsæ ac illegitimæ sunt. Ergo ista oratione nullo modo possunt fieri.

4. Similiter disjunctio, seu disjunctiva conjunctio sumitur duobus modis. Aliquando di-

Christ. Lupi Opera Tom. XII.

disjunctivè, aliquando disjunctim: Sumitur disjunctivè, quando copulat plures totas orationes explicitè, vel implicitè. Sumitur vero disjunctim, quando neque explicitè, neque implicitè plures orationes copulat; sed solummodo plures ejusdem orationis partes. Omnia hæc facilia sunt applicanda ea, quæ jam dixi circa conjunctionem copulativam. V. g. cum dico, *vel Papa est Romæ, vel Papa est Bononiæ*. Item cum dico, *Papa est vel Romæ, vel Bononiæ*. Copula vel utrobique disjunctivè sumitur: quia in primo contextu explicitè, in alio autem implicitè plures totas orationes copulat. Ast vero, dum dico, *dexter vel sinister oculus est necessarius ad videndum*, copula vel sumitur disjunctim: quia solas orationis partes, non verò totas orationes copulat. Quia in veritate dicere non possum, *vel dexter oculus est necessarius, vel sinister oculus est necessarius ad videndum*. Quidem enim requiritur aliquis, hic vel iste; non tamen determinatè hic, neque determinatè iste: videre enim possum sine hoc, videre item possum sine isto; non tamen sine hoc, vel isto.

DUBIUM II.

De signis syncategorematicis
in genere.

Quid sit signum in genere, dixi satis in principio hujus operis: hic de signis syncategorematicis agendum est. Quæ nihil sunt aliud, quam quædam syncategoremata acceptionem personalem sequentis categorematis causantia, & significantia. Signum ergo, de quo hic agimus, est signum acceptionis personalis: est, inquam, illud signum, ex quo colligimus & intelligimus in aliqua voce esse acceptionem personalem, vel aliquam hujus acceptionis speciem. Putant vero aliqui omnia omnino hujus acceptionis signa esse syncategorematica, nullaque esse categorematica: sed, meo quidem judicio, falluntur ac errant. Unde hoc loco distinguere ac explicare oportet tria: videlicet, quid sit signum acceptionis personalis in genere, quid signum categorematicum: quid signum syncategorematicum.

6. Resp. & dico primò: Signum hujus loci in genere nihil est aliud, quam vox quædam, quæ certam acceptionis personalis speciem in voce se sequente causat & significat. V. g. hæc voces, *omnis, nullus, aliquis, neuter, uterque* &c. sunt hujusmodi signa; quin in vocabis se sequentibus certam aliquam suppositionis personalis speciem causant, ac significant. Cum enim dico, *omnis homo currit, nullus homo est justus, aliquis homo est animal, &c.* Ibi vox *omnis* significat mihi in voce *homo* esse suppositionem universalem, eandemque suppositionem in voce *homo* causat: tolle enim vocem *omnis*, & dic, *homo currit*, in voce *homo* non est amplius suppositio universalis; sed particularis: Similiter vox *aliquis* significat mihi in voce *homo* particularem esse suppositio-

V

nam; eamque in illa causat. Sunt ergo istæ voces, signa acceptionem personalem alterius vocis significantia.

7. Aliqui definitioni nostræ aliquid addendum putant; ac forandam hoc modo: Signum est vox causans ac significans suppositionem personalem vocis se proxime sequentis. Sed perperam, & sine causa: Quia de essentia hujus signi nequaquam est cauflare & significare suppositionem vocis proxime sequentis; dummodò cauisset & significet personalem suppositionem vocis sequentis; hoc satis est: sive interim illa sequatur proxime, sive remote, id parum refert. *Et probatur:* Quia si de hujus signi essentia foret cauflare & significare suppositionem vocis proxime sequentis, tunc omne signum id deberet facere; id omni signo fore deberet essentiale: quidquid enim est de essentia generis, etiam est de essentia omnium specierum, aliorumque omnium subicibilium isti generi subordinatorum. Atqui hoc falsum est: quædam enim signa causant & significant suppositionem solius vocis proxime sequentis, quædam solius vocis remote sequentis, quædam verò & vocis proxime sequentis, & simul vocis remote sequentis suppositionem causant, ac significant. Ergò cauflare ac significare suppositionem vocis proxime sequentis non potest esse de essentia hujus signi in genere sumpti; sed de illius essentia solummodò est cauflare, & significare suppositionem personalem alicujus vocis quomodocumque, ac qualitercumque sequentis. *Probatur minor:* Quia in hac oratione. *Novi aliquem hominem, qui vocatur Joannes,* signum aliquem causat, & significat suppositionem solius vocis hominem proxime sequentis. In hac verò oratione, *Omnis homo est animal,* signum omnis significat & acceptionem vocis homo, & acceptionem vocis animal: in voce homo quidem suppositionem copulativam: in voce verò animal causat, & significat suppositionem confusam: juxta regulam Summulisticam: In propositione universali affirmativa subjectum supponitur copulative, prædicatum verò confusè. In hac autem prædicatione, *Homo non est equus,* signum non causat ac significat suppositionem solius vocis equus remote se sequentis. Ergo inter signa hæc, quædam significant ac causant suppositionem solius vocis proxime, quædam, solius remote, quædam remote simul ac proxime: adeoque de essentia hujus signi non est cauflare ac significare suppositionem vocis proxime. Id quidè huic signo sæpè convenit; sed non convenit essentialiter.

8. Dixi in definitione, *Signum est vox aliqua causans & significans personalem suppositionem vocis sequentis:* Quia hæc signa non possunt cauflare, neque significare suppositionem vocum antecedentium; sed solummodò vocum sequentium: ut facillè patebit inducendo exempla. V. g. cum dico, *Homo est aliquod animal, homo est aliquod album,* &c. Ibi signum aliquod non causat, neque significat suppositionem vocis homo; sed solummodò vocis animal, & vocis album. *Et ratio esse potest.* Quia posterius agere nunquam potest in suum prius: adeoque voces antecedentes libertè & exemptè sunt à causalitate si

gnorum sequentium. Ex quo erui potest quis & illud: Quod signa afficientia propositionis prædicatum suppositionem solius prædicati; signa verò afficientia subjectum tam subjecti, quam prædicati suppositionem causant, ac significant.

9. *Obiicies primò:* Signum quandoque non causat, sed solummodò significat suppositionem vocis sequentis: ergo malè dicitur esse de essentia hujus signi, quod suppositionem personalem vocis sequentis significet simul & causet. *Consequentia est evidens. Antecedens probatur.* Quia in hac prædicatione, *Omnis homo est animal,* signum omnis suppositionem vocis homo copulativam, & vocis animal confusam non causat, sed ad summum significat: ergo signum hoc suppositionem vocis sequentis aliquandò non causat; sed solummodò significat. *Probatur antecedens:* Quia illud, sine quo potest poni & manere aliquis effectus, non est istius effectus causa: atqui in præfata ista prædicatione, in voce homo esset ac maneret suppositio copulativa, & in voce animal suppositio confusa, quantumvis signum omnis esset ablatum, vel nunquam fuisset positum; ac simpliciter fuisset dictum, *homo est animal:* propositio enim ista est doctrinalis & essentialis; adeoque est universalis, non solum quando est à signo modificata; sed etiam quando sine signo est indefinita. Ergo signum omnis ibi suppositionem vocum istarum non causat; sed solummodò significat. Argumento huic fieri potest satis duobus modis.

10. *Resp. itaque primò, negando consequ.* Quia, cum dixi de essentia hujus signi, esse, quod vocis sequentis personalem suppositionem significet simul & causet, intelligendus non fui de causatione actuali; sed de potentiali & aptitudinali, ut fieret hic sensus: Signum est vox apta cauflare & significare suppositionem, &c. Verba quippe definitionum non sonant actum, sed aptitudinem & potentiam. Adeoque de essentia signi in genere rectè dicitur esse, quod suppositionem causet ac significet: quia licet quædam signa hanc suppositionem interdum non causent actu, causant tamen semper aptitudine, & potentia. *Resp. secundò negando antecedens:* Quia in ista propositione vox homo, & vox animal habent tuam suppositionem ex duplici causa: semel ex natura propositionis essentialis, & semel ex signo omnis. Nihil autem vetat eundem effectum produci à pluribus simul causis, quarum nulla determinatè sit necessaria ad illius positionem, vel conservationem, & sine quarum qualibet effectus poni possit, ac manere.

11. *Obiicies secundò:* Signum hoc in voce sequenti non semper causat, immo neque significat suppositionem personalem: ergo definitio non est recta. *Probatur antecedens:* Quia signum in voce sequenti non causat, neque significat illam suppositionem, quæ in voce non est: illud enim, quod in voce causatur, & significatur, in voce esse debet. Atqui in voce, quæ sequitur signum, quandoque non est suppositio personalis: ergo signum hoc personalem suppositionem quandoque neque causat, neque significat. *Probatur minor:* Quia cum dico, *Omnis homo est nomen,* in voce homo non est ac-

ceptio personalis, sed materialis: ergo in voce, quæ signum sequitur, aliquandò non est suppositio personalis. *Resp. negando consequentiam:* Quia, ut jam dixi, ut signum in definitione dicatur significare & cauflare suppositionem personalem, non opus est, ut illam semper actu cauisset, actuque significet; sed satis est: si illam cauflare ac significare possit: quia definitionum verba non actum, sed potentiam, ac aptitudinem sonant.

12. Si tamen cum patientia me audieris (res enim hæc tot non meretur verba, nec tantum chartæ, aut atramenti) negabo antecedens: & dicam aliquid, quod nunquam audieris. *Nego ergò, vel potius distingo antecedens:* Signum hoc aliquandò non causat suppositionem personalem formalem: sic concedo. Aliquandò nullam suppositionem personalem causat, neque formalem, neque materialem: sic planè nego. *Ad probationem falsa est minor.* *Ad cujus ulteriore probationem distingui debet antecedens:* In voce ista homo non est suppositio personalis formalis: sic concedo. Non est suppositio personalis materialis: sic planè nego. Quo posito totum hoc corrui argumentum: nam dum dicit definitio, quod signum fit vox aliqua causans & significans suppositionem personalem vocis sequentis, intelligi debet, non de sola suppositione personali formali, neque de sola personali materiali, sed tam de materiali, quam formali; ut faciat hunc sensum: Signum est vox in voce sequenti causans & significans suppositionem personalem formalem, vel materialem. *Pro quo*

13. *Sciæ oportet:* Quid intelligam per suppositionem formalem, quid per personalem materialem. Hi quippe termini insoliti ac inauditi sunt. Sunt tamen boni, si rectè intelligantur. Per suppositionem itaque personalem formalem intelligo illam, quæ est species formalis suppositionis: intelligo, inquam, illam ordinariam, quæ est usurpatio vocis pro suis inferioribus, vel denominatis. Per suppositionem verò personalem materialem intelligo illam, quæ est species suppositionis materialis, quæ est, inquam, species suppositionis materialis verè: non illius, quæ vox usurpatur pro seipsa in individuo; sed quæ usurpatur pro seipsa in specie, sive pro sua specie. Visum quippe semper mihi fuit, quod omnes omnino divisiones, quæ adhibentur suppositioni formali, adhiberi etiam debeant huic suppositioni materiali. Itaque sicut suppositio formalis primò in simplicem & personalem dividitur; ita suppositio ista materialis in simplicem & personalem dividi debet. Item sicut suppositio personalis & simplex formalis sunt usurpatio vocis pro suo significato secundum se, & usurpatio pro sui significato inferioribus; eodem modo suppositio simplex & personalis materialis sunt usurpatio vocis pro sua specie secundum se, & usurpatio vocis pro suæ speciei inferioribus. V. g. cum dico, *Vox homo respectu suorum inferiorum est genus, aut species, vox homo* accipitur materialiter simpliciter: quia accipitur pro sua specie secundum se. At verò cum dico, *Omne homo est nomen,* accipitur materialiter personaliter,

quia accipitur pro suæ speciei inferioribus. Præterea sicut suppositio personalis formalis dividitur in quatuor vulgatas species, de quibus in disputatione sequenti; sic etiam servata proportione in eisdem dividi debet suppositio personalis materialis. Quo posito, puto esse clarissimam solutionem jam statim datam.

DUBIUM III.

De hujus signi divisionibus.

14. *R. Esp. & dico primò:* Signum hoc dividi debet in signum categorematicum, ac syncategorematicum: dantur enim hujusmodi signa non tantum syncategorematica, sed etiam verè categorematica. Signum syncategorematicum est vox aliqua syncategorematica significans & causans suppositionem personalem vocis sequentis: V. g. nullus, quidam, omnis, aliquis, non, &c. Hæc enim omnia sunt syncategoremata causantia, & significantia suppositionem personalem vocum sequentium. Genus definiti est syncategorema: hoc enim est quid generalius, & latius patens. Licet quippe omne signum syncategorematicum sit syncategorema: non è contra tamen omne syncategorema est signum: voces enim celeriter, tardè, benè, malè, Petri, Pauli, &c. sunt syncategoremata; non sunt tamen acceptionis personalis signa. Differentia ergò definiti constitutiva est significare ac cauflare suppositionem personalem vocis sequentis.

15. *Ex quo patet:* Quod negatio vocalis non fit verè signum syncategorematicum: Negat hoc Laurentius Gyffene tract. 3. sect. 2. art. 6. Sic enim philosophatur: Signum syncategorematicum esse syncategorema non solum causans; sed & significans suppositionem personalem termini sequentis. Et merito sanè: quia essentia signi sita est, non in causando, sed in significando. Atqui negatio non est quidem syncategorema suppositionem personalem in prædicato propositionis negativæ causans, non tamen significans: ergo non est signum. *Sed errat in minori:* Negatio enim distributionem prædicati negati non solum causat, sed etiam verè significat. *Quod probat:* Quia significare est in notitiam deducere: atqui negatio vocalis non deducit nos in cognitionem distributionis prædicati negati: nos enim ex ista negatione in propositione posita rectè colligimus prædicatum esse distributum, & copulative acceptum. Ergò negatio hæc non solum causat, sed & significat suppositionem personalem prædicati sequentis: adeoque illi nihil deest ad rationem signi syncategorematici. Hoc tamen intelligi debet de negatione vocali non sumpta neganter: sumpta quippe infinitanter non est syncategorematicum: cum suppositionem personalem vocis sequentis neque causat, neque significet: ut notum est consideranti.

16. Signum itaque syncategorematicum constituitur in suo esse per duas condiciones, seu per duas formalitates: videlicet per hoc, quod sit syncategorema, & quod significet & causet suppositionem personalem vocis sequentis. Per

primam formalitatem constituitur in esse syncategorematici; per aliam verò in ratione signi. Et ex hoc patet illud, quod in conclusione dixi. Videlicet quod dentur signa non tantum syncategorematica; sed etiam categorematice. Quæ definiti possunt hoc modo: Signum syncategorematicum est categorema quoddam causans, & significans suppositionem personalem sequentis. Genus definiti est categorema: differentia est: *causans, & significans, &c.* Nam in hac prædicatione: *Nemo doctus, nemo est justus, &c.* Vox *nemo* est vox significans suppositionem personalem vocum *doctus* & *justus*, ut nemo negabit; adeoque est verum huius loci signum. Atqui non est signum syncategorematicum: cum non syncategorema, sed categorema. Ergo est signum categorematice: est enim categorema significans & causans suppositionem personalem termini sequentis: adeoque dantur signa suppositionis & syncategorematica, & categorematice.

17. Hæc tamen vox *nemo* non semper est signum categorematice; sed quandoque etiam est signum syncategorematicum: seu potius signum syncategorematicum. Est quidem signum categorematice ex sua nativa ac originaria significatione ac institutione; aliquando tamen ab hac sua originaria significatione transportatur, ac alienatur, & syncategorematicatur. Huiusmodi quippe vocum alienatio apud doctos Grammaticos neque infrequens, neque inelegans est: adeoque sicut voces substantivæ aliquando adjectivantur, & adjectivæ substantivantur, ita voces syncategorematicæ aliquando categorematizantur, & categorematice quandoque syncategorematicantur. Nam vocem *nemo* syncategorematicavit Chærea in Eunuchis Terentii: *Nemo homo est hic.* Ubi vox *nemo* significat & causat personalem suppositionem vocis *homo*, non tantum signum categorematice, sed tamquam syncategorematicum, aut syncategorematicum: æquivalens enim ibi vocem *nullus*.

18. *Petes*; Quid in omnibus hisce definitionibus intelligatur per vocem sequentem? Quænam & qualis vox intelligatur? Categorematice vel syncategorematicæ? Significativa vel non significativa? Respondent passim, intelligi solam vocem significativam categorematice: unde hæc definitiones formant in hanc formulam: Signum syncategorematicum vel syncategorematicum est categorema, vel syncategorema causans & significans suppositionem personalem categorematice sequentis. *Habetque hic ordinarius intellectus non turpe fundamentum*: Quia in hisce definitionibus per vocem sequentem intelligi debet illa vox, in qua signum causare potest suppositionem personalem, intelligi debet vox capax ac potens recipere suppositionem personalem præcedenti signo. Atqui vox potens recipere suppositionem personalem est sola vox significativa categorematice: suppositio quippe personalis est suppositio vocis pro suis significatis secundariis, pro suis inferioribus seu denominatis: quæ in solo categoremate habere potest locum. Ergo etiam solum categorema intelligi debet in hisce definitionibus. *Probatur minor*: Quia sup-

positio personalis locum habet in sola ista voce; quæ secundario significat inferiora aut denominata: atqui illa est solum categorema: nam voces *nullus, omnis, quidam, aliquis tardè, benè*, aliaque syncategoremata neque inferiora neque denominata significant. Ergo suppositio personalis in solo categoremate locum habet.

19. Hæc ratio pulchra est, & elegans. Nilominus tamen inhærendo illis, quæ in fine dubii præcedenti dixi, dico hic per vocem sequentem intelligi vocem quamcumque & qualemcumque, etiam syncategorematice, etiam non significativam. *Ratio est*: Quia in istis definitionibus intelligi debet illa vox, in qua signum causare potest suppositionem personalem: in qua, inquam, causare potest suppositionem personalem, vel formalem vel materialem; ut dixi dubio præcedenti. Atqui hanc acceptionem causare potest non solum in voce categorematice; sed etiam in syncategorematice: etiam in voce non-significativa; ut facile patebit inducenti exempla, & consideranti ea, quæ sunt dubio præcedenti dicta. Ergo hic intelligi debet quæcumque & qualemcumque vox, categorematice, syncategorematice, significativa, non-significativa, nomen, verbum, &c.

20. *Dico secundò*: Signum hoc variis adhuc dividi potest divisionibus. Primò ergo dividi potest in particulare & universale. Particularia sunt illa, quæ causant, ac significant suppositionem particularem: ut *aliquis, quidam, alter, alteruter, &c.* Universalia sunt illa, quæ causant, ac significant suppositionem universalem: ut *omnis, nullus, neuter, uterque, nemo, &c.* Secundò dividi debet in signum affirmativum & negativum. Affirmativum est illud, quod non includit in sua significatione negationem: ut *omnis, aliquis, alter, &c.* Negativum est, quod in suo significato negationem includit: ut *nullus, neuter, nemo, &c.* Tertiò dividitur in signum completum, & signum incompletum. Completum est illud, quod facit vocem accipi pro omnibus suis inferioribus: ut *nullus, omnis, aliquis, quidam, &c.* Incompletum est, quod vocem non pro omnibus; sed solummodò pro duobus accipi facit: ut *alter, neuter, uterque, alteruter, &c.* Quæ omnia exponi debent non per actum, sed per potentiam & aptitudinem: uti moris est in definitionibus.

21. *Petes*: An negatio inclusa in significatione signi negativi quoad sensum signum præcedat, an potius sequatur illud? Aliqui dicunt hoc, aliqui dicunt illud: sed distinctione opus est. *Resp. ergo primò*: Quotiescumque signum negativum ponitur ante propositionis subjectum, tunc negatio in ejus significatione inclusa quoad sensum sequitur, non verò præcedit signum: adeoque hæc propositio, *Nullus homo est equus*, exponi non debet hoc modo, *Non omnis homo est equus*; sed hoc modo, *Omnis homo non est equus*. *Ratio est clara*: Quia hæc propositio, *Nullus homo est equus*, est propositio universalis; uti est manifestum: atqui si negatio inclusa in significatione signi *nullus* quoad sensum præcederet signum, redderetque hunc sensum, *Non omnis homo est equus*, propositio foret particularis: ergo negatio non potest præcedere, sed sequi debet.

debet signum, ac reddere hunc sensum, *Omnis homo non est equus*: tunc enim propositio est universalis, & copulativa. *Patet minor*: Quia negatio præfixa signo mutat & qualitatem & quantitatem ejus; ac verò signo postposita relinquit quantitatem, & tollit solam qualitatem, ut *dicam dubio seq.* Adeoque cum dicitur, *Non omnis homo est equus*, propositio est particularis, & negativa; cum verò dicitur, *Omnis homo non est equus*, est quidem negativa, non tamen particularis, sed universalis. De quo statim plura dubio sequenti.

22. *Resp. secundò*: Quando signum negativum præfiguratur propositionis prædicato, v. g. cum dicitur, *Unus vir est nullus vir, homo est nullus equus, &c.* tunc negatio in sensu præcedit signum, non autem sequitur: istaque propositio non facit hunc sensum. *Homo est aliquis non equus*, sed hunc, *Homo est non aliquis equus, vel Homo non est aliquis equus. Et ratio est clara*. Quia negatio inclusa in significatione signi negativi nunquam est infinitans sed semper negans: neque facit prædicationem infinitam de prædicato infinito; sed negativam de prædicato negato. Atqui si negatio inclusa in signo, quod præfiguratur prædicato, signum sequeretur, tunc illa negatio foret infinitans; faceretque prædicationem, non negativam, sed infinitam de prædicato infinito; at verò, dum præcedit negatio signum, tunc est negans, facitque prædicationem negativam de prædicato negato; uti patet consideranti. Ergo negatio inclusa in significatione signi prædicato præfixi debet præcedere; non verò sequi signum.

DUBIUM IV.

Quæ sit efficacia horum signorum, & quomodo illa impediri soleat.

23. **E**fficacia ac virtus horum signorum versatur maximè circa propositionum qualitatem, ac quantitatem. *Ratio est*: Quia efficacia cujuscumque rei versatur circa illud, quod causat: atqui hæc signa causant & significant, vel certè nisi ab aliquo impediuntur, ex se apta & nata sunt causare ac significare propositionis qualitatem, & quantitatem: ergo circa illas versatur horum signorum virtus, & efficacia. *Probatur minor*: Quia propositionis qualitas est ejus affirmatio, & negatio; illius quantitas est illius universalitas, particularitas, vel singularitas: atqui signa propositionis negationem vel affirmationem, item ejus particularitatem vel universalitatem causare & significare apta & nata sunt: ut manifestum est ex dictis dub. 2. & 3. Ergo signa hæc nata & apta sunt causare & significare propositionis qualitatem, & quantitatem. Et hinc in signis his quoque distinguuntur solent qualitas, & quantitas. Quantitas signi est ejus particularitas vel universalitas: sive est virtus significandi vel causandi in propositione universalitatem vel particularitatem. Signi qualitas est ejus affirmatio vel negatio: sive est virtus ejus causandi & significandi propositionis negationem vel affirmationem. Et

Gbriff. Lupi Opera Tom. XII.

hinc querenti, Quale est hoc signum? Respondemus, est affirmativum vel negativum. Querenti verò, Quantum est hoc signum. Respondendum est, quod sit universale vel particulare.

24. Dixi, *Nisi ab aliquo impediuntur, &c.* Quia sicut ignis passo applicatus interdum impeditur, ne calefaciat, & sol ne illuminet, & homo ne ambulet; sic etiam hæc signa in propositione posita per negationes sibi postpositas aut præpositas quandoque impediuntur, ne suum ordinarium effectum producant. Impediuntur autem tribus modis: quandoque quoad solam qualitatem, quandoque quoad qualitatem & quantitatem simul. Impediuntur quoad solam quantitatem, quando ratione appositæ negationis ex universalibus fiunt particularia, vel è contrà. Impediuntur quoad solam qualitatem, quando ratione negationis appositæ fiunt ex negativis affirmativa, vel è contrà. Impediuntur quoad utramque simul, quando negatio mutat eorum quantitatem simul & qualitatem, id est, quando ratione appositæ negationis ex particularibus universalis, & ex affirmativis fiunt negativa, vel è contrà.

25. Dixi, quod signa hæc impediuntur per appositæ negationes. Ubi nota, id fieri non posse per appositæ negationes infinitantes; sed solummodò per negantes. V. g. cum dico, *Omnis homo est non brutum, vel Aliquod non brutum est homo*. Signa ista *omnis* & *aliquod* non impediuntur: sed manent in sua nativa qualitate & quantitate. *Et ratio est*: Quia signa solummodò alterantur & impediuntur per istam negationem, quæ potest turbare & alterare totam propositionem: atqui id non potest negatio infinitans; sed sola negans: ergo etiam signa impediuntur, & alterari possunt per solam negantem; non verò per negationem infinitantem. *Clara est major*: Quia alterato signo etiam alteratur tota propositio: dum enim signum ex affirmativo fit negativum, vel ex particulari fit universale, vel è contrà, etiam talis fit tota propositio: ut facile patebit inducendo exempla. Ergo signa non possunt alterari, nisi per illam negationem, quæ potest turbare & alterare totam propositionem. *Clara etiam est minor*: Quia negatio infinitans solum terminum à se modificatum & infinitatum turbat: nihil enim facit, præterquam terminum à se infinitatum alterare, & à sua originaria ad contradictoriam significationem transportare. *Præterea*: Negatio totam propositionem turbans est illa, quæ est malignantis naturæ: quæ enim major hic fingi posset malignantis, quam totius propositionis turbatio & alteratio? Atqui negatio, quam Juristæ malignantis naturæ esse dicunt, est sola negans, non verò infinitans: ergo similiter negatio totum propositionis ædificium turbans est negatio negans, non verò infinitans.

26. *Ubi & hoc advertè*: Quod negatio negans non possit turbare & alterare quodcumque signum, sed solummodò illud, quod ponitur in propositione alterata per negationem, sive quod ponitur in illa propositione, cujus copula afficitur per negationem. Sive brevius: Negatio non potest alterare signa propositionis aliena; sed

solummodo propositionis suæ. V. g. cum dico, *Omnis homo, qui non est aliquid bipes, est monstrum*. Ibi negatio negans non alterat signum *omnis*: sed solummodo signum *aliquid*. Ratio est: Quia signum *aliquid* isti negationi est signum propositionis suæ; signum vero *omnis* est signum propositionis alienæ. Ibi quippe sunt duæ propositiones, quarum una concluditur, & implicatur in alia. Una vocatur propositio implicans, altera vocatur propositio implicata. Propositio implicans est hæc, *Omnis homo est monstrum*; hæc verò, *Qui non est aliquid bipes est propositio implicata*. Negatio non ibi non afficit propositionem implicantem; sed solummodo propositionem implicatam: adeoque non potest alterare & impendere signum *omnis*; sed solummodo signum *aliquid*: quia hoc illi est signum propositionis propriæ; illud verò est signum propositionis alienæ.

27. Laurentius Gyffene tract. 3. sect. 2. art. 7. Et alii quidam hanc meam regulam proponunt hoc modo: Signa non possunt impediri à negatione afficiente copulam implicationis, sed solummodo à negatione afficiente copulam principalem. Sed regula hoc modo proposita curva est, ac falsa: Quia signa possunt omnino impediri à negatione afficiente copulam implicationis; ab hac, inquam, negatione impediri possunt signa, non quidem illa, quæ ponuntur in propositione implicante; sed illa, quæ ponuntur in propositione implicata: ut jam ostendi. Debet ergo regula exponi hoc modo: Signa non possunt impediri à negatione propositionis alienæ, sed solummodo à negatione propositionis suæ. Sive in sensu activo: Negatio impedire non potest signa propositionis alienæ, sed sola signa propositionis suæ. Quid autem sit hoc loco propositio sua, quid propositio aliena, satis patet ex dictis. His ita positis

28. Resp. & dicoprimum. Negatio signo præfixa mutat ejus qualitatem & quantitatem. Id est: Ex affirmativo negativum, & ex negativo affirmativum; ex particulare universale, & ex universali particulare. Quod verum est, sive negatio præfigatur signo afficienti prædicatum, sive signo afficienti propositionis subjectum. Hinc, *non omnis* idem est, quod *aliquis non*: *non aliquis* idem est, quod *nullus*, *non nullus* idem est, quod *aliquis*, &c. Adeoque hæc prædicationes inter se æquipollent, *Non omnis homo est justus, aliquis homo non est justus. Non aliquis homo est equus, nullus homo est equus. Petrus non est aliquis homo, Petrus est nullus homo. Petrus est non omnis homo, aliquis homo non est Petrus, &c. Ratio conclusionis est*: Quia, ut ajunt Juristæ, negatio est malignantis naturæ: omnia conturbat & destruit, facitque se habere modo opposito & contrario: unde ex affirmativis negativa, & ex signis, ac propositionibus universalibus facit particularia, & è contrâ.

29. Dico secundum: Negatio signo postposita intactam relinquit quantitatem, & alterat solam qualitatem ejus. Id est: Si signum sit particulare, relinquit particulare, si sit universale, relinquit universale, sed ex negativo facit affirmativum, vel è contrâ. Unde, *Omnis non idem est, quod*

nullus, nullus non idem est, quod omnis: Adeoque hæc propositiones æquipollent, *Omnis homo non est equus, nullus homo est equus. Nullus homo non est animal, omnis homo est animal*: Ratio est. Quia negatio naturæ suæ malignitatem extendere & exercere solummodo potest in se sequentia; non autem in se præcedentia: illæ quippe propositiones, ac signi qualitates, quæ negationem præcesserunt, negationis malignitatem effugerunt. Atqui dum negatio signo postponitur, tunc signi, propositionisque quantitas negationem præcedit: sequitur illam sola qualitas. Ergo negatio signo postposita alterare non potest signi quantitatem, sed solam ejus qualitatem. Probatur minor: Quia signi, propositionisque quantitas ex subjecto: qualitas verò ex copula demumitur; adeoque dum negatio præponitur copulæ, & postponitur subjecto, tunc propositionis ac signi quantitas negationem præcedit, sequiturque illam sola eorum qualitas. Atqui dum negatio negans postponitur subjecto; solummodo copulæ & prædicato præponitur: ergo tunc etiam signi, propositionisque quantitas negationem præcedit, sequiturque eam sola qualitas: adeoque tunc propositionis & signi qualitas subjecta est malignitati negationis: quantitas verò est ab illa libera & exempta.

30. Obicitur: In his prædicationibus, *Omnis homines non sunt justus, omnes homines non salvabuntur, &c.* negatio postponitur signo: atqui tamen negatio ibi alterat signi qualitatem & quantitatem: ergo non est firmum; quod jam dixi. Probatur minor: Quia signum *omnis* est universale & affirmativum; atqui per postpositam negationem in istis prædicationibus fit particulare negativum: ergo tollitur non sola ejus qualitas, sed & quantitas. Probatur minor: Quia tale & tantum est signum præfixum prædicationis subjecto, qualis & quanta est ipsa prædicatio: atqui istæ prædicationes sunt particulares negativæ: æquivalent enim his, *Aliqui homines non sunt justus, aliqui homines non salvabuntur*. Ita enim ab omnibus intelliguntur. Et dum dicitur, *Omnis studiosi non sunt diligentes, nemo intelligit illam propositionem universaliter, quod nulli sint diligentes, sed solummodo particulariter, quod aliqui sint, aliqui verò non sint diligentes*. Tales itaque propositiones sunt particulares. Ergo etiam eorum signum est particulare; Adeoque negatio signo postposita mutat non solam signi qualitatem, sed etiam quantitatem. Resp. Verum esse, quod tales propositiones, non solum apud indoctum vulgus, sed etiam apud doctos Philosophos, Theologos, Juristas, immo & apud sanctos Patres, ac in ipso Contextu Sacro, accipiuntur & intelliguntur pro particularibus; ut argumentum bene probat; adeoque quod negatio signo postposita de facto mutat signi qualitatem, ac etiam quantitatem. Hoc tamen non facit ex nativa virtute originariæ suæ significationis; sed ex communi intelligentium usu, qui hac in parte pro negatione postposita fortiter præscripsit, ejusque malignitatem multum ampliavit. Ex significatione enim sua originaria nihil potest in quantitatem, sed in solam signi, cui postponitur, qua-

qualitatem. Adeoque hoc argumentum non tollit conclusionem: Quia conclusio loquitur de virtute, quam habet negatio ex originaria sua significatione; argumentum verò loquitur de illa, quam habet ex privilegio usus & præscriptionis.

31. Dico tertio: Negatio signo præposita, simul & postposita mutat solam signi quantitatem; qualitatem verò ejus relinquit intactam. Id est: Ex particulari facit universale, vel è contrâ; non tamen ex affirmativo facit negativum, neque è contrâ. Itaque *non omnis non idem est, quod aliquis, non aliquis non idem est, quod omnis, non neuter non idem est, quod alteruter non, non nullus non idem, quod aliquis non, &c.* Adeoque hæc propositiones æquipollent: *Non omnis homo non est justus, aliquis homo est justus. Non neuter homo non est justus, alteruter homo non est justus. Non aliquis homo non est justus, omnis homo est justus, &c. Ratio est*: Quia duplex negatio affirmat, & est affirmatio: adeoque duæ negationes non possunt signum ex affirmativo facere negativum; sed relinquunt, ut erat, affirmativum. Nam illud, quod signum ex affirmativo facit negativum, debet esse negatio; atqui duplex negatio non est negatio, sed affirmatio: ergo duplex negatio non potest signum ex affirmativo facere negativum.

DISPUTATIO XVI.

De quatuor speciebus suppositionis personalis communis.

HÆ species sunt copulativa, copulata, disjunctiva & disjuncta. Sunt, inquam, species suppositionis personalis communis. Nam suppositio personalis, quæ non est communis, nullas habet species. Itaque omnia hic dicenda ad voces communes applicanda sunt: in his quippe solis hæc species habere possunt locum. Dico, ad voces communes: Quia non debent esse universales; dummodo sint communes, satis est, licet sint singulares.

DUBIUM I.

De suppositione copulativa, seu distributiva.

I. Suppositio copulativa varios habet titulos: vocatur enim suppositio copulativa, distributiva, universalis, distributio, &c. Est verò nihil aliud, quam usurpatio vocis communis pro suis inferioribus vel denominatis copulativè enumerandis. Enumerari verò copulativè nihil est aliud, quam enumerari per conjunctionem copulativam copulativè sumptam; v. gr. in hac propositione, *Omnis homo est animal, vox homo supponitur copulativè, & distribuitur: quia usurpatur pro Petro, Paulo, Joanne, Philippo, alisque omnibus suis inferioribus copulativè enumerandis hoc modo: Petrus est homo, & Paulus est homo, & Joannes est homo, & Philippus est homo, &c. Similiter in hac*

propositione, *Omne album est corpus, vox album distribuitur: quia usurpatur pro homine, nive, equo, veste, pariete, aliisque suis denominatis copulativè enumerandis: uti jam dixi de enumeratione inferiorum vocis homo.*

2. Suppositio hæc universalis seu distributio variis modis solet dividi. Primò in distributionem pro singulis generum, & distributionem pro generibus singulorum. Ubi scire debes, quid sint singula generum, quid genera singulorum. Singula generum vocantur significata secundaria singularia; genera verò singulorum vocantur significata secundaria communia & universalia; v. g. vox *animal* in suis significatis secundariis habet & singula generum, ac etiam genera singulorum: Habet enim inferiora seu significata secundaria universalia, qualia sunt homo, equus, leo, brutum, bos, &c. Ac etiam inferiora secundario significata singularia, qualia sunt Petrus, Paulus, Bucephalus, Pegasus, hic bos, iste leo, &c. Hæc vocantur singula generum, illa vocantur genera singulorum. Distributio itaque pro singulis generum est usurpatio vocis communis pro suis singulis generum copulativè enumerandis. Distributio verò pro generibus singulorum est usurpatio vocis communis pro suis generibus singulorum copulativè enumerandis; v. gr. cum dico, *Omne animal est vivens, vox animal distribuitur pro singulis generum: quia supponitur ibi pro Petro, Paulo, Bucephalo, Pegaso, hoc bove, isto leone, & cæteris suis inferioribus individuis, ac singularibus copulativè enumerandis. At verò dum dico, Omne animal fuit in arca Noe, vox animal distribuitur quidem pro generibus singulorum, non tamen pro singulis generum: quia supponitur ibi non pro Petro, Paulo, hoc & isto bove, equo, leone, aliisque animalium individuis; sed solummodo pro homine, equo, bove, leone, in specie: neque affirmat, quod omnium animalium individua, sed solummodo quod omnium animalium species; sive quod ex omnibus animalium speciebus aliqua individua fuerint in arca Noe. Adeoque distribuitur ibi non pro singulis generum, sed pro solis generibus singulorum.*

3. Secundo dividitur distributio in distributionem plenam & commodam seu non plenam. Distributio plena est illa, qua vox distribuitur pro omnibus omnino suis inferioribus nullo planè excepto. Ut cum dico, *Omnis homo est animal, omne animal est vivens*, subjecta ista *homo* & *animal* distribuuntur plenè: quia nullus omnino est homo, qui non sit animal, nullumque omnino animal, quod non sit vivens. Distributio commoda est illa, qua vox quidem supponitur pro plerisque suis inferioribus, non tamen pro omnibus omnino; aliqua enim excipiuntur. Ita ordinariè distribuuntur subjecta regularum Juris, juxta hanc Juris regulam: Nulla regula tam generalis, quin patiat aliquam exceptionem. Sic cum dico, *Omnis homo in peccato natus est, vox homo non plenè, sed solummodo commodè distribuitur: quia supponitur quidem pro plerisque suis inferioribus, non tamen pro omnibus omnino; excipiuntur enim aliqui, qui*

ante natiuitatem in maternis visceribus fuerunt Iustificati: ut Christus Dominus, Maria Virgo, Joannes Baptista, Hieremias Propheta, & forte quidam alii. Neque obest, quod ibi voci *homo* præfigatur signum, *omnis*; neque enim hoc signum semper distributionem plenam inducit: quia, ut ait Jurista, dictio *omnia* licet se extendat ad singula; non tamen ad ea, quæ sunt planè alterius naturæ & Juris. De quo Hostiensis in cap. *Literas de Jureparron*.

4. Tertiò dividi potest distributio in completam, & in incompletam. Distributio incompleta vocatur distributio pro duobus tantum: utcum dicitur, *uterque homo est justus, neuter homo est justus*, vox *homo* utrobique distribuitur incompletè: ista quippe signa incompleta inducunt & causant suppositionem distributivam incompletam. Distributio ergo completa est illa, qua vox supponitur pro omnibus suis inferioribus copulativè enumerandis. Ut cum dico: *Omnis homo est animal, omnis homo natus est in peccato*, &c. Unde tam distributio plena, quam distributio commoda est distributio completa; plena tamen est completior, quam commoda: unde aliqui, & certè non male, distributionem plenam vocant distributionem completissimam.

5. Quartò dividi potest in distributionem dependentem & distributionem independentem. Distributio dependens est distributio unius vocis dependens à distributione alterius vocis: est, inquam, illa, qua aliqua vox usurpatur pro suis inferioribus copulativè enumerandis, dependenter tamen à simili enumeratione inferiorum alicujus alterius vocis; v. g. cum dico, *Omnis homo est omne rationale*, vox *homo* distribuitur distributione dependenti: habet enim distributionem à distributione vocis *rationale* dependentem. Accipitur quippe pro omnibus suis inferioribus copulativè enumerandis, dependenter tamen à simili copulativa enumeratione inferiorum vocis *rationale*. Non enim inferiora vocis *homo* enumerare potes hoc modo: Petrus est omne rationale, & Joannes est omne rationale, & Philippus est omne rationale, &c. Sed enumerare debes illa simul enumerando inferiora vocis *rationale*, hoc modo: Petrus est hoc rationale, & Joannes est illud rationale, & Philippus est istud rationale, &c. Debent ergo inferiora vocis *homo* enumerari copulativè dependenter à copulata enumeratione inferiorum vocis *rationale*. Adeoque vox *homo* distribuitur distributione dependenti à distributione vocis *rationale*. Distributio independentens est illa, quæ non dependet à distributione alterius vocis. Et hæc distributio est ordinaria: distributio enim dependens totaliter speculativa est; in praxi verò & usu vel nulla, vel rarissima.

DUBIUM II.

De quibusdam regulis suppositionis copulativæ.

6. Non est mæx intentionis, magnum hic regularum cumulare contextum: id enim, meo quidem Judicio, planè inutile & superfluum est. Nam hic regularum cumulus

nihil emolumenti, vel adjumenti præstat, nisi quod Tyronum memoriam, ac ingenium cruciet, ac in tædium vertat. Unica est apud me suppositionum regula, eaque certissima, ac utilissima: videlicet assiduum exercitium scholasticum. Hoc itaque loco solummodò volo quasdam regulas planè universales breviter explicare, & examinare: ac præcipuè illas, quæ quæstionibus Theologicis lumen adferre valeant. Ubi ante omnia sciendum est, uti & adhuc aliquoties monui, omnes Summulisticas suppositionum regulas tantum ostendere, quid sit Juris, quænamque suppositio voci insit de Jure ordinariæ locutionis, & humanæ communionis; quid verò in factò sit, quavè suppositione vox de factò supponatur, docere non possunt regulæ. Nam sicut homo sæpè facit actiones contrarias regulis & legibus Pontificiis, vel Cæsareis; ita quoque sæpè facit suppositiones contrarias regulis Summulisticis. Et hinc dicunt ordinariè Summulisticæ suas regulas nihil valere contra mentem & intentionem loquentis: voces enim non regunt mentem, sed reguntur, ac supponuntur à mente: ut jam etiam aliquoties dixi. Unde Judex in causis testamentorum, humanorumque contractuum, vocum suppositionem & significationem non quærit ex Summulistarum regulis; sed ex contrahentium mente, variisque hujus mentis præsumptionibus, signis, ac indicis. Ergo omnes Summulisticæ regulæ solummodò dicunt, quid sit de Jure ordinario; non verò quid sit de factò.

7. Et ratio hujus est: Quia suppositio vocis nihil est aliud, quam prolatio vocis facta à loquente cum intentione significandi: v. g. suppositio copulativa est prolatio vocis cum intentione significandi omnia ejus inferiora copulativè enumeranda. Atqui potest loquens habere intentionem aliud significandi: potest habere intentionem significandi inferiora vocis sub alia enumeratione, quam præscribant regulæ Summulisticæ. Ergo potest loquens vocibus à se prolati dare suppositionem regulis Summulisticis contrariam: Adeoque regulæ Summulisticæ nihil valent contra mentem, ac intentionem loquentis: solumque valent ostendere, quænam suppositio vocibus insit de Jure, non autem quænam insit de factò. Patet minor: Quia v. g. dicit regula Summulistica, *Subjectum propositionis necessariæ indefinitæ supponitur universaliter*: Adeoque præscribit hæc regula, ut homo proferens propositionem necessariam indefinitam, habeat intentionem significandi omnia inferiora subjecti enumeranda copulativè. Atqui non obstante hac hujus regulæ præscriptione, potest quis proferens talem propositionem, habere intentionem significandi omnia inferiora subjecti, non sub enumeratione copulativa, sed sub disjunctiva: ergo potest loquens habere intentionem inferiora vocis à se prolata significandi sub alia enumeratione, quam præscribant regulæ Summulisticæ. Quod dixi de ista, dici debet de aliis etiam Summulisticis regulis. Hoc posito inter maxime ordinarias distributionis regulas.

8. Prima esse potest hæc: Subjectum propositionis necessariæ indefinitæ semper distribuitur. Hinc

Hinc distribuuntur subjecta harum propositionum, *Homo est animal, homo est risibilis, risibile est vivens*, &c. Alii regulam proponunt hoc modo: Subjectum propositionis indefinitæ in materia doctrinali, aut decisiva versantis distribuitur. Sed in re est omnino idem: Nam propositio in materia doctrinali vel decisiva versans eadem planè est cum propositione necessaria. Dixi, *Subiectum talis propositionis distribuitur*: Quia non distribuitur ejus prædicatum; sed capitur disjunctim, sive confusè: ut patet ex infra dicendis. Dixi etiam, *Subiectum propositionis indefinitæ necessariae, seu in materia necessaria*: Quia subjectum propositionis indefinitæ in materia contingenti (si tamen sit affirmativa, de negativis enim dicam statim) non distribuitur; sed accipitur determinatè, seu particulariter; verb. grat. harum propositionum subjecta, *Homo est albus, homo currit, homo est justus*, &c. Supponuntur, non copulativè, sed disjunctivè; ut statim dicam.

9. Ratio regulæ est: Quia, ut supra disp. 14. dub. 2. dixi, subjectum propositionis supponitur pro illis suis significatis, quibus quadrat significatum formale prædicati; supponiturque pro illis eo modo enumerandis, quo eis quadrat idem ejusdem prædicati significatum: atqui in prædicatione necessaria indefinita, verb. grat. in his, *Homo est animal, homo est risibilis*, significatum formale prædicati quadrat omnibus inferioribus subjecti copulativè enumerandi. Ergo subjectum istud supponitur pro illis omnibus ita enumerandis: adeoque supponitur copulativè. *Probat minor*: Quia tunc significatum formale prædicati convenit omnibus subjecti inferioribus copulativè enumerandis, quando convenit omnibus & singulis seorsim & divisim sumptis; atqui in istis prædicationibus significatum formale prædicati convenit omnibus & singulis subjecti inferioribus divisim & seorsim sumptis: ut faciliè patebit consideranti. Ergo convenit omnibus subjecti inferioribus copulativè enumerandis: adeoque subjectum istud distribuitur.

10. Ex quo etiam patet ratio, cur subjectum propositionis affirmativæ indefinitæ in materia contingenti non distribuatur, neque supponatur copulativè, sed particulariter & disjunctivè; verb. grat. harum prædicationum subjecta, *Homo est doctus, homo ambulat, disputat*, &c. accipiuntur non copulativè, sed disjunctivè. *Ratio, inquam, est*: Quia in istis prædicationibus significatum formale prædicati non quadrat omnibus & singulis subjecti inferioribus seorsim & divisim sumptis; ut planum est consideranti: multi enim sunt homines, quibus neque doctrina, neque ambulatio, neque disputatio inest: adeoque subjectum istud non supponitur pro omnibus suis inferioribus copulativè enumerandis. Et sic non supponitur copulativè. Supponitur tamen disjunctivè. Quia supponi disjunctivè est supponi pro omnibus suis inferioribus disjunctivè enumerandis: atqui vox *homo* in istis prædicationibus ita supponitur: ergo, &c. *Probat minor*: Quia subjectum propositionis supponitur pro suis inferioribus ita enumerandis, ut illis quadrat significatum formale prædicati;

atqui in hisce prædicationibus significatum formale prædicati, licet non quadrat omnibus subjecti inferioribus copulativè enumeratis, quadrat tamen omnibus disjunctivè enumeratis: ergo subjectum supponitur pro omnibus suis inferioribus disjunctivè enumerandis. *Probat minor*: Quia ut significatum formale prædicati conveniat omnibus inferioribus subjecti disjunctivè, non requiritur, ut quadrat omnibus, ac singulis seorsim, ac divisim sumptis; sed satis est, ut conveniat uni eorum seorsim sumpto: quia ut habet regula Juris in 6. *In alternatis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri*. Atqui in dictis propositionibus formale prædicati significatum, licet non quadrat omnibus & singulis subjecti inferioribus seorsim sumptis, quadrat tamen aliquibus eorum seorsim, ac divisim sumptis: ut patet consideranti. Ergo licet non quadrat omnibus subjecti inferioribus copulativè enumerandis, quadrat tamen illis omnibus disjunctivè enumerandis: adeoque subjectum istud supponitur disjunctivè.

11. *Secunda regula potest esse hæc*: Utrumque extremum, tam scilicet prædicatum, quam subjectum cujuscumque prædicationis negativæ indefinitæ distribuitur; idque verum est in quavis materia, sive contingenti, sive impossibili. Itaque in his prædicationibus, *Homo non est albus, homo non est equus, homo non est animal*, subjecta distribuuntur non minus, quam prædicata. De prædicatis ergo faciliè concedo. Unde in hac parte est differentia inter prædicatum propositionis negativæ, & prædicatum affirmativæ: nam prædicatum negatum semper & ubique distribuitur, prædicatum verò affirmatum nunquam distribuitur. Prædicatio quippe affirmativa, si fuerit singularis vel particularis, prædicatum accipitur particulariter; si verò universalis fuerit, prædicatum accipitur confusè: ut faciliè patebit consideranti, & exempla inducenti, & ea, quæ in decursu hujus disp. dicam, expendenti. Quod ergo prædicatum negatum semper & ubique distribuatur. *Probat hoc modo*: Quia negatio habet vim distribuendi omnem terminum se sequentem: atqui in negativa propositione prædicatum semper est terminus negationem consequens: ergo istud prædicatum à prævia sibi negatione semper distribuitur. *Deinde*: Distribui est pro omnibus suis inferioribus copulativè enumerandis accipi: atqui forma, quamcumque volueris, negativam propositionem prædicato communi constantem, sive universalem, sive singularem, sive particularem, sive indefinitam: semper reperies prædicatum ejus pro omnibus suis inferioribus copulativè enumerandis accipi. Ergo omne omnino prædicatum negatum semper & ubique distribuitur.

Quod etiam subjectum propositionis negativæ indefinitæ semper & ubique distribuatur, affirmat Vasquez Tom. 2. ad 1. part. disp. 157. cap. 3. Covarruvias Tom. 2. variarum lib. 1. cap. 3. num. 7. aliique multi. Ex quo fundamētum inferat Vasquez has prædicationes, *Deus non generat, Deus non generatur*, esse falsas, &c. hæreticas: sunt quippe universales negativæ acti-

activam ac passivam generationem removeantes, non tantum ab uno; sed ab omni omnino Deitatis supposito. Alii distinguunt, ac dicunt: Si indefinita negatio fuerit materiae contingentis, qualis est hæc, *homo non est albus*, subjectum non distribuitur; si verò materiae repugnantis fuerit, qualis est hæc, *homo non est brutum*, distribuitur planè, ac omnino. Gregorius verò Ariminensis, alique Nominales communiter in 1. *diff. 4. quest. 1. §. sed restat ad huc dubium*. Docent nullius omnino indefinitæ negationis subjectum distribui; sed solummodo particulariter accipi. Et hoc, meo Judicio, est planè, ac omnino verum. Unde notanda hic est quedam differentia inter subjectum indefinitæ negationis, & subjectum indefinitæ affirmationis: Nam subjectum hujusmodi negationis nunquam distribuitur; subjectum verò affirmationis, licet non distribuat in materia contingentis; distribuitur tamen in materia necessaria: ut jam dixi, ac tradit etiam Covarruvias loco jam citato.

13. Regula itaque nostra duas habet partes. *Prima pars est hæc*: Subjectum negationis indefinitæ in materia contingentis versantis non distribuitur. *Altera est hæc*: Subjectum indefinitæ negationis in materia repugnanti versantis etiam non distribuitur. *Primum partem probo sic*: Distribui est pro omnibus suis inferioribus copulativè enumerandis accipi: atqui subjectum indefinitæ negationis in materia contingentis non sic accipitur: ergo non distribuitur. *Probatur minor*: Quia sicut subjectum indefinitæ affirmationis accipitur pro illis suis inferioribus, eoque modo enumerandis, quo illis inest significatum prædicati formale; sic eadem ratione subjectum indefinitæ negationis accipitur pro illis inferioribus, eoque modo enumerandis, quo illis abest significatum prædicati formale: atqui in negatione indefinita materiae contingentis significatum prædicati formale non abest ab omnibus subjecti inferioribus enumerandis copulativè; sed solummodo enumerandis disjunctivè: ergo istud subjectum accipitur pro suis inferioribus enumerandis, non copulativè; sed disjunctivè. *Probatur minor*: Quia ut significatum formale prædicati abest ab omnibus subjecti inferioribus subje-cti copulativè enumerandis, debet abesse ab omnibus & singulis seorsim sumptis: atqui in negatione indefinita materiae contingentis, v.g. in his, *homo non currit, homo non est doctus*, significatum formale prædicati non abest ab omnibus & singulis subjecti inferioribus seorsim, ac divisim sumptis: ut facile patebit consideranti. Ergo non abest ab omnibus subjecti inferioribus copulativè enumerandis.

14. Et confirmatur hoc efficaciter ex doctrina Guilielmi Occam in 1. *diff. 2. quest. 6. ad 1. opin. Scotti*. Quia hæc duæ indefinitæ contingentes, *Homo currit, homo non est doctus*, non sunt contradictoriæ, sed subcontrariæ: ut nemo audebit negare. Ergo subjectum negativæ non distribuitur; sed accipitur particulariter, sicut accipitur subjectum affirmativæ: adeoque subjectum indefinitæ negationis in materia contingentis non potest distribui. *Pateat consequens*. Quia si subjectum negativæ distribueretur, tunc istæ duæ propositiones

forent, non subcontrariæ; sed verè contradictoriæ: forent quippe affirmativa particularis; & negativa universalis ejusdem de eodem. Atqui non sunt contradictoriæ, sed subcontrariæ: ergo negativæ subjectum non potest distribui; sed debet particulariter accipi. *Et ratio à priori est*: Quia in hisce propositionibus negatio non potest distribui subjectum, sicut distribuit prædicatum: in quo Adversarii multum falluntur. *Cujus ratio est clara*: Quia negatio suam malignam efficaciam non potest exercere in terminos se præcedentes; sed solummodo in sequentes: atqui in hisce prædicationibus negatio quidem præcedit prædicatum; non tamen præcedit subjectum: ergo negatio non potest distribui subjectum, sicut distribuit prædicatum.

15. Ex quo justificari potest differentia, quam constituit Ariminensis inter has propositiones: *Deus non genuit Deum, & non genuit Deus Deum*. Primam dicit esse veram, ac Catholicam; secundam, falsam, ac hæreticam: in prima dicit vocem *Deus* non distribui; distribui tamen in secunda. *Ratio ejus est*: Quia negatio negans malignam, ac distributivam suam virtutem extendere non potest in voces se præcedentes; sed solummodo in sequentes: ut dictum est *disp. 15. dub. 4.* Atqui in prima propositione vox *Deus* negationem præcedit; in secunda verò illam sequitur: ergo in prima propositione non potest à negatione distribui; potest tamen in secunda. De hujus differentie soliditate nihil dico; relinquo judicio lectoris. Hoc solummodo dico, quod vox *Deus* in prima propositione non distribuitur, neque supponatur pro omnibus suis tribus suppositis enumerandis copulativè, sed enumerandis disjunctivè: adeoque ista propositio neque falsa est, neque hæretica; sed vera & Catholica. Monet tamen Ariminensis inter Hæreticos, aliosque infideles, ubi pravi, ac malevoli intellectus periculum foret, ab illa esse abstinendum. Scio contra hoc fieri posse quedam scitu digna argumenta; sed illa non tango, Theologis relinquo: satis est generalia principia uno verbo insinuasse.

16. Altera regulæ pars probari potest eodem modo, eisdemque argumentis: *Adde & hoc*: Quia omnes propositiones indefinitæ ejusdem qualitatis, ejusdemque materiae, habere debent subjecta eodem genere, eademque suppositionis specie supposita: extrema enim propositionum variare non possunt suppositionem, nisi variant vel materiam, vel qualitatem. Atqui quedam indefinitæ negationes in materia repugnanti habent subjecta non distributa: ergo omnes omnino habent subjecta non distributa. *Probatur minor*: Quia hæc negationes indefinitæ, *Homo non est Deus, Deus non est homo*, sunt in materia repugnanti, non minus quam hæc, *Homo non est brutum, brutum non est homo*; atqui hæc negationes non habent subjecta distributa: ergo aliquæ negationes indefinitæ habent subjecta non distributa. *Pateat minor*: Quia hæc propositio, *Homo non est Deus*, est verissima, non minus quam hæc, *Homo non est albus*: si-

cut enim dantur multi homines, qui non sunt albi, ita dantur multi, qui non sunt Deus. Atqui, si ista propositio haberet subjectum distributum, non foret vera, sed falsa & hæretica: æquivaleret enim huic, *Nullus homo est Deus*. Ergo ista propositio habet subjectum, non distributivè, sed disjunctivè suppositum; & æquivaleret huic, *Aliquis homo non est Deus*.

17. *Obijcies*: Materia illa, quæ in propositione causat universalem verificationem, causat in istius propositionis subjecto universalem suppositionem; propositio quippe non potest habere universalem verificationem, nisi subjectum ejus habuerit universalem distributionem: ut est manifestum. Atqui materia repugnans causat in negatione indefinita universalem verificationem: ergo in ejus subjecto causat universalem suppositionem. *Probatur minor*: Quia sicut universalis verificatio affirmationis fita est in existentia prædicati in omnibus & singulis inferioribus subjecti; ita universalis veritas negationis fita est in absentia prædicati ab omnibus & singulis inferioribus subjecti: atqui materia repugnans in propositione negativa causat absentiam prædicati ab omnibus & singulis subjecti inferioribus: ergo causat in illa universalem veritatem. *Probatur minor*: Quia materia repugnans nihil est aliud, quam duo termini repugnantes: atqui termini repugnantes sunt illi, quorum formale significatum unius abest ab omnibus & singulis significatis rectis alterius: sunt enim illi, qui de sese mutuo universaliter negantur. Ergo materia repugnans causat in propositionibus negativis absentiam prædicati ab omnibus & singulis inferioribus subjecti.

13. *Resp. negando minorem in duobus primis, & distinguendo minorem in tertio syllogismo*. Termini repugnantes sunt illi, quorum formale significatum unius abest ab omnibus & singulis significatis rectis alterius loquendo naturaliter: sic concedo. Supernaturaliter: sic nego. Nam *Deus & homo* sunt termini verè repugnantes: non tamen significatum formale unius inest per gratiam Dei significato recto alterius? Non ergo termini repugnantes, sive materia repugnans semper facit significatum formale prædicati abesse ab omnibus & singulis significatis rectis subjecti: adeoque non potest subjectum distribuere, sed solummodo disjungere. Unde totum hoc argumentum in te retorqueo hoc modo: Illa materia, quæ indefinitæ negationi nequit dare universalem verificationem, nequit illius subjecto dare universalem suppositionem: atqui materia repugnans non potest illud: ergo neque potest hoc. *Probatur minor*: Quia negationi indefinitæ dare universalem veritatem est illi dare absentiam prædicati ab omnibus & singulis inferioribus subjecti: atqui materia repugnans id non potest; ut jam ostendi: ergo non potest illi dare universalem veritatem.

19. Et hinc patet longè diversa proportio materiae necessariae ad indefinitam affirmationem, quam sit proportio materiae repugnantis ad indefinitam negationem. Hinc, inquam, patet ratio, cur materia necessaria potius causet distributionem in subjecto indefinitæ affirmationis,

quam materia repugnans illam causet in subjecto indefinitæ negationis. *Ratio est hæc*: Quia, ut jam dixi, materia repugnans in indefinita negatione non semper causat, neque semper causare potest universalem verificationem; adeoque neque in subjecto ejus causare potest universalem suppositionem: at verò materia necessaria in indefinita affirmatione semper causat, neque potest non causare universalem verificationem; adeoque in ejus subjecto etiam causare debet universalem suppositionem. *Pateat assumptum*: Quia propositioni affirmativæ dare universalem veritatem est illi dare existentiam prædicati in omnibus inferioribus subjecti: atqui materia necessaria dat indefinitæ affirmationi semper existentiam prædicati in omnibus, ac singulis inferioribus subjecti: materia enim necessaria sunt subjectum & prædicatum necessarium, ac inseparabile, quod nec à subjecto, nec ab illo ejus inferiori potest separari: ut dicam inferius suo loco. Ergo materia necessaria in indefinita affirmatione semper causat universalem veritatem. His cesso, aliasque regulas nec adfero, nec examino; sed ad alios Dialecticos, ac præsertim ad Laurentium Gyffene, qui hanc provinciam luculenter gessit, te remitto.

DUBIUM III.

De suppositione copulata, seu collectiva.

20. **S**uppositio hæc nihil est aliud, quam usurpatio vocis communis pro omnibus suis inferioribus, vel denominatis copulativè enumerandis. *Id est*: Enumerandis per conjunctionem copulativam copulativum sumptam; v.g. cum dico, *Omnes Apostoli fuerunt duodecim, omnes Religiosi sunt conventus, omnes Christi fideles sunt Ecclesia, omnia prædicata essentialia sibi invicem ritè subordinata sunt prædicamentum, &c.* Omnia istarum propositionum subjecta accipiuntur copulativè, seu collectivè. Accipiuntur quippe pro suis inferioribus, non copulativè, sed collectivè seu copulativè enumerandis. Quia dicere non potes, Petrus est duodecim, & Paulus est duodecim, & Philippus est duodecim; &c. Item dicere non potes, ego sum conventus, & tu es conventus, & ille est conventus, &c. Sed dicere oportet, Petrus & Paulus, & Philippus & alii novem simul sumpti sunt duodecim. Ego, & tu, & illi simul sumpti sumus conventus. Et sic de aliis.

21. Sed hinc oritur difficultas non contemnenda: Quomodo videlicet suppositio copulata differat à suppositione simplici? Videntur enim hæc duæ suppositiones non distingui, sed inter se planè confundi, ac identificari. *Tale ergo pono argumentum*: Suppositio copulata non est suppositio personalis, sed simplex: ergo malè computatur inter species suppositionis personalis; maleque dicuntur esse quatuor hujus suppositionis species. *Probatur antecedens*: Quia suppositio simplex est suppositio vocis pro solo suo significato primario: atqui suppositio copulata est suppositio vocis communis pro solo significato

cato primario: ergo suppositio copulata est species suppositionis simplicis, non verò suppositionis personalis. *Probatur minor*: Quia primum vocis communis significatum est natura communis; significata verò ejus secundaria sunt omnia istius naturæ communis inferiora: atqui per suppositionem copulatam vox communis supponitur pro sola natura communi; non autem pro singulis naturæ inferioribus: verb. grat. vox communis *homo* per suppositionem copulatam supponitur pro solo homine communi, non verò pro singulis hominibus singularibus singillatim sumptis. Ergo per suppositionem copulatam supponitur pro solo suo significato primario; non autem pro secundariis: *Probatur minor*: Quia, uti in Logica dicam, natura communis nihil est aliud, quam omnia singularia simul sumpta: verb. grat. natura humana, vel homo communis nihil est aliud, quam omnes homines singulares simul sumpti: adeoque tunc vox *homo* supponitur pro homine communi, quando supponitur pro omnibus hominibus singularibus simul sumptis, & pro nullo seorsim sumpto. Atqui per suppositionem copulatam vox supponitur pro suis omnibus inferioribus simul sumptis, & pro nullo seorsim sumpto: ergo per suppositionem copulatam supponitur pro sola natura communi, non verò pro naturæ inferioribus.

22. *Et confirmatur*: Quia suppositiones distinguuntur vel penes significata, pro quibus supponunt, vel penes modum significata enumerandi? non enim fingi cum fundamentum potest aliud principium suppositionis distinctivum, ac specificativum. Atqui suppositio simplex & suppositio copulata supponunt vocem pro eisdem significatis eodem modo enumerandis: ergo illæ suppositiones non differunt. *Probatur minor*: Quia in hac propositione. *Homo est species*, vox *homo* accipitur simpliciter; in hac verò, *Omnes homines sunt infirmi*, vox *homines* accipitur copulativam. Atqui utrobique accipitur pro eisdem significatis eodem modo enumerandis: accipitur enim utrobique pro omnibus suis inferioribus enumerandis copulatam. Ergo suppositio simplex, & suppositio copulata supponunt vocem pro eisdem significatis eodem modo enumerandis. Quod vox *homines* ita accipitur in propositione secunda, clarum est; nec ullus negabit. Quod ita vox *homo* etiam accipitur in propositione prima, est æquè clarum: Quia vox *homo* accipitur ibi pro homine communi: atqui homo communis nihil est in re aliud, quam omnes homines singulares simul sumpti; ut dicam in Logica. Ergo vox *homo* supponitur ibi pro omnibus suis inferioribus simul sumptis copulatam enumerandis.

25. His tamen non obstantibus, dico suppositionem copulatam non esse speciem suppositionis simplicis, sed personalis; adeoque bene assignari quatuor species suppositionis personalis communis. Pro solutione tamen argumenti jam facti, adverte uno verbo: Quid sit natura communis, quam dicunt vocis communis esse significatum primarium, & quomodo illa

differat à singularibus, seu inferioribus, quæ sunt significata secundaria. Natura ergo communis (saltem ut mihi visum est) nihil est aliud, quam omnia inferiora simul sumpta, quatenus concipiuntur & significantur sine differentiis suis distinctivis; verb. grat. natura humana communis nihil est aliud, quam omnes homines singulares simul sumpti, quatenus à nobis concipiuntur, ac significantur sine Petreitate, Pauleitate, Joanneitate, aliisque differentiis naturam humanam singularizantibus & individuantibus. Natura animalis in communi nihil est aliud, quam omnia animalia singularia simul sumpta, quatenus concipiuntur & significantur sine Petreitate, Bucephaleitate: sine rationalitate, irrationalitate, aliisque differentiis naturam animalis specificantibus, vel individuantibus. Natura ergo communis est quidem omnia singularia simul sumpta, non tamen nudè secundum se; sed concepta sine differentiis contrahentibus: singularia enim simul sumpta, ac cum suis contractivis, ac distinctivis differentiis concepta non sunt natura communis, sed naturæ communis inferiora, ac subiicibilia: neque sic sunt vocis communis significatum primarium, sed significata secundaria. Quo posito

24. *Ad argumentum resp. negando antecedens*: Et in toto argumenti decursu nego voces communes per suppositionem copulatam supponi pro natura communi, ac suo significato primario, & dico illas accipi pro naturæ inferioribus, ac suis significatis secundariis: adeoque suppositionem copulatam nullatenus esse speciem suppositionis simplicis, sed veram speciem suppositionis personalis. *Ratio est*: Quia voces communes per suppositionem copulatam non supponuntur pro suis inferioribus à suis singularitatibus abstractis, sed pro illis concretis cum suis singularitatibus: atqui inferiora simul sumpta, cum suis singularitatibus concreta & concepta, non sunt natura communis per vocem communem primario significata; sed sunt naturæ communis subiicibilia per vocem communem secundario significata: ergo voces communes à suppositione copulata non supponuntur pro suo significato primario, neque pro natura communi; sed pro suis significatis secundariis, ac pro naturæ communis inferioribus.

25. *Ad confirmationem falsa est major*: Suppositiones quippe non solum distinguuntur ac specificantur penes duo principia ibi adducta; sed oportet addere tertium: videlicet diversum supponendi modum. Concedo ergo voces communes à suppositione simplici & copulata supponi pro eisdem significatis eodem modo enumerandis; dico tamen suppositiones esse diversas, ac specie distinctas: Quia licet supponantur pro eisdem significatis, non tamen supponuntur pro eisdem significatis eodem modo conceptis. Nam suppositio simplex supponit pro illis, quatenus concipiuntur sine differentiis suis distinctivis, & quatenus sunt vocis communis significatum primarium: at verò suppositio copulata supponit pro illis, quatenus concipiuntur

tur simul cum suis singularitatibus, & quatenus sunt vocis communis significata secundaria. Hæc ergo duæ suppositiones non coincidunt, sed sunt diversæ.

DUBIUM IV.

De Suppositione disjunctiva.

26. **S**uppositio hæc etiam diversa vocabula, diversosque titulos habet. Vocatur enim suppositio disjunctiva, suppositio particularis, suppositio determinata, disjunctio &c. Definiri solet hoc modo: Est usurpatio vocis communis pro suis inferioribus, seu denominatis disjunctivè enumerandis per conjunctionem disjunctivam disjunctivè sumptam. Verb. grat. cum dico, *Homo est albus, aliquis homo est animal, &c.* tam subiecta, quam prædicata accipiuntur particulariter: accipiuntur quippe pro suis inferioribus disjunctivè enumerandis hoc modo, *Petrus est albus, vel Joannes est albus, vel Philippus est albus, &c.* Homo est hoc album, vel homo est illud album, vel istud album, &c. Voces quippe accipiuntur pro suis inferioribus ita enumerandis, quomodo verificatur propositio: atqui istæ præfatæ propositiones verificantur, utriusque extremi inferiora enumerando disjunctivè: ergo utrumque earum extremum accipitur disjunctivè.

27. *Quæritur hic solet*: An detur suppositio disjunctiva pro singulis generum, & pro generibus singulorum, sicut datur copulativa? Sive an voces communes accipi possint disjunctivè pro solis singulis generum, & pro solis generibus singulorum, sicut ita accipi possunt copulativè? Et quidem, quod accipi possint pro singulis generum, planum est, ac in confesso apud omnes. Quæstio ergo solummodo est: An possint disjunctivè accipi pro solis generibus singulorum? Aliqui negant, aliqui affirmant. Ego subscribo affirmantibus. *Et probatur*: Quia hæc prædicationes, *Omne animal fuit in arca Noe, aliquid animal non fuit in arca Noe*, sunt verè contradictoriæ; ut est manifestum: atqui vox *animal* in prima propositione universali affirmativa accipitur pro generibus singulorum enumerandis copulativè; uti in confesso est apud omnes: ergo in se secunda particulari negativa accipitur pro eisdem enumerandis disjunctivè: adeoque datur suppositio disjunctiva pro solis singularis generibus, non minus quam datur copulativa. *Probatur consequenter*. Quia in propositionibus contradictoriis subiectum in utraque contradictoria accipi debet pro eisdem planè inferioribus: in universali quidem pro illis enumerandis copulativè, in particulari verò pro illis enumerandis disjunctivè. Atqui in præfatarum contradictoriarum universali vox *animal* accipitur pro solis generibus singulorum enumerandis copulativè: ergo in particulari accipi debet pro solis eisdem enumerandis disjunctivè. *Et ratio à priori est*: Quia, ut supradixi, suppositio nihil est aliud, quam prolatio vocis

Christi. Lupi Opera Tom. XII.

cum intentione significandi ejus significata: adeoque suppositio disjunctiva nihil est aliud, quam prolatio vocis communis cum intentione significandi significata ejus secundaria disjunctivè enumeranda. Atqui potest quis proferre vocem communem cum intentione significandi sola ejus genera singulorum: formari enim à quopiam loquente talem intentionem, quid vetat? Ergo dari potest suppositio disjunctiva pro solis singulorum generibus.

28. *Obicitur*: Ut jam sæpe dictum est, subiectum propositionis affirmativæ supponitur pro illis suis inferioribus, quibus quadrat, eoque modo enumerandis, quo illis quadrat significatum prædicati formale: atqui in hac prædicatione, *Aliquod animal fuit in arca Noe*, significatum formale prædicati quadrat non solis singulorum generibus, sed omnibus inferioribus subiecti disjunctivè enumerandis, tam singulis generum, quam generibus singulorum: ergo subiectum ejus non supponitur pro solis singulorum generibus disjunctivè enumerandis. *Probatur minor*: Quia ut significatum formale prædicati quadrat omnibus omnino inferioribus, tam communibus, quam singularibus, subiecti disjunctivè enumerandis, satis est, si quadrat vel uni eorum seorsim ac divisim sumpto: *In alternativis enim sufficit unum adimpleri*. Atqui in præfata propositione significatum prædicati formale, videlicet existentia in arca Noe, quadrat multis subiecti inferioribus seorsim ac divisim sumptis: ergo quadrat omnibus omnino disjunctivè enumerandis.

29. *Resp. negando majorem universaliter sumptam*. Quia, ut supra disp. 14. dixi, regula hæc est sæpe ac ordinariè vera, non tamen semper omnino: claudicare enim potest, ac quandoque claudit; claudicare, inquam, potest non tantum de facto, sed etiam (licet tamen rariùs) de Jure. Ista enim tam ampla ac extensa subiecti, suppositio limitari ac contrahi potest per intentionem loquentis: Quia loquens velit suæ propositionis subiectum non applicari ad significanda omnia omnino sua inferiora, sed sola ejus genera singulorum. Hoc, inquam, fieri potest non solum illegitimè ex ordinata loquentis phantasia, sed etiam quandoquè legitimè servata tota Juris forma; si videlicet ex qualitate prædicati, vel alia locutionis circumstantia quavis audiens istam loquentis intentionem ac limitationem satis possit intelligere.

DUBIUM V.

De suppositione confusa, seu disjuncta.

30. **H**æc passim definitur hoc modo: Est usurpatio vocis pro suis denominatis vel inferioribus disjunctim per conjunctionem disjunctivam disjunctim sumptam enumerandis. Verb. grat. cum dico, *Aliquis equus requiritur ad equitandum, vellem habere aliquem Episcopatum, omnis homo est animal.* Itæ voces, *equus, Episcopatum, animal*, accipiuntur disjunctim: accipiuntur quippe pro suis inferioribus disjunctim enumerandis. Dum namque di-

X

co.

co. *Vellem habere aliquem Episcopatum*, sensus non est, quod vellem habere Coloniensem, vel quod vellem habere Iprensensem, vel quod vellem habere Paterbonensem, &c. sed quod vellem habere aliquem, vel hunc, vel illum, vel istum: non querendo aliquem determinatè in individuo, sed solummodo vagè ac in confuso. Et hinc hæc suppositio vocatur confusa: Quia videlicet vocem non supponit pro aliquo suo inferiori determinato, sed pro omnibus vagè ac confusè sumptis.

31. *Ex quibus omnibus patet*: Quod hæc quatuor suppositionis personalis communis species inter se distinguantur ac specificentur non penes significata, pro quibus vocem communem supponunt; sed penes modum enumerandi significata, pro quibus vocem supponunt: *Ratio est clara*: Quia omnes hæc quatuor suppositiones vocem communem supponunt pro eisdem planè significatis; diverso tamen modo enumerandis: ut hactenus dictum & ostensum est. Ergo hæc suppositiones non possunt distingui ac specificari penes significata, sed penes modum enumerandi significata, pro quibus vocem communem supponunt. *Patet consequenter*. Quia specierum specificatio desumi debet, non penes id, in quo conveniunt, sed penes id, in quo disconveniunt: atqui hæc quatuor suppositionum species conveniunt planè in significatis, pro quibus supponunt, & disconveniunt in modo enumerandi illa: ergo earum specificatio desumi debet, non penes significata, sed penes modum enumerandi.

32. Dixi sapiens, harum subjectum esse vocem communem: est, inquam, omnis & sola vox communis subjectum omnium harum quatuor suppositionum: sive sit universalis, sive singularis, id nihil refert; dummodo sit communis, id satis est. Itaque omnes hæc quatuor suppositiones habent locum in voce *Deus*, non minus, quam in voce *animal*, *homo*, aliave simili voce universali. V. g. in hac propositione, *Deus est sapiens*, accipitur copulativè. In hac, *Deus est incarnatus*, accipitur disjunctivè. In hac, *Deus est trinus*, *Deus est Trinitas*, accipitur copulativè. In hac, *Mediator*, ac *Redemptor generis humani debuit esse Deus*, accipitur disjunctim. Hoc tamen adverte ex Ariminensi diversis in locis, præsertim in 1. dist. 4. quæst. 1. Quod voci *Deus* non possunt præfigi signum omnis vel aliquis; neque dicere licitum est, *Omnis Deus est sapiens*, *aliquis Deus est incarnatus*; sed dicendum est: *Omne suppositum, quod est Deus, est sapiens*, *aliquod suppositum, quod est Deus, est incarnatum*, &c.

33. Etiam pro hac suppositione nullas assigno regulas, nisi hanc unicam generalem: Quotiescumque subjectum propositionis affirmativæ accipitur copulativè, tunc ejus prædicatum accipitur disjunctim. V. g. in his, *Homo est animal*, *omnis homo est albus*, prædicata accipiuntur confusè. *Ratio est clara*: Quia supponi confusè est supponi pro omnibus suis inferioribus disjunctim enumerandis: atqui prædicatum universalis affirmationis semper accipitur pro suis inferioribus disjunctim enumerandis: ergo semper supponi-

tur confusè. *Prob. min.* Quia tunc prædicatum affirmatum accipitur pro suis inferioribus disjunctim enumerandis, quando nullum ejus inferius seorsim ac divisim sumptum potest affirmari de subjecto, sed solum omnia simul sumpta confusè enumerata: atqui hoc contingit in omni prædicato universalis affirmationis: ergo omne illud prædicatum supponitur pro omnibus suis inferioribus disjunctim enumerandis.

DISPUTATIO XVII.

De quibusdam aliis vocum suppositionibus copulam prædicationis respicientibus.

DUBIUM I.

De Ampliatione, ejusque speciebus.

I. **A**mpliatio physica ac realis est alicujus rei extensio ad occupandum majorem locum. Sic dicimus ampliari vestem, ampliari aulam, &c. Ampliatio Logica, de qua hic nobis agendum est, est extensio vocis ad significanda plura significata, quam antea significabat. Hæc dividitur in ampliacionem temporum, & ampliacionem suppositorum. Ampliatio suppositorum est extensio vocis ad significanda plura inferiora, vel denominata, quam antea significabat: v. g. si primò dicam, *Duo homines sunt docti*, & postea dicam, *Omnis homines sunt docti*, in secunda propositione amplio vocem *homo* ampliacione suppositorum: quia à significatione duorum inferiorum extendo illam ad significationem omnium omnino inferiorum suorum. Ampliatio temporum est extensio seu usurpatio vocis ad significandum significatum suum existere pro pluribus temporum differentiis, quam exigit principalis copula propositionis. V. g. in hac propositione, *Homo est animal*, vox *homo* ampliatur ampliacione temporum: usurpatur enim non tantum ad significandum hominem: qui est tempore præfenti, ut exigit principalis copula propositionis; sed etiam ad significandum hominem omnem, qui fuit tempore præterito, qui erit tempore futuro, & qui esse potest in tempore possibili: facitque propositio hunc sensum: *Homo, qui est, qui fuit, qui erit, qui esse potest, est animal*. Et de hac ampliacione ad tempora hic loquemur: illa enim intelligitur, dum de ampliacione Logica loquimur sine addito.

2. Inter duas autem hæc ampliaciones sunt quædam discrimina. *Primum est*: Quod ampliatio temporum locum habeat in solis enuntiationibus; at verò ampliatio suppositorum tam in orationibus non-enunciativis, quam in enunciativis locum habet. *Prima pars est clara*: Quia ampliatio temporum est extensio seu usurpatio vocis ad significandum significatum suum existere pro pluribus temporum differen-

tiis, quam exigit principalis copula propositionis: adeoque ampliatio temporum locum habet in solis orationibus copula constantibus. Atqui solæ enunciationses sunt orationes copula constantes: ergo ampliatio temporum habere potest locum in solis enunciationsibus. *Clara quoque est altera pars*: Quia ampliatio suppositorum est extensio seu usurpatio vocis ad significanda plura denominata seu inferiora, quam antea significabat: atqui hæc extensio fieri potest in quavis oratione: non in sola enunciatione: ergo ampliatio suppositorum habere potest locum in quavis oratione. *Probatur minor*: Quia sicut quando dico, *Uterque homo est doctus*, & *omnis homo est doctus*, in propositione secunda amplio vocem *homo* ampliacione suppositorum; sic eadem ampliacione illam amplio, quando dico, *Uterque homo doctus*, & *omnis homo doctus*.

3. *Alterum discrimen est*: Quod suppositorum ampliatio est vera species acceptionis personalis; at verò ampliatio temporum est suppositio quædam diversa (non quidem in re, sed in modo significandi & concipiendi) ab acceptione simplici, materiali, & personali. *Prima pars patet*: Quia suppositio personalis est usurpatio vocis pro suis inferioribus seu denominatis: adeoque omne illud, quod est usurpatio & usurpatio vocis pro suis inferioribus aut denominatis, est species quædam suppositionis personalis. Atqui ampliatio suppositorum est usurpatio vocis pro suis inferioribus vel denominatis: ergo est species suppositionis personalis. *Alter pars etiam patet*: Quia suppositio materialis supponit vocem pro seipsa; simplex supponit illam pro solo suo significato primario: personalis verò illam supponit pro significatis suis secundariis. At verò ampliatio temporum supponit vocem ad significanda tempora, quibus significatum ejus existit: ergo ampliatio hæc est quædam suppositio vocis diversa ab illis tribus.

4. Est, inquam, suppositio quædam diversa ab istis tribus, non quidem realiter, sed solo connotato, & ratione; seu in solo modo concipiendi, & significandi. Ampliatio quippe temporum identificatur quandoque suppositioni materiali, quandoque simplici, quandoque personali: quandoque copulativè, quandoque disjunctivè, &c. pro diversa occurrentia materiæ. Ampliatio enim temporum habere potest locum in omnibus tribus suppositionum generibus: vox enim extendi & usurpari potest, non solum ad significandum suum significatum primarium secundarium, sed etiam ad significandum seipsam existere pro pluribus temporum differentiis, quam exigit principalis copula propositionis. Hinc ampliatio, quæ fit in suppositione materiali, simplici, vel personali: sive potius ampliatio, quæ est in voce materialiter, simpliciter, vel personaliter accepta, identificatur suppositioni materiali, simplici, vel personali. *Ratio est*: Quia suppositio personalis est prolatio vocis simul cum intentione significandi significata ejus secundaria; ampliatio verò vocis personaliter acceptæ est prolatio vocis simul cum intentione significandi significata ejus secundaria existere in pluribus temporum differentiis, quam exigit co-

pula propositionis: atqui neque hæc prolationes, neque hæc intentiones distinguuntur realiter: ergo etiam ampliatio & suppositio vocis personalis realiter non distinguuntur. Quod non differant prolationes, est clarum: Quia prolatio vocis idem est, quod productio vocis; adeoque distinguitur penes disfunctionem vocis: & per consequens sicut est eadem vox ampliata, & personaliter accepta; sic etiam est eadem prolatio vocis ampliata ac personaliter acceptæ. Quod neque istæ intentiones differant, etiam est clarum: Quia potest loquens eadem volitione, eodemque actu velle significare significata secundaria vocis à se prolata, ac simul eorum existentiam pro pluribus temporum differentiis, quam exigit copula propositionis.

5. Pro intelligenda ampliacionis divisione, novisse oportet: Quod Summulistæ quinque assignant temporum differentias: tres reales, & duas artificiales. Reales sunt tempus præfens, præteritum, & futurum; artificiales verò sunt possibile & imaginarium. Hæc duo tempora vocantur tempora artificialia, quia res in illis realiter, ac verè non existunt, sed inventa solummodo sunt ab Artis Summulistæ Professoribus ad explicandos multos conceptus, quos de rebus formamus, qui per sola tempora realia non possunt satis commodè explicari. Tempus possibile vocatur illud, in quo existunt res, quæ neque sunt, neque fuerunt, neque erunt, tamen esse possunt. V. g. tempus, in quo existit alter mundus. Tempus imaginarium vocatur illud, in quo existunt res, quæ nec sunt, nec fuerunt, nec erunt, nec esse possunt, possunt tamen fingi & concipi. V. g. tempus, in quo existit chymera. Hoc posito. Ampliatio ordinariè assignatur quintuplex: videlicet ampliatio ad tempus præfens & præteritum: ad præfens & futurum: ad præfens, præteritum, & futurum: ad præfens, præteritum, futurum, ac possibile: & ad præfens, præteritum, futurum, possibile, ac imaginabile.

6. Quidam hic agglomerant magnum regularum numerum. Sed nescio cui fini: nam à tempore, quo ego in scholis versor, nunquam de illis in exercitio scholastico mentionem fieri audivi. Taceo ergo & calamum sisto. Est tamen una regula scitu & explicatu digna, quam quandoque in scholastico exercitio nominari contingit. *Regula est hæc*: Subjectum cujuscumque propositionis necessariè ampliatur ad quatuor temporum differentias, præfens, præteritum, futurum & possibile. Ita ampliatur subjecta harum propositionum, *Homo est animal*, *homo est risibilis*. Faciuntque hunc sensum: *Homo, qui est, qui fuit, qui erit, & qui esse potest, est animal, est risibilis*. *Ratio regulæ est*: Quia subjectum cujuscumque prædicationis affirmativæ ampliatur ad omnia ista tempora, pro quibus illi convenit significatum formale prædicati: atqui in propositione quavis necessaria significatum formale prædicati convenit subjecto pro quatuor illis temporibus: ergo subjectum ejus ampliatur ad quatuor ista tempora. *Minor clara est intelligenti terminus*: minor probatur: Quia significatum formale prædicati, quod convenit semper, & ubique, quodque

nunquam potest non convenire, convenit, subiecto suo in omnibus illis quatuor temporibus: atqui significatum formale prædicati necessarii convenit semper & ubique, neque potest subiecto suo non convenire: ergo convenit in omnibus illis quatuor temporibus. *Probat minor*: Quia significatum formale prædicati à subiecto planè inseparabile, planèque identificatum nunquam potest subiecto non convenire: atqui significatum formale prædicati necessarii est subiecto suo realiter identificatum: ut dicam infra. Ergo nunquam potest suo subiecto non convenire.

DUBIUM II.

De Distractioe, & Statu Logico.

7. **D**istractio moralis seu Ethica est averfio mentis ab opere agendo, cui deberet attendere, & conversio ejus ad opus: aut rem quandam impertinentem: sic etiam Distractio Logica est averfio vocis à tempore copulæ debito, & conversio ejus ad tempus impertinens, & à significatione copulæ alienum. Est, inquam, nihil aliud, quam usurpacio vocis ad significandum significatum suum existens pro alio tempore, quam importetur per copulam propositionis principalem. V. g. cum dico, *Cæci vident, muti loquuntur, mortui vivunt, &c.* omnia ista subiecta distraherent, habentque distractionem: usurpantur enim ibi ad significandum aliquod significatum alterius temporis, quam sit principalis copula propositionis. Usurpantur quippe ad significandum significatum temporis præteriti, cum copula propositionis sit temporis præsentis. Nam ista subiecta *mutus, cæcus, mortuus* non significant cæcos, mutos, aut mortuos temporis præsentis, sed temporis præteriti: faciuntque hunc sensum. Homines, qui fuerant mortui, surdi, muti, cæci, modò vivunt, audiunt, vident, loquuntur. Dividiturque distractio in distractionem à tempore præteriti, à tempore præterito, & à tempore futuro.

8. Status Logicus nihil est aliud, quam usurpacio vocis ad significandum significatum suum existens pro tempore per principalem copulam importato. Undè status est quasi quid medium inter distractionem ac ampliationem: nam ampliatio significationem subiecti ultra significationem copulæ extendit, distractio subiecti significationem à significatione copulæ avertit, & distrahit; at verò status Logicus significationem subiecti, ad significationem copulæ coarctat & affigit. V. g. in hac propositione, *Petrus est albus*, vox *Petrus* habet statum: accipitur enim pro Petro temporis præsentis juxta exigentiam copulæ propositionis. Facitque hunc sensum: *Petrus*, qui modò est, est albus. Dividitur status sicut distractio, in statum pro tempore præteriti, pro tempore præterito, ac in statum pro tempore futuro. Formare eorum exempla ac definitiones, facile est.

9. Pleraque illa, quæ dixi de ampliatione,

locum etiam habent in statu, & distractione. Itaque status & distractio sunt verè vocum suppositiones. *Ratio est*: Quia suppositio est applicatio vocis ad significandum: atqui distractio & status sunt applicatio & positio vocis in contextu orationis ad significandum: sunt quippe positio vocis in orationis contextu ad significandum significatum suum existere pro tempore ad significationem copulæ accommodato vel discommodo. Ergo sunt vera vocum suppositio. In suo præciso conceptu neque sunt suppositio materialis, neque simplex, neque personalis; aut in re identificantur quandoque suppositioni materiali, quandoque simplici, quandoque personali; V. g. in hac propositione, *Cæci vident*, distractio vocis *cæci* identificatur cum ejusdem vocis suppositione personali. *Ratio est*: Quia suppositio personalis est prolatio vocis cum intentione significandi ejus significata secundaria; distractio verò est prolatio ejusdem vocis cum intentione significandi significata ejus secundaria existere pro alio tempore, quam exigit propositionis copula: atqui hæc duæ intentiones sibi mutuo identificantur: ut dixi dub. I. Ergo vocis distractio & vocis personalis suppositio sibi mutuo realiter identificantur. Eodem modo loquendum est de aliis suppositionum generibus ad distractionem, ac etiam ad statum comparatis.

10. Ex quibus omnibus patet, cur supra in titulo hujus disp. dixerim, ampliationem, statum, ac distractionem esse vocum suppositiones respicientes propositionis copulam. *Ratio, inquam, hujus est*: Quia omnis dependens respicit illud, à quo dependet; atqui ampliatio, status, & distractio dependent à copula propositionis: ergo respiciunt copulam propositionis, adeoque sunt suppositiones respicientes copulam propositionis. *Probat minor*: Quia dependere ab aliquo est non posse esse sine aliquo: atqui status, distractio, & ampliatio esse non possunt sine copula propositionis; ut factis patet ex eorum definitionibus: ergo etiam dependent à copula propositionis. In quo differunt ab omni alia vocis suppositione: Nam omnia suppositionis genera, omnesque ejus species, item appellatio & determinatio, esse, & fieri possunt sine copula extra propositionem; ut patet consideranti. De his omnibus vide plura apud Laurentium Gyffene.

DISPUTATIO XVIII.

De aliis vocum suppositionibus copulam non respicientibus.

HÆ sunt appellatio & determinatio. Quibus diutius & longius inhærendum est, quam statui distractioni, & ampliationi inhæsum fuit. Sunt enim hæ magis ordinariæ, magisque scitu necessariæ: cum ex earum cognitione pendeat solutio multarum difficultatum, & Philosophicarum, & Theologicarum. Quod verò hæ copulam non respiciant,

factis patebit ex earum definitionibus, aliisque dicendis.

DUBIUM I.

De natura Appellationis Logicæ.

SECTIO I.

Quid sit Appellatio Logica?

1. **D**ico appellatio Logica: Quia non in Jure, sed in Summulis Logicæ præambulis modò versor. Appellatio ergo Logica definitur hoc modo: Est applicatio significati formalis unius vocis supra significatum alterius. Sive in concreto: Appellare est significatum formale unius vocis applicare supra significatum alterius. Unde appellatio est duplex: Activa videlicet & passiva. Activa tenet se ex parte vocis appellantis; nihilque est aliud, quam activa applicatio & positio; qua una vox significatum suum formale ponit & applicat supra significatum vocis alterius. Sive in concreto, Vocem appellare nihil est aliud, quam unam vocem ponere & applicare significatum suum formale supra significatum vocis alterius. Appellatio passiva tenet se ex parte vocis appellatæ; nihilque est aliud, quam passio seu receptio, qua una vox supra significatum suum recipit, ac quasi patitur significatum formale alterius. Sive in concreto, Unam vocem ab alia appellari nihil est aliud, quam unam vocem supra significatum suum recipere, & quasi pati significatum formale alterius vocis; V. g. cum dico, *Homo est doctus*, in voce *doctus* est appellatio activa; in voce verò *homo* est appellatio passiva: sive vox *doctus* appellat vocem *homo*, & vox *homo* appellatur à voce *doctus*: Quia videlicet vox *doctus* ponit & applicat suum formale significatum, videlicet doctrinam, supra significatum vocis *homo*, videlicet supra naturam humanam; facitque propositio hunc sensum: *Homo* est habens doctrinam sibi applicatam, ac in se positam.

2. Dixi in definitione, *Appellatio est applicatio significati formalis unius vocis supra significatum alterius vocis*: Non addendo *supra significatum formale alterius vocis*. Quia id nullatenus debet addi: nec enim ad appellationem requiritur, ut una vox ponat significatum suum formale supra significatum formale alterius; dummodo ponat supra alterius vocis significatum, sive formale, sive materiale, id parum refert: uti patebit ex dicendis. Immo aliqui volunt ad appellationem in genere ne quidem requiri, ut una vox ponat significatum formale suum supra significatum alterius vocis; sed solummodo, ut illud ponat vel supra aliam vocem, vel supra significatum alterius vocis. Adeoque dicunt definitionem jam à me datam non esse adæquatam, neque convertibilem. *Et probant hoc modo*. Potest dari appellatio, quæ non sit applicatio significati formalis unius vocis supra significatum alterius vocis: ergo illa definitio non est convertibilis cum suo definito. *Probat minor antecedens*: Quia

Christ. Lupi Opera Tom. XII.

in hac propositione, *homo est nomen*, vel *homo est dissillabum*, sit vera appellatio: ibi enim vox *nomen* ponit suum formale significatum supra aliud. Atqui non ponit ibi suum formale significatum supra aliud alterius vocis significatum; sed supra aliam vocem: ergo potest dari vera appellatio, quæ non comprehendatur ista nostra definitione; quæque non sit positio significati formalis unius vocis supra significatum alterius vocis: adeoque appellatio sumpta in genere, ut adæquatè & convertibiliter definiatur, definiri debet hoc modo: Est positio significati formalis unius vocis supra aliud. *Id est*: Vel supra aliam vocem, vel supra aliud alterius vocis significatum. *Probat minor*: Quia prædicatum propositionis semper ponit significatum suum formale supra aliud, pro quo supponitur subiectum: atqui in præfata propositione vox subiecta *homo* non supponitur pro suo significato; sed pro seipsa: ergo etiam vox prædicata *nomen* suum formale significatum ponit, non supra significatum vocis *homo*, sed supra ipsam vocem *homo*.

3. Argumentum hoc non est contemnendum; efficax enim est: neque video, quid illi cum fundamento possit responderi. Probo itaque hanc definitionem. *Appellatio in genere est positio significati formalis unius vocis supra aliud*. Per aliam intelligendo vel aliud significatum, vel aliam vocem. Neque dici potest, quod appellatio essentialiter sit positio significati supra significatum. Hoc, inquam, excipite fingitur, non verò cum ratione dicitur: Quia oportet philosophari de appellatione, sicut philosophamur de prædicatione: omnis enim prædicatio, saltem affirmativa, est vera appellatio. Atqui prædicatio non debet esse positio significati supra significatum; sed solummodo positio significati supra aliud: videlicet vel supra significatum vel supra vocem: nam, uti omnibus notum est, prædicationum subiecta supponuntur quandoque formaliter, quandoque materialiter: Ergo eodem modo philosophandum est de appellatione.

SECTIO II.

Qualitates requisitæ in voce appellante, & in voce appellata.

4. **H**inc appellatio Logica non potest fieri in unica voce, sed necessario requirit voces plures: quarum una vocatur vox appellans, alia vocatur vox appellata. Vox appellans est illa quæ ponit suum formale significatum supra aliam vocem, vel supra alterius vocis significatum. Vox appellata est illa quæ recipit supra se, vel supra suum significatum, significatum alterius vocis. Vox appellata nullas requirit certas qualitates, sed esse potest significativa, non significativa, abstracta, concreta, &c. *Est ratio est clara*: Quia vox appellata est illa, quæ supra se, vel supra suum significatum recipit significatum formale alterius vocis: atqui id pati potest omnis omnino vox: tam non-significativa, quam significativa: ut facile patebit consideranti, & exempla inducere volenti. Ergo omnis omnino vox potest appellari;

ri, & esse vox appellata: adeoque vox appellata nullas requirit certas qualitates.

5. Attamen, si vox appellata fuerit significativa, ac in orationis contextu significativè posita, debet esse substantiva, vel certè substantivata: itaque voces adiectivæ adiectivè sumptæ non possunt appellari, neque esse voces appellatæ. Ita Scotus in 1. *dist. 12. quæst. 1.* Ubi dicit inter duo adiectiva addita sibi mutuo neutrum determinare aliud, sed ambo determinare aliquid tertium substantivum. Ubi per 7. *determinare* Scotus intelligit appellare: multi enim antiqui Philosophi & Theologi inter determinationem, & appellationem non distinxerunt, sicut distinguimus modò, sed illa inter se confuderant, ac pro eisdem habuerunt. *Ratio mei dicti est:* Quia vocem aliquam significativam appellari est illam significativam formale alterius vocis recipere supra significativam suam: atqui sicut unum accidens nequit in se recipere aliud accidens, sic etiam unum adiectivum nequit supra suum significativum recipere significativum alterius adiectivi: ergo unum adiectivum nequit appellari ab alio, neque esse vox appellata: adeoque vox appellata, quando est significativa, & significativè sumpta, debet esse substantiva, vel certè substantivata. Scotus hanc rationem proponit hoc modo: Appellari est vocis appellantis dependentiam terminare: atqui unum adiectivum nequit terminare dependentiam alterius, sed omnis dependentia adiectivi terminari debet ad aliquod substantivum: ergo vox appellata non potest esse adiectiva, sed esse debet substantiva. *Probat minor:* Quia omne dependens non potest terminari ad aliud eadem dependentia dependens, sed necessariò terminari debet ad aliud sua dependentia independentem: atqui duo adiectiva dependent eadem dependentia: ergo unum non potest terminare dependentiam alterius; sed utriusque dependentia terminari debet ad aliquod substantivum, quod est ista dependentia independentem.

6. In voce appellante communiter requiruntur has qualitates. Ut sit vox significativa concreta. Potest esse tam substantiva, quam adiectiva: ut patebit in exemplis infra adducendis. Non potest esse abstracta; sed planè necessariò est concreta. *Ratio est:* Quia vox appellans est illa, quæ suum formale significativum ponit supra aliud: adeoque vox appellans debet esse vox habens significativum; & quidem significativum formale. Atqui vox habens significativum est vox significativa; & vox habens significativum formale est vox concreta: sola quippe concreta vox habet significativum formale & materiale. Ergo vox appellans debet esse vox significativa concreta. Sed hoc mihi non placet: Jam enim dixi, omnem prædicationem esse appellationem, omnemque vocem prædicatam; sive sit concreta, sive abstracta, esse vocem appellantem: adeoque loquendo consequenter

7. *Dico:* Vocem appellantem posse esse tam abstractam, quam concretam; verb. grat. in his prædicationibus, *Albedo est color, humanitas est rationalitas, &c.* Ista prædicata abstracta sunt

voces appellantes. *Ratio est:* Quia in definitione vocis appellantis, & appellationis non oportet superstitiosum esse, neque per significativum formale intelligere significativum formale præcisissimè sumptum; sed intelligere oportet significativum vocis principale. Ut definitio faciat hunc sensum: Vox appellans est illa, cuius principale significativum ponitur supra aliud: adeoque omnis vox habens significativum principale ponibile supra aliud esse potest vox appellans. Atqui voces abstractæ habent significativum principalia ponibilia supra aliud: uti patet in præfatis prædicatis. Ergo possunt esse voces appellantes. *Probat minor:* Quia significativum ponibile supra aliud est significativum affirmabile de alio: etenim quid aliud foret? Atqui voces abstractæ habent significativum principalia affirmabilia de aliquo: uti est in comperito. Ergo habent significativum principalia ponibilia supra aliud. Ergo appellare valent, ac esse voces appellantes.

8. *Præterea dico:* Vocem appellantem non debere esse significativam, sed posse esse non significativam; v. g. in hac propositione, *Hæc blisri est blisri*, prædicatum *blisri*, quod est vox non-significativa, est vox appellans. Adeoque appellatio activa in voce sibi subjecta nullas omninò requirit qualitates, aut dispositiones; sed habere potest locum in quacumque, & qualicumque voce. *Ratio est:* Quia, ut jam dixi, vox appellans solummodò esse debet vox habens principale significativum ponibile supra aliud: atqui vox *blisri*, aliæque similes voces non-significativæ habent significativum principale ponibile supra aliud: ergo possunt esse voces appellantes. *Probat minor:* Quia vox *blisri*, omnisque omninò alia vox significativa & non-significativa significat suum superius, suamque speciem: atqui species vocis est quid in orationis contextu ponibile supra aliud: ergo etiam voces non-significativæ habent significativum principale ponibile supra aliud. Vide quæ dixi *disp. 5. dub. 2.*

9. *Ex quibus omnibus patet:* Quidnam in re sit appellatio, tam passiva, quam activa; & quomodo inter se distinguantur. Appellatio enim est vera species suppositionis: appellatio quidem activa est suppositio vocis appellantis; passiva verò est suppositio quædam vocis appellatæ. *Ratio est:* Quia suppositio est prolatio vocis cum intentione significandi: atqui utraque appellatio est prolatio vocis appellantis & appellatæ cum intentione significandi: ergo utraque appellatio est vera suppositio. *Pate minor:* Quia appellatio activa nihil est aliud, quam prolatio vocis appellantis cum intentione significandi significativum ejus formale inexistere alicui alteri; appellatio verò passiva nihil est aliud, quam prolatio vocis appellatæ cum intentione significandi, quod ipsi, vel ipsius significato inexistat significativum formale vocis appellantis: ergo utraque hæc appellatio nihil est aliud, quam vocis prolatio, & significandi intentio. *Pate antecedens:* Quia appellatio activa est propositio significati formalis unius vocis supra aliud; appellatio verò passiva

est receptio significati formalis alterius vocis supra se, vel supra suum significativum: atqui hæc nihil sunt, nec esse possunt aliud, quam prolatio duorum vocum cum intentione significandi, quod significativum formale unius inexistat alteri voci, vel alterius vocis significato: per istam enim intentionem dicitur una vox significativum suum formale supra aliam ponere, & alia significativum formale alterius supra se recipere. Ergo, &c. Adeoque appellatio, tam activa, quam passiva, est vera vocis suæ suppositio.

SECTIO III.

Alia quedam de appellatione.

10. **T**Ria adhuc supersunt dubiola. *Primum est:* Quomodo appellatio activa & passiva distinguantur? *Secundum est:* An appellatio sit suppositio personalis, simplex, vel materialis? *Tertium est:* Quomodo sese habeant appellatio & propositio; seu prædicatio? *Ad primum dico:* Hæc appellationes in aliquo sui realiter distingui, in aliquo realiter identificari. Appellatio quippe, ut jam dixi, dicitur duo: videlicet vocum appellantis & appellatæ prolationem, cum quadam significandi intentione: in prolatione realiter distinguuntur; in intentione verò significandi realiter identificantur. *Ratio est clara:* Quia appellatio passiva importat prolationem vocis appellatæ; appellatio verò activa importat prolationem vocis appellantis: atqui, sicut vox appellans & vox appellata differunt realiter, ita quoque differunt earum prolationes; ergo ex parte prolationis hæc duæ appellationes differunt realiter. *Sic etiam ratio alterius est clara:* Quia appellatio activa dicit intentionem significandi, quod significativum formale vocis appellantis inexistat vel voci appellatæ; vel significato ejus; appellatio verò passiva dicit intentionem significandi, quod voci appellatæ, vel ejus significato inexistat significativum formale vocis appellantis: atqui hæc duæ intentiones non aliter differunt, quam via Colonia Moguntiam, & via Moguntia Coloniam: ergo hæc duæ appellationes in ista intentione non distinguuntur, sed realiter identificantur.

11. Ad secundum respondeo eo modo, quo respondi *disp. 17.* de Ampliatione, Statu & Distractione. *Dico ergo:* Quod sub conceptu Appellatio neque sit suppositio simplex, neque materialis, neque personalis; sed est quædam suppositio à tribus illis diversa: ut planum est examinanti singularum definitiones. At verò loquendo prout res sese habet à partem rei, appellatio aliquandò est suppositio simplex, aliquandò personalis, aliquandò materialis; v. g. cum dico, *Homo est animal*, tam appellatio activa vocis *animal*, quam passiva vocis *homo*, est suppositio personalis. Cum dico, *Blisri est blisri*, utraque appellatio est suppositio materialis: Cum verò dico, *Homo est species*, appellatio passiva subjecti est suppositio simplex; appellatio verò activa prædicati est suppositio persona-

lis. Cum verò dico, *Homo est nomen*, appellatio passiva subjecti est suppositio materialis; at verò appellatio activa prædicati est suppositio personalis. Quæ omnia clara & manifesta sunt ex dictis tum hac, tum *disp. præced.*

12. *Ad tertium dico:* Quod appellatio comparari possit vel cum prædicatione in genere, vel cum prædicatione affirmativa, vel cum prædicatione negativa. Cum prædicatione affirmativa habet se ut magis communis: nam quidem omnis affirmatio est appellatio, non tamen è contra omnis appellatio est affirmatio: appellationes quippe fieri possunt non solum in prædicationibus, sed etiam in orationibus non-enuntiativis; v. g. cum dico, *Homo albus, homo doctus, animal rationale*, in istis orationibus semper est appellatio vocis posterioris supra priorem. Cum prædicatione negativa habet se ut repugnans: Nam, ut mihi videtur, appellatio fieri nequit in prædicatione negativa: in prædicatione, inquam, negativa nequit prædicatum appellare supra subjectum. *Ratio est:* Quia appellatio est applicatio significati formalis unius vocis supra significativum alterius vocis: adeoque tunc prædicatum appellat supra subjectum, quando significativum formale prædicati applicatur, & ponitur supra significativum subjecti. Atqui in prædicatione negativa significativum formale prædicati non ponitur, neque applicatur supra significativum subjecti; sed tollitur, ac removetur ab eo: ergo in prædicatione negativa prædicatum nequit appellare supra subjectum. *Deinde:* Unam vocem supra aliam appellare est unam vocem significare suum formale significativum inexistere vel alteri voci, vel significato alterius vocis: atqui in prædicatione negativa prædicatum non significat suum formale significativum inexistere subjecto; sed significat illud abesse, & remotum esse à subjecto: ergo in prædicatione negativa prædicatum nequit appellare supra subjectum.

13. *Dico, Prædicatum nequit appellare supra subjectum:* quia in prædicatione negativa inter voces ejusdem extremi una potest appellare supra aliam; v. g. cum dico, *Petrus non est homo albus*, vox *albus* appellat supra vocem *homo*. Item cum dico, *Equus non est animal rationale*, vel *Animal rationale non est equus*, vox *rationalis* appellat supra vocem *animal*. Cum ergo dico, quod in prædicatione negativa nequeat fieri appellatio, nec una vox appellare supra aliam; intelligi debet hoc sensu: In prædicatione negativa dari non potest appellatio prædicati supra subjectum. Appellatio verò comparata cum prædicatione in communi, est excedens & excessiva: multæ quippe appellationes non sunt prædicationes; & è contra multæ prædicationes, omnes videlicet negativæ, non sunt appellationes. Ex quo habes, quod omne prædicatum prædicationis affirmativæ sit vox appellans; omne verò ejus subjectum sit vox à prædicato suo appellata.

14. Huc usque de appellationis essentia. Divisiones ejus fingi possunt variæ: unica est nobis necessaria, & in scholis valde ordinaria, sine cujus perfecta cognitione ne Theologiam

inchoes, nisi in multis propositionibus Divinam Trinitatem, ac Incarnationem concernentibus turpissimè errare desideres. *Diviso est hæc*: Dividitur appellatio in materialem & formalem. Appellatio materialis est applicatio significati formalis unius vocis supra significatum materiale alterius vocis; verb. grat. cum dico, *Album est dulce*, vox *dulce* appellat supra vocem *album* appellatione materiali: quia vox *dulce* suum formale significatum ponit & applicat, ac inexistere significat lacti, quod est significatum materiale vocis *album*. Appellatio formalis est applicatio significati formalis unius vocis supra significatum formale alterius; v. gr. cum dico, *Aristoteles fuit magnus philosophus*, vox *magnus* appellat supra vocem *philosophus* appellatione formali: quia suum formale significatum ponit, applicat, ac inexistere significat significato formali vocis *philosophus*, videlicet philosophiæ; facitque hunc sensum: Aristoteles habuit magnam philosophiam. In intellectu harum appellationum latet magna pars subtilitatis philosophicæ. Sed, ut locum habeant, vox appellata (non autem appellans) esse debet concreta, habens significatum formale cum materiali.

DUBIUM II.

Regule quædam pro dignoscenda appellatione formali & materiali.

SECTIO I.

Prima & secunda Regula.

15. **R**egula prima fit hæc: Quando vox concreta prædicatione essentiali, vel necessaria prædicatur de alia voce concreta, tunc prædicatum appellat supra subjectum appellatione formali simul & materiali; v. g. in hisce prædicationibus, *Homo est animal*, *homo est visibilis*, &c. est formalis, simul & materialis appellatio prædicati supra subjectum. Quod fiat appellatio materialis, probatur: Quia tunc fit appellatio materialis prædicati supra subjectum, quando significatum formale prædicati affirmatur, & significatur inexistere significato materiali subjecti: atqui in prædicationibus concretorum essentialibus significatum formale prædicati inexistit, ac inexistere significatur, & affirmatur materiali significato subjecti: ergo in talibus prædicationibus fit appellatio materialis prædicati supra subjectum. Minor evidens est inductione exemplorum allatorum, aliorumque similium. *Major verò probatur*: Quia appellatio est applicatio seu positio significati formalis vocis appellantis supra significatum vocis appellatæ: adeoque tunc prædicatum appellat supra subjectum appellatione materiali, quando significatum formale prædicati applicatur, ac ponitur supra significatum materiale subjecti. Atqui ponere seu applicare significatum formale prædicati supra significatum materiale subjecti nihil est aliud, quam affirmare seu significare, quod significatum formale prædicati quadret & inexistat significato materiali subjecti: etenim quid foret aliud? Ergo toties fit ap-

pellatio materialis prædicati supra subjectum, quoties significatum formale prædicati affirmatur, & significatur inexistere significato materiali subjecti.

16. Quod in talibus prædicationibus quoque fiat formalis appellatio prædicati supra subjectum, etiam probatur: Quia tunc fit appellatio formalis, quando significatum formale unius vocis significatur quadrare & inexistere significato formali alterius vocis: atqui in omni prædicatione necessaria significatum formale prædicati quadrat, ac inexistit, ac quadrare & inexistere significatur & affirmatur significato formali subjecti: ergo in tali prædicatione prædicatum appellat supra subjectum appellatione formali. *Major jam probata est; minor verò potest fieri clara per inductionem*; v. g. cum dico, *Homo est animal*, vel *homo est visibilis*, animalitas & visibilitas, quæ sunt significata formalia prædicati, inexistunt, ac inexistere affirmantur, non tantum humanitatis supposito, quod est significatum materiale vocis *homo*; sed etiam humanitati, quæ est significatum formale: & per consequens in ista propositione affirmatur non solummodo, quod homo habeat animalitatem & visibilitatem sibi inexistentem; sed etiam quod humanitas habeat illas. Ergo in istis, aliisque similibus propositionibus significatum formale prædicati inexistit, ac inexistere affirmatur non solummodo materiali, sed etiam formali significato subjecti.

17. *Dices*: Vox appellans debet posse affirmari & prædicari de significato vocis appellatæ, supra quod appellat: atqui in dicta propositione, *Homo est animal*, vox *animal* non potest affirmari & prædicari de significato formali vocis *homo*: nec enim dicere possumus. *Humanitas est animal*. Ergo in ista, aliisque similibus propositionibus non fit formalis appellatio prædicati supra subjectum. *Patet major*: Quia appellare est significare & affirmare significatum formale unius vocis inexistere significato alterius: ergo vox appellans debet posse prædicari & affirmari de significato vocis appellatæ, supra quod appellat. *Resp. negando majorem*: Hoc quidem ordinariè & sæpè fit; non tamen est necessarium. *Ad probationem nego consequ.* Quia, ut probatio ipsa assumit, appellare non est vocem appellantem simpliciter affirmare de significato vocis appellatæ, supra quod appellat; sed est solum formale significatum vocis appellantis, sive est vocem appellantem secundum solum suum significatum formale affirmare de significato vocis appellatæ, supra quod appellat: ergo licet sæpè possit, non tamen debet vox appellans semper posse prædicari de significato vocis appellatæ, supra quod appellat. *Probatur consequ.* Quia voces concretæ non semper possunt affirmari de illis subjectis, de quibus affirmari possunt sola earum significata formalia: ut clarum est, & infra pluribus dicam. Atqui ad appellationem non requiritur, ut tota vox appellans secundum utrumque suum significatum, neque ut secundum significatum suum materiale; sed solummodo ut secundum significatum suum formale affirmetur de significato vocis

vocis appellatæ, supra quod appellat: ergo non requiritur, ut vox appellans de isto vocis appellatæ significato affirmari possit. Est ergo hæc regula universalissimè vera nullam patiens exceptionem.

18. *Regula secunda fit hæc*: Quando concretum accidentale prædicatione accidentali prædicatur de suo subjecto etiam concretim expresso, verb. grat. quando dicimus, *Homo est albus*, *homo est offensus*, *homo audit*, *currit*, &c. prædicatum appellat supra subjectum appellatione materiali & formali simul. Quod appellet appellatione materiali, probatur. Quia tunc est appellatio materialis, quando significatum formale vocis appellanti inexistit, ac inexistere affirmatur & significatur materiali significato vocis appellatæ: atqui in istis propositionibus significatum formale prædicati inexistit, ac inexistere affirmatur materiali significato subjecti: cum enim dico, *Homo est albus*, albedo formaliter significata per vocem *albus* inexistit, ac inexistere significatur & affirmatur supposito humano, tamen aliter significatur per vocem *homo*. Ergo in ista, aliisque similibus prædicationibus fit materialis appellatio prædicati supra suum subjectum

19. Quod quoque fiat appellatio formalis, etiam probatur: Quia tunc prædicatum appellat supra subjectum appellatione formali, quando significatum formale prædicati inexistit, ac inexistere significatur significato formali subjecti: atqui in hisce nostris prædicationibus hoc fit: ergo fit formalis appellatio prædicati supra subjectum. *Probatur minor*: Quia in hac v. gr. prædicatione, *Homo est albus*, subjecti formale significatum est humanitas, significatum verò formale prædicati est albedo: atqui albedo inexistit, ac inexistere affirmatur, non soli humanitati supposito; sed etiam ipsi humanitati: ergo in ista prædicatione significatum formale prædicati inexistit, ac inexistere affirmatur formali significato subjecti. *Patet minor*: Quia illud, quod inexistit parti essentiali humanitatis, hoc inexistit humanitati: atqui albedo inexistit materiæ primæ, quæ est pars essentialis humanitatis: ergo inexistit humanitati.

SECTIO II.

Tertia & quarta Regula.

20. **R**egula tertia fit hæc: Quando plures ejusdem suppositi, sed diversi subjecti formæ concretim expressæ de sese mutuo prædicantur, tunc appellatio est solummodo materialis, non verò formalis; verb. grat. auditio & visio sunt formæ ejusdem suppositi humani; diversi tamen subjecti: nam (ut vult communis opinio, de qua dicam in libris de anima) auditio est in tympano auris; visio verò est in tunica retiformi oculi. Similiter visio & intellectio sunt formæ ejusdem suppositi humani; diversi tamen subjecti: Si ergo has, aliasque similes formas concretim exprimas, & sic de sese mutuo prædices, ac di-

cas, *Audiens est videns*, *videns est intelligens*, &c. facies solum appellationem materialem prædicati supra subjectum. Quod fiat ibi appellatio materialis, est clarum: Quia tunc prædicatum appellat materialiter supra suum subjectum, quando significatum ejus formale inexistit, ac inexistere affirmatur materiali significato subjecti: atqui in istis propositionibus hoc fit: nam visio, quæ est significatum formale prædicati *videns*, inexistere significatur supposito humano, quod est significatum materiale subjecti *audiens*. Ergo in istis, aliisque similibus prædicationibus prædicatum appellat materialiter supra subjectum.

21. Quod verò prædicatum non appellet formaliter, est æquè clarum: Quia tunc prædicatum appellat formaliter supra suum subjectum, quando significatum formale prædicati inexistit, ac inexistere affirmatur significato formali subjecti: atqui in hisce propositionibus id nequaquam fit: ergo non fit appellatio formalis à prædicato supra subjectum. *Probatur minor*: Quia verb. grat. in hac prædicatione, *Videns est intelligens*, significatum formale subjecti est visio; formale verò significatum prædicati est intellectio: atqui intellectio non inexistit visioni, neque illi inexistere affirmatur, aut affirmari potest: neque dicere possumus, *Visio est intelligens*. Ergo in ista, aliisque similibus prædicationibus significatum formale prædicati non inexistit, neque inexistere affirmatur significato formali subjecti: adeoque non fit appellatio formalis.

22. *Regula quarta esse potest hæc*: Quando plures ejusdem suppositi, ejusdemque subjecti formæ concretim expressæ de sese mutuo prædicantur, ordinariè est appellatio materialis simul & formalis; verb. grat. albedo, & dulcedo, item anima & forma carnis, item albedo & quantitas sunt formæ ejusdem suppositi, ejusdemque subjecti: Nam albedo & dulcedo in lacte, anima & forma carnis in homine, quantitas & albedo in pariete, &c. sunt subjectæ non solum in eodem supposito, sed etiam in eadem suppositi parte: in eadem, inquam, parte materiæ. Si itaque hæc formas concretim exprimas, ac de sese mutuo prædices, ac dicas, *Album est dulce*, *animatum est carneum*, *carneum est animatum*, *album est quantum*, *quantum est album*, &c. Omnia ista prædicata appellant supra ista subjecta appellatione materiali, & formali simul. Quod appellent appellatione materiali, est planum & clarum: probarique facile potest applicando argumentum jam factum sæpius.

23. Quod verò appellent appellatione formali, hoc opus, hic labor est. Negant omnes uno ore: Ego tamen semper putavi certum & clarum. *Probatur ergo*: Quia tunc prædicatum supra suum subjectum appellat formaliter, quando significatum ejus formale quadrat, ac quadrare significatur formali significato subjecti: atqui hoc totum fit in istis propositionibus: ergo fit appellatio formalis. *Probatur minor*: Quia in istis prædicationibus significatum formale prædicati est dulcedo, & anima; significatum verò formale subjecti est albedo & forma

ma carnea : atqui dulcedo quadrat non foli fupposito lactis ; fed etiam albedini in lactis fupposito fuppositæ ; ac fubjectæ : ergo in iftis prædicationibus fignificatum formale prædicati quadrat , ac quadrare fignificatur tam formali , quam materiali fignificato fubjecti . *Probatur minor* : Quia omnis forma , quæ concretim expreffa quadrat , ac affirmari poteft de alia ejuſdem fubjecti forma expreffa abſtractim , ita quadrare , ac affirmari etiam poteft de eadem expreffa concretim : atqui dulcedo & forma carnea , quæ funt fignificata formalia vocum *dulce & carneum* , concretim expreffæ quadrare , ac affirmari poſſunt de albedine & anima abſtractim expreffis : dicendo , *Albedo eſt dulcis , anima eſt carnea* , &c. Ergo eadem dulcedo , eademque forma carnea concretim expreffæ quadrare , ac affirmari etiam poſſunt de eadem albedine , eademque anima concretim expreffis : dicendo , *Album eſt dulce , animatum eſt carneum* . Ergo in iftis propoſitionibus dulcedo & forma carnea quadrat , ac quadrare affirmantur non folis fuppositis lactis & hominis ; fed etiam ipſi lactis albedini , ipſique fuppositi humani animæ : atque adeo fit appellatio non ſolum materialis ; fed etiam formalis . Major eſt clara , oftendique facile poteſt per inductionem , v. gr. quidquid concretim expreffum affirmatur de humanitate , animalitate , rationalitate , &c. etiam affirmatur de animali , homine , rationali , &c. Ergo generaliter quidquid concretim expreffum affirmatur de aliqua forma abſtractim expreffa , affirmari etiam poteſt de eadem concretim expreffa . Minor verò eſt valdè controverſa : quam multis probabo inferius .

24. Dixi , *Quidquid concretim expreffum , ſive omnis forma , quæ concretim expreffa affirmatur de alia forma abſtractim expreffa , affirmari quoque poteſt de eadem concretim expreffa* . Dixi inquam , *Quidquid concretim expreffum , &c.* Quia non omnis forma , quæ abſtractim expreffa quadrare & affirmari poteſt de alia forma abſtractim expreffa , affirmari poteſt de eadem expreffa concretim : Non enim benè dicimus , *Homo eſt animalitas aut rationalitas* , ſicut bene dicimus , *humanitas eſt animalitas , aut rationalitas* . Dixi etiam , *Quidquid concretim expreffum affirmari poteſt de aliqua forma abſtractim expreffa , affirmari quoque poteſt de eadem expreffa concretim* : Quia fervari debet hic ordo : non enim quidquid concretim expreffum affirmatur de aliqua forma expreffa abſtractim . Nec enim bene dicimus , *Humanitas eſt animal* , licet benè dicimus , *Homo eſt animal* . De quibus omnibus plura inferius .

SECTIO III.

*Examinatur alia quedam appellatio-
nis regula .*

25. **Q**uintam regulam assignant communiter *Dialectici hanc* : Cum voces fignificantes numerum cardinalem tribuuntur vocibus concretis adjectivè fignificantibus , appellantur fuper illas ſola appellatio materiali v. gr.

cum dicimus , *Vidi tres albos* , vox *tres* appellat fupra vocem *albos* appellatione materiali tantum ; facitque hunc ſenſum : *Vidi tres habentes albedinem* . Cum verò tribuuntur vocibus concretis ſubſtantivè fignificantibus , appellantur fupra illas appellatione formali . Hinc falſa , ac hæretica eſt propoſitio : *Pater , Filius , & Spiritus Sanctus funt tres Dii* . Quia vox *tres* appellat , ac trinitatem à ſe formaliter fignificat ponit non ſuper Deitatis ſupposita ; fed fupra ipſam Deitatem à voce *Dii* de formali fignificatam : adeoque facit appellationem formalem , ac hunc ſenſum : *In divinis funt tres Deitates* . Quod hæreticum eſt .

26. Sumitur hæc regula ex Sancto Thoma 3. part. quæſt. 3. art. 6. ad 1. Et 1. part. quæſt. 39. art. 3. per totum . Et ex Cajetano ibidem : ſequunturque moderni Philoſophi , ac Theologi communiter . *Probat Sanctus Thomas regulam hoc modo* : Quia termini numerales appellantur fupra fignificatum principale vocis , cui tribuuntur : atqui voces concretæ adjectivæ pro fignificato ſuo principali habent ſuppositum ſeu ſubjectum ; voces verò concretæ ſubſtantivæ pro fignificato ſuo principali habent formam ſuppositam : ergo cum voces ſeu termini numerales tribuuntur his vocibus , faciunt formalem ; cum verò tribuuntur iſtis , faciunt appellationem materiale . Hinc ſi eadem albedo informaret tria ſubjecta , verb. grat. tres homines ; rectè dicerentur ibi eſſe tria alba : quia forent tria albedinem habentia ſupposita . Non tamen dici poſſunt tres Dii , licet ſint tria Deitatem habentia ſupposita : quia non funt tres Deitates .

27. Magna apud me ſemper & ubique eſt Auctoritas & Reverentia Sancti Thomæ : interim tamen hæc in parte non poſſum illi adhære . Dico ergo , quod termini numerales , ſive tribuantur vocibus concretis adjectivis , ſive ſubſtantivis , ſemper & ubique fupra illas appellantur ſola appellatione materiali , non verò appellatione formali . Ita Gabriel in 3. diſt. 1. q. 2. art. 3. dub. 4. ad 2. Aliique Nominales communiter . *Et probo* : Quia appellare appellatione materiali eſt vocem appellantem ponere ſuum formale fignificatum ſuper fignificatum materiale vocis appellatæ : atqui termini numerales , quando tribuuntur vocibus concretis , ſive adjectivis , ſive ſubſtantivis , ſuum formale fignificatum applicant , ac quadrare fignificant , non earum fignificato formalia ; fed ſoli materiali : ergo appellantur fupra illas ſolummodo materialiter , ac nullo modo formaliter . *Probatur minor* : Quia termini numerales ponunt ſuum formale fignificatum ſupra fignificatum rectum vocis concretæ , quam appellantur : atqui in omnino omnino voce concreta , ſive ſubſtantiva , ſive adjectiva , fignificatum rectum eſt fignificatum materiale : nam , ut fupra de voce concreta agens dixi , fignificatum rectum & materiale cujuſcumque vocis concretæ eſt ſubjectum , vel ſuppositum formæ principaliter fignificatæ . Ergo termini numerales fupra formale fignificatum ſemper ponunt ſupra fignificatum materiale vocis concretæ , cui tribuuntur . *Major eſt clara* : Quia omnino vox appellans , de-

terminans , vel modificans aliam ponit formale fignificatum ſupra illius fignificatum rectum : idque verum eſt ſive ponantur in eodem , ſive in diverſis propoſitionis extremis . Ergo etiam termini numerales ponunt , ac ponere debent ſuum formale fignificatum ſupra fignificatum rectum concretæ , cui tribuuntur .

28. *Et confirmatur* : Quia termini numerales appellantur , ac ſuum formale fignificatum applicant ſupra illud fignificatum concretæ , ad cujuſ multiplicationem concreta multiplicantur ; ut nemo negabit : fupra quod enim aliud appellarent ? Atqui concreta , tam ſubſtantialia , quam accidentalia , tam ſubſtantiva quam adjectiva , multiplicantur , non ad multiplicationem formæ ſubjectatæ vel ſuppositatæ ; fed ad ſolam multiplicationem ſubjectorum vel ſuppositorum : verb. grat. homines , artifices , alba , ſimiliaque alia concreta non multiplicantur ad multiplicationem humanitatum ; artium , & albedinum ; fed ad ſolam multiplicationem ſuppositorum aut ſubjectorum humanitatem , artem , & albedinem ſuppositantium vel ſubjectantium . Ergo termini numerales , quibuſcumque , ac qualibuſcumque concretis tribuantur , nunquam appellantur fupra formam ; fed ſemper fupra ſubjectum vel ſuppositum : adeoque appellantur ſemper appellatione materiali , nunquam formali . *Probatur minor* : Quia concrete multiplicantur multiplicato ſuo fignificato recto : verb. gr. homines multiplicantur multiplicato recto fignificato vocis *homo* : hoc quis neget ? Atqui fignificatum rectum & materiale cujuſcumque , ac qualiſcumque concretæ non eſt forma ; fed formæ ſubjectum vel ſuppositum : ut dixi fupra . Ergo concreta omnia omnino multiplicantur non ad multiplicationem formæ , fed ad multiplicationem ſubjecti vel ſuppositi . Scio à quibuſdam negari minorem , ac dici , quod concreta ſubſtantiva in recto fignificant , non ſuppositum , fed formam ſuppositam : At de hoc dixi fatiſ fupra agens de voce concreta .

29. Neque ratio Divi Thomæ aliquid probat . *Neganda quippe eſt illius major & minor* . *Major hæc eſt* : Termini numerales ponunt ſuum fignificatum formale ſupra fignificatum principale vocis , cui tribuuntur . *Minor verò eſt hæc* : Atqui voces concretæ adjectivæ pro principali ſuo fignificato habent ſubjectum vel ſuppositum formæ . Utraque , inquam , hæc propoſitio eſt neganda : Minor quidem , quia in quavis voce concreta , ſine adjectiva ſeu ſubſtantiva , verb. gr. in vocibus , *Homo , Deus , artifex , albus , doctus , &c.* fignificatum principale eſt earum fignificatum obliquum & formale : atqui fignificatum formale non eſt ſubjectum vel ſuppositum , fed forma ſubjectata vel ſuppositata ; ut clarum eſt : quis enim neget albedinem & artem eſſe fignificata formalia , ac principalia vocum *albus & artifex* ? Ergo fignificatum vocis concretæ principale non eſt ſubjectum , fed forma . Neque poteſt , aut debet hic diſtingui inter concreta adjectiva & ſubſtantiva : quia omnium eſt eadem planè , ac pariformis ratio .

30. *Neganda ſimiliter eſt major* : Quia , ſi termini numerales appellantur fupra vocis appellatæ

fignificatum principale , in his propoſitionibus , *Vidi tres artifices , vidi tria alba , &c.* termini numerales *tres & tria* , appellarentur fupra artes , & albedines , facerentque hunc ſenſum : *Vidi tres artes , & tres albedines* . Atqui conſequens hoc abſurdum eſt , & contra Sanctum Thomam ; ergo & antecedens . *Probatur ſequela majoris* : Quia iſti termini numerales appellare debent fupra fignificata principalia vocum *albus & artifex* : atqui harum vocum fignificata formalia & principalia funt ars & albedo : ergo , ſi termini numerales appellare debent fupra fignificatum principale , in iſtis propoſitionibus appellare debent fupra artem , ac albedinem .

SECTIO IV.

Quedam hujus regulæ corollaria .

31. **E**X hac regula ſequitur primò : Falſam ac malam eſſe hanc communem regulam : Ad multiplicationem concretæ adjectivæ requiritur , ac ſufficit ſola multiplicatio ſubjecti ; at verò ad multiplicationem concretæ ſubſtantivæ requiritur multiplicatio tam formæ quam ſubjecti ; verb. grat. concreta ſubſtantiva funt *homo & Deus* : ut ergo dicantur plures Dii , vel plures homines , debent eſſe plures Deitates , pluresque humanitates ; ac etiam plura plurium Deitatum ac humanitatum ſupposita . Nihil hæc regula eſt in modernis ſcholis communis . Interim tamen , ſalva pace magnorum Theologorum hanc regulam adſtruentium , dico illam eſſe malam & vitioſam . Nam hæc in parte concreta adjectiva & ſubſtantiva ejuſdem Juris funt , eodem Jure reguntur , eademque regula regulantur : & ad multiplicationem tam horum , quam iſtorum impertinens eſt multiplicatio formæ , ac ſolius ſubjecti multiplicatio eſt neceſſaria . *Probatur* : Quia *homo , equus , brutum , animal , &c.* funt concreta ſubſtantialia ſubſtantiva : atqui hæc multiplicantur ad ſolam multiplicationem ſuppositi , neque requirunt multiplicationem formæ : pone quippe eandem humanitatem , equitatem , animalitatem , &c. in tribus ſuppositari creatis vel increatis ſuppositis , verè erunt tres homines , tres equi , tria animalia , &c. Ergo concreta ſubſtantiva ad ſui multiplicationem non requirunt multiplicationem ſubjecti ſimul & formæ ; fed ſolius ſubjecti , uti requirunt adjectiva . *Probatur minor* : Quia homines , equi , & animalia multiplicantur ad multiplicationem illius , quod verè , realiter , ac in recto eſt homo , equus , & animal : atqui id , quod verè , realiter , ac in recto eſt homo , equus , animal , non eſt humanitas , equinitas , animalitas ; fed eſt humanitatis , equinitatis animalitatis ſuppositum : ut dixi fupra de voce concreta agens , & infra adhuc dicam . Ergo homines , equi , animalia non multiplicantur , neque ad ſui multiplicationem requirunt multiplicationem formæ ; fed ſolius ſuppositi . *Et ratio à priori eſt* : Quia , ut ſect. 3. dixi , ad multiplicationem cujuſcumque & qualiſcumque concretæ requiritur ſola multiplicatio ſignificati recti : atqui concreta ſubſtantiva in recto fignificant ſolum ſubjectum vel ſuppo-

suppositum; ergo ad multiplicationem concreti substantivi non requiritur multiplicatio formæ; sed multiplicatio subiecti vel suppositi.

32. *Sequitur secundò*: Si eadem humanitas assumeretur à tribus personis divinis, deberent dici tres homines, ut jam dixi: si verò idem suppositum assumeret tres humanitates, unam Romæ, alteram Colonæ, tertiam Goræ, deberet dici unus homo; non verò tres homines. *Ratio est*: Quia non possunt multiplicari concreta, nisi multiplicato significato suo recto: atqui in dicto casu quidem foret multiplicatum significatum obliquum, non tamen significatum rectum vocis homo: ergo deberet dici unus homo, non tres homines. *Patet minor*: Quia rectum significatum vocis homo est suppositum: atqui in dicto casu quidem multiplicantur humanitates, non tamen humanitatum supposita: ergo multiplicatur quidem significatum vocis homo obliquum, non tamen significatum ejus rectum. Vide Gabrielem tota questione supra citata. *Et ratio ulterior est*: Quia homo est suppositum habens in se humanitatem: atqui in priori casu forent tria habentia humanitatem supposita; in casu verò posteriori foret unicum habens humanitatem vel humanitates suppositum: ergo in casu priori forent homines tres; in casu posteriori non forent nisi homo unus.

33. *Sequitur tertio*: Cur idem homo habens tres artes, vel tres scientias dicatur unus sciens, & unus artifex, & non possit vocari tres scientes, aut tres artifices. *Ratio, inquam, hujus est*: Quia non multiplicatur artifices, nisi quando multiplicatur significatum rectum vocis artifex: atqui significatum ejus rectum non est ars, sed homo habens artem: ergo unus homo tres habens artes nequit dici tres artifices, sed dici debet unus artifex. Unde, si tres homines haberent eandem numero artem, scientiam, vel albedinem, vocari deberent tres artifices, tres scientes, tres albi; non verò unus artifex, unus sciens, unus albus. *Ratio est eadem*: Quia licet tunc non multiplicetur significatum obliquum; multiplicatur tamen significatum rectum vocis artifex, sciens, albus: quod satis est ad multiplicationem totius concreti. Fitque hic sensus: Sunt tria supposita habentia albedinem, qui verus est.

34. *Dices*: Multiplicata forma multiplicantur composita: atqui artifex est compositum ex homine & arte; ex homine tamquam ex subiecto, ex arte tamquam ex forma: ergo multiplicatis artibus multiplicantur artifices: ergo, ubi sunt tres artes, sunt tres artifices. *Respondent quidam distinguendo majorem*: Multiplicata forma substantiali multiplicantur composita substantialia: sic verum est. Multiplicata forma accidentali multiplicantur composita accidentalia: sic falsum est. Sed major est universalissimè vera, & distinctio nihil facit ad rem. Quia forma accidentalis ita per omnia se habet ad compositum suum accidentale, sicut forma substantialis se habet ad suum compositum substantiale: atqui hæc multiplicat compositum: cur ergo non & illa? Et sanè mirum foret, compositum ex lacte & albedine non esse diversum, saltem ina-

dæquate, à composito ex eodem lacte & dulcedine. De quo aliquid dixi supra disp. 10. dub. 1.

35. *Resp. ergo negando consequ.* Quia, ut multiplicentur homines, aut scientes, aut artifices, non sufficit multiplicari composita humana, scientifica, vel artificialia; sed debent insuper multiplicari supposita, quæ hujusmodi composita in se sustentent. Nam si duæ, vel plures humanitates suppositarentur in eodem supposito, ibi essent plura diversa composita, non forent tamen plures homines; sed unicus homo: quia non forent plura supposita, sed unicum suppositum. Similiter ergo, licet plures diversæ ejusdem hominis artes aut scientiæ faciant cum illo plura accidentaliter composita, non possunt tamen dici plures scientes; neque plures artifices: quia non sunt plura supposita. *Cujus ratio à priori est*: Quia non multiplicantur concreta, nisi multiplicato significato suo recto: atqui significatum rectum vocis concretæ sciens non est scientia, neque compositum ex homine & scientia; sed est suppositum habens scientiam: ergo, ut dicantur plures scientes, impertinens est multiplicatio scientiarum, vel compositorum ex homine & scientia; sed attendi debet sola multiplicatio suppositorum. Unde hic notari debet quoddam discrimen inter vocem concretam substantialem & accidentalem: Nam vox substantialis in obliquo significat compositum substantiale; in recto verò significat istius compositi suppositum; v. g. vox homo in obliquo significat humanitatem, quæ quoddam substantiale physicum compositum est; in recto verò suppositum, seu personam istius compositi significat. At verò vox, albus, sciens, doctus, aliæque similes voces concretæ accidentales in obliquo non significant totum accidentale compositum, neque in recto aliquid speciale istius compositi suppositum; sed in obliquo significant solam compositi accidentalis formam, & in recto suppositum, cum quo forma in obliquo significata accidentale compositum componit; verb. grat. vox sciens in obliquo non significat compositum ex homine & scientia; sed solam scientiam: hominem verò significat in recto.

36. Neque mirari quis debet, quod dicam in eodem supposito reperiri posse plura composita: adeoque ad multiplicationem compositorum non sequi multiplicationem suppositorum. Hoc quippe verum est non solum de compositis accidentalibus, sed etiam de substantialibus. Nam verb. grat. Ego sum unicus homo, & unicum suppositum: atqui ramen in me sunt plura composita, tam substantialia, quam accidentalia, quorum aliqua distinguuntur inadæquate, aliqua distinguuntur etiam adæquate: ergo in eodem supposito esse possunt plura composita, etiam substantialia, etiam adæquate distincta. De compositis accidentalibus est clarum: in me enim est compositum ex anima & intellectu, ex oculo & visione, ex manu & calore, &c. Quæ sunt composita accidentalia adæquate distincta: ut notum est intelligenti terminos. De compositis substantialibus est æque clarum in meis principiis: Quia in me est compositum ex materia & forma carnis, ex materia & forma

offis,

offis, ex materia, & forma nervi, &c. Atqui hæc sunt composita substantialia adæquate distincta: ergo in eodem supposito esse possunt plura composita substantialia adæquate distincta. De quo latissimè in Physica.

SECTIO V.

Solutio quarundam objectionum contra sectionem tertiam & quartam militantium.

37. **O** *Blitces primo*: Si ad multiplicationem concreti sufficeret sola multiplicatio significati recti, deberent dici tres Dii: confitens absurdum, ac hæreticum est: ergo & antecedens. *Probatur sequela majoris*: Quia, si ad multiplicationem solius significati recti sequatur multiplicatio totius concreti, tot debent esse Dii, quot sunt significata recta vocis Deus: atqui hæc significata sunt tria: ergo, si ad multiplicationem totius concreti sufficiat multiplicatio solius significati recti, debent dici tres Dii. *Patet minor*: Quia significatum rectum vocis Deus est Deitatis in obliquo significatæ suppositum: atqui illa supposita sunt tria: ergo significata recta vocis Deus sunt tria. *Respondendo negando sequelam majoris, & distinguendo majorem probationis*: Tot debent esse Dii, quot sunt significata recta proxima vocis Deus: sic concedo. Quot sunt significata recta remota: sic planè nego. Concreta enim non multiplicantur ad multiplicationem significati recti remoti; sed ad multiplicationem significati recti proximi. At verò significatum rectum proximum vocis Deus non sunt tria supposita, sive tria substantia incommunicabilia relativa; sed est subsistens communicabile absolute: quod in Divinis non est trinum, sed unicum: ideoque non sunt tres Dii, sed unicus solummodò Deus. Magna namque differentia est inter vocem Deus, & alias voces concretas substantivas, verb. grat. voces; Homo, equus, brutum, animal, &c. Quia hæc in recto significant suppositum immediatè, ideoque multiplicatis suppositis multiplicantur homines, equi, bruta, animalia, &c. quantumvis non multiplicentur formæ suppositæ. At verò vox Deus in recto immediatè non significat suppositum: sed subsistens in Deitate absolute: adeoque non multiplicatur Dii ad multiplicationem suppositorum, sed ad solam multiplicationem hujus subsistentis absolute, quod in Divinis unicum est, ideoque etiam unicus Deus. Vide quæ dixi supra disp. 8. dub. 6. sect. 4.

38. *Ex quo patet*: Cur tam rectè dicamus in divinis esse tres æternos, tres immensos, tres omnipotentes, tres sapientes, &c. quam etiam esse unum æternum, unum immensum, unum omnipotentem, unum sapientem, &c. Quod utraque modò rectè loquamur, & utraque phrasia Canonica & Catholica sit, patet ex omnibus Theologis, ac etiam Sanctis Patribus utroque modo loquentibus. Nam & Sanctus Athanasius in suo Symbolo, utroque locutus est modo: primò dicens, Unus immensus, non tres immensi, unus æternus, non tres æterni, & postea subdens,

Christi. Lupi Opera Tom. XII.

Omnes tres personæ coeternæ sunt, & coequales. Utraque ergo hæc phrasia legitima est, ac Canonica. Cujus rationem passim assignant hæc: Quia ista concreta aliquando capiuntur adjectivè, aliquando substantivè: quando adjectivè capiuntur, dici possunt tres sapientes: quando vero capiuntur substantivè, dici debet unus sapiens, non tres sapientes. Rationem putant esse hæc: Quia ad multiplicationem concreti adjectivi requiritur, & sufficit sola multiplicatio subiecti, seu suppositi; at vero ad multiplicationem concreti substantivi requiritur tam formæ, quam suppositi multiplicatio: atqui in Divinis multiplicantur supposita sapientiam, æternitatem, &c. suppositantia; non tamen multiplicatur sapientia, æternitas, &c. in istis suppositis suppositata: ergo, si vox sapiens capiatur adjectivè, in divinis dici poterunt tres sapientes; at vero, si substantivè capiatur, dici debet unus sapiens. Sed hæc ratio nihil probat: Quia, ut jam ostendi ad multiplicationem concreti cunctumque, & qualificumque, sive adjectivi, sive substantivi, nullo modo requiritur multiplicatio formæ significatæ in obliquo; sed sola multiplicatio subiecti, vel suppositi significati in recto: adeoque sive vox sapiens capiatur substantivè, sive adjectivè, si multiplicetur ejus significatum rectum, poterunt in divinis dici tres sapientes, æterni, &c.

39. *Ratio ergo utriusque hujus phrasæ, ac locutionis est hæc: Quia hæc concretæ voces, sapiens, æternus, immensus, &c. ad Deum applicatæ quandoque in recto significant supposita, quandoque absolute subsistens. Cum ita sumuntur, ut in recto significant supposita, tunc dici possunt tres sapientes, tres æterni, &c. Cum verò ita sumuntur, ut in recto subsistens absolute significant, dici debet unicus sapiens, unicus æternus, &c. Nam concreta multiplicantur multiplicato suo significato recto: atqui hæc concreta ad Deum applicata quandoque ita sumuntur, ut eorum significatum rectum multiplicetur, quandoque ita, ut illud non multiplicetur: multiplicantur quippe divina supposita, non verò subsistens absolute. Ergo pro diversâ hæc horum concretorum acceptione, dici possunt quandoque tres sapientes, quandoque dici debet unus sapiens. Desumitur hæc ratio ex Symbolo Sancti Athanasii: Athanasius quippe per totum suum de Sanctissima Trinitate tractatum usque ad versiculum, Et in hac Trinitate nihil prius, aut posterius, &c. semper dicit, unus sapiens, unus æternus, unus immensus, &c. sicut dixerat unus Deus. Adeoque omnia illa concreta appellare facit supra vocem Deus: adeoque in recto idem, quod significat vox Deus, significare; vox quippe appellans, & vox appellata in recto significare debent idem. At verò in isto versiculo dicens, Hæc tres personæ sunt sibi coequales, & coeternæ, hæc concreta pluralia supra vocem personæ appellare fecit, & in recto idem cum illa significare: adeoque ex mente & contextu Sancti Athanasii omnino habetur, quod illa concreta ad Deum applicata quandoque ita sumuntur, ut in recto significant significatum rectum vocis Deus, quandoque ita, ut in recto significant signi-*

Y

signi-

significatum rectum vocis persona, adeoque quod eorum significatum rectum quandoque plurificetur, quandoque non plurificetur.

40. *Et hujus acceptationis ratio à priori est*: Quia concreta accidentalialia, vel quasi accidentalialia, sive substantialia, sine adjectiva sint, in recto proximè ac immediatè significant omne illud; cui inexistit eorum significatum formale: atqui hæc concreta, *sapiens, justus, immensus, æternus, &c.* etiam ad Deum applicata, licet non sint verè accidentalialia, sed verè substantialia, sunt tamen quasi accidentalialia: sunt, inquam, accidentalialia, non quidem ob rem significatam, sed ob modum significandi. Eorum quippe prima impositio, ac originaria & quasi nativa significatio est esse concretum accidentaliale: quem originarium significandi modum retinent, etiam dum applicantur ad Deum. Ergo in recto proximè ac immediatè significant omne illud, cui inexistit eorum significatum formale. Atqui eorum formale significatum inexistit tam substantiæ absolute, quam etiam substantiæ relativis: uti clarum est. Ergò in recto proximè & immediatè significant tam hæc, quam illud.

41. Neque hoc argumentum applicari potest ad vocem *Deus*, & dici, quod vox *Deus* in recto etiam immediatè significet supposita, simul & subsistens absolutum, cum ejus formale significatum inexistat tam suppositis, quam subsistenti absolute. Hoc, inquam, dici nequaquam potest. Quia significatio, & significandi modus vocis *Deus* est planè diversus à significandi modo istorum concretorum. Vox quippe *Deus* non est concretum accidentaliale; sed est concretum substantivum: adeoque in recto significat immediatè & proximè illud subsistens, per quod subsistit significatum ejus formale: atqui vocis *Deus* significatum formale non subsistit per personas, aut personalitates: subsistit quidem in personis & personalitatibus, non tamen per illas: ut tradit elegantè Joannes Rada *Tom. 3. controvers. 2.* Sed subsistit per subsistens, seu per subsistentiam absolute: ergo etiam in recto proximè & immediatè non significat supposita; sed subsistens absolute. Vide *disp. 8. jam citatam.*

42. *Obiicit secundò*: Si ad multiplicationem concreti substantivi requiratur, ac sufficiat sola multiplicatio immediati significati recti, jam in divinis dici poterunt tres creatores: item Pater & Filius dici poterunt duo Spiratores, ac duo principia Spiritus Sancti: consequens absurdum est, ac hæreticum: utpote expressè damnatum in *Cap. fidei. De summa Trinit. in 6.* Ac contra omnium Theologorum, ac SS. Patrum phrasim ac loquendi modum, admittentium quidem in Divinis tres creantes, & duos spirantes; ac principiantes; non verò tres creatores, neque duos spiratores, neque duo principia. Ergo etiam absurdum ac hæreticum est istud antecedens. *Sequitur majoris patet*: Quia hæc concreta, *creator, principium, spirator*, in recto significant immediatè suppositum: ergo si ad plurificationem concreti substantivi sufficiat sola plurificatio proximi significati recti, poterunt in Divinis dici tres creatores, duo principia, ac duo spiratores. Argumentum hoc valdè difficile est: adeoque

diversi diversimodè ad illud respondent.

43. Gabriel in *1. disp. 12. quest. 1. art. 2.* & Occam ibidem, negant sequelam majoris, & antecedens probationis; dicuntque vocem *Spirator*, & vocem *principium* in recto non significare immediatè supposita, sed subsistens quoddam commune Patri & Filio, ex communi essentia & communi activa spiratione constitutum: quod subsistens, quia in Divinis non plurificatur, ideò neque plurificantur Spiratores, neque principia Spiritus Sancti. Philosophantur ergo hi de voce *Spirator*, sicut nos philosophati sumus de voce *Deus*. Sicut enim apud nos vox *Deus* in recto significat immediatè subsistens commune omnibus tribus personis ex communi essentia, & communi subsistentia constitutum; sic apud illos vox *Spirator* in recto significat immediatè subsistens soli Patri & Filio commune, ex communi essentia, & communi illis activa spiratione, quæ aliqua subsistentia est, constitutum. Speculatio hæc elegans est, & facilis: sed non vera. Vox quippe *Spirator* in recto immediatè significat Patris & Filii supposita: non verò hoc commune subsistens. *Cujus rei ratio breviter est*: Quia vox *Spirator* in recto immediatè significat illud subsistens, a quo exit Spiritus Sanctus, & spiratio passiva, ac productio ejus: atqui productio Spiritus Sancti immediatè exit à supposito Filii & Patris; non autem ab hoc subsistente absolute: ergo etiam vox *Spirator* in recto significat illa supposita immediatè; non verò illud commune subsistens. *Patet minor*: Quia productio Spiritus Sancti est origo & actio notionalis: atqui origines & actiones notionales egrediuntur immediatè à suppositis: ergo productio Spiritus Sancti exit immediatè à suppositis Patris, & Filii. De quò plura Theologus.

44. *Resp. ergo negando minorem*: Et dico cum Gregorio Ariminensi in *1. disp. 12. quest. 1.* Gerardo Senensi in *1. disp. 12. quest. 1. art. 3. num. 7.* & cum Eximio ac Clarissimo Viro Gabriele Fosco, Sacræ Theol. Doctore, ac Professore, necnon celeberrimi ac doctissimi nostri Gymnasii Bononiensis Regente dignissimo, qui hoc ipsum Bononiæ anno 1638. 25. Novembris in festo Sanctæ Catharinæ publicè sustinuit. Dico ergò, sine ullo periculo erroris in Divinis posse dici tres Creatores, duo Spiritus Sancti Principia; ac duos Spiratores. Quod, inquam, tribus istis Ordinis nostri clarissimis Magistris placuit, mihi nullo modo potest displicere. Nam Sanctus Hilarius 2. *de trinitate*, Patrem & Filium vocat Spiritus Sancti Auctores, quare dici non possent Spiratores. Possunt sanè dici omnino. Item S. Augustinus in sermone quodam de verbis Domini, vel de verbis Apostoli (locum diu quæsi, sed invenire non potui: interim in fide boni viri mihi credas) Augustinus Filium & Spiritum Sanctum vocat Patris cooperatores: si cooperatores, quare vocari non possunt creatores, spiratores, &c. *Et ratio est*: Quia nullus mihi falsificabit hanc propositionem: Ad multiplicationem qualiscumque concreti requiritur, ac sufficit sola multiplicatio immediati significati recti: atqui

atqui significatum rectum immediatum vocis *spirator* est suppositum; quod in Deo multiplicatur: ergo etiam multiplicari potest *Spirator*, ac dici duo Spiratores. Quod ipsum etiam asserit Durandus, ac etiam ipse Sanctus Thomas in *1. disp. 11. Et 29. art. ult.*

45. Neque etiam obest definitio *Cap. fidei. Quia Capitulum istud solummodo definire & docere intendit, quod Pater & Filius non spirent Spiritum Sanctum duabus spirationibus, neque duabus virtutibus seu principis spirativis; sed planè eadem.* Definitio ergo Capituli intelligi debet de principis quo, non de principis quod. Capitulum enim damnat Hæreticos, Patris & Filii substantiam, ac virtutem spirativam separantes; non verò docet modum loquendi Grammaticum, vel Summisticum. De quò plura Theologus. Interim tamen ob periculum malevoli, vel incauti intellectus, Divinæ Personæ ordinariè dicuntur unus Creator, unus *Spirator*; non tres Creatores, aut duo Spiratores.

DUBIUM III.

De Determinatione Logica, ejusque speciebus.

SECTIO I.

Explicatur natura determinationis in communi.

46. **S**icut supra distinximus vocem appellentem, & vocem appellatam, item appellationem activam & passivam; sic hic distingui debet vox determinans: & vox determinata, item determinatio activa & passiva. Determinatio quippe, & appellatio sunt affectiones vocis, quæ non possunt habere locum in unica voce; sed pro suo subjecto essentialiter requirunt ad minus duas voces. De appellatione est clarum: Quia appellatio est applicatio significati formalis unius vocis supra significatum alterius: quæ applicatio fieri nequit, nisi inter duas ad minus voces; ut ex terminis est manifestum. De determinatione verò facilè patebit ex iis, quæ hoc dubio sunt à me dicenda. In quo differunt hæc duæ affectiones ab appellatione personali, simplici, materiali, &c. Hæc quippe in unica voce subjectari possunt, neque requirunt plures, ut planum est consideranti.

47. Vocem determinantem, ac determinationem, earumque determinationes definire in genere, valdè difficile est: & credo ægrè posse fieri. Hic quippe locum habet Regula Juris: *Omnis definitio periculosa est: parum est enim, ut non subverti possit*: Optimè ergo definitiones videntur mihi esse hæc: *Vox determinans est vox, quæ sua significatione significationem alterius vocis, sibi in eodem prædicationis extremo adjuncta, certo modo afficit & modificat: utpote illam restringendo, alienando, ampliando, &c.* Vox verò determinata est vox, cujus significatio à significatione alterius vocis, sibi in eodem propositionis extremo adjuncta, certo modo afficitur & modificatur. Fateor, hæc definitiones parum ablongæ sunt; sed quid faciam? *Christ. Lupi Opera Tom. XII.*

Non possum speculari breviores, aut commodiores: id tu, si possis fac, & magnas habeo gratias. V. g. cum dico, *Petrus est homo albus*, vel *Cadaver est homo mortuus*, vox *homo* est vox determinata; voces verò *albus*, & *mortuus* sunt voces determinantes vocem *homo*. Quia videlicet illius significationem modificant, ac certo modo afficiunt: vox enim *mortuus*, significationem vocis *homo* alienat, vox verò *albus* illam restringit.

48. Dixi in definitionibus: *Vocis in eodem propositionis extremo sibi adjuncta, &c.* Hæc enim est aliqua differentia vocis determinatæ, & determinantis à voce appellatæ & appellante. Neque enim prædicatum potest determinare subjectum; sicut potest appellare supra illud; sed vox determinans & determinata esse debent partes ejusdem extremi: poni debent in eodem propositionis extremo. *Cujus ratio potest esse hæc*: Quia vocem determinare est ejus significationem aliquo modo immutare & alterare: est enim illam restringere, extendere, alienare, diminuere, &c. Quæ sunt veræ immutationes ac alterationes: uti clarum est. Atqui prædicatum nequit alterare significationem sui subjecti; nequit illam restringere, extendere, alienare, vel diminuere, &c. Ergo nequit illam determinare: adeoque vox determinans, & determinata nequeunt poni in diversis extremis; sed poni debent in eodem propositionis extremo. *Probat minor*: Quia prædicatum in suum subjectum nihil valet, nisi illi applicare suum significatum formale: atqui per hujusmodi applicationem non alteratur; neque immutatur subjecti significatio: neque talis applicatio est significationis commutatio aut alteratio. Ergo prædicatum nequit subjecti sui significationem immutare, aut alterare, restringere, vel diminuere, &c. *Prob. min.* Quia philosophari oportet de applicatione significati formalis prædicati supra subjectum prædicationis; sicut philosophamur de applicatione caloris vel frigoris supra subjectum calefactionis, vel frigectionis: atqui per harum formarum applicationem natura & essentia subjecti non immutatur, neque alteratur: ergo similiter per istam applicationem significati non alteratur significatio subjecti.

49. *Ex quo patet*. In quo sita sit præcisa, essentialisque differentia determinationis ab appellatione: item differentia vocis determinantis ac determinatæ à voce appellante & appellata. Meo iudicio, sita est in hoc: Quod determinatio sit significationis alteratio; appellatio verò non est alteratio, sed sola significati supra significatum applicatio: item vox determinans est vox alterius vocis significationem alterans, & vox determinata est vox, cujus significatio est per aliam vocem alterata; at verò vox appellatæ & appellans sunt vox significatum supra significatum recipiens & applicans: quæ sunt valdè diversa. Sunt, inquam, diversa, non quidem semper in re; sed in ratione, in modo concipiendi, & significandi. In re enim determinatio sæpè est appellatio & vox determinata, & determinans sæpè sunt vox appellatæ & appellans: V. g. cum dico, *Petrus est homo doctus*, in vocabis *homo doctus*, est simul appellatio & determinatio: vox *homo* est appellatæ, simul & determinatæ; vox verò *doctus* est

simul determinans & appellans: ut facile patet consideranti. Et hoc ordinariè evenit, quotiescumque vox appellata & appellans ponuntur in eodem propositionis extremo: tunc, inquam, vox ordinariè vox appellata & appellans sunt simul determinata, & determinans.

50. Hæc de voce determinante ac determinata. Determinatio verò in abstracto definiri debet conformiter, hoc modo: Determinatio est quædam plurium vocum affectio, quia significatio unius vocis alteratur, ac immutatur per significationem alterius vocis illi in eodem propositionis extremo adjunctæ. Quæ dividitur in determinationem activam & passivam. Determinatio activa tenet se ex parte vocis determinantis, nihilquæ est aliud, quam forma illa, qua una vox alterat significationem alterius. Determinatio passiva tenet se ex parte vocis determinatæ, estquæ illa, qua significatio unius alteratur per significationem alterius vocis. Quæ duæ determinationes distinguuntur realiter; non tamen adæquatè: sed solummodo inadæquatè: ut dixi supra in simili de appellatione activa & passiva. Determinatio enim est vera suppositio: activa quidem est suppositio vocis determinantis; passiva vero est suppositio vocis determinatæ: quas duas suppositiones supra dixi; & modo dico distingui realiter inadæquatè.

51. Ratio est clara: Quia illa distinguuntur realiter inadæquatè, quæ partim distinguuntur, partim identificantur: quæ in aliqua sui essentiali parte identificantur, & in alia distinguuntur. Atqui determinatio activa & passiva ita se habent: ergo realiter inadæquatè distinguuntur. Probatur minor: Quia determinatio activa & passiva in re nihil sunt aliud, quam prolatio vocis determinantis, & determinatæ, simul cum intentione significationem unius alterandi & immutandi per aliam: adeoque in sua essentia includunt prolationem vocis simul cum ista intentione alterandi significationem unius per aliam. Atqui prolatio vocis determinantis, & prolatio vocis determinatæ realiter distinguuntur, ista vero præfata intentio est planè realiter eadem: ergo determinatio activa & passiva in aliqua sui essentiali parte realiter distinguuntur; in alia realiter identificantur: adeoque distinguuntur realiter inadæquatè. Vide dub. 1. sect. 3.

SECTIO II.

Explicatur divisio determinationis, & natura alienationis.

52. Vox determinans, vox determinata, & determinatio, tam activa, quam passiva quinque habent species. Vox quippe determinans dividitur in vocem restringentem, ampliandam, explanantem, alienantem, ac diminuentem. Similiter vox determinata dividitur in vocem restrictam, vocem ampliandam, explanatam, alienatam, ac diminutam. Item determinatio activa & passiva dividitur in activam & passivam restrictionem, ampliandam,

explanationem, alienationem, & diminutionem. Oportet itaque in singulis hisce quinque speciebus distinguere illa quatuor, quæ distinxit in determinatione in genere. V. g. in alienatione distinguere oportet vocem alienantem, vocem alienatam, alienationem activam, & alienationem passivam. Eodemquæ modo faciendum est de alijs quatuor. Vocem determinantem, alienantem, restringentem; &c. hoc tempore magis committere vocant particulam, vel terminum determinantem: alienantem, &c. Sed parum est de nomine, dummodo constet de re. Hac lectione explicabo alienationem: in sequenti quatuor alias species. Noto hic autem uno verbo, quod antiqui Philosophi ac Theologi alienationem vocarint distractionem: vocem vero alienantem vocarunt distrahentem: vocem autem alienatam vocaverunt vocem distractam. Ita patet ex Guilielmo vocem in 1. diff. 2. q. 7. §. si dicatur. Verum hoc tempore aliud est alienatio, aliud est vox alienans, aliud vox distrahens: aliud est vox alienata, aliud vox distracta: uti patet ex disp. 17. dub. 2.

53. Est ergo vox alienans quædam, quæ vocem significationem suam propriam transfert ad significationem alienam, ac planè diversam. Vox alienata est illa, quæ per vocem aliam sibi adjunctam à significatione sua propria transfertur ad significationem alienam. Alienatio est unius vocis per aliam vocem sibi adjunctam à significatione propria ad alienam facta translatio. Quæ, quatenus se tenet ex parte vocis alienantis vocatur alienatio activa, quatenus vero se tenet ex parte vocis alienatæ, vocatur alienatio passiva. Sicut quippe in Jure rei translatio ab unius dominio in alius dominium vocatur rei alienatio; sic etiam hic translatio vocis à significatione unius rei ad significationem alterius, vocatur vocis alienatio. Verb. grat. cum dico, *Cadaver est homo mortuus*, vel *Pictura est homo pictus*, *vox homo* est vox alienata; voces vero *mortuus*, & *pictus*, sunt voces vocem *homo* alienantes. Transferunt quippe vocem *homo* à significatione sua propria, & originaria ad significationem planè diversam, & alienam: transferunt enim illam à significatione hominis ad significationem picturæ, vel cadaveris; quæ sunt significationes planè diversæ, ac disparatæ, sicut sunt significata planè diversæ ac disparata.

54. Alienatio, sicut & determinatio in genere, est vera suppositio: activa quidem est suppositio vocis alienantis; passiva vero est suppositio vocis alienatæ: nihilquæ in re sunt aliud, quam prolatio vocis alienantis, & vocis alienatæ, simul cum intentione unam vocem transferendi per aliam à significatione sua propria ad significationem alienam. Sive, quod in idem cadit, cum intentione unam vocem usurpandi in significatione planè diversa, & aliena à sua significatione originaria. Vocem enim ad alienam significationem transferre nihil est aliud, quam vocem in aliena significatione usurpare. Hæc duæ alienationes distinguuntur realiter inadæquatè, sicut jam dixi de deter-

minationibus. Quod etiam in quatuor alijs determinationis speciebus observari: non enim amplius dicam.

55. Aliqui Alienationem Logicam cum Metaphora, vel Cathacresi Rethorica confundunt, moti hac ratione: Alienatio est translatio vocis significatione propria ad alienam: atqui hoc ipsum est Metaphora, & Cathacresis: ergo alienatio Logica idem omnino est cum Metaphora, seu Cathacresi. Sed errant longè. Quia Metaphora & Cathacresis non sunt Tropi orationis, sed dictionis: id est, sunt Tropi, qui in unica dictione reperiuntur, ac subjiciuntur. Atqui alienatio non potest reperiri ac subjiciari in unica voce; sed pro suo subjecto essentialiter requirit ad minus duas voces: unam quæ alienet, aliam quæ alienetur. Ergo Alienatio neque Metaphora, neque Cathacresis esse potest; licet cum illis aliquam similitudinem habeat: tam enim Alienatio, quam Cathacresis & Metaphora sunt vocis à propria ad significationem alienam transportatio. Diverso tamen modo: Nam Alienatio est talis transportatio mediante aliqua voce alienante; at verò Metaphora, & Cathacresis sunt talis transportatio sine ministerio alicujus vocis alienantis. V. g. cum dico, *Prata vident, equus edificatur*, &c. istæ voces *vident*, & *edificatur* habent Metaphoram, aut Cathacresim; non tamen Alienationem: Quia transportantur à significatione propria ad alienam sine ministerio vocis alienantis. Nam vox *prata*, & vox *equus*, nequaquam voces alienantes sunt. Licet tamen Cathacresis, & Metaphora non sint veræ alienationes, sunt tamen veræ vocum suppositiones: ut facile patebit consideranti.

SECTIO III.

Explicatur alia determinationis species.

56. Vox restringens est vox, quæ significationem alterius vocis restringit & limitat: Id est: Est vox, quæ aliam vocem sibi adjunctam pauciora significata habere facit. Vox restricta est illa, cujus significatio ab alia voce restringitur, & limitatur. Restrictio verò est significationis unius vocis per aliam vocem facta limitatio. Quæ, quatenus se tenet ex parte vocis restringentis, vocatur restrictio passiva. Estquæ vera vocis utriusque suppositio: uti jam dixi aliquoties, v. g. cum dico, *Petrus est homo albus, est animal rationale*, &c. Voces *homo*, & *animal* sunt voces restrictæ, voces verò *albus*, & *rationale* sunt voces restringentes: Nam significationem vocis *homo* indifferenter ad homines albos & nigros, item significationem vocis *animal* comprehendentem tam animalia irrationalia, quam rationalia, restringunt ac limitant ad solos homines albos, ac ad sola animalia rationalia.

57. Ex quo patet: Quod vox restringens aliquando fit vox purè accidentalis: aliquando verò est vox significans differentiam essentialem: ita enim fit in hoc exemplo, *Homo est animal rationale*. Ibi vox restricta est *animal*, vox verò restringens est *rationale*, quæ respectu animalis non

Christ. Lupi Opera Tom. XII.

est vox purè accidentalis, cum significet differentiam essentialem animalis divisivam. Et talis vox ordinariè non vocatur generali nomine vox restringens; sed vocatur vox specificans: & vox per per illam restricta vocatur vox specificata, istaque restrictio vocatur activa & passiva specificatio. Specificatio activa est suppositio quædam vocis significantis, passiva verò est suppositio vocis specificatæ: uti jam dixi aliquoties.

58. Vox ampliandus est vox significationem alterius vocis extendens & ampliorem faciens; vox verò ampliata est vox, quæ significatiq ab alia voce ampliatur, & extenditur: ampliatio autem est significationis unius vocis per aliam vocem facta extensio & ampliatio. Ampliatio activa est suppositio vocis ampliandus, passiva verò est suppositio vocis ampliandæ. V. g. cum dico, *Mons sine valle est mons imaginabilis*, ibi vox *imaginabilis* ampliat vocem *Mons*: Nam vox *mons* in sua originaria significatione comprehendit solos montes præsentis, præteritos, futuros, ac possibiles; at verò à voce *imaginabilis* extenditur ad etiam significandos montes impossibiles, ac purè fingibiles & imaginabiles. Ita quidem dicitur communiter: qui tamen diceret vocem *Mons* à voce *imaginabilis* non ampliari, sed alienari, meo Judicio diceret longè melius, & veriùs. Sed in re futili nolo esse longior: relinquo id iudicio, & discussioni providi, ac curiosi Lectoris. Quidquid ergo sit, hæc ampliatio non est ampliatio temporum, sed ampliatio suppositorum; ut clarum est intelligendi terminos.

59. Vox explanans ordinariè adhibetur vocibus æquivocis, & amphibologicis, dubias ac disparatas principales significationes habentibus. Nihilquæ est aliud, quam vox dubiam ac ambiguum alterius vocis significationem explanans; vox explanata est vox, cujus dubia & ambigua significatio per aliam vocem explanatur: explanatio est dubiæ significationis alicujus vocis per aliam vocem explicatio. Alia est activa, alia passiva: activa est suppositio vocis explanantis, passiva verò est suppositio vocis explanatæ. V. g. cum dico, *Lupum piscem non vidit Italia*. *Lupum terrestrem oderunt oves, canis terrestris est animal domesticum*, &c. Istæ voces *Lupus*, & *canis* sunt voces explanatæ; voces verò *piscem, terrestrem, & terrestris* sunt voces explanantes. Nescio tamen, cur pro ordinario harum vocum exemplo adferant hoc splendidum mendacium, *Lupum piscem non vidit Italia*: cum lupum piscem tam frequentem habeant Itali, quam habeamus nos Germani.

60. Vox diminuens est illa, quæ significationem alterius vocis diminuit, & solummodò secundum quid attribuit; vox diminuta est illa, cujus diminuitur, & solummodò secundum quid attributio: diminutio verò est significationis alicujus vocis solummodò secundum quid attributio. Alia est activa, alia passiva: hæc est suppositio vocis diminuentis. V. g. cum dico, *Æthiops est albus secundum dentes, aliquos Germanus est niger secundum capillos*, voces *albus, & niger* diminuantur: quia earum significatio non impliciter, sed solummodò secundum quid Æthiopi & Germano attribuitur. At verò vo-

tes secundum dentes, & secundum capillos sunt voces diminuentes; quia sunt voces significationem vocis sibi adjunctæ tantum secundum quid alicui attribuentes.

DISPUTATIO XIX.

De Oratione & Propositione vocalibus.

Explicata natura, significatione, suppositione, appellatione, aliisque affectionibus vocum simplicium, transitus faciendus est ad voces complexas, ad orationes, & propositiones vocales. Dico, *Ad vocales*: Quia de mentalibus non agit Summulista Grammaticus; sed Physicus & Logicus; hic quidem practice, ille vero speculative.

DUBIUM I.

Quid sit oratio vocalis in genere?

1. **O**ratio triplex est, videlicet mentalis, scripta, & vocalis. Quid sit vocatio mentalis, modò non curo: quia hic non physicum, sed Summulistam, & Grammaticum ago. Quid sit oratio scripta, facile scit, qui scit, quid sit oratio vocalis. Hanc Aristoteles *lib. 1. de interpre.* definit hoc modo: *Oratio est vox significativa ex instituto, cujus partes separatæ significant ut dictio; non ut affirmatio, aut negatio.* Definitionem non culpo; interim; hæc est brevior & melior: *Oratio vocalis est debita plurium vocum inter se constructio. Ut homo doctus, animal rationale, homo est animal, utinam essem beatus, &c.* Quæ definitio exponi debet per Syntaxim intransitivam hoc modo: Oratio vocalis sunt plures voces inter se debito modo conjunctæ ac constructæ. Sicut cum dicimus, Ecclesia est congregatio fidelium, &c. sensus est intransitivus: Ecclesia sunt fideles inter se legitime congregati sub obedientia Romani Pontificis Capitis sui visibilis, &c.

2. Movetur hic ordinaria quæstio, & quæritur: Quæ sit forma orationis vocalis. Alii dicunt esse nexum Grammaticalem; alii dicunt vocem posteriorem esse formam vocis prioris: adeoque prædicatum esse formam prædicationis vocalis. Alii dicunt adhuc aliquid aliud. Sed salva pace, nunquam audivi quæstionem hac quæstione stultiorem. In oratione vocali enim nulla est forma, nullaque materia: Nam oratio vocalis non est compositum quoddam substantiale, vel accidentale ex potentia & actu; sed est qualitas quædam, vel potius plures qualitates de tertia specie simul sumptæ. Est enim nihil aliud, quam plures voces, aut plures soni ore humano prolati conformiter ad regulas Grammaticorum. Qui soni sunt veræ qualitates de tertia specie, sicut sunt albedo, nigredo, dulcedo, &c. Adeoque sicut stultum esset quærere, quidnam sit albedinis forma, quid ejus materia; ita stultum est quærere, quid sit orationis, ac istorum sonorum forma, quid eorum materia.

3. Nexus enim Grammaticalis nihil est diversum à vocibus; nihil enim est aliud, quam vocum conformitas ad regulas Grammaticales, quæ à vocibus nequit esse separabilis, aut realiter distincta: adeoque nequit esse vocum, aut orationis vocalis forma. Dicere, quod vox posterior sit forma prioris, absurdus est, quam ut indigeat refutatione. Dicere quis posset, quod significatio sit forma vocis; sed significatio ad summum esse potest forma orationi adveniens, non autem forma orationem constituens: hic autem movetur quæstio de forma constituyente, non de adveniente; adeoque significatio nihil facit ad hanc rem.

4. Oratio varias habet species; variisque dividi potest divisionibus. Primò, uti jam dixi, dividi potest in orationem vocalem, scriptam, & mentalem. Oratio vocalis sunt plures voces, oratio scripta sunt plures scripturæ inter se conjunctæ, & constructæ conformiter ad regulas grammaticales; oratio verò mentalis est conceptus loquentis istis vocibus, & scripturis correspondens, ac per eas significatus. Item dividitur in perfectam, & imperfectam. Perfecta generat sensum completum, & absolutum: ut *homo est doctus, utinam essem beatus, &c.* Imperfecta sensum inchoat, sed non absolvit: talis est oratio Neptuni ad Ventos, *lib. 1. Æneid.* Quos ego: *sed motos, &c.* Oratio perfecta dividitur in orationem enunciativam, seu indicativam, imperativam, optativam, conjunctivam, & infinitivam. Enunciativa est illa, quæ constat verbo indicativi modi: ut *ego curro, tu cucurristi, ille currit.* Imperativa est illa, quæ constat verbo imperativi modi: ut, *fac tibi arcam, vade in Indiam.* Et sic de aliis.

5. *Petes primò*: An divisio orationis in vocalem, scriptam, & mentalem, sit univoca, vel analogica? *Resp.* Esse analogam. *Probat*: Quia divisio analogica est illa, in qua membra dividenda sunt analogata divisi: atqui oratio mentalis, scripta, & vocalis, sunt analogata orationis in communi: ergo hæc orationis divisio est analogica. *Probat minor*: Quia analogata analogata sunt illa, quæ in principali significato vocis analogantis partim conveniunt, partim disconveniunt; conveniunt quidem in forma habita, disconveniunt verò in modo habendi illam, ut dixi supra *disp. 10. dub. 6.* Atqui oratio mentalis, scripta, & vocalis in principali significato vocis oratio partim conveniunt, partim disconveniunt; conveniunt in forma habita, & disconveniunt in modo habendi. Ergo sunt analogata ejus. *Prob. min.* Quia ratio principaliter significata per vocem oratio in oratione mentali reperitur verè, ac realiter; in scripta verò & vocali solummodò similitudinariè ac apparenter: sicut significatum in signo, sicut humanitas reperitur in pictura, vel statua. Unde oratio scripta & vocalis dicuntur orationes, eo modò quo homo pictus, & lapideus dicuntur homines: Ergo licet illæ tres orationes conveniant in re habita, disconveniunt tamen in modo habendi illam. *Probatur antecedeas*: Quia oratio essentialiter est conceptus, & actus mentis; atqui ratio conceptus, & actus mentalis in oratione mentali reperitur verè & realiter, sicut genus in sua specie; in scripta verò & vocali, sive in vocibus & scripturis re-

reperitur solummodò similitudinariè, sicut significatum in signo: voces enim, & scripturæ sunt signa significantia, & manifestantia conceptum, ac mentis actum. Ergo ratio principaliter significata per vocem oratio in mentali verè; in scripta, ac mentali reperitur solummodò similitudinariè.

6. Eodem modo philosophandum est de divisione propositionis, syllogismi, demonstrationis, modi sciendi, aliorumque similium, in scriptum, vocalem, & mentalem. Omnes quippe hæc divisiones sunt analogi in sua analogata. *Ratio est eadem*: Quia ratio principaliter significata per vocem *propositio, syllogismus, demonstratio, &c.* in mentali reperitur verè, sicut genus in sua specie; in scripta verò, & vocali solummodò similitudinariè, sicut significatum in signo. *Propositio* enim, syllogismus, demonstratio, non sunt voces, aut scripturæ; sed sunt operationes quædam intellectus, quæ per voces, & scripturas significantur, ac manifestantur: adeoque propositio, aut demonstratio vocalis non est vera propositio, aut demonstratio; sed vocatur solummodò propositio, aut demonstratio, quia est signum propositionis, aut demonstrationis veræ in mente latentis. Sicut homo pictus vocatur homo, quia est signum hominis veri. Ergo omnia ista non possunt esse univocata; sed solummodò sunt analogata.

7. *Petes secundò*: An vox *Nemo*, aliæque similes voces mixtæ sint orationes vocales? Passim dicunt esse orationes vocales apud Logicos, non tamen apud Grammaticos. Sed absolute dicendum est nullo modo esse orationes vocales, neque apud Grammaticos, neque apud Logicos. *Ratio breviter est*: Quia oratio vocalis debet esse plures voces inter se debito modo, & ordine constructæ: atqui vox *Nemo*, aliæque similes non sunt voces plures, sed unica vox: ergo nulla ratione esse possunt vocales orationes. *Ratio majoris est*: Quia vocalis oratio idem omnino est, quod vocalis constructio: atqui vocalis constructio esse nequit sine pluribus vocibus: ergo oratio vocalis esse debent plures voces. Neque valet ista distinctio de Logico, & Grammatico: Quia, ut jam aliquoties dixi, de voce simplici & complexa, de adjectiva & substantiva, de recta & obliqua, de oratione & constructione vocali, &c. philosophari debent Logici, Physici, Juristæ, Theologi, &c. sicut philosophantur Grammatici: Quia hanc philosophiam non faciunt nomine suo; sed illam mutuuntur à Grammatico.

DUBIUM II.

Quid sit propositio vocalis in genere?

8. **P**ropositio vocalis varia habent nomina: vocatur enim propositio, enuntiatio, prædicatio, oratio enuntiativa, &c. Item varias habet definitiones. Prima esse potest hæc: Est oratio verum vel falsum significans. Sed definitio hæc non est essentialis; sed solummodò descriptiva & accidentalis. *Ratio est clara*: Quia illa definitio est accidentalis, quæ datur per ac-

cidentia definiti: atqui ista definitio datur per accidentia propositionis definitæ: ergo est definitio accidentalis, non essentialis. *Probatur minor*: Quia definitio hæc datur per veritatem & falsitatem: atqui veritas & falsitas sunt quædam propositionis accidentia: sunt enim à propositione realiter separabilia, possuntque illi adesse, ac abesse sine propositionis corruptione. Ergo ista definitio datur per accidentia definiti. *Probatur minor*: Quia potest eadem propositio invariata de vera in falsam, ac de falsa transire in veram: ergo veritas & falsitas sunt à propositione separabilia sine ejus corruptione. *Patet antecedeas*: Quia verb. grat. hæc propositio, *Homo est albus*, conservetur à Deo, vel ab homine per mediam horam invariata; ac interea temporis homo ex albo fiat niger, & denuo ex nigro albus, ista propositio ex vera fiet falsa, & ex falsa rursus vera: ergo potest eadem propositio invariata de vera in falsam, ac de falsa transire in veram. De quo plura in Libris de Anima.

9. *Petes*: An omnis omnino propositio sit vera vel falsa; ita ut nulla sit, quæ neque sit vera, neque falsa? *Resp.* Nullam esse talem; sed omnem omnino propositionem, qualicumque demum sit, sive vocalis, sive scripta, sive mentalis, sive affirmativa, sive negativa, &c. esse vel veram, vel falsam. *Ratio est clara*: Quia in omni omnino propositione significatum prædicati formale vel subiecto convenit vel disconvenit: nequit enim subiecto simul convenire, & simul disconvenire; vel neque convenire, neque disconvenire: sed necessario sub disjunctione vel conjunctione, vel disconvenit. Si conveniat, prædicatio est vera: si disconveniat, prædicatio est falsa, ut pluribus ostendam infra. Ergo omnis prædicatio vel est vera, vel falsa, nullaque est, quæ neque sit vera, neque falsa, vel quæ sit simul vera & falsa.

10. Attamen, licet omnis prædicatio sit vera vel falsa, non tamen omnis est verax vel mendax: veracitas enim & mendacitas non cadunt in propositionem mentalem: sed solummodò in scriptam & vocalem. Notanda quippe hæc est differentia inter propositionem mentalem ex una parte, ac scriptam & vocalem ex alia parte. Quod prædicatio scripta & vocalis possint esse veræ, & falsæ, veraces, & mendaces; mentalis verò esse potest quidem vera & falsa, non tamen verax aut mendax. *Ratio est clara*: Quia esse prædicationem veram vel falsam esse illam esse conformem vel difformem rei significatæ; illam verò esse mendacem vel veracem esse illam esse difformem vel conformem interno Judicio mentis: atqui propositio mentalis quidem conformari vel difformari potest rei significatæ, non tamen interno Judicio mentis: ipsa enim est internum Judicium mentis. Ergo quidem esse potest vera vel falsa, non tamen verax vel mendax. At verò prædicatio scripta & vocalis conformari possunt tam rei, quam interno Judicio mentis: utrumque enim significant. Ac per ordinem ad rem dicuntur veræ vel falsæ; per ordinem verò ad internum mentis Judicium à se significatum dicuntur esse veraces vel mendaces. Quod est bene notandum.

11. Alii propositionem definiunt hoc modo: Est oratio affirmativa vel negativa unius de alio: vel est affirmatio aut negatio unius de alio. Sed definitio non valet. Ratio est: Quia nullum genus definiti potest per species suas disjunctivè enumeratas: malè enim definiretur animal, quod fit vivens rationale vel irrationale. Atqui illa definitio est talis: datur enim per affirmationem & negationem disjunctim enumeratas, quæ sunt species propositionis. Ergo ista definitio nequit esse congrua & legitima. Minor est clara, fietque clarior ex infra dicendis; Major verò probatur: Quia definitio dari debet per essentialia definiti: atqui species non sunt essentialia suo generi; ut clarum est: genus enim in suo conceptu abstrahit à speciebus & differentiis sibi subordinatis. Ergo nullum genus legitime defini potest per suas species disjunctim, aut disjunctivè enumeratas.

12. Obicitur: Quidquid est de essentia omnium inferiorum sub genere contentorum, hoc est de essentia generis: verb. grat. quidquid est de essentia omnium animalium particularium, hoc est de essentia animalis in genere. Quidquid est de essentia omnium hominum singularium, hoc est de essentia hominis in communi. Ergo similiter quidquid est de essentia omnium propositionum in singulari, hoc est quoque de essentia propositionis in communi. Atqui de essentia omnis propositionis singularis est esse affirmativam, vel negativam alicujus de aliquo: ergo hoc ipsum est de essentia propositionis in communi: ergo ista definitio data est per essentialia definiti: adeoque est legitima & bona. Vidi aliquos, qui hoc argumento premerentur, & vix exitum invenirent; exitus tamen inventu facilis est: negari quippe debet assumptum, licet enim sæpè verum sit, non tamen semper & ubique. Et do tibi duas instantias. Prima est hæc: De essentia cujuscumque animalis in singulari est singularitas: illa tamen non est de essentia animalis in communi. Secunda est hæc, facitque ad præsens propositum: De essentia cujuscumque animalis, sive individui, sive specifici, est esse rationale, vel irrationale; nullum enim assignabis animal, quod non sit essentialiter rationale, vel irrationale: hoc tamen non est de essentia animalis in genere: cum animal in genere ab utraque illa differentia abstrahat; adeoque neutra sit illi essentialis. Generaliter enim differentia; adæquate dividentes aliquod genus, disjunctim enumeratæ sunt de essentia cujuscumque inferioris; non tamen sunt de essentia generis divisi: ut facile patebit consideranti, & per singula discurranti. Similiter ergo hic, *Affirmativum vel negativum alicujus de aliquo*, quæ sunt differentia; adæquate dividentes propositionem in genere, sunt quidem de essentia cujuscumque propositionis singularis; non tamen de essentia propositionis in genere: illa enim ab utroque abstrahit; adeoque ista definitio non datur per propositionis essentialia: & sic non est bona & legitima. Itaque ista propositio assumpta est quidem sensu verò, non tamen sensu; ut patet per jam dicta.

13. Resp. itaque & dico: Propositio vocalis in

genere defini debet hoc modo: Est oratio enuntiativa, seu judicativa unius de alio. Vel etiam hoc modo: Est oratio constans verbo indicativo modi. Hæc quippe definitio convenit omni, & soli propositioni, affirmativæ, negativæ, simplicis, complexæ, absolutæ, modali, &c. Item in hac definitione notari non possunt illa incommoda, quæ notavimus in duabus præcedentibus: datur enim definitio non per propositionis accidentia, neque per differentias ejus divisivas; sed per differentiam ejus constitutivam, quæ est esse Judicativum unius de alio. Nam propositio vocalis idem est, quod Judicium vocale: atqui differentia judicii constitutiva, & disjunctiva à simplicis apprehensione, & discursu est esse judicativum unius de alio: ergo hæc eadem est differentia constitutiva, & distinctiva propositionis vocalis.

14. Dices: Potest dari vocalis propositio, quæ non sit oratio: utpote quæ non sit plures voces, sed solummodo unica & simplex vox. Ergo malè dicuntur in hac nostra definitione, quod propositio debeat esse oratio. Probatur antecedens: Quia omnis vox significativa Judicii, & propositionis mentalis, est propositio vocalis: atqui potest unica simplex vox esse significativa propositionis mentalis; neque ad hujusmodi significationem requiruntur voces plures: ergo dari potest vocalis propositio, quæ non sit oratio. Probatur minor: Quia hæc voces, *Curro, amo, loquor, &c.* singulæ sunt vox unica simplex; atqui singulæ significant internam propositionem mentalem: ergo potest unica simplex vox esse significativa propositionis mentalis. Similiter dum quis me rogat. *Vidisti Romanum Pontificem?* Ec ego respondeo, *Non*; ista simplex dictio, *Non*, significat meam propositionem mentalem: ergo interna propositio ab unica simplici voce significari potest. Probatur antecedens: Quia illa vox significat internam propositionem mentis, per cujus prolationem quis censetur vocaliter affirmare, vel negare: atqui per istam vocis *Non* in tali concurrentia prolationem, ergo censetur vocaliter negare, vereque vocaliter nego: ergo ista simplex dictio *Non* in ista non currentia est significativa internæ meæ propositionis mentalis. Resp. negando antecedens: ad probationem dico, istas voces simplices esse quidem propositiones vocales implicitas, & virtuales; non tamen explicitas, veras, & formales. Omnis quippe expressa, veraque vocalis propositio esse debet formalis, ac expressa oratio, plurimumque vocum constructio.

DUBIUM III.

Quid sit propositio simplex, quid composita?

15. Propositio vocalis ordinatiè, ac bene dividitur in propositionem simplicem seu categoricam, ac in complexam seu hypotheticam. Propositio composita seu hypothetica est illa, quæ componitur ex pluribus simplicibus aliquo nexu Grammaticali inter se connexis. Nexus Grammaticalis idem est, quod conjunctio Grammaticalis: qualis est, *Et, vel, neque,*

ergo, si, quia, &c. Istæ ergo omnes orationes, quæ constant pluribus propositionibus simplicibus tali conjunctione inter se conjunctis, vocantur & sunt propositiones compositæ, & hypotheticæ. Ut, *Petrus est homo, & Bucephalus est equus. Si viceris, fiet Caesar. Ipse sunt in Flandria: ergo sunt in Belgio.* Debet, inquam, propositio hypothetica esse composita ex pluribus simplicibus; non quidem expressè & formaliter; sed vel expressè & formaliter, vel saltem implicitè, ac virtualiter. Nam hæc orationes, *Si viceris, dabo tibi vitam æternam. Cum venerit Paraclitus, docebit vos omnem veritatem, &c.* Sunt & habentur ab omnibus pro propositionibus hypotheticis: & tamen non constant ex propositionibus simplicibus actu, sed sola virtute pluribus: ut clarum est intuenti.

16. Simplex itaque & categorica propositio est illa, quæ ex pluribus sibi mutuo grammaticaliter conjunctis, neque actu, neque virtute composita est. Ut, *Petrus est homo, Joannes, qui currit, est animal, &c.* Differt ergo propositio simplex à composita, non in eo, quod simplex includat solummodo unicam enuntiationem, composita verò includat plures. Utrumque enim falsum est. Fieri quippe potest, ut propositio simplex includat propositiones plures, uti fit in hac, *Petrus, qui currit, est animal*; & ut propositio complexa non includat plures, uti fit in hac, *Si viceris, dabo tibi vitam æternam.* Differentia ergo harum propositionum desumi debet ex copula principali: Nam propositionis simplicis copula principalis est verbum; complexæ verò copula principalis esse debet aliqua Grammaticalis conjunctio. Et hinc propositio complexa definitur non debet hoc modo: Est propositio includens propositiones plures; Sed hoc modo: Est propositio includens propositiones plures aliqua conjunctione Grammaticali sibi mutuo connexas.

17. De speciebus & divisionibus propositionis categoricæ latissimè dicam infra: de speciebus verò & divisionibus propositionis hypotheticæ brevissimè dicam hic. Propositio itaque hypothetica varias habet species & divisiones. Dividi enim potest in propositionem copulativam, disjunctivam, conditionalem, rationalem, causalem, &c. Quarum omnium essentialis differentia desumi debet ex conjunctione Grammaticali, quæ est principalis copula. Propositio itaque copulativa est illa, cujus copula est conjunctio copulativa. Et, atque, nec, neque, aut alia æquivalens. Ut, *Papa est Italianus, & Rex noster est Hispanus.* Propositio disjunctiva est illa, cujus copula est conjunctio disjunctiva *Vel, sive, aut*, aliavè similis. Ut, *Petrus est equus, vel Joannes est animal.* Propositio conditionalis est illa, cujus copula est conjunctio conditionalis. *Si, nisi*, aliavè æquivalens. Ut, *Si viceris, fiet Caesar.* Rationalis propositio est illa, cujus copula est conjunctio rationalis: Ergo, igitur, itaque, &c. Ut, *Petrus est homo, ergo est rationalis.* Propositio causalis est illa, cujus copula est conjunctio causalis. Quia, quoniam, &c. Ut, *Homo est risibilis, quia est rationalis.* Et ita consequenter philosophandum est de aliis multis

propositionis complexæ speciebus, quæ facile possunt fingi, & excogitari.

18. Petes primò: Quid requiratur ad veritatem singularium harum enuntiationum? Resp. Ad veritatem copulativæ requiratur veritas utriusque propositionis simplicis. Ratio est: Quia utraque simul & copulativè sumpta enuntiat, assertitur, vel negatur: adeoque, ut tota propositio copulativa sit vera, veræ esse debent omnes ejus partes. Hoc tamen intelligi debet de illis propositionibus, in quibus copula copulativa sumitur copulativè: Nam copula, seu conjunctio copulativa (quod supra disp. 15. dub. 1. dicere oblitus sum) sumitur non solummodo copulativè, & copulativè; sed etiam frequentissimè in Jure sumitur disjunctivè, & alternativè: ut observat Glossa Cap. Ex parte. De Rescriptis, 1. V. Et perpetuo. Et Glossa Cap. In alternativis. De Reg. Juris in 6. Propositiones ergo copulativæ, in quibus conjunctio copulativa sumuntur disjunctivè, ad sui veritatem non requirunt veritatem omnium simplicium; sed solummodo unius, ut jam dicam. Tales quippe propositiones licet voce sint copulativæ; sensu tamen sunt disjunctivæ: adeoque sequuntur normam, & regulam disjunctivarum, non autem copulativarum propositionum.

19. Ad veritatem propositionis disjunctivæ non requiratur veritas omnium simplicium; sed solum unius. Forma ergo aliquam hypotheticam disjunctivam constantem centum simplicibus, quarum nonaginta novem sint falsæ, & unica sit vera, tota ista hypothetica erit vera. Ratio est: Quia in alternativis, seu disjunctivis, sufficit unum adimpleri: ut habet Regula Juris in 6. Glossa marginalis hujus Capituli limitat Regulam ad propositiones disjunctivas affirmativas, qualis verb. grat. est hæc: *Petrus est equus, vel Bucephalus est equus.* In negativis verò, qualis v. g. est hæc: *Neque Petrus est equus, neque Bucephalus est equus*, dicit Regulam claudicare: Quia, ut ait, *In negativis requiritur, quod neutrum fiat.* Sed errat: Regula enim est universaliter vera, etiam in negativis. Errat, inquam, non quidem in suo dicto; sed in suo proposito. Supponit enim illas propositiones complexas, quarum copula est conjunctio *Neque*, esse disjunctivas; cum tamen sint copulativæ: adeoque bene dicit ad veritatem earum requiri quod neutrum fiat; sed errat dicens, ac supponens illas esse disjunctivas. In disjunctivis itaque etiam negativis sufficit alterum adimpleri: v. g. hic: *Vel Petrus non est homo, vel Petrus non est brutum.*

20. Ad veritatem propositionis rationalis requiratur, quod utraque pars sit vera; & præterea, ut posterior rectè inferatur ex priori: sive ut fiat bona consequentia. Propositio enim rationalis idem omnino est, quod argumentatio: ad cujus bonitatem, & veritatem requiritur veritas antecedentis, ac consequentis, cum bonitate consequentiæ. De quo dicam in Logica. Ad veritatem causalis etiam requiritur veritas utriusque partis; ac præterea, ut propositio prior sit causalis posterioris. Hinc falsa est hæc propositio causalis: *Quia homo est risibilis, est rationalis.* Licet enim homo sit & risibilis, & etiam rationalis &

per consequens utraque pars istius complexæ vera sit; quia tamen prior propositio non continet causam posterioris, tota complexa est falsa. Ad veritatem propositionis conditionalis etiam requiritur veritas utriusque simplicis; ac præterea, ut una dependeat ab alia, tamquam à sua conditione.

21. *Petes secundò*: An divisio propositionis in simplicem & complexam sit univoca? *Resp. affirmativè*. Ratio est: Quia propositio simplex & complexa sunt univocata vocis propositio: ergo hæc divisio est univoca. *Probat̃ur antecedens*: Quia univocata sunt illa, quæ significatum formale alicujus vocis habent in se eodem modo: atqui propositio simplex & complexa habent in se significatum formale vocis propositio eodem habendi modo: ergo sunt univocata ejus. *Probat̃ur minor*: Quia propositio est oratio judicativa unius de alio: adeoque significatum formale vocis propositio est judicatio unius de alio. Atqui judicatio unius de alio reperitur in utraque hac propositione: item reperitur in utraque eodem modo, eo videlicet modo, quo significatum formale generis reperiri solet in suis speciebus. Ergo utraque hæc propositio habet in se idem significatum formale vocis propositio eodem habendi modo. Minor faciliè patebit illam examinanti.

DISPUTATIO XX.

De Partibus Propositionis categoricæ.

BRevis sum circa propositionem hypotheticam: quia omnia, quæ circa illam controversi possunt, faciliè eruentur ex illis, quæ dicam de propositione categorica. Hic inquiri partes ejus, quæ sunt prædicatum, subjectum, copula, nomen, verbum, &c. Quæ ergo hæc omnia, quid sint.

DUBIUM I.

Quid & quomplex sit terminus propositionis categoricæ.

1. **T**erminus varius est pro varietate rerum terminatarum. Alius est terminus animi, alius terminus vitæ humanæ, terminus agri, terminus Archi-diocesis Colonienfis, &c. Hi omnes termini ad nostrum propositum vel nihil faciunt, vel valde parum. Nos hic de termino propositionis agimus: & quidem de termino propositionis categoricæ. Nam de termino propositionis hypotheticæ nihil video dicendum: illius enim propositionis terminus est propositio categorica, de qua dixi *disp. præcedenti*, & dicturus sum usque ad finem hujus operis. Quo verò modo, & qua ratione dicatur categorica propositio esse terminus propositionis hypotheticæ, faciliè patebit ex dicendis de termino propositionis categoricæ.

2. *Ubi ante omnia notandum est*: Terminum ordinariè dividi in terminum formalem, & objectivum. Sicut quippe propositio dividitur in formalem & objectivam, conceptus in formalem

& objectivum, spes, timor, amor, fides, in formalem & objectivam, &c. Ita eadem divisione dividi debet terminus. Propositio formalis sunt conceptus, voces, vel scripturæ enunciantes unum de alio; propositio verò objectiva est istorum conceptuum, vocum, vel scripturarum objectum: nihil, inquam, est aliud, quam res, quæ de alia enuntiatur, & res de qua alia enuntiatur. Exempla fingere Lectori erit facile: hæc quippe distinctio in scholis est valde vulgata. Eodem modo philosophandum est de termino. Terminus formalis est conceptus, scriptura, vel vox aliqua; terminus verò objectivus est res per conceptum, vocem, vel scripturam istam significata, verb.g. in hac propositione vocali, *Homo est animal*, voces *homo* & *animal* sunt termini formales; suppositum verò humanitatis, & suppositum animalitatis, per voces istas significata sunt termini objectivi. Vocantur termini objectivi, quia sunt objectum terminorum formalium: signi enim significatum propriissimè vocatur signi objectum, ut dixi jam aliquoties. Quid & quomplex sit terminus objectivus, parum ad nos facit: nos ergo hic inquirimus de solo termino formali; ac præsertim de termino vocali. Agimus quippe hic de vocali propositione, ejusque vocalibus partibus.

3. Et ex hac termini divisione, ac distinctione benè intellecta concordari potest quædam sententia Nominalium, cum quadam repugnantia sententia Realium. Reales quippe dicunt res de sese mutuo verè prædicari, vereque sibi mutuo subjici: verè in prædicationibus esse terminos, verè esse prædicatum & subjectum. Nominales verò è contra negant hæc omnia: negant res de sese mutuo prædicari posse, aut subjici; negant res esse propositionum terminos, prædicatum, aut subjectum. Sed dicunt propositionum terminos, prædicatum, & subjectum, esse solas voces, scripturas, & conceptus. Hæc, inquam, duæ sententiæ repugnare videntur, & à Trivialibus Philosophis in lectione Nominalium nunquam versatis, repugnare censentur; sed videntur & censentur tantum: Non enim verè repugnant. Reales enim loquuntur de termino, subjecto, & prædicato objectivo: dicunt res in propositionibus esse terminos, esse prædicatum, & subjectum objectivum. Nominales verò loquuntur de termino, prædicato, ac subjecto formalibus: dicunt res non posse esse terminum, subjectum, vel prædicatum formale; sed illa debere esse voces, scripturas, vel conceptus. Et hoc etiam verissimum est, & à Realibus nunquam negatum. Adeoque Nominales hic, sicut & alibi sæpè, non repugnant realibus. His positis

4. *Resp. & dico primò*. Terminus (intellige formalis) est extremum propositionis. Est, inquam, propositionis extremum, non extrinsecum eo modo, quo lapis est extremum agri; sed intrinsecum eo modo, quo Italia est extremum Europæ. Est ergo extremum, id est, extrema pars alicujus propositionis; v.g. cum dico, *Homo est animal*, voces *homo* & *animal* sunt termini istius propositionis: quia sunt ejus extremæ partes illam ex utraque parte concludentes. Debet autem

definitio intelligi non de extremitate quoad locum, propositionem, vel prolationem, quasi verò terminus semper sit extrema propositionis vox: sed de extremitate quoad sensum & significationem. Nam in hac propositione, *Joannes est filius Zebedæi*, vox *Zebedæi*, non est istius propositionis terminus: quia quantumvis sit extrema quoad positionem; non est tamen extrema quoad sensum.

5. *Dico secundò*: Terminus dividi debet in terminum vocalem, & scriptum. Terminus vocalis est vox; terminus verò scriptus est scriptura. Terminus vocalis est extremum propositionis vocalis; terminus verò scriptus est extremum propositionis scripturæ. Ordinariè addunt tertium divisionis membrum: videlicet terminum mentalem. Sed istum ego repudio; & dico omnem omnino terminum esse vel scriptum, vel vocalem, nullumque dari terminum mentalem. *Ratio est*: Quia terminus est extrema pars propositionis: adeoque terminus mentalis foret extrema pars propositionis mentalis. Atqui in propositione mentali nulla est extrema pars, nullaque pars nullumque subjectum distinctum realiter à prædicato: propositio quippe mentalis est qualitas & conceptus quidam simplex, nullas omnino habens partes: ut eleganter tradit Ariminenfis: *in prologo, quest. 1. art. 3.* Ergo nullus datur terminus mentalis; sed omnis omnino est vel scriptus, vel vocalis.

6. *Petes*: An scripturæ, & voces extra propositionem formatæ, & prolatae sint termini? Aliqui affirmant; sed est omnino negandum. *Ratio est*: Quia oportet philosophari de termino propositionis, sicut philosophamur de termino agri, Regni, Diocesis, &c. Atqui lapis non vocatur, neque est agri terminus, nisi sit actu & de facto in agro positus: alioquin lapis jacens in agro Iprensi vocari posset, & esse terminus agri Colonienfis. Ergo similiter scriptura, & vox nequeunt esse, & vocari propositionis termini, nisi actu ponantur intra propositionem. *Et ratio à priori est*: Quia terminus non est id, quod terminare potest; sed quod actu terminat: adeoque tunc aliquid vocatur alicujus rei terminus, quando illam actu terminat. Ergo tunc voces, ac scripturæ vocantur, & sunt propositionum termini, quando illas actu terminant. Atqui illas actu non terminant, nisi quando actu in illis ponuntur: ergo voces, & scripturæ extra propositionem prolatae vel posite vocari non possunt propositionis termini. Vide dubium sequens: omnia quippe, quæ dicam de prædicato, & subjecto formali, & objectivo, etiam applicari possunt, ac debent ad terminum formalem, ac objectivum in communi sumptum.

DUBIUM II.

Quid sit Subjectum & Prædicatum?

7. **S**icut terminus formalis dividitur in vocem & scripturam, ita quoque dividi debet in prædicatum & subjectum. Cum hac tamen differetia: Quod hæc divisio videatur esse generis in species; ista verò accidentis in subjecta.

Quod tamen relinquo examini & Judicio Lectoris. Ubi advertere debes, quod prædicatum & subjectum dividi debeant, sicut divisus est terminus, in formale & objectivum. Prædicatum & subjectum formale sunt voces & scripturæ componentes, & concludentes propositionem scriptam, & vocalem. Prædicatum verò & subjectum objectivum sunt res per voces, & scripturas istas significatæ. Nos hic agimus de formalibus: Dicemus tamen etiam aliquid de objectivis.

8. Et profecto hæc distinctio est bene notanda, & observanda. Nam in his vocibus *terminus*, *subjectum*, *prædicatum*, in communi colloquio, ac exercitio Scholastico terribiliter, ac frequenter æquivocamus. Quæ frequens æquivocatio, nisi bene calleatur, hominem detruet in frequentes, ac infames errores. Sæpissimè enim, ac ferè continuo dum istis vocibus utimur, transimus ab una significatione in aliam: modo accipimus pro termino, subjecto, & prædicato formalibus; modo pro objectivis. Dicimus enim: *In prædicatione affirmativa prædicatum & subjectum debent esse realiter identificata*. Ibi *prædicatum & subjectum* accipiuntur pro objectivis. Rursus dicimus: *Prædicatum & subjectum identificari debent in suo significato recto*. Ibi accipiuntur pro formalibus. Item dicimus: *Significatum formale prædicati debet quadrare & inexistere subjecto*. Ibi *prædicatum* accipitur pro formali; *subjectum* verò accipitur pro objectivo. Et ita fit sæpissimè: Quam æquivocationem nisi quis cautè advertat, faciliè fiet, ut incautè in errorem decadat. Quo posito

9. *Resp. & dico*: Prædicatum objectivum est res illa, quæ de alia re affirmatur, vel negatur; subjectum verò objectivum est res illa, de qua aliqua alia res affirmatur, vel negatur; verb. gr. cum dico, *Homo est animal*, suppositum humanitatis est objectivum subjectum; de hoc enim affirmatur suppositum animalitatis, quod ideo ibi est objectivum prædicatum. Prædicatum verò formale est vox, vel scriptura significans rem illam, quæ de alia affirmatur, vel negatur. Subjectum verò formale est vox, vel scriptura significans rem illam, de qua alia res affirmatur, vel negatur; verb. grat. in præfata propositione, *Homo est animal*, vox *homo* est formale subjectum; vox verò *animal* est formale prædicatum.

10. *Dices*: Quomodo voces, & scripturæ esse possunt propositionis subjectum, vel prædicatum? Etenim prædicatum est illud, quod de alio affirmatur, vel negatur; subjectum est illud, de quo aliud affirmatur, vel negatur: atqui scripturæ, & voces neque sunt illud, de quo aliud affirmatur, vel negatur; neque etiam illud, quod de alio affirmatur, vel negatur: hæc omnia enim quadrant rebus significatis, non vocibus significantibus. Ergo voces, & scripturæ esse non possunt subjectum, vel prædicatum. *Resp.* Definitiones istas pro majori assumptas esse definitiones prædicati, & subjecti objectivi: non verò prædicati, & subjecti formalis: dixi autem voces, & scripturas esse subjectum, ac prædicatum, non objectivum; sed formale. Nam prædicatum, ac subjectum for-

male vocantur signa illa, per quæ nos unam rem de alia affirmamus, & negamus; vel potius per quæ nos unam rem de alia affirmari, & negari significamus: atqui illa signa sunt scripturæ, & voces; ergo scripturæ & voces esse possunt subiectum, & prædicatum: non quidem obiectivum; sed formale.

II Itaque tam voces, quam res significatæ per voces dicuntur esse termini, extrema, prædicatum, & subiectum. Voces quidem dicuntur termini formales; res vero significatæ dicuntur esse termini obiectivi. Sed hinc oritur difficultas, ac controversia: Quales sint hæ denominationes, *Esse terminum, esse extremum, esse prædicatum, esse subiectum, &c.* tam respectu rerum, quam respectu vocum? An sint denominationes reales, vel rationis? Extrinsecæ, vel intrinsecæ, &c. Et quidem Thomistæ, alique nonnulli Philosophi putant esse denominationes rationis. Sed errant, meo quidem iudicio. Sunt quippe denominationes verè reales: rebus quidem totaliter extrinsecæ; vocibus verò partim intrinsecæ, partim extrinsecæ. Oportet singula præbare sigillatim.

21. Quod ergo respectu rerum istæ denominationes sint verè reales, *sic probatur*: Quia rem esse prædicatum est illam esse de alia re affirmatam, vel negatam: atqui rem esse affirmatam vel negatam est illi denominatio verè realis: ergo similiter, *Esse prædicatum*, est illi denominatio verè realis. *Major est clara*: Quia prædicatio est unius de alio affirmatio, vel negatio: adeoque rem esse prædicatum nihil esse potest aliud, quam illam de alia re esse affirmatam, vel negatam. *Minor verò probatur*: Quia illa denominatio est verè realis, cuius significatum formale est verè reale: ut dicam pluribus infra. Atqui horum prædicatorum, sive harum denominationum, *Esse affirmatum, esse negatum*, significatum formale est quid verè reale: significatum quippe earum formale est affirmatio, & negatio, quæ est aliquid verè reale: est enim realis qualitas, realis intellectio, realis operatio potentie intellectivæ: Ergo etiam istæ denominationes sunt verè reales.

21. Eodem modo philosophandum est de hac denominatione, *Esse subiectum*: Quia esse subiectum est esse id, de quo aliud affirmatur, vel negatur: est esse habens affirmationem, vel negationem alicuius alterius de se. Sicut enim esse prædicatum est habere affirmationem, vel negationem sui de alio; ita esse subiectum est habere affirmationem, vel negationem alterius de se. Atqui hæc denominatio est verè realis: habet enim reale significatum formale; significatum enim ejus formale est negatio, & affirmatio. Ergo etiam *Esse subiectum*, est rebus denominatione verè realis. *Ex quo patet*: Quod hæc duæ denominationes, *Esse subiectum, & esse prædicatum*, habeant idem omnino significatum formale: & quòd ab eadem forma, ab eodem intellectu actu una res denominetur prædicatum, & alia subiectum. Per illum quippe intellectus actum, per quem una res de alia affirmatur, una etiam alii subicitur; adeoque unius rei subiectio, & alterius prædicatio sunt duæ voces; sed unica res.

41. Quod hæ denominationes sint etiam denominationes rebus totaliter extrinsecæ, *sic probatur*: Quia denominatio totaliter extrinsecæ est illa, cuius significatum formale est totum extrinsecum subiecto: ut dicam pluribus infra. Atqui significatum formale harum denominationum, *Esse prædicatum, esse subiectum*, est rebus prædicatis, & subiectis totaliter extrinsecum; ergo istæ denominationes sunt rebus totaliter extrinsecæ. *Probat minor*: Quia significatum formale istarum denominationum est prædicatio, & subiectio: est actus quidam intellectus, quo una res de alia affirmatur, & una alteri subicitur. Atqui hic actus est intrinsecus homini prædicanti, & subiecti; rebus verò ab homine prædicatis & subiectis est planè extrinsecus: ut clarum est. Ergo significatum formale istarum denominationum est rebus totaliter extrinsecum. Adeoque hæ denominationes non sunt denominationes rationis; sed verè reales extrinsecæ, sicut sunt *esse visum, esse honoratum, &c.*

15. Quod hæ eadem denominationes vocibus sint reales; ac partim intrinsecæ, partim extrinsecæ, *etiam probatur*: Quia vocem esse prædicatum, vel subiectum nihil est aliud, quam vocem esse positam in orationis enuntiativæ contextu ad significandam rem prædicatam, vel subiectam: atqui illa positio est aliquid voci positæ partim intrinsecum, partim extrinsecum ergo similiter vocem esse prædicatum, vel subiectum, est voci denominatio partim intrinsecæ, partim extrinsecæ. Major clara est ex hactenus dictis; vel si illud non sit, dic mihi, quid sit aliud. *Minor verò probatur*: Quia talis vocis in oratione positio est vera vocis suppositio; ut nemo negabit, qui sanus est. Atqui suppositio est voci suppositæ aliquid partim intrinsecum, partim extrinsecum: ut dictum est supra. Ergo etiam ista vocis positio est vocis aliquid partim intrinsecum, partim extrinsecum.

DUBIUM III.

Quid sit nomen Logicum?

16. **L**ongam Nominis definitionem textit nobis Aristoteles: *Est vox significativa ad placitum, cuius nulla partium separata significat, finita, recta, sine tempore.* Sed definitio hæc, ut Aristoteli parcam, ac cætera ejus vitia taceam, tam longa est, ut etiam felicissimam facillè possit turbare memoriam. Sic ergo definiens: *Est categorema significativum sine tempore.* Vel uti Grammatici definiunt: *Est vox declinabilis per casus, significativa sine tempore.* Huic tamen definitioni unum obest: Quod scilicet etiam comprehendat voces syncategorematicas, nullas, omnis, aliquis, &c. Hæc quippe omnia sunt voces declinabiles per casus; significantes sine tempore. Atqui illæ voces non comprehenduntur sub definito: non enim sunt nomina. Ergo ista Grammaticorum definitio non videtur suo definito esse adæquatè adæquata; sed illud nonnihil excedere, aliquaque comprehendere sub illo non comprehensa. Melior ergo erit hæc definitio: *Est categorema significativum sine tempore.*

17. Ge.

17. Genus definiti est Categorema. Omne enim nomen est categorema; non tamen è contra omne categorema est nomen. Nam verbum, & participium sunt categoremata; non sunt tamen nomina. *Ratio hujus est*: Quia nomen debet esse terminus, & extremum propositionis vocalis: nam, ut ordinariè cum Philosopho dicimus, *Ex nomine, & verbo componitur vocalis propositio*: ex verbo quidem tamquam ex copula; ex nomine verò tamquam ex termino & extremo. Atqui extrema propositionis debent esse categoremata: ut clarum est. Ergo etiam nomina debent esse categoremata. Hinc nomina obliqua non sunt vera nomina Logica: cum neque categoremata sint, neque extrema vocalium propositionum esse possint; ut dixi supra suo loco. Adeoque vox obliqua vocem nomina non restringit, aut explanat; sed omnino pervertit, ac alienat.

18. Differentia definiti est *significare sine tempore*. Per hoc enim distinguitur nomen à verbo, & participio. Utrumque quippe hoc significat cum tempore. Potest quidem nomen significare tempus; item potest consignificare tempus: sed nullatenus potest significare cum tempore. *Pro quo advertitur*: Quomodo hæc tria distinguantur. Significare tempus est pro suo principali significato habere aliquod tempus, aliquamve temporis differentiam; verb. grat. voces, *Hora, dies, annus, cras, heri, modo, &c.* significat tempus: Quia earum principale significatum est tempus. Consignificare tempus est tempus connotare, sive est habere tempus pro suo connotato, suoque significato secundario. Ita voces, *Cæna, prandium, jentaculum, vespæ, completorium, &c.* consignificant tempus: Habent enim tempus pro suo connotato, & significato secundario: significant quippe istæ voces actionem, seu functionem aliquam, connotando, ac consignificando tempus, in quo fieri solent, ac debent. Significare verò cum tempore, est significare aliquam actionem, seu functionem actu fieri, & exerceri in certo aliquo tempore; v. gr. cum dico, *Petrus vivit Neapolim*, vox *vivit* significat cum tempore: significat enim imitationem actu fieri & exerceri in tempore præterito. Et hoc significare repugnat nomini: nomen etenim potest pro suo significato primario, vel secundario habere tempus; adeoque potest tempus vel significare, vel consignificare: non potest tamen significare, quod aliqua actio, vel functio actu in tempore fiat, & exercentur; adeoque non potest significare cum tempore.

19. *Ex quibus omnibus sequitur*: Quod nomina debeant esse voces rectæ; non tamen voces finitæ, possunt enim etiam esse voces infinitæ: adeoque Philosophus in sua definitione bene dixit, *Nomen est vox recta*; malè tamen dixit, *Est vox finita*. Quod debeat esse rectum, jam dixi: Quia debet esse categorema, quod non potest esse obliquum. Quod possit esse infinitum, *sic probatur*: Quia omne categorema significativum sine tempore est nomen: atqui voces infinitæ, v. g. *Non homo, non brutum, non lapis, &c.* sunt categoremata significantia sine tempore: ergo sunt nomina. Quid enim illis deest? Deinde, tales voces possunt esse extrema, & termini

Christi Lupi Opera Tom. XII.

propositionum vocalium; & non significant cum tempore: debes ergo illas intra seriem nominum admittere.

20. A nomine non longè abest participium. Quod quidam inepte definiebat esse *Categorema significativum cum tempore*. Nam verbum non est participium; est tamen categorema cum tempore significativum. Defini ergo hoc modo. *Est categorema cum tempore significativum, & declinabile per casus*. Per primam partem differt à nomine; per alteram differt à verbo, quod non est per casus declinabile; sed per tempora, modos, & personas conjugabile. Scire tamen debes, participia omnia tam passiva, quam activa, sumi posse duobus modis. Aliquando sumuntur in vigore participii, quatenus participia sunt, prout sunt quid medium inter nomen & verbum. Aliquando sumuntur in vigore participialis: & tunc non vocantur participia; sed nomina participialia: imò tunc non sunt participia; sed vera, ac perfecta nomina.

21. Inter has quippe duas participii acceptiones, seu significationes multæ ac magnæ sunt differentie. Primum enim participium regit casum sui verbi, & significat cum tempore, non minus quam verbum ipsum, cuius est participium. At verò participiale non regit casum verbi, neque significat cum tempore; sed construitur cum nomine substantivo intransitivè, sicut alia adjectiva, regitque casum nominum adjectivorum: ut novit omnis bonus Grammaticus. Secundò, & magis ad rem nostram, participium habet idem significatum formale cum suo verbo; ita ut, si significatum formale verbi fuerit actio, passio, operatio, habentia, tendentia, &c. id ipsum etiam sit significatum formale participii. At verò participiale non habet idem significatum formale cum verbo; nec enim de formali significat actionem, aut passionem; sed habitum, inclinationem, consuetudinem, aut aliud quid simile pro occurrentia & diversa qualitate participialis, & verbi, à quo derivatur. Vide disp. 9. dub. 3.

DUBIUM IV.

Quid, & quotuplex sit Verbum Logicum?

22. **H**æc vox *verbum* plurimas, easque diversissimas habet significationes. Illas omnes enumerare non est meæ intentionis: præstabo id accuratè in Libris de Anima. Sumo hic ergo Verbum prout est species quædam vocis significativæ, & prout opponitur Nomini jam definito. A Philosopho definitur hoc modo: *Est vox significativa ex instituto, simplex, finita, & recta, quæ insuper tempus significat, & semper eorum, quæ de altero dicuntur, est signum.* Defini ego brevius hoc modo: *Est categorema significativum cum tempore, & conjugabile per tempora, modos, & personas.* Per primam particulam excluduntur omnia syncategoremata; per secundam nomina: per tertiam excluduntur participia: hæc enim non conjugantur, sed per casus declinantur.

44. *Dices*: Verbum quandoque absolvitur à tempore: ergo verbum non semper significat cum tempore: ergo id in definitione verbi malè est positum. *Respond.* negando utramque consequentiam. Quia verbum à tempore absolvi non est verbum

Z bum

bum sine tempore significare: hoc omnino falsum est. Verbum enim verè cum tempore significat, etiam in his propositionibus, in quibus ampliari, & à tempore absolvi dicitur. Verbum ergo à tempore absolvi non est verbum absolvi à significatione cum tempore; sed est veritatem propositionis absolvi, ac independentem fieri à tempore per verbum significato: est veritatem propositionis ad nullum speciale tempus coarctari; sed ad omnes quatuor temporis differentias ampliari; v. g. dicunt ordinariè: *In propositione contingenti verbum tempori alligatur; In necessaria verò à tempore absolvitur.* Utrobique tamen significat cum tempore: utrobique enim significat aliquam actionem, functionem, vel passionem actu fieri & exerceri in tempore. Sensus ergo istius communis axiomatis est hic: Veritas propositionis contingentis tempori per verbum importato alligatur; necessariè verò veritas ab isto temporis ligamine libera est, ad quatuor temporis differentias extensa, & ampliata.

24. Verbum varias habet divisiones. Primo dividi potest in verbum substantivum, & adjectivum. *Cui divisioni hæc obest dubitandi ratio:* Verbum substantivum debet esse vox substantiva: atqui omne omnino verbum est vox adjectiva: ergo nullum datur verbum substantivum: ergo mala & inepta est hæc divisio. *Patet minor:* Quia, ut supra dixi, vox substantiva est illa, quæ se sola perfecta sensum gignere potest: atqui id non potest ullum verbum, sed omne verbum, ut sensum perfectum gignat, requirit consortium alicujus nominis: & quidem alicujus nominis substantivi. Ergo omne omnino verbum est vox adjectiva; nullumque est vox substantiva: adeoque divisio in substantivum, & adjectivum soli nomini quadrat; nec applicari potest verbo.

25. Nihilominus tamen dico divisionem esse bonam & congruam, si rectè intelligatur. Verbum substantivum vocatur verbum *sum* per omnia tempora, modos & personas; omnia alia verba, activa, passiva, neutra, deponentia, substantiva, accidentalia, &c. vocantur verba adjectiva. Verbum *sum*, inquam, vocatur verbum substantivum: non quia sit vox verè substantiva: nam, ut ostendit optimè posita ratio dubitandi, hoc falsum est; & verbum *sum* est vox verè adjectiva. Vocatur itaque verbum substantivum, quia inter verba imitatur qualitatem, & conditionem vocis substantivæ inter nomina. Illud enim nomen vocatur substantivum, quod complet, ac sustentat significationem nominum aliorum; illa verò, quorum significatio completur, & sustentatur ab alio, vocantur nomina adjectiva: ergo similiter inter verba, illud quod complet, ac sustentat significationem omnium aliorum, rectè vocari potest verbum substantivum, omniaque ista vocari debent verba adjectiva: atqui verbum *sum* complet, ac sustentat significationem omnium aliorum verborum; omnia enim omnino alia verba in sua significatione includunt significationem verbi *sum*, ac per verbum *sum* exponi, ac explicari debent: ergo verbum *sum* rectè substantivum; omniaque alia rectè vocantur verba adjectiva.

26. Verbum adjectivum dividitur in activum,

passivum, neutrum, deponens, neutro-passivum, &c. Quæ divisiones explicari solent longè aliter ab inferioribus Grammaticis, aliter à Summulistis, & Philosophis. Grammatici magis attendunt verbi terminationem; nos autem neglecta terminatione, totos nos convertimus ad verbi significationem; ac præsertim ad ejus significatum formale. Itaque verbum deponens, neutrum, passivum, & similia relinquo Grammaticis. Ego Philosophus assumo activum, passivum, & neutrum. Verbum activum apud nos vocatur illud, cujus significatum formale est aliqua actio: ut, *Creo, doceo, ambulo, calefacio, loquor, &c.* Verba passiva vocantur illa, quorum formale significatum est aliqua passio: ut, *Calefo, fio, feror, producor, creor, generor, &c.* Verbum neutrum est illud, cujus formale significatum neque actio, neque passio est; sed simplex habentia alicujus formæ. Ut, *Amo, intelligo, video, trascor, luceo, fulgeo, delektor, tristor, &c.* Amo enim non significat produco amorem; sed habeo amorem: *Luceo* non significat produco lucem; sed habeo lucem, &c. Nos ergo Logici pro inveniendâ qualitate verbi relinquimus qualitatem terminationis, & attendimus solam qualitatem significati formalis.

27. Sicut nomina adjectiva aliquandò substantivantur, & substantiva quandoque adjectivantur, ita etiam fit in verbis: verba enim neutra aliquandò activantur & activa aliquandò neutrizantur; verb. grat. *Luceo, fulgeo* apud omnes tam Logicos, quam Grammaticos sunt verba neutra; sæpè tamen activantur, ac sumuntur in significatione activa. Nebuloso enim tempore benè, ac verè dicimus. *Sol modò non lucet, non splendet, non fulget, non radiat, &c.* Ubi ista verba neutra non possunt sumi in significatione neutra: tunc enim propositiones forent falsæ; facerentque hunc sensum: *Sol modò non habet lucem, non habet splendorem, non habet fulgorem, &c.* Quod planè falsum est. Activari ergo debent ista verba, ac sumi in significatione activa, facereque hunc sensum verum, ac legitimum: *Sol modò non causat lucem, fulgorem, splendorem, &c.* Aliaque adducere exempla bono Grammatico non erit difficile.

28. Secundò dividi potest verbum in verbum secundò adjacens, & verbum tertio adjacens. Quæ divisio, licet in rigore attribui possit omni verbo, magis ordinariè tamen attribuitur soli verbo substantivo *sum*. Verbum ergo secundò adjacens est illud, post quod non sequitur aliud prædicatum; sed ipsum est prædicatum; v. g. cum dico, *Homo est, Deus est, Papa est, Verbum est* ibi secundò adjacere dicitur: Quia post ipsum non sequitur aliud propositionis prædicatum, sed ipsum est prædicatum. Sic etiam cum dico, *Homo currit, Deus vivit, equus calet, &c.* ista verba secundò adjacent: Quia sunt ipsum prædicatum, & non solum copula prædicati. Verbum ergo tertio adjacens est illud, quod non est propositionis prædicatum, sed solummodo copula subiecti cum prædicato sequenti; verb. gr. cum dico, *Homo est animal, homo fuit albus, Petrus erit doctus, &c.* ista

Quid sit prædicatio essentialis? Quid accidentalis?

1. **A**dverte primò: Quid sit unam rem esse de essentia alterius. Aliqui dicunt nihil esse aliud, quam unam rem non posse esse, nec concipi sine alia. *Sed malè:* Etenim licet omne illud, quod de essentia est, sit tale, ut sine illo res nec esse possit, nec concipi; multa tamen sunt, sine quibus res nec esse, nec concipi potest, quæ tamen nullo modo sunt de essentia; v. g. actio sine termino, item sine suo effectivo principio; unio sine extremis, passio sine subiecto, nec esse potest, nec concipi; terminus tamen & principium actioni, subiectum passioni, extrema unioni non sunt essentialia; ergo ista de finitio non est convertibilis; sed est nimis larga. *Patet minor:* Quia forma essentialis ab eo, cui essentialis est, non potest distingui realiter adæquatè. Dico, *Realiter adæquatè:* Quia distingui potest realiter inadæquatè. Anima enim mea est mihi essentialis; à quo tamen realiter inadæquatè distinguitur. Atqui terminus ab actione, subiectum à passione, extrema ab unione distinguuntur realiter adæquatè: ut notum est sanioribus Physicis. Ergo illa non possunt illis esse essentialia. *Ratio majoris est:* Quia omnis forma essentialis debet esse inseparabilis ab eo, cui essentialis est: atqui omnia realiter adæquatè distincta sunt à sese mutuo realiter separabilia: ergo inter duo realiter adæquatè distincta, neutrum potest alteri esse essentialis.

2. Ego ergo dicere soleo hoc modo: Unam rem esse alteri essentialem est unam rem in suo esse constituere aliam; & forma essentialis idem est, quod forma constituens; v. g. materia prima, anima, & unio sunt mihi essentialia: non nè quia me in meo esse constituunt? Item de esse albi est subiectum, & albedo; quia hæc duo album constituunt in esse albi: *Et ratio à priori est:* Quia essentialis idem est, quod essentia; idem est, quod rei entitas: atqui essentia rei, seu entitas rei est id, quod rem in suo esse distinguit, & constituit: ergo etiam essentialis, seu forma essentialis est illud, quod rem in suo esse constituit. De quo alibi fortan plura.

3. *Adverte secundò:* Quid sit prædicatum essentialis, quid accidentale. Hoc autem facile potest erui ex illis, quæ dixi supra disp. 8. dub. 1. Prædicatum itaque essentialis est illud, cujus utrumque ac adæquatum significatum, tam materiale videlicet, quam formale (si prædicatum concretum fuerit, utrumque hoc significatum habens) est de essentia subiecti, de quo prædicatur, aut ad quod comparatur. Prædicatum verò accidentale est illud, cujus alterutrum significatum, vel materiale videlicet, vel formale, non est de essentia subiecti; v. g. *animal* respectu hominis est prædicatum essentialis: quia tam significatum ejus materiale, quod est suppositum, quam formale, quod est animalitas, est de essentia hominis. *Album* verò respectu hominis est prædicatum accidentale: Quia albedo, quæ est significatum ejus formale, non est de hominis essentia. Similiter in hac prædicatione, *terra*

Ista verba tertio adjacent: Quia non sunt propositionis prædicatum; sed solummodo copula vocalis subiecti vocalis cum suo vocali prædicato. Ex quo patet verbum interdum esse copulam, interdum etiam prædicatum propositionis: interdum etiam, interdum non esse propositionis terminum.

50. Est autem magna differentia inter significatum verbi *sum* secundò adjacentis, & significatum verbi *sum* tertio adjacentis. Verbum enim *sum* secundò adjacens de formali significat existentiam; v. g. cum dico, *Deus est, Antichristus erit, Petrus fuit, &c.* ibi verba ista significant de formali existentiam, faciuntque hunc sensum: Deus est habens existentiam, Antichristus erit habens, Petrus fuit habens existentiam, &c. At verò verbum *sum* tertio adjacens de formali non significat existentiam; sed simplicem connexionem prædicati cum subiecto; v. g. cum dico, *Homo est animal, homo est albus, homo est risibilis, &c.* verbum *est* non significat de formali existentiam, neque facit hunc sensum, *Homo est existens animal, homo est existens albus, sed significat solam connexionem & unionem prædicati cum subiecto, facitque hunc sensum: Homo est habens sibi conjunctam animalitatem, albedinem, risibilitatem, &c.*

51. *Ratio primæ partis est hæc:* Quia verbum *sum* secundò adjacens est prædicatum vocale: adeoque est vox significans rem de alia re affirmatam; vel negatam: & per consequens significatum formale ejus est illa forma, quæ de subiecto affirmatur, vel negatur. Atqui forma, quæ per propositionem de est secundò adjacente de subiecto affirmatur, vel negatur, est existentia: ut omni Grammatico notum est. Ergo verbum *sum* secundò adjacens semper significat de formali existentiam. *Ratio verò secundæ partis est hæc:* Quia verbum *sum* tertio adjacens non est propositionis prædicatum; sed sola prædicati copula: adeoque de formali non debet significare formam, quæ de subiecto affirmatur, vel negatur; sed solam copulationem, vel connexionem prædicati cum subiecto: uti patet in exemplis jam statim assignatis.

DISPUTATIO XXI.

De quibusdam Propositionis categoricæ divisionibus desumptis ex qualitate prædicati.

Qualitas prædicati sæpè refunditur in totam propositionem, seu prædicationem; talisque dicitur tota prædicatio, quale est prædicatum, v. g. à prædicato essentiali, accidentali, contingenti, necessario, intrinseco, &c. tota prædicatio vocatur essentialis, accidentalis, contingens, &c. De hisce ergo prædicationibus agit hæc præfens disputatio. Ubi & hoc adverte (quandoque enim occurrit): Quod hæc vox *denominatio* supponat quandoque pro tota prædicatione; quandoque pro solo prædicato. Ita dicimus, *Esse album, esse doctum, &c.* esse denominationes accidentales intrinsecas: id est, prædicata accidentalia intrinseca.

tionale est animal, Animal respectu irrationalis est prædicatum accidentale: Quia licet animalitas formaliter significata à voce animal, sit de essentia irrationalis, uti in Logica dicam; non tamen suppositum, quod est significatum materiale, est de essentia irrationalis. Neque enim irrationale essentialiter est suppositum: cum dentur aliqua irrationalia, quæ non sunt supposita; v. g. brutalitas, equinitas, leoninitas, &c. sunt irrationales; non sunt tamen supposita. Vide quæ dixi supra loco citato.

4. *Adverte tertio:* Quod idem prædicatum possit esse essentialiter, simul & accidentale: non solum respectu subjectorum diversorum; sed etiam respectu subjecti ejusdem. Hoc prima fronte quibusdam apparebit mirum; est tamen clarum & certum. Sic ergo ostendo: Quia vivens, substantia, corpus, ens, sunt aliqua prædicata; homo verò est aliquod idem, unumque subjectum: atqui omnia ista prædicata sunt eidem homini essentialia, & accidentalia: ergo idem prædicatum potest eidem subjecto esse simul essentialiter, & accidentale. Quod ista prædicata homini essentialia sint, nemo est, qui dubitet: Est enim certum & clarum. Et ratio est: Quia Vivens, corpus, substantia, ens, prædicantur de homine, eo modo quo Animal prædicatur de illo: atqui Animal de homine prædicatur essentialiter: uti norunt omnes. Ergo ista alia prædicata prædicantur de illo etiam essentialiter. Probat. major: Quia, ut habet prima Regula Ante-Prædicamentalis, certissima ac indubitata: Omnia essentialia prædicata prædicati dicuntur de istius prædicati subjecto, eo modo quo prædicatum dicitur de illo: adeo ut, si prædicatum dicatur de suo subjecto essentialiter, etiam prædicata essentialia prædicati dicantur de illo essentialiter; si verò de suo subjecto prædicatum dicatur accidentaliter, etiam prædicata essentialia prædicati dicantur de illo eodem modo. Atqui Vivens, corpus, substantia, ens, sunt prædicata essentialia animalis: uti quoque norunt omnes. Ergo prædicata hæc debent prædicari de homine, eo modo quo Animal prædicatur de illo: adeoque essentialiter. Verum de pulcherrima istac Philosophi Regula alibi latius.

5. Quod ista omnia prædicata sint homini quoque accidentalia sic proba: Hoc enim putant quidam esse stultum & paradoxum. Probo ergo: Quia risibile est homini prædicatum accidentale, ac prædicatur de illo accidentaliter: ergo etiam vivens, corpus, substantia, ens, prædicantur de homine accidentaliter. Antecedens est clarum, ac in confesso apud omnes. Conseq. verò probatur: Quia, ut jam dixi statim, omnia essentialia prædicata prædicati dicuntur de prædicati subjecto, eo modo quo prædicatum dicitur de illo: atqui in hoc casu prædicatum est Risibile; subjectum verò est homo: ergo omnia prædicata essentialia Risibilis dicuntur de homine, eo modo quo Risibile dicitur de homine: atqui Risibile de homine dicitur accidentaliter: ergo etiam omnia essentialia prædicata Risibilis de homine dicuntur accidentaliter: atqui essentialia prædicata Risibilis sunt Vivens, corpus, substantia, ens: ergo hæc prædicata de homine dicuntur accidentaliter. In hoc discursu

omnia sunt clara præter primam majorem, quæ est prima regula ante-prædicamentalis: de qua dicam in ante-prædicamentis. Ac præter ultimum subsumptum, quod videlicet Vivens, corpus, substantia, ens, sint Risibilis prædicata essentialia: hoc enim quis Trivialis Philosophus facile negaret: negari tamen non potest. De quo in Logica.

6. Ne tamen hic omnino taceam, cape hanc brevem; sed efficacem rationem: Quia vivens est principium elicivum actionis vitalis: atqui risibile est essentialiter principium elicivum actionis vitalis: ergo risibile essentialiter est vivens; adeoque vivens est risibile prædicatum essentialiter. Probat. minor: Quia risibile est principium elicivum rationis: atqui principium elicivum rationis essentialiter est principium elicivum actionis vitalis: ergo risibile est essentialiter principium elicivum actionis vitalis. Patet minor: Quia ratio est essentialiter actio vitalis: ut notum est intelligenti terminis. Ergo principium elicivum rationis essentialiter est principium elicivum actionis vitalis; adeoque risibile essentialiter est vivens. Quod si essentialiter vivens: etiam essentialiter est corpus, substantia, & ens, juxta regulam jam datam: Omnia essentialia prædicata prædicati dicuntur de prædicati subjecto, eo modo quo prædicatum dicitur de illo. Sed de his omnibus dicam plura in Logica.

7. Confirmari possunt hæc omnia aliis adhuc exemplis: adducam unicum quod audivi ex ore cujusdam Professoris egregie docti; v. g. ens de Petro & Paulo albis prædicatur essentialiter, ac simul accidentaliter: ergo idem prædicatum respectu ejusdem subjecti esse potest simul essentialiter & accidentale. Quod ens de Petro essentialiter prædicatur, nolo probare, quia non puto id à quopiam fore negandum. Quod prædicatur accidentaliter, probo eodem argumento, quo supra, quo etiam utebatur iste Professor: Quia albedo live album prædicatur de Petro accidentaliter: ergo etiam ens prædicatur de illo accidentaliter. Patet conseq. Quia essentialia prædicata prædicati dicuntur de prædicati subjecto, eo modo quo prædicatum dicitur de illo: atqui albedo, sive album dicitur de homine accidentaliter: ergo etiam ens, quod est prædicatum essentialiter albi, de homine dici debet accidentaliter.

8. Objicies: Prædicatum essentialiter est illud, cujus formale significatum est intra essentiam subjecti; prædicatum accidentale est illud, cujus formale significatum est extra essentiam subjecti: atqui implicat idem ejusdem prædicati formale significatum esse eidem subjecto simul intrinsecum, & extrinsecum: esse simul extra essentiam, & intra essentiam ejusdem subjecti. Ergo implicat idem prædicatum eidem subjecto esse simul essentialiter, & accidentale. Argumentum hoc magis fit à quibusdam; Ego illud rideo. Resp. ergo distinguendo minorem: Implicat idem prædicatum eidem subjecto esse simul intrinsecum & extrinsecum ratione ejusdem sui subjecti: sic concedo. Ratione diversorum subjectibilium: sic planè nego. Etenim sicut idem homo potest eidem domui esse simul intrinsecum ratione diver-

DUBIUM II.

Quid sit prædicatio substantialis? Quid accidentalis?

farum partium, potest esse intrinsecum secundum unam partem, & extrinsecum secundum aliam; potest esse intrinsecum secundum pedes; & extrinsecum secundum caput: ita quoque idem prædicatum, sive idem ejusdem prædicati significatum formale potest simul esse intra & extra ejusdem subjecti essentiam ratione diversorum suorum subjectibilium, sive secundum diversas suas partes subjectivas. Potest esse intra essentiam secundum unum suum subjectibile, & secundum aliud esse extra essentiam: adeoque potest eidem subjecto esse simul essentialiter, & accidentale. Ita fit in exemplis supra adductis; verb. grat. ens diversa subjectibilia habet: videlicet animalitatem, brutalitatem, albedinem, &c. Ratione animalitatis est intra Petri essentiam; ratione albedinis est extra illam. Item subjectibilia viventis sunt homo, brutum, risibile, inanimabile, &c. Ratione hominis est Petro intrinsecum; ratione risibilis est illi extrinsecum. Quid ergo contradictionis est illi dicere, quod idem prædicatum sit eidem subjecto essentialiter, & accidentale? Dicere, quod sit intra & extra ejusdem subjecti essentiam? Hoc enim non fit ratione ejusdem, sed ratione diversorum. His positus

9. Resp. & dico primò: Propositio essentialis est illa, in qua prædicatum est de essentia subjecti: in qua utrumque prædicati significatum est de essentia subjecti. Propositio verò accidentalis est illa, in qua prædicatum non est de essentia subjecti: in qua alterum prædicati significatum non est de essentia subjecti; v. g. hæc prædicationes, Homo est animal, Petrus est homo, est rationalis, &c. sunt prædicationes essentialiter: in illis quippe utrumque prædicati significatum, tam scilicet formale, quam materiale, est de essentia subjecti: ut planum est consideranti. At verò hæc prædicationes, Homo est risibile, rationale est animal, Petrus est albus, &c. quia in illis significatum formale prædicati non est de essentia subjecti, sunt prædicationes accidentales. Accidentales quoque sunt hæc, Irrationale est animal, sensitivum est animal, &c. Quia licet in illis significatum formale prædicati sit de essentia subjecti; non ita tamen est de significato materiali prædicati. Nam significatum materiale prædicati animal est suppositum, quod non est de essentia sensitivi, aut irrationalis: ut fiet clarum & planum ex dicendis in logica. Hic quippe dici ad longum non possunt hæc omnia. Vide etiam disp. 8. dub. 1.

10. Dico secundò: Eadem propositio potest esse simul essentialis, & accidentalis. Tales enim sunt omnes hæc, Homo est vivens, homo est substantia, homo est ens, & similes multæ. Ratio est: Quia prædicatio essentialis est illa, in qua significatum utrumque prædicati, sive in qua totum prædicatum est de essentia subjecti; prædicatio accidentaliter est illa, in qua prædicatum non est de essentia subjecti: atqui potest idem prædicatum esse, ac simul non esse de essentia ejusdem subjecti: atque ita fit in prædicationibus istis allatis. Ergo potest eadem prædicatio esse simul essentialis, & accidentalis; ac allatæ istæ prædicationes sunt tales. Minor satis probata est statim supra. Non video ergo quidnam his opponere valeant: vel si quid habeant, id opponant.

Christ. Lupi Opera Tom. XII.

II. Prædicatio accidentalis duplex est, scilicet & prædicatum accidentale. Una, quæ opponitur prædicationi essentiali; altera, quæ opponitur prædicationi substantiali. De ista dixi jam dubio 1. De altera dicam dubio præsentis. Similiter inter prædicata accidentalia unum essentialiter, alterum opponitur substantialiter: de quorum differentia dixi satis supra disp. 8. dub. 1. Adverte hic ergo primò: Quid sit prædicatum substantiale, quid accidentale illi oppositum. Prædicatum substantiale est illud, cujus formale significatum est substantia. V. Homo, animal, visibile, &c. sunt prædicata substantia: quia eorum significatum formale est verè substantia. Oportet ergo in hoc prædicato negligere significatum reatum ac materiale, ac attendere solum obliquum ac formale. Si enim hoc fuerit substantia, qualemque fuerit illud, sive substantia, sive accidens, parum refert, prædicatum est ac vocatur substantiale; v. g. cum dico, Albedo est parietata, ista vox parietata est prædicatum substantiale; ut nemo negabit: & tamen solum ejus significatum formale est substantia; significatum enim ejus reatum ac materiale est albedo, quæ est accidens. Ergo in prædicato substantiali negligere oportet significatum materiale, & attendere solum formale.

12. Eodem modo philosophandum est de prædicato accidentali: Est enim illud, cujus formale significatum est accidens; v. g. Album, dulce, stans, amans, intelligens, videns, &c. sunt prædicata accidentalia. Eorum quippe significata formalia sunt vera, & prædicamentalia accidentalia. Oportet etiam in hoc prædicato negligere significatum materiale, ac attendere solum formale. Dummodò enim hujus formale significatum sit accidens, significatum materiale potest esse substantia. Quis enim neget, Albus, dulce, stans, &c. esse prædicata accidentalia? Nonne tamen eorum reatum, ac materiale significatum est vera prædicamentalis substantia? Ergo etiam in hoc prædicato negligere materiale, & attendere solum significatum formale. Vide quæ dixi supra disp. 8. dub. 1.

13. Adverte secundò: Hæc duo esse valde diversa. Esse prædicatum substantiale, & prædicari substantialiter. Hæc duo, inquam, non sunt convertibilia; sed magis & minus communia. Magis commune est Esse prædicatum substantiale, prædicari verò substantialiter est minus commune: Nam quidem omne illud, quod prædicatur substantialiter, est prædicatum substantiale; non tamen è contra omne prædicatum substantiale prædicatur substantialiter: v. g. cum dico, Homo est vestitus, est palliatus, est ocreatus, est gladius, &c. ista prædicata, Vestitus, palliatus, ocreatus, &c. sunt prædicata substantia: cum tam eorum significatum materiale, quam formale sit vera substantia. Atqui tamen non prædicantur ibi substantialiter: ergo potest aliquod prædicatum esse prædicatum substantiale,

& tamen non prædicari substantialiter. *Probat minor*: Quia illud prædicatum prædicatur de subiecto substantialiter, cujus formale significatum pertinet ad substantiale complementum, ac ad substantialem perfectionem sui subiecti: atqui in istis præfatis prædicationibus significatum formale prædicati non pertinet ad substantiale complementum, neque ad substantialem perfectionem sui subiecti: ut consideranti facillè fiet planum. Ergo in istis prædicationibus prædicatum, licet sit substantiale, non tamen prædicatur substantialiter.

14. *Et hujus discriminis ratio à priori est*: Quia esse prædicatum substantiale, est esse prædicatum de formali significans substantiam; prædicatum verò aliquod prædicari substantialiter est prædicatum esse tale, ac de tali prædicari subiecto, ut significatum ejus formale pertineat ad substantiale complementum, substantialemque perfectionem sui subiecti; verb. g. in his prædicationibus, *Homo est capitatus, homo est brachiatus, homo est carneus, ossis, nervosus, &c.* prædicata ista prædicantur substantialiter: quia caput, brachia, caro, nervi, ossa, quæ sunt eorum formalia significata, licet non pertineant ad hominis essentiam, pertinent tamen ad hominis substantiam: pertinent ad hominis substantialem perfectionem, ac substantiale complementum. Homo enim sine illis est substantialiter incompletus, ac substantialiter imperfectus. Atqui potest aliquod prædicatum pro formali significato habere substantiam, quæ tamen non pertineat ad substantiale complementum, neque ad substantialem perfectionem subiecti, de quo prædicatum esse prædicatum substantiale, non tamen prædicari substantialiter.

15. *Et hinc prædicari substantialiter est quid medium inter prædicari essentialiter & prædicari accidentaliter*. Est quid minus, quam prædicari essentialiter, & quid majus, quam prædicari accidentaliter. Prædicari enim essentialiter est significatum formale prædicati spectare non solum ad substantiam, sed etiam ad essentiam subiecti; prædicari verò accidentaliter est significatum formale prædicati spectare neque ad essentiam, neque ad substantiam subiecti: inter quæ mediatur prædicari substantialiter. Est enim nihil aliud, quam significatum formale prædicati spectare, non quidem ad essentiam, sed ad substantiam, seu ad substantiale complementum subiecti; verb. g. hic, cum dico, *Homo est capitatus*, prædicatum istud *capitatus* non prædicatur de homine essentialiter: quia non pertinet ad essentiam ejus. Neque etiam prædicatur purè accidentaliter: quia non est purum accidens ejus. Prædicatur ergo medio modo: prædicatur, inquam, substantialiter: quia caput, significatum ejus formale est quid medium inter essentiam & purum accidens: est enim quid pertinens ad substantiale hominis complementum, substantialemque hominis perfectionem.

16. Eodem modo philosophandum, ac distinguendum est inter hæc duo: *Esse prædicatum accidentale oppositum substantiali, & Prædicari accidentaliter*. Hæc etenim duo etiam non sunt convertibilia; sed magis & minus communia.

Minus commune est prædicatum accidentale; prædicari verò accidentaliter est magis commune. Nam quidem omne prædicatum accidentale prædicatur accidentaliter; nullum enim prædicatum accidentale, cum prædicamentum accidens sit, esse potest substantiale complementum, aut substantialis perfectio sui subiecti. Non tamen omne illud, quod prædicatur accidentaliter est prædicatum accidentale; potest enim esse prædicatum substantiale; v. g. cum dico, *Homo est loricator, est occreatus, &c.* ista prædicata sunt prædicata substantialem; non tamen prædicantur substantialiter, sed accidentaliter: ut patet ex jam dictis, & adhuc magis patetib. ex statim dicendis.

17. *Dices*: Nulla est differentia, nullumque discrimen inter *Esse prædicatum essentialiter*, ac inter *Prædicari essentialiter*: ergo etiam nullum contritui debet, aut potest discrimen inter *Esse prædicatum substantiale, ac Prædicari substantialiter*. *Conseq. tenet à pari; antecedens verò patet*: Quia si tale discrimen sit, illud assignetur nobis. *Resp. negando conseq.* Et dico esse magnam disparitatem. Quæ sita est in hoc: quod prædicatum dicatur substantiale à solo suo significato formali, sine ullo ordine ad subiectum, de quo prædicatur; dicitur verò substantialiter prædicari non à solo suo formali significato, sed à suo formali significato certo modo ad subiectum comparato: ideoque, quia aliud est ordo, seu habitudo prædicati ad subiectum, aliud formale prædicati significatum, hinc etiam aliud est prædicatum aliquod esse substantiale, aliud verò illud substantialiter prædicari. At verò prædicatum non dicitur essentialiter à solo suo formali significato absolute secundum se considerato; sed à suo formali significato, ut habenti certum ordinem ad suum subiectum: prædicatum quippe essentialiter est illud, cujus formale significatum est de essentia subiecti. Ac sic ex eadem radice dicitur prædicatum esse essentialiter, ac essentialiter prædicari: adeoque non possunt hæc duo distingui, ac discriminari, sicut discriminantur illa. Quibus ita positus

18. *Resp. & dico primò*: Prædicatio substantialis non est illa, quæ constat prædicato substantiali, sive cujus prædicati formale significatum est substantia; v. g. hæc prædicationes, *Homo est calceatus, homo est calcariatus, est balbeatus, &c.* non sunt apud Logicos prædicationes substantiales, sed accidentales: licet interim habeant prædicatum, cujus formale significatum est vera substantia. Prædicatio itaque substantialis definiri solet hoc modo: Est illa, in qua prædicatum prædicatur substantialiter de subiecto. Sive est illa, in qua significatum prædicati formale, licet non sit de essentia subiecti, est tamen de substantia subiecti, pertinereque ad subiecti complementum, ac perfectionem substantialem: ita ut sine illo subiectum foret substantialiter incompletum, ac substantialiter imperfectum: utpote carens aliqua parte, aliquaque perfectione substantiali sibi propria, sibi que naturaliter debita; v. g. hæc prædicationes, *Homo est capitatus, est barbatus, est carneus, est ossis, &c. Bos est cornutus, est caudatus, est quadrupes, &c.* sunt prædicationes substantiales: in illis quippe omnibus signi-

ficatum formale prædicati, licet non sit de subiecti essentia, est tamen de subiecti substantia; ita ut sine illo subiectum foret substantialiter imperfectum, substantialiterque incompletum: ut consideranti, ac singula examinanti facile fiet planum.

19. Eodem modo definienda est prædicatio accidentalis opposita substantiali: Est prædicatio, in qua prædicatum de subiecto non prædicatur substantialiter. Sive est illa, in qua significatum formale prædicati neque est de essentia, neque de substantia subiecti. Potest hujus prædicationis prædicatum esse substantiale; sed non potest substantialiter prædicari; v. g. omnes hæc, *Homo est vestitus, est calceatus, homo est albus, equus currit*, aliæque similes sunt prædicationes accidentales: Quia in illis significatum formale prædicati neque est de essentia, neque de substantia sui subiecti; v. g. vestes & calcei neque sunt de essentia, neque substantia hominis. Illud quippe est de hominis substantia, quod pertinet ad hominis substantialem perfectionem, ac substantiale complementum, sine quo homo foret substantialiter imperfectus ac incompletus: atqui calcei, aliæque vestes non spectant ab hominis substantiale complementum: alioquin homo nudus, aut discalceatus foret substantialiter imperfectus, ac incompletus. Ergo vestes, & calcei de formali per ista prædicata significati non sunt de substantia hominis: adeoque istæ prædicationes non sunt substantiales; sed accidentales.

20. *Obijcies*: Si prædicatio substantialis foret illa, in qua significatum formale prædicati est de substantia subiecti, hæc prædicatio, *Deus est homo, & homo est Deus*, non foret prædicatio substantialis, sed accidentalis: consequens hoc absurdum est, ac contra omnes Theologos, uno ore propositionem illam substantialem esse affirmantes: ergo absurdum quoque est antecedens: definiendaque est prædicatio substantialis hoc modo: Est prædicatio constans prædicato substantiali. Hæc enim definitio quadrat isti prædicationi. *Probat sequela majoris*: Quia in istis prædicationibus significatum formale prædicati non est de substantia subiecti: subiectum quippe est *Deus*, de cujus substantia non est humanitas, quæ est significatum formale prædicati; ergo, si prædicatio substantialis foret illa, in qua significatum formale prædicati est de substantia subiecti, istæ præfate prædicationes non forent substantiales, sed accidentales. *Patet antecedens*: Quia aliquid esse de substantia alterius est unum pertinere ad substantiale complementum alterius, ita ut istud sine hoc foret substantialiter incompletum, ac imperfectum: atqui humanitas non pertinet ad substantiale Dei complementum: neque Deus sine humanitate subsistens foret substantialiter incompletus, aut imperfectus. Ergo humanitas non est de substantia Dei. *Resp.* In rigore Logico loquendo, istas prædicationes non esse substantiales, sed accidentales: uti argumentum hoc efficacissimè probat. Neque hoc est contra omnes Theologos: id enim etiam asserit Gabriel in 3. dist. 7. quæst. unica, art. 3. dub. 3. aliæque Nominales communiter. Theologi verò, qui istas prædicationes putant esse substantiales, &

non accidentales, prædicationem substantialem putant esse omnem illam, quæ constat prædicato substantiali. Sed male: Quia, uti jam dixi, & dicit quoque Gabriel jam citatus, prædicata substantialem non prædicantur semper substantialiter, neque semper faciunt prædicationem substantialem; sed prædicantur quandoque substantialiter, quandoque accidentaliter, faciuntque prædicationem modo substantialem, modo accidentalem. De quo inferrius adhuc aliquid.

21. *Dico secundò*: Eadem prædicatio potest esse simul substantialis, & accidentalis. Immo esse potest simul essentialis, substantialis, & accidentalis; v. g. hæc prædicatio, *Homo est corpus, Homo est ens*, est simul essentialis, accidentalis, & substantialis. *Probat*: Quia prædicatio essentialis est illa, in qua significatum formale prædicati pertinet ad essentiam subiecti; accidentalis est illa, in qua formale prædicati significatum neque ad essentiam, neque ad substantiam subiecti pertinet; & non pertinet ad essentiam hominis: ut dixi dub. 1. Ergo hæc prædicatio, *Homo est ens*, est essentialis, & simul accidentalis. Quod quoque substantialis sit, etiam probat: Quia prædicatio substantialis est illa, in qua significatum formale prædicati, licet non sit de essentia, est tamen de substantia sui subiecti: atqui ens, & significatum formale ejus sunt de substantia hominis: ergo hæc prædicatio, *Homo est ens*, est etiam prædicatio substantialis. *Probat minor*: Quia caro, os, nervus, item carneum, osseum, nervosum, &c. sunt de substantia hominis: sunt, inquam, prædicata substantialem, quæ de homine prædicantur substantialiter: ut patet ex jam dictis. Ergo etiam *ens* est de substantia hominis, estque prædicatum substantiale, quod de illo prædicatur substantialiter. *Patet conseq.* Quia omnia essentialia prædicata prædicati prædicantur de prædicati subiecto, eo modo quo prædicatum prædicatur de illo: atqui *ens* est prædicatum essentialiter carnis, ossis, nervi, &c. Ergo prædicatur de homine eo modo, quo caro, os, nervus, &c. prædicantur de homine: atqui caro, os, nervus, &c. de homine prædicantur substantialiter: ergo etiam *ens* prædicatur de illo substantialiter. Argumentum, quod contra hanc conclusionem formari posset, formatum ac solum est dub. 1. Vide illud ibi.

DUBIUM III.

Quid sit prædicatio necessaria? Quid contingens?

SECTIO I.

Definitio prædicati necessarii.

22. *A* *Dverte primò*: Quid sit prædicatum necessarium, quid prædicatum contingens. Prædicatum itaque necessarium est illud, cujus formale significatum est realiter identificatum cum subiecto; v. g. *Rationale, visibile, intellectivum, volitivum, animal, corpus, &c.* respectu hominis sunt prædicata necessaria: quia ratio-

rationalitas, risibilitas, intellectus, voluntas, animalitas, corporeitas, &c. quæ sunt eorum significata formalia, sunt ab homine realiter indistincta, illique realiter identificata. Sic etiam, *immensus, æternus, sapiens, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, &c.* respectu Dei sunt prædicata necessaria: Quia eorum formale significatum est Deo realiter identificatum; ut clarum est omni Catholico attendenti. *Ratio hujus est:* Quia prædicatum necessarium est prædicatum inseparabile realiter à subjecto. Sive in terminis nostris manendo est prædicatum habens significatum formale realiter inseparabile à suo subjecto. Atqui habere formale significatum à subjecto realiter inseparabile est habere significatum formale cum subjecto realiter identificatum: ergo prædicatum necessarium rectè definitur esse illud, quod habet formale significatum cum subjecto realiter identificatum. *Minor est clara:* Quia licet fortasse realis inseparabilitas, & realis identificatio non sunt synonyma, sunt tamen in rebus creatis planè convertibilia: ita ut omnia realiter identificata sint realiter inseparabilia, & omnia realiter inseparabilia sint realiter indistincta; ac identificata. De quo semel aliàs. Ergo habere significatum formale à subjecto realiter inseparabile, in re idem planè est, quod habere significatum formale cum subjecto realiter identificatum. *Major verò probatur:* Quia prædicatum necessarium est illud, quod à suo subjecto nulla ratione potest abesse. Sive manendo in terminis nostris: Est illud, cujus formale significatum nullo modo potest abesse; sed illi semper, & ubique necessario adest: nam secundum Porphyristas est illud, quod omni, soli, semper, & ubique convenit. Atqui à subjecto non posse abesse est à subjecto non posse separari: & habere formale significatum, quod à subjecto non potest abesse: est habere formale significatum, quod à subjecto non potest separari: ut notum est capienti terminos. Ergo prædicatum necessarium est illud, quod non potest separari à subjecto, sive cujus formale significatum est inseparabile à subjecto. *Et confirmatur hoc:* Quia prædicatum necessarium est prædicatum directè ex diametro oppositum prædicato contingenti: atqui prædicatum contingens est illud, cujus formale significatum est realiter distinctum à subjecto: cujus formale significatum est à subjecto, vel per Deum, vel per naturam, naturaliter, vel supernaturaliter separabile: ut dicam statim. Ergo prædicatum necessarium debet esse illud, cujus formale significatum à subjecto neque per Deum, neque per hominem, neque naturaliter, neque supernaturaliter separari potest; sed est ab illo planè, ac omnino, omnibusque modis inseparabile. Atqui prædicatum, cujus formale significatum est à subjecto omnibus modis inseparabile, est prædicatum, cujus formale significatum est cum subjecto realiter identificatum: ergo prædicatum necessarium rectè dicitur esse illud, cujus formale significatum est suo subjecto realiter identificatum.

23. Prædicatum, inquam, necessarium est illud; cujus formale significatum est identificatum cum subjecto, non quidem semper ac ne-

cessario realiter adæquatè; sed vel adæquatè, vel inadæquatè, eo modo quo pars solet identificari suo toti. *Ratio hujus est:* Quia multa prædicata verè necessaria subjectis suis identificantur non adæquatè, sed solummodo inadæquatè, eo modo quo pars solet identificari suo toti: ergo de essentia prædicati necessarii non est habere significatum formale adæquatè identificatum subjecto: sed solummodo identificatum adæquatè vel inadæquatè, eo modo quo solet pars identificari suo toti composito. *Probat antecedens:* Quia *Esse animatum, esse materiatum*, respectu hominis sunt prædicata non tantum necessaria: sed etiam verè essentialia: atqui tamen habent significatum formale homini identificatum, non adæquatè; sed solummodo inadæquatè: ut clarum est. Significata quippe eorum formalia sunt anima, & materia quæ homini solummodo inadæquatè identificantur. Ergo dantur aliqua prædicata verè necessaria, habentia significatum formale suo subjecto solum inadæquatè identificatum. Similiter *Rationale* respectu hominis est prædicatum verè necessarium: cum sit prædicatum verè essentialiale, ac unica mea differentia. Atqui significatum ejus formale, videlicet rationalitas, identificatur homini solum inadæquatè: ut tradit Gregorius Avimontensis, & Gabriel, alique Nominales. Ergo dantur prædicata verè necessaria, quorum significatum formale identificatur subjecto suo solummodo inadæquatè. De quo latius in Logica. *Et ratio hujus à priori est:* Quia, ut prædicatum aliquod sit necessarium, satis est perfecta ac omnimoda inseparabilitas significati formalis: atqui, ut significatum formale habeat omnimodam inseparabilitatem à subjecto, non debet illi identificari adæquatè; sed satis est, si identificetur realiter inadæquatè, eo modo quo solet pars identificari suo toti. Ergo, ut aliquod prædicatum sit verè necessarium, non opus habet significato formali adæquatè identificato; sed satis est, si habeat identificatum inadæquatè, eo modo quo pars identificatur suo toti.

24. Dixi jam sæpius, *Eo modo, quo pars identificatur suo toti, &c.* Quia non solum pars identificatur inadæquatè suo toti, sed etiam vice versa totum identificatur inadæquatè suæ parti. Verb. grat. non tantum anima homini, sed etiam homo animæ suæ identificatur realiter inadæquatè. Identificatio enim est relatio; vel quasi relatio quædam æquiparantia; quæ proinde ejusdem rationis, ejusdemque nominis est in utroque extremo. Cum ergo dico, ad prædicatum necessarium sufficere, ut habeat significatum formale identificatum suo subjecto inadæquatè, hoc accipi & intelligi non potest de identificatione inadæquata, qua totum identificatur parti; sed de illa, qua pars identificatur toti. Sive significatum formale prædicati necessarii non potest esse totum sui subjecti; sed debet esse pars subjecti. *Ratio est clara:* Quia, si talis identificatio sufficeret ad prædicatum necessarium, jam homo respectu rationalis, item respectu materiati, & animati foret prædicatum necessarium: habet enim significatum formale istis subjectis inadæquatè

quæ identificatum, eo modo quo totum identificatur suæ parti. Atqui hoc absurdum est; ergo & id, unde sequitur: ergo cum significatum formale prædicati necessarii identificatur suo subjecto, solum inadæquatè identificari debet, non tanquam totum parti, sed tanquam pars toti.

25. Ex quo patet, quid sit sensus hujus Axiomatis Summulistici: *Inter duo prædicata realiter distincta neutrum potest esse de essentia alterius.* Hoc axioma facere & habere potest duo sensus; unum de distinctione adæquata, alium de distinctione inadæquata. Primus est hic: *Inter duo prædicata realiter adæquatè distincta, neutrum potest esse essentialiale alteri.* Et hic est verissimus, ac solus à politioribus Summulistis intentus. *Et ratio est clara:* Quia prædicatum essentialiale debet de formali significare entitatem sui subjecti; vel totam, vel partem ejus: atqui inter prædicata realiter adæquatè distincta neutrum significare potest entitatem alterius; neque totam, neque partem ejus: ut manifestum est attendenti. Ergo inter duo prædicata realiter adæquatè distincta, neutrum potest esse de essentia alterius. *Minor, uti dixi, clara est attendenti.* Clara quoque est major: Quia prædicatum essentialiale debet de formali significare essentiam subjecti; vel totam, vel partem ejus: ut notum est ex terminis. Atqui essentia rei idem est, quod entitas rei: ut paucis dixi dub. 1. Ergo prædicatum essentialiale debet de formali significare entitatem subjecti, vel totam, vel partem ejus.

26. Alter axiomaticus sensus est hic: *Inter duo prædicata realiter inadæquatè distincta neutrum potest esse essentialiale alteri.* Et hic sensus est illegitimus, falsus, ac à bonis Summulistis nullatenus intentus. Quam optimè enim fieri potest, ut inter duo prædicata realiter inadæquatè, sicut totum & pars, sicut inclusum ac includens, distincta, unum sit alteri essentialiale. Totum quidem non potest esse essentialiale suæ parti; pars tamen non solum potest, sed & debet esse essentialis suo toti, ut jam ostendi. *Et ratio est clara:* Quia omne constituens est essentialiale suo constituto: constituens enim & essentialiale, forma constituens & forma essentialis, idem planè sunt: ut facile planum fiet attendenti. Atqui omnis pars est constituens suum totum: ergo est essentialis suo toti.

27. Ex quo etiam resolvi potest, ac explicari aliud quoddam Axioma Summulisticum scitu, ac explicatu dignum: *Inter prædicata dari nequit essentialitas mutua.* Id est: Non possunt dari duo prædicata, quæ sint sibi mutuò essentialia. Quære enim ubique, in cælo, in terra, in creatis, in increatis, extra vel intra mysterium Trinitatis, nusquam duo talia inveniunt. *Ratio hujus est:* Quia prædicatum essentialiale respectu istius subjecti, cujus essentialiale est, semper se habet tanquam pars ad suum totum: habet se, inquam, ad suum subjectum non quidem ut pars physica, vel metaphysica seu logica. Discurre enim per omnia, & semper ita reperies. Atqui inter totum & partem nunquam esse potest essentialitas mutua: ut jam dixi. Licet enim pars sit essentialis toti; nunquam tamen totum esse po-

test essentialiale suæ parti. Quod verum est non tantum in parte & toto physicis realiter à sese mutuò distinctis; sed etiam in toto & parte Logicis sibi mutuò realiter identificatis. Ergo inter prædicata dari nunquam potest essentialitas mutua.

SECTIO II.

Definitio Prædicati contingentis.

28. Conformiter ac consequenter philosophandum est de prædicato contingenti. Definitio illud hoc modo: *Est prædicatum, cujus formale significatum est realiter distinctum à subjecto.* V. g. omnia hæc prædicata, *Albus, Episcopus, Sacerdos, Christianus, doctus, carneus, offensus, &c.* respectu hominis; item, hæc, *Homo, animal, creans, justificans, puniens, &c.* respectu Dei sunt prædicata contingentia: Quia habent formale significatum à subjecto realiter distinctum; ut attendenti & examinanti facile patebit. Significata quippe formalia prædicatorum, *Albus, Episcopus, Sacerdos, Christianus, &c.* sunt albedo, character Episcopalis, character Sacerdotalis, character Baptismalis, &c. ab homine realiter separabilia, ac distincta. *Ratio hujus est:* Quia prædicatum contingens est illud, cujus significatum formale est realiter separabile à subjecto: atqui significatum formale à subjecto realiter separabile idem est, quod significatum formale à subjecto realiter distinctum: sicuti enim omnia realiter inseparabilia sunt realiter indistincta, & omnia realiter indistincta sunt realiter inseparabilia; ita quoque omnia realiter separabilia sunt realiter distincta, omniaque realiter distincta sunt realiter separabilia: Ergo prædicatum contingens rectè definitur esse illud, quod habet formale significatum à suo subjecto realiter distinctum. *Prob. maj.* Quia, ut habet definitio Porphyrii, omniumque Porphyristarum, Prædicatum contingens est illud, quod adest atque abest sine subjecti corruptione. *Id est:* Est prædicatum, cujus formale significatum potest vel subjecto adesse, vel subjecto abesse. Atqui significatum potens adesse, & abesse, est significatum separabile, & potens separari: ergo prædicatum contingens est illud, quod habet formale significatum realiter separabile à suo subjecto.

29. Debet ergo prædicatum contingens habere formale significatum à suo subjecto realiter distinctum. Debet, inquam, habere formale significatum realiter distinctum, non quidem semper realiter adæquatè, sed vel realiter adæquatè, vel realiter inadæquatè, eo modo quo distingui solet totum à sua parte. Totum enim suæ parti partim realiter identificatur, partim ab illa realiter distinguitur: distinguitur, inquam, ab illa realiter inadæquatè. Atqui totum de sua parte prædicatur contingenter; estque illius prædicatum contingens: ergo prædicatum contingens non debet à suo subjecto semper esse realiter adæquatè distinctum; sed sufficit, si distingui solet totum à sua parte. *Ac ratio à priori est:* Quia ad prædicatum contingens satis est, si ha-

fi habeat formale significatum à subjecto realiter separabile : à subjecto potens abesse & adesse. Atqui tale significatum non est solum illud, quod distinguit realiter adæquatè; sed etiam illud, quod distinguit realiter inadæquatè, quomodo distingui solet totum à parte: ergo prædicatum contingens non debet necessariò habere significatum formale à subjecto distinctum adæquatè; sed satis est si habeat distinctum inadæquatè, quomodo distingui solet totum à sua parte. Quare semper addam, *Quomodo distingui solet*, &c. patere potest ex iis, quæ dixi statim supra.

30. Ex quibus omnibus erui potest aliquod scitu dignum discrimen prædicati contingentis à prædicato necessario. Prædicatum enim necessarium esse potest tam concretum, quam abstractum, tam abstractum, quam concretum: at vero prædicatum contingens debet necessariò esse concretum, neque ullo modo potest esse abstractum. *Primum patet*: Quia omnes hæ prædicationes. *Homo est animal, homo est risibilis, homo est rationalitas; humanitas est rationalitas, humanitas est animalitas, est risibilis, &c.* Omnes, inquam, hæ prædicationes sunt prædicationes veræ, ac necessariæ; earumque prædicata sunt prædicata verè necessaria, ut clarum est. Aliqua tamen sunt concreta, aliqua sunt abstracta: ergo prædicatum necessarium indifferenter esse potest vel concretum, vel abstractum.

31. Quod prædicatum contingens possit esse concretum, clariùs est, quam ut probetur. Quod verò debeat esse concretum, neque possit esse abstractum, etiam est clarum; *Et probet*: Quia prædicatum contingens esse debet prædicatum habens significatum formale realiter distinctum ab illo subjecto, de quo prædicatur, vel prædicari potest: atqui nullum abstractum habere potest formale significatum distinctum realiter à subjecto, de quo potest prædicari; sed hoc solis concretis proprium ac speciale est: ergo nullum abstractum potest esse prædicatum contingens; sed prædicatum contingens necessariò esse debet concretum. *Prob. min. Major enim est clara*: Quia nullum abstractum habere potest significatum rectum realiter distinctum à subjecto, de quo prædicatur: ut enim infra dicam pluribus, in omni prædicatione affirmativa prædicatum & subjectum identificari debent realiter in suis significatis rectis. Ergo etiam nullum abstractum habere potest significatum formale, seu principale distinctum realiter à subjecto; de quo prædicatur. *Patet conf.* Quia, ut supra dixi *disp. 2. dub. 8. & disp. 9. dub. 2.* in voce abstracta significatum formale, seu principale non est significatum obliquum; sed est ejus significatum rectum: in hoc quippe inter cætera differt vox abstracta à voce concreta, quod in voce concreta significatum principale sit significatum obliquum; in abstracta verò est significatum rectum. Atqui prædicatum abstractum nequit habere significatum rectum distinctum realiter à suo subjecto: ergo neque potest habere significatum formale distinctum realiter ab illo.

32. *Ratio ergo fundamentalis, & à priori est hæc*: Quia prædicatum contingens debet esse prædicatum habens significatum rectum cum suo subjecto realiter identificatum, ac significatum formale à suo subjecto realiter distinctum: atqui hæc duæ conditiones non cadunt in prædicatum abstractum, cujus significatum rectum est etiam significatum formale: cadunt tamen in prædicatum concretum, cujus significatum rectum est à formali distinctum. Ergo prædicatum contingens nequit esse abstractum; sed potest, ac debet esse prædicatum concretum. V. g. hoc concretum, *Album respectu hominis est prædicatum contingens*: quia habet significatum rectum homini identificatum, ac significatum formale ab homine realiter distinctum. At verò hoc abstractum *Albedo non est hominis prædicatum contingens*; immò non est hominis prædicatum; quia cum significatum rectum homini identificatum non habeat, non potest de homine prædicari, nec esse ejus prædicatum; prædicatum enim est illud, quod potest de alio prædicari.

33. *Adverte secundò*. Hic non posse distingui inter *Esse prædicatum necessarium vel contingens, & Prædicari necessariò vel contingentè*, sicut supra distinximus inter *Esse prædicatum substantiale, & prædicari substantialiter*. Sed hæc duo sunt planè convertibilia ac coincidentia: omne enim prædicatum necessarium necessariò, omneque prædicatum contingens prædicatur contingentè. Ac è contrà omne illud, quod necessariò, vel contingentè prædicatur, est etiam prædicatum necessarium, vel contingens. *Ratio hujus est*: Quia hæc duo *Esse prædicatum tale, & Taliter prædicari*, solummodo possunt distingui in istis prædicatis, in quibus ex alia habitudine defumitur ratio prædicati; ex alia verò ratio prædicationis. V. g. dicimus aliud quid esse *Esse prædicatum substantiale, aliud verò Prædicari substantialiter*: Quia ex alia habitudine defumitur ratio prædicati substantialis: ex alia verò ratio substantialis prædicationis. Prædicatum quippe dicitur substantiale ex habitudine sui ad suum significatum formale: dicitur verò prædicari substantialiter ex habitudine sui formalis significati ad suum subjectum: ut dixi *dub. præced.* Ergo generaliter hæc duo, *Esse prædicatum tale, & taliter prædicari* solummodo possunt distingui in prædicatis, in quibus alia habitudine dat rationem prædicati; alia verò rationem prædicationis. Atqui prædicatum non dicitur ex una habitudine esse contingens, vel necessarium, & ex alia contingentè, vel necessariò prædicari; sed eadem plane habitudine dat illi rationem necessarii vel contingentis prædicati, & necessariæ vel contingentis prædicationis. Ergo hic distingui nequit inter *Esse prædicatum contingens vel Necessarium, & Contingenter vel Necessariò prædicari*. *Prob. min.* Quia prædicatum dicitur contingentè, vel necessariò prædicari ex habitudine sui significati formalis ad subjectum, uti est clarum. Prædicari enim contingentè, vel necessariò est significatum formale prædicati esse realiter distinctum, vel realiter iden-

tificatum cum subjecto: uti huc usque dixi. Atqui ex eadem illa habitudine significati formalis ad subjectum dicitur prædicatum esse contingens, vel necessarium: ergo eadem habitudine dat prædicato rationem contingentis, vel necessarii prædicati, ac etiam rationem contingentis, vel necessariæ prædicationis. *Probatur minor*: Quia prædicatum non dicitur esse contingens, vel necessarium ex habitudine sui ad suum formale significatum: non enim prædicatum contingens, vel necessarium est illud, cujus formale significatum est forma simpliciter contingens, vel necessaria; sed prædicatum contingens, vel necessarium dicitur esse illud, cujus formale significatum est forma contingens, vel necessaria subjecto. Manifestum ergo est, quod prædicatum dicitur esse contingens, vel necessarium ex habitudine significati sui formalis ad suum subjectum. His ita positis.

SECTIO III.

Resolutio propositæ questionis.

34. **R**esp. & dico primò: Prædicatio necessaria est illa, quæ constat prædicato necessario. *Id est*: Est illa, in qua significatum formale prædicati est realiter identificatum cum subjecto. Identificatum, inquam, vel realiter adæquatè, vel realiter inadæquatè eo modo quo pars identificari solet suo toti. Tales sunt hæ, *Homo est rationalis, homo est risibilis, homo est animatus, &c.* Examina enim illas, & invenies significatum formale prædicati esse semper in illis modo dicto identificatum cum subjecto. Prædicato vero contingens est illa, quæ constat prædicato contingentè. *Id est*: Est illa, in qua significatum formale prædicatum est distinctum realiter à subjecto. Distinctum, inquam, vel realiter adæquatè, vel realiter inadæquatè, eo modo quo totum distingui solet à sua parte. Tales sunt hæ, *Homo est albus, homo currit, homo studet, & aliæ similes*. Examina quippe illas, ac reperies significatum formale prædicati esse distinctum, ac separabile realiter à subjecto.

35. Itaque, ut habeas prædicatum necessarium, necessariamque prædicationem, non fas est habere prædicatum, cujus materiale significatum sit identificatum cum subjecto; sed habere oportet prædicatum, cujus formale significatum, immo cujus tam formale, quam significatum materiale (si concretum fuerit) sit realiter identificatum subjecto. Quod debeat significatum ejus materiale, ac rectum esse subjecto identificatum, nihil est prædicato necessario proprium, aut peculiare: Hoc enim omni omnino prædicato commune est. Omne quippe prædicatum, contingens, necessarium, intrinsecum, extrinsecum, &c. quodcumque, ac qualecumque tandem fuerit, habet, & habere debet significatum rectum suo subjecto identificatum: ut ex professo dicam, & ostendam infra. Prædicato ergo necessario proprio, ac essentielle est habere significatum formale, ac principale identificatum subjecto. Quod quamvis satis huc usque probaverim, adhuc tamen hanc rationem illi adicio: Quia prædicatum necessarium habere debet aliquod significatum identificatum cum suo sub-

jecto: atqui non sufficit identificatio significati materialis recti: ergo requiritur identificatio significati formalis. Major est clara ex hæcenus dictis, & à nemine qui terminos capit, neganda. *Minor probatur*: Quia, si ad prædicatum necessarium sufficiens foret identificatio solius significati materialis, tunc omne prædicatum concretum habens significatum materiale identificatum suo subjecto, foret prædicatum necessarium: adeoque etiam ipsum prædicatum contingens foret prædicatum necessarium: hoc quippe etiam habet significatum materiale suo subjecto identificatum: ut infra suo loco patebit. Atqui hoc omnino falsum, & absurdum est: ergo etiam absurdum est dicere, quod ad prædicatum necessarium sufficiens sit identificatio solius significati materialis.

36. Eodem modo philosophandum est de prædicato contingentè, contingentique prædicatis prædicati prædicatione; ac dicendum. Quod ad prædicatum contingens non requiritur realis distinctio significati materialis, sed solius significati formalis. Prædicatum quippe contingens non solum non debet, sed neque potest habere significatum materiale distinctum realiter à subjecto. Uti enim infra dicturum me promisi, omne omnino prædicatum debet significatum suum materiale rectum habere cum suo subjecto realiter identificatum. Ad prædicatum ergo contingens requiritur, ac sufficit realis distinctio solius significati formalis. Adeoque pro inveniendâ, ac cognoscendâ qualitate prædicati necessarii, ac contingentis, negligere oportet significatum materiale, ac attendere solum formale.

37. *Dico secundò*: Eadem propositio esse potest contingens, simul & necessaria. Tales sunt hæ, *Homo est ens, homo est substantia, homo est corpus, aliæque similes*. *Probatur*: Quia propositio necessaria est illa, in qua significatum formale prædicati realiter identificatur subjecto; propositio verò contingens est illa, in qua significatum formale prædicati realiter distinguitur à subjecto: atqui in istis propositionibus significatum formale prædicati realiter subjecto identificatur, realiterque ab illo distinguitur: ergo illæ prædicationes sunt simul necessariæ, ac contingentè, adeoque idem prædicatum respectu ejusdem subjecti potest simul esse contingens, ac necessarium; eademque prædicatio simul contingens, ac necessaria, quod in istis prædicationibus, *Entitas, substantialitas, & corporeitas*, quæ sunt significata formalia prædicati, homini, qui est subjectum, realiter identificentur, *sic probet*: Quia animalitas homini realiter identificatur: ergo etiam corporeitas, substantialitas, entitas, aliæque animalitatis essentialia prædicata, identificantur homini realiter. *Patet conf.* Quia essentialia prædicata prædicati insunt prædicati subjecto, eo modo quo prædicatum est in illo: atqui animalitas inest homini per realem identificationem: ut nemo, qui sanus est, ausit negare. Ergo etiam corporeitas, substantialitas, entitas, aliæque omnia animalitatis essentialia prædicata insunt homini per realem identificationem.

38. Quod autem ista formalia significata ab homine quoque distinguantur realiter, *sic probet*: Quia caro, os, nervus, seu potius, forma carnis, ossis,

alsea, nervosa, &c. ab homine distinguuntur realiter: de quibus modò nihil dico, habeo quid dicendum in Physica: quod nonnulli fortè Philosophi carpent, ac non intelligent: ego tamen tuo, quia ingenium habes, beneyole Lector, relinquam iudicio dijudicandum. Ergò etiam corporeitas, substantialitas, entitas, aliaque omnia carnis, seu formæ carnis essentialia prædicata ab homine distinguuntur realiter. *Consequentia probatur eodem modo, quo ista alia: Quia essentialia prædicata prædicati insunt prædicati subiecto, eo modo quo prædicatum est in illo. Atqui forma carnea, seu caro est in homine cum reali distinctione: ergo etiam corporeitas, substantialitas, entitas, aliaque omnia essentialia carnis prædicata insunt homini cum reali distinctione: adeoque hæc formalia significata sunt homini realiter identificata, simulque ab illo realiter distincta: ideoque eorum concreta sunt homini simul prædicata contingentia, ac necessaria, faciuntque cum homine prædicationem contingentem, simul ac necessariam. Argumentum, quod contra hæc militare posset, formatum ac solutum est supra dubio 1. Ne tamen quis dicat, quod conclusionem hanc paradoxam in paradoxis formis partialibus fundem; abstrahamus ab illis: veritas enim hujus conclusionis ab illis non pendet. Cape hanc propositionem, *Homo est ens*: Hæc, inquam, propositio est contingens, simul & necessaria, licet planè negentur, & quam longissimè ablegentur omnes formæ partiales. Significatum enim formale prædicati, *ens*, est homini contingens, simul & necessarium: est homini realiter identificatum, ac simul ab illo realiter distinctum, quantumvis abiiciantur formæ omnes partiales. Est, inquam, homini identificatum ratione animalitatis, aliarumque similium formarum homini essentialium; ratione verò albedinis, aliarumque similium formarum homini prædicamentaliter accidentium, est ab homine realiter distinctum: Uti facillè deduci potest ex efficacibus discursibus tum hoc, tum 1. & 2. dub. à me factis.*

DUBIUM IV.

Regula quædam ad dignoscendas propositiones contingentes, & necessarias.

39. **P**rimam regulam, eamque elegantissimam, ac in tota Philosophia frequentissimam assignat nobis Doctor Angelicus 1. part. quæst. 76. art. 3. in corpore, Cajetanus ibidem, Et lib. 2. contra Gentes cap. 53. Ac Ferrariensis ibidem. Regula itaque Sancti Thomæ est hæc. *Omnis prædicatio, in qua plures realiter distinctæ ejusdem suppositi formæ concretæ expressæ prædicantur de sese mutuo, est prædicatio contingens.* V. g. omnes hæc prædicationes, *Homo est albus, album est murem, ossum est carneum, homo est oculus, est pedatus, &c.* sunt prædicationes contingentes. In illis quippe semper realiter distinctæ ejusdem suppositi formæ concretæ presæ prædicantur de sese mutuo: ut clarum est attendenti. Hæc, aliæque similes præ-

diciones à nobis Nominalibus vocantur contingentes; à Thomistis frequentius vocantur prædicationes per accidens: sed parum est de nomine, dummodò nobis constet de re. *Ratio Regule est clara: Quia prædicationes contingentes sunt illæ, in quibus significatum formale prædicati est realiter distinctum, realiterque separabile à subiecto: atqui omnes illæ prædicata prædicationes sunt tales: uti clarum est attendenti. Ergo omnes tales prædicationes sunt contingentes.*

40. Regula secunda: *Omnis prædicatio substantialis, omnique accidentalis substantiali opposita, est prædicatio contingens.* V. g. omnes hæc: *Homo est carneus, homo est capitatus, bos est corneus, est quadrupes, &c.* Item omnes hæc: *Homo est creatus, est albus, est palliatus, &c.* sunt prædicationes contingentes. *Ratio regule est: Quia in omni prædicatione substantiali significatum formale prædicati est distinctum realiter à subiecto: ergo omnis prædicatio substantialis est prædicatio contingens. Probatur antecedens: Quia prædicatum prædicationis substantialis est illud, cujus formale significatum est extra essentiam subiecti; pertinet tamen ad substantialem integritatem, substantialeque complementum ejus: atqui omne tale significatum est à subiecto realiter distinctum: ergò in omni prædicatione substantiali significatum formale prædicati est realiter distinctum à subiecto. Similiter in omni prædicatione accidentali, quæ substantiali opponitur, significatum formale prædicati est distinctum realiter à subiecto: ergo etiam omnis talis prædicatio est contingens. Probatur antecedens: Quia prædicatio accidentalis est illa, in qua significatum formale prædicati neque ad essentiale, neque ad substantiale subiecti complementum spectat: atqui omne tale significatum est à suo subiecto realiter distinctum: ergo in omni prædicatione accidentali significatum formale prædicati est à subiecto realiter distinctum.*

51. Tertia Regula: *Omni omnino prædicatio essentialis est necessaria.* Prædicatio quippe essentialis est quædam species prædicationis necessaria. *Ratio est: Quia in omni essentiali prædicatione significatum formale prædicati est realiter identificatum subiecto, realiterque inseparabile ab illo: ergo omnis prædicatio essentialis est quoque necessaria. Antecedens probatur: Quia in prædicatione essentiali significatum formale prædicati est ipsa essentia, ipsaque entitas, vel totalis, vel partialis, sui subiecti: uti patet ex dictis dub. 1. Atqui essentia, seu entitas est realiter inseparabilis, realiterque identificata illi, cujus entitas, & essentia est: ergo in omni prædicatione essentiali significatum formale prædicati est realiter identificatum subiecto, realiterque inseparabile ab illo.*

42. Quarta regula: *Prædicatio accidentalis opposita essentiali, quandoque est contingens, quandoque est necessaria.* Patet hoc inductione: Nam hæc prædicationes, *Homo est albus, homo est dæsus, Petrus est Episcopus, &c.* similes aliæ, sunt accidentales oppositæ essentiali: atqui hæc propositiones sunt quoque contingentes: in illis quippe significatum formale prædicati est realiter distinctum à subiecto: ut planum est attendenti. Ergo

Ergò inter propositiones accidentales oppositas essentiali, aliquæ sunt contingentes. Similiter hæc prædicationes, *Homo est risibilis, homo est admiratus, equus est hinnibilis, &c.* sunt prædicationes accidentaliter oppositæ essentiali: atqui tamen sunt prædicationes necessariae; in illis quippe significatum formale prædicati est realiter identificatum subiecto: ut consideranti facillè patebit, & in Logica ex professo ostendam. Ergo inter prædicationes accidentales essentiali oppositas, quædam sunt necessariae.

43. Ex quibus omnibus colligi potest, quid sit materia contingens, quid materia necessaria, quid materia impossibilis. Item, quid sit propositio de materia contingenti, de materia necessaria, & de materia impossibili. Dicunt enim passim Summulistæ quod materia propositionum de inesse sit triplex: videlicet necessaria, contingens, & impossibilis. Item dicunt propositionem ratione materiæ dividi in tres species, seu in tria membra; videlicet in contingentem, quæ materia contingenti constat. In propositionem necessariam, quæ materia necessaria constat. Ac in impossibilem, quæ constat materia impossibili. Hæc, inquam, omnia clara sunt ex hæcenus dictis. Nam materia contingens nihil est aliud, quam subiectum, ac prædicatum illi contingens; ac propositio tali subiecto, & prædicato constans vocatur propositio contingens, vel de materia contingenti. Materia necessaria nihil aliud est, quam subiectum, & prædicatum illi necessarium; ac propositio tali subiecto, & prædicato constans vocatur propositio necessaria, vel de materia necessaria. Materia impossibilis est subiectum, ac prædicatum illi impossibile; propositioque tale subiectum, & prædicatum habens vocatur propositio impossibilis, vel de materia impossibili. De quo fortasse adhuc aliquid infra.

44. *Pro quo sciendum est breviter: Quid sit prædicatum impossibile. Est, inquam, illud, cujus formale significatum non potest quadrare, aut inexistere subiecto. Tale v. g. prædicatum est brutum respectu hominis, aut homo respectu bruti, album respectu nigri, nigrum respectu albi, &c.* Hæc enim omnia prædicata sunt talia, ut eorum formale significatum inexistere non possit isti subiecto, ad quod comparantur. *Ratio hujus est: Quia non agimus hic de prædicato impossibili quoad existentiam: sic enim sola chymera hircocervus, mons sine valle, aliaque similia entia rationis ficta forent prædicata impossibilia. Agimus ergo de prædicato impossibili quoad convenientiam: adeoque rectè definitur esse illud, cujus formale significatum nequit quadrare, aut convenire subiecto, ad quod comparatur.*

45. Et hinc prædicatum impossibile dividi debet in prædicatum impossibile respectu solius creaturæ, ac in prædicatum impossibile respectu creatoris. Prædicatum impossibile respectu solius creaturæ voco illud, cujus formale significatum nequit quadrare, ac inesse subiecto per potentiam creaturæ. Tale prædicatum est *Deus* respectu hominis, *homo* respectu Dei, *calidum* respectu frigidi, *frigidum* respectu calidi &c. Et generaliter omne prædicatum concretum respectu alterius concreti sibi repugnantis. Hæc enim concre-

Christi. Lupi Opera Tom. XII.

ta semper se ita habent, ut significatum formale unius nequeat per potentiam creaturæ inexistere, aut quadrare alteri; adeoque respectu sui mutuo sunt prædicata impossibilia per naturam: licet interim sint possibilia apud Deum. Prædicatum impossibile respectu Dei voco illud, cujus formale significatum ne quidem per omnipotentiam Creatoris potest quadrare subiecto, aut prædicari de illo. Tale est *humanitas* respectu brutalitatis, *Albedo* respectu dulcedinis, *viredinis, &c.* Et generaliter omne abstractum respectu alterius abstracti à se realiter distincti. Deus enim licet possit verificare has propositiones, *Homo est brutum, album est nigrum, frigidum est calidum, aliaque similes concretas; verificare tamen non potest has, Humanitas est brutalitas, calor est frigus, calor est sapor, aliaque similes abstractas. Ac ratio est: Quia ad verificationem propositionis affirmativæ necessaria est identificatio extremorum quoad significata recta; adeoque Deus nequit verificare istas propositiones affirmativas, quarum extrema nequit identificare quoad eorum significata recta: atqui in præfatis affirmativis prædicationibus nequit Deus identificare significata recta extremorum: uti patet scienti, quænam sint eorum recta significata. Ergo Deus etiam nequit istas propositiones verificare. Sed de his latius infra.*

DUBIUM V.

Quid sit prædicatio in quid? Quid prædicatio in quale? Quid prædicatio in quale quid?

46. **H**ic contra Porphyrium, ac Porphyriistas luctandum est. Eorum calumnias prævideo, sed negligo. Quod veritatem dicam, me non jacto, neque jactavi unquam: sed illam inquiri, meisque auditoribus ac lectoribus illam inquirendi media propono. Sed putant Porphyristæ se in Porphyrio illam invenisse? Fieri potest: atamen ego non credo. Oro ergò illos ut hominem veritatis inquisitioni deditum non abstant, neque laceant: nulli ego, nulliusque sententiæ præjudicium irrogo, sed solummodò veritatem inquiri. Et quis scit, an non invenio? Itaque ut verbis Sancti Patris mei Augustini utar in Psalm. 75. circa finem, *veritas omnibus communis est. Non est mea, neque tua: non est illius, aut illius, omnibus communis est, &c.* Inveniri potest tam benè à Petro, quam à Paulo, tam benè à Christiano, quam à Porphyrio Pagano. Neque putandum, quod illum magis sua directione destituit, quam hunc apostatam, quem in reprobum sensum tradidit, & in Paganismum, Judaismum, alioque infames errores deviare permisit. Audite ergò modò hominem Christianum, qui audistis hæcenus impium Synophantam, & reprobum Paganum.

SECTIO I.

Prædicari in quid, & in quale non est idem, quod prædicari essentialiter, & accidentaliter.

47. **R**esp. itaque & dico primò: Prædicari in quid non est idem, quod prædicari essentialiter. Hoc est contra Porphyrium, est tamen certissimò verum. Probatur: Quia possunt prædicata de aliquo subiecto prædicari in quid, & tamen de illo non prædicari essentialiter; sed accidentaliter: ergo prædicari in quid non est idem, quod prædicari essentialiter, sed quid longe ab illo diversum. *Conseq. est evidens; antecedens ergo probatur:* Quia prædicata harum prædicationum, *Deus est homo, & Homo est Deus*, prædicantur in quid; ac etiam accidentaliter: ergo potest aliquod prædicatum prædicari in quid, & tamen non prædicari essentialiter; sed accidentaliter & contingenter. Quod prædicata istarum prædicationum non prædicantur essentialiter, notum est apud omnes: neque credo reperiri Philosophum ita trivialem, aut stolidum, qui illa asserat essentialiter prædicari. Quod prædicantur contingenter, ac accidentaliter, satis patet ex dictis hac *disp. dub. 2. & 3.* Nam omne illud prædicatum, cujus formale significatum est realiter distinctum, ac separabile à subiecto, prædicatur accidentaliter, ac contingenter: atqui in istis prædicationibus significatum formale prædicati est realiter distinctum à subiecto: ergo prædicatur accidentaliter, ac contingenter: uti etiam concedit, & asserit Ferrarientis *lib. 4. contra Gentes, cap. 45. §. ultimo:* Quod ista prædicata, quæ ibi prædicantur contingenter, etiam prædicantur in quid, concedit, ac asserit Ferrarientis ibidem. *Ac ratio est:* Quia omne illud prædicatum prædicatur in quid, per quod rectè respondetur quæstioni factæ per quid: ut dicit ipsemet Apostata Porphyrius, ac Porphyriani omnes. Atqui ista prædicata sunt talia: quærenti enim, Quid est Deus, seu Verbum Divinum? Rectè respondeo, Est homo. Item quærenti, Quid est iste homo, qui dicitur Jesus? Rectè repono, Est Deus. Ergo ista prædicata prædicantur in quid. *Et confirmatur:* Quia prædicari in quid est prædicari, ac significare ad modum per se stantis: ut dicunt passim. Atqui hæc prædicata, *Homo & Deus* significant ad modum per se stantis: ergo prædicantur in quid. *Patet minor:* Quia omne concretum in recto significans suppositum solum, significat ad modum per se stantis: ut certum est, & supra *disp. 8.* à me satis discussum. Atqui hæc concreta, *Homo & Deus* in recto significant solum suppositum, aut certè solum subsistens: ut dixi ibidem. Ergo significant ad modum per se stantis, ac prædicantur in quid. Atqui tamen prædicantur contingenter, & accidentaliter: ergo illa, quæ prædicantur in quid, prædicari possunt accidentaliter: adeoque prædicari in quid nullatenus esse potest idem, quod prædicari essentialiter.

48. *Confirmo hoc ipsum aliis adhuc exemplis:* Quia omne prædicatum abstractum prædicatur in quid: atqui inter prædicata abstracta, quædam

prædicantur accidentaliter; ita enim prædicantur hæc: *Animalitas est rationalitas, rationalitas est risibilitas, Deitas est paternitas, &c.* Hæc, inquam, prædicationes sunt accidentales, & veræ; ut patebit faciliè ex illis, quæ dixi supra *dub. 1.* Ergo prædicata, quæ prædicantur accidentaliter, prædicantur quandoque in quid. *Probatur major:* Quia, ut dicit Porphyrius, Ferrarientis, Porphyrianique omnes, omne illud prædicatum, per quod aptè satisficit quæstioni factæ per quid, prædicatur in quid: atqui omne prædicatum abstractum est tale: Quærenti enim, Quid est rationalitas? Aptè respondeo, Est animalitas, est risibilitas. Si verò quis quærat, Qualis est rationalitas? Respondere non possum per abstractum. Est risibilitas; sed concreto uti oportet ac dicere, Est risibilis, est talis, vel talis. Idemque respondendi, ac loquendi jus est de omnibus aliis. Ergo omne prædicatum abstractum prædicatur in quid. Similiter hæc prædicata, *Papa, Episcopus, Professor, Cæsar, Consul, Senator, artifex*, ac infinita alia similia prædicantur in quid. Quærenti enim à me, Quid est tu. Ego congruentissimè tibi respondebo, Ego sum Philosophiæ Professor, ego sum Papa, sum Episcopus, sum Cæsar, &c. (nec enim in exemplis veritate opus est.) Atqui tamen ista prædicata prædicantur accidentaliter: ut clarum est. Ergo illa, quæ prædicantur accidentaliter, quandoque prædicantur in quid: adeoque non video, quo colore asseri possit, quod prædicari in quid sit prædicari essentialiter. Indignor profecto ac stomachor totum, quod infamis ille Apostata tam infamem errorem in Christianam philosophiam intulerit, quodque hic infamis error tam diu (nescio quo colore) in Christianis Scholis defensus, ac manu-tentus fuerit. Aperite ergo oculos vestros, errorem vestrum aspiciate, errorisque vestri infamem Patronum.

49. *Præterea:* Prædicari in quid habet se ad prædicari essentialiter, sicut prædicari in quale habet se ad prædicari accidentaliter. Ego profecto non video, in quo hæc duæ proportionales disproportionentur. Atqui prædicari in quale non est prædicari accidentaliter: ergo neque prædicari in quid est prædicari essentialiter. Major videtur mihi clara & certa; neque potest à quocumque rationabiliter negari: patebitque amplius statim infra: *Major ergo probatur:* Quia multa prædicata prædicantur in quale, quæ tamen non prædicantur accidentaliter, sed verè essentialiter: ergo prædicari in quale nullatenus est prædicari accidentaliter. *Conseq. patet: antecedens probatur:* Quia *Rationale, sensitivum, animatum, &c.* de homine prædicantur essentialiter: ut extra controversiam est. Atqui prædicantur de homine in quale: ut dico non solus ego; sed & ipse Porphyrius, ac qui unus pro mille millibus est, sanctus Parens meus Augustinus *libro de categoriis cap. 7.* Dicit, inquam, sanctus Augustinus, non ut dicit Apostata Porphyrius, quod *Rationale* de homine prædicetur in quale-quid; sed quod simpliciter prædicetur in quale. Ergo aliqua prædicata, quæ prædicantur in quale, prædicantur essentialiter. *Ratio minoris est:* Quia omne prædicatum, per quod aptè satisficit quæstioni factæ per quale, prædicatur in quale: atqui præ-

præfata ista prædicata sunt talia: Quærenti enim à me, Qualis es tu? Rectè repono, Sum rationalis, sensitivus, animatus, &c. Ergo hæc prædicata prædicantur in quale. Adeoque prædicari in quale nullatenus est prædicari accidentaliter; neque prædicari in quid est prædicari essentialiter.

50. Neque ego hæc primus invenio; sed deduco ex Patronis ac Magistris omni exceptione majoribus, Francisco Ferrarienti, sancto Thoma, ac Sanctissimo Patre meo Augustino. Ferrarientis enim *loco supra citato* dicit Deum de homine, & hominem de Deo prædicari in quid, ac contingenter: adeoque manifestè fateri, quod prædicari in quid non sit prædicari essentialiter; item quod prædicari contingenter, ac accidentaliter non sit prædicari in quale. Sanctus Thoma verò *i. part. quæst. 36. art. 4. ad 7.* et sequitur Vasquez *disp. 156. cap. 8. num. 35.* dicit hoc prædicatum *Spirator* esse substantivum, ac de Patre & Filio prædicari substantivè; adeoque prædicari in quid. Prædicari enim in quid idem omnino est, quod prædicari substantivè, ut statim dicam. Atqui *Spirator* de Patre & Filio non prædicatur essentialiter: ergo adferit Sanctus Thomas aliquid posse prædicari in quid, & tamen non prædicari essentialiter: adeoque apud sanctum Thomam prædicari in quid non est idem, quod prædicari essentialiter. Similiter sanctus Augustinus *loco jam citato* dicit *Rationale* de homine prædicari in quale, ac simul prædicari essentialiter: ergo apud Patrem meum prædicari in quid non est prædicari essentialiter, neque prædicari in quale est prædicari accidentaliter. Adeoque illa, quæ jam dixi, ex capite meo non finxi, sed ex bonis Magistris hausi, ac didici.

SECTIO II.

Solutio aliquorum argumentorum.

51. **O**biectis primò: Prædicari in quid est significare quidditatem subiecti, ac de illo prædicari quidditivè: atqui prædicari quidditivè est prædicari essentialiter: ergo prædicari in quid est prædicari essentialiter. Minor est certissima apud omnes; major verò clara est attendenti etymologiam terminorum. *Nihilominus tamen respondeo negando majorem.* Quidem hæcenus in Scholis ita fuit dictum, & dictatum; ast ego dico fuisse erratum. Quod ergo prædicari in quid non sit prædicari quidditivè, huc usque satis ostendi: ostendi enim multa prædicata prædicari in quid, quæ non prædicantur quidditivè; ac è contrà multa prædicari quidditivè, quæ tamen non in quid, sed in quale prædicantur.

52. *Obiectis secundò:* Multa prædicata, quæ prædicantur in quid, etiam prædicantur essentialiter: *Animal* de homine in quid, simul ac essentialiter prædicatur: ergo prædicari in quid est prædicari essentialiter. Ita mihi semel quidam objecit. Sed hæc consequentia est similis huic: *Multa alba sunt etiam dulcia: ergo esse album est esse dulce.* Resp. ergo negando *conseq.* Quia *Christi Lupi Opera Tom. XII.*

non semper valet consequentia à concretis ad abstracta. Non enim sequitur, *Album est: ergo albedo est dulcedo.* Vel, *Album est dulce: ergo esse album est esse dulce.* Hæc, inquam, consequentia nihil valent: quomodo ergo valet hæc, *Aliquod prædicatum, quod prædicatur in quid, prædicatur essentialiter: ergo prædicari in quid est prædicari essentialiter?* Est enim per omnia planè similis istis consequentiis aliis.

53. Et pro solutione primi argumenti, pro eo scilicet, quod dixi, prædicatum in quid hæcenus malè confusum fuisse cum prædicato quidditivè; & prædicari in quid cum prædicari quidditivè: pro hoc, inquam, meo dicto occurrit mihi adhuc hæc ratio: Quia, si prædicari in quid foret significare quidditatem, ac prædicari quidditivè; tunc etiam prædicari in quale foret significare qualitatem, & prædicari qualitativè: atqui consequens hoc absurdum est: ergo & antecedens. Sequela majoris videtur manifesta: utriusque enim istius eadem est ratio, neque ulla assignari potest ratio diversitatis. *Minor ergo probatur:* Quia *Rationale, sensitivum, animatum, materiatum, &c.* de homine prædicantur in quale: atqui non significant hominis qualitatem, neque prædicantur qualitativè: ergo absurdum est dicere, quod prædicari in quale sit significare quidditatem, ac prædicari quidditivè.

54. Itaque prædicatum in quid, & prædicatum essentialiter; item prædicatum in quale, & prædicatum accidentale non sunt synonyma, aut convertibilia; sed sunt excedentia & excessiva. Aliqua enim prædicata in quid sunt, aliqua non sunt prædicata essentialia: item inter prædicata essentialia, aliqua prædicantur, aliqua non prædicantur in quid, sed in quale. *V. g. Animal* de homine in quid, simul ac essentialiter prædicatur; *sensitivum* verò de homine prædicatur quidem essentialiter, non tamen in quid, sed in quale. Similiter inter prædicata in quale, aliqua essentialiter, aliqua prædicantur accidentaliter: ac inter prædicata accidentalia, aliqua in quid, aliqua prædicantur in quale. Exempla fingere ex huc usque dictis, & adhuc dicendis, facile est. Itaque hæc non sunt convertibilia; sed excedentia & excessiva.

SECTIO III.

Quid ergo sit prædicari in quid, & in quale?

55. **D**ico secundò: Prædicari in quid idem est, quod prædicari substantivè, ac prædicatum in quid idem est, quod prædicatum substantivum. Similiter prædicari in quale idem est, quod prædicari adjectivè, & prædicatum in quale idem omnino est, quod prædicatum adjectivum. Ita deduco ex Gregorio Ariminensi *in 1. dist. 8. quæst. 2. art. 3.* Ubi dicit, *Prædicari in quid esse oppositum ad prædicari de-*

nominativè: atqui apud Gregorium, aliosque plerisque tam antiquiores, quam noviores Philosophos, prædicari denominativè est prædicari adjectivè; & prædicata denominativa debent esse prædicata adjectiva, ac *in quale* prædicabilia: ergo ex mente Gregorii *prædicari in quid* opponitur *prædicari adjectivè*: atqui id, quod opponitur *prædicari adjectivè*, est *prædicari substantivè*: uti ex terminis patet. Ergo prædicari *in quid* apud Gregorium idem est, quod prædicari substantivè, ac prædicari *in quale* idem, quod prædicari adjectivè, seu denominativè. Dixi, *apud Gregorium prædicari denominativè est prædicari adjectivè*, &c. Quia licet id communiter ita dicatur; ego tamen supra *disp. 10. dub. 11.* dixi contrarium. Dixi, Prædicari denominativè etiam quandoque esse prædicari substantivè, & prædicatum denominativum posse esse substantivum, ac prædicabile *in quid*. Hæc itaque nostra conclusio est Gregorii Ariminensis.

56. *Quam probo hoc modo*: Quia prædicari *in quid* est prædicari ad modum per se stantis; prædicari verò *in quale* est prædicari ad modum adjacentis: atqui prædicari ad modum per se stantis est prædicari substantivè; prædicari verò ad modum adjacentis est prædicari adjectivè: ut patet ex iis, quæ dixi supra *disp. 8. dub. 2. & 3.* Ergo prædicari *in quid* est prædicari substantivè, ac prædicari *in quale* est prædicari adjectivè. Deinde, Omne illud prædicatum prædicatur *in quid* vel *in quale*, per quod aptè satis fit quæstioni factæ per *quid*, vel per *quale*: ut dixi jam aliquoties, & dicunt omnes, etiam Porphyriani. Atqui per omne, & solum prædicatum substantivum rectè responderetur quæstioni factæ per *quid*; quæstioni verò factæ per *quale* responderi debet per omne, ac solum prædicatum adjectivum: ergo omne prædicatum adjectivè *in quale*, ac omne prædicatum substantivum prædicatur *in quid*: adeoque prædicari *in quid* est prædicari substantivè; & prædicari *in quale* est prædicari adjectivè. Minor probari debet inductione: experire enim, & discurre per omnes omnino voces substantivas, & adjectivas, ac reperies ita esse; ut jam dixi: reperies, inquam, omnem vocem substantivam esse aptam solutionem quæstionis factæ per *quid*, & omnem vocem adjectivam esse aptam solutionem quæstionis factæ per *quale*. Quare bene, & si instantiam contrariam repereris, eris mihi magnus Apollo.

57. Ex quo patet ratio à priori, cur prædicari *in quid* non sit prædicari essentialiter; item cur prædicari *in quale* non sit idem, quod prædicari accidentaliter; Ratio, inquam *hujus à priori est*: Quia prædicari *in quid* est prædicari substantivè: prædicari verò *in quale* est prædicari adjectivè: atqui prædicari substantivè non est prædicari essentialiter, neque prædicatum substantivum idem est, quod prædicatum essentialiter. Illa enim, quæ prædicantur substantivè, prædicantur quandoque essentialiter, quandoque accidentaliter. Item inter prædicata substantiva, quædam essentialia, quædam accidentalia sunt. Similiter prædicari adjectivè non est idem, quod prædicari accidentaliter; neque prædicatum adjectivum est idem, quod prædicatum accidentale. Quoniam

illa adjectivè prædicantur, quædam prædicantur accidentaliter, quædam essentialiter; ac inter prædicata adjectiva, quædam sunt accidentalia, quædam essentialia. Ut dixi satis latè *disp. 8.* Ergo prædicari *in quid* non est prædicari essentialiter, neque prædicari *in quale* est idem, quod prædicari accidentaliter.

58. Item patet ratio istius, quod supra dicebam, videlicet omne prædicatum abstractum semper, & ubique prædicari *in quid*. Ratio, inquam, *hujus clara est ex jam dictis*: Quia prædicari *in quid* est prædicari substantivè; adeoque omne prædicatum substantivum prædicatur *in quid*: atqui omne prædicatum abstractum est substantivum, nullumque est, aut esse potest adjectivum; ut enim prædicatum aliquod adjectivum sit, concretum esse debet; ut dixi supra *disp. 8. dub. 5.* Ergo omne prædicatum abstractum prædicatur *in quid*, solumque concretum prædicatum prædicari potest *in quale*. Dico, *Solum concretum*; Nec enim potest omne concretum prædicari *in quale*; sed solum illud, quod est concretum simul ac adjectivum; concreta enim substantiva, ac substantivata prædicantur *in quid*.

SECTIO IV.

*Quid sit prædicari in quale-*quid*?*

59. **D**ico tertio: Quid sit prædicari *in quale-*quid**, nunquam bene intellexi. Terminum hunc invenio in Apostata Porphyrio; sed nullibi in sancto Patre meo Augustino. Porphyrius dicit, *Rationale* de homine prædicari *in quale-*quid**; Augustinus dicit illud prædicari *in quale*. Si tu malis credere isti Veteratori, ac Sycophantæ; ego malo credere Divino Doctore ac summo Christiani Nominis Patriarchæ. Dico ergo, quod prædicari *in quale-*quid** sit mera fabula, contradictionem implicans, ac seipsam mactans. Ratio est clara & facilis: Quia prædicari *in quid* est prædicari substantivè, prædicari *in quale* est prædicari adjectivè; adeoque prædicari *in quale-*quid** deberet esse prædicari adjectivè, substantivè. Atqui implicat idem prædicatum prædicari adjectivè, simul & substantivè: ergo quoque implicat idem prædicatum prædicari *in quale*, simul & *in quid*, seu *in quale-*quid**. Patet minor: Quia prædicatum, quod prædicatur substantivè, debet esse substantivum; quod prædicatur adjectivè debet esse adjectivum: atqui implicat idem prædicatum esse adjectivum, simul & substantivum: ergo implicat quoque idem prædicatum prædicari adjectivè, simul & substantivè.

60. Respondit mihi semel quidam Philosophus non impolitus; Quod prædicari *in quale-*quid** non sit prædicari adjectivè, simul & substantivè; sed adjectivè & essentialiter. Prædicari enim *in quale*, inquit, est prædicari adjectivè; prædicari verò *in quid* est prædicari essentialiter: adeoque prædicari *in quale-*quid** est prædicari adjectivè essentialiter: quæ duo non sunt repugnancia; sed quædam optime sibi mutuo coherencia. Verum tamen hæc responso refutatione

non indiget; satis enim refutata est, ac refutari potest ex omnibus illis, quæ huc usque dixi. Prædicari enim *in quid*, nullo modo est prædicari essentialiter; sed prædicari substantivè; adeoque prædicari *in quale-*quid** non est prædicari adjectivè essentialiter, sed adjectivè substantivè. Quæ duo non sunt coherencia; sed repugnancia.

61. Interim tamen, quia festam, qua quis à puero imbutus est, subito deponere, ac totam ex animo delere, admodum difficile, ac fermè impossibile est: nam, ut rectè Cicero citatus à sancto Patre meo *Epist. 3.* quæ est 2. ad Volusianum: *Magni ingenii, & animi est sevocare mentem à sensibus, & cogitationem à consuetudine abducere*: Dabo tibi modum, quo festam tuam retineas; quo aliquod prædicatum *in quale-*quid** prædicari adhuc cum veritate dicas. Modum hunc mugnatus sum, dum alias caput septimum sancti Augustini de Categoriis attentè volutarem. Dico ergo, licet idem prædicatum simplex nequeat *in quale-*quid** prædicari; possunt tamen ita prædicari prædicata complexa, ex substantivo, ac altero adjectivo composita: qualia sunt, *Animal-rationale, homo doctus, brutum elegans, &c.* De his, inquam, prædicatis videtur mihi rectè dici, quod *in quale-*quid** prædicentur. Ratio est: Quia prædicari *in quale-*quid** est prædicari adjectivè substantivè: atqui hæc prædicata prædicantur adjectivè substantivè; ratione verò alterius prædicantur substantivè. Ergo prædicantur *in quale-*quid**.

62. *Ex quibus omnibus pater*: Quid sit prædicatio *in quid*, quid prædicatio *in quale*, quid prædicatio *in quale-*quid**. Prædicatio *in quid* non est idem, quod prædicatio essentialis: sed est idem, quod prædicatio substantiva. Est, inquam, prædicatio constans prædicato substantivo: sive interim sit essentialiter, sive accidentaliter, hoc parum refert. Tales sunt hæc, *Petrus est homo, Petrus est Episcopus, est Rex, est artifex, &c.* Prædicatio *in quale* non est idem, quod prædicatio accidentaliter; sed est idem, quod prædicatio adjectiva. Est, inquam, prædicatio constans prædicato adjectivo: sive interim hoc accidentale, sive essentialiter fuerit, parum refert. Tales sunt hæc, *Petrus est rationalis, Joannes est albus, equus est sensitivus, &c.* Prædicatio *in quale-*quid** est illa, quæ constat prædicato complexo, ex uno substantivo, & altero adjectivo nomine composito. Tales sunt hæc, *Petrus est animal rationale, leo est animal forte, &c.* Per prædicatum autem substantivum, & adjectivum semper etiam intelligi debet prædicatum substantivatum & adjectivatum: hæc enim illis per omnia æquivalent.

DUBIUM VI.

Quid sit prædicatio completa? Quid incompleta?

SECTIO I.

Quid sit prædicari completè, & incompletè?

63. **A**dverte primò: Quid sit prædicari completè, quid prædicari incompletè. Prædicari completè, seu adæquatè est prædicari

tum dicere totam essentiam subiecti: sive est prædicatum importare omnia essentialia importata per subiectum; verb. grat. in his prædicationibus: *Hic homo est homo, Bucephalus est equus, hoc animal est animal, &c.* prædicata ista prædicantur completè. Ratio est: Quia homo dicit totam essentiam, importatque omnia essentialia hujus hominis: homo enim importat animalitatem & rationalitatem, quæ duo sunt tota essentia hujus hominis: nam hæcæitas, seu singularitas, quæ ultra ista duo per subiectum *hic homo* importatur, non est quid ad essentiam pertinens, neque est prædicatum essentialiter: ut dicunt passim Logici, & nos suo tempore, & loco idem abundè dicemus. Similiter equus dicit totam essentiam Bucephali: dicit enim brutalitatem, simul & equinitatem, præter quæ in Bucephalo nihil est essentialiter.

64. Prædicari verò incompletè, seu inadæquatè est prædicatum non dicere totam essentiam subiecti: sive est prædicatum non importare omnia essentialia importata per subiectum; v. g. in his prædicationibus: *Homo est animal, homo est rationalis, &c.* prædicata prædicantur incompletè: Quia non dicunt totam essentiam sui subiecti, neque important omnia essentialia importata per subiectum. Animal enim importat solam animalitatem: at verò tota hominis essentia non est sola animalitas; sed animalitas simul, ac rationalitas. Et hinc prædicari completè, vel incompletè sunt species quædam *prædicari essentialiter*. Neque enim prædicationes accidentales; sed solæ essentialiter dicuntur esse completè, vel incompletè. Item sola prædicata essentialia; non autem accidentalia dicuntur esse completa, vel incompleta. Et ratio est clara. Quia prædicari completè, vel incompletè est dicere totam essentiam, vel solam partem essentiæ sui subiecti: adeoque prædicata illa, quæ prædicantur completè, vel incompletè, debent dicere vel totam essentiam, vel partem essentiæ sui subiecti. Atqui prædicata, quæ vel totam subiecti sui essentiam, vel ejus aliquam partem dicunt, sunt prædicata essentialia: uti est clarum. Ergo prædicata illa, quæ complete vel incompletè prædicantur, debent esse prædicata essentialia, ac prædicari essentialiter: adeoque prædicari completè, & incompletè sunt species quædam *prædicari essentialiter*.

65. Ad prædicationem ergo completam non requiritur, ut prædicatum dicat omnia essentialia, quæ sunt in subiecto; sed satis est, quod dicat, seu significet omnia essentialia, quæ dicuntur, seu significantur per subiectum; v. g. in his prædicationibus, *Hoc animal est animal, hoc vivens est vivens, hoc ens est ens, &c.* Prædicata prædicantur complete, faciuntque prædicationem completam. Quia licet non importent omnia essentialia, quæ sunt in subiecto, important tamen omnia essentialia, quæ importantur per subiectum. Quod ista prædicata non importent omnia essentialia, quæ sunt in subiecto, probatur: Quia prædicatum est animal; subiectum est hoc animal: atqui in hoc animali sunt aliqua essentialia, quæ non importantur, neque significantur per prædicatum animal: ergo prædicatum

non importat omnia essentialia, quæ sunt in subiecto. *Probat minor*: Quia hoc animal est aliquod animal singulare; cape quod sit Petrus, vel Bucephalus. Atqui in Petro sunt aliqua essentialia, videlicet rationalitas, corporeitas organica, &c. quæ non importantur per prædicatum animal: ergo etiam in hoc animali sunt aliqua essentialia, quæ non importantur, per subiectum; *etiam probatur*: Quia prædicatum importare omnia, quæ importat subiectum, nihil est aliud, quam vocem illam, quæ est prædicatum, significare omnia illa, quæ significantur per vocem, quæ est subiectum, atqui vox *Animal* significat omnia essentialia, quæ significantur per vocem *animal*: ergo in præfatis prædicationibus prædicatum importat omnia essentialia, quæ importantur per subiectum. *Patet minor*: Quia vox *Animal* significat solam animalitatem; vox vero *Hoc animal* significat animalitatem simul cum hæcitate: atqui, ut dicam suo loco, hæcitate non est quid essentialia: ergo omnia essentialia, quæ importantur, seu significantur per vocem *hoc animal*, etiam significantur per vocem *Animal*.

66. *Ratio* verò, cur ad prædicationem completam sufficiat, ut prædicatum significet omnia essentialia, quæ significantur per subiectum, videtur esse hæc: Quia res non prædicatur de se mutuo prout sunt à parte rei; sed prout à nobis concipiuntur, ac per voces significantur: res enim de se mutuo prædicantur per conceptus & voces. Ergo, ut prædicatio aliqua dicatur esse completa, ac ut prædicatum aliquod dicatur prædicari completè, non requiritur, ut significet omnia essentialia quæ sunt à parte rei in subiecto; sed satis est, ut significet omnia essentialia, quæ significantur per subiectum. Sicut, ut prædicatio aliqua dicatur esse essentialis, vel accidentalis; item ut prædicatum aliquod dicatur esse essentialia, vel accidentale, non requiritur, ut sit essentialia, vel accidentale iis, quæ sunt à parte rei in subiecto; sed satis est, ut sit essentialia, vel accidentale iis, quæ significantur per subiectum. Similiter ergo, ut prædicatum aliquod dicatur prædicari completè, non opus est, ut dicat, & significet omnia essentialia, quæ sunt à parte rei in subiecto; sed satis est, si significet omnia essentialia, quæ significantur per subiectum. *Ant. patet inductione*. V.g. hæc propositio, *Homo est risibilis*, est propositio accidentalis: non quia risibilitas sit à parte rei hominis accidens; hoc enim falsum est: cum homo, ejusque risibilitas sint in re eadem planè res. Est igitur ista prædicatio accidentalis, quia risibilitas est accidens hominis, prout significatur per vocem *homo*. Prædicata itaque dicuntur prædicari essentialiter, accidentaliter, completè, incompletè, &c. non ex ordine illo, quem habent ad subiectum, prout subest modo concipiendi, significandi, ac prædicandi, adeoque, ut judicemus aliquod prædicatum prædicari, completè, vel incompletè, non oportet attendere, an dicat omnia essentialia, quæ sunt in subiecto; sed an dicat omnia, quæ dicuntur, & significantur per subiectum.

SECTIO II

Quid, & quotuplex sit prædicatum completum, ac prædicatum incompletum.

67. **A** *Dverte secundo*: Quid, & quotuplex sit prædicatum completum, ac prædicatum incompletum? Prædicatum completum idem est, quod prædicatum ultimò perfectum. Est, inquam, prædicatum, quod habet suum ultimum essentialia, vel substantiale complementum, ac perfectionem. Prædicatum incompletum idem est, quod prædicatum imperfectum, ac adhuc perfectibile. Est, inquam, prædicatum non habens suam ultimam essentialia, aut substantialem perfectionem; sed adhuc aliqua tali perfectione perfectibile. Talia sunt, *Animal, rationale, materia, forma*, & id genus alia. *Animal* enim per *Rationale*, & *Rationale* perficitur per *Animal*, tamquam per sui perfectionem essentialialem. Item *materia* per *formam*, ac *forma* per *materiam* perficitur, tamquam per perfectionem sui substantialem. Voco autem hic perfectionem sui essentialialem, & substantialem, non eam, quæ est de essentialia, aut substantia sui perfectibilis: nam *Rationale* est perfectio essentialis animalis, & forma est perfectio substantialis materiæ; neque tamen hæc est de substantia materiæ, neque illud de essentialia est animalis. Illa ergo perfectio vocatur hic substantialis, vel essentialis, quæ cum suo perfectibili constituit novam essentialiam, aut substantiam. Ut *Rationale* cum *Animali* constituit essentialiam hominis, & forma cum *materia* essentialiam compositi physici. Distinguiturque contra perfectionem accidentalem; ut sunt *scientia, albedo, risibilitas*, &c. Quæ cum suo perfectibili non componunt novam essentialiam, aut substantiam. Nam ex homine & scientia componitur homo sciens: qui non est nova substantia: Ex homine & risibilitate componitur homo risibilis, qui non est nova essentialia: sed eadem essentialia sumpta cum sua proprietate.

68. Prædicatum completum dividi debet in prædicatum completum Physicè, & in prædicatum completum Metaphysicè, seu Logicè. Similiter prædicatum incompletum dividi debet in prædicatum Physicè incompletum, & in prædicatum Logicè seu Metaphysicè incompletum. Prædicatum Logicè, seu Metaphysicè incompletum est prædicatum adhuc perfectibile aliqua perfectione essentiali Metaphysica, seu Logica. Ut, *Animal, vivens, rationale*, &c. Et generaliter omne genus, omnisque vera differentia. Omne quippe genus est perfectio essentialis suæ differentia, omnisque differentia est perfectio essentialis sui generis. Prædicatum Metaphysicè, seu Logicè completum est illud, quod habet suam ultimam perfectionem essentialialem Metaphysicam: sive quod non amplius ulla essentiali perfectione Metaphysica, seu Logica perfectibile est. Ut homo, brutum, equus, materia

ria prima, anima rationalis, &c. Et generaliter omnis species infima. Species quippe in ordine Logico, seu Metaphysico perfici solummodo possunt per individualitates, seu singularitates: quæ, ut jam dixi, non sunt perfectiones essentialia, seu Logica, illæ quæ à suo perfectibili distinguuntur, non distinctione reali, ac Physica; sed sola distinctione rationis, seu Logica.

69. Prædicatum Physicè incompletum est illud, quod adhuc perfectibile est aliqua perfectione substantialem Physica. Voco autem hic perfectiones Physicas, illas quæ à suo perfectibili realiter, seu Physicè distinguuntur. Hujusmodi prædicata sunt anima, materia prima, homo, brutum, &c. Anima enim substantialem perficitur per materiam, & materia per animam. Brutum physicè, ac substantialem perficitur per formas partiales leoninas, equinas, bovinas, &c. Homo substantialem perficitur per formas partiales humanas. De quibus tibi mirabilem & novam, pulchram tamen, Philosophiam dabo in mea Physica. Prædicatum Physicè completum est illud, quod habet toram, ac omnem suam substantialem physicam perfectionem. Ut equus, bos, leo, ignis, aqua, lapis, &c.

70. Et hæc duæ completiones sunt valde diversæ. Sæpè etenim ea, quæ logicè completa sunt, sunt Physicè incompleta. Ut materia, Anima rationalis, homo, brutum, &c. sunt prædicata logicè completa: sunt quippe prædicata specifica, solum contrahibilia, & perfectibilia per differentias individuales, quæ non sunt perfectiones essentialia. Physicè verò sunt prædicata incompleta: quia possunt perfici per physicas perfectiones substantiales. Humanitas quippe, & brutalitas perficiuntur, ac in suo esse complentur per formas partiales, tamquam per ultimum suum substantialem physicum complementum. De quo latissime differam in Physica. Attamen cum in Logica de prædicato completo, vel incompleto agimus, de completionem, ac incomplectionem Logica intelligi volumus. De completionem enim, ac incomplectionem Logica Logicus, de Physica agit Physicus.

71. Addi potest & alia quædam divisio prædicati incompleti, quæ nec inutilis, nec incongrua est. Dividi ergo potest prædicatum incompletum in prædicatum incompletum materialiter, ac in prædicatum incompletum formaliter. Sive in prædicatum incompletum incomplectione materiali, ac in prædicatum incompletum incomplectione materiali. Prædicatum incompletum, uti jam dixi, est prædicatum complebile, ac perfectibile aliqua perfectione essentiali, vel substantialem. Hinc ergo prædicatum incompletum materialiter est illud, quod est complebile, ac perfectibile aliqua perfectione substantialem, vel essentiali, quæ est sui materia. Ita in ordine physico forma est ens materialiter incompletum: Quia est perfectibilis per subiectum, tamquam per perfectionem substantialem, quæ sit sui materia. Et in ordine Logico differentia est hoc modo prædicatum incompletum: Quia est perfectibilis per genus à se contractum, tamquam per sui materiam, ac Logicum subiectum. Prædicatum

formaliter incompletum est illud, quod est perfectibile aliqua perfectione essentiali, vel substantialem, quæ sit sui forma. Ita in ordine Physico materia prima est ens incompletum incomplectione formali: Quia perfectibilis est per formas substantiales. Et in ordine Logico omne genus est hoc modo prædicatum incompletum: Quia est perfectibile, ac contrahibile per differentias essentialia, quæ sunt illius formæ.

SECTIO III

Quid differant prædicari completè, & esse prædicatum completum?

72. **A** *Dverte tertio*: Hæc duo, *Prædicari completè*, & *Esse prædicatum completum*, esse longè diversa. Similiter planè diversa sunt *Prædicari incompletè*, & *Esse prædicatum incompletum*. Nam potest aliqua res esse prædicatum completum, & tamen prædicari incompletè; ac è contra potest aliqua res prædicari completè, & tamen esse prædicatum incompletum. Quod possit aliquod prædicatum esse completum, & tamen prædicari incompletè, *probat*: Quia homo sine dubio est prædicatum completum; item brutum est prædicatum specificum, & completum. De quo dabo tibi pulchram, ac novam Philosophiam partim in Logica, partim in Physica. Atqui tamen hæc prædicata prædicantur quandoque incompletè; ergo potest aliquod prædicatum esse completum, & tamen prædicari incompletè. De majori non credo esse difficultatem: Nam omne prædicatum specificum, seu omnis species infima est prædicatum completum: uti jam dixi. Atqui *Homo* & *brutum* sunt species infimæ: ut alibi probaturus sum efficacissime. Ergo sunt prædicata completa.

73. *Minor ergo probatur*: Quia prædicari incompletè est prædicatum non importare omnia essentialia, quæ importantur per subiectum: atqui in his prædicationibus, *Petrus est homo*, *Faunus est homo*, *leo est brutum*, *equus est brutum*, &c. prædicata non important omnia essentialia, quæ importantur per subiectum: ergo prædicata ista prædicantur incompletè. *Probat minor*: Quia *Homo* (de formali videlicet) importat solam humanitatem; *Petrus* verò, & *Faunus* non solam humanitatem cum sua hæcitate; sed & formas suas partiales organicas, seu suam organicitatem (liceat ita barbarizare) sibi essentialialem importat. Similiter *Brutum* importat solam brutalitatem; at vero *Leo*, *equus* non solam brutalitatem, sed insuper equinitatem, ac leoninitatem, sive formas partiales equinas, & leoninas sibi essentialialem importat. De quo, iterum dico, dabo tibi pulchram Philosophiam in Physica. Ergo *Homo* non importat omnia essentialia, quæ important *Petrus* & *Faunus*, neque *Brutum* omnia essentialia, quæ important *Leo* & *equus*. Unde cautè distingui debet inter hæc prædicationes, *Petrus est homo*, & *Hic homo est homo*. Nam prima est incompleta, ut jam dixi; altera verò est completa, ut dixi in capite hujus dubii. Ratioque diversitatis desumi debet ex diversa significatione vocum

vocum *Petrus*, & *Hic homo*: Nam vox *Hic homo* importat solam humanitatem una cum hæccecitate; vox verò *Petrus* præter hæc importat quoque formas parciales organicas, seu organeitatem, quæ est quid *Petro* essentialia. Ex quo etiam patet hæc prædicationes, *Hic homo est Petrus*, aut *Petrus est hic homo*, non esse prædicationes identicas; sed verè formales: cum earum extrema non sint synonyma. De quo alibi latius.

74. Similiter, quod aliquod prædicatum possit esse incompletum, & tamen prædicari completè, etiam probatur: Quia *Animal*, *vivens*, *rationalis*, &c. sunt sine dubio prædicata incompleta: atqui tamen hæc prædicata prædicari possunt completè: ita enim prædicantur in his prædicationibus, *Hoc vivens est vivens*, *hoc animal est animal*, *hoc rationale est rationale*. Ergo potest aliquod prædicatum esse incompletum, & tamen prædicari completè. *Minor*, licet clara sit, probatur tamen: Quia in istis prædicationibus prædicatum significat omnia essentialia, quæ significantur per subiectum: ut patet intuitu. Ergo in istis prædicationibus prædicatum prædicatur completè. *Clara similiter est major*: Quia ista omnia prædicata sunt adhuc perfectibilia per aliquam essentiali perfectionem Logicam: ut facillè patebit consideranti hæcenus dicta. Ergo sunt prædicata incompleta. Atqui tamen prædicantur completè: ergo longè aliud est prædicari completè, aliud esse prædicatum completum; aliud est prædicari incompletè, aliud est prædicatum incompletum.

57. *Et ratio à priori est*: Quia prædicari completè est prædicatum importare, seu significare omnia essentialia, quæ significantur per subiectum; esse verò prædicatum completum est esse prædicatum habens suum ultimum essentiali complementum, cui nihil essentiali potest addi. Atqui longè aliud est prædicatum esse ultimò essentialiter completum; aliud verò prædicatum importare omnia essentialia, quæ importantur per subiectum: ergo quoque longè aliud est esse prædicatum completum, aliud prædicari completè. Similiter prædicari incompletè est prædicatum non importare omnia essentialia subiecti; esse verò prædicatum incompletum est esse prædicatum non habens suum ultimum essentiali complementum, cui adhuc aliquid essentiali potest addi: atqui hæc duo sunt longè diversa: ut facillè patebit illa attentè consideranti. Ergo similiter longè diversa sunt prædicari incompletè, ac esse prædicatum incompletum. Quod enim prædicatum completum, vel incompletum sit, à seipso habet; habet à solo suo significato formali: quod verò completè, vel incompletè prædicetur, habet ex ordine & habitudine sui formalis significati ad subiectum. Vide quæ dixi *dub. 3.*

SECTIO IV.

Resolutio propositæ questionis.

76. **R**esp. & dico primò: Prædicatio completa non est illa, quæ constat prædicato. Multæ quippe prædicationes constant prædicato completo, quæ non sunt completæ; sed incom-

pletæ; v.g. hæc, *Petrus est homo*, *Faunus est homo*, *equus est brutum*, *Leo est brutum*, &c. Hæc, inquam, prædicationes constant prædicato completo: atqui tamen non sunt prædicationes completæ, sed incompletæ: ergo prædicationes constantes prædicato completo non sunt semper completæ; sed sunt quandoque incompletæ. *Major patet ex hæcenus dictis*: Quia, ut prædicatio sit completa, debet prædicatum ejus prædicari completè: debet prædicatum ejus importare omnia essentialia, quæ importantur per subiectum. Atqui in istis prædicationibus prædicatum non importat omnia essentialia, quæ importantur per subiectum: uti etiam patet ex dictis. Ergo istæ prædicationes non sunt completæ, sed incompletæ.

77. Quia tamen exempla ista non solum dubia sunt, & ambigua; sed apud quosdam etiam paradoxa, adduco alia certa apud omnes. Neque enim veritas hujus conclusionis dependet à veritate istorum, quæ tu fortè dicis, vel cogitas esse paradoxa. Hæc prædicationes, *Homo est materiatus*, *Leo est materiatus*, &c. sunt prædicationes incompletæ: in illis quippe prædicatum non dicit omnia essentialia, quæ dicuntur per subiectum. Atqui tamen constant prædicato completo: *Materiatum* quippe est verè prædicatum logicè completum. Ergo possunt prædicationes constare prædicato completo, & tamen non esse completæ, sed incompletæ. *Probatur minor*: Quia omne prædicatum est completum, cujus formale significatum est completum: atqui hoc prædicatum *Materiatum* habet significatum formale completum: ergo ipsum est prædicatum completum. *Patet minor*: Quia significatum istius prædicati formale est materia: atqui materia est quid completum: non quidem physicè; sed logicè. Materia enim species infima est: materias quippe specie diversas putavi semper esse à veritate alienas. Omnis autem infima species est prædicatum logicè completum: adeoque etiam materia est prædicatum logicè completum. Ergo istud prædicatum *Materiatum* habet significatum formale, quod est logicè completum: adeoque est prædicatum verè completum.

78. Prædicatio itaque completa definiri debet hoc modo: Prædicatio completa est illa, in qua prædicatum de subiecto prædicatur completè. Est, inquam, illa, in qua prædicatum significat omnia essentialia, quæ significantur per subiectum. Tales sunt hæc: *Hic homo est homo*, *hic equus est equus*, *hoc ens est ens*, *Bucephalus est equus*, & similes aliæ. In omnibus quippe illis prædicatum significat omnia essentialia, quæ dicuntur per subiectum: ut planum est attendenti. *Ratio est hæc*: Quia qualitas prædicationis desumi debet ex habitudine prædicati ad subiectum: adeoque, ut prædicatio dicatur completa, vel incompleta, non satis est prædicatum ejus esse completum; sed debet completè inesse ac prædicari. Sicut, ut prædicatio dicatur esse substantialis, vel accidentaliter, non satis est prædicatum ejus esse substantiale, vel accidentale; sed debet substantialiter, vel accidentaliter prædicari. Ut supra *dub. 2.* dixi latius.

79. *Dico secundò*: Similiter prædicatio incompleta non est illa, quæ constat prædicato incompleto;

pleto; sed est illa, in qua prædicatum prædicatur incompletè de subiecto. Est, inquam, illa, in qua prædicatum non significat omnia essentialia, quæ significantur per subiectum. Quales sunt hæc, *Homo est ens*, *homo est substantia*, *homo est vivens*, *homo est animal*, *homo est rationalis*, & aliæ similes. *Ratio est*: Quia, uti jam dixi, multæ prædicationes in completæ constant prædicato completo: ac è contra multæ prædicationes completæ constant prædicato incompleto: ergo prædicatio incompleta nequit definiri esse illa, quæ constat prædicato incompleto; sed definiri debet esse illa, in qua prædicatum prædicatur incompletè: in qua, inquam, prædicatum non dicit, neque significat omnia essentialia, quæ dicuntur, vel significantur per subiectum. Prima pars antecedentis jam satis ostensa est, & probata. *Altera verò ejus pars etiam probatur*: Quia hæc prædicatio, *Hoc ens est ens*, *hoc vivens est vivens*, similesque aliæ, sunt prædicationes completæ: in illis quippe prædicatum dicit omnia essentialia, quæ dicuntur per subiectum. Atqui tamen constant prædicato incompleto: *Ens* enim, & *vivens* sunt prædicata manifestè incompleta: cum per multas essentialia differentias, seu quasi differentias sint contrahibilia ac perfectibilia. Ergo prædicatio completa constare potest prædicato incompleto.

80. *Ex quibus omnibus collige*: Quod inter prædicata, quædam sunt completa, ac simul completè prædicantur. Ut *Homo* respectu hujus & istius hominis, *Equus* respectu Pegasi, & bucephali, &c. Quædam sunt quidem completa; ac incompletè prædicantur. Ut *Homo* respectu Petri & Fauni, *Brutum* respectu equi & leonis, *Materiatum* respectu hominis, & lapidis, &c. Quædam sunt incompleta; ac simul incompletè prædicantur. Ut *Animal* respectu hominis & bruti, *Rationale* respectu Petri & Pauli. Quædam sunt quidem incompleta; ac tamen completè prædicantur. Ut *Animal* respectu hujus & istius animalis, *Ens* respectu hujus & istius entis, &c. Quæ omnia sunt bene notanda, ob illa, quæ dicturus, & hinc illaturus sum in mea Logica.

DUBIUM VII.

Quid sit prædicatio intrinseca? Quid extrinseca? Quid partim intrinseca, partim extrinseca?

81. **P**ro resolutione adverte: Non posse hic distingui inter τ^0 prædicari intrinsecè, vel extrinsecè, & τ^1 esse prædicatum intrinsecum, vel extrinsecum. Hæc duo, inquam, non debent hic distingui, sed planè inter se converti, ac confundi: sunt enim omnino eadem: sicut supra dixi de τ^0 prædicari essentialiter, & τ^1 esse prædicatum essentiali. Quidquid ergo prædicatur intrinsecè, hoc est prædicatum intrinsecum, & quidquid est prædicatum intrinsecum, hoc prædicatur intrinsecè. *Ratio jam dicta est aliquoties*: Quia inter hæc duo solummodo potest distingui, ubi ex alio sumitur qualitas prædicati, ex alio qualitas prædicationis: ubi qualitas prædicati desumitur ex qualitate significati formalis, qualitas verò prædicationis desumitur ex habitudine signi-

ficati formalis ad subiectum. Ubi verò tam qualitas prædicati, quam qualitas prædicationis desumitur ex habitudine significati formalis ad subiectum, inter hæc duo non potest distingui; sed tunc esse tale prædicatum idem omnino est, quod taliter prædicari. Atqui in hoc proposito tam prædicati, quam prædicationis qualitas desumitur ex habitudine significati formalis ad subiectum: Nam, uti statim dicam, prædicari intrinsecè est significatum formale prædicati esse intrinsecum subiecto; item prædicatum intrinsecum est illud, cujus formale significatum est intrinsecum subiecto. Ergo nequit hic distingui inter τ^0 prædicari intrinsecè, & τ^1 esse prædicatum intrinsecum; sed hæc duo planè idem sunt, planè inter se confunduntur, ac convertuntur. Quo posito.

82. *Resp. & dico primò*: Prædicatio intrinseca est illa, quæ constat prædicato intrinsecè. Est, inquam, illa, in qua significatum formale prædicati est intrinsecum subiecto: illud enim prædicatum est intrinsecum, cujus significatum formale est intrinsecum subiecto. Talia sunt *Album*, *nigrum*, *coloratum* respectu parietis, *Stans*, *sedens*, *homo*, *animal*, *rationalis*, *visibile* respectu hominis, &c. Omnia quippe horum prædicatorum formalia significata sunt homini, aut parieti intrinseca, ac intrinsecè conjuncta: ut clarum est attendenti. Itaque omnes hæc prædicationes, *Homo stat*, *homo sedet*, *homo est animal*, *homo est visibilis*, *paries est albus*, &c. sunt prædicationes intrinseca: constant quippe prædicato intrinsecè: constant, inquam, prædicato, cujus formale significatum est intrinsecum subiecto.

83. *Dixi*, *Prædicatum intrinsecum est illud, cujus significatum formale est intrinsecum subiecto*: Quia ad prædicatum intrinsecum nequaquam satis est, si ejus significatum rectum, ac materiale sit intrinsecum subiecto; sed debet significatum formale, debet, inquam, tam formale, quam materiale significatum ejus (si concretum fuerit) esse intrinsecum subiecto. Nam, ut statim dicam, etiam prædicata adæquate extrinseca habent; ac habere debent significatum rectum, ac materiale intrinsecum subiecto; adeoque, ut prædicatum aliquod dicatur esse intrinsecum, non satis est, ut habeat significatum materiale; sed in super habere debet significatum formale intrinsecum subiecto: uti etiam patet in omnibus exemplis jam adductis.

84. *Dico secundò*: Prædicatum extrinsecum est illud, cujus formale significatum est extrinsecum subiecto. Qualia sunt, *Visum*, *auditum*, *intellectum*, respectu parietis, *Honoratum*, *adoratum*, *oratum* respectu Dei, *Calescens*, *illuminans*, *creans* respectu ignis, *solis*, *Dei*, &c. Visio enim, auditio, intellectio, quæ sunt istorum prædicatorum significata formalia, non sunt intrinseca, sed extrinseca parieti viso, aut intellecto: visio enim non est in re visa, sed in re vidente. Et ita est de omnibus aliis: ut facillè fiet planum attendenti. Itaque prædicatio extrinseca, quæ est prædicatio constans prædicato extrinsecè, est illa, in qua significatum formale prædicati est extrinsecum subiecto. Quales sunt hæc, *Homo est visus*, *homo est auditus*, *Deus honoratur*, *Deus adoratur*, &c. Honor enim, & adoratio non

non sunt in honorato, & adorato, sed in honore, & adorante; ut clarum est.

85. Dixi, *Prædicatum extrinsecum est illud, cuius formale significatum est extrinsecum subiecto*: Quia ejus significatum materiale, & rectum nequit esse subiecto extrinsecum. Hoc enim quam maximè debet esse subiecto intrinsecum: adeoque prædicatum extrinsecum est illud, cuius significatum materiale est subiecto intrinsecum; formale verò est subiecto extrinsecum. Talia enim sunt omnia prædicata adducta: ut facile videbis, si consideres. *Et ratio est*: Quia prædicatum extrinsecum debet habere significatum rectum, & materiale cum subiecto realiter identificatum: atqui significatum subiecto identificatum est subiecto intrinsecum; ut clarum est: hæc enim est ipsum subiectum, quod sibi ipsi non potest non esse intrinsecum. Ergo prædicatum extrinsecum debet habere significatum rectum, seu materiale subiecto intrinsecum. *Probat major*: Quia prædicatum debet esse prædicabile de suo subiecto; debet de suo subiecto posse prædicari: alioquin enim quomodo prædicatum foret? Ergo debet habere significatum rectum cum subiecto realiter identificatum. *Pater consequ.* Quia in omni prædicatione affirmativa extrema identificari debent in suis significatis rectis: debet, inquam, significatum rectum prædicati esse identificatum subiecto. Atqui prædicatum extrinsecum prædicatur de suo subiecto: ergo habere debet significatum rectum subiecto identificatum.

86. *Ex quo patet*: Quod prædicatum extrinsecum debeat semper esse concretum. In quo differt à prædicato intrinsecum, quod indifferenter vel abstractum, vel concretum esse potest: uti patet in hisce prædicationibus, *Homo est animal, humanitas est animalitas, album est coloratum, albedo est color*, &c. Omnia enim istarum prædicationum prædicata sunt intrinseca: aliqua autem concreta, aliqua abstracta sunt. At verò prædicatum extrinsecum nequit esse abstractum, sed necessario est concretum. *Ratio est*: Quia prædicatum extrinsecum debet esse prædicatum habens significatum rectum subiecto intrinsecum, formale verò significatum subiecto extrinsecum: atqui prædicatum abstractum, in quo significatum rectum est simul significatum formale, nequit habere significatum rectum subiecto intrinsecum, formale verò subiecto extrinsecum: sic etenim idem significatum eidem subiecto simul intrinsecum, ac extrinsecum esse deberet. Ergo prædicatum extrinsecum nequit esse prædicatum abstractum.

87. *Dico tertio*: Prædicatio partim intrinseca, partim extrinseca est illa, quæ constat prædicato partim intrinseco, partim extrinseco. Est, inquam, illa, in qua significatum formale prædicati est subiecto partim intrinsecum, partim extrinsecum. Hujusmodi enim prædicatum à Summulistis partim intrinsecum, partim extrinsecum vocatur; v. g. hæc prædicationes, *Vox supponitur, vox prædicatur*, &c. sunt partim intrinsece, partim extrinsece: ut dixi supra *disp. 13. dub. 2. sect. 4.* Item tales sunt hæc, *Homo est species, animal est genus, album est universale*. Universalitas

quippe est forma quædam rebus universalibus partim intrinseca, partim extrinseca: ut dicam pluribus in Logica. Item tales sunt hæc, *Petrus est similis Paulo, Paulus est dissimilis Joanni*. Similitudo enim, & dissimilitudo, quæ sunt ibi significatum formale prædicati, sunt subiecto quid partim extrinsecum, partim intrinsecum. Uti enim Philosophi ordinariè docent, similitudo dicitur fundamentum, simul & terminum fundamenti extrinsecum: adeoque est fundamentum sibi in prædicatione subiecto partim intrinseca, partim extrinseca. De quo latè in *Metaphysica*.

DUBIUM VIII.

Quid sit prædicatio, seu denominatio realis? Quid rationis?

88. **E**odem planè modo philosophandum est de prædicatione reali, & rationis, sicut jam philosophabar de prædicatione intrinseca, ac extrinseca. Prædicatio itaque realis est illa, quæ constat prædicato reali; & prædicatio rationis est illa, quæ constat prædicato rationis. Vocatur verò prædicatum reale illud, quod pro suo significato formali habet aliquid reale. *Qualia sunt, Homo, Deus, albus, niger, stans, sedens, cognitus, intellectus, &c.* Dico, *Est illud, cuius formale significatum est aliquid reale*: Quia significatum ejus rectum, & materiale non debet esse reale: hoc enim potest esse quid rationis, & fictum; v. g. cum dico, *Mons sine-valle est à me confictus, Chymæra est à me intellecta, cognita, ficta, &c.* ista prædicata sunt prædicata realia: eorum quippe significata formalia, videlicet confictio, intellectio, cognitio, fictio, &c. sunt formæ verè reales; & tamen eorum significata recta, seu materialia, videlicet mons sine-valle, & chymæra sunt entia rationis ficta. Ergo prædicati realis significatum rectum, ac materiale esse potest quid rationis; solumque requiritur, ut ejus significatum formale sit verè reale.

89. *Ex quo patet*: Quod entia rationis ficta possint denominari denominatione verè reali. Sive quod de subiectis à ratione fictis prædicari, ac affirmari possint formæ verè reales. Ita enim sit in propositionibus jam statim adductis. *Ac ratio est*: Quia omnis forma, quæ alicui subiecto quadrat, potest de illo affirmari, ac prædicari: prædicari enim consequitur esse. Atqui aliquæ formæ reales possunt quadrare aliquibus subiectis à ratione fictis: ergo istæ formæ possunt affirmari de istis subiectis à ratione fictis. *Probat minor*: Quia intellectio, fictio, conceptio, &c. sunt formæ verè reales: sunt reales actus, ac operationes intellectus. Atqui istæ quadrant entibus à ratione fictis, non minùs quam entibus realibus: entia enim ficta intelligi, ac concipi possunt, uti possunt realia. Ergo formæ reales quadrare suo modo possunt entibus à ratione fictis.

90. Prædicatum verò rationis distingui debet duplex, sicut duplex distingui solet ens rationis. Ens enim rationis aliud est à ratione fictum,

aliud est à ratione factum. Quæ distinctio non est mea, neque nova; sed Sancti Thomæ: ut ostendit multis in Logica. Ens à ratione fictum est ens factum impossibile, fictum verò possibile: est, inquam, ens quoddam, quod à parte rei neque est, neque per Deum fieri potest; potest tamen à ratione fingi. Talia sunt chymæra, mons sine-valle & similia: talia enim entia Deus ne quidem potest facere; nostra tamen ratio potest illa sibi fingere: Ideoque vocantur entia à ratione ficta, vel fingibilia. Ens rationis factum vocatur illud, quod est à ratione productum, seu factum; v. g. intellectio, propositio, iudicium, discursus, definitio, divisio, demonstratio, &c. vocantur entia rationis facta: quia sunt entia à ratione physicè causata, & producta. Et hæc non sunt figmenta, sed sunt entia verè realia. Item de his loquitur sanctus Thomas, dum entia rationis objectum Logicæ appellat. Qua in re modernos Thomistas à sancto Thoma deviare, pulchrè tibi, ni fallar, ostendam in Logica.

91. Prædicatum itaque rationis etiam est duplex. Aliud vocari potest prædicatum rationis fictum, aliud prædicatum rationis factum. Prædicatum à ratione fictum est illud, cuius formale significatum est ens à ratione fictum. Qualia sunt chymæra, mons sine-valle, & similia. Prædicatum rationis factum est illud, cuius formale significatum est ens quoddam à ratione factum & productum. Talia sunt. *Subiectum, prædicatum, definitum, divisum, enuntiatum, demonstratum, &c.* Eorum enim significata formalia sunt subiectio, prædicatio, definitio, &c. quæ non sunt figmenta, sed entia verè realia, à ratione, seu intellectu facta & producta: ut clarius est ipsa luce. Dico, *Cuius significatum formale, &c.* Quia ejus significatum rectum, ac materiale nullatenus debet esse tale. Hoc enim esse potest quaecumque ens; potest esse ens reale, ens rationis factum, vel fictum: ut facile patebit consideranti. Ex quo patet, quod hoc prædicatum non sit prædicatum verè rationis, sed verè reale: sicut ens rationis factum à prædicato hoc de formali significatum, est ens verè reale. Posset hic inquiri de multis prædicatis. An sint prædicata rationis ficta, an rationis facta? Sed hæc huic loco importuna sunt. Hic enim sola principia generalia expono. Quæstiones istæ speciales habent sua specialia loca.

DISPUTATIO XXII.

De aliis quibusdam propositionis simplicis divisionibus.

DUBIUM I.

Quid sit propositio de inesse? Quid propositio modalis?

I. **P**ropositio modalis est propositio constans modo. *Id est*: Propositio modalis est propositio, quæ non solummodo significat prædicatum inesse subiecto; sed insuper significat modum, quo illud

inest. Talis; v. g. est hæc, *Homo est essentialiter animal*. Hæc, inquam, propositio est modalis, quia significat non solummodo animalitatem, quæ est prædicatum, vel certè formale prædicati significatum, inesse homini; sed insuper significat modum, quo animalitas homini inest; significat enim animalitatem homini inesse essentialiter. Propositio de inesse est propositio non constans modo. Est, inquam, propositio, quæ solummodo significat suum prædicatum inesse subiecto, non autem significat modum, quo inest. Talis est hæc, *Homo est animal*: significat enim solummodo, quod animalitas homini inest; non verò significat modum, quo inest. Pro quo

2. *Adverte*: Quid in hac materia vocetur modus. Modus ergo apud Summulistas accipitur tribus modis. Primò latissimè, pro quocumque termino determinante alium. Ut cum dico, *Petrus est homo doctus*, vox *doctus* est modus vocis *homo*. Secundò accipitur strictiùs, pro voce determinante seu modificante significationem verbi. Ut quando dico, *Petrus disputat doctè bucephalus currit celeriter*. Vox *doctè* modificat actionem significatam per verbum *disputat*, & vox *celeriter* modificat actionem significatam per verbum *currit*: adeoque sunt istorum verborum modi. Tertio sumitur strictissimè, pro voce modificante, & determinante copulam propositionis ad significandum modum, quo prædicatum inest subiecto. Tales sunt hæc voces, *Essentialiter, contingenter, possibiliter, &c.* Hæc enim copulam propositionis trahunt, ac determinant ad significandum modum, quo prædicatum inexistit suo subiecto: ut facile patebit consideranti, ac exempla formanti. Et ab his modis vocatur propositio modalis.

3. *Sed queritur nunc*: Quotuplex sit modus, ac quotuplex propositio modalis? Ubi ante omnia resutandi sunt illi, qui putant voces *verè* & *falsè* esse modos, ac has propositiones, *Petrus verè est homo, Petrus falsè est homo, Petrus esse hominem est verum, Petrus esse equum falsum*, esse propositiones modales. Hi, inquam, non sunt admittendi. *Ratio est*: Quia modus est vox significans aliquem specialem modum, quo prædicatum inexistit subiecto: atqui voces *verè* & *falsè* non significant talem aliquem modum: ergo non sunt modi, qui faciant propositionem esse modalem. *Probat minor*: Quia vox *verè* significat inexistentiam veram; vox *falsè* significat inexistentiam falsam: atqui inexistentia vera non est aliqua specialis inexistentia, neque verè inexistere est aliquo speciali modo inexistere: omnis enim inexistentia est vera inexistentia: quæ enim non est inexistentia vera, non est etiam inexistentia: vox enim *vera* vocem *inexistentia* non restringit, neque specificat; sed solummodo exponit, & explanat. Similiter verè inexistere non est aliquo speciali modo inexistere: omne enim inexistere est verè inexistere; & prædicatum subiecto suo non verè quadrans, aut inexistens, nullo modo illi quadrat aut inexistit: vox enim *verè* vocem *inexistere* non specificat; sed solummodo explanat. Ergo vox *verè* non significat specialem inexistendi, aut *conven-*
niendi modum; sed modum inexistendi, seu
con-

conveniendi in genere solummodo explanat & exponit: adeoque non est modus, qui faciat propositionem esse modalem.

4. Similiter vox *falsè* non significat specialem aliquem modum inexistentiæ, seu convenientiæ; sed significat non convenientiam, seu negationem convenientiæ: falsè enim convenire idem est, quod non convenire; & dicere, *Petrus falsè est equus*, idem est, quod dicere, *Petrus non est equus*. Ergo vox *falsè* non est modus faciens propositionem esse modalem. Ex quo & alia sumi potest confirmatio: Quia hæ prædicationes, *Petrus est homo*, & *Petrus est vere homo*; item hæ, *Petrus non est equus*, & *Petrus est falsè equus*, sunt synonymæ, eisdemque per omnia significationis: ergo voces *verè* & *falsè* non sunt modi. Probatur consequentia: Quia inter prædicationes synonymas vel utraque, vel neutra constat modo: atqui istæ præfatæ prædicationes sunt synonymæ: ergo vel neutra, vel utraque constat modo: atqui hæc prædicatio, *Petrus est homo*, non constat modo: ergo neque hæc, *Petrus est verè homo*, constat modo: atqui tamen hæc constat voce *verè*. Ergo vox *verè* non est modus faciens propositionem modalem.

5. Communis sententia ponit quatuor modos; videlicet *contingenter*, *possibilitè*, *necessariè* & *impossibilitè*. Ratio motiva est hæc: Quia modus est vox significans specialem aliquem modum, quo prædicatum inexistit, quadrat seu convenit subjecto: atqui istæ quatuor voces sunt tales: ergo sunt modi facientes propositionem modalem. Concedo hæc omnia: concedo has quatuor voces esse modos, facereque propositionem esse modalem; sed nego illas solas esse modos. Dico præter illas esse adhuc alias voces, quæ propositionem faciunt esse modalem. Tales sunt *essentialiter*, *substantialiter*, *accidentaliter*, *intrinsicè*, *extrinsicè*, *completè*, *incompletè*, &c. Quid ni enim? Modus quippe est vox significans certum modum conveniendi, quo prædicatum convenit subjecto: atqui istæ voces taliter significant, non minus quam quatuor istæ voces ordinariæ: ergo sunt verè modi. Sed de his nihil amplius. Multa, immò plurima dicunt Summulistæ de propositione modali. De ejus oppositione, conversione, æquipollentia, &c. Sed istis omnibus chartam non maculo: video enim à modernis Philosophis pro vanitatibus, & superstitionibus Summulisticis contemni. Maneamus ergo in propositione categorica de inesse.

DUBIUM II.

Quid sit propositio singularis, particularis, universalis, & indefinita?

6. **P**ropositio rectè dividitur in singularem, particularem, universalem, ac indefinitam. Divisionem hanc tradit, & explicat Covarruvias Tom. 2. *variar. lib. 1. cap. 13.* Propositio singularis est illa, quæ constat subjecto singulari. Quales sunt hæc, *Petrus est homo*, *homo animal est homo*, *Filius Virginis est filius Dei*, *Filius Philippi Macedonis domuit mundum*, &c. Dico, Est illa, quæ constat subjecto singulari. Quia non debet

constare prædicato singulari; potest enim constare prædicato universali: uti patet in exemplis adductis. Dummodo ergo subjectum fuerit singulare, tota propositio est singularis. Potest, inquam, propositio singularis constare prædicato universali, accepto non solum particulariter, sed etiam accepto universaliter. Ita fit hic, *Petrus non est brutum*, *Bucephalus non est homo*, *Joannes non est doctus*, &c. Istæ propositiones singulares negativæ sunt; in quibus prædicatum semper distribuitur: ut dixi supra disp. 16. dub. 2.

7. Propositio universalis non est illa, quæ constat subjecto universali. Nam etiam hæc propositiones, *Homo est albus*, *aliquis homo est animal*, &c. constant subjecto universali: atqui tamen non sunt universales, sed particulares: ergo propositio universalis non est illa, quæ constat subjecto universali. Constare enim subjecto universali soli propositioni singulari repugnat; convenit verò non soli propositioni universali, sed etiam particulari, ac indefinitæ: adeoque propositio constans subjecto universali non semper est universalis. Covarruvias definit illam hoc modo: *Propositio universalis est illa, quæ termino communi signum universale apponit*. Id est: Propositio universalis est illa, quæ constat subjecto communi habente sibi signum universale præfixum. Ut *Omnis homo est animal*, *omnis homo currit*, *nullus homo est brutum*, &c.

8. Sed, salva reverentia iustis summi mei in Jure Patroni & Magistri, definitio illa non est convertibilis, & adæquata. Nam dantur propositiones universales, quæ tamen non constant subjecto communi habente sibi universale præfixum: ergo ista definitio non est suo definito adæquata, & convertibilis. Probatur antecedens: Quia hæc propositiones, *Homo est animal*, *animal est vivens*, *homo est risibilis*, & alia similes indefinitæ in materia necessaria, sunt propositiones universales: atqui tamen istæ propositiones termino communi signum universale non apponunt: ergo dantur propositiones verè universales, quæ tamen termino communi non apponunt signum universale: adeoque hæc definitio non convenit omni propositioni universali, neque est convertibilis cum suo definito. Patet major: Quia, ut habet Glossa communiter recepta Cap. *Ut circa. De Elect. in 6. verbo aliorum.* Et fatetur Covar. *loc. citato, n. 6. & seqq.* Propositio indefinita in materia necessaria, vel in materia Legis aut Canonis regulam tradere intendens, æquipollens universalis: atqui propositio æquipollens universalis est verè universalis: ergo istæ præfatæ propositiones indefinitæ sunt verè universales. Probatur minor: Quia propositio æquipollens alteri idem est, quod propositio alteri synonyma; adeoque propositio æquipollens universalis idem est, quod propositio synonyma propositioni universali: atqui propositio synonyma propositioni universali est verè universalis: ut planum est intelligenti terminos. Ergo etiam propositio æquipollens propositioni universali est propositio verè universalis.

9. Novi Philosophum Summulis bene familiarium, qui mihi negavit majorem; dixitque propositiones non esse propositiones synonymas: adeo-

adeoque neque has propositiones, *Omnis homo est animal*, & *homo est animal*, esse propositiones synonymas. Verum tamen harum propositionum synonymiam puto esse tam certam, ut de illa non possit dubitari. Ratio est: Quia propositiones constantes eodem subjecto, eodemque prædicato, eodem modo acceptis, sunt propositiones synonymæ: atqui istæ duæ prælegatæ propositiones, & generaliter omnes propositiones æquipollentes, constant eodem subjecto, eodemque prædicato, eodem modo acceptis: ergo sunt propositiones synonymæ. Major est clara: Quia propositiones synonymæ sunt propositiones idem eodem modo significantes: quid enim forent aliud? Atqui propositiones eodem subjecto, eodemque prædicato, eodem modo acceptis constantes, sunt propositiones idem eodem modo significantes, ut clarum est. Diversa enim propositionum significatio vel ex diversitate subjecti, vel ex diversitate prædicati, vel ex diverso modo accipiendi prædicatum, vel subjectum, desumi debet. Ergo propositiones eodem subjecto, eodemque prædicato, eodem modo acceptis constantes, sunt propositiones synonymæ. Quod verò istæ prælegatæ propositiones eodem subjecto, eodemque prædicato constant, patet ad oculum. Quod earum prædicatum, & subjectum eodem modo accipiuntur, etiam patet: Nam *homo*, qui est subjectum, utrobique capitur universaliter, seu copulativè; *Animal* verò, quod prædicatum est, utrobique capitur disjunctim, vel confusè: ut clarum est ex illis, quæ dixi supra de suppositionibus agens.

10. Recapitulando ergo jam dicta, sic pono argumentum: Inter duas propositiones synonymas impossibile est unam esse, alteram non esse universalem; sed necessariò vel utraque, vel neutra est universalis: atqui hæc propositiones, *Omnis homo est animal*, & *homo est animal*, sunt propositiones synonymæ: ergo vel utraque, vel neutra est universalis: atqui prima est universalis: ergo & altera est universalis; atqui tamen illa subjecto suo communi non apponit signum universale: ergo dantur propositiones universales, quæ subjecto suo communi non apponunt signum universale: ergo illa definitio non est adæquata, & convertibilis cum suo definito: ergo oportet querere aliam, quæ sit convertibilis, ac definito tuo adæquata.

11. Ego do tibi hanc: Propositio universalis est illa, quæ constat subjecto communi universaliter accepto. Quales sunt hæc, *Omnis homo est animal*, *omnis homo currit*, *homo est animal*, *equus est brutum*, & similes alia. Itaque ad propositionem universalem duæ præcisè requiruntur conditiones. Prima est: Ut constet subjecto communi. Et hæc conditio communis etiam est propositioni particulari, ac indefinitæ: hæc enim etiam subjecto communi, seu universali constare debent: ut dicam statim. Altera conditio est: Ut constet subjecto communi universaliter accepto. Per quam distinguitur à propositione particulari, quæ constat subjecto communi particulariter accepto; ut dicam statim. Itaque ad propositionem universalem imperpetuum est quantitas, ac acceptio prædicati, attendique debet sola quantitas,

& acceptio subjecti. Prædicatum enim esse potest vel universale, vel singulare; uti patet in his, *Nullus homo est equus*, *nullus homo est Bucephalus*, *nullus equus est Petrus*, &c. Satis ergo est, ut subjectum sit commune, vel universale. Similiter prædicatum potest accipi tam particulariter, disjunctivè, vel disjunctim, quam etiam universaliter; adeoque ad propositionem universalem non requiritur, ut constet prædicato universali universaliter accepto; sed solummodo, ut constet subjecto universali universaliter accepto.

12. Dices: Propositio universalis est illa, in qua prædicatum de subjecto prædicatur universaliter; ut dicunt passim Summulistæ: adeoque in propositione universali debet prædicatum universaliter prædicari de subjecto; atqui prædicari universaliter idem est, quod accipi, seu supponi universaliter: ergo in propositione universali debet non solum subjectum, sed & prædicatum sumi universaliter. Probatur minor: Quia prædicatum prædicari idem est, quod prædicatum supponi: ut dixi supra disp. 20. dub. 2. numero 15. Ergo prædicatum prædicari universaliter est illud supponi universaliter. Respond. negando majorem: Et dico, quod prædicatum prædicari universaliter non fit prædicatum universaliter sumi, sed est prædicatum de subjecto universaliter sumpto. Sic enim suam Axiomata intelligunt omnes Summulistæ; verb. grat. in his prædicationibus, *Homo est animal*, *omne animal est vivens*, ista prædicata *Animal* & *Vivens* de subjectis suis prædicantur universaliter: non quia ipsa universaliter accipiuntur; sed quia de subjectis universaliter sumptis prædicantur: Atqui potest prædicatum de subjecto universaliter sumpto prædicari, quamvis ipsum universaliter non sumatur; uti clarum est: in præfatis enim prædicationibus, ubi de subjecto universaliter sumpto prædicatur, non sumitur universaliter, seu copulativè; sed sumitur disjunctim, seu confusè. Ergo longè aliud est prædicatum universaliter sumi, aliud universaliter prædicari; adeoque licet opus sit, ut in propositione universali prædicatum universaliter prædicetur, non tamen opus est, ut universaliter sumatur, supponatur, seu accipiatur.

13. Ad minoris probationem (hæc enim in speciem bene concludit) respondeo distinguendo consequens: Ergo prædicatum universaliter sumptum prædicari est prædicatum universaliter supponi: sic concedo. Ergo prædicatum prædicari de subjecto universaliter sumpto est illud universaliter supponi: sic planè nego. Ac hujus meæ negationis ratio satis patet ex jam dictis. Quando ergo dicimus, *Prædicatum prædicatur universaliter de subjecto*, ista vox *universaliter* sumi potest duobus modis. Primò sumi potest, ut appellet supra prædicatum, faciatque hunc sensum: Prædicatum universaliter sumptum prædicatur de subjecto. Et hoc nullo modo requiritur ad prædicationem universalem: quidem prædicationi universali non repugnat; non tamen ad illam requiritur: uti satis patet ex dictis. Secundò vox ista sumi potest, ut appellet supra subjectum, faciatque hunc sensum: Prædicatum prædicatur de subjecto universaliter sumpto. Et hoc requiritur ad hoc,

ut propositio universalis sit. Sed ex hoc concludi non potest, quod prædicatum supponi debeat universaliter: uti statim dicebam.

14. **Propositio particularis** apud Covarruviam est illa, quæ termino communi signum particulare apponit. Ut, *Quidam homo currit, aliquis homo legit*. Sed hæc definitio eodem laborat vitio, quo alia: non est convertibilis, nec adæquata suo definito. Dantur enim propositiones particulares, quæ termino communi, seu universali non apponunt signum particulare: ergo ista definitio non est adæquata suo definito. *Consequens est clara: Antecedens probatur: Quia hæc propositiones, Homo currit, homo est albus, animal est coloratum, & aliæ similes indefinitæ in materia contingenti, sunt verè particulares: atqui tamen subiecto communi signum particulare non apponunt: ergo dantur propositiones particulares, quæ subiecto communi non apponunt signum particulare. Probatur major: Quia, ut habet præfata Glossa communiter recepta Cap. Ut circa in 6. Propositio indefinita in materia contingenti æquipollens particulari: atqui propositio æquipollens particulari est verè particularis: ut probari potest per easdem rationes, quibus id probavi de propositione æquipollente propositioni universali. Ergo istæ prælegatæ propositiones sunt verè particulares.*

15. **Propositionem ergo particularem** definitio hoc modo: Est illa, quæ constat subiecto universali particulariter (id est disjunctivè, vel disjunctim) sumpto. Ut, *Homo est albus, aliquis homo est albus, aliquis homo est animal, aliquis homo est Petrus, &c.* Itaque ad propositionem particularem duæ etiam requiruntur conditiones. *Prima est: Ut constet subiecto communi, seu universali. Secunda est: Ut constet subiecto universali disjunctim, vel disjunctivè sumpto. Unde oportet in hac propositione etiam contemnere quantitatem, & suppositionem prædicati, ac æstimare quantitatem, & suppositionem solius subiecti. In hac quippe prædicatione prædicatum potest esse tam singulare, quam universale: uti patet in exemplis supra adductis. Potest sumi vel universaliter, vel particulariter; id parum refert; verb. grat. in his, *Aliquis homo non est equus, aliquis equus non est homo: istæ, inquam, propositiones sunt particulares. Atqui tamen eorum prædicata accipiuntur universaliter: ergo prædicatum propositionis particularis potest accipi universaliter; adeoque in propositione particulari oportet contemnere suppositionem prædicati, ac attendere suppositionem solius subiecti.**

16. **Propositionem indefinitam** definitio cum Covarruvia hoc modo: Propositio indefinita est illa, in qua terminus communis apponitur sine aliquo signo. Ut, *Homo currit, animal sedet*. Id est: Propositio indefinita est ea, quæ constat subiecto communi, seu universali nullum sibi signum præfixum habenti. Vocatur hujusmodi propositio indefinita, seu indeterminata, quia per appositum subiecto suo signum ad universalitatem, vel particularitatem non est determinata; sed est ad utramlibet indifferens. Semper tamen ad alterutram determinatur per qualitatem suæ,

qua constat, materiæ. Semper, inquam, propositio indefinita pro diversa ratione materiæ suæ est vel universalis, vel particularis. Quia in re non possum dare meliorem dare regulam, quam sit illa, quæ habetur in præfata Glossa Cap. Ut circa de Elect. in 6. Quæ est talis: Propositio indefinita Legis, vel canonis regulam tradere intendentis, æquipollens universali. Item apud Logicos indefinita in materia necessaria æquipollens universali. Ut, *Homo est animal: ergo omnis homo est animal*. In materia verò contingenti, indefinita æquipollens particulari. De quibus multa Covarruvias loco jam citato.

DUBIUM III.

Aliæ quædam propositionis divisiones.

17. **R**esp. & dico primò: Propositio restè dividitur in affirmativam, & negativam. Affirmativa est illa, in qua prædicatum affirmatur quadrare subiecto: ut *Homo est animal, homo currit*. Propositio negativa est illa, in qua prædicatum negatur quadrare subiecto: ut *Homo non est equus, homo non sedet, &c.* Estque hæc divisio generis in species; *Ratio est: Quia divisio generis in species est illa, in qua membra dividentia sunt species divisi: atqui propositio affirmativa, & propositio negativa sunt species propositionis in genere: ergo hæc divisio est generis in species. Probatur minor: Quia propositio in genere idem est, quod iudicium, seu enuntiatio: propositio affirmativa idem est, quod affirmatio: propositio negativa idem est, quod negatio. Atqui affirmatio, & negatio sunt diversæ species iudicii, seu enuntiationis: ergo sunt diversæ species propositionis. Patet minor: Quia affirmatio est iudicium compositivum, seu copulativum prædicati cum subiecto; negatio verò est iudicium divisivum, seu separativum prædicati à subiecto: atqui hæc sunt manifestè iudicia specie diversa: ergo etiam affirmatio & negatio sunt iudicia specie diversa.*

18. **Dico secundò: Propositio etiam** dividitur in causalem, concomitantem, & identicam. Propositio identica est illa, quæ significat realem extremorum suorum identificationem. Ut *Homo est animal, homo est albus, homo currit, &c.* Generaliter ergo omnis illa propositio, in qua prædicatum, ac subiectum in significatis reëis realiter identificantur, est propositio identica, causali, ac concomitanti opposita. Propositio concomitans est illa, quæ non significat extremorum suorum in significatis reëis identificationem; sed solame eorum concomitantiam. Ut *Generatio unius est corruptio alterius, ver est adventus birundinum, ver est frondificatio & florificatio arborum, & similes*. In his quippe propositionibus prædicatum subiecto non identificatur; sed subiectum solummodo concomitatur. Propositio causalis est illa, quæ non significat prædicatum identificari subiecto; sed esse causam subiecti. Ut, *Dies est præsentia solis supra horizontem*. Neque enim in re dies est illa solis præsentia; sed est illuminatio hemisphærii nostri facta per solis præsentiam, seu per solem præsentem. Extrema ergo istius

istius propositionis inter se non identificantur, seu prædicatum est causa subiecti.

19. **Adverte tamen hic propositionem identicam** adhuc esse triplicem, seu sumi tribus modis. Primò sumitur latissimè in sensu, quem jam dedi; prout scilicet opponitur propositioni causali, & concomitanti: Pro omni illa propositione, cujus extrema quoad significatum reëum sunt realiter eadem; sive interim sint etiam eadem formaliter, sive non. Secundò sumitur propositio identica prout opponitur propositioni formali. Et hoc duobus modis: Nam propositio formalis duplex est. Alia est illa, quæ constat extremis non synonymis. Ut, *Homo est animal, animal est sensitivum, homo est albus, &c.* Propositio ergo identica huic formali opposita est illa, quæ constat extremis planè synonymis. Ut, *Petrus est Petrus, homo est homo, ensus est gladius, &c.* Alia propositio formalis est illa, cujus extrema identificantur in significatis reëis, & secundum rem, & secundum rationem, seu modum nostrum concipiendi. Sive est illa, cujus extrema identificantur non tantum realiter; sed etiam formaliter. Ut, *Homo est animal, humanitas est animalitas, humanitas est rationalitas, &c.* Propositio verò identica huic formali opposita est illa, cujus extrema in suis significatis reëis identificantur quidem secundum rem; non tamen secundum rationem, seu modum nostrum concipiendi. Sive est illa, cujus extrema identificantur quidem realiter: non tamen formaliter. Ut, *Animalitas est rationalitas, rationalitas est visibilitas, &c.* Et hæc, similesque aliæ propositiones dicuntur ordinariè esse veræ in sensu identico, non in sensu formali. Ex quo patet, quod propositio identica, & formalis sint valde æquivocæ, diversosque sensus faciant, qui inter se distinguendi sunt ex materia, & re, de qua agimus. Nam propositio in uno sensu formalis, in alio dicitur identica; v.g. hæc propositio, *Animalitas est rationalitas*, est propositio identica distincta contra concomitantem & causalem. Est tamen formalis in secunda acceptione. In tertia acceptione rursus est identica. Magna ergo opus hic est discretione, & prudentia.

DISPUTATIO XXIII.

De requisitis ad veritatem propositionum simplicium.

DUBIUM I.

Quanam requirantur ad veritatem propositionis concomitantis, & causalis?

Pro fundamento omnium dicendorum, *Adverte primo: Quod, uti supra de nomine & verbo agens dicebam, Verbum Sum in propositione secundò adiacens significat de formali existentiam, ut cum dico, Deus est, homo est, Petrus est, Sanctus Augustinus fuit, Anti-Christus erit, &c.* significatum formale vocum est, fuit, erit, est existentia, faciuntque dictæ propositiones hunc sensum: Deus habet existentiam

tiam, Sanctus Augustinus habuit, Anti-Christus habebit existentiam. At verò in propositione terriò adiacens non significat existentiam. Pro qua re non oportet multas, ac magnas adducere rationes, sed solummodo dicere, quod ea sit impositio, ac communis istius verbi usurpatio.

2. *Sed dices: si verbum Sum terriò adiacens non significet existentiam, quid ergo significat? Est etenim vox caregorematica; adeoque aliquid significare debet. Respondeo: Hoc verum esse. Omnino aliquid significat. In propositionibus enim negativis significat remotionem, seu separationem prædicati à subiecto. Ut cum dico, Homo non est albus, sensus est: Albedo non conjungitur homini, sive est separata ab homine. In affirmativis verò propositionibus significat conjunctionem prædicati cum subiecto. Ut cum dico, Homo est animal, sensus est: Animal conjungitur homini, sive animal est in homine. Non tamen semper significat conjunctionem eandem: sed interdum significat conjunctionem realis identificationis, interdum conjunctionem causalitatis, interdum conjunctionem nudæ concomitantæ: secundum diversitatem propositionum. Nam in propositione identica significat conjunctionem prædicati cum subiecto per realem identificationem. In propositione causali significat conjunctionem causalitatis. In propositione verò concomitanti significat conjunctionem nudæ concomitantæ: Ut patere potest ex iis, quæ dixi supra disp. 22. dub. 3.*

3. *Ratio horum est: Quia propositio affirmativa ab Aristotele, aliisque Philosophis, vocatur passim compositio; propositio verò negativa vocatur divisio. Propositio, inquam, affirmativa est compositio, seu conjunctio prædicati sui cum suo subiecto; negativa verò propositio est divisio, seu separatio prædicati à suo subiecto. Sunt, inquam, compositio & divisio, non Physica & realis, sed Logica seu mentalis. Id est: Propositio affirmativa est oratio significans compositionem, seu conjunctionem prædicati cum subiecto; propositio verò negativa est oratio significans divisionem, seu separationem prædicati à subiecto. Ergo in propositione affirmativa debet esse aliqua vox istam significans compositionem, & in negativa esse debet aliqua vox istam significans divisionem. Atqui hæc vox nequit esse alia, quam verbum Sum explicitè, vel implicitè positum: quæ enim foret alia? Ab hac enim significatione hoc verbum solet vocari copula. Ergo verbum Sum in propositione terriò adiacens, in negativa quidem divisionem, seu separationem; in affirmativa verò significat prædicati cum subiecto conjunctionem, seu compositionem.*

4. *Adverte secundò: Quod ad veritatem cujuscumque propositionis requirantur omnia illa, & sola illa; quæ per propositionem significantur. Ad veritatem, inquam, propositionis requiruntur omnia hæc, & nihil requiritur præter hæc: hæc enim sola sufficiunt. Ratio est clara: Quia, ut propositio vera sit, debet esse talis in significando, quale est, seu qualiter se habet objectum ejus in essendo: ex eo enim, quod res est,*

vel non est, dicitur oratio vera, vel falsa. Atqui propositio non potest se ita habere in significando, qualiter se habet obiectum in essendo, nisi adsint omnia, quæ à propositione significantur; si enim aliquid eorum desit, tunc propositio non sic significabit, quomodo res est; neque res ita erit, quomodo propositio significat. Si verò hæc omnia adsint, tunc necessario res ita est, quomodo propositio significat, & propositio ita significat, quomodo res est. Ergo ad cuiuscumque propositionis veritatem planè requiritur, planèque satis est, si adsint omnia, quæ à propositione significantur. Huic notabili majus lumen afferretur ab illis, quæ statim dicturus sum in *dubio sequenti*.

5. *Dices*: Quomodo sufficiat ad veritatem propositionis, si adsint omnia, quæ per propositionem significantur? *Et ratio dubitandi est*: Quia ad veritatem propositionis contingentis intrinsecæ, qualis est hæc, *homo est albus*, requiritur existentia actualis tam subjecti, quam prædicati, ut dicam infra. Atqui hæc existentia per propositionem non significatur: uti enim jam dixi, verbum *sum* tertio adiacens nunquam significat existentiam. Ergo aliqua ad propositionis veritatem requiruntur, quæ tamen per propositionem non significantur. *Respondeo*: Ad veritatem propositionis nihil requiri directè, ac per se, præter ea, quæ significantur; v. g. ad veritatem propositionis contingentis intrinsecæ nihil directè, ac per se requiritur, præter intrinsecam conjunctionem prædicati cum subjecto per propositionis terminos significatam. Hinc omnis propositio contingens habens talem extremorum conjunctionem, absolutè vera est; nihilque aliud ad ejus veritatem directè est necessarium. Quia tamen talis extremorum conjunctio haberi non potest sine actuali eorum existentia, quæ tamen per terminos propositionis non significatur; hinc dicitur aliquid requiri ad propositionis istius veritatem, quod per eam non significatur. Dicitur, inquam, requiri solummodo indirectè, & quasi remotè. Quo posito

6. *Resp. & dico*: Ad veritatem propositionis concomitantis non requiritur realis identificatio extremorum in significato recto, vel obliquo, sed sola requiritur extremorum concomitantia. Solummodo, inquam, requiritur, ut prædicatum sit aliquid concomitans subjectum. Ita fit in his: *Generatio unius est corruptio alterius*; *Parietis calefactio, est ejus disfrigesctio*. *Expulsio frigoris est introductio caloris*. *Vere est adventus birundinum*, &c. In quibus propositionibus extrema realiter non identificantur; sed solummodo sese mutuo concomitantur: ut non assumo hic mihi probandum, sed relinquo Lectori meo considerandum: earum quippe propositionum examen spectat ad tribunal Physicum, non ad Summulisticum. *Ratio verò, conclusio est*: Quia ad veritatem propositionis requiruntur, & sufficiunt ea, quæ per propositionem significantur: atqui propositio concomitans non significat extremorum suorum realem identificationem; sed solummodo eorum concomitantiam; si quippe extremorum identificationem significaret, jam non concomitans, sed propositio identica foret. Ergo ad veritatem

propositionis concomitantis non requiritur realis extremorum identificatio; sed sola eorum concomitantia.

7. Similiter ad veritatem propositionis causalis non requiritur realis extremorum identificatio; sed solummodo unius ab alio causatio. Solummodo, inquam, requiritur, ut unum extremum sit causa alterius; ut vel subjectum sit causa prædicati, vel prædicatum sit causa subjecti; v. g. veræ ab omnibus censentur hæc propositiones: *Dies est presentia solis supra horizontem*, *Eclipsis Lunæ est interpositio terræ inter solem*, & *lunam*. *Contractus est mutua ultrò citroque obligatio*, &c. In quibus tamen extrema realiter non identificantur, sed unum solummodo est causa alterius: ut consideranti faciliè fiet planum. *Ratio verò est eadem*: Quia ad veritatem propositionis solummodo requiruntur ea, quæ per propositionem significantur: atqui propositio causalis non significat extremorum suorum realem identificationem; sed solummodo unius ab alio causationem: si quippe identificationem significaret, jam non foret causalis, sed identica. Ergo ad veritatem propositionis causalis non requiritur realis extremorum identificatio; sed solummodo unius ab alio causatio.

DUBIUM II.

De requisitis ad veritatem propositionis affirmativæ identicæ de inesse.

8. **P**ropositio identica hic sumitur, non propter ut opponitur formali; sed sumitur latèssimè prout opponitur concomitanti, & causalis. Sumitur, inquam, pro illa propositione, quæ significat realem identificationem suorum extremorum. Agimus ergo hic præsertim de veritate propositionis affirmativæ. Dicam tamen etiam uno verbo, quid sit de veritate negativæ. Item agimus de veritate propositionis de *in esse*: uno tamen verbo etiam dicam, quid sit de veritate propositionis modalis. *Ubi ante omnia*, tamquam certissimum, *supponendum est*: Quod ad veritatem propositionis affirmativæ identicæ requiratur aliqua realis identificatio prædicati & subjecti. Hoc, inquam, juxta Gabrielem in *3. dist. 7. q. unica, art. 1. not. 4.* est principium omnibus Logice scientibus manifestum. *Manifesta quippe est ejus ratio*: Quia ad veritatem propositionis requiruntur omnia illa, quæ per propositionem significantur: atqui propositio identica significat realem identificationem suorum extremorum: ergo aliqua hujusmodi identificatio illius veritati est necessaria.

9. *Petes itaque primò*: Qualis, & quanta identificatio extremorum requiritur, & sufficiat ad veritatem propositionis identicæ latèssimè sumptæ? *Respondeo primò*: Si sint extrema concreta, non requiritur, ut identificentur in significatis formalibus. *Probat*: Quia hæc propositiones concretæ, *Homo est albus*, *homo est justus*, *equus est rufus*, sunt manifestè veræ: atqui tamen earum extrema non identificantur in suis significatis formalibus: ergo ad veritatem propositionis habentis extrema concreta non requiritur identificatio extremorum in significatis formalibus.

Patet minor: Quia extrema istius propositionis pro significatis formalibus habent humanitatem, & albedinem: atqui hæc sunt manifestè realiter distincta: ergo ista extrema habent significata formalia realiter distincta; adeoque in significatis suis formalibus realiter non identificantur.

10. Hæc quidem formalium significatorum identificatio in propositionibus concretis sæpè reperitur. Ut hic, *Homo est animalitas*, *homo est rationalis*, &c. Et generaliter in omnibus propositionibus essentialibus, ac necessariis: in his quippe omnibus significatum formale prædicati est realiter identificatum subjecto; ut dixi supra *disp. 21. dub. 3*. Illa tamen ad veritatem propositionis non est necessaria; sed planè superflua. *Et ratio est*: Quia tales propositiones concretæ non significant realem significatorum suorum formalium identitatem; sed solummodo significant significatum formale prædicati haberi à significato materiali subjecti; v. g. hæc propositiones, *Homo est animal*, *homo est albus*, &c. non faciunt hunc sensum, *Humanitas est animalitas*, aut *Humanitas est albedo*; sed faciunt hunc: *Homo est habens animalitatem*, aut *albedinem*. Atqui potest significatum formale prædicati haberi à subjecto, quantumvis illi realiter non identificetur: ut manifestum est. Ergo ad veritatem similibus propositionum non requiritur identificatio significatorum formalium; sed solummodo, ut significatum materiale subjecti habeat in se significatum formale prædicati.

11. *Respondeo secundò*: Ad veritatem cuiuscumque propositionis affirmativæ, siue constet terminis concretis, siue terminis abstractis, requiritur & sufficit realis extremorum identificatio quoad significata recta. Quod hæc identificatio requiratur, *se probò*: Quia; ut in capite dubii dicebam, ad veritatem propositionis affirmativæ requiritur aliqua realis extremorum identificatio: atqui non requiritur identificatio quoad significata obliqua: ergo superest, ut requiratur eorum identificatio quoad significata recta. *Patet minor*: Quia, ut jam dixi, ad veritatem propositionis habentis extrema concreta non requiritur identificatio extremorum quoad significata formalia: atqui in extremis concretis significata formalia sunt significata obliqua: ut dixi supra de voce concreta agens. Ergo ad veritatem hujus propositionis non requiritur identificatio extremorum quoad significata obliqua, sed solummodo quoad significata recta. Quod verò hæc identificatio sufficiat, *etiam patet*: Quia, ut jam dixi, non requiritur identificatio extremorum quoad significata obliqua: ergo sufficiens est eorum identificatio quoad sola significata recta.

12. Ex quo patet ratio, cur supra in prima responsione dixerim, *Si extrema sint concreta, non requiruntur, ut identificentur in significatis formalibus*: Quia si extrema abstracta fuerint, id requiritur omnino. Generaliter ergo ad veritatem cuiuscumque propositionis affirmativæ habentis extrema abstracta requiritur identificatio extremorum quoad significata formalia. *Ratio est clara*: Quia ad veritatem cuiuscumque affirmativæ propositionis requiritur realis extremorum identificatio quoad significata recta, ut jam dixi. Atqui ex-

Christ. Lupi Opera Tom. XII.

trorum abstractorum significata recta sunt significata formalia: ut dixi satis supra de voce concreta & abstracta agens. Ergo propositio affirmativa, extrema abstracta habens, sicut ad sui veritatem requirit extrema sua identificari in significatis rectis, ita quoque requirit illa realiter identificari in significatis formalibus: in his quippe extremis significatum rectum id ipsum est, quod significatum formale.

13. *Petes secundo*: An ad veritatem propositionis affirmativæ nihil requiratur ultra realem identificationem extremorum in significatis rectis? *Respondeo primò*: In propositionibus constantibus prædicato concreto ultra illam identificationem adhuc requiritur, ut significatum formale prædicati habeatur, siue insit significato recto subjecti pro tempore per copulam principalem importato; v. gr. veræ sunt hæc prædicationes, *Homo est animal*, *homo est albus*, & similes. Earum enim extrema identificantur in significatis rectis; ac præterea significatum formale prædicati quadrat significato recto subjecti: adeoque nihil illis deest ad veritatem. Nam earum extrema sunt *Homo*, & *animal*, *homo* & *albus*; significatum rectum vocis *homo* est suppositum humanitatis; significatum verò rectum vocis *animal* est suppositum animalitatis: quæ in re identificantur, ac sunt unicum suppositum. Similiter significatum rectum vocis *albus* est res habens albedinem, quæ in re est idem, quod suppositum humanitatis: adeoque vox *albus* identificatur etiam in suo significato recto cum voce *homo*. Ergo istarum propositionum extrema identificantur in suis significatis rectis. Similiter significatum formale prædicati inexistit, seu quadrat in illis significato recto subjecti. Nam subjectum est *homo*, prædicata sunt *animal* & *albus*; significatum rectum vocis *homo* est suppositum humanitatis: significata formalia vocum *animal*, & *albus* sunt animalitas & albedo. Atqui animalitas, & albedo insunt, ac quadrat supposito humano: ergo in istis propositionibus significatum formale prædicati quadrat, ac inest significato recto subjecti.

14. Defectu prioris conditionis falsa est hæc propositio: *Humanitas est animal*. In hac, inquam, prædicatione significatum formale prædicati quidem inest, & quadrat significato recto subjecti; extrema tamen non identificantur in significatis suis rectis: adeoque falsa est propositio. Quod significatum formale prædicati quadrat significato recto subjecti, *est evidens*: Quia subjectum est humanitas; significatum formale prædicati *animal* est animalitas: atqui animalitas inest, & quadrat humanitati: ergo in ista propositione significatum formale prædicati quadrat significato recto subjecti. Quod verò extrema non identificentur in significatis rectis, *etiam est evidens*: Quia significatum rectum vocis *Humanitas* est humanitas, seu natura humana; significatum verò rectum vocis *animal* est suppositum animalitatis: atqui natura humana & suppositum animalitatis sunt realiter distincta: nec enim natura est suppositum. Ergo extrema istius propositionis non identificantur in suis significatis rectis.

15. Defectu posterioris conditionis falsa est hæc propositio: *Nigrum est album*. Loquendo de pariete, qui olim albus, modò verò est niger. Istius, inquam, propositionis extrema quidem identificantur in suis significatis rectis; falsa tamen est propositio, quia significatum formale prædicati non inest, neque quadret significato recto subjecti pro tempore præsentis per copulam principalem importato. Quod autem istius propositionis extrema identificentur in significatis rectis, est evidens: Quia significatum rectum utriusque extremi est idem paries; qui olim albus, modò verò est niger. Falsa tamen est ista propositio, quia significatum formale prædicati non quadret significato recto subjecti pro tempore per copulam importato: ergo ad veritatem propositionis affirmativæ constantis prædicato concreto non satis est identificatio extremorum quoad significata recta; sed insuper requiritur, ut significatum formale prædicati inest significato recto subjecti.

16. *Ratio conclusionis est*: Quia ad veritatem propositionis requiruntur omnia illa, quæ per propositionem significantur: atqui propositio affirmativa constantis prædicato concreto significat non solum identificationem extremorum quoad significata recta; sed insuper significat inexistentiam significati formalis prædicati in significato recto subjecti: ergo ad talis propositionis veritatem requiritur & istorum significatorum identificatio, & istius inexistentia, seu habitio. *Minor inductione patet*: v. g. cum dico, *Homo est rationalis*, sensus est hic: homo est suppositum habens in se rationalitatem. Ergo illa, alizque similes propositiones significant non solummodò rectam extremorum suorum identificationem; sed insuper significant significatum formale prædicati haberi à significato recto subjecti. *Et ratio à priori istius minor est*: Quia propositio significat eo modo, quo significat ejus prædicatum: atqui prædicatum concretum significat per modum habentis: ergo etiam propositio constantis prædicato concreto significat per modum habentis. Significat, inquam, hujusmodi prædicatio, non tantum extrema sua identificari in significato recto; sed insuper significat significatum formale prædicati haberi à significato recto subjecti. Adeoque ad ejus veritatem requiritur, non solum ut extrema sint identificata in suis significatis rectis, sed insuper ut significatum formale prædicati habeatur a significato recto subjecti.

17. Hæc ergo propositiones ut veræ sint, debet in illis significatum formale prædicati quadrare significato recto subjecti, debet inexistere illi, debet haberi ab illo. Debet, inquam, haberi ab illo, non ut forma informans, adhærens, vel inhærens à subjecto informationis, adhærens, vel inhærens; sed tamquam forma prædicata à subjecto prædicationis. Debet, inquam, haberi ab illo, modo sibi proportionato, ac sufficienti ad denominationem. Aliquando, ut forma à subjecto. Ut fit hic: *Homo est albus*. Aliquando tamquam subjectum à forma. Ita fit hic: *Albedo est parietata*. Aliquando tamquam actus ab objecto. Ita fit hic: *Deus intelligitur, pa-*

ries videtur. Aliquando tamquam actio à principio sui effectivo. Ita fit hic: *Sol illuminat. Deus creat*. Aliquando tamquam pars essentialis, vel integralis à toto. Ita fit hic: *Homo est animatus, homo est capitatus*. Aliquando tamquam vestis ab homine vestito. Ita fit hic: *Homo est loriceatus, homo est ocreatus, &c.* Significatum ergo formale prædicati non debet à significato recto subjecti haberi aliquo certo, ac speciali modo; sed haberi potest diversis modis. Haberi, inquam, debet modo sibi, seu quoque subjecto, proportionato, qui pro varietate prædicati, etiam varius est.

18. Ex quo sequitur ratio à priori, cur verissimæ, ac propriissimæ sint hæc propositiones; *Deus est homo, Homo est Deus*. *Ratio, inquam, est*: Quia ad veritatem propositionis affirmativæ constantis prædicato concreto solummodò requiritur, ut extrema identificentur in significatis rectis, & ut significatum formale prædicati habeatur à significato recto subjecti: atqui hæc duæ conditiones reperiuntur in istis præfatis propositionibus prædicato concreto constantibus: ergo istæ propositiones sunt verissimæ, ac propriissimæ; ipsisque nihil deest ad summam proprietatem. Quod in illis reperiatur primæ conditio, quod scilicet earum extrema identificentur in significatis rectis, est planum: Quia significatum rectum vocis *Homo* est suppositum humanitatis; significatum rectum vocis *Deus* est suppositum Deitatis: est suppositum verbi (vox quippe *Deus* in istis propositionibus supponitur notionaliter.) Atqui suppositum Deitatis, & suppositum humanitatis in Christo Domino Nostro est unicum, & idem: ergo istarum propositionum extrema identificantur in significatis rectis. Quod in illis quoque reperiatur altera conditio, quod nimirum significatum formale prædicati habeatur à significato recto subjecti; etiam est planum: Quia subjectum est *Deus*, prædicatum est *Homo*; significatum rectum vocis *Deus* est suppositum Verbi: significatum formale vocis *Homo* est humanitas. Atqui humanitas verè inest, verè unita est, vereque habetur à supposito Verbi: ergo in istis prædicationibus significatum formale prædicati verè habetur à significato recto subjecti. Eodemque modo applicando hanc regulam, inquiri, ac examinari potest veritas omnium propositionum, quas Theologi facere solent in tertia parte Sancti Thomæ, ubi agunt de communicatione idiomatum.

19. *Respondeo secundò*: Ad veritatem propositionis affirmativæ constantis prædicato abstracto nihil omnino requiritur præter realem extremorum identificationem in significatis rectis. *Ratio est*: Quia ad veritatem propositionis sufficienti ea, quæ per propositionem significantur: atqui propositio affirmativa constantis prædicato abstracto significat solum identificationem suorum extremorum in suis significatis rectis; non verò significat significatum formale prædicati haberi à significato recto subjecti: ergo ad talis propositionis veritatem sufficienti est talis extremorum identificatio, & superflua est habentia significati formalis prædicati à significato recto subjecti. *Probatur minor*: verb. grat. in hac propositione,

Humani-

Humanitas est animalitas, illa, inquam, propositio non significat per modum habentis aliquid: non enim facit hunc sensum, Humanitas est habens animalitatem; sed hunc, Humanitas est ipsa animalitas. Ergo ista propositio non significat unum suum extremum ab alio haberi; sed significat unum extremum esse aliud, seu identificari alteri. *Et ratio à priori esse potest*: Quia illa propositio non significat per modum habentis, cujus prædicatum non significat per modum habentis: atqui prædicatum abstractum non significat per modum habentis: per modum quippe habentis significare soli prædicato concreto proprium est. Ergo etiam propositio constantis prædicato abstracto non significat ad modum habentis: non significat significatum formale sui prædicati haberi à significato recto sui subjecti: adeoque ad veritatem ejus superflua est talis habitio, sufficitque sola extremorum in rectis significatis identificatio.

20. Dixi, *Et superflua est habentia significati formalis, &c.* Non enim est repugnans. Ordinariè quippe in talibus propositionibus etiam reperiuntur habentia, seu inexistencia prædicati in subjecto. Nam sicut animalitas, aut rationalitas habetur ab homine, ita etiam habetur ab humanitate: tam rectè enim dicimus, Humanitas est habens in se rationalitatem, aut animalitatem, quam dicamus, Homo est habens illas. Ergo talis habentia veritati propositionis constantis prædicato abstracto nequaquam repugnat. Non, inquam, repugnat veritati hujus propositionis, ut significatum formale prædicati habeatur à significato recto subjecti. Non tamen hoc est necessarium: Quia talis propositio vera esset, licet talis habentia, seu inexistencia inter extrema ejus non foret. Ut patet in his: *Humanitas est humanitas. Petreitas est Petreitas*, aliisque similibus propositionibus identicis, & synonymis. Neque enim humanitas habere potest humanitatem, cum idem non possit habere seipsum: habitum enim semper esse debet quid aliquo modo diversum ab habente.

DUBIUM III.

An ad veritatem propositionis affirmativæ requiratur existentia subjecti, aut prædicati?

21. **R** *Esp. & dico primò*: Ad veritatem cujuscumque affirmativæ propositionis de *Est* secundò adjacente semper requiritur existentia subjecti. *Ratio est clara*: Quia ad veritatem affirmationis constantis prædicato concreto requiritur identificatio extremorum quoad significata recta; & ut significatum formale prædicati quadret significato recto subjecti: ut dixi *dub. i.* Atqui omnis propositio de *Est* secundò adjacente est propositio constantis prædicato concreto. Non quidem explicitè: sic enim non de *Est* secundò adjacente; sed de *Est* tertio adjacente foret; Sed implicitè: ut statim exponam. Ergo ad veritatem hujusmodi affirmationis requiritur, ut significatum formale illius impliciti concreti prædicati quadret significato recto subjecti: atqui forma-

le hujus impliciti prædicati significatum est actualis existentia: ergo ad veritatem affirmationis de *Est* secundò adjacente requiritur, ut actualis existentia quadret subjecto: ergo requiritur actualis existentia subjecti: *Minor est clara*: Quia affirmationes de *Est* secundò adjacente, verb. grat. hæc, *Homo est, Petrus est, Deus est, &c.* æquivalent, & resolvuntur in has de *Est* tertio adjacente, *Homo est existens, Petrus est existens, Deus est existens, &c.* Ergo earum prædicatum implicitum, in verbo secundum adjacentem subintellectum, & involutum est *Existens*: atqui *Existens* est prædicatum concretum, uti evidens est. Ergo propositiones de *Est* secundò adjacente constantis prædicato concreto: non quidem explicitè; sed implicitè, & occultè posito. *Clarum quoque est subsumpt.* Quia sicut *Album* de formali albedinem; ita *Existens* de formali significat existentiam. *Et ratio ulterior est*: Quia ad veritatem propositionis requiruntur omnia illa, quæ per propositionem significantur: propositio namque, ut vera sit, debet esse talis in significando, quale est objectum ejus in essendo. Atqui affirmationes de *Est* secundò adjacente significant existentiam, existentiamque suo subjecto attribuant: ergo ad earum veritatem necessaria est existentia subjecti.

22. *Dico secundò*: Inter prædicationes affirmativas de *Est* tertio adjacente, quædam sunt essentialia, quædam sunt accidentalia. Essentialia sunt, in quibus prædicatum est de essentia subjecti: quales sunt hæc, *Homo est animal, homo est rationalis, &c.* Et hæc propositiones ad sui veritatem neutrius extremi existentiam requirunt. *Ratio est*: Quia ad veritatem affirmationis solummodò requiritur identificatio extremorum, & conjunctio prædicati cum subjecto: atqui extrema essentialia sibi mutuo conjunguntur, sive existant, sive non existant: ergo ad veritatem propositionis essentialis neutrius extremi actualis existentia est necessaria. *Probatur minor*: Quia extrema essentialia sunt omnibus modis, ac omnino inter se identificata: non solum quoad significata recta, & materialia; sed etiam quoad obliqua, & formalia. Etenim diversa essentialia prædicata sunt nomina plura; verum res una: sunt, inquam, res una diverso modo concepta, ac significata cum ordine ad diversa connotata. Atqui ea, quæ omnino identificata sunt, etiam omnino, & semper inseparabilia sunt: Ergo prædicata essentialia sunt semper, & ubique sibi mutuo conjuncta, sive existant, sive non existant. Et hinc Philosophi passim dicunt, propositiones essentialia esse æternæ veritatis, & ampliari ad quatuor temporis differentias: Quia nimirum tales propositiones sunt semper veræ, sive earum extrema considerentur tamquam præsentia, sive tamquam præterita, sive tamquam futura, sive tamquam possibilis.

23. *Dico tertio*: Propositiones accidentales sunt illæ, quarum prædicata non sunt de essentia subjecti. Ut, *Homo est albus, homo est risibilis, homo currit, homo est amatus, est cognitus, &c.* Et inter has propositiones, quædam requirunt existentiam utriusque extremi, quædam existentiam prædicati, quædam nullius extremi exi-

existentiam requirunt. Nam inter propositiones accidentales, quædam constant prædicato contingenti intrinseco. Quales sunt hæc, *Homo est albus, homo currit, &c.* Et hæc ad sui veritatem requirunt existentiam utriusque extremi. *Ratio est*: Quia ad veritatem propositionis affirmativæ requiritur, ut extrema identificentur in significatis rectis; & ut significatum formale prædicati quadret significato recto subjecti. Atqui formale significatum prædicati contingenti intrinseco nequit quadrare, ac inesse subjecto, nisi & ipsum, & subjectum ejus existat; ergo ad veritatem prædicationis affirmativæ constantis prædicato contingenti intrinseco requiritur actualis existentia utriusque extremi. *Pater minor*; Quia v. g. albedo, quæ est significatum formale hujus prædicati contingenti intrinseco *Album*, non potest mihi quadrare, & inesse, nisi & ego existam, & ipsa existat. Nam ego non possum habere albedinem non existentem; neque albedo existens potest inhærere mihi non existenti. Homo quippe, qui non est, non potest esse albus. Ergo formale prædicati contingenti intrinseco significatum non potest quadrare suo subjecto, nisi & ipsum, & ipsius subjectum existat. Hujusmodi namque prædicata, seu hujusmodi prædicata formalia significata tunc subjecto suo quadrat, quando subjectum suum informant; & eorum subjecto quadratio est subjecti informatio: Etenim Tu dic nobis, quid aliud sit. Atqui non possunt subjectum informare, nisi & ipsa, & eorum subjecta actu existant: uti est notissimum. Ergo neque possunt subjectis suis quadrare, nisi ambo existant.

24. Quædam verò constant prædicato contingenti extrinseco desumpto ex aliquo actu intellectus, vel voluntatis. Quales sunt hæc, *Antichristus est cognitus, Petrus est amatus, Judas est odio habitus, &c.* Et hæc ad sui veritatem non requirunt existentiam subjecti; requirunt tamen existentiam prædicati: non quidem quoad significatum ejus rectum, & materiale; sed quoad solum obliquum, & formale. *Prima pars probatur*: Quia ad veritatem affirmationis solummodo requiritur, ut prædicatum quadrat subjecto: atqui prædicata contingenti extrinseca, ab actibus voluntatis, & intellectus desumpta quadrare possunt tam subjectis non existentibus, quam existentibus: Ergo affirmationes tali prædicato constantes ad sui veritatem non requirunt existentiam sui subjecti. *Pater minor*: Quia prædicata contingenti à voluntatis, & intellectus actibus desumpta quadrare possunt omnibus illis subjectis, quæ possunt amari, aut intelligi: uti novit omnis, qui terminos capit. Atqui amari, & intelligi possunt tam res non existentes, quam existentes: uti etiam pater. Ergo similiter ista prædicata omnibus istis rebus quadrare possunt.

25. *Alterna pars etiam probatur*: Quia ad veritatem prædicationis constantis prædicato concreto requiritur, ac satis est, ut significatum formale prædicati quadret significato recto sub-

jecti: ergo, ut hæc propositiones; *Antichristus est cognitus, Petrus est amatus*, alique similes sint veræ, requiritur, & satis est, ut cognitio & amor, quæ sunt formalia prædicati significata, quadrent Antichristo, & Petro, qui sunt significata subjecti recta. Atqui cognitio & amor non possunt ulli quadrare, nullumque possunt subjectum denominare, nisi actu existant: uti clarum est. Etenim nequit quis dici amatus, aut cognitus pro tempore præsentis à cognitione, aut amore futuro, præterito, aut purè possibili. Ergo similes propositiones, ut veræ sint, requirunt, ut existat significatum formale prædicati pro tempore per copulam principalem importato.

26. Similiter sunt quædam propositiones accidentales necessariæ, quæ constant prædicato intrinseco necessario, & cum subjecto convertibiliter identificato. Quales sunt hæc, *Homo est visibilis, Equus est hinnibilis, &c.* Et de his philosophandum est taliter, qualiter supra philosophatus sum de propositionibus essentialibus. Hæc, inquam, affirmationes nullius extremi existentiam ad sui postulant veritatem. *Ratio est eadem*: Quia hæc propositiones habent extrema realiter identificata, omnino inseparabilia, adeoque semper conjuncta, sive existant, sive non existant: uti dixi de extremis essentialibus. Ergo hujusmodi affirmationes pro sua verificatione neutrius exposulant existentiam extremi.

DUBIUM IV.

De propositione affirmativa modalis, & negativa de inesse.

27. **P**etes primò: quid requiratur ad veritatem propositionis negativæ de inesse: quales sunt hæc, *Homo non est animal, homo non est equus*? *Respondeo primo*: Ad veritatem propositionis hujusmodi negativæ constantis prædicato concreto requiritur, & sufficit, ut vel extrema ejus non identificentur realiter in suis significatis rectis, vel ut significatum formale prædicati non habeatur à significato recto subjecti. Ad veritatem, inquam, hujusmodi propositionis non requiritur utraque hæc conditio; sed requiritur solummodo ac sufficit alterutra, hæc vel illa. Ob primam conditionem vera est hæc: *Humanitas non est animal*. Licet enim in illa significatum formale prædicati insit, & quadret significato recto subjecti; extrema tamen ejus quoad recta sua significata realiter non identificantur, sed realiter distinguuntur: ut dicebam dubio 2. Ob secundam conditionem vera est hæc negativa. *Album non est nigrum*. Intelligendo de pariete, qui olim niger, modò verò est albus. In ista quippe propositione extrema quidem identificantur in significatis rectis; tamen significatum formale prædicati non quadrat pro tempore præsentis significato recto subjecti; uti quoque dicebam dubio 2. ideoque negativa ista est vera.

28. *Ratio horum est*: Quia ea requiruntur, & sufficiunt ad veritatem propositionis negativæ, quæ requiruntur, & sufficiunt ad falsitatem

tem affirmativæ illi oppositæ: atqui propositio affirmativa constans prædicato concreto, & negativa constans prædicato concreto, v. g. *humanitas est animalitas, humanitas non est animal*, sunt propositiones oppositæ: ergo illa sufficiunt ad veritatem negativæ, quæ sufficiunt ad falsitatem affirmativæ atque ad falsitatem affirmativæ sufficit, & requiritur, ut vel extrema non identificentur in significatis rectis, vel ut significatum formale prædicati non habeatur à significato recto subjecti: ergo idipsum etiam requiritur ad veritatem propositionis negativæ constantis prædicato concreto. Omnia in hoc discursu allata sunt per se nota & clara: Postea tamen quis dubitare de majori; illa tamen est certissima. *Et probatur*: Quia omnis propositio falsa affirmativa converti potest in veram negativam: quia enim falsè affirmas, *homo est lapis, hinc verè negas, homo non est lapis*. Et e contra omnis falsa negativa converti potest in veram affirmativam: Quia enim falsè negas, *homo non est animal, hinc verè affirmas, homo est animal*. Ergo etiam præcisè sufficiunt, & requiruntur ad veritatem propositionis negativæ, quæ requiruntur, ac sufficiunt ad falsitatem affirmativæ illi oppositæ.

29. *Resp. secundò*: Ad veritatem propositionis negativæ constantis prædicato abstracto requiritur, & sufficit realis distinctio extremorum in significatis rectis. Requiritur, inquam, ut extrema non identificentur in suis significatis rectis. V. g. verè sunt omnes hæc negativæ propositiones: *Humanitas non est Deitas, albedo non est scientia, &c.* Quia earum extrema realiter non identificantur quoad significata sua recta. *Ratio verò est*: Quia ea sufficiunt, ac requiruntur ad veritatem propositionis negativæ, quæ sufficiunt, ac requiruntur ad falsitatem affirmativæ illi oppositæ: atqui ad falsitatem propositionis affirmativæ constantis prædicato abstracto sufficit, ac requiritur realis distinctio extremorum quoad sua significata recta, ut dixi dub. 2. Ergo hæc ipsa distinctio etiam necessaria, ac sufficiens est ad veritatem propositionis negativæ constantis prædicato abstracto. *Præterea*: Ad veritatem propositionis requiruntur, ac sufficiunt ea, quæ per propositionem significatur: atqui sicut non propositio affirmativa constans prædicato abstracto significat extremorum suorum in rectis significatis identificationem, ita negativa significat eorum realem distinctionem: ergo sicut ad veritatem affirmativæ requiritur, & sufficit illa extremorum identificatio; ita ad veritatem negativæ requiritur, ac sufficit ista distinctio.

30. *Pates secundò*: Quid requiratur ad veritatem propositionis affirmativæ modalis? *Resp.* Idem esse clarum ex hæcenus dictis. Ad veritatem ergo propositionis modalis negativæ constantis prædicato concreto requiritur, & sufficit, ut vel extrema distinguantur realiter in suis significatis rectis, vel ut significatum formale prædicati non habeatur à significato recto subjecti, vel ut non habeatur taliter, qualiter ad modum quadrat significato recto subjecti, qualiter ad modum qua-

drare significatur. Hinc vera est hæc modalis: *Homo essentialiter est animal*. Quia extrema ejus, videlicet *Homo, & Animal*, realiter identificantur in suis significatis rectis; item animalitas, quæ est formale significatum prædicati inest supposito humano, quod est significatum rectum subjecti inest, inquam, illi essentialiter, qualiter per modum inesse significatur. Hæc verò modalis, *Homo est contingenter animal*, falsa est. Quia licet extrema ejus identificentur in significatis rectis, item licet significatum formale prædicati quadret significato recto subjecti, propositio tamen falsa est, quia significatum formale prædicati non quadrat significato recto subjecti taliter, qualiter quadrare à modo significatur. Ipsum enim quadrat essentialiter: modus verò significat ipsum quadrare contingenter.

31. *Ratio verò est*: Quia ad veritatem propositionis requiruntur omnia illa, quæ per propositionem significatur: atqui propositio affirmativa modalis constans prædicato concreto significat extrema sua identificari in significatis rectis: significat significatum formale prædicati quadrare significato recto subjecti: ac significat illud huic quadrare certo modo. Ergo hæc omnia tria, videlicet illa identificatio, ista quadratio, ac iste quadrationis modus, requiruntur ad veritatem hujusmodi propositionis modalis. Si ergo desit vel identificatio extremorum in significatis rectis, vel quadratio significati formalis prædicati ad significatum rectum subjecti, vel etiam solus quadrandi modus, propositio erit falsa. Ad veritatem enim requiruntur omnia: *Quia bonum ex integra causa*.

32. Ad veritatem verò propositionis affirmativæ modalis constantis prædicato abstracto requiritur, ut extrema identificentur in significatis rectis eo modo, quo modus illa identificari significat. Hinc vera est hæc modalis, *Humanitas est essentialiter animalitas*. Extrema enim identificantur in significatis rectis, ac identificantur taliter, qualiter modus significat. Hæc verò est falsa: *Humanitas est essentialiter visibilitas*. Quia licet extrema identificentur, non tamen identificantur taliter, qualiter significat modus. *Ratio est eadem*: Quia ad veritatem propositionis requiruntur omnia illa, quæ per propositionem significatur: atqui propositio affirmativa modalis constans prædicato abstracto significat & extremorum in significato recto identificationem, ac etiam identificationis modum: ergo utrumque hoc ad ejus requiritur veritatem, alteroque eorum deficiente deficit quoque ejus veritas.

33. *Petes tertio*: Quid requiratur ad veritatem propositionis modalis negativæ? *Resp.* Idem esse clarum ex hæcenus dictis. Ad veritatem ergo propositionis modalis negativæ constantis prædicato concreto requiritur, & sufficit, ut vel extrema distinguantur realiter in suis significatis rectis, vel ut significatum formale prædicati non habeatur à significato recto subjecti, vel ut non habeatur taliter, qualiter ad modum quadrat significato recto subjecti, qualiter ad modum qua-

dicato concreto: ergo quoque sufficit ad veritatem hujusmodi modalis negativæ: ea quippe quæ sufficiunt ad falsificandam propositionem affirmativam, sufficiunt quoque ad verificandam negativam illi oppositam: ut jam dixi aliquoties. Similiter ad veritatem propositionis modalis negativæ constantis prædicato abstracto requiritur, & sufficit, ut vel extrema non identificentur in significatis rebus, vel ut non identificentur taliter, qualiter identificari à modo significantur. *Ratio est eadem*: Quia alterutrum horum falsificat modalem affirmativam constantem prædicato abstracto: ergo etiam verificat hujusmodi modalem negativam illi oppositam. Non adduxi hic exempla, ne longior forem. Tu lector illa formabis facile.

DISPUTATIO XXIV.

De proportionem requisita inter extrema propositionis, ut de sese mutuo possint prædicari.

Ordinariè voces concretæ de concretis, & abstractæ de abstractis prædicatione affirmativa prædicantur: Quia hæ voces ejusdem ordinis & generis sunt; ideoque ad mutuum prædicationem maximè proportionatæ. Contingit tamen interdum voces concretas de abstractis, & abstractas de concretis prædicari, tam prædicatione essentiali, quam accidentali. Verè enim dicimus, *Humanitas est alba, humanitas est rationalis, est carnea, est ossea, est docta, &c.* De quo sit

DUBIUM I.

An, quomodo, & quando voces concretæ prædicari possint affirmativè de abstractis.

Pro hoc dubio do tibi has Regulas. *Regula prima*: Omne concretum substantiale, ac essentialè adjectivum, quod prædicatur substantialiter vel essentialiter de alio concreto, etiam verè prædicari & affirmari potest de abstracto, quod correspondet isti concreto. Ut quia rectè dicimus, *Homo est rationalis, homo est sensitivus, homo est capitatus, homo est carneus, osseus, &c.* etiam rectè dicimus, *Humanitas est rationalis, est sensitiva, est capitata, est ossea, est carnea, &c.* *Ratio regula est*: Quia ad veritatem propositionis affirmativæ constantis prædicato concreto solummodò requiritur, ut extrema identificentur in significatis rebus, ac ut significatum formale prædicati habeatur à significato recto subjecti: atqui in istis prædicationibus, *Humanitas est rationalis, est carnea, est ossea, &c.* istæ duæ conditiones reperiuntur: ergo illis nihil deest ad veritatem. *Probat minor*: Quia in istis prædicationibus subjectum est vox *humanitas*, cujus significatum rectum est hu-

manitas, seu natura humana, prædicata sunt voces *carneum, osseum, rationale, sensitivum, &c.* Quare significata formalia sunt caro, os, rationalitas, sensibilitas, significata verò eorum recta sunt res habens carnem, ossa, rationalitatem, sensibilitatem, &c. Atqui humanitas est res habens, carnem, ossa, rationalitatem, sensibilitatem, &c. ut ego judico esse clarum, ac à nemine negandum; ideoque probare superfluo. Ergo in istis prædicationibus extrema identificantur in significatis rebus, & significatum formale prædicati habeatur à significato recto subjecti. Quid ergo illis deest ad veritatem? Nihil omnino. Sunt ergo veræ.

2. Sed ecce hinc quædam controversia oritur. *Quæres enim*: An hæ prædicationes, *homo est carneus, osseus, capitatus, &c.* sint planè pariformes, & similes his. *Humanitas est capitata, est carnea, est ossea, &c.* *Quæres, inquam*: An hæ prædicationes posteriores sint substantiales, sicuti sunt priores? An hæ prædicata, *Carneum, osseum, nervosum, capitatum, &c.* prædicantur substantialiter de humanitate, sicuti substantialiter prædicantur de homine? Hac de re nihil omnino particulare legi: dicam ergo, quod mihi videtur, nihil alserendo, sed aliorum, qui me seniores & saniores sunt, iudicio submittendo. Videtur ergo mihi, quod ista prædicata de humanitate non prædicentur substantialiter, adeoque quod istæ prædicationes, *humanitas est carnea, est ossea, est capitata, &c.* non sint prædicationes substantiales, sed accidentales.

3. *Moveor hac ratione*: Quia prædicatio substantialis est illa, in qua significatum formale prædicati est de substantia, seu pertinet ad substantiam, ac substantiale complementum sui subjecti: ut dixi suprâ disp. 21. dub. 2. Atqui in istis prædicationibus caro, os, caput, &c. quæ sunt significata formalia prædicati, non pertinent ad substantiale complementum, substantialemque perfectionem humanitatis, quæ est subjectum. Pertinent quidem ad substantiale complementum hominis, seu suppositi humani; videntur tamen mihi non pertinere ad substantiale complementum humanitatis in supposito humano suppositæ. Ergo istæ prædicationes non sunt substantiales. *Probat minor*: Quia humanitas est compositum ex nuda materia & anima intellectiva. Hoc, inquam, compositum est, & vocatur humanitas: atqui ad complementum substantiale hujus compositi non pertinet caro, os, aut caput: ergo neque hæc pertinent ad complementum substantiale humanitatis. *Et confirmatur*: Quia illud non pertinet ad substantiale alterius complementum, sine quo illud alterum est substantialiter completum, & perfectum; atqui compositum ex nuda materia & rationali anima, sine carne, sine osse, sine capite, &c. licet non sit completus, & consummatus homo, est tamen completa, perfecta, ac consummata humanitas: ergo ista omnia non spectant ad substantiale complementum humanitatis.

4. *Regula secunda*: Concreta substantia, ac essentialia substantiva, quæ prædicantur de alio aliquo concreto, non semper prædicari possunt de abstracto, quod isti concreto correspondet

V. g. licet rectè dicamus, *Homo est animal, brutum est animal, equus est brutum, &c.* non tamen rectè dicimus, *Humanitas est animal, brutalitas est animal, equitas est brutum, &c.* *Ratio est clara*: Quia ad veritatem eujusmodi propositionis requiritur identificatio in significatis rebus: atqui ista extrema, videlicet *humanitas, & Animal, brutalitas, & Animal, &c.* in suis significatis rebus realiter non identificantur; sed realiter distinguuntur: ergo istæ prædicationes non possunt esse veræ. *Pater minor*: Quia significatum rectum vocis *Animal* est suppositum; significatum verò rectum vocis *humanitas* est natura supposita; atqui suppositum suppositans, & natura suppositata non identificantur, sed realiter distinguuntur, ergo ista istarum prædicationum extrema non identificantur in suis significatis rebus.

5. *Dices*: Animal idem est, quod res habens animalitatem: atqui humanitas est res quædam habens animalitatem: ergo humanitas est animal: ergo hæc, alique similes prædicationes sunt legitimæ, & veræ. *Resp. negando majorem*: Animal enim non est res habens, sed est suppositum habens animalitatem; adeoque sicut ineptè dicimus, *humanitas est suppositum habens animalitatem*, ita quoque ineptè dicimus, *humanitas est animal*. Notanda ergo hic est differentia inter vocem *Animal*, & vocem *Rationale*. Vox enim *Rationale* adjectiva est; adeoque in recto significat omnem rem, quæ rationalitatem habet, sive illa sit, sive non sit suppositum: & per consequens tam rectè dicimus, *Humanitas est rationalis*, quam dicamus, *Homo est rationalis*: quia vox *Rationale* tam cum voce *Humanitas*, quam cum voce *Homo* identificatur in significato recto. At verò vox *Animal* est substantialis substantiva in recto significans solum suppositum; adeoque prædicari nequit de voce *Humanitas*, sicut prædicatur de voce *homo*: Quia cum voce *homo* realiter identificatur, à voce vero *humanitas* realiter distinguitur in suo significato recto.

6. Dixi in regula, *Non semper prædicari possunt de abstracto, &c.* Quia possunt prædicari interdum. Contingit, inquam, interdum, ut concreta substantia substantiva, quæ prædicantur de aliquo alio concreto, prædicari etiam possint de abstracto, quod correspondet isti concreto. V. g. sicut rectè dicimus, *Hoc ens est animal, hoc ens est homo*, sic quoque rectè dicimus, *Hæc entitas est homo, hæc entitas est animal*. Item sicut rectè dicimus, *Homo est substantia, brutum est substantia*, ita quoque rectè dicimus, *Humanitas est substantia, brutalitas est substantia, &c.* *Et ratio est*: Quia omnium istarum prædicationum extrema identificantur in suis rebus significatis, ac significatum formale prædicati habeatur à significato recto subjecti; ut examinanti facile patebit: adeoque hisce prædicationibus nihil omnino deest ad sui veritatem.

7. *Regula tertia*: Omne concretum accidentale, sive adjectivum, sive substantivum, quod prædicatur de aliquo sui, vel potius de aliquo sui formalis significati subjecto concre-

tim expresso, etiam affirmari potest de eodem abstractim expresso. V. g. quia rectè dicimus, *Homo est albus, homo est doctus, brutum currit, animal sedet, &c.* etiam rectè dicimus, *humanitas est alba, est docta, brutalitas currit, animalitas sedet, &c.* Item quia rectè dicimus, *Homo est artifex, homo est edificator*, etiam bene dicimus, *Humanitas est artifex, est edificatrix, &c.* *Ratio est*: Quia in omnibus illis prædicationibus prædicato concreto constantibus extrema identificantur in significatis rebus, & significatum formale prædicati habeatur à significato recto subjecti: ergo ipsis nihil deest ad veritatem. *Prob. ant.* Quia prædicata istarum propositionum in recto significant rem, quæ habet albedinem, doctrinam, cursum, &c. Atqui res habens hæc formas non est solus homo, sed etiam humanitas ejus: ut clarum est attendenti. Ergo omnia ista extrema identificantur in significatis rebus, ac significatum formale prædicati habeatur à significato recto subjecti: adeoque prædicationibus istis nihil ad veritatem deest.

8. Obiecit mihi semel quidam dictum Avicennæ 5. *Metaph. suæ: Equitas tantum est equitas*: adeoque & humanitas tantum est humanitas. Atqui, si humanitas foret alba, docta, currens, &c. tunc non tantum foret humanitas: ergo falsum est, quod sit alba, docta, currens, &c. Adeoque falsæ sunt omnes istæ propositiones. *Resp. ex Gregorio Ariminensi in 1. dist. 17. quæst. 4. art. 1. sub finem, Et in 2. dist. 2. quæst. 2. art. 1. in mea editione fol. 34. col. 1. sub principium.* *Resp. inquam*, distinguendo majorem: Equitas tantum est equitas essentialiter, & quidditivè: *sic verum est, & hoc sensu sic dixit Avicenna*: Equitas enim essentialiter neque est alba, neque nigra, neque longa, neque curta, neque stans, neque currit. Equitas tantum est equitas etiam accidentaliter, & denominativè: *sic planè falsum est.* Neque id unquam somniavit Avicenna. Si enim, inquit Ariminenfis, id dixisset, omnino fatuus fuisset. Equitas enim denominativè tam bene est alba, nigra, stans, currens, &c. quam sit equus. *Et ratio est clara*: Quia quidquid habet albedinem sibi inhærentem, ac informantem, hoc est album: atqui equitas habet albedinem sibi inhærentem: ergo est verè alba. *Probat minor.* Quia equitas est compositum ex materia prima, & anima equina; (hoc ita modò transeat.) Atqui hoc compositum habet sibi inhærentem albedinem: albedo enim materiæ primæ inhæret. Ergo etiam equitas habet sibi inhærentem albedinem; adeoque est alba: quid enim illi deest?

9. *Regula quarta*: Forma accidentalis, quæ concretim expressa affirmatur de alia forma accidentali ejusdem secum suppositi, diversi tamen subjecti concretim expressa, affirmari non potest de eadem expressa abstractim. V. g. intellectio, visio, auditio, odoratio, albedo, &c. sunt formæ accidentales ejusdem humani suppositi; non tamen ejusdem subjecti: aliquæ enim subjunguntur in anima, aliquæ in corpore, aliqua in oculo, aliqua in aure, aliqua in naribus, &c.

Ideoque licet in concreto bene dicamus, *Audiens videt, videns est audiens, album est intelligens, intelligens est album, &c.* non recte tamen dicimus in abstracto, *Albedo est intelligens, intellectio est alba, visio est audiens, auditio est videns, &c.* Adeoque vera est regula, quod forma accidentalis, quæ concretim expressa affirmatur de alia ejusdem secum suppositi, diversi tamen subiecti accidentali forma concretim expressa, affirmari non possit de eadem abstractim expressa. *Et ratio est clara:* Quia istæ prædicationes posteriores subiecto abstracto constantes neque habent extrema in significatis rebus identificata, neque significatum formale prædicati habetur à significato recto subiecti: ergo istæ propositiones non possunt esse veræ. *Patet antecedens:* Quia subiectum est albedo; significatum formale prædicati est intellectio, visio, auditio, &c. Atqui albedo in se non habet istas formas; ut clarum est: ergo, &c. Et idem est de omnibus aliis; ut planum est attendenti.

10. *Regula quinta:* Forma accidentalis quæ concretim expressa affirmatur de alia ejusdem secum suppositi, ac etiam subiecti accidentali forma concretim expressa, etiam ordinariè affirmari potest de eadem expressa abstractim. Hoc est, quod supra *disp. 18. dub. 2. sect. 2.* remisi probandum huic loco. V. g. albedo, dulcedo, & quantitas lactis, sunt plures ejusdem suppositi ac subiecti accidentales formæ; adeoque dico, quod una concretim expressa possit affirmari de alia expressa vel concretim, vel abstractim: & per consequens quod tam bene, & verè dicamus, *Albedo est dulcis, dulcedo est alba, albedo est quanta, quantitas est alba, &c.* quam dicamus, *Album est dulce, dulce est album, &c.* Hanc regulam assignavi, & defendi semper; semper tamen etiam de illa multum dubitavi. Sed omne dubium, omnemque scrupulum excusit mihi sanctus Pater meus Augustinus *Epist. 29. Certè hinc persuadent, qui unam virtutem habuerit, habere omnes & omnes deesse cui una defuerit: quod prudentia nec ignava, nec injusta, nec intemperans esse potest. Nam si aliquid bonum fuerit, prudentia non erit. Porro si prudentia tunc erit, si & fortis, & iusta, & temperans sit, profectò ubi fuerit, secum habet ceteras. Sic & fortitudo imprudens esse non potest, vel intemperans, vel injusta: sic temperantia necesse est, ut prudens, fortis, & iusta sit: sic iustitia non est, nisi sit prudens, fortis, & temperans.* Hæc Augustinus.

11. Ecce secundum Sanctum Augustinum bene dicimus, *Iustitia est prudens, temperans, & fortis; fortitudo est iusta, temperans, & prudens: prudentia est iusta, temperans, & fortis, &c.* Quid ni ergo dicere possimus, *Albedo est dulcis, dulcedo est alba, est quanta, &c.* Nam albedo, dulcedo, & quantitas sunt formæ ejusdem suppositi, ejusdemque subiecti, non minus quam sint *Iustitia, fortitudo, temperantia, prudentia.* *Et ratio est:* Quia ad veritatem propositionis affirmativæ constantis prædicato concreto solummodo requiritur, ut extrema identificentur in significatis rebus, ac ut significatum formale prædicati habeatur à significato recto subiecti: atqui in istis propositionibus concurrunt ista duo: ergo concurrunt omnia requisita ad earum veritatem; adeoque sunt veræ. *Probatur minor:* Quia in istis prædicationibus subiectum est dulcedo; prædicatum est *alba:* significatum rectum prædicati est omnis res habens albedinem: atqui dulcedo est habens albedinem: ergo ista extrema habent idem significatum rectum, ac significatum formale prædicati habetur à significato recto subiecti. Habet, inquam, dulcedo albedinem non quidem ut subiectum suam solet habere formam; sed ut forma conformam; uti prudentia habet iustitiam, & iustitia prudentiam. Atqui ratione hujus habentis dicit Sanctus Augustinus, *Iustitia est prudens, & prudentia est iusta:* ergo etiam ratione istius habentis dici potest, *Albedo est dulcis, & dulcedo est alba.* Sunt enim sibi mutuo planè similes, ac pariformes.

12. *Præterea:* Hæ propositiones, *Quantitas est alba, albedo est quanta,* ordinariè in omni Logico tribunali justificantur, ac pro veris habentur: ergo hæ, *Albedo est dulcis, dulcedo est alba,* non possunt condemnari, & pro falsis repudiari. *Patet consequens.* Quia planè eodem modo se habent albedo & quantitas, quo se habent albedo & dulcedo: habent enim se tamquam forma ad ejusdem suppositi & subiecti conformam. Neque enim quantitas immediatum albedinis subiectum est; non magis quam albedo sit subiectum quantitatis: de quo cum Occam, Gregorio, aliisque Nominalibus loquimur in physica. Ergo non est major ratio inter istas propositiones falsificandi unam, quam aliam. Neque dici potest, quod ad denominationem requiratur in hæsi aut informatio: Cum multæ fiant denominationes sine informatione aut in hæsi. Quod adeo notum est, ut nolim isti rei vel unum impendere verbum.

13. Dixi in regula, *Ordinariè:* Quia non semper & ubique verum est, quod omnis forma, quæ concretim expressa affirmatur de alia ejusdem suppositi & subiecti forma concretim expressa, affirmari possit de eadem expressa abstractim. Nam rectè dicimus, *Volens est intelligens, intelligens est volens, volens est habituatus, &c.* Non tamen rectè videmur esse dicturi, *Intellectio vult, volitio intelligit, volitio est habituata, &c.* Videntur enim tales propositiones malè sonare, & nescio quid falsitatis habere: assignare tamen hujus falsitatis præcisam rationem, valde difficile foret. Oportet ergo in cognoscendis similibus propositionibus, & discernendis veris à falsis discretum consulere Judicium. Nam sicut in multis locutionum formulis debet Grammaticus vitare cacophoniam, & consulere aures carnis; ita debet Logicus in indaganda propositionum veritate sæpè consulere aures mentis.

DUBIUM II.

De prædicatione vocum abstractarum.

14. **H**As cape Regulas. *Prima:* Vox abstracta formam aliquam accidentalem significans non potest prædicari de alia voce accidentali significante subiectum, aut aliam formam accidentalem in eodem subiecto cum

illa coexistente. V. g. malè dicimus, *Albedo est humanitas, albedo est dulcedo, temperantia est iustitia, &c.* *Ratio est clara:* Quia ad veritatem cuiuscunque propositionis affirmativæ requiritur identificatio extremorum in suis significatis rebus: atqui omnes istæ præfatæ voces abstractæ in suis rebus significatis realiter non identificantur; sed realiter distinguuntur: ergo istæ voces non possunt inter se facere veram propositionem affirmativam. Minor clarior est, quam ut probetur; patet enim ad oculum.

15. *Regula secunda:* Voces abstractæ essentialis genus, vel differentiam significantes verè prædicantur, tam in sensu formali, quam identico de vocibus abstractis significantibus speciem vel individuum. V. g. bene dicimus, *Humanitas est animalitas, humanitas est rationalitas, equinitas est brutalitas, Petreitas est humanitas, &c.* Quod istæ prædicationes sint veræ in sensu identico, sic probatur: Quia ad veritatem propositionis affirmativæ constantis prædicato abstracto solummodo requiritur identificatio extremorum in significatis rebus: atqui extrema abstracta istarum propositionum realiter identificantur in suis significatis rebus: ergo nihil deest istis propositionibus, quo minus sint veræ in sensu saltem identico. *Probatur minor:* Quia vox *Humanitas* in recto dicit principium sentiendi simul & ratiocinandi; vox *Animalitas* dicit in recto principium sentiendi: vox *Rationalitas* dicit in recto principium ratiocinandi. Atqui hæc omnia in re sunt planè unum & idem: ut dicam alibi ex professo latius. Ergo extrema istarum propositionum realiter identificantur in suis significatis rebus. Quod propositiones istæ etiam veræ sint in sensu formali; sic probatur: Quia propositio vera in sensu formali est illa, cujus extrema identificantur non tantum secundum rem, sed etiam secundum modum concipiendi: ut dixi supra *disp. 22. dub. 3.* Atqui, *Humanitas & Animalitas*, item *Humanitas & Rationalitas*, quæ sunt istarum propositionum extrema, identificantur in suis rebus significatis, non solum realiter, sed etiam in modo concipiendi; ergo istæ propositiones sunt veræ etiam in sensu formali. *Probatur minor:* Quia humanitas est principium sentiendi simul & ratiocinandi; animalitas verò est principium sentiendi; atqui principium sentiendi est in modo concipiendi identificatum principio sentiendi & ratiocinandi simul: ergo *Animalitas* est in modo concipiendi identificata *Humanitati*; adeoque in istis propositionibus prædicatum est identificatum subiecto, etiam in modo concipiendi: & sic prædicationes istæ sunt veræ etiam in sensu formali. *Probatur minor:* Quia unum identificari

alteri in modo concipiendi est unum esse de essentia alterius; est unum involvi & includi in conceptu essentiali alterius: atqui animalitas involvitur in conceptu essentiali humanitatis; item principium sentiendi includitur in essentiali conceptu principij sentiendi & ratiocinandi simul: uti est manifestum. Ergo animalitas humanitati, & principium sentiendi principio sentiendi ac ratiocinandi simul identificatur secundum modum concipiendi.

16. *Regula tertia:* Voces abstractæ significantes genus, differentiam, vel proprietatem, non possunt verè de sese mutuo prædicari in sensu formali; possunt tamen in sensu identico. Hinc in sensu formali falsæ sunt hæc prædicationes, *Rationalitas est animalitas, animalitas est visibilitas, visibilitas est rationalitas, &c.* Hæ, inquam, falsæ sunt in sensu formali; sunt tamen veræ in sensu identico. Quod sint falsæ in sensu formali, probatur: Quia, ut propositio aliqua sit vera in sensu formali, debent extrema ejus identificari in suis significatis rebus in nostro modo concipiendi: atqui vox *Animalitas* & vox *Rationalitas* non sic identificantur: ergo in sensu formali non possunt de sese mutuo affirmari. *Probatur minor.* Quia vox *Animalitas* in recto dicit principium sentiendi; vox verò *Rationalitas* in recto dicit principium ratiocinandi: atqui hæc duo principia in nostra ratione differunt & distinguuntur: ergo voces istæ in nostra ratione non habent idem significatum rectum. Quod tamen in sensu identico sint veræ, licet probatur: Quia istarum vocum significata, licet sint distincta secundum rationem, sunt tamen identificata secundum rem: adeoque de sese mutuo verè affirmari possunt saltem in sensu identico.

17. Ex quo patet, quod Scotus quodam loco non bene dixerit, omnem prædicationem prædicato abstracto constantem, ut vera sit, debere esse essentialem: neque posse esse accidentalem. Hoc, inquam, non est bene, & verè dictum. Potest enim dari prædicatio affirmativa prædicato abstracto constants, quæ sit vera, simul & accidentalis. Tales enim sunt omnes hæc, *Humanitas est visibilitas, rationalitas est animalitas, sapientia Dei est misericordia Dei.* Hæ, inquam, prædicationes sunt accidentales: Cum in illis significatum formale prædicati non sit de essentia subiecti. Sunt etiam veræ. Quia extrema earum identificantur realiter in suis significatis rebus. Possunt ergo dari prædicationes abstractæ, quæ sint accidentales, & simul veræ. Veræ, inquam, in sensu, non quidem formali, sed identico.

I N D E X

DISPUTATIONUM, DUBIORUM, AC SECTIONUM.

DISPUTATIO I.

De essentia & obiecto Prodidagmatum.

- D**ub. I. Quodnam sit obiectum prodidagmatum? fol. 85
 Dub. II. An cognitio prodidagmatum sit scientia velars? Et quæ? 86

DISPUTATIO II.

De signo & significatione in communi.

- Dub. I. Quid sit signum in communi? 88
 Dub. II. Quid sit significatum? Quid significatio? 91
 Dub. III. Quid sit significatio activa aptitudinalis, & quomodo distinguatur à signo? 94
 Dub. IV. Quomodo significatio aptitudinalis passiva distinguatur à signo? 97
 Dub. V. Quomodo significatio actualis distinguatur, tam à signo, quam à significato? 99
 Dub. VI. In quo præciue sita sit essentia signi in communi? 101
 Dub. VII. Quid sit significatum, quid significatio primaria, quid secundaria? 102
 Dub. VIII. Quædam de significato quæstiuncule. 104.

DISPUTATIO III.

De signo naturali & arbitrario, seu imposito.

- Dub. I. Quid sit signum naturale, quid arbitrium? 106
 Dub. II. Quæ & qualis sit præfata signi divisio? 108.
 Dub. III. Quid sit institutio signi arbitrarii? 109
 Dub. IV. Quis possit instituire signa arbitraria? 111.
 Dub. V. An signum arbitrium, ut actu significet, requirat cognitionem suæ impositionis in eo, cui significat? 114
 Dub. VI. An signum arbitrium possit rem perfectius significare, quam fuerit ab instituente aut supponente concepta? 115

DISPUTATIO IV.

De signo formali ac instrumentali, aliisque quibusdam signi divisionibus.

- Dub. I. Quid sit signum formale, quid instrumentale? 117
 Dub. II. An cognitiones, quas respectu obiectorum suorum vocamus signa formalia, sint verè signa? 120
 Dub. III. An signa formalia essentialiter significant

- actu? 123
 Dub. IV. An species impressæ sint verè signa? 124.
 Dub. V. Qualis debeat esse potentia, cui signum instrumentale significat? 125
 Dub. VI. De aliis quibusdam signi divisionibus. 127.

DISPUTATIO V.

De signo vocali, sive de voce significativa in genere.

- Dub. I. Quid sit vox in communi? 128
 Dub. II. An vox legitime dividatur in significativam & non significativam? 129
 Dub. III. Quæ sint significata propria vocis significativa? 132
 Dub. IV. Aliæ quædam quæstiuncule circa significationem vocis. 135

DISPUTATIO VI.

De scriptura, sive de signo scripto.

- Dub. I. Quid sit scriptura, & quotuplex? 137
 Dub. II. Quæstiones quædam circa scripturam significativam. 139

DISPUTATIO VII.

De voce simplici, complexa, categorematica, mixta, &c.

- Dub. I. Quid sit vox simplex, quid vox complexa? 119.
 Sect. I. Sensus & resolutio quæstionis. ibid.
 Sect. II. Reicitur solutio quorundam, ac sententia de conceptu virtualiter complexo. 123
 Sect. III. Reicitur alia aliorum sententia, ac loquendi modus. 145
 Dub. II. Quid sit vox categorematica, quid syncategorematica, quid mixta? 146
 Sect. I. Sensus ac resolutio quæstionis. ibid.
 Sect. II. Explicatur sententia Magistri Michaelis Paludani. 148
 Sect. III. Solutio quarundam obiectio-
 rum pro casibus obliquis nominum. 150
 Sect. IV. Solutio aliquarum aliarum obiectio-
 num. 143.
 Dub. III. Aliæ quædam quæstiuncule ad categorematica & syncategoremata spectantes. 146

DISPUTATIO VIII.

De voce substantiali, essentiali, substantiva, &c.

- Dub. I. Quid sit vox substantialis, essentialis, ac

- cidentalis? 149
 Dub. II. Quid sit vox substantiva, quid adiectiva? 154
 Dub. III. Adhuc magis explicantur præfata definitiones. 157
 Dub. IV. Quidnam sit vocem adiectivam substantivari? 159
 Dub. V. Corollaria quædam ex præcedentibus deducta. 162

DISPUTATIO IX.

De voce concreta & abstracta.

- Dub. I. Quid sit vox concreta, quid abstracta? 163.
 Dub. II. De duplici significato vocis concretæ. 165.
 Dub. III. An eadem vox esse possit simul abstracta & concreta. 166
 Dub. IV. De vocis concretæ & abstractæ divisionibus. 167
 Dub. V. Quid sit vox concreta substantiva, quid adiectiva? 168
 Dub. VI. Quodnam sit significatum rectum vocis concretæ substantivæ substantialis? 169
 Sect. I. Sensus quæstionis ac variæ sententiæ. ibid.
 Sect. II. Resolutio propositæ quæstionis. 170
 Sect. III. Solvuntur argumenta facta contra conclusionem. 172
 Sect. IV. De significatione vocis Deus, & vocis Homo. 173
 Dub. VII. De quædam vocis abstractæ divisione. 175.

DISPUTATIO X.

De voce univoca, æquivoca, analogâ, synonyma, denominativa, &c.

- Dub. I. Quid requiratur ad hoc, ut aliqua vox sit una? 176
 Dub. II. Præambula quædam ad dubia sequentia. 178.
 Dub. III. Quid sit vox univoca? Quid ejus univocata? 179
 Dub. IV. Quid sit vox æquivoca? Quid sint æquivocata? 181
 Dub. V. Quædam circa æquivocam vocem quæstiuncule. 183
 Dub. VI. Quid sit vox Analogâ? Quid sint analogata? 184
 Dub. VII. Corollaria quædam circa voces analogas. 186
 Dub. VIII. De quibusdam vocis Analogæ divisionibus. 189
 Dub. IX. Quid sit univocatio? Quid Æquivocatio? Quid Analogia? 191
 Dub. X. Quid sint voces synonymæ? 192
 Dub. XI. De vocibus denominativa & denominante. 194

DISPUTATIO XI.

De voce finita ac infinita, positiva ac negativa, &c.

- Dub. I. Quid sit negatio realis? Quid negatio vocalis? 195
 Dub. II. Quid vox Positiva, Quid Negativa? Quid finita, quid infinita, &c. 197
 Dub. III. Quid sit infinitatio? Quid vocem infinitari? 199
 Cbrist. Lupi Opera Tomo XII.

DISPUTATIO XII.

De voce universalî, communi, singulari, primæ & secundæ intentionis, &c.

- Dub. I. Quid sit vox universalis, communis & singularis? 201
 Dub. II. Quid sit vox primæ, Quid vox secundæ intentionis? 202
 Dub. III. Quid sit vox transcendentis, & prædicamentalis? 204
 Dub. IV. De voce convertibili, repugnanti, excedente & excessiva, magis & minus communi. 205

DISPUTATIO XIII.

De signorum acceptione, seu suppositione in communi.

- Dub. I. Quid sit signi acceptio, seu signi suppositio in genere? 207
 Dub. II. Quid in re propriè sit signi suppositio? 208
 Sect. I. Resolutio propositæ quæstionis. ibid.
 Sect. II. Proponuntur & solvuntur argumenta contraria. 210
 Sect. III. Explicatur adhuc magis natura suppositionis. 212
 Sect. IV. Deducuntur quædam corollaria ex dictis. 213.
 Dub. III. An voces semper illud significant, ad quod significandum à loquente supponuntur? 215
 Dub. IV. Quotuplex sit signorum suppositio? 216

DISPUTATIO XIV.

De tribus suppositionum generibus.

- Dub. I. Quid sit suppositio formalis? Quid materialis? 217
 Dub. II. De divisione suppositionis formalis. 218
 Dub. III. De divisione suppositionis personalis. 220.
 Dub. IV. An in argumentatione, & propositionum oppositione mutari non possit genus suppositionis? 221
 Dub. V. Aliæ quædam de Acceptione personali. 223.

DISPUTATIO XV.

De quibusdam præambulis ad quatuor species acceptionis personalis communis.

- Dub. I. De conjunctione copulativa & disjunctiva. 224.
 Dub. II. De signis syncategorematicis in genere. 225
 Dub. III. De hujus signi divisionibus. 227
 Dub. IV. Quæ sit efficacia horum signorum, & quomodo illa soleat impediri? 229

DISPUTATIO XVI.

De Quatuor speciebus suppositionis personalis communis.

- Dub. I. De suppositione copulativa, seu distributiva. 231
 Dub. II. De quibusdam regulis suppositionis copulativæ. 232
 Dub. III. De suppositione copulata seu collectiva. 235.
 Dub. IV. De suppositione disjunctiva. 237
 Dub. V. De suppositione confusa seu disjuncta. ibid.

DISPUTATIO XVII.

De quibusdam aliis vocum suppositionibus copulam prædicationis respicientibus.

- Dub. I. De Ampliatione, ejusque spectibus. 238
 Dub. II. De Distractione, & statu Logico. 240.

DISPUTATIO XVIII.	
De aliis vocum suppositionibus copulam non respicientibus.	
Dub. I. De natura appellationis Logicae.	241
Sect. I. Quid sit Appellatio Logica?	ibid.
Sect. II. Qualitates requisitae in voce appellante & voce appellata.	ibid.
Sect. III. Alia quaedam de Appellatione.	243
Dub. II. Regulae quaedam pro dignoscenda appellatione formali & materiali.	244
Sect. I. Prima & secunda regula.	ibid.
Sect. II. Tertia & quarta regula.	245
Sect. III. Examinatur alia quaedam Appellationis regula.	246
Sect. IV. Quedam hujus regulae corollaria.	247
Sect. V. Solutio Quarundam obiectionum, contra sectionem tertiam & quartam militantium.	249
Dub. III. De Determinatione Logica ejusque speciebus.	251
Sect. I. Explicatur natura determinationis in communi.	ibid.
Sect. II. Explicatur divisio Determinationis, & natura Alienationis.	252
Sect. III. Explicatur alia Determinationis species.	253
DISPUTATIO XIX.	
De oratione & propositione vocalibus.	
Dub. I. Quid sit oratio vocalis in genere?	254
Dub. II. Quid sit propositio vocalis in genere?	255
Dub. III. Quid sit propositio simplex, quid composita?	256
DISPUTATIO XX.	
De partibus propositionis Categoricae.	
Dub. I. Quid & quotuplex sit terminus propositionis categoricae?	258
Dub. II. Quid sit subiectum & praedicatum?	259
Dub. III. Quid sit nomen Logicum?	260
Dub. IV. Quid & quotuplex sit verbum Logicum?	261
DISPUTATIO XXI.	
De quibusdam propositionis categoricae divisionibus desumptis ex qualitate praedicati.	
Dub. I. Quid sit praedicatio essentialis? Quid accidentalis?	263
Dub. II. Quid sit praedicatio substantialis? Quid accidentalis?	265
Dub. III. Quid sit praedicatio necessaria, quid contingens?	267
Sect. I. Definitio praedicati necessarii.	ibid.
Sect. II. Definitio praedicati contingentis.	269
Sect. III. Solutio propositae questionis.	271
Dub. IV. Regulae quaedam ad dignoscendas propositiones contingentes & necessarias.	272
Dub. V. Quid sit praedicatio in quid? Quid praedicatio in quale? Quid praedicatio in quale quid.	273

Sect. I. Praedicare in quid, & in quale non est idem, quod praedicari essentialiter & accidentaliter.	274
Sect. II. Solutio aliquorum argumentorum.	275
Sect. III. Quid ergo sit praedicari in quid & in quale?	ibid.
Sect. IV. Quid sit praedicari in quale quid?	276
Dub. VI. Quid sit praedicatio completa, quid incompleta?	277
Sect. I. Quid sit praedicari complete & incomplete?	ibid.
Sect. II. Quid & quotuplex sit praedicatum completum ac praedicatum incompletum.	278
Sect. III. Qui differant praedicari complete, & esse praedicatum completum.	279
Sect. IV. Solutio propositae questionis.	280
Dub. VII. Quid sit praedicatio intrinseca, quid extrinseca? Quid partim intrinseca partim extrinseca?	281
Dub. VIII. Quid sit praedicatio seu denominatio realis, quid rationis.	282
DISPUTATIO XXII.	
De aliis quibusdam propositionis simplicis divisionibus.	
Dub. I. Quid sit propositio de inesse, Quid propositio modalis?	283
Dub. II. Quid sit propositio singularis, particularis, universalis & indefinita?	284
Dub. III. Aliae quaedam propositionis divisiones.	286
DISPUTATIO XXIII.	
De requisitis ad veritatem propositionum simplicium.	
Dub. I. Quenam requirantur ad veritatem propositionis concomitantis & causalis?	287
Dub. II. De requisitis ad veritatem propositionis affirmativae identicae de inesse.	288
Dub. III. An ad veritatem propositionis affirmativae requiratur existentia subiecti aut praedicati.	291
Dub. IV. De propositione affirmativa modalis & negativa de inesse.	292
DISPUTATIO XXIV.	
De proportionem requisita inter extrema propositionis ut de sese mutuo possint praedicari.	
Dub. I. An, quomodo, & quando voces concretae praedicari possint affirmativè de abstractis?	294
Dub. II. De praedicatione vocum abstractarum.	296
Dedi, scripti, ac complevi Coloniae Agrippinae, ad S. Augustinum, Anno Redempti mundi 1639. in festo Sacrosanctae, ac individuae Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus Sancti, Amen.	
Ut potui, non ut volui: si, Iudice Roma, Haud bene quae sapiant; irrito, casso, nego.	

APOLOGIA

PRO ANIMA SENSITIVA OVI,

A

Balisticis & Fulminibus, quibus eam alma Marpurgensis in Hassia Universitas impugnat, & expugnare tentat, defensa & manutenta.

I N Q U A

Efficaciter ostenditur, quod Ovum fecundum anima sensitiva informetur, quodque sit verum brutum, verumque animal.

A U C T O R E

F. CHRISTIANO LUPO,

Yprensi, Ordinis Eremitarum SANCTI AUGUSTINI, quondam in Gymnasio Bruxellensi & Coloniensi, modò in Lovaniensi, Artium ac Sacrae Theologiae Professore.

F I N I S.

APOLOGIA

PRO ANIMA SENSITIVA OVI

Margurgenſis in Haſſia Uniuerſitas im-
pugnet, & expugnare tentat, detest-
atur & manentem

A U G U S T I N U S

ſententiam ſuam, quod contra ſententiam
ſententiam ſuam, quod contra ſententiam
ſententiam ſuam, quod contra ſententiam

A U G U S T I N U S

CHRISTIANO TUPO

ſententiam ſuam, quod contra ſententiam
ſententiam ſuam, quod contra ſententiam
ſententiam ſuam, quod contra ſententiam

ILLUSTRISSIMO AC CELSISSIMO PRINCIPI,
D. G E O R G I O,
H A S S I Æ L A N D G R A V I O,

Comiti in Cattimeliboco, Decia, Ziegenhaina, Nidda,
Yſenburg, Budyngen, &c.

Domino meo Clementissimo.

ILLUSTRISSE PRINCEPS,

D Clementissimum ac Justissimum Celsitudinis tuæ tribunal
appello supplex. Etenim concilium tuum, justam, an
injustam, non dico, talem tamen, ex qua me gravatum
censeo, adversum me tulit ac ratificavit sententiam. Et
ad quem appellem, nisi ad te? Si enim ad Romanum
Cæsarem; Cæsari non parebit. Si ad Romanum Pontifi-
cem; parebit illi longè minùs. Ad te ergo appello Celsissime Princeps:
oro, supplicem ne spernas aut repellas. Causa quidem exigua est; Celsitu-
dine tamen tua non undique indigna. Scimus enim te esse Principem ab
avito avorum tuorum genio non degenerem, qui solebant non solum Ci-
vium ac militum jura æquare in campo & curia, sed etiam Doctorum ac
Magistrorum in pulpito & schola. Nuper ergò, dum in alma Colonienſi
Academia Philosophiam profiterer, sensitivam fœcundi ovi animam profes-
sus & tutatus sum: idque potiùs ex joco & scholastico lusu, quam ex firmo
animi mei sensu. Lusus hic vehementer displicuit Margurgenſi tuæ Acade-
miæ: Academicos suos convocaverunt, ac contra ovi animam à me ex lusu
assertam fulminare ac balistare cæperunt. Et quia viribus suis non satis fi-
debant, Consilii tui auxiliatricem ac protectricem manum implorarunt ac
impetrarunt. Tacuissim ego, & meam victoriam credidissim meam patien-
tiam, si illi id voluissent. At noluerunt: Per communes quippe literas me
ad causæ meæ defensionem impulere & compulere. Ast quid? Neque ego
viribus fido meis. Homine opus habeo, qui me audiat, & inter me & illos
justum & æquum Judicium discernat. Ad te ergo confugio Illust. Princeps:
Confugientem, quæso, ne spernas: Supplico, ut pro consueta tua æquitate,
utriusq; partis momenta ac rationes audias, jîsq; diligenter ac maturè audi-
tis ac intellectis, justum pro justitia judicium feras. Adversæ profectò Docto-
rum tuorum rationes visæ mihi semper fuere parum firmæ, parum Magistra-
les, parum viriles: unde Apologiam meam quidem oppugnarunt, an expugna-
runt, non credo, id judicabant alii. Magis tamen firmis, magis virilibus argu-
mentis aggressi sunt meam Apologiam, quam aggressi hactenus fuerint Ma-
trem nostram, Romanam Ecclesiam. Vide ergò Celsissime Princeps, quam
importunè & se & te ab illa dividant, & inconsutilem Domini tunicam, de
qua milites, illam scindere non ausi, non nisi fortiri præsumperunt, scindere
præsumant. Vale, Illust. Princeps, teq; Omnipotens & Misericors Deus ad fa-
cri Romani Imperii, Sanctæq; Matris nostræ Romanæ Eccl. gloriam & exalta-
tionem (de hoc enim cur desperem?) diu salvum servare dignetur & incolumem.
Dabam Lovanii ad S. Augustinum, die 26. mensis Decemb. An. 1640.

*Illustrissima ac Celsissima Clementia tua officiosissimus,
Fr. Christianus Lupus.*

FR. CHRI-

Artium, ac Sacrae Theologiae Professor Benevolum
hujus Apologiae Lectorem Benevole
salvere jubet.

Nuper anno Domini 1639. mense Majo, Coloniae Agrippinae Philosophiam profitens, ac Physicæ cuidam disputationi ex officio meo præficens, inter alia defendi, *Ovum fecundum esse ab anima sensitiva informatum, esse verum brutum, verumque animal.* Idque magis ex scholastico juvenilis ingenii lusu, quam ex firmo animi mei sensu. Tota die ab argumentantibus nihil agitatum, nihil oppugnatum fuit, quam Anima, animalitas & brutalitas fecundi Ovi. Res hæc quosdam ejusdem Academiae Professores torfit & malè habuit. Cœperunt non solum ovi animam, sed & meam personam proscindere, & dissentaneè à qualitate sua tractare. Tacui ego, & tacuissimè semper, nisi hominum mihi nimis amicorum, meque ultra meritum meum diligentium non solum rogatus, sed etiam auctoritativus jussus me ad brevis Apologiae inscriptionem adegisset. Credidit me esse tutum & liberum: Et fui; sed à solis Colonienfibus. Etenim Hassi Marpurgenfès non solo verbo ut Colonienfès, sed & scripto me impugnare & expugnare cœperunt, meque hac communi Academiae suæ Epistola ad sibi respondendum, & suis contra me factis argumentis satisfaciendum rogantur & urferunt.

In titulo
hoc est vel
terribili-
ter irri-
sum, vel
surpiter
erratum.

Reverendo & Excellentissimo D. CHRISTIANO LUPO, Yprensi, Ordinis
Eremitarum SANCTI AUGUSTINI; quondam in Gymnasio Bruxellensi,
modò in Universitate Colonienfi, Philosophiæ Professoři,
Amico dilecto,

Excellentissime Vir, Salve.

Legimus Philosophiam tuam universam, Illustriss. Heroi, Joanni Ludovico Comiti de Nassau dicatam. Legimus quoque Apologiam tuam pro ovo, & acumen tuum veneramus. Ecce autem, qua fortalitia contra has tuas opiniones edificaverit quidam Marpurgenfis Philosophus. Mittimus tibi, quidquid ejus est, & per Præsidis nostri sacra te obtestamur, ut alumnorum nostrorum aviditatem expleas & brevi respondeas, quid de ballistis istis Judices. Responsionis tuæ aliquot exemplaria mittere poteris dilectissimo regi nostri fautori & promotori, viro Nobilissimo, Joanni von Linsing, jam Gæssa in Aula nunquam satis laudati Principis Georgii, Hassia Lanthranii viventi. Ita facies, quod amplitudinem fame tue auget, quod Respublica literaria utile, quod alumnis nostris gratum erit, & officii tui ratio requirit. Vale.

Dabantur in Parnasso, 16. Martii Anno 1640.

Quæ te vehementer amant,

Musæ in Parnasso congregatæ.

Post-scriptum.

Sincerè Dilecte,

Ex decreto castissimarum sororum, qua in Parnasso imperant, tibi porro injungere debui, ne modestia tua obliviscaris in respondendo. Homo juvenis est, sed bonus, quem erudiri, non defamari volunt. Secus si feceris, experieris, aliis quoque deabus satere sanctissimo nobis conjunctis, & illis fulmina sua esse. Vale & vive feliciter.

Ad mandatum Musarum,

P. Hortensius Secretarius Parnassi.

Si à quopiam homine privato rogatus fuissim, nequaquam respondiissem: res quippe response apparet indigna: Sed quia tota illa Universitas non solum rogavit, sed etiam omnino jussit & imperavit: etenim

Est orare ducum species violenta jubendi,

Parere omnino decrevi, & cum effectu parui. Tu ergò benevole Lector, æqui bonique consule, & justum judicium pro illa, pro qua malueris, parte ferre ne metue. Verum nihil amplius expectes: quod enim modò feci, à Marpurgenfibus jussus & quasi adjuratus feci: non vacabit amplius addere response response. Vale.

QUÆ

QUESTIO
APOLOGETICA.

An Ovum fecundum anima sensitiva in-
formetur? Sitque verum brutum,
verumque animal?

SECTIO PRIMÆ.

Resolutio propositæ questionis.

PRO resolutione, adverte: quod sicut Grammatici dividunt nomen in nomen analogum & nomen heteroclytum, ita quoque politiores Physici generationem viventis passim dividant in generationem analogam & in generationem heteroclytam. Nomen analogum est illud, quod sequitur ordinarias nominum leges: ita generatio analogæ seu ordinariæ est illa, quæ fit ordinario propagationis modo. Est inquam illa, quæ fit per viam feminalem, per mixturam sexuum ac feminum commixtionem ac fermentationem; hæc enim in animalibus est via propagationis ordinariæ, regularis, & connaturalis. Nomen heteroclytum est illud, quod non sequitur ordinarias nominum regulas, sed in sua declinatione, genere, vel terminatione ab ordinariis regulis exorbitat & deviat: ita quoque generatio heteroclyta est illa, quæ non fit per connaturalem & ordinariam propagationis viam, sed fit via exorbitanti, & irregulari. Est inquam illa, quæ non fit per viam feminalem: hæc quippe sola est viventium orbita & generationis ordinariæ via. V.g. generatio hominis, equi, felis, muris, per feminum commixtionem, item generatio ranæ, gallinæ, bombycis per ovi excubationem sunt generationes regulares & ordinariæ: sunt enim ordinariæ propagationis via. At verò generatio Adæ ex limo terræ, Evæ ex costa Adæ, generatio Christi domini nostri ex virgineo sanguine, generatio muris ac scarabæi ex putri materia, generatio ranarum ex æstiva pluvia, &c. sunt generationes irregulares & heteroclytæ: non enim sunt connaturalis & ordinariæ propagationis via. Distinctionem hæc non fingo ex meo capite (si tamen fingerem, non fingerem malè) sed illam desumo ex magno Patre meo Augustino super Gen. ad lit. diversis in locis. Epistola 49. in solutione questionis 1. Item

ex Sancto Thoma 1. part. quæst. 71. art. unico in corp.

3. Resp. & dico primo: Ovum fecundum verè informatur ab aliqua anima. Est contra Carrerium disp. 73. cap. 4. super Avicennam, aliosque multos. Tenet tamen Aristoteles 1. de historia Animalium c. 7. licet 1. 2. de generat. animalium innuere videatur contrarium. Et sequuntur Medici quam plurimi: Citadinus 1. 2. cap. 69. super artem parvam. Argentorius super eandem folio 234. titulo de temperamentis testum. Capivaccius 1. de formatione fetus, Clarissimum Belgii nostrum lumen Thomas Fienus 1. de vi formatrice fetus, quæst. 5. Ejusque mediator successör Clarissimus D. Vopiscus Fortunatus Plempius, qui suo disertissimo eloquio, & elegantissimo calamo Belgicas nostras Athenas, nostrum inquam Lovanium, adhuc in dies per universum orbem celebre reddit, ab hac sententia non abhorret 1. 2. de fundamentis Medicinae, sect. 6. c. 7. Probatür ergo: Quia omne corpus, quod vitaliter operatur, hoc est animatum, & ab aliqua anima informatum; atqui ovum fecundum operatur operationes verè vitales: ergo est verè animatum. Major est clara, neque quisquam sanus illam negabit. Probatür ergo minor: Quia organizatio, ac ovi in pulum conformatio; ossis, carnis, nervorum, plumarum, aliorumque similium productio est verè vitalis actio & operatio; atqui has operationes ovum in semetipso operatur: ergo ovum operatur operationes verè vitales.

4. Doctis. Carrerius disp. 33. super Avicenn. c. 4. negat majorem. Sed revera nimis male. Quia nutritio & augmentatio sunt evidenter actiones vitales: ut Carrerius negare non potest ausus. At qui officitatio, carnificatio, membrificatio, plumificatio, omniisque aliæ similis conformatio, & organizatio, est verè nutritio ac augmentatio: ut clarum est intelligenti terminos. Ergo certum est conformationem ac cujuscunque viventis organi-

ganizationem esse actionem verè vitalem. Certe ergo est argumenti nostri major: neque scio quod illam quispiam Physicus, aut Medicus negaverit Carrerio excepto. Difficultas itaque est circa minorem: illam enim negant omnes, qui ovo animam adscribere nolunt.

5. *Illam ergo probatur:* Quia ovum, dum calore sibi proportionato ac bene temperato fovetur, utpote per incubationem gallinæ, per aquam tepidam, per tepidum furnum, per mammas muliebres, per axillas humanas, ut tradunt Aristoteles l. 6. de *Historia animalium* c. 2. Et Plinius *tomo 1. l. 10. c. 52. 53. 54. & 55.* conformantur in pullos. Similiter ut docet experientia, ejusque testis mihi est Clarissimus Thomas Fienus, ova piscium & ranarum, tempore verno, cum aqua imprudenter potata aliquando conformantur, & organizantur in stomacho humano. Item ova bombycum in fine veris conformantur & organizantur seipsis, sine ulla extrinseca incubatione vel fotione; conformantur enim in cista vel scrinio posita. Hujusmodi conformationis & organizationis oportet assignare aliquam causam creatam principalem; atqui illa nequit esse alia quam anima ovi: ergo ovum per suam animam verè in se agit & operatur hæc actiones & operationes. *Probat major:* Quia non vacat exiguis rebus adesse Jovem. Et ut sæpissime tamquam pro regula & maxima assumi S. Augustinus *super Genes. ad lit. Deus à die septimo*, quo requievit ab opere suo, ordinarias rerum generationes non exequitur per se, sed per causas secundas ad id officii agendum à se creatas; ideo enim illis dixit, *Crescite & multiplicamini & replete terram:* per quæ verba rebus creatis potentiam generativam collatam esse tradunt ibi communiter expositores. Unde meum axioma est, in rebellionibus pravæ voluntatis ad Deum recurrit pius Catholicus; in ordinariis verò physicis difficultatibus non nisi desperatus vel ignorans Philosophus. Oportet ergo hujus organizationis assignare aliquam causam principalem creatam: hæc quippe organizatio non est actio heteroclyta, sed quam maximè ordinaria, ut dixi in capite hujus quæstionis.

6. Quod verò hæc causa non possit esse alia, quam anima ovi, facile probari potest discurrendo per singula. Non enim potest esse sol aut aliud astrum, neque calor fovens, neque aer circumflans, neque forma ovi (talem enim ovo dat Carrerius) inanimata: Quia ut restè illustrissimus Dublinensis Archi-Episcopus, nostrarumque Athenarum insigne quondam columen, Hugo Cavellus *disp. 1. de Anima, sect. 18.* ista omnia sunt inanimata & vitæ expertia; organizatio verò viventis est actio vitalis: atqui actio vitalis fieri nequit à principio inanimato; sed principium ejus principale necessariò esse debet vitale: ergo hæc omnia non possunt esse hujus operis principalis causa. Neque etiam esse potest aliquis Angelus: Quia Theologi non solent tantam angelis adscribere efficaciam. Neque etiam esse potest anima gallinæ incubantis: Quia gallina incubans nihil confert ovo amplius, quam illi conferat fætum, furnus, stomachus humanus, mammilla, axilla, &c. Atqui hæc omnia non

efficiunt ovi organizationem, sed solummodo conferunt ovo actionem, ac vivificum calorem, quo anima ovo inexistentem excitatur ad operandum, & materiam suam organizandam: ergo similiter gallina incubans non confert ovo organizationem, sed solum animæ excitativum calorem. Superest itaque ut sit anima ovo insidens, ovumque informans.

7. Ludovicus du Gardin, in declamatione quadam quodlibetica contra Thomam Fienum Duaci habita, dicit causam hujus conformationis, & organizationis esse spiritum vitalem, vivificum, prolificum, conformatorem, &c. ovo insidentem. Hic, inquam, spiritus, ut vult du Gardin, efficit organizationem ovi, non quidem virtute sua propria, sed virtute aliena avium, quæ illum ovo impresterunt, quarumque hic est ordinarium instrumentum activitate separatam. Ovum enim est avium semen; adeoque philosophari oportet de conformatione ovi, sicut philosophari oportet de conformatione seminis equini, vel humani: atqui semen equinum conformatur à spiritu prolifico, tamquam separato parentum instrumento: ergo hic ipse spiritus etiam conformat ovum. Philosophia hæc in modernis scholis est communissima, à qua etiam non abhorret Clarissimus C. Plempius *loco sup. cit.*

8. Sed Clarissime Domine, doleo te hic non succedere Thomæ Fieno in verissima ejus sententia, sicut ei successisti in regia ejus cathedra. Nam sanè, salva Claritudinis tuæ gratia, responsio hæc parum ad rem facere videtur. Ego enim hic non quæro quæ sit organizationis causa instrumentalis, sed controverto de causa principali; quam ego dico non posse esse aliam, quam ovo insidentem animam. Tu dicis esse formam, animam, seu facultatem generantis, cujus spiritus ille semineus sit separatam activitate instrumentum. Sed quo minus huic philosophiæ fidem habeam, facit hæc ratio: Quia causa principalis debet esse vera causa, debet verè causare, verè que agere: vox enim, *principalis*, vocem, *causa*, neque diminuit, neque alienat, sed solummodo restringit, atollit, ac nobilitat. Atqui anima generantis, v. g. in nostro hoc casu anima gallinæ, quæ ovum produxit, conformationem non agit, neque causat; quomodo ergo est causa ejus principalis? *Patet minor:* Quia conformationem agere & causare est actionem conformativam ex sua entitate emittere, illamque à sua entitate dependentem & exeuntem habere; atqui actio conformativa nequaquam exit, egreditur aut dependet ab anima generantis: nec enim exire aut dependere potest à re non existentem, vel certè longè absentem. Ergo anima gallinæ, quæ ovum posuit, non agit neque causat actionem ovi conformativam. Qui ergo credam illam hujus operis esse principalem causam?

9. *Dices:* Agit illam non immediate per se, sed mediatè, mediante illo semineo ac prolifico spiritu, quem sui in hoc opere vicarium ovo impressit ac communicavit. *Sed neque hæc philosophia meam impetrabit fidem:* Nam causa principalis debet agere verè: etenim principaliter agere est verè agere. Atqui mediatè agere non est verè agere: cum non sit actionem à sua entitate depen-

dependentem, & exeuntem habere. Ergo si anima gallinæ matris, aut galli patris conformationem ovi solummodo mediatè agit, sanè illam non verè agit, neque est causa illius vera. At si non vera, quomodo principalis causa? Oportet ergo querere aliam hujus operis veram principalem, & immediatam causam: quæ si sit alia quam ovo insidens anima, oro te illam ne me cela, habebiturque immortalis gratia.

10. Deinde ego debilioris stomachi sum, quam ut ista ab actione & actuali cooperatione suæ principalis causæ separatam instrumenta valeam digerere. De quibus pulchrè dixit Thomas Fienus *l. de vi formatrice fetus qu. 6. & in apologia contra Sancta-cruce. Et ratio breviter est hæc:* Quia instrumentum non potest effectum producere se solo, sed debet adjuvari, elevari, moveri ac per totam suam actionem dirigi à causa principali: instrumentum enim agere debet in virtute causæ principalis. Atqui agere in virtute seu per virtutem causæ principalis est agere per actionem causæ principalis, sive est assumi & elevari ad actionem causæ principalis: ergo nulum dari potest instrumentum ab actuali cooperatione suæ causæ principalis separatam.

11. Sed Clarissimus D. Plempius omninò vult hujusmodi separata instrumenta à politici philosophi stomacho esse digestibilia. Etenim *Lib. 2. de fundam. medic. sect. 4. cap. 1. & sect. 6. cap. 7.* impulsum locomotivum dicit esse hujusmodi instrumentum à concursu & cooperatione projectientis separatam. Idque putat esse tam firmum, ut nulla ratione, nullo argumento fortificet: quasi verò nullus reperitur tam animosus, qui illum murum ausus foret arietare; qui istum impulsum esse separatam activitate instrumentum foret ausus negare. Ast quid? Clarissimo isti philosopho fidem habeream quam libentissimè. Non possum tamen. Dicit enim magnus ille pater meus, *Epist. 85. Qui ea, quæ intelligenda sunt, credenda tantummodo existimat, cui rei fides profert, ignorat.* Quia ergò communem hanc philosophiam non intelligo; ideo neque credo. Si enim illam, quantumvis à principe illo Philosopho probatam ac sigillatam, crederem & non intelligerem, nonnè magni mei Patris censuram incurrerem? Nonnè cui rei fides profert ignorarem? Ignorarem omninò.

12. Dico ergò impulsus istum loco-motivum esse causam separatam ab actione & concursu projectientis; sicut ego sum causa separata à cooperatione mei parentis. Etenim sicut ego operor sine cooperatorio patris mei auxilio, ita ille operatur sine cooperatorio auxilio projectientis. Sed nego planè illum esse causam instrumentalem, seu instrumentum activitate separatam. Ille, inquam, impulsus nequaquam est causa instrumentalis; sed est sui effectus causa verè principalis. Adeoque hic impulsus nihil omninò facit pro instrumentis activitate separatatis. *Movetur hæc ratio:* Quia omnis causa, quæ producit effectum se ignobiliorem virtute sua propria, est causa principalis: quidni enim foret? Atqui hic impulsus producit effectum se ignobiliorem virtute sua propria: ergo est causa verè principalis; non autem instrumentalis. Quod producat

effectum se ignobiliorem, est evidens: Quia effectus ejus est ubicatio corporis projecti: atqui hic impulsus est longè nobilior ubicatio: ubicatio enim tenuis modus est; hic verò impulsus est solida & activa qualitas. Ergo hic impulsus producit effectum se ignobiliorem. Quod producat illum virtute propria, etiam est evidens: Quia effectus virtutis propriæ vocatur is, qui naturali activitati, naturali que alicujus causæ virtuti & efficaciam est proportionatus: atqui ubicatio est effectus nativæ virtuti, activitati, & efficaciam hujus impulsus proportionatus: hic quippe impulsus ex natura sua, ex sua nativa virtute est qualitas loco motiva, & ubicationis productiva. Ergo producit istam ubicationem virtute sua propria. Adeoque hic impulsus producit effectum sibi inferiori virtute propria: quid ergò illi deest, quo minus sit causa verè principalis? Nihil omninò. Unde hic impulsus nihil confirmat semineum istum spiritum tot vanis ac alienis titulis à Ludovico du Gardin fucatum. Nihil, inquam, confirmat vel istum semineum spiritum, vel qualitatem huic spiritui insidentem. Ego enim per omnem meam phantasiam non intelligo, non capio, non apprehendo, quomodo mortuus ille spiritus, vel illi mortuo mortua insidens qualitas possit se sola sine auxilio ullius causæ superioris tam nobilem vitalem actionem principiare. Si quis hoc capiat, miror quare captum suum nobis non explicat.

13. *Dono conclusioni meæ banc adhuc rationem:* Quia eadem causa conformationem, ovi sive conformationem pulli intra ovi corticem inclusi inchoat, quæ conformationem pulli jam ovo exclusi perficit, complet ac consummat. Conformatio enim pulli ovo exclusi adhuc valde informis & imperfecta est; caro adhuc fluxa, totaque humida, & viscosa: ossa magis cartilago, quam ossa. Illa ergo causa conformatiois opus intra ovi corticem inchoat, quæ postmodum ossa, carnem, nervos, plumas, ungues, aliæque membra & organa consolidat, perficit, ac augmentat. Atqui causa consolidans est anima pulli: ergo illa etiam fuit causa primæ conformationis opus aggregans & inchoans. De minori non credo esse Philosophum, qui dubitet: de majori verò quare dubitares? Nam quod signum? quod vestigium? quæ præsumptio tibi de variata causa conformante ingereret suspicionem? Quomodo enim anima posset tam præcisè profectui filum conformationis ab alia causa inchoatæ? Quomodo non erraret? Quomodo non devieret? Est omninò eadem causa, quæ conformationem inchoat cum illa, quæ eam complet & consummat. Etenim ut dicit Galenus *l. de formatione fetus c. 17. 19. & 21.* cui non absimilia habet Philosophus *l. 2. de generat. c. 3.* illud singulas corporis partes conformat, distinguit, & organizat, quod postea eas conservat, eis utitur, easque gubernat: atqui id, quod partes jam formatas gubernat, eisque utitur & conservat, est anima: ergo hæc ipsa est, quæ illas conformat, distinguit, & organizat. Alias rationes quam plurimas habeo: sed eas omitto, quia hic non magis argonizo, sed unico tantum verbo meam philosophiam, quam quidam absurdam putant, modo desit excuso.

14. Dico secundò: Ova non solum informantur ab aliqua anima, ubi inciperent incubari & conformari, sed antequam à gallina, aut alio animali oviparo emittantur; animantur & ab anima informantur intra maternum uterum. Est contra Thomam Fienum *l. de vi. format. Fœtus*, *q. 5. ad. 4. argum. è ratione desumptum. Probatur: Quia causa debet præcedere suum effectum: atqui, ut jam dixi, anima ovo insidens est causa conformationis: ergo anima inest ovo, antequam inchoetur ovi conformatio. Deinde, si ovum accipiat animam extra maternum uterum, peto quanam sit causa principalis hanc animam producens? Nec enim potest esse Deus, neque sol, neque aliquis Angelus, neque gallina incubans, neque calor farni, aut fimeri, uti dixi supra in conclusione 1. Superest ergo, ut ovum accipiat animam intra maternum uterum, sicut accipiunt omnia alia animalium semina. Præterea, nisi ovum accipiat animam à matre intra maternum uterum, tunc una gallina non generaret aliam: illud enim fœtum generat, quod fœtui animam imprimit, ac communicat. Atqui hoc absurdum est: ergo & id, unde sequitur.*

S E C T I O S E C U N D A.

Proponuntur & solvuntur quedam argumenta.

15. **O**bjicies primò: Si ovum sit animatum, si anima ovi ovum conformet ac organizet, ergo etiam stercorea fimeri, ex quibus generantur vermes & scarabæi, item æstivales pluviz, ex quibus generantur ranæ, & id genus alia plurima erunt animata; eorumque anima erit istius organizationis & conformationis causa: Atqui hæc omnia incredibilia sunt, paradoxa sunt, absurda sunt: ergo etiam tale est eorum antecedens. *Respondeo negando minorem: Et dico materiam illas ante inchoatum conformationis opus esse verè animatas. v.g. dico stercus fimeri, quod conformatur in scarabæum, item materiam æstivæ pluviz cum arena viscosa permixtæ & fermentatæ, quæ conformatur & organizatur in ranam, ante inchoatum conformationis opus esse verè animatam. Et huic dicto ita firmus insisto, ut nullo fermè anxier scrupulo. Et ratio que movens est eadem: Quia ista istius materiz conformatio est verè vitalis operatio, adeoque fieri debet à principio vivo. Item ista conformatio ab eodem illo principio inchoatur, à quo postea completer & consummatur; atqui principium vivum istam istius materiz conformationem postea complens, perficiens & consummans est anima istam materiam informans: ergo illa ipsa fuit conformationem istam inchoans, adeoque materia ista fuit animata, antequam vitalis ejus conformatio fuerit inchoata.*

16. Deinde, ut inquit eximius magister meus vir toto Belgio, totoque Clarissimus Latio Michael Paludanus *1. 2. disp. 12. part. 5. Corporis humani*, ac etiam cujuscumque alterius viventis, *organizatio est res prorsus stupenda, inter creaturas corporales longè primarium omnipotentissime manus, & artificis omnium sapientæ opus, natum (si quis id segillatim penetrare possit) longè amplius intuentem*

*extra se sapere in Dei admirationem, quam immensa Cœlorum cum omnibus suis orbibus & stellis, motibus & influentiis fabrica. Quia ut rectè Andreas Laurentius lib. 1. historiae anat. cap. 6. mirum est, quot in corpore organico sint ossa, cartilaginee, nervi, venæ, arteriæ, membranæ, juncturæ, mensuræ, proportionem, motus, &c. de quibus vide insignem Ordinis nostri Magistrum Gregorium Daineff lib. 1. de triplici mundo cap. 10. Atqui hæc omnia attribuire activitati alicujus causæ mortuæ & inanimæ, nescio quis possit? Quomodo enim causa inanima valeat in opus hoc divinum? Ergo omnino dicendum est, quod hoc sit opus alicujus viventis animæ; ideoque quod ante inchoatam materiz organizationem jam perfecta sit materiz animatio: quod introducta sit anima, quæ nobilissimum hoc opus inchoet, continuet ac consummet. Etenim, ut *sect. 1. ex Galeno dicebam, illud organizationem inchoat, continuat ac consummat, quod postmodum partes organizatas gubernat; atqui id, quod partes organizatas gubernat, est anima: ergo etiam id, quod partes organizat, debet esse anima. Si cui hæc philosophia non placeat, oro illum, ut mihi meliorem suggerere non pigeat.**

17. *Sed dices; Unde hæc materia acquisivit animam? Unde stercus fimeri animam scarabæi, unde viscosa arena per viscosam æstivam pluviam actuatæ & fermentatæ acquisivit ranæ animam? Nec enim præsens hic est aliquid vivens, quod huic materiz potuerit infundere aut ingenerare animam. Hic pauso, hic hæreo. Etenim hoc opus, hic labor est. Mallem hic audire quam loqui, mallem scribere, quam dicere. Et sanè quid ni hæream? Hæret hic enim etiam Libertus Fromondus Philosophus apud Lovanienfes nostros dudum emeritus & jubilatus, qui *lib. 5. meteor. c. 6. art. 4. maluit hanc rem alto silentio premere, quam quidquam temerè dicere. Hæret hic etiam Illustissimus Archi-præsul Hugo Cavellus disp. 1. de anima sect. 15. Qui tamen se resolvit, dicitque huic materiz imprimi ac donari animam fecuturæ organizationis causam & dominam ab ipso auctore naturæ, ab ipso Deo. Et ad stipulatur nobis Cl. D. Plempius *lib. 2. de fund. sect. 1. c. 5. & 6. Cœlum enim id non potest: Quia ut rectè S. Aug. lib. de duabus animabus, & l. II. de Civit. cap. 16. Anima muscæ est cælo nobilior, ac entitativè eminentior. Adeoque cum hæc heteroclyta hujus materiz animatio non fiat ab aliqua causa propria & particulari, fieri debet ab aliqua causa communi & universali: quæ quia non potest esse cælum; restat ut sit ipse benedictus cœli Deus. Neque hoc mirum est: quia hæc hujus materiz animatio non est ordinaria, sed extraordinaria & heteroclyta; adeoque non sequitur ordinarias ordinariæ propagationis regulas & causas: sed fit ab aliqua causa extraordinaria, ab ipso nimirum Deo. Qui quia isti propagationis viæ dignatus non fuit in ortu sæculi providere de ordinaria principali causa creata, ideo non dedignatur illi per sæculi cursum providere de extraordinaria potentissimè sui assistentia. Fortasse ideo, ut hominibus atheis, & de quotidiana Dei providentia diffidentibus aliquod firmum***

firmum ejus vestigium imprimeret, ac maledictum diffidentiz spiritum inexcusabilem redderet.

18. Deus tamen hæc hujus materiz animationem non causat neque perficit ex se à nulla causa creata ad id excitatus & provocatus: id enim non solet providus familiaris Pater. Quod adeo verum est, ut ne quidem hominum justificationem, quæ tamen opus illi soli proprium est, ex se perficiat nisi ab aliquo hominis facto, vel aliquo suo Sacramento ad id provocatus & excitatus. Similiter ergo hic ad hanc heteroclytam animationem faciendam Deus excitatur & invitatur ab aliqua causa, vel aliquibus causis secundis. Nam naturalia activa naturalibus passivis applicata id valent, ut varia accidentia, varias qualitates, primas, & secundas, variasque earum temperaturam, ac symmetriam in sibi subjecta materia producunt: quæ temperatura sæpe est accommodum alicujus viventis temperamentum: sæpe est ad viventem animam proportionata via, præparatio ac dispositio. Sæpe, inquam, ista temperatura & dispositio est talis, ut introductio sensitivæ animæ illius subjecto non solum fit congrua; sed etiam debita. Tunc itaque Deus dives in omnes, in omnem suam creaturam beneficus, largus & magnificus, subjecto illi debitum non recusat; sed quod solvere non possunt causæ creatæ, ipse per se solvit & donat. Ipse, inquam isti subjecto, illius dispositionibus, ejusque qualitatum temperaturæ proportionatam largitur animam. Naturalia itaque activa disponunt materiam, Deus introducit animam: anima verò introducta materiam conformat & organizat, sibi que congruum ex ea domicilium, & habitaculum præparat.

19. *Objicies secundo: Anima non potest intrare aut inhabitare materiam indispositam: atqui in ovo non sunt requisitæ dispositiones: ergo anima nequit ovum inhabitare & informare. Probatur minor. Quia illæ requiruntur dispositiones ad animæ informationem, quæ requiruntur ad ejus operationem; informatio enim est propter operationem: adeoque anima non potest ibi informare, ubi non potest operari. Atqui anima in ovo non potest operari: neque in ovo sunt dispositiones requisitæ ad animæ operationem. Ergo neque sunt in illo dispositiones requisitæ ad animæ informationem: adeoque anima nequit informare ovum. Resp. Neg. min. utriusque syllogismi. Uti enim jam ostendi, anima in ovo verè operatur operationes vitales: adeoque habet in ovo omnes dispositiones ad operandum & informandum necessarias & requisitas. Neque enim dispositio ad introitum animæ necessaria est materiz conformatio & organizatio: nullo modo. Sed est sola mutua seminum commixtio, actuatio, temperatura, ac fermentatio: atqui in ovo secundo est hujusmodi mutua seminum commixtio & fermentatio; ovum quippe secundo nihil est aliud, quam utriusque sexus semina inter se commixta, actuatæ, temperata & fermentata. Ergo in ovo est omnis illa dispositio & temperatura; quam ad suum introitum prærequirit anima. Ratio majoris est: Quia illa dispositio est necessaria & sufficiens ad recipiendum animæ introitum & informationem, quæ*

Christ. Lupi Opera Tom. XII.

est sufficiens ad recipiendam animæ operationem: atqui diversus sexus semina inter se commixta & fermentata sunt subjectum capax, in quo animæ inchoet suas vitales operationes; ut dixi hætenus, & dicerem adhuc pluribus, nisi hic meam Philosophiam solummodo excusarem: ergo sunt etiam subjectum capax, in quo anima inchoet suam informationem; adeoque dispositio ad introitum animæ sufficiens & necessaria est sola illa mutua seminum temperatura.

S E C T I O T E R T I A.

Solvuntur quedam alia argumenta.

20. **O**bjicies tertio: Calor gallinæ incubantis, furni, fimeri, vel alius quivis est causa ovum conformans & organizans: ergo pro inveniendâ hujus conformationis causa non oportet in ovo fingere animam. *Probatur Ant. Quia illud est causa alicujus actionis, quo posito vel ablato etiam ponitur vel aufertur actio; atqui ovi conformatio incipit vel desinit ad positionem vel desitionem caloris: Ergo calor est causa hujus conformationis. Resp. Neg. ant. Ego sanè tam levis corde non sum, ut calori, ac accidenti cuidam, primæ qualitati, tantam efficaciam in tam nobilem actionem, imò in tam nobiles actiones (conformatio enim non unica actio, sed infinitæ propemodum actiones sunt realiter & essentialiter diversæ, ut dicebam supra ex Andrea Laurentio) adesse credam. Calor potest calefacere: at verò ossa, carnem, membranas, arterias, nervos, ungues, plumas, aliaque similia generare non plus potest, quam ego possim modò Cardinales creare. Ad probationem itaque antecedentis nego mai. Nam tollatur vel ponatur localis applicatio ignis ad lignum, etiam tollitur vel ponitur ejus cal-factio. Numquid tamen ista applicatio est calefactionis causa? Nèquaquam: Est solum pura conditio. Similiter hic fit in ovo: Ovum ut conformetur, calefieri debet, foveri debet. Iste tamen calor ovum fovens non est vulatenus conformationis causa; sed solummodo quedam conditio conformationi prævia ac prærequisita. Calor ergo iste animam, quæ ovo insidet, otiantem & quasi sopitam excitat, & ad inchoandum conformationis opus invitat. Omnis enim anima istius conditionis est, ut operari non possit, nisi materia ejus humectetur & calefiat: nisi inquam ejus materia per humorem & calorem foveatur, & ad animæ actiones recipiendas disponatur. Patet hoc in anima nostra humana, omnibusque aliorum perfectorum animalium animabus: Nisi enim corpus nostrum per humidum radicale & calorem vitalem foveatur, non potest in illo anima operari: Neque potest anima illud informare. Patet hoc item in seminibus herbarum: Quorum anima otatur & ab omni opere cessat, donec fuerint terræ implantata: Ibi enim primò humectari ac calefieri incipiunt: Adeoque tunc primum suum ortum abrumpunt, ac in vitale germinationis, frondificationis, florificationis, omnique alterius suæ organizationis opus erumpunt. Patet id ipsum in omnibus arboribus: Quæ tota hieme quasi dormiunt,*

Dd

miunt,

miunt, orientantur, & vivere quasi desinunt. At verò adventante vere, ubi à vivifico calore solis, tepidifque vernarum noctium pluviis ac roribus foveri, humectari, ac tepeseri incipiunt, sompnum simul cum otio excutunt; Germinare, frondificare, florificare, aliisque organizationibus sese polire & ornare dentò incipiunt. Similiter fit in ovo; ovum verè habet animam: Sed quid? Anima sopita est, alto premitur fopore, operari non potest. Debet ovum tepeseri ac calefieri. Quod ubi incæperit, tunc anima exurgit, otia abrupit, & conformationis opus operari incipit. Hoc ergo calor gallinæ præstat ovo, quod calor solis præstat arboribus, herbis & earum feminibus: Atqui calor solis illa non organizat; sed solummodo animas eorum ad organizationis opus inchoandum excitat: Ergò similiter calor gallinæ, furni vel fumenti ovum non organizat; sed solummodo animam ovo insidentem ad opus istud inchoandum excitat.

21. *At quid dico?* Novi ego homines ovo animam tam malevolè invidentes, ut ne illam confiteri compellantur, totam arborum, plantarum, ac feminum organizationem à verno sole, ejusque vivifico calore proficisci & effici credant & profiteantur. Sed tu Cardane compescere illos, confunde illos: indignam enim philosophiam nobis obrudere conantur. Cardanus itaque lib. 4. *Subtilit.* tradit nobis viam ac methodum, qua brumalem horitui aerem, eisque rigentem terram ita humectare ac tepescere valeas, ut omnes ejus herbæ frondeant, floreant, ac germinant non minus in rigida hyeme, quam in tepida ætate. Quam artem videtur etiam novisse Entellus ille, cujus hortum, ut scribit Martialis lib. 8. *Epigram.* tota hyeme germinantes ac fructificantes exornabant vineæ. Item mihi hæc distant in memoriam venit industria nostrorum in Flandriâ villicorum, qui arborum, omniumque herbarum germinationem, frondificationem, florificationem, ac fructificationem apposita viva calce norunt non solummodo accelerare, sed etiam excitare & inchoare. Similiter hordeum, triticum, aliaque similia femina, si rigidissimo etiam hyemis tempore in tepido hypocausto ponantur, ibique humectentur, ac aqua aspergantur, statim germinare, ac vitaliter incipient operari. Unde vernus & æstivus sol plantis & arboribus nihil confert amplius, quam conferat illis ars Cardani aut Entelli: Quam conferat illis viva calx nostrorum in Flandriâ villicorum: aut humidus tepor, & tepidus humor alcuus hypocausti. Atqui hæc omnia istas vitales organizationes effectivè non causant; sed solummodo sopitam animam ad illas efficiendas excitant: ergo similiter sol eas non causat, sed solummodo animam invitant & excitat. Et sanè quomodo illas causaret? Illæ operationes verè vitales sunt. Adeoque tota solis facultate longè superiores & eminentiores. Deinde si illas efficiat sol; quid ibi facit anima? Nunquid enim anima juxta Philosophum est illud, quo vivimus, nutrimur, augemur, movemur, sentimus &c.? Omnino ergo istæ vitales operationes sunt ac fieri debent ab informante anima.

22. *Objicies quartò:* Organizatio Ovi est cor-

ruptio ovi; adeoque causa ovum organizans est causa ovi temperiem destruens ac corrumpens; ergò ovi organizatio fieri non potest ab anima; quæ ovo insidet, ovumquè informat. *Antecedens patet experientia.* Ovum enim, statim ac conformari incipit, statim quoque totum alterari, fermentari, ac corrumpi incipit. *Consequentia verò probatur:* Quia nulla forma destruit temperamentum subjecti à se informati: atqui forma ovum conformans & organizans est causa ovi temperamentum corrumpens ac destruens: ergò forma ovum conformans nequit esse anima ovum informans. De hoc argumento apud diversos diversa legi: modò tamen neque lubet, neque vacat singulorum opiniones ponere. Faciemus id semel aliàs nacti majus otium, ac tempus magis opportunum. Nunc ergò ad argumenti formam breviter & uno verbo.

23. *Resp. negando consequ. & majorem probationis:* Vel potius *distinguo illam:* Nulla forma destruit temperamentum subjecti à se informati per actionem purè corruptivam: *Sic dissimulo; sic abire permisso.* Nulla forma destruit temperamentum subjecti à se informati per actionem conversivam ejus in aliud temperamentum melius, nobilius, vel utilius; *Sic planè nego.* Hoc enim facit non sola anima ovi; sed & anima cujuscumque fetus humani, equini, bovini. Neque solum anima fetus adhuc fluidum sperma incolens; sed & animalis perfecti jam in firmo & solido corpore consistens. Quid enim apud Medicos vulgarij, quam temperamentum cartilaginis ab anima transmutari ac converti in temperamentum ossis? Pulchrum quid de hac re habet Cardanus lib. 14. *de rer. variet. cap. 76.* Refert quemdam fuisse, quem justitia civilis laqueo perimere & suffocare non poterat. Id à populo inter miracula habitum est; semperque habitum fuisset, nisi cartilago asperæ arteriæ in os conversa & consolidata, miraculi fucum detestisset. Ecce cartilago est subjectum ab anima informatum: atqui anima temperamentum ejus corrumpit, ac in temperamentum ossis convertit: ergò potest anima corrumpere temperamentum subjecti à se informati, illudque convertere in aliud. Refert Aloysius Almeida scribens ex Japonia anno 1566. ibidem esse animal quoddam sylvestre, canibus nostris non ab simile; nisi quod breviora crura habeat, ac esui humano serviat. Hoc, inquam, animal cum senescere incipit, etiam mare frequentare, ac se natatui assuefacere incipit: in quo exercitio omnia sua organa transmutat, ac se in piscem transfiguratur. Simile quid videmus in bombycibus nostris: Hæ primò ex ovo sunt vermes: deinde ex verme fiunt animal quoddam informe, sine pedibus, sine villis: tum alas sibi fabricant, ac in quasi scarabæum conformant. Ecce numquid ibi anima temperamentum & organa subjecti à se informati destruit, ac in alia convertit? Quid ni ergò id faciat anima ovi? Facit id omnino.

24. Neque hoc est proprium ac peculiare in anima Ovi; sed commune & vulgatum in anima cujuscumque novi fetus & embryonis. Etenim anima feminis terræ implantati temperamentum feminis planè destruit ac in temperamentum fron-

dis, floris, corticis, trunci, radice convertit. Item anima femini humano infusa statim incipit destruire ac demoliri temperamentum feminis, ac introducere temperamenta membranæ involventis, ossis, nervi, arteriæ, cartilaginis, tendinis, aliarumque partium spermaticarum. Rideo enim ego quosdam Philosophos ac Medicos credentes hæc omnia fieri, non per vitalem animæ infusæ actionem, sed solummodo per caloris exsiccationem, torrefactionem, ac incrustationem. Ergò similiter anima Ovi, ubi foveri, ac incubari, & ad operandum excitari incipit, etiam incipit temperamentum ovi impugnare ac demoliri, ac temperamenta organica temperamento ovi nobiliora, eminentiora, ac sibi, suisque operationibus utiliora fabricare & elaborare.

25. *Neque est, quod hoc mireris:* Quia temperamentum Ovi, ac cujuscumque alterius feminis non est temperamentum finale, permanens, ac stabile; sed est temperamentum viale, perfectioris ac finalis temperamenti præambulum, ac præparativum: uti sunt temperamenta chyli, massæ sanguinæ, sanguinis, bilis, medullæ, spiritus, aliorumque similibus humorum. Atqui ea est natura & conditio temperamenti vialis, ut ab anima corrumpatur, ac in aliud temperamentum perfectius, ac temperamento finali vicinius convertatur. Anima enim corrumpit temperamentum chyli, & inducit temperamentum massæ sanguinæ. Corrumpit temperamentum sanguinis, & inducit temperamentum spiritus, lactis, spermatis, roris, aut cambij. Corrumpit temperamentum spiritus vitalis, ac inducit temperamentum spiritus animalis. Et sic de aliis. Ergò similiter anima, non solum potest, sed & debet corrumpere temperamentum Ovi, ac cujuscumque alterius feminis, & introducere temperamentum carnis, ossis, nervi, &c. Sed de his omnibus aliàs latius & liberalius.

26. *Objicies quintò:* Ovum est semen animalis ovipari, uti docent omnes Medici & Physici: atqui semen non vivit: ergò neque ovum vivit. *Secundo:* Si ova vivant, non generabitur brutum & animal in nido per excubationem; sed erit generatum in ventre matris ante ovi emissionem: quod est contra omnium hominum captum & sensum. *Tertiò:* Si ovum foret animatum, foret etiam animal & caro, ejusdemque speciei cum pullo & gallina: Adeoque diebus Veneris & Sabbathi, cum Ecclesia carnes & gallinas comedit prohibet; etiam prohiberet ova: quod est stultum & ineptum. *Quarto:* Ovum corpus fluidum, homogeneum, minimeque organicum est, nullumque præ se fert operationis vitalis indicium aut vestigium: quomodo ergo vivere dicitur? Pleraque hæc argumenta desumpta sunt ex doctissimo Carrerio. Attamen nihil obstant. *Ad primum distingo majorem:* Ovum est semen animalis ovipari adhuc in testibus existens, *Sic nego:* Est semen animalis ovipari jam à testibus ejus decisum, ad matricem derivatum, ibique per masculini feminis commixtionem actuatum, temperatum, & fermentatum: *Sic concedo.* Ergò neque vivit, neque est animatum: *Cassa est hæc consequentia.* Cum enim Philosophi & Medici dicunt femina non vivere neque animata esse:

Christi. Lapi Opera Tom. XII.

id non de feminibus ad matricem derivatis, & mutua ibi commixtione fermentatis; sed de feminibus necdum à testibus decisis intelligi debet: Itaque ovum non tam semen, quam novus Embryo, & animalis ovipari fetus est. *Ad secundum concedo sequelam, sed nego illam esse absurdam.* Neque curo quid dicat incultum vulgus: si enim vulgo placere velis, nunquam fies doctus Philosophus. *Ad tertium nego sequelam:* Nam Ecclesia Catholica diebus Sabbathi & veneris non prohibet esum animalium, sed solarum carniarum: ova verò licet animalia sint; non tamen caro sunt: adeoque ista Ecclesiastica lege nequaquam prohibita sunt. An verò ovum & gallina specie differant, alia est quæstio, quam, quia huic loco impertinens est, hoc loco non resolvo. *Ad quartum nego ultimam partem antecedentis:* Ovum enim se conformat, nutrit & organizat: quod manifestè vitaliter operari est.

SECTIO QUARTA.

Ulterior quæstionis resolutio.

26. *Dico tertio:* Anima, quæ est in ovo, est anima sensitiva: est eadem illa numero anima, quæ postea est in ave, gallina, vel pisce. Est contra quosdam Medicos, qui animam ovi vegetativam, animam verò gallinæ credunt esse sensitivam. Verum tamen est, quod dixi: Nam ista successio animarum, qua sensitiva vegetativæ, & intellectiva succedit sensitivæ, nunquam in mea Philosophia locum habuit: Nunquam mihi placuit. Displicentiam verò hanc ingessit mihi Cardinalis Cajetanus: Is inquam licet mihi non suggererit hanc opinionem, attamen *prima parte q. 76. art. 1. §. secunda ratio.* optime pro hac opinione suggerit rationem: *Quam formo hoc modo:* Quia si ovum primo vegetativa, ac postmodum informaretur anima sensitiva, tunc ovum primò foret planta, ac postea ex planta fieret brutum. Similiter si fetus humanus primò vegetativa, postmodum sensitiva, ac tandem rationali informaretur anima, tunc quisvis homo primò planta, deinde ex planta brutum, ac tandem ex bruto fieret homo: atqui hoc absurdum est, & à nemine concedendum: quis enim fateatur se quandoque brutum fuisse & bestiam? Quis credat se ex bruto factum esse hominem? Lepida sanè metamorphosis! Credant illam illi, quibus bestialitatis ac inhumanitatis adhuc insunt purgandæ reliquæ: Ego sanè, qui nihil bestialitatis habere, sed purus homo esse velim, me aliquando brutum fuisse non credam: multò minus id ore dicam, vel calamo scribam. Absurdum ergò est etiam illud antecedens, ex quo tam præclarum inferitur consequens. Sequela majoris est Cardinalis Cajetani loco jam citato, & ratio ejus est clara: Quia sicut homo est compositum ex materia & anima intellectiva rationali; ita brutum est compositum ex materia & anima sensitiva irrationali; atqui si fetus humanus aliquando anima sensitiva irrationali informaretur, foret compositum ex materia & anima sensitiva irrationali: ergo foret verum animal irrationale, verumque brutum;

Dd 2 adeo-

adeoque mater, quæ talem gestaret fœtum, gestaret in suo utero verum brutum. Quo quid dici posset absurdius? Ego certe in matrem meam nollem esse tam injurius. Similiter planta est compositum ex materia & anima tantum vegetativa: ergo si ovum ab ejusmodi informetur anima, nihil illi deerit, quo minus sit vera planta.

27. *Deinde*: Si in ovo animam sensitivam præcederet anima vegetativa, peto à quo expellatur anima vegetativa & introducatur anima sensitiva? Quæ hujus sensitivæ animæ est principalis causa? Non enim est Deus: Quia deus ordinarias generationes non per se facit, ideo enim illis de causa principali creata providit. Neque potest esse cœlum, aut aliquod ejus astrum: Quia solem, aliaque astra scio posse illuminare; sed animalia, animaliumque sensitivas animas generare, hoc aliis decanta: ego non credo. Neque etiam est calor, aut aliud quodvis accidens: Quia hæc omnia nimis imbecilla sunt, quam ut in tam nobiles actiones vitales & substantiales valeant ac sufficiant. Neque etiam est anima vegetativa, cui sensitiva est succedanea: Quia nulla forma producere potest formam sui expulsiivam: atqui anima sensitiva est expulsiiva animæ vegetativæ: ergo anima vegetativa nequit producere sibi succedaneam animam sensitivam. *Deinde*: Si animæ vegetativæ succederet sensitiva, tunc illo instanti, quo inciperet sensitiva, desineret vegetativa: illo inquam instanti anima vegetativa periisset, & amplius non esset. Atqui id, quod non est, nihil producere potest: ergo anima vegetativa nullo modo producere posset sibi succedaneam animam sensitivam. *Præterea*: Anima sensitiva est perfectior & eminentior anima vegetativa: quomodo ergo anima vegetativa posset sensitivæ animæ esse principalis causa? Neque etiam hujus animæ principalis causa posset esse gallina incubans; Quia, Ut scēt. prima dixi, gallina nihil amplius confert ovo, quam conferat illi fœtum, furnus, axilla, mammilla, &c. Atqui hæc non producant in ovo animam sensitivam: ergo neque illam producit incubans gallina. Restat ergo ut anima sensitiva ovo imprimatur à matre intra ejus uterum: adeoque ut prima ovi anima sit verè sensitiva, non autem vegetativa. *Et ratio est*: Quia ovum debet ibi animari, ubi animantur omnia alia omnium aliorum animalium, ac etiam plantarum semina: atqui hæc omnia animantur intra maternum uterum: ergo ibidem anima sua sensitiva animatur ovum. Et sanè nisi ibi ista animaretur anima, jam gallina non generaret animal, neque brutum; sed generaret aliquam plantam, foretque mater alicujus plantæ: quam Philosophiam, oro te, ut alibi cantes, quia à me nulla habebitur tibi fides. Ex quo patet ovum esse verum brutum, verumque animal, cum sit verè compositum ex materia & sensitiva irrationali anima.

28. *Objicies primo*: Quidquid anima sensitiva informatur, debet posse sentire: atqui ovum non potest sentire; neque enim videre, audire, tangere, vel olfacere potest: Ergo non potest ab anima sensitiva informari. *Probat major*: Quia quidquid ab anima sensitiva informatur, debet

esse sensitivum; atqui esse sensitivum est posse sentire; sicut esse intellectivum, calefactivum vel visivum est posse intelligere, calefacere, vel videre: Ergo quidquid ab anima sensitiva informatur, debet posse sentire. *Respondet negando majorem utriusque syllogismi*: Nam ossa, cornua, unguis, plumæ, capilli, ungues, aliaque similes animalium partes informantur ab anima sensitiva; ut non solum certum est per naturalem Phisicam, sed etiam per fidem Catholicam: Etenim qui ossa humana ab anima sensitiva, ac intellectiva informari negaret, foret non solum ineptus Phisicus, sed etiam malus Catholicus, utpote non credens Conciliis animam nostram esse formam informantem definitibus. Ossa ergo, cartilago, aliaque similia verè informantur ab anima sensitiva, & tamen neque sensitiva sunt, neque sentire possunt: Quid miri ergo, si ego dicam ovum esse insensitivum, esse tamen ab anima sensitiva informatum? Quod enim tam ova, quam istæ partes insensitivæ sint, ac sentire non possint, id non provenit ex carentia sensitivæ animæ, sed ex carentia organorum & dispositionum, quæ sunt in materia ad recipiendas sensationes requisitæ. Sicut quod homo cæcus visivus non sit, & videre non possit, id non oritur ex carentia visivæ animæ, sed ex carentia organizationis, ac bonæ dispositionis ad visionem ab anima recipiendam requisitæ. Ovum ergo verè sensitivam habet animam: tamen sentire non potest, quia non habet organa ad sensationes ab anima recipiendas necessaria.

29. *Objicies secundò*: Anima sensitiva nequit informare materiam carentem dispositionibus ad operationes suas necessariis: atqui ovum caret istis dispositionibus: ergo anima sensitiva nequit informare ovum. *Resp. negando minorem*: Quia operationes animæ sensitivæ sunt non solæ sensationes; sed etiam conformatio, ossificatio, carnificatio, membranificatio, plumificatio, aliaque similes vegetativæ actiones: atqui licet ovo non insint dispositiones sufficientes & necessariæ ad sensationes; insunt tamen dispositiones sufficientes ad istas vegetativas actiones: ergo anima sensitiva reperit in ovo dispositiones sufficientes, ac necessarias ad suas operationes. Neque enim anima in materia à se informata reperire debet dispositiones ad omnem omnino suam operationem necessarias: hoc enim si verum foret; tunc in osse tuo neque intellectiva, neque sensitiva foret anima: quod non solum ineptum est in Philosophia, sed etiam parum tutum in fide Catholica. Satis ergo est, ut reperiat dispositiones aliquibus suis operationibus sufficientes ac necessarias. Et nunquid hæc insunt ovo? Insunt omnino. Anima ergo sensitiva primis productionis suæ temporibus tali materiæ dispositione contenta est. Non tamen contenta est semper; sed progressu temporis materiam illam perficit ac distinguit, variaque ex illa organa fabricat, sibi que aptum domicilium, ac omnibus suis operationibus aptum elaborat subiectum.

30. *Dico quartò*: Omnes ovi partes non vivunt, neque ab anima informantur; vivit enim & animantur solum albumen cum cortice; vitellus verò est inanimus, omni carens vita, &

anima: *Probat*: Quia juxta politiores Medicos, albumen ovi correspondet spermati seu semini; vitellus verò correspondet menstruo sanguini: unde sicut hominis, aliorumque animalium fœtus conformatur & organizatur ex femine, & nutritur ac alimentatur ex materno sanguine; ita quoque pullus intra ovum organizatur ex albumine, & alimentatur ex vitello. Atqui anima fœtus humani vel equini non informatur alimentum maternum; sed solum sperma, ac fermentatum semen sibi subiectum: ergo similiter anima ovi non informatur alimentum vitellum; sed solum spermaticum albumen. Minor est clara, & à nemine neganda: Ego enim non memini legisse Medicum, aut Phisicum, qui menstrua vel materna diceret esse animata. Major verò inter Medicos est communissima; eamque tradit etiam Plinius tom. 1. lib. 10. cap. 53. *Omnibus ovis medio vitelli pars inest veluti sanguinea gutta, quod esse cor avium existimant, primum in omni corpore id gigni existimantes: in ovo certè gusta salit; palpatque. Ipsum animal ex albo liquore ovi corporatur; &c. vitellus paulatim deficit.* Ecce dicit Plinius animal ex albo ovi liquore, seu albumine corporari seu conformari, ac vitellum paulatim deficere; quia nimirum ab animali paulatim totus attrahitur, consumitur, ac in substantiam ejus transmutatur: ergo albumen est illud, ex quo pullus conformatur; vitellus verò est illud, ex quo alimentatur: adeoque hic vivere non potest, sicut vivit illud.

31. Putoque hoc tam esse certum, ut (verba S. Patris mei Augustini in epist. 57. ad te dirigo) *Si hoc velimus verbis ostendere, verèar ne ipsi sensibus nostris facere videamur injuriam, quando id loquendo suademus, ubi omnes vivit, officiumque sermonis facillimè superat evidentia veritatis.* Ego enim sæpè pro hujus rei experientia gallinis, alii que avibus sua jam supposita ova, jamque ex media parte conformata furatus fui; eaque fregi: & tenellum embryonem in vitello natitare & fluatere comperi. Committe & tu hoc curiosum furum, & dices meum oculum non fuisse decipum. Fluatit ergo pullus in ovi vitello, sicut aliorum animalium fœtus in materno: eoque sicut maternum non est fœtus pars; sed nudum alimentum: ita quoque crede esse cum vitello.

32. *Deinde*: Ut dicit Plinius *loc. jam cit.* In medio vitelli semper est gutta quedam sanguinis puri, & à mensuris fœcibus adhuc liberi: quod etiam tam est clarum, ut hoc velle verbis probare sit sensui omnem fidem negare. Nam quando vitellum aliquem ex diutina coctione induratum diametraliter dividis, semper aut certè ordinariè in medietate ejus orbiculum vacuum reperis: Cujus nulla alia est ratio; nisi quod puri istius sanguinis gutta sit à partibus vicinis impurius attracta, ac cum illis incrustata ac indurata. Itaque in vitelli medio semper est gutta puri sanguinis; ergo totus vitellus est sanguis: Licet non tam purus ob fœces menstruas, quibus est delibutus & imbutus. *Probatur conseq.* Quia sanguis ille toti vitello continuatur: Uti patet ad oculum. Atqui ea, quæ continuantur, communi forma informantur: ergo eadem est forma totius

Christi Lupi Opera Tom. XII.

vitelli, quæ est istius sanguinis puri; atqui sanguis purus non vivit neque informatur ab anima: Uti hic suppono ex communi Phisicorum & Medicorum sententia. Ergo neque vitellus informatur ab anima. Vivit ergo & apimatur solum albumen cum suo cortice.

32. *Et confirmatur*: Quia ea, quæ sunt discontinuata, ac à sese mutuo divisa, non possunt communi frui vita, nec ab eadem informari anima: Atqui albumen & vitellus non sunt sibi mutuo continua; sed discontinua & divisa; vitellus enim est ab albumine separatus, & membrana seu pellicula quadam sibi propria involutus: Contineturque in albumine non sicut pars in comparte; sed tamquam locatum in loco, tamquam in quodam suo sacco: eo modo quo sanguis in venis, lac in mammillis, & semen continetur in parastratis. Ergo vitellus nequit frui communi albuminis vita, neque ab eadem informari anima. Minorem probat experientia: Patet enim ad oculum. *Major verò est clara*: Quia ea, quæ eadem informantur anima, debent esse partes ejusdem compositi & suppositi: Atqui ea, quæ sunt à sese mutuo divisa, discontinua, ac disparata, non possunt esse partes ejusdem compositi & suppositi: Ergo ea, quæ sunt discontinua, non possunt communi frui vita, nec ab eadem informari anima. In ovo ergo non animatur vitellus, sed solum albumen cum suo cortice.

33. *Dico quintò*: Albumen & cortex non informantur eadem anima, sed animabus diversis: cortex enim informatur ab anima gallinæ matris; albumen verò ab anima ovi, seu anima fœtus. Quod non informantur eadem anima, est evidens: Quia ea, quæ non continuantur, eadem anima non informantur: atqui albumen & cortex sibi mutuo non continuantur; cortex enim est solummodo theca & capsula albuminis, & albumen continetur in illo non sicut pars in comparte; sed sicut locatum in loco: ergo eadem non informantur anima. Quod verò cortex informetur anima gallinæ matris, etiam videtur esse evidens: Quia cortex ille continuatur gallinæ, & est pars ejus illi adhærens, sicut adhæret fructus arbori suæ. Præterea cortex est quasi pericarpium pulli: sicut putamina, siliquæ, & pedunculæ nuctum sunt pericarpium seminis: ergo sicut pericarpium non vivit anima feminis, sed anima arboris, cui continuatur, & adhærescit: ita quoque cortex ovi non vivit anima ovi, sed anima gallinæ.

34. Neque enim cortex ovi in utero gallinæ existens tam durus & solidus est, uti est ab utero separatus, & in lucem emissus: Nullo modo. Sed, ut inquit Plinius tomo 1. l. 10. c. 52. *Ova, exeunt à rotundissima sui parte, dum pariantur, molli putamine se protinus durefcere, quibuscumque emergunt portionibus.* Cortex ergo ille in utero adhuc existens mollis est, ac membranofus: est enim membrana quedam utero gallinæ adhærens, & continuata: quæ tum durefcere incipit, dum foras mitti, ac lucem adspicere incipit. Cortex ergo iste vivit anima matris. Adeoque solum albumen propriè est ovum, & ab anima ovi informatum: vitellus enim est ovi alimentum,

cortex verò est ejus vestis, pericarpium & integumentum. Et hinc sequitur corticem ovi solum vivere quamdiu in utero gallinæ est & gallinæ continuatur: nam ubi à gallina separatur, ac in lucem emittitur, tunc vivere desinit. Quia, ut jam dixi, cortex ovi est pars gallinæ: atqui dum pars cujuscumque animalis à toto separatur, moritur & vivere desinit: ergo idem dicendum est de cortice ovi. Et hinc dum pullus in ovo conformatur, solum albumen & vitellum suæ conformationi impedit, corticem verò relinquit & abjicit.

35. *Obijctes*: Cortex habet se ad ovum, sicut placenta, secundina, aliaque similia involucria se habent ad fœtum humanum, equinum, bovinum, &c. Tam ille enim, quam hæc sunt novi fœtus prima vestimenta & integumenta. Atqui placenta & secundina non vivunt anima matris, sed anima fœtus; ut pulchrè ostendit Thomas Fienus in Apologia contra quodlibetam declamationem Lud. du Gardin. Ergò similiter hic noster cortex vivere debet anima ovi, non autem anima gallinæ. *Resp. distinguendo mai.* Cortex ovi est similis placenta & secundinae quoad officium; *Sic concedo.* Amborum enim officium est esse embryonis involucrium. Cortex est illis similis quoad entitatem & animationem; *Sic planè nego.* Nam, ut dixi, Cortex ovi ab ovo discontinuatur, continuatur verò gallinæ: adeoque vivere debet non anima ovi, sed anima gallinæ. At verò placenta, secundina, aliaque hujusmodi continuantur non utero materno, sed fœtui; adeoque vivere debent non anima ma-

tris, sed anima fœtus. Placenta enim & secundina continuantur vasis umbilicalibus, quæ abdomini fœtus sunt continua, ideoque in partu semper ressecanda & à fœtu separanda. Quorum nihil simile reperitur in cortice ovi. Ovum quidem habet umbilicum per quem humorem alimentitium à matre fugat & attrahat: sed is non continuatur albumini; sed utero gallinæ. Quia ut ait Plinius *cap. 52. supra citato, umbilicus ovis à cacumine inest, seu gutta eminens in putamine.* Qui coit & clauditur dum ovum à gallina separatur & foras emittitur. Hinc etenim cacumen ovi ordinariè rugosum ac inæquale est, diversisque minutis tuberibus distinctum: quia videlicet illic fuit orificium umbilici, quod fuit gallinæ continuatum; ac in sua separatione ac divulsione non potuit æqualissimè exire complanatum. Quod verò ovum per orificium umbilici gallinæ continuatur, si mihi non credas, inspicere uterum fœtæ gallinæ, & oculis tuis credere compelleris. Alia est ergò ratio de cortice involvente ovum, alia verò de placenta aut secundina involvente fœtum.

36. *Dabam Colonia ad S. Augustinum 4. Julii, calamo tumultuario, & ad alia magis seria plus intento. Tu ergo æqui, bonique consule: & si animam ovi nolis defendere, & propugnare: benevole saltem velis me, meamque Philosophiam excusare: tam fusca enim non est, sicut quidam dicunt. Dixi autem breviter & volanter: plura dixurus, calamoque liberaliori tecum collocaturus in Commentario meo super libros de anima. Vale ergo, & Deum omnipotentem pro me exora.*

E X A M E N

Fortalitorum ac Balistarum,

Quibus

ALMA Marpurgenfis Universitas hanc Apologiam oppugnat, ac expugnare tentat: indicto ad hoc suum tentamen publico Magistrorum ac Discipulorum congressu: cui præfedit Magister Henricus Laurentius Geibelius, Naturalis Philosophiæ ordinarius Professor; defendit D. Lubertus Erbenius Epsteinus Rhenanus, Medicinæ studiosus, nec non Illustrissimi ac Celsissimi Principis Georgii, Hassiæ Landgraviæ, &c. Alumnus.

C A P U T I

Examinatur horum Fortalitorum Præfatio.

I. **A**Udite Balistarum exordium. Splendidum vellus Seneca, morum censor acerrime, si in tua moderni homines vixissent institutione, in succum & sanguinem verba tua verè aurea, Veritas nunquam latere debet, verisissent. Sed quo magis à tua informatione remoti, hoc ad regendam veritatem, etiam in iis quæ sensu manifesta sunt, paratiores inveniantur. Hinc nihil tam absurdè dicitur, quin suum inveniat bastatorem. Hujus, ut è multis unum in theatrum producam, Te, ut in vulgatam illam questionem, An ovum fecundum anima sensitiva informetur, sitque verum brutum, verumque animal, quam non nemo mordicus defendere audeat, actem mentis convertas, Lector amice, rogo. Ecce hoc est Marpurgenfis fortalitii exordium & fundamentum.

2. In quo fundamento in vocis habent, ut nos moderni homines in Senecæ, utpote splendidi velleris, ac acerrimi morum censoris, vixissemus institutione: quod minùs essemus ad regendam veritatem paratiores, & eorum, quæ absurdè dicuntur, bastatores. Pro quo voto magnas illis habeo gratias. Malo siquidem vixisse & vivere in vera Catholica, ac Divina Christi Domini ac Magistrum mei mitissimi institutione, quam in rigida institutione censoris istius acerrimi. Etenim si sub illius institutione vixissem, veritatem sanè aut nunquam invenissem, aut certè inventam non tantùm non tenuissem, sed etiam iniquissimis figmentis ac splendidissimis mendaciis, idque ex splendida istius splendidi velleris institutione, conspurcassem. Splendidum de hoc splendido vellere Pater noster Augustinus l. 6. de Civit. c. 10. reddit testimonium: Sed iste, nempe Seneca, quem Philosophi quasi liberum fecerunt, tamen quia illustris Populi Romani

Senator erat, colebat quod reprehendebat, agebat quod arguebat, quod culpabat, adorabat: Quia videlicet magnum aliquid eum Philosophia docuerat, ne superstitiosus esset in mundo; sed propter Leges Civium, moreque hominum, non quidem fingentem scenicum ageret in teatro, sed imitaretur in templo: Eo dampabilius, quod illa, quæ mendaciter agebat, sic ageret, ut cum populus veraciter agere existimaret. Scenicus autem ludendo potius delectaret, quam fallendo deciperet. Ecce, qualem mihi voveant indagandæ veritatis Magistrum. Debeo tamen illis votum pro voto reddere: Voveo ergo Ego vobis Magistrum, cui sagaciter attendatis, prompteque obediatis, non Senecam, non Platonem, non Apuleium aut Plotinum, aut alium similem hominem paganum; sed Cyprianum aut Augustinum, aut alium quemvis Catholicum Episcopum, ac præsertim Episcopum Romanum: Quem non soli nos consecrati, Catholici ac Pontificii Sacerdotes, sed & ipsemet Imperator C. de summ. Trin. dicit esse caput Catholicæ Ecclesiæ: Et Novell. 131. caput omnium Ecclesiarum ac Sacerdotum: adeoque etiam Ecclesiæ Hassiæ; omniumque istius Ecclesiæ Prædicantium ac Ministrorum.

3. Præterea in hoc eodem sui fortalitii exordio dicunt Marpurgenfes opinionem suam, qua fecundum ovum anima sensitiva privatur, esse unam ex iis veritatibus, quæ sensui manifestæ sunt. Fatebor id ego equidem, eisque ad stipulabor quam libentissimè, si sese quoque ex illis Philosophis esse dixerint, de quibus l. 8. de Civit. c. 7. dicit Augustinus: Posuerunt iudicium veritatis in sensibus corporis, eorumque insidis & fallacibus regulis omnia, quæ discuntur, metienda esse censuerunt: ut Epicuræ, & quicumque alii tales, ut etiam ipsi Stoici. Qui cum vehementer amaverint solertiam disputandi, quam Dialecticam nominant, à corporeis sensibus eam ducendam putarunt, &c. Ego verò unus ex illis sum, qui discer-

ferunt ea, quæ mente conspiciuntur, ab his, quæ sensibus attinguntur: nec sensibus adimenter quod possunt, nec eis dantes ultra quam possunt. Etenim, ingenuè fateor, sensitivum ovorum animæ ego nunquam vidi: nunquam audivi, nunquam gustavi, nunquam olfeci, nunquam palpavi: uno verbo, nunquam sensu attingi. Et quid miri? Est enim insensibilis substantia, non verò sensibile accidens. Quis ergo credit hujus animæ privationem esse unquam à Marpurgensibus Doctoribus visam? Certè is credat, qui privationes inter visivæ potentie objecta ponet. Tu ergo Doctissime D. Luberte, si hanc privationem videris, profectò potentiam visivam à meam specificè diversam habueris. Dum ergò opinionem tuam esse veritatem sensu notam putabas, non benè considerabas: dum id dicebas, lingua mentem præcurrerat. Non possum loqui modestius aut humanius.

4. Tertio dicunt animam Ovi à me mordicus defendi: imò dicunt me esse illum, qui animam illam mordicus defendere audeat. Quod illam defendere audeam, verum est: Fateor, neque id negabo unquam; Imò, sicut illam defendere sui ausus, ita audeo defensionem istam modò continuare, & vestra fortalitia huic defensionis inimica aggredi, attentare, & oppugnare. An illa sim subversurus & expugnaturus, id judicabunt alii. Quod animam hanc mordicus defendere audeam, falsum est: Multum erratis; & non tantum erratis, sed & mihi calumniam irrogatis. Etenim ego nihil mordicus defendo, nisi orthodoxam sanctæ, Catholicæ, & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ fidem: Pro hac mordicus sto; potius hujus corporis vitam, quam illam perdere malo. Et quid miri? Nam in illa, ex illa, & per illam credo & spero me habere vitam æternam. Alia quævis quidem defendo, sed nequaquam mordicus: Uti in præfati patet ex ea, quam ad Lectorem Apologiæ meæ præposui, præfatiuncula. Hæc enim non continet verba hominis obstinati, pertinacis, aut mordicus defendentis; sed de sua, quam probabiliter suadere nititur, opinione hæsitantis, formidantis, & edoceri desiderantis.

C A P U T I I.

Examen primi notabilis.

1. **A**Dificium fortalicii sui inchoant Marpurgenses hoc modo: Duo hic in ingressu nota. Primo, subiectum: quod est ovum fecundum sive perfectum. Excluduntur hic Ova venti, sive imperfecta: quando gallina sine gallo, aut exinanit alterius gallinæ concubitu, aut osculo vel oscula galli, vel stante zephyro, ovat; & carent principio generationis. Arist. in 3. de generat. animal. Libavius in disp. de Ovi, gallinarumque & pulli sex eo generat. Thesi. 3. Secundo, prædicatum: Quod est anima sensitiva informari, verumque brutum & animal esse: Hoc est, audire, videre, tangere, gustare, odorari, de loco in locum moveri. Notabile hoc continet quædam examinatu digna, & meæ menti, meæque Philosophiæ omnino diftentanea. Aggrediamur ergò illa, memores

semper modestiæ & humilitatis, non solum Catholicæ & Romanæ, sed etiam Religiosæ, ac præsertim Augustinianæ.

2. Primò ergò in hoc suo notabili dicunt, quod Ova ventosa careant principio generationis. Quod, inquam, careant principio generationis effectivo, quo Ovum ventosum generaret pulchrum, gallinam, Bombycem, aut quid aliud simile. Et hoc dictum sine dubio verum est. Ratio est clara: Quia Ovum ventosum nihil est omnino aliud, quam nudum gallinæ semen cum semine galli necdum actuatum, permixtum aut fermentatum: Ita enim novit Medicaster vel unius diei. Atqui semina unius sexus seorsim sumpta, antequam sint inter sese mutuò actuata, permixta, & fermentata, carent effectivo principio generationis; sunt adhuc sterilia & infecunda: Ergò etiam ovum ventosum est omnino sterile ac infecundum, & effectivo generationis principio caret. Probatur minor: Quia principium effectivum generationis est anima: atqui semina unius sexus seorsim sumpta, antequam actuentur, fermententur, ac misceantur, non vivunt, neque informantur ab anima: ergò carent principio generationis effectivo. Minor apud Medicos & Physicos est controversa; multi eam negant, putantes semina intra testes adhuc contenta verè vivere, verèque esse animata: Et ita nuper docuit Daniel Sennertus in sua Physica, Hypomn. 4. c. 6. Verum alienèa veritate: Semina enim ante sui actuacionem; fermentationem ac permixtionem non plus vivunt, quam lac, spiritus, sanguis, aliique id genus humores. Quod nolo hic exactè probare & examinare: Neque enim id modò agimus: Agemus id exactè in lib. de Anima. Modò verò agimus de feminibus actuatis & fermentatis.

3. Secundo dicunt Marpurgenses, quod esse verum brutum, verumque animal sit idem; quod audire, videre, tangere, gustare, odorari, de loco in locum moveri. Id est: Esse brutum & animal nihil est aliud, quam esse videns, tangens, audiens, &c. Verum ego hic mentem vestram non bene intelligo. Nam illa vocabula, Videns, audiens, tangens, &c. sumi possunt duobus modis, iisque valdè diversis & disparatis: videlicet in significatione participii, & in significatione nominis participialis: de quarum duarum significationum differentia egi in meis Prodidagmatis disp. 9. dub. 3. Et disp. 20. dub. 3. Ut ergò hæc intelligas, illa consulere debes. Dum vocabula ista in vigore ac significatione participii sumuntur, significant de formali actuali visionem, auditionem, tactionem, &c. Faciuntque hunc sensum: Esse verum brutum, verumque animal esse actu videns, actu audiens, actu tangens, &c. Dum verò sumuntur in vigore & significatione nominis participialis, de formali significant principium seu potentiam videndi, tangendi, audiendi, &c. Faciuntque hunc sensum: Esse verum brutum, verumque animal esse potens & aptum videre, audire, tangere, &c. Sive potius hunc: Esse animal esse visuum, auditivum, tactivum, &c. Quid ergò dicitis Marpurgenses? Quo sensu loquimini? In qua significatione voces istas usurpatis?

In si-

In significatione veri participii? Non credo sane vos esse tam ineptos. Cur id non credam, non dico: Absit enim à me, ut adeò finitrum formem de vestra eruditione iudicium. Firmissime ergò præsumo vos uti vocibus istis tamquam nominibus participialibus; nequaquam tamquam participiis.

4. Atamen & hoc dicendo falsum dicitis. Falsum, inquam, est, quod esse verum brutum, verumque animal sit idem, quod esse visivum, factivum, auditivum, &c. Et probo hoc: Quia potest dari verum brutum, verumque animal, quod neque sit visivum, necque auditivum, neque tactivum: uno verbo, quod non sit sensitivum. Hoc trivialis Philosophi, credo, apparebit mirum & paradoxum. Ergò esse verum animal nequaquam est idem, quod esse visivum, auditivum, tactivum, &c. Consequentia est clara & manifesta. Probatur ergò antecedens: Quia omne compositum ex nuda materia prima & anima sensitiva est verum animal: Etenim quis hoc neget? Nam juxta omnes Philosophos, quos hac in parte adjuvat sanctus Augustinus l. 7. de Civit. c. 29. Et l. 8. c. 6. Et alibi sæpe, non sunt nisi tres animæ: videlicet vegetativa, sensitiva, & intellectiva. Prima cum materia à se informata facit plantam, altera facit brutum & animal, tertia facit hominem. Ergò, licet non omne animal sit compositum ex nuda materia & anima sensitiva, tamen vice versa omne compositum ex nuda materia & sensitiva anima est verum animal. Atqui compositum ex nuda materia & sensitiva anima neque est visivum, neque auditivum, neque tactivum, neque ullò sensu sensitivum: Ergò dari potest verum brutum, verumque animal, quod neque sit visivum, neque auditivum, neque ullatenus sensitivum. Probatur minor: Quia de majori non habeo, quod dicam amplius: credo enim illam esse certam, & extra omne omnis rationabilis controversiæ periculum positam. Probo ergò minorem: Quia esse visivum, esse auditivum, esse sensitivum, nihil est omnino aliud, quam esse potens in semetipso elicere ac producere visiones, auditiones, &c. Atqui compositum ex nuda materia & sensitiva anima non est capax in semetipso elicere visiones, auditiones, aut ullam aliam sensationem: ergò compositum ex nuda materia ac sensitiva anima neque est visivum, neque auditivum, neque ullò alio sensu sensitivum. Non scio ego Philosophum, qui hæcenus dubitaverit de majori: Quare non credo fore, ut dubitent Marpurgenses. Probatur ergò minor: Quia ut aliquod compositum sit visionis, auditionis, aut cujuscumque alterius sensationis in semetipso elicivum, debet istarum operationum esse simul effectivum ac receptivum: Nam aliquam operationem in semetipso elicere est eam in semetipso efficere, ac etiam à semetipso effectam recipere. Atqui compositum ex nuda materia & sensitiva anima non est visionis, auditionis, aut cujuscumque alterius sensationis simul effectivum ac receptivum: Ergò neque est istarum operationum in semetipso elicivum: adeoque neque est visivum, neque audi-

tivum, neque alio modo sensitivum. Major est clara: Caveat ergò Marpurgenses eam negare. Probatur itaque minor: Quia compositum aliquod, ut sit visionis aut alterius sensationis effectivum, debet in se habere formam istarum operationum effectivam; ut sit earum receptivum, habere debet organa istis operationibus subiectandis ac sustentandis apta ac proportionata: Hæc enim quis neget? Utrumque quippe hoc eleganter & breviter tradit Divinus Philosophus Pater noster Augustinus Epist. 3. his verbis: Sunt certè quinque partiti corporis sensus, qui nec sine anima, nec sine corpore esse possunt. Quia neque sentire est nisi viventis, quod ab anima est corpori: neque sine corpore instrumentis, & quasi vasis atque organis videmus, audimus, ceterisque tribus utimur sensibus. Ecce quam clarè ad sentiendum requirit Augustinus & animam sensationis effectivam, ac etiam organum sensationis susceptivum. Ideo enim dicit organum esse quasi sensationis vas. Ex quo patet, quam incongruè, & quam à mente Sancti Augustini, quem tamen pro sua opinione citat, alienè dicat Rodericus Arriaga Disp. 3. de Anima, sect. 2. subiect. 3. num. 83. sensationes brutorum recipi in sola anima; in organo verò, & ordinario sensationum vase ne quidem partialiter & inadæquate. Atqui compositum ex sensitiva anima & nuda materia quidem in se habet formam istarum operationum effectivam; forma quippe ista est sensitiva anima, quam compositum istuc in se habet: Non tamen habet organa istis operationibus sustentandis ac hospitandis apta. Organa quippe & vasa ista sunt oculi, aures, nares, aliæque similes partes organicæ, quibus compositum ex nuda materia caret: Si enim talia organa haberet, iam non foret compositum ex materia nuda, sed ex materia bene vestita, beneque organata. Ergò compositum ex sensitiva anima & nuda materia, licet sit sensationum effectivum, non est tamen earum receptivum: adeoque nequaquam est sensitivum.

5. Videtis ergò Marpurgenses, quam malè posueritis hæc verba: Nota secundo prædicatum: quod est anima sensitiva informari, verumque brutum, verumque animal esse: hoc est, audire, videre, tangere, odorari, gustare, de loco in locum movere. Non enim esse animal est idem, quod esse videns, audiens, gustans, &c. Adeoque querere, an ovum fecundum sit verum brutum, verumque animal, non est querere, an ovum fecundum videat, audiat, tangat, &c. Sed esse animal est anima sensitiva vivere, & ex anima sensitiva esse compositum: adeoque querere, an ovum fecundum sit animal, est querere, an sit anima sensitiva animatum, & vivum. Quæro ergò, an sit vivum, an sit animatum, an sit animal, an sit brutum? Non tamen quæro, an videat, an audiat, an tangat, &c.? Non, inquam, quæro, an sit visivum, tactivum, auditivum, &c.? Etenim hoc est certum, & extra omnem rationabilem controversiam positum, illud verò esse incertum, ac rationali controversiæ subiectum.

6. Verum contra hæc obicitis: Esse animal esse

esse vivens sensitivum: Hæc quippe est ordinaria animalis definitio. Atqui esse sensitivum est esse vel visivum, vel auditivum, vel tactivum, vel gustativum, vel olfactivum: uti notum est eucumque polito Physico. Ergo esse animal, licet non sit esse & visivum, & auditivum, & gustativum, &c. copulativè; est tamen esse vel visivum, vel auditivum, vel gustativum, &c. disjunctim aut disjunctivè: adeoque querere, an ovum secundum sit verum brutum, verumque animal, est querere, an ovum secundum sit vel visivum, vel auditivum, vel tactivum, &c.? At verò hæc qualis quæstio est? *Respondeo negando majorem*: Est quidem illa definitio animalis in modernis scholis ordinaria; sed quis scit, an sit legitima? Certè ego dico esse illegitimam ac è scholis eliminandam, ac substituendam illi esse hæc: *Animal est compositum ex materia prima & anima sensitiva*. Sive, si definitione Physica non contentus Metaphysicam desideres, hæc: *Animal est vivens petens esse sensitivum*. Prævideo hic quidem mihi oborturas contradictiones ac fulminationes; verum labori parce: nam, ut vestris verbis utar, *Vana est sine viribus ira*.

7. Quod ergo definitio ista sit illegitima, sic probò: Quia definitio ista non est cum suo definito convertibilis: ergo non est legitima. *Probat̃ur antecedens*: Quia definitio est vivens sensitivum; definitum verò est animal: Atqui datur, vel certè dari possunt multa animalia, quæ tamen non sint vivencia sensitiva: Ergo ista definitio non est cum suo definito convertibilis. *Probat̃ur minor*: Quia omne compositum ex nuda materia & sensitiva anima est verum animal; uti dixi statim supra. Est enim verum vivens, verumque corpus animatum: Et non est planta; hæc enim non potest habere sensitivam animam: Ergo est verum animal. Neque dicas talia composita nullibi dari: Etenim ego illud modò non quero; dentur, non dentur, parùm refert, interim dari per Deum possunt: Quod abundè est ad meum propositum. Itaque omne compositum ex nuda materia & sensitiva anima est verum animal: Atqui tale compositum non est sensitivum: non enim habet organa recipiendis & sustentandis sensationibus apta, & proportionata; uti dixi statim supra. Ergo dari possunt animalia, quæ non sint vivencia sensitiva. Quomodò ergo definitur animal esse vivens sensitivum? Certè parum convertibiliter, parum legitimè. Definitio ergo hoc modo: Animal est vivens petens esse sensitivum. Et spero sanè, quòd non malè.

8. *Verùm urgebis me*. Implicat informari vel componi ex anima sensitiva, & non esse sensitivum: Atqui, ut iam dictum est, omne animal est vivens quoddam ex anima sensitiva compositum, & ab anima sensitiva informatum: Ergo omne animal est vivens sensitivum: adeoque vel visivum, vel auditivum, vel tactivum, &c. *Major probatur*: Quia implicat habere causam formalem, & non habere effectum formalem. V. g. implicat habere albedinem aut nigredinem, & non esse album aut nigrum: Implicat habere animam aut vitam, & non esse animatum aut vivum, &c. Atqui effectus forma-

lis animæ seu vitæ sensitivæ est vivens sensitivum: Quis enim foret alius? Ergo implicat habere vitam & animam sensitivam, & non esse sensitivum: Atqui omne animal habet animam sensitivam: Quomodo ergo non est sensitivum? *Respondeo negando majorem*: Etenim potest quis habere animam visivam, & tamen non esse visivus: uti patet in animalibus cæcis. Potest quis habere animam auditivam, & tamen non esse auditivus: Uti patet in animalibus surdis. Potest quis habere animam volativam, & tamen non esse volativus: uti patet in impluvibus pulvis. Et sic de aliis pluribus. Ergo similiter potest quis habere animam sensitivam, & ab ea informari, & tamen non esse sensitivus. Consequenti enim tenet a pari. Neque enim assentior paradoxo per Fortunium Licetum asserto, l. 2. de spont. Vivent. ortu. c. 36. vel 37. Ubi dicit animam non informare amplius oculum cæcum, aut aurem surdam, &c. Informat omnino animalia organa malè affecta, & functioni suæ exercendæ aut recipiendæ per malam affectionem disproportionata: Adeoque omnino poterit aliquid esse ab anima visiva informatum, & tamen non esse visivum.

9. *Ad majoris probationem nego minorem*: Etenim sola vita seu anima sensitiva nequaquam est forma faciens subiectum seu compositum suum esse sensitivum: uti neque sola anima visiva, neque sola anima auditiva, neque sola anima tactiva, est forma faciens subiectum aut compositum suum esse visivum, aut auditivum, aut tactivum. Est quidem anima istorum formalium effectuum causa formalis inadæquata seu partialis; eaque partialis principalis: nequaquam tamen est eorum causa formalis adæquata seu totalis. *Et ratio est clara*: Quia, ut argumentum bene assumit, habita adæquata causa formalis implicat non habere effectum formalem: atqui potest aliquid subiectum, aliquidque compositum habere animam visivam, auditivam, sensitivam, &c. & tamen non esse visivum, auditivum, aut sensitivum: Ergo sola anima sensitiva, sola anima visiva, aut sola anima auditiva non est totalis & adæquata formalis causa faciens in genere formalis causæ subiectum aut compositum suum esse sensitivum, visivum, aut auditivum. Anima quidem istiusmodi formalis effectus est causa partialis & inadæquata; nequaquam tamen est formalis causa totalis & adæquata.

10. Adæquata ergo formalis causa faciens subiectum vel compositum suum esse sensitivum, est anima simul cum formis partialibus organicis (sive interim hæc sint substantiales, sive accidentales; id parùm curo, quia nihil omnino refert ad præsens hoc meum propositum) ad sensationes recipiendas ac sustentandas necessariis. Similiter adæquata formalis causa faciens subiectum suum esse visivum, tactivum, vel auditivum non est sola anima, sed anima simul cum formis organicis ad visionem, tactionem, aut audicionem recipiendam ac hospitandam aptis ac proportionatis. Et hinc compositum ex nuda materia & sensitiva anima, licet habeat animam sensitivam sensationum effectivam, quia tamen non habet

habet formas organicas sensationibus recipiendis ac hospitandis necessarias, non est sensitivum. Neque hinc sequitur, quod habeat causam formalem sine effectu formali: Habet enim solummodo causam formalem inadæquatam seu partialem, sive habet solam partem causæ formalis; non habet verò causam formalem totalem, sive non habet totam causam formalem: At verò, ut effectus formalis habeatur, haberi debet tota illius causa formalis; uti spero vos non fore inficiaturos. *Ratio horum omnium est*: Quia, uti dixi statim supra, esse sensitivum est esse sensationis simul effectivum, simulque receptivum: adeoque adæquata formalis causa faciens subiectum vel compositum suum esse sensitivum, est forma faciens illud esse effectivum, simulque receptivum sensationis. Atqui hujusmodi forma non est sola anima; sed anima simul cum formis organicis ad recipiendas sensationes proportionatis: subiectum quippe seu compositum sensitivæ animæ per sensitivam animam fit sensationi effectivum; at verò per formas organicas fit ejus receptivum. Ergo adæquata formalis causa faciens subiectum aut compositum suum esse sensitivum, non est sola anima, sed est anima simul cum formis organicis ad sensationes recipiendas proportionatis.

11. Et hinc patet ratio, cur implicet habere albedinem aut nigredinem, & non esse album aut nigrum; cum non implicet habere sensitivam aut visivam animam, & non esse sensitivum aut visivum. *Ratio*, inquam, *hujus est*: Quia albedo & nigredo sunt adæquata formalis causa albi & nigri; at verò anima visiva & sensitiva sunt solummodo causa formalis inadæquata & sensitivi: Atqui, licet non possit haberi causa formalis adæquata sine effectu formali, potest tamen sine illo haberi causa formalis inadæquata: Ergo horum eventuum disparatorum etiã disparata est ratio. De quo alibi latius.

C A P U T III.

Enamen sequentis notabilis.

1. **I**N Marpurgensium dissertatione hæc sunt verba sequentiã: *Advertendum, generationem esse duplicem: Univocam & equivocam. Univoca est, quando generans & genitum ejusdem speciei sunt: sic homo generat hominem, canis carnem, equum equus. Equivoca, quando generans & genitum sunt diversæ speciei: sic sol ex putredine generat ranas, mures, vermes, &c. Hanc non nemo vocat heteroclytam, illam analogam. Verum, Ornatissimi Viri, vos divinatis. Etenim an generationem univocam vocarim unquam analogam, & cum æquivoca confunderim heteroclytam, quamvis non putem, firmiter non scio: Vos ergo id unde scitis, nisi divinando? Certè in Apologia id dixi nusquam; aut ergo Apologiam oscitanter legistis, aut malè intellexistis.*

2. Verum est, in capite Apologiz distincti actiones analogas & actiones heteroclytas; attamen neque has cum æquivocis, neque illas confudi cum univocis: Qui enim sic exorbitasset?

Qui sic non confundenda confudisset? In primis ergo confundi non possunt actio univoca & actio analogã: Neque enim sunt convertibilia aut confundibilia, sed sunt excessa & excedentia. *Ratio est*: Quia actio univoca potest esse, & non esse actio analogã; item actio analogã potest esse, & non esse actio univoca: Ergo hæc duæ actiones possunt de sese mutuo particulariter affirmari, particulariterque negari: Ergo non sunt confundibilia, neque convertibilia; sed sunt excessa & excedentia. *Probat̃ur antecedens*: Quia actio univoca est actio versans inter extrema formalia ejusdem speciei, uti statim exponam; at verò actio analogã est actio, quæ fit per ordinariam ordinariæ causalitatis viam. Id est, Est actio facta juxta ordinariam & communem talis actionis viam. Tales v. g. actiones sunt calefactio facta ab igne, illuminatio facta à sole, aut alio id genus luminari, motus localis factus a magnete attrahente, aut homine proiciente, &c. Fiunt quippe omnes hujusmodi actiones per ordinariam ordinariæ causalitatis viam: sunt, inquam, eo modo, quo illas de ordinaria naturæ lege, consuetoque rerum cursu auctor ac provisor naturæ Deus fieri voluit ac providit. Atqui actio versans inter formalia ejusdem speciei extrema aliquando fit, aliquando non fit per ordinariam ordinariæ causalitatis viam; item actio facta per ordinariam ordinariæ causalitatis viam quandoque versatur, quandoque non versatur inter formalia ejusdem speciei extrema: Ergo similiter actio univoca quandoque est, quandoque non est analogã; & actio analogã quandoque est, quandoque non est actio univoca.

3. De majori taceo hic totus: De posteriori enim ejus parte loquor in capite Apologiz; de parte verò ejus priori loquar statim postea. Probat̃ur ergo minor quoad sui primam partem, videlicet quod actio versans inter formalia ejusdem speciei extrema quandoque fiat, quandoque non fiat juxta ordinariam ordinariæ causalitatis viam: adeoque quod actio univoca quandoque sit actio analogã. *Hoc*, inquam, *probat̃ur*. Quia productio educiva caloris facta à calore, educio frigoris facta à frigore, educio animæ equinæ facta ab anima equina, & aliæ id genus educationes; item creatio caloris aut frigoris facta à calore aut frigore ad id supernaturaliter adiuvo, elevato, ac fortificato; creatio angeli facta ab angelo, creatio animæ rationalis facta ab alia anima rationali ad id divinitus elevata, & id genus aliæ supernaturales & extraordinariæ creationes, sunt actiones versantes inter formalia ejusdem speciei extrema; ut notum est intelligenti terminos. Atqui quædam ex hisce actionibus sunt, quædam verò non sunt ordinariæ ordinariæ causalitatis viã: uti quoque patet attendenti. Ergo actio versans inter formalia ejusdem speciei extrema, quandoque fit, quandoque non fit juxta ordinariam ordinariæ causalitatis viam.

4. Probat̃ur etiã altera minoris pars. Quod videlicet actio facta juxta ordinariam ordinariæ causalitatis viam, quandoque fit, quandoque non fit actio versans inter formalia ejusdem speciei

ciei extrema; adeoque quod actio analogica quandoque fit, quandoque non fit actio univoca. Hoc, inquam, etiam probatur: Quiaeductio caloris facta à calore, ab igne, à sole; itemeductio frigoris facta à frigore,eductio luminis facta à luce; itemeductio unionis inter animam & corpus facta ab anima, motio localis facta à magnetem, à gravitatione aut levitatione, ab impulsu projectantis, &c. Et aliæ id genus actiones quam plurimæ sunt actiones factæ per ordinariam ordinariæ causalitatis viam: uti nemo negabit. Atqui quædam versantur, quædam verò non versantur inter formalia ejusdem speciei extrema: uti quoque patet facile exanimanti. Ergo actio facta juxta ordinariam ordinariæ causalitatis viam quandoque versatur, quandoque non versatur inter formalia ejusdem speciei extrema. Adeoque actio univoca à nemine est confundenda aut convertenda cum actione analogica.

5. At nunquid ego confudi? Ita asseverant Marpurgenses. Verùm ego me excuso; non feci enim. Et patet innocentia mea ex istis analogis actionibus, quas attuli in capite Apologiæ pro exemplis. Hæc sunt Apologiæ verba: *V. g. generatio hominis, equi, felis, muris, per seminum commixtionem; item generatio ranæ, gallinæ, bombycis, per excubationem, sunt generationes regulares & ordinariæ: Fiunt enim ordinaria propagatio & generatio via.* Hæc, inquam, omnes actiones sunt actiones ordinariæ, regulares, seu analogæ: Atqui omnes hæ actiones non sunt actiones univocæ: Quinimò nulla harum actionum est univoca; sed omnes omninò sunt actiones æquivocæ. Sunt, inquam, omnes hæ actiones æquivocæ, non tantum (ut meis utar terminis) æquivocatione generali respectu causæ primæ; sed etiam æquivocatione particulari respectu causæ suæ particularis secundæ. Ergo actionem univocam ego in Apologia nusquam confudi cum actione analogica. *Probatur minor:* Quia actio univoca est illa, quæ versatur inter formalia ejusdem speciei extrema; actio verò æquivoca est illa, quæ versatur inter formalia diversæ speciei extrema; ut dicam statim infra pluribus. Atqui omnes istæ præfatæ actiones versantur inter formalia diversæ speciei extrema: Ergo omnes istæ præfatæ actiones sunt actiones æquivocæ. *Probatur minor:* Quia v. g. extrema formalia generationis humanæ (accipiamus ex omnibus istis actionibus unam; omnium quippe est eadem ac omninò pariformis ratio) sunt anima hominis generantis & unio hominis generati: Atqui hæc anima & hæc unio sunt extrema diversæ speciei; uti est manifestum: Ergo generatio hominis, omnesque istæ aliæ præfatæ actiones versantur inter formalia diversæ speciei extrema. *Probatur major:* Quia extrema aliquid actionis formalia sunt principium formale & terminus formalis productus: Quæ enim forent alia? Atqui principium formale humanæ generationis est anima generantis; terminus verò formalis per humanam generationem productus est unio intercedens inter partes hominis generati: uti hic, nolens probare, suppono. Ergo unio hominis generati & anima hominis generantis sunt formalia humanæ generationis extrema. Vide ergo, quam re-

ctè ego confuderim actionem analogicam cum actione univoca, qui inter analogæ actionis exempla ne unam adduxi actionem univocam.

6. Similiter confundi non possunt actio æquivoca & actio heteroclyta: sunt enim etiam excessiva & excedentia, nequaquam verò confundibilia aut convertibilia. *Ratio est:* Quia inter actiones æquivocas aliquæ sunt, aliquæ non sunt actiones heteroclytæ; item inter actiones heteroclytas quædam sunt, quædam non sunt actiones æquivocæ: Ergo actio æquivoca & actio heteroclyta de sese mutuò particulariter affirmantur, particulariterque negantur: Ergo non sunt confundibilia aut convertibilia, sed sunt excessiva & excedentia. *Probatur antecedens:* Quia actio æquivoca est actio versans inter formalia diversæ speciei extrema; ut dicam statim: at verò actio heteroclyta est actio, quæ non fit juxta ordinariam ordinariæ causalitatis viam. Id est, Est actio, quæ non fit eo modo, quo tales actiones fieri de cursu & more naturæ ordinario præscripsit & ordinavit auctor ac provisor naturæ omnipotens Deus. Tales v. g. actiones sunt generatio Christi Domini nostri de spiritu sancto concepti & ex M A R I A Virgine nati, productio Adæ ex limo terræ, formatio Evæ ex costa Adami, & aliæ id genus actiones supernaturales & miraculosæ. Item multæ actiones naturales sunt hujusmodi: E. g. generatio crabronum ex asino, vel parum ex equo, apum ex vitulo, &c. Item talis est generatio avium aut piscium ex arboris cujusdam foliis in terram aut fluvium juvenæ delapsis: Etenim folia, quæ in terram cadunt, fiunt animalia volucra; ea verò, quæ in juvenæ flumen decidunt, fiunt pisces & animalia natantia. Item talis est generatio gurgulionum ex tritico, vermiculorum ex nucibus, ex folliculis lentisci, ex medulla cardui folionii, in vesiculis ulmi, &c. Talis item est generatio avis ignotæ, anati nostro non multum ab similibus, quæ in Britannico Oceano ex partibus naufragiorum reliquiis oritur, eisque adhæret, & quasi ex eis alitur & pascitur, donec excussa torpedine procedat ad natatum & venatum marinorum piscium. Item talis est generatio avicularum ex ostreis & conchilibus: allata quippe dicitur Francisco Primo Gallorum Regi concha quædam inclusam habens aviculam, quam in concha & ex concha natam esse putaverunt multi nobiles Philosophi. Omnes, inquam, hæc, aliæque id genus sive naturales sive supernaturales actiones sunt actiones irregulares & heteroclytæ: Quia non fiunt per ordinariam ordinariæ causalitatis & propagationis viam; non enim fiunt per viam semitam, quæ est ordinaria viventium generationis semita.

7. Itaque actio æquivoca est actio versans inter formalia diversæ speciei extrema; actio verò heteroclyta est actio, quæ non fit ordinaria ordinariæ causalitatis via: Atqui actio versans inter formalia diversæ speciei extrema aliquando fit, aliquando non fit ordinaria causalitatis via; item actio, quæ fit extraordinaria causalitatis via, aliquando versatur, aliquando non versatur inter formalia diversæ speciei extrema: Ergo actio æquivoca quandoque est, quandoque non

non est actio heteroclyta; & actio heteroclyta quandoque est, quandoque non est actio æquivoca. *Probatur prima minoris pars:* Quia generatio Domini nostri ex spiritu sancto ex purissimo purissima Virginis sanguine, generatio Adæ ex limo terræ, generatio Evæ ex costa Adami, &c. Item creatio animæ ab anima, creatio caloris à calore, creatio frigoris à frigore, sunt actiones heteroclytæ: uti patet: Et hujusmodi actiones, licet omnes de facto nunquam factæ sint, tamen per Deum fieri possunt. Atqui inter hæc actiones omnes, quædam sunt, quædam non sunt æquivocæ: uti etiam clarum est attendenti. Ergo actio heteroclyta quandoque est, quandoque non est actio æquivoca. *Probatur etiam altera minoris pars:* Quia generatio hominis ab homine; & generatio hominis facta à solo Deo sunt actiones æquivocæ: uti patet ex hæcenus dictis, patebitque magis ex statim dicendis. Atqui prior est analogica & regularis, altera verò est heteroclyta & irregularis: uti etiam ex dictis patet. Ergo actio æquivoca quandoque est, quandoque non est actio heteroclyta: adeoque hæc duæ actiones nequeunt inter se confundi. Et ego sanè nunquam confudi.

8. Præterea Marpurgenses non bene definiunt actionem univocam & æquivocam, neque assignant bona harum actionum exempla. Actionem enim univocam definiunt hoc modo: *Est actio, in qua generans & genitum ejusdem speciei sunt.* Æquivocam verò actionem definiunt hoc modo: *Est actio, in qua generans & genitum sunt diversæ speciei.* Hæc definitiones sunt quidem in modernis scholis communes; non credo tamen esse bonas. Itas ergo actiones ego definire soleo hoc modo: *Actio univoca & æquivoca sunt actio versans inter formalia ejusdem vel diversæ speciei extrema. Hæc me movet ratio:* Quia univocatio & æquivocatio actionis desumuntur debent non ex extremis actionum totalibus & quasi materialibus; sed ex extremis formalibus & actionum specificativis: Ergo actio univoca & æquivoca non est illa, quæ versatur inter totalia ejusdem vel diversæ speciei extrema; sed est illa, quæ versatur inter formalia ejusdem vel diversæ speciei extrema: Atqui genitum & generans sunt extrema generationis totalia: ut novit omnis, qui terminos capit. Ergo actio univoca & æquivoca non rectè dicitur esse illa, in qua genitum & generans sunt ejusdem vel diversæ speciei. In hoc argumento omnia sunt clara præter antecedens. *Hoc ergo probatur:* Quia philosophari nos oportet de univocatione & æquivocatione actionis, uti philosophantur de univocatione & æquivocatione significationis: Adeoque ex eadem radice, eodemque principio haurire oportet utramque hanc univocationem & æquivocationem. Atqui univocatio & æquivocatio significationis desumuntur ex significatis formalibus: Etenim significatio univoca & æquivoca sunt illa, quæ significant plura similia, vel dissimilia in suo significato formali; uti dixi in Prodidagm. *disp. 10. dub. 1.* *Christ. Lupi Opera Tom. XII.*

2. & 3. Ergo etiam univocatio & æquivocatio actionis desumi debet ex terminis formalibus: Adeoque istæ actiones definiuntur debent hoc modo: Sunt actio versans inter formalia ejusdem vel diversæ speciei extrema.

9. Actio ergo univoca & æquivoca sunt actio, in qua principium formale & terminus formalis sunt ejusdem, vel diversæ infimæ speciei: in qua, inquam, principium formale est, vel non est ejusdem infimæ speciei cum termino formali producto, & non solum cum termino formali communicato. Etenim parum refert ad actionis univocationem & æquivocationem, an terminus formalis communicatus sit vel non sit ejusdem speciei cum principio formali: Solummodò enim requiritur & sufficit specifica identitas vel diversitas termini formalis producti. Ad actionis quippe univocationem requiritur & sufficit specifica hujus termini cum formali principio identitas; at verò ad actionis æquivocationem requiritur & sufficit specifica hujus termini à formali principio diversitas. *Ratio hujus est:* Quia ad æquivocationem & univocationem actionis requiritur & sufficit specifica diversitas & identitas eorum extremorum, quæ sunt verè & genuinè actionis extrema: Etenim quorumdam aliorum extremorum identitas aut diversitas requireretur & sufficeret? Atqui terminus formalis communicatus non est verum & genuinum actionis extremum: Ergo hujus termini identificatio vel distinctio est ad actionis univocationem ac æquivocationem omnino impertinens, & requiritur ac sufficit sola identificatio ac distinctio solius termini formalis producti. Majorem non probo: Quia non credo fore, ut quispiam de illa dubitet. *Probatur ergo minor:* Quia verè actionis terminus est is, qui verè ab actione attingitur, & ad quem actio verè terminatur: uti notum est ex terminis. Atqui terminus formalis communicatus ab actione communicante non verè attingitur, neque actio communicans ad illum verè terminatur: Ergo is non est verus ac genuinus actionis communicantis terminus. *Probatur minor:* Quia ab actione attingi est ab actione agi & produci; adeoque ab actione verè attingi est ab actione verè agi, vereque produci: Atqui terminus formalis communicatus ab actione verè non producit: uti notum est capienti terminos. Ergo neque verè ab actione attingitur, adeoque non est verus actionis terminus, neque verum actionis extremum. Verum de omni hac materia alibi ex professo latius.

10. Similiter non assignant congrua actionis univocæ & æquivocæ exempla. Nam omnes actiones, quas assignant, sunt æquivocæ, nullaque omnino earum est univoca. Pro actionibus namque univocis assignant has: Generatio hominis ab homine, generatio canis à cane, generatio equi ab equo. Quarum nulla est univoca, sed omnino omnes sunt æquivocæ. *Ratio est:* Quia, ut modò dixi, actio æquivoca est illa, cujus formalia extrema sunt diversæ speciei: Atqui

formalia humanæ generationis, omniumque aliarum tam substantialium quam accidentalium generationum extrema sunt diversæ speciei: ergo omnes tales generationes sunt actiones æquivoce. *Probatur minor*: Quia humanæ & cujuscumque alterius generationis extrema formalia sunt forma generantis, & unio generati: Generati enim forma, licet sit terminus subiecto à generatione communicatus, non est tamen terminus à generatione productus: uti hic suppono ex communi Philosophia. Atqui forma generantis, & unio generati sunt extrema diversæ speciei: ut notum est. Ergo formalia humanæ generationis extrema sunt diversæ speciei: Adeoque generatio humana est actio æquivoca. Pro exemplo itaque actionis univocæ assignare debueratis productionem caloris à calore, animæ equinæ ab anima equina; luminis à luce, &c.

CAPUT IV.

Examinatur ingressus ad solutionem questionis.

I. Verba sequentia, quibus Marpurgenfes questionem solvere incipiunt, sunt hæc: *His præmissis, ipsa questio nobis est expedienda. Dicimus ergo, Ovum in quantum fecundum nulla anima informati, neque brutum, neque animal esse. Cujus sententiæ non solum gravissimos Auctores, sed & ponderosissimas rationes producere possemus, ni nos contrariæ sententiæ arguerent, imò ipsius rei luce meridiana clarior veritas, revocarent.* Hoc est initium probationis. Verum, *Promissi dives quilibet esse potest.* Quod animæ fecundi Ovi gravissimos possetis opponere Auctores, confiteor, quia verum est: At tamen gravissimi Auctores non semper & ubique habent gravissimas rationes. Quod ponderosissimas rationes opponere possetis, non credo: Amo ego Platones, non Thrazones. Parum est dicere, si ad dicere non sequatur facere.

2. Videamus verba sequentia: *Est ergo positio contradicentium. Ovum fecundum verè informatur ab aliqua anima. In hac obtinenda pugnatur primo auctoritate. Secundo rationibus.* Citatur Aristoteles l. 3. de hystor. Animal. cap. 3. *Sed ò miserum præsidium! Miseret me tu, Magne Aristoteles, te in testem vocari in re à te nunquam tacta. Ut autem quis cordatus colligere queat, quanta summo huic lumini injuria fiat ipsa verba apponam: *ὅτι οὐκ ἔστιν ὅσπερ τῆς τετραπόδου ἢ περὶ.* Hoc est. Qui autem ova parvium spinam continent: quæ proinde ut dorsum in quadrupedum ordine habetur. Hæc sunt fundamenta, quæ qualia sint, non opus est, ut Logicorum senatum convoceem: Inspiciatur modo ipse textus, nunquam sanè hæc positio ex prædictis verbis educetur. Contrarium docet ipse lib. 2. de generat. Animal. Medicos citatos quod attinet, illorum eruditionem sanè admiramur; attamen eorum auctoritas tanta non est, ut nos à veritate abducere queat: In primis cum ipse Plempius hujus sententiæ Coriphæus, diversum sentiat.*

3. Primo ergo arguitis me de mala citatione

Aristotelis. Dicitis Aristotelem malè citatum esse unum ex meis meæ conclusionis fundamentis: Dicitis à me irrogari Aristoteli injuriam, & ad vindictam ejus invocatis quemcumque hominem cordatum. Verùm quid dicam? Sanè longè melius est, vel certè minus malum est irrogare injuriam homini pagano in infernis flammis justè ardenti, quam homini Christiano juxta Domini ac Magistri sui Christi voluntatem vivere satagenti: De hac credo propositione vos Christiani non dubitatis. Atqui vos irrogatis injuriam mihi, homini non tantùm Christiano, sed etiam Catholico, Religioso, Presbytero, &c. Ergo quantumvis ego irrogassem injuriam Aristoteli pagano, quis nostrum gravius haberet peccatum? *Probatur verò minor*: Quia ego nequaquam malè citavi Aristotelem, sed vos malè citatis me: Ergo non ego Aristoteli, sed vos scholasticam hanc injuriam irrogatis mihi. *Patet antecedens*: Quia vos dicitis me citasse Aristotelem lib. 3. de generat. Animal. cap. 3. cum ego citaverim istius libri caput septimum. Aristoteles autem isto capite septimo verè habet & docet omnia ova fecunda esse animata. Ergo non ego malè Aristotelem, sed vos malè citatis me. Quod autem Aristoteles id ibi doceat, patet ex his ejus verbis: *Subventanea ova recipiunt generationem quoad fieri potest: Perfici enim, ut ad animalis fecunditatem, impossibile est: sensibus enim opus est. At vegetalem animæ virtutem obtinent & femina, & omnia quæ vivunt, ut sepe dictum est. Quamobrem hoc ovum (de subventaneo loquitur) ut plantæ conceptus, perfectus est; ut animalis, imperfectus.* Ecce dicit Aristoteles plus, quam ego eum dixerim dixisse. Dixi ego quod in ovis fecundis ponat aliquam animam; ipse autem illam ponit non tantùm in fecundis, sed etiam in subventaneis & infecundis. Quam ergo malè citavi? Quantam illi irrogavi injuriam? Id ipsum etiam dicit lib. 2. de generat. Animal. cap. 4. Ubi istam questionem ex professo tractat his verbis: *Quæri potest, quonam modo ova subventanea dicantur vivere? Neque enim ita ut ova fecunda possunt: (Nota bene ista verba) sic enim actu animatum ex eis efficeretur. Neque ita ista se habent ut lignum, aut lapis; quippe quæ corruptione aliqua peccant, & quæ vitam artea quodammodo participarint. Constat igitur hæc (loquitur de subventaneis) aliquam habere potentiam animam. Sed quam? Illam ultimam habeant necesse est, quæ vegetalis est. Hæc enim omnibus, tam animalibus, quam plantis inest.* Ecce juxta Philosophum inest aliqua anima non solum ovis fecundis, sed etiam subventaneis. Videte plura apud Julium Cæsarem Scaligerum *Exercit. 6. in Cardan. num. 7.* Et Daniel Sennertum in sua *Physica hypomn. 4. cap. 6.*

4. Non ergo malè citavi Aristotelem. Attamen si malè citassem, parùm id referret; parùm id curandum foret. Ego enim in Aristoteli, aliorumque paganorum Philosophorum libris non solum non sum domesticus, sed ne quidem advena, aut inquilinus. Malo legere sanctos Patres, & Philosophos Christianos, quibus cum instructione intellectus hauriam voluntati meæ pietatem ac veram humanitatem; quam

quam homines impios paganos, ex quibus nihil referam, nisi fumum & vanitatem. Unde falsissimum est, quod Aristotelis auctoritatem sumpserim pro meæ conclusionis fundamento: Nullus quippe paganorum Philosophorum mihi tanti est, ut velim super ipsius auctoritate niti & fundari. Omnes enim, qui me noverunt vel ex turbido vulgi murmure, satis noverunt, quid solem Aristoteli, Porphyrio, aliisque id genùs hominibus favoris ac reverentiæ attribuere.

5. Addunt Marpurgenfes hæc verba: *Imprimis cum ipse Plempius hujus sententiæ, secundum quemdam, Coriphæus, diversum sentiat.* Et est nova contra me injuria. Quid mirum foret, si ego errassem in citatione vagorum operum Aristotelis, cum vos erretis in citatione tantillæ Apologiæ? Ubi enim ego dixi Clarissimum D. Plempium esse hujus meæ opinionis Coriphæum? Certè non dixi hoc in Apologia. Etenim Clarissimum istum Virum pro opposita sententiâ, oppositæque sententiæ fundamentis non semel refero, & servata ubique humanitate & reverentia illi debita, illum pro posse meo oppugno. Oppugnantem ego meæ sententiæ Coriphæum? Non ira insanio. Dixi tamen in principio Apologiæ, quod ipse quodam suorum operum loco ab hac sententiâ non abhorreat: At ab aliqua sententiâ non abhorreere est hoc alicujus sententiæ Coriphæum esse? Aut ego Apologiæ verba non intelligitis, aut cavillari & zoilizare diligitis.

CAPUT V.

Examinatur oppugnatio meæ primæ rationis.

SECTIO I.

Defenditur propositio à Marpurgenfibus impugnata.

I. Hæc postea sequuntur: *Rationum primæ hoc syllogismo continetur. Omne corpus, quod vitaliter operatur, est animatum, & ab aliqua anima informatum: atqui ovum fecundum operatur operationes verè vitales: ergo est verè animatum. Major est clara, neque quisquam sanus illam negabit. Probatur ergo minor. Hæc sunt meæ Apologiæ verba: Sequuntur verba Marpurgenfium. Nos primo majorem exenterabimus; deinde de minore. Omne corpus, quod vitaliter operatur, est animatum. Si Logice novacula hanc propositionem expatire velimus, peccatur hic in leges bonæ conversionis. Est enim convertens hujus: Omne animatum vitaliter operatur: Jam verò Logici docent propositionem universalem affirmantem converti conversione per accidens, non conversione simplici. Debebat itaque sic converti: Ergo quoddam, quod vitaliter operatur, est animatum: Quæ vera est. Secundo respicendo, Major est particularis. Celi calor vim habet animalium, quæ ex putri materia sunt, membra efformandi: Ergo enim anima præditus erit? Præterea in corpore recens demortuo operationes exercentur vitales, ubi anima absens est: Quomodo ergo dici potest, Omne corpus, quod vitaliter operatur, est animatum?*

Christi Lupi Opera Tom. XII

2. Vos nodum in scyrpo queritis. An præxim & regulas convertendi propositiones noverim, parùm ad rem facit. Interim, si ve norim, si ve ignorem illas, dico hanc meam majorem, *Omne corpus, quod vitaliter operatur, est animatum, esse universalissimè veram.* Debetis, quod tamen non facitis, bene & providè distinguere inter has duas propositiones; *Omne, quod vitaliter operatur, est animatum, Et Omne corpus, quod vitaliter operatur, est animatum.* Prima est falsa; quamvis tamen id non bene probetis: Secunda verò, quam pro mea majori assumpsi, est universalissimè vera. Sive sit conversâ bene, sive sit conversâ malè, hoc nihil ad rem nostram facit, est tamen universalissimè vera. Quod prima propositio sit falsa, sic ostendo: Quia & Deus, & Angeli, & Animæ separatæ vitaliter operantur: Non credo fore, ut hoc negetis. Atqui neque Deus, neque Angeli, neque Animæ separatæ sunt animatæ: Ergo non omne, quod vitaliter operatur, est animatum. *Probatur minor*: Quia esse animatum est esse vel ab anima informatum, vel ex anima compositum. E. g. materia prima, ossa, caro, nervi, cornua, frondes, flores, & id genùs alia dicuntur esse animata, quia sunt ab anima informati; at verò homo, brutum, animal, planta, & alia id genùs, dicuntur esse animata, quia sunt ex anima composita. Neque scio ego tertium modum, quo res quæpiam dici possit esse animata: Si vos illum sciatis, oro, ut illum mihi notificare non omitatis. Itaque esse animatum est esse vel ab anima informatum, vel ex anima compositum; Atqui Deus, Angeli, & Animæ separatæ neque ab anima informantur, neque ex anima componuntur: Uti novit omnis Christianus Catholicus cam fidem veraciter tenens. Ergo neque Deus, neque Angeli, neque Animæ separatæ sunt animatæ. Sunt quidem viva & viventia, nequaquam tamen sunt animata: Inter viva enim & animata, inter vivum esse & animatum esse, inter vivere & animari, est satis intelligibilis differentia.

3. Quod autem altera propositio, quam pro mea assumpsi majori, sit universalissimè vera, sic ostendo: Quia omne corpus, quod vitaliter operatur, est vivum: Atqui omne corpus vivum est animatum: ergo omne corpus, quod vitaliter operatur, est animatum. Major est certissima ac indubitatissima; neque quisquam de illa potest dubitare: Est enim principium physicum. Nam omne ens, quod vitaliter operatur, est vivens: Operari enim vitaliter est operari more vitali & more viventium, quod solis viventibus quadrare potest. Et vita non aliunde colligitur quam ex vitali operatione; adeoque quæcumque sunt vitaliter operantia, indubiè esse debent viva & viventia. Ergo etiam omne corpus, quod vitaliter operatur, est vivum, verumque vivens. *Minor vero est etiam clara: Quia corpora (intellige ea, quæ sunt ex materia & forma composita) quæ sunt viva, non possunt esse viva semetipsis, uti sunt Deus, Angeli, & Animæ, sed sunt viva per informantem vitam si ve animam: Quia enim de eo dubitet rationabiliter? Atqui esse vivum per informantem animam est esse animatum: Uti est per se evidenti-*

Ee 2 simum.

simum. Ergo omne corpus vivum est corpus animatum: Ergo omne corpus, quod vitaliter operatur, est corpus animatum: Ergo mea major, siue fuerit conversa bene, siue conversa male (id enim nihil omnino refert) est tamen universaliter vera. Vide plura de hoc in capite sequenti.

4. Dixi, *Corpora, quæ sunt viva, non possunt esse, aut certè de factis non sunt viva semetipsis, sed sunt viva per informantem vitam seu animam. Dixi, Aut certè de factis non sunt: Quia transgrediendo omnia corpora, quæ sunt de facto creata, & extendendo mentem ad illa omnia, quæ in infinito divinæ potentiae continentur thesauro, facile foret invenire corpus vivum, quod tamen non foret animatum. Etenim per absolutam Dei potentiam dari potest, & creari corpus vivum, & vitaliter vitalium operationum operativum, quod sit substantialiter ac essentialiter completum, non tamen substantialiter & essentialiter compositum; sed quod sit solummodo compositum compositione substantiali ex partibus integralibus, non autem compositione essentiali ex materia & forma. De huiusmodi corporis vivi, essentialiter completi, essentialiterque simplicis possibilitate ego nunquam dubitavi: De quo ex professo dicemus alibi. Atqui huiusmodi corpus vivum non foret animatum: Non enim foret ab anima informatum, neque ex anima compositum. Ergo absolute dari posset corpus vivum, & vitaliter operativum, quod tamen non foret animatum. Adeoque loquendo generalissimè de omni corpore vivo & vitaliter operativo, tam de absolute possibili, quam de actualiter existentia, non foret universaliter vera hæc propositio, *Omne corpus, quod vitaliter operatur, est animatum.* Verùm ita non loquimur, neque ita loqui in Physica debemus: Quia Physici se reflectunt ad sola corpora naturalia actualiter existentia, & naturaliter possibilis: inter huiusmodi autem corpora, Omne corpus vitaliter operativum est non tantum vivum, sed etiam animatum: uti est cuicumque notum. Adeoque major à me assumpta est universaliter vera. Videamus tamen, quid nobis, nostræque huic majori opponant Marpurgenses.*

SECTIO II.

Solvitur primum Marpurgense argumentum.

5. **O**bjiciunt ergo primò: *Cæli calor habet vim animalium, quæ ex putri materia sunt, membra efformandi: Ergone anima præditus erit? Est argumetorum valde obscurum, ac in forma parum bona positum. Credo tamen, quod intendunt argumentari, & majorem meam aggredi hoc modo: Cæli calor est corpus vitaliter operativum. Licet enim qualitas sit & accidens, non definit tamen ideò esse corpus: Nam qualitates materiales etiam vera corpora esse, patet ex S. Augustino Epist. 3. *Hominum iste sensus est, nihil nisi corporea valentium cogitare, siue ista crassiora, sicut sunt humor atque humus, siue subtiliora, sicut vis & lucis; sed tamen corpora, &c.* Et infra: *Quamvis & in ipsis corporibus æri**

lux incorrupta misceatur. Ecce S. Augustinus lucem, quæ qualitas est sicut calor, bis dicit esse corpus. Atqui calor cæli non est animatus. Ergo non omne corpus vitaliter operativum est animatum. Ergo major nostra non est universaliter vera. *Probat major:* Quia operari vitaliter est operari operationes vitales: uti tradi videtur in Apologia. Atqui calor cæli operatur operationes verè vitales: Ergo calor cæli operatur verè vitaliter. *Probat minor:* Quia conformatio & membranificatio animalium est operatio verè vitalis: uti in Apologia traditur non semel. Atqui calor cæli operatur membranificationem & conformationem animalium; uti videtur ostendere experientia. Ergo calor cæli operatur operationes verè vitales. Ecce, quam bene sustineam partes Marpurgensium? Sustineo profectò nimis bene: Argumentum quippe hoc non est omnino contemnendum.

6. *Respondeo negando majorem:* Etenim calor neque corpus est, neque vitaliter operativus est. Non est, inquam, corpus in propriissima significatione, qua sola entia corporea substantialia vocantur corpora; licet tamen sit corpus in significatione latissima, qua omnia entia corporea, saltem solida & physica, dicuntur esse corpora. Ast neque est vitaliter operativus: Neque id argumentum istud probat. *Ad majoris ergo probationem dissimulo modo majorem; verùm nego minorem:* *Ad cujus probationem nego rursus minorem:* Cæli quippe calor non potest plus animalia conformatum aut membranificare, quam ego possum modò Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, aut sacri Romani Imperii Principes creare. Etenim sicut Cardinalium ac Principum creatio est operatio eminentioris, quam ego habeam, ordinis & dignitatis; ita quoque animalium conformatio & membranificatio est actio longè superioris & eminentioris, quam cæli habeat calor, efficaciam & activitatis: uti dixi satis in Apologia hinc inde, præsertim sect. 2. num. 15. & 16. Et sect. 3. num. 20. & 21.

7. *Et ratio ulterior est:* Quia calor cæli est ejusdem infimæ cum calore nostro inferiori speciei & essentia: Uti apud politiores Physicos est in comperto & confesso. Adeoque est ejusdem etiam cum illo actionis, activitatis, & efficaciam: Operari enim sequitur ad esse, & modus operandi sequitur modum essendi; uti dicunt Axiomata Philosophica ab omni polito Philosopho universaliter canonizata. Ergo calor cæli nihil potest, quod non potest calor horum inferiorum: Atqui calor horum inferiorum nihil omnino potest in animalium conformationem & membranificationem: Ergo neque calor cæli quidquam potest in illam. *Probat minor:* Quia calor hic noster inferior potest efficere calefactionem, & caloris productionem, & fortè impulsivum loco-motivum, subjecti sui expansivum & rarefactivum: Aliam enim calor actionem ego neque scio, neque invenire valeo. Atqui animalium conformatio & membranificatio neque est calefactio, neque calor productionem, neque impulsivum loco-motivum effectio: Uti est clarum. Ergo calor noster nihil valet in animalium conformationem aut membranificationem. Dixi

Et fortè

Et fortè impulsivum loco-motivum: Ego enim credo hunc etiam esse unum ex effectibus calor. Hic quippe impulsus est effectus multis agentibus communis; uti ostendo in meo tractatu de impulsibus loco-motivis.

8. Et sanè quis nobilissimas hæc actiones mortuo & accidentali calori attribuat? Nam animalis conformatio & membranificatio non est unica simplex aliqua actio; sed est aggregatum quoddam ex innumeris ac prope-modum infinitis, partim accidentalibus, partim substantialibus, actionibus: uti dixi in Apologia ex Andrea Laurentio, & eximio Magistro nostro Gregorio Dainoff. Atqui unicus calor, siue cælestis, siue sublunaris, id parum refert, quicumque & qualicumque demum fuerit, tantum valet in administrationem harum innumerarum ac dissimilium actionum, quantum valet unicus homo in administrationem innumerarum dissimilium provinciarum ac nationum. Oportet ergo quærere aliam causam omnium harum actionum administratricem & dominam. Quæ profectò, meo quidem infirmo iudicio, nequit esse alia, quam inexistentis ac inherens semini anima. Hæc in femine & corpore à se informato, inhabitato, & gubernato, est quædam regina plenipotentiaria; quædam universalis & prima causa, habens innumera accidentia, innumeras qualitates, primas, secundas, tertias, aliasque multas ultimas, sibi subiectas ac subordinatas, quibus totum membranificationis opus per singulas partes, singulaque membra, inchoat, dirigit, administrat, continuat & perficit.

SECTIO III.

Adbus examinatur vana ista cæli, ac cælestis caloris efficacia.

9. **E**T quia calorem hunc aggressi sumus, videamus, quo fundamento, quo colore multi dixerint & etiamnum dicant, illum esse conformatorem ac membranificatorem animalium ex putri materia præsertim orientium. Fateor, multi hunc calorem multum exaltant, eique nobilissimas hæc actiones assignant. Verùm, quo fundamento, quo colore? Credo ego magnam hujus exaltationis motivum esse Auctoritatem Philosophorum Paganorum. Dixit enim Aristoteles, *Sol & homo generat hominem.* Ast hæc Philosophia est pagana, nequaquam Christiana: Debet reformari & Christiana fieri. Credo certè ego firmissimè, hanc de cælestis caloris efficaciam Christianas scholas perambulantes sententiam esse aliquid de reliquiis Gentilismi & Paganismi. Etenim omnes illos hetroclytos & extraordinariæ casualitatis effectus, quos nos Christiani tribuere debemus Deo vivo & vero, extraordinario suo successu ordinariæ causæ defectum suppleti, Pagani Philosophi tribuerunt celo, aut ejus vivifico calori. Et sanè Pagani isti in suis Paganis principiis philosophabantur non malè: Nam, uti illi noverunt, qui Sanctum Augustinum de Civitate Dei legerunt, Pagani pro suo Deo habebant cælum & mun-

Christ. Lup. Tom. XII.

dum, vel potius animam mundi per cunctas mundi partes divagantem, cunctas lustrantem & administrantem. Varronistæ quidem, qui erant Platonici absurdiores & hebetiores, istam mundi animam credebant esse Deum summum & supremum: Hæc leg. 7. cap. 6. sunt verba Sancti Augustini: *Dicit ergo idem Varro ad huc de naturali Theologia preloquens, Deum se arbitrari esse animam mundi, quam Greci vocant ψυχον, & hunc ipsum mundum esse Deum. Sed sicut hominem sapientem, cum sit ex corpore & animo, tamen ab animo dicitur sapientem; ita mundum, Deum dicitur ab animo, cum sit ex animo & corpore.* Platonici verò Varronistis longè puriores & veriores, licet mundi animam non crederent esse Deum summum, credebant tamen esse Deum à summo primum, totum mundum, omnesque causas & actiones in eo fieri solitas gubernantem & administrantem. Summum enim Deum ab administratione corporei mundi liberabant, & eam provinciam Diis aliis, præsertim animæ mundi committebant. Tradit hæc omnia Sanctus Augustinus variis in locis. *L. 10. de Civit. cap. 29. Sed ipse potius ista sentiens corrigendus fuit, præsertim cum de animæ mundi hujus visibilibus, & tam ingentis corpore molis, cum illo, videlicet Platone, tam incredibilia sapientis. Platone quippe auctore animal se dicitis mundum, & animal beatissimum, quod vultis esse etiam sempiternum.* Et leg. 13. cap. 16. *Et hoc quidem utrum Plato verum de Sideribus dicat, alia questio est. Neque enim ei continuo concedendum est, globos istos luminum, sive orbiculos luce sua corporea super terras, seu die, seu nocte, fulgentes, suis quibusdam propriis animis vivere, eisque intellectualibus & beatis, quod etiam de ipso universo mundo, tamquam uno animali maximo, quo cuncta cætera continentur animalia, constanter affirmat.* Et cap. 17. ita dicit: *Contentundum etiam isti terrestria corpora eterna esse non posse, cum ipsam universam terram Dei sui, non quidem summi, sed tamen magni, id est, totius hujus mundi membrum in medio positum, & sempiternum esse non dubitent. Cum ergo Deus ille summus fecerit alterum, quem putant Deum, id est, istum mundum, ceteris Diis, qui infra eum sunt, præferendum, eundemque existimant esse animantem, anima scilicet, sicut asserunt, rationali vel intellectuali, in tam magna mole corporis ejus inclusa: ipsiusque corporis tamquam membra locis suis posita atque digesta, quatuor constituerit elementa, quorum juncturam, ne unquam Deus eorum tam magnus moriatur, indissolubilem ac sempiternam velit.* &c. Et infra: *Jovis autem ipsius animam, quem mundum istum volunt, omnibus omnino corporeis elementis, quibus hæc tanta moles à terra in cælum surgit, inclusam. Hanc enim animam Plato ab intimo terræ medio, quod Geometria centrum vocant, per omnes partes ejus usque ad cæli summam & extremam diffundi, & extendi per numeros muscos opinatur, ut sit istis mundus animal maximum, beatissimum, sempiternum, cujus anima & perfectam sapientia felicitatem teneret, & corpus proprium non relinquatur; cujusque corpus & in æternum ex illa viveret, & eam quamvis non simplex, sed tot corporibus;*

tantisque compassum, hebetare atque tardare non possit.

10. Pagani ergo effectus illos, sive regularis sive irregularis causalitatis, quorum non poterant assignare aut invenire causam propriam & particularem, assignabant & attribuebant mundo, cælo, ætheri, aeri, attribuebant, inquam, eorum animæ, & vivitico eorum calori. Idque in suis principiis jure merito: Quia hanc animam firmiter credebant esse causam cuncta gubernantem & administrantem, ac quoscumque particularium causarum defectus supplerent. Pagani ergo argumentabantur hoc modo: Causæ particulares non possunt generare se solis, sed debet cum illis generare simul causâ universalis, illas adjuvans ac in sua actione fortificans: Atqui homo est causâ aliqua particularis; cælum verò, sol, æther, aer, sunt causæ universales: Ergo solus homo non generat hominem, sed sol & homo generant hominem. Et erat, uti dixi, philosophia hæc in eorum principiis neque incongrua, neque mala. Item argumentabantur hoc modo: Actiones heteroclytæ & irregulares, quarum nulla est causâ particularis & propria, adscribi debent causæ communi & universali: Atqui causâ communis & universalis sunt anima & vivificus cæli ac ætheris calor: Ergo illi adscribi debent actiones heteroclytæ & irregulares: Atqui animatio & conformatio animalium ex puri materia heteroclytæ orientium est actio heteroclytæ & irregularis: Ergo adscribi debet cælorum animæ ac calori. Et sanè in principiis paganis est argumentatio rectissima.

11. Ecce, ibi est totum fundamentum, totumque motivum, cur quidam Christiani Philosophi cælum & caelestem calorem ejus ita attollant, tantamque illi efficaciam, & tam universalem illi activitatem adscribant: Est auctoritas & majestas Philosophorum Paganorum: Quibuscumque, quamvis non possint in antecedente, concordare tamen volunt in consequente. An nunquid rectè? Profectò plusquam obliquissimè. Etenim si antecedens sit paganus, quomodo consequens erit Christianum? Id ego non intelligo. Nos christiani negare debemus non tantum quod mundus seu mundi anima sit Deus, sive summus, sive magnus à summo factus; sed etiam quod mundus seu anima ejus sit causâ universalis supplens defectus causarum inferiorum ac particularium. Hæc quippe suppletio est minus causæ visibilem hunc & contractibilem mundum gubernantis & administrantis: Ita credimus non tantum nos Christiani, sed credidere etiam omnes Philosophi Pagani. Atqui causâ hæc mundum visibilem administrans & gubernans non est mundi anima, uti crediderunt Pagani; sed est Deus vivus & verus, uti credere debemus nos Christiani. Ergo neque deficientium particularium causarum suppletio spectat ad mundum aut cælum, sed ad Deum vivum & verum, qui fecit & mundum & cælum.

12. Dico ergo tibi firmiter & constanter, actiones heteroclytæ ab ordinariæ causalitatis semita deviantes, præsertim si sint vitales & substantiales, quales sunt aliarum materiarum in viva animalia conformatio & membranificatio,

non posse attribui cælo aut calori ejus, sed soli cæli ac caloris ejus Deo ac Domino: Cæli enim activitas ac efficacia est hujusmodi actionum dignitate longè inferior & minor, adeoque in illis nihil potest omnino. Cælum potest distinguere tempora, dies, menses, & annos; potest calefacere & illuminare, potest hyemem & æstatem, diem & noctem gubernare; at verò materias sublunares animare, conformare, aut membranificare, dico tibi iterum, non plus potest, quam ego possim modò Cardinales aut Principes creare. Unde ovorum, vesparum, ranarum, murium, bombycum, & id genus aliorum animalium conformatio & membranificatio, si non fiat ab inducta in materiam anima, fieri debet à Deo vivo & vero, qui fecit & materiam & animam: Nequaquam verò à cælo, aut cæli calore. Ego autem dixi semper, & etiamnum dico, fieri hæc actiones ab inducta anima. Etenim distinguere debes materiæ alicujus animationem, & materiæ membranificationem: Membranificationem dixi semper fieri ab inducta anima; at verò materiæ animationem, quæ est actio membranificatione prior, dico fieri quandoque ab alia anima, quandoque à Deo: Ab alia quidem anima, quando animatio fit per viam animationis ordinariam; at verò à Deo, quando fit per causalitatem à via ordinaria exorbitantem & heteroclytam.

13. Neque dico id ego solus: Dicunt id etiam alii nobilissimi Medici & Physici. Et, quod miraberis, dicit id ipsum etiam S. P. N. Augustinus *Epist. 3.* in hæc verba: *Ipsa enim, nimirum magnitudo divinæ virtutis, animam rationalem, & per eandem etiam corpus humanum, totumque omnino hominem in melius mutandum, nullo modo in deterius mutata coaptavit.* Ecce dicit, quod Deus coaptet animam rationalem, & per animam corpus humanum: Atqui corpus humanum coaptare est illud conformare, organizare, & membranificare: Etenim hæc qui differant? Ergo Deus per animam à se infusam & creatam corpus conformat & membranificat: Ergo anima respectu humanæ conformationis & membranificationis est principium seu causâ Deo subordinatâ & subauctoratâ: Nam illa particula, *Per*, non importat ibi habitudinem veri instrumenti, sed habitudinem causæ principalis secundæ, subordinatæ & subauctoratæ. Atqui causâ secundâ subauctoratâ & subordinatâ causæ primæ est vera ac genuinâ causâ: De hoc enim quis ambigat? Nam particula, *subauctoratâ*, aut, *subordinatâ*, vocem, *causâ*, neque diminuit, neque alienat, sed solummodò restringit ac specificat. Ergo juxta S. Augustinum anima rationalis à Deo infusa est vera causâ corpus humanum coaptans, conformans & membranificans. Ecce quantum habeat mea sententia patronum ac tutorem!

SECTIO IV.

Solvitur secundum Marpurgense argumentum.

14. **O**bjiciunt Marpurgenses secundò: *Præterea in corpore recens demortuo operationes exercentur vitales, ubi anima absens est: Quomodo*

*modo ergo dici potest, omne corpus, quod vitaliter operatur, est animatum? Volunt argumentari sic: Corpus mortuum non est corpus animatum: Etenim mortuum, & anima spoliatum. Atqui tamen corpus demortuum est vitaliter operans, & operationes vitales exercens: Ergo non omne corpus vitaliter operans est animatum: Ergo præfata ista major nequaquam fuit universaliter vera. Probatur minor: Quia in corpore recens demortuo exercentur adhuc varii motus, variæ agitationes & contractiones singulorum membrorum: Atqui hi motus sunt operationes vitales: Sunt enim operationes organicæ: Ergo in corpore recens demortuo adhuc verè fiunt operationes vitales. Respondet planè & plenè negando minorem in utroque syllogismo: Nam motus isti, quos in animalibus recenter extinctis advertimus, nihil sunt aliud, quam discursus & transcursus sanguinis & spirituum, aliorumque humorum in corpore contentorum, & ab anima egressa desertorum, ideoque motu vago & insulso versùs omnem positionis differentiam discurrentium & transcurrentium: Qui motus in animali demortuo nequaquam sunt vitales. Et sanè quomodo forent vitales in animali mortuo, cum non sint vitales in animali vivo? Ita dico: Motus localis humorum, spirituum, & membrorum, qui fiunt in animalibus vivis, sive sint motus organici sive inorganici, sive sint motus naturales sive voluntarii, nequaquam sunt operationes vitales. Videatur esse contra Thomam Fienum, qui *l. de viribus imag.* omnes hosce motus elegantissimè descripsit, & operationum vitalium, uti apparet, catalogo adscripsit. Verùm maneo in eo, quod dixi. *Hæc me movet ratio:* Quia in præfatis proposito actiones vitales vocamus actiones illas, quæ sunt propriæ alicui principio viventi, quæ ex nativâ naturæ suæ conditione fiunt ac fieri petunt ab aliquo principio vivo: Atqui motus localis animalium, omniumque humorum, spirituum, ac membrorum in animalibus contentorum, nequaquam fit, neque fieri petit à principio vivo; sed fit, & ex naturæ lege fieri petit à principio aliquo mortuo & inanimato, tamquam à causâ suâ ordinariâ & principali: Ergo hic motus nequaquam computari potest inter actiones vitales rerum viventium proprias.*

15. *Probatur minor:* Quia hic motus nequaquam fit, neque fieri petit immediatè ab anima; sed fit & fieri petit ab impulsu loco-motivo per animam impresso: Atqui hic impulsus est principium inanimatum & non-vivum: Uti est planum. Ergo hic motus neque fit, neque fieri petit à principio vivo; adeoque non est actio vitalis. Etenim in motu animalium distinguere oportet duas actiones realiter distinctas, realiterque separabiles. E. g. dum in corpore animalis spiritus à corde diriguntur ad cerebrum, aut à cerebro revertuntur ad cor, duæ ibi interveniunt realiter distinctæ actiones. Prima est productio loco motivi impulsus in spiritu aut humore movendo: Et hæc actio fit immediatè ab anima, ideoque est actio verè vitalis. Altera actio est actualis localis motiva vel à corde ad cerebrum, vel à cerebro ad cor; & hæc actio non fit imme-

diatè ab anima, sed fit immediatè ab impulsu per animam impresso: adeoque nequaquam est actio viva, sed planè inanima & mortua. Nam juxta meam Philosophiam, anima movet suas partes, sua organa, sua membra, suos spiritus, suos humores, eo modo, quo movet lapidem, aut aliud simile corpus à se projectum; Atqui corpus projectum non movet anima immediatè per se, sed per intermedium impulsum à se impressum. Unde in hac motione intercurrentur duæ actiones realiter distinctæ ac separabiles: Prima est impulsus in lapidem impressio; altera est facta per impulsum localis motio. Hæc enim Philosophia est ordinaria, communis, & vera: de qua dixi latè in tractatu meo de impulsibus loco motivis. Ergo hæc omnia etiam dicenda sunt de motione illa locali, qua anima movet sua membra, suos spiritus, suos humores, aliaque similia. Adeoque hæc motio nequaquam est actio vitalis: Non enim fit à principio vivo.

16. Quod verò anima hæc omnia non moveat immediatè per se, sed per medium impulsum à se impressum, sic breviter probò: Quia sanguinem, chylum, spiritum, lac, semen, aliaque omnia id genus, movet anima eo modo intra suum corpus, quo movet illa extra suum corpus: Eo, inquam, modo movet anima sanguinem & spiritum, dum eos hinc inde per universam sui corporis provinciam distribuit, quo movet eos, dum eos expirat, aut alio quovis modo foras expellit. E. g. eo modo movet anima spiritum, ac omne aliud simile transpirabile corpus, à pulmone & thorace usque ad os, quo movet illud ab ore extra se intra aerem sibi circumfluentem, ac se ambientem: Etenim quid ni? Cur enim hic varietur actionis modus, & motionis principium? Quodnam nobis profers hujus variationis indicium aut vestigium? Adferes profectò nullum. Atqui corpora hæc propellit anima foras per impulsum à se impulsu: uti nemo negare poterit, qui impulsu admiserit. Ergo similiter hæc corpora per proprium distribuit anima corpus non immediatè per se, sed per impressum à se impulsu. Adeoque, licet hujus impulsus impressio sit vitalis actio, nequaquam tamen ipsa actualis motio facta per inanimatum impulsu est talis.

17. Ex his patet, quomodo fiant motus, discursus, & transcursus spirituum ac humorum in animalibus recenter extinctis. Fiunt, inquam, hi motus à duplici causâ, à duplici impulsu. Nimirum à nativo nativæ levitationis impulsu (spiritus enim vitales & animales sunt natura sua leves & levitantes) & ab impulsu adventitio per animam, dum adhuc in corpore erat, spiritibus impresso. Qui duo impulsus ob subitum animæ à corpore egressum sese mutuo turbant & interpellant, ac mutuam actionem confundunt ac distrahunt. Hinc enim oritur motus adeò inconditus, adeò impolitus, adeò distortus & irregularis. Impulsus enim ab anima impressus pereunte aut exeunte anima non exit, neque perit: Non plus quam pareat aut abeat impulsus projecti lapidis ad interitum aut abitum hominis projectientis. Manet ergo is impulsus adhuc in spiritibus & humoribus, eosque movet & agit, uti illos moveri & agitari videmus. Verùm quia ab animæ

animæ directione & manu-ductione desertus est, ideo causat motum adeo enormem & impolitum. Hi ergo motus non sunt operationes vitales; non plus quam volutus lapidis per aera projecti: Sunt enim motus planè similes ab eadem specie causa producti & principiat. Ergo corpora recentem mortua, sicut non sunt animata, ita neque vitaliter operantur, neque in vitalibus operationibus occupantur: Adeoque mea major constans perseverat in sua universali veritate.

C A P U T VI.

Ostenditur quædam evidens Marpurgensium hallucinatio.

I. **A**udiamus, quæ sequantur: Major, quam nemo sanus negare audeat, probatur. Quia nutritio, & augmentatio sunt actiones evidenter vitales: Atqui carnificatio, ossificatio, membranificatio, plumificatio, omnisque alia similis conformatio & organizatio, est vera nutritio & augmentatio: Uti certum est intelligenti terminis. Ergo certum est, conformationem ac cuiuscumque viventis organizationem esse actionem verè vitalem. Certa ergo est major. Neque scio, quod quisquam Physicus aut Medicus illam negaverit. Hæc ferè sunt verba meæ Apologiæ. Audite, quid ad hæc reponant Marpurgenses. Respondeo, insons patitur. Debat hæc conclusio educti, Ergo omne corpus, quod vitaliter operatur, est animatum, sed video hæc, Ergo conformatio & cuiuscumque viventis organizatio est actio verè vitalis. Illam inficias imus, hæc schola nostra nunquam negavit.

2. Ecce, arguitis me de inordinata probatione, & illegitima illegitimi consequentis illatione: Dicitis, quod malè pro syllogismi mei conclusione posuerim hanc propositionem, Ergo conformatio & organizatio sunt operationes vitales; Utpote qui ponere debuim hanc, Ergo omne corpus vitaliter operans est animatum. Verùm, salva pace vestra & modestia mea, impingitis nimis evidenter. Intuli ego quam optimè: Et si intulissetim sanè quam pessimè. Ratio est clara: Quia, ut quis legitime inferat, inferre debet propositionem probandam: Uti novit quicumque trium dierum Logicus. Atqui in prima Apologiæ meæ sectione, num. 4. propositio probanda non fuit major syllogismi primi num. 3. positi, Omne corpus vitaliter operans est animatum; sed fuit major secundi syllogismi probantis minorem primi, Organizatio ac ovi in pullum conformatio, ossis, carnis, nervi, plumarum, aliorumque similitum productio est verè vitalis actio & operatio. Ergo ego quam optimè intuli, & dum me arguitis, contra omnem iustitiam arguitis. Minor est clara: Quia propositio ibi probanda est propositio à Doctissimo Carrerio negata: Contra illum quippe ibi ago & arguo. Atqui Carrerius non negavit majorem primi, sed majorem secundi syllogismi: Si Carrerium legissetis, id probè novissetis. Ergo propositio probanda fuit major secundi, non autem major primi syllogismi. Videte ergo, quam malè ego intulerim, & quam rectè & iustè illi me arguerint.

3. Verùm majorem illam, quæ adeo vera est, adeoque certa, quam neque potestis falsificare, neque infirmare, cur, inquam, hanc majorem per falsas labyrinthos & vanos apparatus conamini in pravæ suspitionis famam detrahere? Dicitis eam esse malè conversam, dicitis esse non bene probatam: Hæc omnia quorsum? Manet sanè inconcussa veritas, & impugnata clarescit magis. Dico enim illam esse sanctissimè veram. Et ostendo illius veritatem adhuc per hunc discursum: Quia ita se habet operari vitaliter ad vitam, sicut se habet operari liberè ad liberum arbitrium: Sicut se habet operari voluntariè ad voluntatem, sicut se habet operari intellectualiter ad intellectum, sicut se habet operari rationaliter ad rationem, &c. Etenim inter hæc omnia quæ est proportio aut disparitas? Profectò, mea quidem sententia, est planè omnino nulla. Atqui omne suppositum operans liberè habet liberum arbitrium, omne suppositum operativum voluntariè habet voluntatem, omne suppositum operativum intellectualiter habet intellectum, &c. Ego sanè non video, quis de his omnibus possit dubitare. Ergo similiter omne suppositum operativum vitaliter habere debet vitam. Atqui aliquod suppositum habere vitam est esse vivum: Ergo omne suppositum vitaliter operativum debet esse vivum. Et ratio à priori est evidentissima: Quia omne suppositum, quod operatur aliqua operatione, debet habere in se formale istius operationis principium: Quomodo enim operaretur sine principio formali operandi? Omne, inquam, suppositum alicujus operationis operativum, debet in se habere formale istius operationis principium. Idque iure certè plus quam merito: Nam esse alicujus operationis operativum, nihil est omnino aliud, quam habere in se formale istius operationis principium. Ego sanè non video, quis possit de hoc dubitare, multò minus quis possit illa negare: Ergo omne suppositum operationis vitalis operativum, habere debet in se formale operationis vitalis principium: Atqui formale operationis vitalis principium est sola vita. Sicut operationis liberæ formale principium est solum liberum arbitrium, sicut formale principium operationis voluntariæ est sola voluntas, sicut formale principium operationis intellectualis aut rationalis est solus intellectus & sola ratio, &c. Ergo omne suppositum vitalis operationis operativum debet habere vitam, adeoque esse vivum.

4. Pergamus adhuc parùm ulterius. Dicebatis supra hanc propositionem, quam ego pro majori assumpseram, Omne corpus vitaliter operativum est animatum, esse convertentem hujus, Omne animatum vitaliter operatur, seu est vitaliter operativum: Adeoque illam propositionem non potuisse à me assumi universaliter, sed debuisse assumi particulariter: Eò quod convertens universalem affirmativam nequeat esse universalis, sed de jure sit solummodò particularis. Ad hæc quid dicam? Ut verum dicam, in eo errastis etiam. Etenim tantùm abest, ut mea propositio sit convertens propositionem vestram, ita ut vestra sit convertens meam. Dico vobis, ita est: Hæc mea propositio, Omne corpus vitaliter operativum est animatum, non est convertens hanc, Omne

Omne corpus animatum est vitaliter operativum; sed è contrà hæc vestra est convertens istam meam. Videte ergo, quam rectè philosophemini, quam rectè me arguatis de illegitima propositionum conversione. Ratio hujus est clara & firma: Quia inter duas propositiones affirmativas in subjecto & prædicato alternantes & clypeum mutantes, illa, quæ est universaliter vera, est propositio conversa; illa verò, quæ non est vera universaliter, sed tantùm particulariter, est propositio convertens; Uti vos negaturus esse non timeo, quos bonos Logicos esse præsumo. Atqui mea propositio est universalissimè citra ullam exceptionem vera, uti hæctenus satis ostendi, ideoque non ostendam amplius; ast verò vestra propositio nequaquam est vera universaliter, est vera solummodò particulariter: Ergo inter istas nostras propositiones mea debet esse conversa, vestra verò debet esse convertens: Cujus vos dixistis contrarium.

5. Quod vestra propositio non sit vera universaliter, ita probo: Quia dari potest corpus verè animatum, quod tamen non sit vitaliter operativum; Ergo non omne animatum est vitaliter operativum: Ergo vestra propositio nequaquam est universaliter vera. Arguè consequentiæ patent; probatur ergo antecedens. Quia potest animam poni in subjecto planè nudo, & omnibus omnino dispositionibus ad quamcumque vitalem operationem efficiendam necessariis orbatò: E.g. poni potest anima in lapide, in terra, aere, vel igne. Id ergo semel fiat: Quia ex possibili posito in actu nihil sequitur repugnans. Tunc istud compositum ex inepta ad vitalem operationem materia, & anima, erit corpus verè animatum, verèque vivum: Atqui tamen non erit vitaliter operativum: Non quidem defectu operativæ animæ, sed defectu apti subjecti, & bene accommodatæ materiæ. Ergo potest dari corpus animatum & vivum, quod tamen non sit vitaliter operativum. Et ratio ulterior est: Quia ita se habet operari vitaliter ad corpus vivum & animatum, sicut se habet operari sensibiliter ad corpus animatum sensitivum: Atqui dari potest, ac sæpe in mundo datur corpus anima sensitiva animatum: quod tamen non sit sensitivum, neque sensibiliter operativum: Ut dixi supra cap. 2. ex Sancto Augustino. Ergo similiter dari potest corpus vivum & animatum, quod tamen non sit vitaliter operativum. Videte ergo, quam bene me de malis consequentiis, ac malis propositionum arguatis conversionibus.

C A P U T VII.

Examinatur oppugnatio hujus minoris, Ovum secundum operatur operationes verè vitales.

I. **A**pud Marpurgenses hæc sequuntur: Nunc ad minorem, Ovum secundum operatur operationes verè vitales. Minor negatur: Quandoquidem ad oculum pateat, Ovum secundum, in quantum tale, non edere operationes vitales. Audite homines illuminatos, quibus etiam intelligibilia & insensibilia pateant ad oculum. Sed & il-

la hoc muro cingitur: Quia organizatio, ac ovi in pullum conformatio, ossis, carnis, nervorum, plumarum, similitumque productio est verè actio vitalis: Atqui hæc operationes ovum in semetipso operatur: Ergo ovum operatur operationes verè vitales. Hic syllogismus est meus. At quid reponunt Marpurgenses? Respondeo primò: In hac probatione peti principium. Quis enim hanc minorem, Atqui hæc operationes ovum in semetipso operatur, quæ in superioribus negata est, concessit? Hæc nunc est Helena, pro qua saltamus. Respondeo secundo ad majorem: In ista vitalium actionum collectione ultimam esse rescandam, ut experientia docet, non enim est actio vitalis. Quod enim in homine sunt pili, hoc pluma in volatilibus: Sed pilorum productio non est actio vitalis: Ergo nec plumificatio.

2. Primò itaque me de petitione principii accusatis: Verùm injustissimè. Ratio est clara: Quia petere principium est propositionem incertam & ambigam assumere pro certa & indubitata: Est propositionem aliquam assumere & allegare pro principio, quæ verè principium non est: Est propositionem probatione indigentem sine probatione adducere in medium, tamquam si probatione non indigeret. Atqui nihil horum ego feci: Nam omnes & singulas meas propositiones, quæ alicujus probationis indigere videntur, probo per discursus hinc inde, ut timeo nimis longos. Ergo qua conscientia me de principio petitione arguitis? Profectò parùm timorata. Possum & ego vos arguere? Non arguam quidem de petitione principii, sed de nimium infusa negatione. Etenim omnia negatis, & nullius negationis legitimitatem probatis. Magni ego facio Philosophum subinde negantem, subinde affirmantem; semper autem dicti sui, sive negativi, sive affirmativi, rationem, eamque efficacem, allegantem.

3. Secundo dicitis, plumificationem non esse actionem vitalem. Et hoc dictum probatis ratione contenta in hisce verbis: Quod enim in homine sunt pili, hoc pluma in volatilibus: Sed pilorum productio non est actio vitalis: Ergo nec plumificatio. Ast hujus rationis efficaciam ego nullus intelligo. Quare enim pilorum productio non est actio vitalis? Quis ante vos Physicus aut Medicus plumificationem ex vitalium actionum albo delevit? Reverà nullus. Vos primi estis. Pro hoc dicto vestro tam novo, tam exorbitanti, imò tam paradoxo, saltem aliquam adduceretis rationem vel auctoritatem: Dicitis rem inauditam, eique nihil roboris, nihil firmitatis datis. Ecce, Turpe est Doctori, cum culpa redarguit ipsum. Vos verè principium petitis, qui me de isto vicio accusatis. Rem quippe improbabilem sine probatione allegatis.

4. In vestri tamen gratiam argumentabor hoc modo: Actio vitalis debet esse productio rei animatæ & vivæ: Atqui neque plumificatio, neque plumificatio est productio rei animatæ & vivæ: Etenim neque pluma neque pili animantur, neque ab anima informantur; uti de pilis est vulgata Physicorum sententia. Ergo neque plumificatio, neque plumificatio potest esse actio vitalis. Probatur major: Quia actiones speciem & nomen suum fortiuntur à suo termino: E.g. denominationem

tionem substantialis, accidentalis, spiritualis, materialis, naturalis, supernaturalis, &c. for-
tiantur actiones à termino suo substantiali, acci-
dentali, spiritali, materiali, &c. Ergo etiam
denominationem vitalis sortiri debent à termino
suo vitali: Atqui terminus vitalis est idem quod
terminus animatus & vivus: Ergo actiones, ut
vitales sint, habere debent terminum vivum,
seu animatum; adeoque actio vitalis debet esse
productio rei vivæ seu animatæ. Ecce, quam
agam seriò & fideliter partes Marpurgensium.

5. *Respondeo negando majorem:* Neque enim
habet appetitum. Ad vitalem actionem nequa-
quam requiritur, quod sit productio rei animatæ.
Neque ullus sanus Philosophus id unquam som-
niavit, multò minùs affirmavit. Idque jure me-
rito: Nam chylicatio, sanguificatio, lactifi-
catio, aliarque quamplurimæ similes actiones,
sunt sine controversia actiones vitales: Quis enim
unquam Philosophus de hoc dubitavit? Neque
credo dubitare Marpurgenses. Atqui nulla ha-
tum actionum est productio rei animatæ: Nam
neque chylus, neque sanguis, neque sperma ad-
huc testibus affixum, neque lac, neque spiritus,
neque ros, animantur aut ab anima informantur;
uti constat apud Physicos & Medicos. Ergo
actio vitalis nequaquam esse debet productio
rei vivæ & animatæ. *Majore est certissima, & à ne-
gamine neganda:* Etenim actio vitalis est actio,
quæ ex natura sua postulat fieri & principiari à
principio vivo: Atqui omnes istæ præfatæ actio-
nes perunt principiari à tali principio: Ergo om-
nes illæ sunt actiones vitales.

6. *Ad majoris probationem falsa est major uni-
versaliter sumpta:* Licet enim actio sæpe sumat
speciem & nomen à termino, nequaquam tamen
semper. Sæpe ergo sumit actio nomen & speciem
à termino: Ita fit in exemplis in argumento ad-
ductis. Aliquando à suo formali principio: Ita
fit actioni liberæ & voluntariæ. Aliquando à
principio & termino simul: Ita fit actioni univo-
cæ & æquivocæ. Aliquando à subiecto, in quo
recipitur: Ita contingit actioni immanenti &
transseunti. Aliquando à modo fiendi: Ita fit
creationi & eductioni. Actio ergo, ut vitalis sit,
non debet esse rei animatæ productio, non de-
bet habere terminum vivum & animatum: Quia
speciem & vitalitatis nomen sumit à suo princi-
pio, non autem à suo termino. Actio quippe
vitalis est illa, quæ ex natura sua fieri petit à
principio vitali, sive cujus naturam ac ordina-
rium formale principium est aliqua vita seu ani-
ma. De quo non male Fienus l. 2. de format. factus,
fol. 54.

7. Præterea in argumento isto falsa est princi-
palis minor: Licet quippe multi Philosophi ne-
gant vitam & animam pilis nostris, nulli tamen
eam negant volatilibus plumis. Marpurgenses,
vos estis primi. Idque, more vestro, nulla al-
legata ratione. Nunquid ergo rursus principium
petitis? Non possum vos excusare. Dico ergo,
tam pilos, quam plumas esse verè vivos, & ani-
matus: Adeoque tam pilificatio quam plumifica-
tio est vera rei animatæ productio. Quantumvis
ergo vitalis actio deberet esse rei animatæ produ-

ctio, nihil adhuc pilificationi & plumificationi
deesset, quo minùs vitales actiones essent. Nolo
ego hoc multis probare: Neque enim hæc brevis
quadrans loco. Probat id eleganter ac huciter
Thomas Fienus l. 2. de form. fact. fol. 131. Hæc
sunt verba ejus. *Dicit, pilos & unguis non esse ve-
ras corporis partes, neque anima rationali informa-
ri. Verùm quin sint, non puto ullum doctum debere
dubitare; etsi sciam communem opinionem in contra-
rium esse. Etenim pili à natura sunt intenti, & ha-
bent suum specialem in corpore usum, ut in superci-
liis est manifestissimum. Crescunt ad determinatam
quantitatem, pulcherrimo ordine: In omnem di-
mensionem. Nam cum amputati sunt, extrema,
quæ obviata sunt, iterum tenuia evadunt: Quod in-
dicium est, in omnem dimensionem crescere. Habent
suas radices, quibus enascuntur: Quæ omnia indi-
cia sunt, non fortuito expelli, aut excrementa esse,
sed veras ac legitimas partes. In aliis animalibus
sunt veræ partes ipsorum; quare non & in homini-
bus essent? Nam in aliquibus crescunt mira pulchri-
tudine, & colorum ordine & diversitate; ut in pan-
theris, leopardis, tigridibus, &c. In equis natu-
ra ex proposito & peculiari intento partem magnam
carneam producit, non ad alium finem, quam ut ea
longissimi & copiosissimi pili caudæ pulcherrimo or-
dine enascantur. Quod in avibus plumæ, in bistri-
cibus & echinis calami, & spinæ; in aliis animalibus
sunt pili: Et plumas avium, & calamos bistri-
cum quis non videt veras illorum animalium esse
partes.*

8. Ecce, non conveniunt Marpurgenses cum
Thoma Fieno. Fienus argumentatur à plumis
ad pilos affirmativè; Marpurgenses verò à pilis
ad plumas negativè. Supponit Fienus pro clavo
& certo, plumas esse vivas & animatas; Mar-
purgenses verò supponunt eas esse inanimatas.
Cui parti hic credendum est & adhærendum?
Ego adhæreo partibus Fieni. Idque meritissimo
jure: Nam omnis pars sensitiva, in qua anima
aliquam efficit sensationem, est viva & anima-
ta: Anima quippe nequit sensationem imprimere
partibus à se non animatis. Item omnis pars,
quam anima motu voluntario movet, est ab ani-
ma informata. Atqui anima avium plumis im-
primit & voluntariam motionem, & veram sen-
sationem; licet non ita perfectam, uti imprimit
carni & nervo: Ita enim nobis ostendit
quotidiana experientia. Ergo plumæ sunt verè
vivæ & ab anima informatæ. De quo alibi la-
tius.

C A P U T VIII.

*Examinatur oppugnatio alia ejusdem
minoris?*

I. **A**UDITE, quid sequatur in contrascripto
Marpurgensi: *Audiemus nunc aliam mi-
noris probationem: Quia ovum, dum calore sibi pro-
portionato ac bene temperato fovetur, ut pote per in-
cubationem gallinæ, per aquam tepidam, per tepidum
furnum, per finetæ, per mammillas muliebres,
per axillas humanas, ut tradunt Aristoteles l. 6. de
Histor. Animal cap. 1. Et Plinius Tom. 1. l. 10.
c. 52. 53. 55. conformantur in pullos: Similiter a-*

*quæ docet experientia ova piscium & ranarum tempo-
ra verno cum aqua impudenter posata aliquando con-
formantur & organantur in stomaco humano. Item
ova bombycum in sine veri conformantur & organi-
antur seipis, sine ulla extrinseca incubatione vel
fatione; conformantur enim in cista vel scrinio pos-
ta. Hæc verba sunt mea: Quibus ita respondet
Marpurgenses. Respondeo primo: In hac probatio-
ne multa continentur nostram & veram sententiam
stabilientia. *Damus, & lubentes, has operationes,
quatenus calore incubantis, semen in ovo ab atroque
parente collatum, in quo est spiritus, calor, & na-
tura principium motus fovetur habens, & hæc im-
pelluntur calore externo, ut perfecta pulli essentia
proveniat; sed hæc de ovo ut sic asserere, magna est
temeritas.**

S E C T I O I.

*Conformatio Ovi non est opus ullius spi-
ritus Ovo proprii.*

2. **C**ERTÈ verba hæc sunt adeò subtilia, adeo-
que sublimia, ut ego illa nequaquam
intelligam. Nescio, quid velitis dicere. Si ve-
litis, ut vobis respondeam, debetis me clariùs
interrogare. Quantum tamen colligo, dicitis
conformationem ovi per incubatum gallinæ con-
formati, esse effectum spiritus & caloris à gallina
incubante provenientis. Et additis insuper,
quod magna sit temeritas opus istud animæ ovum
informanti attribuire. Verùm, bona verba
quæso. Nam conformationis opus attribuire
animæ materiam conformatam inhabitanti, est
opus vitale attribuire principio vitali: Atqui in
hac attributione & assertionem, si fortè nulla sit
veritas; quæ, quæso, est temeritas? Sanè,
meo quidem iudicio, major est temeritas quem-
piam temerè judicare, quam hanc meam asser-
tionem firmis ac solidis rationibus probatam ac
firmatam, uti ego me fecisse spero, in medium
allegare.

3. Et sanè, si ego temerarius fuerim, fui
profectò non solus. Fuit necum etiam Thomas
Fienus, nec non Fieni Antigonista Henricus
du Gardin. Is postquam pro invenienda vera
conformationis causa in omnem partem se volu-
tasset, tandem fol. 33. ita dicit: *Nam quæ alia
ratio esset, cur ex ovo gallinæ fieret pullus gallina-
ceus, quam quia in ovo pulli est aliqua anima, quæ
similem speciei gallinæ pullum producat? Quæ
ratio, cur ex semine tritici fieret triticum, ex semine
avenæ avena, quam quod in semine tritici sit anima
triticea, & in semine avenæ avenacea, quæ ex illo
tritico, ex hac avenam producat ac conformet?*
Et verè jure merito: Nam nobilissimum confor-
mationis & organizationis opus nequaquam fieri
potest à calore, nequaquam à spiritu: uti hic
affirmant, (quantum ego verba eorum obscuris-
sima intelligo) Marpurgenses. Quod fieri nequa-
quam possit à calore, dixi jam aliquoties plus
quam satis. Etenim qui unus idemque specie ca-
lor, purum accidens, proprietates naturalis im-
perfecti elementi, possit esse causa ossificationis,
membranificationis, chylicationis, sanguifica-
tionis, carnificationis, frondificationis, flo-

rificationis, fructificationis, cortificationis,
aliarumque infinitarum similium nobilissimarum
ac eminentissimarum actionum? Quæ virtute pos-
sit unicus ille calor efficere cor, hepar, aures,
nares, totam divinam & admirabilem oculi fa-
bricam tot tunicis, humoribus, musculis, ner-
vis, distinctam ac expolitam? Sanè tantam hu-
jus accidentis activitatem ac efficaciam alibi de-
canta, quia mihi nunquam persuadebis.

4. Et sanè si animalium ova, ac terræ im-
plantata, aut in cista vel scrinio occultata semi-
na non habent animam, à qua causa illam acci-
piunt? Nunquid etiam à calore, ita ut calor sit
non tantum ovorum & seminum conformator &
organizator, sed etiam progenitor & animator?
Credo ego firmissimè, id etiam Marpurgenses
intrepidè affirmaturos. Verùm qua fronte? Nam
qua virtute calor producet animam omnium ani-
malium, omniumque seminum? Animam gal-
li, passeris, turdi, perdicis, falconis, &c. Ani-
mam frumenti, avenæ, hordei, petrosillini, pim-
pernellæ, rhabarbari, postanacæ, lactucæ, &c.?
Crede mihi, tot seminum adeò diversorum,
adeoque dissimilium animatio & conformatio
sunt actiones virtute calor longè superiores &
eminentiores. Si enim calor tantum posset, fo-
ret ens efficacissimum totius universi, adeoque
etiam nobilissimum: Nam entium nobilitatem
nos metiri & colligere solemus ex eorum efficacia
& activitate. Quærere ergo oportet aliam harum
actionum causam, quam ego non credo esse,
aut esse posse aliam, quam aliquam veram vitam,
veramque animam.

5. Non enim etiam spiritus est harum actio-
num efficiens causa. *Ratio est:* Quia si quis spi-
ritus foret ovorum ac seminum conformator, ac
organizator, is esse deberet, vel spiritus anima-
lis, vel vitalis, vel naturalis, vel generativus:
Etenim quis foret alius quintus? Atqui nullus
horum est. Non enim est spiritus vitalis: Quia
ille dumtaxat est instrumentum pulsus, & dela-
tionis calor per universum animalis corpus.
Neque est spiritus animalis: Quia ille solummodo
est instrumentum motus & sensus. Neque
etiam est spiritus naturalis: Quia talis spiritus
nequaquam datur, ut est communis opinio no-
biliores Medicorum. Ita enim docent Thomas
Fienus variis in locis, Capivaccius, Carrerius
*disput. 40. cap. 12. Rodericus Vega sect. 5. com-
ment. sup. cap. 38. artis parvæ*, alique quam
plurimi. Neque etiam esse potest spiritus genera-
tivus: Quia is datur longè minùs, nec ullus
Medicorum eum posuit, nisi solus Avicenna.
Ergo nullus est spiritus, qui esse possit seminum
& ovorum conformator, multò minùs anima-
tor. *Præterea:* Opus conformationis fieri debet
à potentia conformatrice: De quo nemo potest
dubitare. Etenim sicut visio fieri debet à poten-
tia visiva, & auditio à potentia auditiva, & ima-
ginatio à potentia imaginativa, & chylicatio
à potentia chylicativa, & sanguificatio à po-
tentia sanguificativa, &c. Ita quoque conforma-
tio fieri debet à potentia conformativa. De hoc
inquam, nemo potest dubitare. Atqui potentia
conformativa non est in spiritibus, neque in na-
turali, neque in vitali, neque in animalibus. Ergo con-

gò conformatio fieri nequit à spiritu. *Probatum minor* : Quia potentia conformativa est potentia vitalis alicujus animæ : Atqui potentia vitales nequeunt esse in spiritu : Ergò potentia conformativa nequit etiam esse in spiritu. De majori non credo fore dubitandum : Nam potentia conformativa numeratur in catalogo potentiarum animæ vegetativæ, sicut potentia viviva computatur in numero potentiarum animæ sensitivæ. *Probatum ergò minor* : Quia potentia vitales non possunt subjectari, nisi in illo subjecto, in quo subjectatur anima : Nam potentia vitales vel in ipsa anima, vel certè in animæ subjecto subjectantur. Atqui in spiritibus nulla subjectatur anima : ut docent poliores quicumque Physici. Ergò potentia vitales nequeunt esse aut subjectari in spiritu. *Ratio majoris est* : Quia potentia vitales producuntur ab anima per actionem emanativam. Uti certum est. Atqui forma emanativè agens per actionem emanativam nihil producit extra semetipsum, vel extra proprium suum subjectum : Uti etiam apud omnes est indubitatum. Ergò potentia vitales non possunt subjectari extra subjectum animæ : Subjectari enim debent vel in anima, vel in informatà per animam materia.

6. Et, sanè quod ovorum ac seminum conformatio non possit esse opus alicujus spiritus, adhuc offendit hæc ratio illis propria : Quia in ovis avium, & plantarum seminibus nullus est spiritus; neque animalis, neque vitalis, neque naturalis : Ergò hæc non possunt conformari & organizari à spiritu. Antecedens, de quo solo dubitari potest, probare volo elegantissimo discursu Thomæ Fieni : *Nam quo argumento potest probari, aut quo signo potest colligi, in ovis avium & albumine illo frigido, in siccis plantarum seminibus, antiquatis fabis, pisce, aut frumento, quæ jam aliquot annis in granario jacuerunt, & tota nihilominus adhuc crescere valent, inesse spiritus? Seminibus, quæ ex natura sua, ut sint fecunda, debent esse actu calida, ut sint semina humana, & animalium quadrupedum, & fortè etiam piscium, spiritus inesse non nego : At seminibus illis, quæ possunt permanere fecunda sine actuali calore, ut ovis avium & seminibus plantarum, valde verisimile est & meo judicio certum, nullos spiritus inesse. Quibus rebus non inest calor actu, non videntur quoque inesse spiritus : Quia nullus spiritus est sine actuali calore. Spiritus enim perdit & essentiam & fecunditatem suam, mox ut perdit calorem actualem. Aded ut Medici & virilis membri longitudinem, & lentam seminis ejectionem inter causas ponant sterilitatis; quod ipsæ aliquas spirituum refrigerationis sint causæ. Nam si essent spiritus in ovis, sicut in aliis seminibus, cur cum ipsa essent refrigerata, non eodem modo perderent fecunditatem, sicut alia semina? Quæ potest esse ratio, cur semina hominum & quadrupedum magis perderent suam fecunditatem refrigerata, quam ova, seu semina avium? Porro veritati admodum consentaneum est, plantas neque calore, neque spiritu vivere. Nam cum calor, quo vita constat, sit calor actu, & calor actu sit qualitas natura sua sensibilis, & non possit esse calor actu, qui non sit sensibilis, & in nullo quantocumque cumulo herbarum sentiat ille calor actu; planè verisimile est herbis nullum calorem actualem inesse. In herbis in media aqua nascentibus,*

Et usque ad summum aqua frigidissima testis, & tenuissimo caudice & folio, quæ frigore aquæ undique pervadi possunt, præditis, quomodo imaginabile est calorem actu posse latitare, & conservari, ut frigiditate illa copiosa aquæ non extinguatur? Quod ad spiritus attingit, si arboribus & plantis inessent, quando putantur, decerpuntur, præciduntur, quomodo contenti in eis spiritus non exstinguerentur, ac in auras evolarent? Plantarum actio est vegetatio, nutritio, auditio; ad quas spiritu nequaquam opus esse videtur. Etenim, si præstantissimi Medici ad actionis vegetativæ humanas longè actionibus vegetativis plantarum excellentiores exercendas spiritu minime opus esse judicent, cur opus esse judicabimus ad vegetativas harum exercendas? Non esse autem opus ad illas, tenent, quicumque spiritum naturalem in humano corpore negant. Inter quos est Manardus l. 15. Epistolar. Epist. 1. Valestus 2. controvers. cap. 17. Segarra in præfat. libror. de facult. natural. pagina 354. Mercenarius in Elucidationibus, fol. 475. Rodericus à Vega sect. 5. comment. sup. cap. 38. artis parvæ. Carrerius disp. 40. cap. 12. sup. Avicennam. Ludovicus Lemofus 12. Methodi. Capivaccius, & multi alii. Spiritus produci ac generari non possunt sine actuali calore. Debent enim produci ex vaporibus succi alimentalis ipsius plantæ à calore actuali excitatis. Si in plantis actualis calor non est, quomodo vapores illi queunt excitari? Adeo, ut verisimile sit, seminum plantarum fecunditatem non à spiritibus, sed ab aliis qualitatibus ac dispositionibus eis inexistentibus nobis incognitis & incognoscibilibus dependere : quæ ad aliquod tempus in seminibus permaneant, tandem verò antiquitate & exsiccatione nimia pereant & exstinguantur. Ova ergò & plantarum semina conformari ac organizari nequeunt à spiritu : Nullo enim intra se spiritum calent.

S E C T I O II.

Solvuntur contraria argumenta.

7. *Instabis tamen contra hæc* : Quia ovum est verum animalis ovipari semen : Atqui omni semini inest spiritus : Neque id quovis modo : sed sicut pars essentialis inest suo toti : Spiritus enim est feminis pars essentialis, simul & integralis illud essentialiter constituens, ac integraliter complens. Ergò omni ovo inest spiritus : Ergò hic spiritus esse potest ovi conformator & organizator. *Probatum minor* : Quia semen est nobilissima ac defecatiissima portio sanguinis : Atqui sanguis est totus spirituosus : Ergò multò magis semen. Docet hoc Sanctus Thomas l. 2. contra Gentes, cap. 89. Et i. p. quæst. 118. art. 4. ad 5. his verbis : *Et ideo non oportet, quod illa vis activa habeat aliquod organum in actu, sed fundatur in ipso spiritu incluso in semine, quod est spirituosum, uti testatur ejus albedo. Ecce dicit Sanctus Thomas spiritum includi in semine : Atqui non includitur sicut locatum in loco : Ergò sicut pars in suo toto. Idem non semel dicit Cajetanus ac Ferrariensis, sicut & ipse Aristoteles. Et hinc dicunt quidam Medici, quod semen habeat spiritus sibi intrinsecè unitos, ac intrinsecatos; adeoque à se omninò inseparabiles. Respond.*

tamen

tamen negando minorem utriusque syllogismi : *Fateor* quidem semen, quamdiu in testibus aut matrice est, bene calidum, bene clausum, beneque ab anima actuatum, esse egregiè spirituosum, ac plurimis in se contentis spiritibus undique pervasum ac repletum; Adeoque & ovum, quamdiu in utero gallinæ est, esse omnino spirituosum, ac à plurimis spiritibus pervasum. Sed nego spiritus illos esse ovo aut semini intrinsecatos : Nego illos contineri in semine tamquam partem essentialiam aut integram in suo toto : Nego illos esse de essentia, aut essentiali constitutione feminis. Etenim, juxta communem Medicorum doctrinam, spiritus illi sunt influentes & adventitii, venientes & recedentes; & non ingredientiessentialem compositionem chyli, feminis, sanguinis, aliorumque humorum. Attamen tales spiritus nequaquam sunt in semine misso & refrigerato : Etenim spiritus, ubi semen à debiti vasis custodia & clausura spoljatur, statim exit & evaporatur, relinquitque semen frigidum, omni calore denudatum : Ubi autem non est calor, quomodo erit spiritus? Atqui ova sunt quedam avium semina : Sunt, inquam, semina non tantum nuda & simplicia; sed jam permixta, actuata, fermentata, ac recipiendæ organizationi quam optime temperata. Attamen sunt semina foras missa, & à frigido aere jam dudum refrigerata. Ergò sunt etiam ab omni spiritu spoliata : Adeoque eorum conformatio & organizatio nequaquam tribui potest infidenti illi spiritui : Nullus enim illis infidet.

8. *Instabis secundo* : Ovum, dum adhuc intra gallinæ corpus erat bene calidum, bene clausum, beneque actuatum, erat egregiè spirituosum, plurimisque per omnia spiritibus pervasum & repletum : Uti jam est dictum. Ergò omnes istos spiritus etiamnum habet, dum est foras missum & refrigeratum. *Probatum consequentia* : Quia spiritus illi non possunt per corticem ovi bene firmum, beneque clausum exspirari & foras avolare : Ergò ibi perpetuo manent. Neque recurritur hic ad corticis poros : Nam illi certè tantum esse non possunt, ut spiritui exitum quærenti dare possint. *Respondeo negando seq. utriusque enthymematis* : Neque enim spiritus illi ab ovo exspirantur, neque per ovi poros evaporantur. Si enim evaporarent, sine dubio à nobis viderentur, aut fit dum evaporantur ore, naribus, aut alio simili corporis hiatus : Spiritus enim non sunt invisibiles. Ast quò ergò se recipiunt? Intra ovi refrigerati corticem corumpuntur, pereunt, ac intercidunt. Idque ad eum ferè modum, quo in olla bene oclusa aquæ vapores & fumi ex ebullienti aqua per vim suppositi ignis extracti, & caustati, ad amotionem ignis suapte natura intra ollam pereunt ac intercidunt, & ad nativam densitatem, & gravitatem aquæ redeunt. Ita quoque spiritus in ovo, dum ovum infrigescit, corumpuntur & pereunt, ac in nativam densitatem, ac gravitatem vitelli vel albuminis, quod undique pervadebant ac opplebant, transeunt. Idque jurè merito : Nam spiritus illi sunt substantia quedam egregiè calefacta, egregiè extenuata ac rarefacta, uti sunt vapores & fumi in bullienti aqua.

9. *Instabilis tertiò* : Ergò spiritus illi per ovi

Christ. Lupi Opera Tom. XII.

refrigerationem mortui, dum ovum à gallina incubari & calore vitali rursus calefieri incipit, iterum reviviscunt & resuscitantur : Adeoque ab his jam resuscitatis & redivivis potest inchoari & consummari organizationis opus : Adeoque non est opus in ovo fingere delitescentem animam. *Sequela verò probatur* : Quia, ut dicit Juris Regula, per easdem causas res moritur, per quas nascitur. adeoque etiam per easdem causas renascitur, per quas moritur. Atqui gallina ovum portans potest spiritum in ovo suscitare : Ergò gallina ovo incubans potest illum ex refrigeratione jam mortuum resuscitare. *Respondeo negando sequelam* : Nam licet ex spiritu rectè inferatur calor, non tamen ex calore rectè inferatur spiritus. Potest enim quis humor habere calorem, non tamen habere spiritum : Uti patet in hepate, cui nobiles Medici calorem dant, spiritum verò omnino negant. Similiter ergò ova, quæ ex incubatione gallinæ tepent & calent, calorem quidem habent, verum spiritu carent. Non enim potest gallina incubans illum regenerare aut resuscitare. *Et ratio est clara* : Quia ovum per incubationem foram neque est spiritus officina, neque spiritus receptaculum : Ergò ovum non potest à gallina incubante accipere spiritum. *Consequentia est nota; antecedens ergo probatur*. Quia officina spiritus est cor animalis spiritum fabricantis; receptacula verò spiritus sunt animalis membra, nervi, musculi, venæ, &c. quæ spiritu utuntur tanquam alimento & actionum suarum instrumento : Atqui ovum neque est gallinæ incubantis cor, neque membrum, neque musculus, neque nervus : Non enim est pars musculæ. Ergò neque est spiritus officina, neque spiritus receptaculum : Adeoque à gallina incubante nequit ullum accipere spiritum. Verum de spiritu ovorum est modò plus quam satis. Adduci possent adhuc alià plura adductu quam dignissima : Ast quid? Ego non sum Medicus.

S E C T I O III.

Conformatio ovi non fit etiam à spiritu gallinæ incubantis alieno.

10. *Respondebunt fortasse* : Ovum conformari non quidem à spiritu suo proprio, sed à spiritu gallinæ incubantis alieno. Gallina quippe incubans ovo non tantum incubat sed insuper illi suum spiritum inspirat, illoque illud fecundat, conformat, & organizat. *Verum responsum* : *Et inventum hoc longè aberrat à vero* : Etenim spiritus ovi conformator debet esse ovo intrinsecus, ac intra ovi corticem contentus : Atqui spiritus gallinæ incubantis nequaquam potest solidam ac firmam ovi corticem penetrare, aut subintrare : Ergò spiritus ex gallinæ incubantis corpore transpiratus nequaquam esse potest spiritus conformator. *Major est clara, & extra ratio, nabilis controversiæ periculum* : Quia causa ovum conformans & organizans, antequam organizationis opus inchoet, debet totum internum ovi domicilium conturbare & alterare : Debet totum albumen cum vitello, & vitellum cum albumine

Ff

tota-

totaliter implicare, permiscere, actuare, & fermentare, ac in hujus fermenti medullio & centro organizationis opus inchoare: Uti notum est cuiuscumque polito Medico. Atqui hæc tota totius ovi alteratio, concurbat, ac fermentatio fieri nequit à causa aliqua extrinseca, & intra ovi corticem, non conta: Nisi quis, nescio quam vim magneticam fingat, quæ absens faciat actuare totum domicilium ovi, uti magnes actuare facit ramenta æris aut ferri. Ergo si quis spiritus foret ovi conformator, deberet etiam esse ovi inhabitator: Alioquin enim qui esset tantus ovi turbator ac fermentator? *Clara etiam est minor argumenti principalis:* Quia spiritus sunt vapores quidam calidi, pellucidi, leves, ac rari, non multum ab similes aeri bene depurato ac defæcato: Atqui nullus aer adeo subtilis est, ut possit per corticem ovi transpirari; Ergo neque ullus spiritus est, qui possit corticem illum subintrare aut penetrare: Adeoque spiritus gallinæ incubantis nequaquam potest sibi spem de hoc introitu arrogare. Et sanè si nos quam fortissimè stando nequeamus educum ore spiritum traducere per folium chartæ, per expensam vesicam, aut aliam quamvis tenuissimam membranam, quomodo poterit gallina modeste incubando traducere aut derivare suum spiritum per solidissimum ovi corticem, per cortici annexam membranam, per totum denique ovi domicilium? Profecto non potest id ullo modo.

11. Et certè si organizatio ovi foret opus spiritus ex gallinæ incubantis corpore transpiranti, organizatio hæc non foret opus continuum, uno tractu, unoque continuo operationis filo inchoatum & consummatum; sed foret opus per intervalla factus, plurimisque intermediis oti interpolationibus discretum & intercisum: Atqui consequens hoc absurdissimum est: Nam organizatio non tantum est fetus conformatio & figuratio; sed insuper est ejus augmentatio, nutritio, ac vegetatio: Quæ actiones, quia ad facultatem naturalem spectant, nunquam interpolantur, neque interciduntur. Ergo etiam absurdum est istius absurdi consequentis antecedens. *Probatur sequela majoris:* Quia si ovi organizatio foret opus spiritus à gallina incubante provenientis, non posset illa fieri & progredi nisi spiritu illo presente: Nam nulla actio potest procedere & progredi in absentia sui effectivi principii; sed statim ut relinquatur à principio sui effectivo, licet non pereat aut evanescat, saltem stat & ab omni progressu cessat: Juxta vulgatum Physicorum Axioma, Cessante influxu causæ etiam cessare debet actio & effectus. Atqui spiritus gallinæ incubantis, ovum non semper adest, sed gallina abeunte & à suo incubatu surgente etiam abe ejus spiritus: Circumstantes enim evanescent in auras. Adeoque sicut gallinæ incubatus toto organizationis tempore non est continuus, sed sæpe intermissus, interpolatus, ac intercisus; ita quoque ab ejus corpore supra ovum transpiratus spiritus. Ergo, si hic spiritus foret organizationis effectiva causa, ovi organizatio non foret actio unius tractus, & continua, sed foret actio quam plurimis intercisionibus interpolata: Atqui tamen hoc falsum est. Etenim organiza-

tio ovi non cessat ob abitum gallinæ, ac spiritus ejus; sed pergit ac progreditur tam bene dum gallina ab incubatu vacat, quam dum illi vacat: Uti notum est ex experientia. Ergo hic spiritus nequit esse organizationis effectiva causa.

12. Deinde, incubatio ovi sæpe non est unius avis, neque unius sexus, neque unius speciei, sed eidem ovo aliquando incubat gallina mater, aliquando gallus pater: Incubat aliquando gallina, aliquando anas, aliquando anser, aliquando cycnus, &c. Adeoque super idem numero ovum incubatione forum & calefactum transpiratur quandoque spiritus femininus, quandoque masculinus: quandoque gallinæ, quandoque anatinus, quandoque cyninus, quandoque anserinus, quandoque etiam alii. Atqui tamen ex illis pluribus spiritibus & incubationibus adeo dissimilibus ac dissentaneis non prodit pullus monstruosus, & variarum specierum organis ac membris distortus; sed prodit fetus ordinatus ac compositus, habens eam organorum ac membrorum speciem, qualem habuit avis, quæ ovum concepit & peperit. Ergo spiritus ex avis incubantis corpore exspiratus nequaquam esse potest causa ovum effectivè conformans, & organizans. *Paret consequentia:* Quia spiritus adeo dissimiles ac diversi, tam diversæ originis ac temperamenti, non possent concordare in efficiendo eodem ac pariformi ejusdem conformationis & organizationis opere: Nam si spiritus conformationem moliri possent, gallinæ moliretur conformationem gallinæ, anserinus anserinam, cyninus cyninam, moliretur conformationem cyninam, &c. Atqui tamen hoc non fit; sed in præsentia tot diversorum spirituum fit unum & uniforme uniformis conformationis opus. Ergo signum manifestum est, quod spiritus conformationem illam non efficiant, sed quod solummodo conferant ovo calefactionem & actuacionem, qua causa ovo infundens actuatur, & ad inchoandum ac consummandum conformationis suæ opus invitatur & excitatur: Uti dixi satis in Apologia. Nam, uti dixi ibidem, avis ovo incubans, aut avis incubantis spiritus nihil amplius confert ovo, quam confert illi fimetum, tepidus furnus, tepida aqua, mamma muliebris, axilla humana, &c. Etenim ovum eodem planè modo conformatur & organizatur in fimo, in furno, in aqua, in mamma, sub axilla, &c. quo conformatur & organizatur sub avis incubatu, aut sub avis incubantis spiritu; uti docet nos experientia. Atqui hæc omnia nequaquam sunt, aut esse possunt effectiva conformationis causa; uti certum & planum est. Ergo neque avis incubans, neque etiam exspiratus ab illa spiritus potest esse causa hujus nobilissimi ac eminentissimi operis operativa.

13. Et ratio à priori, omnem omnino spiritum, tam intrinsecum quam extrinsecum, tam proprium quam alienum, ab hoc nobilissimo conformationis opere removens, est hæc: Quia si spiritus foret hujus operis effectivus, vel efficeret illud per suum calorem, vel suam formam substantialem sui in esse spiritus constitutivam: Per quid enim aliud? Neque enim efficere possit id operis per ignavam & inertem materiam: efficere ergo deberet per aliquam materiam suam inexistentem

rentem formam, sive accidentalem, sive substantialem. Atqui spiritus per neutram formam id potest: Ergo simpliciter illud non potest. *Probatur minor:* Quia viventium conformatio & organizatio sunt operationes verè vitales, petentes fieri, procedere, & principiari ab aliquo effectivo principio vitali & vivo; neque ullatenus fieri possunt à principio inanimato & mortuo: uti tradit Sanctus Thomas 1. p. q. 76. art. 1. in corp. Et q. 118. art. 2. Et 2. cont. Gen. cap. 89. Atqui neque calor spiritui adveniens, neque forma spiritum constituens est principium vitale & vivum: Quomodo ergo vitalis operationis dicuntur esse principium? Profecto neque rectè, neque verè. Deinde officium spirituum est organa & membra ad motum & sensum excitare & habitare: Atqui nihil horum est conformare & organizare: Ergo hæc actiones non bene adscribuntur spiritibus. Ac tandem, conformatio fieri debet à potentia conformativa: Atqui nullus spiritus habet potentiam conformativam: Ergo nullus spiritus potest conformare & organizare, uti dicebam, & latius deducebam statim supra.

14. Verba Marpurgensium sequentia nihil perunt diversum à jam dictis. Sunt autem hæc: *Secundo, Ova piscium & ranarum tempore verno cum aqua imprudenter potata aliquando conformantur. Respondeo, Calore interno ventriculi spiritus vitales ad istam conformationem impelluntur: Sed quid hæc de ovis piscium & ranarum ut sic? Ecce accurrunt iterum ad calorem & spiritum jam satis impugnatum. Sequuntur hæc verba: Tertio, Ova bombycum in fine veris conformantur & organizantur seipsis sine ulla extrinseca incubatione vel foitione. Respondeo, id provenire ab aere, tempore verno, calore solis temperato, cujus beneficio & alia insecta progeniuntur: Fungi nimirum, muscæ, vespa, &c. Ecce iterum recurrunt ad calorem: idque sine ulla probatione, vocando in testem, experientiam: Verùm de hujus testis testimonio satis est jam, plusquam satis. Eamus ad sequentia.*

CAPUT IX.

Examinatur oppugnatio mea opinionis circa causam principalem.

I. **ITA** ergo dicunt: *Nunc nobis de causa, quænam illa sit, dispiciendum. Nos conformationis causam principalem creatam dicimus esse animam gallinæ, sive absentis sive præsentis; causam verò instrumentalem dicimus esse spiritus vitales in ovo secundo contentos. Contra hanc doctrinam quidam insurgens omnes suos nervos intendit, ut nobis causam creatam principalem, quam animam gallinæ diximus, surripiat; atque animam ovo insidentem, prædictamque conformationem operantem ejus loco constituat. Errores de causa instrumentali mox etiam indigitabuntur; Nunc argumenta de causa principali. Primum: Non vacat exiguis rebus adesse Jovem. Deus à die septimo, quo requievit ab opere suo, ordinarias rerum generationes non exequitur per se, sed per causas secundas ad id officii agendum à se creatas: Ideo enim illis dixit, Crescite & multiplicamini & replete terram. Per quæ verba rebus creatis potentiam generativam collatam esse communiter tradunt expostores. Oportet ergo hujus organizatio-*

Christi Lupi Opera Tom. XII.

nis assignare aliquam causam principalem creatam? Hæc quippe organizatio non est actio heteroclyta, sed quam maxime ordinaria. Respondeo: Quæ sequela, Deus non est causa hujus conformationis principalis creata: Ergo anima ovi? Ridicula.

2. **PAUSEM** hic parum. Profecto rectissimè me in Epistola vestra de modestia & patientia monuistis: Nam quanto me impatientiæ ac immodestiæ periculo hinc inde exposueratis, quam optime noveratis. Servabo itaque ego in voluntate mea modestiam ac patientiam; circa vos tamen non intermittam misericordem severitatem, & severam misericordiam. Nam, juxta Sanctum Augustinum Epistol. 5. *Præcepta ista, videlicet patientiæ & modestiæ, magis ad præparationem cordis, quæ intus est, pertinere, quam ad opus, quod in aperto fit, ut teneatur in secreto animi patientia cum benevolentia, in manifesto autem id fiat, quod eis videtur prodesse posse. quibus bene velle debemus: hinc liquidò ostenditur, quod ipse Dominus JESUS exemplum singulare patientiæ, cum percuteretur in faciem, respondit: Si malè dixi, exponebra de malo; si autem bene, quid me cædis? Nequaquam igitur præceptum suum, si verba intuemur, implevit: Neque enim præbuit percutientibus alteram partem, sed potius prohibuit, ne qui fecerant, injuriam augetet: Et tamen paratus venerat non solum in faciem percuti, verum etiam pro his quoque, à quibus hæc patiebatur, crucifixus occidit, pro quibus ait in Cruce pendens, Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt, &c. Sunt ergo ista præcepta patientiæ semper in cordis præparatione retinenda, ipsaque benevolentia, ne reddatur malum pro malo, semper in voluntate complenda est. Agenda sunt autem multa, etiam cum invitis benigna quadam asperitate placendis, quorum potius utilitas et consulendum est quam voluntati, &c. Servabo itaque ego in voluntate mea erga vos benevolentiam & patientiam; neque tamen omittam mixtam cum severitate misericordiam. Agitis modò cum verbis meæ Apologiæ, uti agere soletis cum verbis divinæ scripturæ: Id est; vos illa mutilatis, alteratis, vitiatis. Agitis cum mea Apologia, uti antiquitus tempore Tertulliani agebant Gentiles cum tota Christiana Ecclesia. Fugitis malas consequentias; & falsas ac absurdas sententias, easque meæ Apologiæ attribuitis, & toto impetu arguitis. Ast quid? Arguitis non meam Apologiam, sed vestram criminatricem phantasiam. Ubi ego feci hanc verè ridiculam consequentiam, Deus non est causa creata ovi conformativa: Ergo illa causa est ovi anima? Profecto nullibi. Ecce consequentiam, eamque bonam ac legitimam: Causa ovi conformativa debet esse causa creata: Atqui non potest esse alia quam anima ovi: Neque enim esse potest sol aut aliud astrum, neque calor fovens, neque aer circumstantis, neque forma ovi, qualem ponit Carrerius; inanimata, neque aliquis Angelus, neque anima, neque spiritus, neque calor gallinæ incubantis, &c. Ergo debet esse ovum informans anima: Cujus munus est non tantum ovum informare; sed & conformare & organizare. Hæc consequentia est bona, & à vobis neq; expugnata, neque oppugnata. Dum ergo aliam fingitis, & mihi appingitis, nosquid in-*

Ff 2 juriari

jurari & zoilizare diligitis? Id iudicent alii.

3. Videamus modò sequentia. *Secundum argumentum: Non potest esse sol, aut aliud astrum, neque calor fovens, neque aer circumstant, neque forma ovi inanimata: Ista enim omnia sunt inanimata & vitæ expertia; organizatio verò viventis est actio vitalis. Atqui actio vitalis fieri nequit à principio inanimato; sed principium eius principale necessario debet esse vitale. Respondeo primò: Conceditur, at nullus dixerit de anima ovum informantem. Ah qualis responsio? Nam parum est negare; oportet negationis suæ rationes & fundamenta allegare; Et enim juxta axioma, Valet unus factus plus negare, quam valeant mille sapientes probare. Audiamus responsum secundum. *Respondeo secundo: Unde hæc Philosophia, Actio vitalis nequit fieri à principio inanimato & vitæ experte? Dico ego eam esse à Sancto Augustino, & à Sancto Thoma, ab omnibus Philosophis & Medicis, nemine excepto: Licet enim non fiat principaliter, atamen sæpe fit instrumentaliter à principio inanimato, ut de sole & astris res clara est in progeneratione muris & ranæ à putri materia; de aere circumstante in bombycis. Quomodo aliàs verificabitur hoc vulgare Philosophicum: Sol & homo generant hominem? Taceo innumerabiles ex illo principio promanantes absurditates. Et certe tacendo bene facis: Et si hæc omnia, totumque hoc contrascriptum tacuisses, profectò longè sanius sapuisses. Tacuissim enim tunc & ego. Modò verò neque taceo, neque tacere possum aut volo: Ne quadret vobis illud Demosthenis: Rem præter dignitatem feliciter assequi, stultis malè sentienti aut cogitanti est occasio.**

4. Audiamus adhuc sequentia. *Tertium argumentum: Neque etiam esse potest aliquis Angelus: Quia Theologi non solent tantam Angelis adscribere efficaciam. Neque etiam esse potest anima gallinæ incubantis: Quia gallina incubans nihil confert ovo amplius, quam illi conferat fœtus, furvus, stomachus humanus, mammilla, axilla, &c. Atqui hæc omnia non efficiunt ovi organizationem, sed solummodo conferunt ovo aduotionem, ac vivificum calorem, quo anima ovo insidens excitatur ad operandum & materiam suam organizandam. Ergò similiter gallina incubans non confert ovo organizationem, sed solum animæ excitativum calorem. Hæc ferè sunt verba mea. Audite dignam ad illa responsionem. *Respondeo primò: Dabimus Angelum hæc non posse: Ergò anima ovo insidens ista operatur? Credat Judæus Apella. Quid miri, si ineptam adeò consequentiam, Conformator ovi non est aliquis Angelus: Ergò est ovi anima, non credit quidam perfidus Judæus, cum illam nemo fidelis crederet Christianus? At quis illam consequentiam in medium protulit, quis illam formavit? Profectò id non feci ego. Vos illam finxistis, & contra eam dentes vestros acuisistis, ut oppugnaretis non meam Apologiam, sed vestram zoilam phantasmam. Sequuntur duæ alias responsiones. *Respondeo secundo: Conferunt hæc ovo aduotionem ac vivificum calorem: Hæc pro confessa accipimus, ac magna talia respondentis gratias agimus. Nos enim non dicimus calorem extornum gallinæ causare organizationem, sed spiritus vitales in ovo contentos: Quæternò autem calore ad conforma-***

*tionem impulsos ac excitatos. Et ibi apparet soliditas & constantia vestra, qui idem modo negatis, modò affirmatis: Qui conformationis opus modò calorj adscribitis, modò adimitis: Modò ad calorem solis, modò ad calorem aeris, modò ad spiritum recurritis. Neque id mirum: Nullibi enim solidum fundum, cui firmi insistatis, invenitis. Nunquid fol. 5. conformationem & organizationem bombycum calorj solis, aut temperato per calorem solis aeri adscribitis? Cur ergò id modò negatis? Profectò valde inconstanter. Audiat & tertia responsio. *Respondeo tertid: Anima ovo insidens toties repetita nauseam creat. Non est mirum: Quia homini à prima veritate averfo nauseat omnis veritas. Quis enim huiusmodi operationem adscribat? Id statim vobis ostendam. Huius petimus probationem. Et ego à vobis probationum mearum, quas efficacissimas puto, peto efficacem reprobationem.**

5. Accedamus modò ad examen. Occurrunt autem examinanda factis multa. Ante omnia autem suppono tamquam certum & indubitatum, quod causa principalis ovum conformans & organizans non sit ipsemet Deus benedictus, & gloriosus, sed quod sit aliqua causa creata. Non Durandizo, neque generalem Dei concursum nego: Fateor Deum concursu generali efficere omnem omnino actionem, etiam defectuosam & peccaminosam: Adeoque etiam conformationem, organizationem, & animationem ovi, ac cuiuscumque alterius feminis, & viventis. Nego ergò Deum esse causam harum actionum specialem, speciali concursu illas inchoantem & consummantem; & dico causam earum specialem principalem esse aliquam causam creatam: Quæcumque demum illa sit. Ab hoc dicto, ut videtur, non discordant Marpurgenfes: Dicunt enim causam principalem conformationis & organizationis esse animam gallinæ, sive absentis sive præsentis. Ratio mei dicti est hæc: Quia juxta regulam S. Augustini, Deus benedictus & gloriosus, Implet cælum & terram præsentem potentia non absente natura, sic administrat omnia, quæ creavit, ut etiam ipsa proprios exercere & agere motus sinat. Deus ergò ordinarias ordinariæ causalitatis actiones non exequitur immediatè per se, sed per causas aliquas creatas sibi subordinatas, quas proprios exercere & agere sinit motus. Deus enim creatoris suis impressit ac dedit non tantum quantum participationem suæ essentia, sed etiam suæ efficacis & omnipotentis. Et in hoc est præcisè differentia actionum analogarum ab actionibus heteroclytis: Quod scilicet actionibus analogis providerit Deus de ordinariæ & consueta creata causa; heteroclytas verò pendere voluerit à sua misericordia & gratuita suæ omnipotentis assistentia. Atqui organizatio & conformatio ovorum, ac quorumcumque aliorum feminum est actio quam maxime ordinariæ & analogæ: Ergò illa fit per propriam & ordinariam quaedam causam creatam, proprios exercentem & agentem motus: Atqui causa proprios exercentem & agens motus nequaquam agit ut instrumentum Dei, sed ut causa principalis: Etenim instrumentum non agit neque exercet motus proprios, sed motus causæ alterius, & alienos. Et hæc displicet

placet mihi quam maxime illa Philosophia, quæ omnes causas secundas dicit esse Dei instrumenta: Nam quis dicat ignem calefacere, lapidem de sursum cadere, aquam frigefacere, hominem furari, fornicari, pejerare, & blasphemare in virtute Dei? Hoc est facere Deum Authorem peccati, & incidere in impiam ac impudentem blasphemiam Calvini. Ergò organizatio ovi habet aliquam causam creatam verè principalem, quæcumque tandem illa sit. Hoc supposito pergamus ad examen.

EXAMEN CAPUT X.

Examinantur dicta & quaestio Marpurgenfium in capite præcedenti contenta.

1. **Q**ueritis primò, Quis unquam animæ ovum informanti ullam adscriperit operationem? Deinde dicitis operationem vitalem debere pro sua causa principali habere principium vivum & vitale, nequaquam tamen pro sua causa instrumentali; sed causam ejus instrumentalem posse esse principium inanimatum & inertium. Hinc inferitis, solem & astra in generatione muris & ranæ à putri materia, & aere circumstantem in generatione bombycis, quæ utraq; actiones vitales sunt, esse causas instrumentales: Adeoque creditis verissimiliter verum esse hoc dictum Aristotelis, Sol & homo generant hominem: Homo quidem tamquam causa principalis, Sol verò tamquam hominis instrumentum. Quartò denique asseritis causam principalem femina organizantem ac membranificantem esse animam generantis, sive præsentis sive absentis; causam verò hujus operis instrumentalem esse spiritum vitalem à calore impulsam & excitatam: Adeoque dicitis ova instrumentali conformari à spiritibus vitalibus à calore externo ad conformandum impulsis & excitatis. Videamus hæc, an verà sint.

SECTIO I.

Anima Ovum inhabitanti adscribitur conformationis opus à Nobilibus Philosophis.

2. **A**d quaestionem vestram respondeo: Animæ ovum informanti aliquam operationem, & quidem illius in pullum, avem, vermem, aut bombycem conformationem & organizationem, adscriperunt Nobilissimi ac Eminentissimi Philosophi: Sanctus Augustinus, S. Thomas, Cardinalis Cajetanus, Ferrarientis, aliique quam plurimi. Quid dicam de Medicis? Quid de ipso Aristotele? Consentit is omnino mecum, uti ostendit supra cap. 4. Et probo hoc: Quia philosophari nos oportet de conformatione & organizatione ovi; sicuti philosophamus de conformatione & organizatione cuiuscumque alterius feminis mixti, actuati & fermentati: Ovum quippe, de faciendo loquor, est verum avis semen mixtum, actuatum, ac fermentatum. Adeoque quicumque organizationem & membranificationem actuati & fermentati feminis in genere adscribunt animæ semen informanti & inhabitanti, etiam

organizationem & membranificationem ovi adscribunt, & si velint conformiter loqui (uti vellet loqui præsumendi sunt) adscribere debent animæ ovum informanti ac inhabitanti: Sub genere enim comprehenditur quævis species: Et generalis affirmatio de genere est affirmatio de quavis istius generis specie. Atqui sanctus Augustinus, S. Thomas, Cardinalis Cajetanus, Franciscus Ferrarientis, Aristoteles, aliique quam plurimi Medici & Philosophi, & horum nequaquam infimus Julius Cæsar Scaliger, organizationem & conformationem feminis in genere adscribunt animæ semen inhabitanti: Ergò eidem animæ adscribunt & adscribere debent conformationem & membranificationem ovi. Quod ita sentiat sanctus Pater Augustinus, ostendit supra Cap. 5. De Aristotele ostendit idem Cap. 4. Sanctus Thomas verò id docet l. 2. cont. Gent. c. 89. Et r. p. q. 118. art. 2. ad 2. his verbis: *Ad secundum dicendum, quod aliqui dixerunt, quod operationes vitæ, quæ apparent in embryone, non sunt ab anima ejus, sed ab anima matris, vel à virtute formativa, quæ est in semine. Quorum utrumque falsum est. Opera enim vitæ non possunt esse à principio extrinseco, sicut sentire, nutrire, & augeri. Et idèò dicendum est, quod anima præexistit in embryone, à principio quidem nutritiva, postmodum autem sensitiva, & tandem intellectiva. Ecce dicit manifestè sanctus Thomas, operationes vitæ, quæ sunt in embryone, sive in semine mixto, actuato, & fermentato, nimirum embryonis nutritionem, augmentationem, membranificationem & organizationem, neque fieri ab anima matris, neque à forma feminis inanimata, sed ab anima semen inhabitanti ac informanti. Tantum differimus in eo, quod sanctus Thomas ponat in semine successionem animarum, dicatque primam esse brutam ac materialem; ergò verò illam successionem non credam, dicamque primam animam esse intellectivam ac rationalem. An verò in semine sit aliqua anima feminis conformatrix & membranificatrix, non controvertimus: Quia in eo planè convenimus.*

3. Alter ejus locus etiam insignis est r. p. q. 76. art. 1. in Corp. his verbis: *Manifestum est autem, quod primum, quo corpus vivit, est anima. Et cum anima manifestetur secundum diversas operationes in diversis gradibus viventium, id quo primo operamur unumquodque horum operum vitæ, est anima. Anima enim est primum, quo nutrimur, sentimus, & movemur secundum locum, & similiter quo primo intelligimus. Hoc ergò principium, quo primo intelligimus, sive dicatur intellectus, sive anima intellectiva, est forma corporis. Ex quibus verbis tale ego deduco argumentum: Ubicumque reperiantur operationes vitales, ibi est anima informans & inhabitans: Anima enim manifestatur secundum diversas operationes in diversis gradibus viventium, & id, quo primo operamur unumquodque horum operum vitæ, est anima: Utrique non aliena, sed propria, informans, & inhabitans. Atqui in ovis, & aliis quibuscumque actuatis ac fermentatis feminibus apparent operationes vitales: scilicet licet membranificatio & organizatio. Ergò ibi latet anima operationes istas inchoans & consummans. Præterea:*

Anima est primum, quo nutrimur, movemur, sentimus, intelligimus, &c. Ergo omnia, quæ nutriuntur, habent animam: Atqui semina aquata, ac fermentata nutriuntur, organizantur, conformantur, augmentantur, &c. Ergo habent animam. Ecce animæ in fluido semine delitegenti adscribo aliquas operationes non ergo solus, sed & alii Nobilissimi ac Irrefragabiles Philosophi.

4. Secundò dicitis, operationes vitales, licet principium vivum & vitale poscant pro causa sua principali, posse tamen procedere & effici ab aliquo principio non vivo & inanimato, tanquam à causa sua instrumentali. In prima huius dicti parte, quæ de causa vitalis operationis principali loquitur, ego vobiscum convenio: Ita enim dixi & inculcavi jam sæpius. Estque veritas per se nota & evidens, de qua sine infamia ambigere & controversere possit solus Academicus. In altera dicti vestri parte, quæ de actionis vitalis causa instrumentali loquitur, facile vobiscum convenirem, si naturalia instrumenta admitterem: Omnes enim, qui naturalia instrumenta admittunt, illam vestri dicti partem concedunt & asserunt. Verum ego quidem instrumenta supernaturalia & voluntaria, quæ sunt omnia septem Christiana Sacramenta, tanquam verus Catholicæ Ecclesiæ matris nostræ sanctissimæ ac piissimæ filius admitto; aut instrumenta naturalia & necessaria planè abnuo ac reiicio: Adeoque hac in parte vobiscum non convenio. Quin imò convenio: Licet enim non admitram causas principales & instrumentales, admitto tamen causas principales ac minus principales: Adeoque dico, quod operatio vitalis procedere & effici possit à principio mortuo & inanimato, tanquam à causa sua minus principali; causa tamen principalis debet semper esse vitalis. *Et probe hoc:* Quia actus supernaturales, tam intellectus, quam voluntatis, quales sunt actus Fidei, Spei, Charitatis: Visio item, & auditio sensitiva; alique idigenus, sunt actus verè vitales: Ut nemo negare potest. Atqui hi omnes actus effectivè procedunt & oriuntur ab aliquo principio non vivo, tanquam à causa sua minus principali: Ergo actus vitalis procedere potest à principio non vivo, tanquam à causa minus principali, satisque omnino est illi, ut principale eius principium sit vitale. *Probat minor:* Quia isti supernaturales actus efficiuntur & oriuntur ab anima simul & habitu supernaturali infuso: Ut nos Catholici habemus pro certo fidei articulo, ob definitionem Concilii Tridentini, *sess. 6. can. 4.* Cujus vos auctoritati, licet fortè non obtemperetis, tamen, ut salvemini, obtemperare omnino debetis: Neque enim quis speret habere Deum Patrem, qui ejus Ecclesiam noluerit habere matrem. Procedunt, inquam, & oriuntur hi actus, ab anima simul & infuso habitu: Ab anima quidem tanquam à causa principali; ab infuso autem habitu tanquam à causa minus principali. Displicent quippe mihi plurimum illi Theologi, qui animam, ejusque potentias vitales dicunt esse actuum supernaturalium causarum instrumentales, habitum verò dicunt esse

eorum causam principalem: Teneo enim firmissimè, habitum non esse nisi causam minus principalem. Atqui habitus infusus est principium quoddam non vivum & inanimatum: Ergo actus isti supernaturales procedunt ab aliquo principio non vivo & inanimato, tanquam à causa minus principali: Adeoque talis processus nequaquam repugnat actibus vitalibus. Satis ergo illis est, si eorum principium principale sit vitale. Verum de hac materia alibi ex professo latius: Est enim longiori discussione digna, estque longior discussio illi planè necessaria. Ast non vacat id modò, vacabit semel alias.

S E C T I O II.

Conformatio nequit fieri à sole aut astris; Nequidem tanquam ab instrumento.

5. Tertiò dicitis, Solem, astra, ac ætherem circumstantem esse causas instrumentales, animalia ex putrefactione orientia animantes, conformantes, ac organizantes. Imò instrumentalem solis efficaciam non limitatis ad ista insecta & imperfecta animalia; sed etiam extenditis illam ad animalia quævis perfectissima, etiam ad hominem: juxta dictum Aristotelis, Sol & homo generant hominem; Homo quidem principaliter, sol verò instrumentaliter. Attamen hæc omnia ego nequaquam credo: Dico omnia esse falsissima. Dicitis quidem illa esse omnia clara: At nunquid id satis? Quid laudis aut gloriæ est, multa allegare, & pauca aut nihil probare? Meheretè parùm admodum. Dico ergo hæc omnia esse falsissima, & nullam veritatis apparentiam habentia. *Et probe illud primo de sole & astris:* Quia naturalium instrumentorum effectus non possunt poni sine instrumentis: Non potest sola causa principalis ponere effectum sine concursu & adjutorio subordinati sibi instrumenti; sed ut in suum effectum valeat, opus est, ut instrumenti sui adjutorium sibi præstò habeat. Patet hoc in omnibus naturalibus vulgarè opinionis instrumentis. E.g. Artifex nequit opera artis operari sine artificialibus suis instrumentis: Pictor sine penicillo, ferrator sine ferra, sartor sine acu, malleator sine malleo, miles sine sclopeto & gladio, totus inermis est, & nihil potest. Stomachus, hepar, cor, testes, cerebrum sine vitali calore nequeunt chylicare, sanguificare, spiritificare, spermatificare, &c. Arterix sine spiritu vitali, muscoli & sensiteria sine spiritu animali quid agunt, quid inchoant? Torpescunt & otio pereunt: Idque quia carent naturalibus ac ordinariis (uti vulgata opinio existimat) instrumentis. Causæ ergo principales creatæ nihil possunt sine suis naturalibus instrumentis: Adeoque naturalis effectus instrumenti nequit poni sine actione instrumenti. Idque; jure plus quam merito: Quia instrumenta naturalia non sunt causis suis creatis instrumenta libera & voluntaria uti sunt Christiana Sacramenta respectu Christi aut Dei; nequaquam: Sed sunt instrumenta necessaria: Adeoque

que causæ ab illis dependent, & sine illis possunt omnino nihil. Ergo si sol & astra forent naturalia animandorum & organizandorum animalium instrumenta, nullum posset sine actione & concursu solis animal animari, organizari, & membranificari. Etenim de hujus consequentiæ legitimitate quis ambigat? Atqui multa in die animalia animantur, conformantur, & organizantur sine actione & adjutorio solis: Ergo sol nequaquam est naturale & ordinarium harum actionum instrumentum. Quam verè ergo dixit Aristoteles, sol & homo generant hominem? Etenim sol vel semper generat, vel nunquam generat, neque potest aliquando generare, aliquando non generare: Ita enim non solent naturalia instrumenta. Nam, uti dixi, non sunt instrumenta & adjutoria libera & voluntaria, sed perpetua & necessaria. Atqui sol aliquos homines, aliquaque animalia non generat: Ergo nullos generat: Adeoque non est eorum instrumentum. *Probat minor subsumptum:* Quia tempore nocturno multa animalia animantur, multa conformantur, & organizantur: Præsertim longis illis medijs anni noctibus polaribus. Atqui tempore nocturno nulla est solis in nos actio & operatio, nisi visus: rogat aliquem Anti-Chyntium, nocturnarum animationum & conformationum effectorem, uti nuper quidam pro nocturno aquarum marinarum motu fingebat Anti-Chyntiam. Ast tale figmentum alibi finge, quia mihi non assinget. Ergo multa quotidie animantur ac membranificantur animalia sine adjutorio & actione solis: Adeoque ita animantur & conformantur omnia. *Et confirmatur:* Quia si sol foret omnium animationum & organizationum univèrsale instrumentum, tunc omnes omnium animalium animationes ac conformationes tempore diurno procederent, tempore verò nocturno simul cum dormiente dormientis matris utero dormiret & quiesceret: Cessante quippe actione & influxu necessarij instrumenti, etiam cessat & dormit actio agentis principalis per tale instrumentum necessariò adjuti. Atqui consequens hoc est absurdissimum: Ergo etiam absurdissimum est istius absurdissimi consequentis antecedens.

6. *Præterea:* Omne instrumentum debet esse alicujus agentis principalis instrumentum: Nam, ut phrasi sancti Patris mei Augustini utar, instrumentum, cui ex adverso est agens principale, quasi rebligatum pender aliunde, nec ex semetipso, sed ex ea, cui connectitur, indicatur. Debet ergo instrumentum esse alicujus causæ principalis instrumentum, à qua dirigatur, adjuvetur, elevetur, promoveatur, fortificetur, &c. Ergo similiter sol, si generale omnium animationum & conformationum instrumentum foret, fore deberet instrumentum alicujus causæ principalis ipsam adjutantis, elevantis, roborantis, promoventis, dirigentis, &c. Ergo vel est instrumentum causæ increatæ, vel alicujus causæ creatæ, nimirum parentum fetus suos generantium & animantium: Atqui neutrum esse & sapienter dicitur: Ergo neque rectè & sapienter hoc universalis instrumenti offi-

cium soli assignitur. In primis ergo nequit sol dici instrumentum Dei: Quia Deus in creaturis suis nulla habet propriè dicta instrumenta, nisi solam Filij sui Humanitatem, & septem ejus Sacramenta. Neque etiam dici potest instrumentum alicujus causæ creatæ: Quia causæ universales nequeunt instrumentaliter & ministerialiter subici causis particularibus: Atqui sol, si causa sit, est causa communis & universalis? animalia verò sunt causæ speciales & particulares: Ergo sol nequit esse instrumentum animalium in terra generantium & animantium. *Minor est extra controversiam; Probo ergo majorem:* Quia omne instrumentum debet esse causa suo agenti principali subordinata: Atqui nulla causa universalis subordinari potest ulli causæ particulari; sed è contra quævis causa particularis subordinatur cuivis causæ suæ universalis: Ergo nulla causa universalis esse potest instrumentum ullius causæ particularis. *Et confirmatur hoc:* Quia nulla causa subordinata esse potest tam amplè & tam extensè activitatis & efficacæ, ac est causa subordinans, cui subordinatur. Patet hoc in omnibus omnino causis subordinatis & subordinantibus. E.g. nullum instrumentum artis est tam amplè ac latè efficacæ, ac est ipse artifex. Nulla potentia, nullus habitus, neque acquisitus neque infusus, nulla species, nulla facultas, est tam extensè actionis, ac est anima. Nulla proprietas, nullum accidens, nulla qualitas, est tam extensè potentia, ac est essentia aut subiectum ejus. Et ita est in aliis omnibus omnino. *Et ejus ratio est:* Quia causæ subordinatæ sunt quasi curiales & officiales Principis, illi subservientes in negotiis & causis particularibus; unaquæque pro suo posse & modo. Atqui omnis causa universalis est amplioris actionis, quam sint causæ particulares: Ergo nulla causa universalis potest tanquam instrumentum esse subordinata ulli causæ particulari: Adeoque sol nequit esse instrumentum hominum, aut aliorum animalium. *Et ratio à priori est:* Quia solis officium est mundum illuminare & incalidare; distinguere tempora, dies, menses, & annos: Adducere nobis ver, autumnum, æstatem, & hyemem: At verò animalia animare aut membranificare, id ita potest, uti ego possum D. Lubertum facti Romani Imperij Principem creare. Id ergo non potest ullo modo. Vide quæ dixi *Cap. 4.*

S E C T I O III.

Non etiam fieri potest ab aere circumstante.

7. *Am id ipsum etiam probe de circumstante aere:* Quia si circumstantis aer in animationis ac organizationis opere foret Dei aut animalium generantium instrumentum; si, inquam, circumstantis aer aliquorum animalium animationem ac organizationem instrumentaliter ageret, agere utique illam deberet per aliquam sui constitutivam partem, aut per aliquam formam vel facultatem se instrumentum ac sibi inherentem: Corpora quippe naturalia non

non agunt actiones suas se totis, sed per aliquam sui partem, per aliquam facultatem, aut aliquam formam sibi inexistentem aut inhærentem, quæ sit illis ratio formalis actionis istas agendi ac principiandi. Atqui in aere nulla est pars, nulla facultas, nulla forma, quæ in nobilissimas istas actiones vel instrumentaliter valeat: Ergo aer nequit actiones istas vel instrumentaliter agere. *Probat minor*: Quia in aere nihil est aliud, quam materia prima, substantialis forma illius in esse aeris constitutiva, summa humiditas, magnus calor, (equidem in vulgata Peripateticorum sententia, aer est summè humidus ac intensè calidus) perspicuitas seu diaphaneitas, egregia levitas, & ab illa promanans debita levitatio, & variaz horum omnium ubicationes, durationes, eductiones, alique similes multi modi. Quid enim in aere est ab his aliud? Re vera omnino nihil. Neque enim in aere, utpote corpore simpliciter, possunt esse variaz mixturæ ac temperaturæ variarum qualitatum, primarum, secundarum, tertiarum, &c. Sed insunt illi solummodo duæ qualitates primæ, videlicet humor & calor: Calor quidem in gradu intenso, humor verò in gradu summo: Ita enim docet communis opinio. Atqui nihil horum potest agere instrumentaliter animalium animationem & organizationem: Ergo neque aer id potest: Si enim id posset, utique ratione alicujus suæ partis aut formæ id posset. *Minor verò probatur inductione & examinatione singulorum*: Primò ergo id non potest aer ratione suæ materiæ: Quia hæc planè ignava est, & nil nisi pondus inertè, rudis, indigestaque moles. Neque etiam id potest ratione alicujus modi sibi inexistentis aut inhærentis: Quia modi non sunt plus quam materia activi, sunt omnis activitatis & efficaciaz expertes, possunt informare & effectum suum formalem dare; at verò effectivè causare nihil possunt omnino: Uti tradunt & credunt passim Modalistæ omnes, excepto, quod sciam, omnino nemine. Neque etiam id potest aer ratione sui caloris: Quia id confitentur Marpurgenses: Dicunt enim non semel, licet tamen satis inconstanter, quod calor gallinæ instrumentaliter neque animer, neque organizer, sed spiritus ovo inclusi à calore gallinæ excitati & impulsivi. Si id non possit calor gallinæ vivæ ac animatæ; quomodo id poterit calor inanimati ac imperfecti elementi? Profectò multò minus. Præterea calor non est, nisi causa quædam determinata ac particularis: Est enim infima quædam accidentium materialium species. Atqui causa aliqua particularis nequit esse omnium fermè causarum, earumque nobilissimarum, & quidem ad actiones nobilissimas ac eminentissimas, generale instrumentum: Nemo enim potest duobus servire. Idque non tantum in humanis & moralibus, sed etiam in physicis & naturalibus. Equidem diversos diversa juvant, nec omnibus causis omnia instrumenta conveniunt. Instrumenta sunt causæ auxiliares & subsidiariæ: Omnes autem causæ principales ad quascumque suas actiones juvari non possunt uno, eodemque subsidio & auxilio. Pictor vari debet penicillo, faber malleo, scriptor ca-

lamo, typographus typo, sculptor dolabro, &c. Neque possunt omnes artifices uti uno eodemque instrumento. Alio organo utitur anima ad visiones, alio ad auditiones, alio ad imaginationes: Alia facultate utitur ad elaborandum chylum, alia ad sanguinem, alia ad lac, alia ad semen, alia ad spiritum: Alia est facultas attractrix, alia expultrix, alia discretrix, alia distributrix, &c. Una ergo causa, una qualitas, una facultas, aut una potentia particularis nequit esse generale instrumentum ac universale subsidium plurimarum diversarum ac dissimilium causarum principalium: Atqui calor est causa quædam particularis: Quomodo ergo esse possit generale omnium naturalium causarum instrumentum ac subsidium; idque non ad unam aliquam actionem, sed ad actiones innumerabiles & faciles, sed nobilissimas, eminentissimas, ac artificiosissimas, quales sunt animatio, officinatio, carnificatio, membranificatio, sanguificatio, ac tota denique animalium membranificatio ac organizatio? Certè qui ita sapiunt, nihil sanum sapiunt. Neque etiam id aer potest ratione suæ summæ humiditatis; Quia si ad tantum ac tam generale ministerium non possit promoveri aer à suo calore, quomodo eò sublevabitur à suo humore? Equidem humor est qualitas longè debilioris ac infirmioris efficaciaz, quam sit calor. Aristoteles enim humorem non inter activas, sed inter passivas numerat qualitates. Adeoque omnia argumenta militancia contra hujusmodi generale ministerium ac subsidium caloris, longè fortius militat contra tale ministerium humoris. Neque etiam id potest aerratione suæ levitatis aut levitationis: Quia levitas & levitatio sunt formæ subjecti sui loco motivæ; ac motuum localium effectivæ; & quidem levitatio nihil est aliud, quam impulsus quidam specie non differens ab impulsu projectorio? Hic autem quid possit in animationes & animalium conformationes? Quid cum his actionibus habet proportionis? Meherclè omnino nihil.

8. Restat aeris forma substantialis. Restat querere, an aer hoc generale ministerium subire & exercere non queat ratione suæ substantialis formæ sui constitutivæ? Et dico id posse nequaquam. *Probat*; Quia activitas & efficaciaz formæ substantialis in nullo excedit activitatem & efficaciam omnium accidentium sibi nativorum ac sibi subordinatorum, præterquam in sui communicatione, seu sui similis productione. Id est, forma substantialis nullam potest elicere aut principiari actionem, nisi sui similis generationem & actiones omnium suorum accidentium, suarum facultatum seu potentiarum. Atqui omnia activa & nativa aeris accidentia sunt humor, calor, levitas, & levitatio: Equidem ego non scio quintum, vel si sit, oro ut illud docear. Ergo substantialis forma aeris nihil potest præter sui similis generationem, & horum quatuor accidentium actionem: Atqui nullum ex his accidentibus potest tamquam generale instrumentum animalia conformare aut animare. Uti iam hæcenus dixi. Ergo neque id potest substantialis forma aeris: Etenim si id posset

& va.

& valeret, nativorum suorum accidentium seu facultatum efficaciam excedere deberet; quod est per naturam impossibile. In discursu hoc omnia sunt clara præter majorem; hæc verò est principium certum & indubitatum, ac à quocumque polito Philosopho bene notandum. *Et patet inductione*: E. g. Anima nihil potest, quam intellectiones, volitiones, visiones, auditiones, imaginationes, nutritiones, augmentationes, & vegetationes elicere, & alias qualvis aliarum suarum facultatum seu potentiarum functiones & actiones efficere. Forma substantialis aquæ nihil potest, quam infrigidare, humectare, descendere & gravitare: Quæ sunt actiones quatuor suorum nativorum accidentium. Et ita est de omnibus aliis. Generaliter ergo substantialis forma excedere non potest efficaciam & activitatem suorum nativorum accidentium, præterquam in sui communicatione, seu sui similis productione. Et hoc, uti dixi, est principium pulchrum ac bene notandum. *Ratio ejus est clara & efficax*: Quia nativa activa accidentia sunt formarum substantialium in agendo auxilia & subsidia: Nam, ut habet vulgata definitio, Qualitas est nativum substantiæ ornamentum ac virtutis activæ complementum. Unde forma substantialis, sive sit viva, sive non viva, si sit omni suo nativo accidente spoliata, est ad agendum incompleta & inexpedita: Uti dixi ex sancto Augustino supra Cap. 2. Adeoque sine suis nativis accidentibus, sine eorum subsidio & auxilio, nihil potest agere: Et per consequens ejus virtus, efficaciaz, ac activitatis excedere nequaquam potest virtutem, activitatem, ac efficaciam omnium suorum nativorum accidentium simul sumptorum, nisi in generatione & productione sui similis: Hanc enim exequitur forma substantialis per se, sine succurru, subsidio, ac auxilio cujuscumque sui accidentis; ut semper fuit mihi constanter visum. Atqui nullum nativum aeris accidens potest esse instrumentum viventia animans & conformans: Ergo neque id esse potest aeris forma substantialis, adeoque neque ipse aer. Pergamus modo ad quartum.

SECTIO IV.

Causa principalis Ovum conformans non est gallina incubans.

9. **Q**uartò ergo dicitis: Ova duplicem habere suæ conformationis & organizationis causam: Unam principalem, alteram subsidiariam ac instrumentalem. Causam hujus operis principalem dicitis esse animam gallinæ sive præsentis, sive abscentis; causam subsidiariam ac instrumentalem dicitis non gallinæ incubantis, furni, fimeti, mammillæ; aut axillæ calorem, sed spiritum ovo inclusum à calore impulsivum & excitatum. Utraque autem vestri dicti pars est planè falsa. At miror ego equidem, eur vos, cum viri docti sitis, mentis vestræ placitum dumtaxat insinuetis, & nulla id ratione aut irrefragabili auctoritate roboratis? Multa negatis, multa asseveratis: Ultra hæc amplius quid? Nihil omnino probatis.

Probationes vestræ sunt. Est luce meridiana clarior veritas, experientia id docet, patet ad oculum, &c. Impugnaciones verò vestræ sunt, Consequentia est ridicula, credat Judæus Apella, Anima ovi nauseat, &c. Hæc non sunt probationes aut impugnaciones; sed sunt irrisiones, subfannationes, accavillationes. Non ita agere oportebat viros doctos & qualificados, quales vos ego suspicio, veneror & honoro. Verùm intrà oleas.

10. Primò ergo, Subsidiarius ac instrumentalis ovi conformator nequaquam est inclusus ovo spiritus. *Ratio est*: Quia spiritus, qui non est, non potest conformare & organizare: Equidem non entis sicut nulla est essentia, ita nulla est actio & efficaciaz. Atqui nullus est ovo inclusus spiritus: Ovum quippe est totum frigidum & gelidum; adeoque calido spiritui ineptum domicilium: Uti dixi latius supra Cap. 8. Ergo ovum nequaquam potest conformari à spiritu intra se concluso tanquam à principio suæ conformationis subsidiari. Ad stipulabimini fortasse Antonio Poncio Sanctæ-Cruz l. de Hippocratica Philosoph. digress. 2. contra opinionem Doctiss. Ficini, dicentes cum illo: In seminibus frigidissimis servatis in serinio, in ovis, in piscibus, igniculus ille servatur spirituosus, ibidem contegitur, ibidem ab astris fovetur; proba tu contrarium, si poteris. Verum proba tu, tu enim obligaris: Nam meum dictum est pura negativa; at tuum verò est quædam affirmativa puræ meæ negativæ contradictoria: Atqui pura negativa à nemine probari debet, quia per naturam probari non potest; At verò quæcumque affirmativa puræ negativæ contradictoria probari omnino debet: nisi talis fuerit, ut pro illa Juris aliqua præsumptio steterit. Quæ omnia bene novistis, si alterius codicem Juris vel modicè legistis. Ergo allegandarum obligatio probationum incumbit non mihi, sed tibi. Interim tamen quod mihi non imponebat obligatiois necessitas, suasit, & ut facerem effectus opinionis & asserti mei veritas: Probari enim meum dictum supra Cap. 8. Ast de instrumentaria ac subsidiaria hujus feminei spiritus, in conformationis opus efficaciaz dicam alias adhuc plura.

11. Neque etiam causa hujus operis principalis esse potest gallinæ incubantis anima. *Ratio est*: Quia animalis incubantis anima ovo nihil conferat amplius, quam illi conferat calidus furnus, tepidum hypocaustum, pingue fimetum, axilla aut mammilla humana, aut aliud quodvis simile ovi fomentum: Nam ab illo, à quo sequitur per effectus, etiam datur per influxum. Atqui ista omnia non conferunt ovo influxum suæ organizationis principalem; imò neque influxum instrumentalem: Conferunt enim solum causæ principaliter influentis ac organizantis actionem, motionem, quasi sopitæ & dormientis excitationem, & ad opus suum inchoandum & consummandum invitationem ac impulsionem: Uti concedunt etiam DD. Marpurgenses. Ergo id ipsum dumtaxat, & nihil aliud præstat ovo anima ovipari animalis ovum foventis, & incubatur suo calefacientis. *Præterea*: Si gallina incubans foret principalis hujus operis causæ

causa, deberent semper in ovo produci organa italia, qualia sunt gallinæ incubantis & organa ista principaliter causantis: Etenim omnis causa principalis intendit sibi assimilare passum, & passum informare talibus formis, qualibus informata est ipsa. Atqui id nequaquam fit: Nam organa ovi non assimilantur organis gallinæ incubantis, sed gallinæ ovum parientis, illique animam imprimentis. Eadem quippe gallina uno, eodemque incubatu ex uno ovo excludit gallinam sibi similem, ex alio anserem, ex alio ciconiam, ex alio perdicem, ex alio turdum, ex alio passerem, &c. Ergo gallina incubans nequaquam est harum organizationum principalis causa. Quomodo enim eadem specie avis uno, eodemque incubatu produceret tam diversas, tamque dissimiles organizationes? Hoc verè est inconceptibile. Gallina ad summum producere posset organa gallinacea; at verò passerina, anserina, ciconiarum, turdorum, perdicum, non potest ullo modo. Singula ista organa requirunt diversa temperamenta, diversa membra, diversam figuram, diversum ordinem, diversas ac repugnantes qualitates; uti consideranti facile patebit: Quomodo ergo hæc omnia fieri possint ab una, eademque causa? Est certè inconceptibile. Dic ergo singulas singulorum ovorum animas, quamque pro sua qualitate & conditione suam efficere organizationem, & omnes has difficultates evaseris, & veram ac genuinam organizationis causam sine dubio inveneris. Nam organizatio non potest provenire de foris à causa aliqua femini conformato extrinseca. Idque jure meritissimo: Nam organizatio non est nuda seminis figuratio; sed est insuper nutritio, augmentatio, officinatio, carnificatio, plumificatio, &c. Uno verbo, est aggregatum quoddam innumerarum ac serè infinitarum actionum vitalium. Atqui nutritio & accretio, alique id genus vitales actiones non possunt advenire de foris à causa aliqua extrinseca, qualis est gallinæ incubantis anima: Uti à nemine potest negari. Ergo neque ita advenire potest organizatio & conformatio ovorum: Ergo provenire debet ab aliqua causa interna & intrinseca. Hæc autem non est alia, quam informans & inhærens ovo anima.

12. *Et confirmantur hæc omnia:* Quia si gallina incubans foret causa principaliter organizatio, nequaquam esse posset actio continua, sed foret quam sæpissime interrupta: Consequens absurdum est: Ergo & antecedens. *Probatur sequela majoris:* Quia gallina non semper incubatui vacat; sed aliquando etiam suo pastui, aliquando volatui, aliquando discursui: Uti notum est ex quotidiana experientia. Ergo si gallina incubans foret causa principaliter organizans, organizatio nequaquam foret actio continua, sed quam sæpissime interrupta: Nimirum quoties, quoties gallina ab incubatu surgeret, & ad pastum, volatum, aut spatium tenderet. *Pater hæc consequentia:* Quia cessante influxu causæ principalis, etiam cessare debet effectus; ut est indubitatum: Causa enim principalis est prima moyens, a quo omnia instrui-

menta, aliaque omnia agentia subordinata incitantur, impelluntur, diriguntur, adjuvantur: Cessante autem eo, quod primò movet, cessant & cessare debent omnia, quæ moventur ab illo. Atqui dum gallina ab incubatu surgit, tunc etiam suum influxum suspendit: Ergo si gallina incubans foret principaliter organizans, quoties organizatio interpolationem subiret, quoties gallina ab incubatu spatium abiret. *Probatur minor:* Quia causa toties influxum suum suspendit & interpolat, quoties à passo suo se aufert & absentat: Neque enim in distans, absens, & remotum influere & agere potis est. Ergo quoties gallina spatium surgit, toties ab ovo suum influxum interpolat & suspendit. *Deinde:* Ova sæpè non excluduntur per incubatum ejusdem avis, sed per aves planè dissimiles ac diversas: Diversi temperamenti, diversæ speciei, diversarum qualitatum, diversorum membrorum & organorum, &c. Quomodo ergo hæc, si forent principales conformatrices, non facerent difforme monstrum? Quomodo eandem conformationem suæ planè dissimilem ac dissentaneam possent continuare ac consummare? Id sanè ego non capio. Valeat ergo incubans gallina, & vivat ovi anima.

13. Dicunt Marpurgenses organizationem esse omnino continuam, neque unquam interruptam aut interruptam. Nam licet gallina spatium vadat, non ideo tamen inchoatam organizationem interpolat: Illam enim potest continuare non minus absens, quam præsens: Imò potest absens non tantum illam jam inchoatam continuare, sed etiam inchoare & consummare. Licet enim sit quandoque absens corpore, nunquam tamen est absens efficacia & virtute: Relinquit quippe post se vivificum in ovo spiritum, suæ virtutis ac efficaciz vicarium, suæque actionis in ova derivativum. Verum gallinam nobis elegantem & efficacem narrant: Aliæ causæ non solent, neque valent causare absentes, quomodo id ergo valeant gallinæ? Profectò id non possunt. *Ratio est:* Quia causa principalis debet verè agere, effectumque illum, cujus est causa principalis verè principiari & causare: Vox quippe principalis vocem causam neque dimittit, neque alienat, sed restringit, specificat, attollit, ac nobilitat. Atqui gallina absens, aut etiam mortua, non potest ovi à se absentis & remoti organizationem verè agere, aut principiari: Ergo nequit istius organizationis esse vera causa. At si non causa vera, quomodo principalis & primaria? Vox videritis. *Probatur minor:* Quia actionem conformativam verè agere & causare, est illam à sua entitate exeuntem & dependentem habere: Atqui actio conformativa nequaquam exit, neque exire potest, non egreditur, non dependet ab anima gallinæ mortuæ aut absentis: Qui enim actio facta & exercita hic in Belgio exeat, egrediatur, aut dependeat à gallina existente alicubi in orbe novo? Ergo anima gallinæ absentis nequaquam verè agit aut causat ovi organizationem.

14. Audite quid huic argumento reponant Marpurgenses: *Resp. minor in hoc syllogismo ad L.*

Examinatur tertia Marpurgensium responsio.

1. *Sti meæ propositioni tertiam adhibent Marpurgenses responsionem, his verbis: Tertio respondeo, Actionem conformativam ex sua entitate emittere, vel mediata, vel immediata. Licet igitur non immediate ab anima gallinæ hæc actio conformativa causetur, fit tamen mediata, mediante illo semineo, ac prolifico spiritu, qui virtute à causa principali communicata agit.* Responsio hæc etiam peccat in multis. Primò ergo anima gallinæ absentis nequit agere & principiari actionem conformativam per inclusum ovo semineo ac prolifico spiritu: Quia talis spiritus nullus ovo inest, uti jam dixi sæpius. Deinde, talis spiritus sit, non sit; nihil ad rem facit. Quomodo enim gallina absens per impressum à se prolificum spiritum possit actionem conformativam causare, & quidem causare principaliter? Etenim si solummodo per spiritum intermedium agit, solummodo mediata agit. At si solum mediata, quomodo verè? Si non verè, quomodo principaliter? Illud certè ego non capio. Nam causa principalis debet actionem, cujus est causa principalis, verè agere: Debet enim illam principaliter, proprio Marte, propriaque virtute agere. At verò hæc omnia epitheta significationem vocis agere nequaquam impropriant, non diminuunt, non distrahunt, non alienant, sed è contra attollunt, nobilitant, eique quoddam emphasim & antonomasiam donant. Causa ergo principaliter agens debet agere verè: Atqui causa mediata agens nequaquam agit verè: Neque enim mediata agere est verè agere. Ergo gallina, ut conformationis opus verè agat, non satis est, ut illud mediata agat, at opus est, ut agat illud proximè & immediate. Atqui gallina absens nequit illud attingere & agere proximè & immediate: Quomodo ergo possit illud agere principaliter? Sincerè nullo modo. *Probatur minor:* Quia si causa mediata agens & mediata causans verè ageret, verèque causaret, si mediata agere & causare foret verè agere, verèque causare, jam avus meus me verè causasset: Imò non solus avus meus, sed & meus abavus, proavus, atavus, tritavus, & ipse denique primus Parens Adam me verè egisset, verèque in genere causæ efficientis causasset: Adeoque homines causarent & agerent non tantum eo tempore, quo vivunt, sed etiam centum, mille, bis mille annos post suam mortem: Etenim tam diu mediata agunt per causas intermedias a se procedentes & derivatas, quibus virtutem causandi dederunt & impresserunt. Quam Philosophiam, si vos veram ac legitimum credatis, oro obnixè ut illam in Hassia vestris Cæcis retineatis: Nos Belgæ, homines sumus, adeoque delicatiores. Sunt enim hæc omnia longè absurdissima: Ergo etiam tale est eorum antecedens: Adeoque mediata agere nequaquam est verè agere. *Et ratio à priori est:* Quia verè agere est actionem verè à sua entitate emittere, diffundere, derivare seu eiaculari, camque habere à sua entitate verè dependentem, verè-

dium lapidem examinata fucatum aurum est. Rursum more suo affirmant, arguunt, culpant; verum nihil rationis adferunt, nihil probant. *Conformationem quod attinet, Conformationem agere est actionem conformativam ex sua entitate emittere. Respondeo, hoc falsum est, & procedit tantum in actionibus per emanationem, non per transmutationem, ut in auditione, visione, & ipsa quoque conformatione, quæ & ipsa actio hujus generis est; ut patet. Sed profectò erratis.* Propositio meæ est quam universalissimè vera: Non in solis actionibus emanativis, sed etiam in omnibus omnino transmutativis. Et quare quæso in illis procederet, in his verò claudicaret? Nullum video fundamentum. Vos quidem id asseveratis; sed iterum more vestro nulla ratione aut auctoritate probatis. Dico ergo generaliter: Agere quacumque actione, sive emanativa, sive transmutativa, id parùm refert, nihil est omnino aliud, quam actionem ex sua entitate emittere, eamque à sua entitate dependentem & exeuntem habere. *Ratio est:* Quia actio & effectus debent ab agente & efficiente verè dependere: Hoc enim illis quadrat ex generali ratione effectus. Ergo debent dependere vel per informationem aut inhætionem, vel per finalizationem aut tractionem, vel per exitum & processionem: Ego enim nescio alium dependendi modum. Atqui non dependit per informationem aut inhætionem: Quia hoc proprium est effectus formalis. Neque etiam per receptionem aut subiectionem: Quia hoc quadrat soli effectui materiali. Neque etiam per finalizationem aut tractionem: Quia hoc proprium est effectui finali. Ergo dependere debent per exitum & processionem: Hoc enim proprium est effectui causæ efficientis. Adeoque agere nihil potest esse aliud, quam actionem & effectum ex sua entitate emittere, eumque à se procedendo & exeundo dependentem; & dependendo exeuntem & procedentem habere. Ego me castor non video, quid foret, aut fore posset aliud. Et id magis verum est in actionibus transmutativis, quam emanativis. Quod patet ex iustitatis ac canonizatis de hac actione loquendi formulis. Dicimus enim de causa transmutante: Quod actionem suam diffundat per totam suam spheram, Quod derivet illam per passa viciniora in remotiora; Quod det ac imprimat illam fortius & efficacius vicinioribus, quam remotioribus, Quod illam reverberet, reflectat, restringat, &c. Atqui actionem diffundere, derivare, dare, imprimere; reverberare, reflectere, restringere, &c. Quid, inquam, hæc sunt aliud, quam actionem è se, aut è sua entitate emittere? Sunt quidem alia nomina, verum una & eadem res significata. Ergo actione transmutativa agere nihil est omnino aliud, quam actionem ex sua entitate emittere: Ergo licet hæc meæ propositio malè negetur de omni actione; pejus tamen negatur de transmutativa, quam de emanativa.

wareque procedentem: Est, inquam, illam habere à sua entitate procedendo dependentem, & dependendo procedentem. Hoc est principium certissimum & à nemine negandum: Quod qui negat, nescio an Philosophus vocari queat. Atqui mediatè agere, seu è sua entitate actionem mediatè emittere, eamque à sua entitate mediatè procedentem & dependentem habere, nequaquam est illam habere à se dependentem & procedentem verè. V. g. mea generatio non dependet neque procedit verè à meo avo: Neque organizatio ovi facta hic Lovanii in Brabantia dependet aut procedit verè à gallina existente Marpurgi in Hassia, Pragæ in Bohemia, aut Viennæ in Imperiali Austria. Ergò mediatè agere nequaquam est verè agere: Adeoque organizationem, quam gallina solum mediatè agit, nequaquam verè agit. At si non verè, quomodo principaliter? Id vos videritis. *Et ratio minoris est: Quia generatio mea exit solummodo ab effectu mei avi, nimirum à patre meo vel à matre mea, de quo fiat infrà: Similiter conformatio ovi hic Lovanii existentis exit solummodo ab effectu gallinæ hinc Lovanio Marpurgum deportatæ, nimirum ab ejus semineo ac prolifico spiritu: Ita enim vos dicitis. Atqui effectus mei Avi nequaquam est meus avus: Item effectus gallinæ nequaquam est ipsa gallina: Quis enim tantum à fano deviat? Ergò neque mea generatio verè exit à meo avo, neque organizatio ovi existentis hic Lovanii à gallina existente Marpurgi: Adeoque neque meus avus, neque ista gallina sunt istarum actionum causæ veræ & principales.*

2. Huic argumento respondent Marpurgenses: *Respondeo primo, neque hic incrimo sumus adreundendam vim. Negamus vicissim minorem cum Ruvione 2. Phys. tract. 4. q. 1. n. 5. causam instrumentalem in conjunctam & separatam dividendo: Instrumentum conjunctum dicit esse, quod conjungitur causæ principali secundum esse: Ut calor est instrumentum ignis ad producendum alterum ignem, & conjungitur illi secundum esse per actualem inderentiam, & penicillus conjungitur pictori solum secundum operationem; cum non possit operari, nisi actu moveatur ab illo. Instrumentum separatum dicitur, quod neutro modo conjungitur causæ, sed omnino separatum ab ea potest operari & sine actuali concursu ejus. Sed vocatur instrumentum, quia tamquam virtus propria ejus operatur, ut calor existens in ferro est instrumentum ignis separatum, dum producit ignem in supa. Hæc ille. Vide, quanti illum Ruvium, utrique Monachum & hominem Catholicum, faciant; ejus auctoritatem nobis pro canone & regula allegant.*

3. At responsio nihil facit ad rem. Nam minor, quam negant, non fuit hæc, *Datur instrumentum activitate separatum, aut instrumentum activitate separatum potest agere sine actuali concursu & adjutorio causæ principalis;* sed minor à me assumpta & ab illis negata est hæc, *Mediate agere non est verè agere.* Ad hujus autem propositionis falsificationem quid facit divisio instrumenti in conjunctum ac separatum? Revera omnino nihil. Nam sive datur, sive non datur instrumentum activitate separatum, adhuc verum manet,

quod mediatè agere non sit verè agere; cum mediatè agere non sit actionem verè principiare, & à sua entitate in passum derivare, quod tamen ad verè agendum est planè ac omnino necessarium. Et illi enim, qui instrumentum activitate separatam defendunt, etiam quod mediatè agere non sit verè agere dicunt: *Quin imò illi dicunt id quam maximè, magis quam ego. Vel si id non dicunt, sibi omnino contradicunt. Nam causam principalem, quæ effectum suum solum mediatè per instrumentum agit, dicunt simpliciter & absolute non agere: Ergò dicunt non verè agere. Nam qui causam aliquam dicit simpliciter & absolute non agere, qua fronte illam diceret verè agere? Profecto non nisi fronte effroni. Ergò dicunt mediatè agere non esse verè agere. Patet autem Antecedens: Quia instrumenti activitate separati defensores dicunt effectum agi, produci, & attingi à solo instrumento, per actionem, coactionem, succursum, auxilium, aut assistentiam causæ principalis nequaquam adjuto; Dicunt instrumentum agere se solo, causa principali neque adjuvante, neque coagente, neque concurrente: In hoc enim est punctum nostræ controversiæ; illi hoc affirmant, ego autem nego. Ergò dicunt effectum à causa principali simpliciter non agi; adeoque dicunt causam principalem simpliciter non agere. At si simpliciter non agit, quomodo verè agit? Sanè nequaquam. Debuissent ergò Marpurgenses ad rem locuti fuisse, & propositionem à me assumptam firma ratione oppugnasse: Hoc enim ego avidè audirem. Verùm de hæc Ruvii doctrina alias latius.*

CAPUT XII.

Examinatur doctrina Marpurgensium de instrumenti activitate separatis.

SECTIO I.

Varia ac miscellanea quedam.

1. Ita prosequuntur: *Hactenus de causa principali. At certè nimium infeliciter. Nunquid de instrumentali. Utinam paulò feliciter. Diximus causam instrumentalem esse spiritum semineum activitate separatam instrumentum. Verum est, id dixistis; ast non verè dixistis. Nam rei non existenti magnam efficaciam attribuitis. Nunquid ergò rem præclaram gessistis? Nolite triumphare: Certè, ut triumphetis, opus est, ut magis strenuè pugnetis. Hercules quidam (pro titulo hoc, quem acceptare neque volo, neque valeo, summas vestræ benevolentie, bonæque vestræ, quam de me indigno formatis, existimationi gratias habeo. Ego enim Philosophiæ principibus & Hercilibus non me coæquo, neque in convivio Domini mei superioriorem locum eligo, sed placita illi humilitate ipsi deservire studeo.) Evulsas arbores nisi magno discedendo, viam ne cuiquam egrediendi facultas permittatur, intercludere conatur: Afferens talia instrumenta separata debilis stomachi hominem non posse digerere, cum tamen sapius biscuit digessit. Lepida sanè phrasis,*

phrasis, ac docto digna Viro. *Sed vana est sine viribus ira. Et adhuc, vanior sine lepore & fundamento jaclantia. Audemus illum. Et nos audemus vos. Quia, inquit, instrumentum non potest effectum producere se solo; sed debet adjuvari, elevari, moveri, ac per totam suam actionem dirigi à causa principali: Instrumentum enim agere debet in virtute causæ principalis. Ergò nullum dari potest instrumentum ab actuali cooperatione suæ causæ principalis separatam. Hæc verba sunt fermè mea. Audiamus Responsum. Respondeo ad consequentiam, si in genere loquatur, falsa est. Hem à quo tempore consequentiæ ceperunt esse falsæ. Dum ego Logicam discerem, & docebam, consequentiæ erant bonæ vel malæ, legitimæ vel illegitimæ; veritas verò & falsitas quidem inerant consequentiis, consequentiis verò nequaquam. At video, vel tempora rem hanc antiquam mutaverunt, vel Marpurgenses turpiter erraverunt. Ruvio enim expressè distinguit inter instrumentum conjunctum & separatum. At Ruvio etiam expressè dixit, Esse unicam, sanctam, Catholicam, ac Apostolicam Ecclesiam: Ejus caput esse Romanum Episcopum: Esse in Ecclesia potestatem dandi Indulgentias: Corpus Christi esse verè in Sacramento Eucharistiæ; non tamen esse ubique: Non fieri in Eucharistiâ impanationem, sed panis in corpus Domini conversionem, & alia similia multa. Miror ego sanè, cur illum in his omnibus contemnatis, in isto verò puncto dubio ac probabiliter falso illius auctoritatem nulla ratione firmatam tamquam certam regulam ac infallibilem veritatis canonem nobis obtrudatis?*

2. Negatis ergò meam consequentiam. At pessimè: *Probo ergò illam: Quia instrumentum ex ratione generali instrumenti non potest causæ principalis effectum producere se solo; sed debet à causa principali adjuvari, elevari, ac ab illa per totam actionem moveri ac dirigi. Hoc vos conceditis; admisso enim antecedente negatis consequentiam. Et quid ni concederetis? Nam omnè instrumentum debet agere supra propriam virtutem, supra propriam capacitatem & efficaciam: Quomodo autem supra naturam innatam suæ virtutis efficaciam agere possit, nisi ab aliquo potentiori & principali agenti supra suam efficaciam extollatur, elevetur, & dirigatur? Videtis, quod nullo modo. Atqui instrumentum non potest attolli, elevari, adjuvari, moveri, ac per totam actionem dirigi à causa principali non existenti, aut ad mille millia absentis: Dirigi enim, moveri, & elevari solummodo potest à causa præsentis & sibi actualiter assistenti. Qui enim tu existens in Hassia, in aliqua actione inchoanda & consummandâ adjuvares me existentem in Brabantia? Profecto non est tibi tam lata, neque tam extensa virtutis activæ efficacia. Ergò nullum dari potest instrumentum ab actuali causæ suæ principalis præsentia, directione & cooperatione separatam. Patet minor: Quia instrumentum adjuvare, elevare, movere, ac per totam actionem dirigere est simul cum instrumento agere. Quid enim esset aliud? Numquid equum in actione adjuvare est simul cum equo trahere vel*

Christ. Lupi Opera Tom. XII.

fortè pellere aut trudere? Nunquid calorem ipsi calefactione adjuvare est simul cum illo calefacere? Est sane id ipsum. Atqui nullum principale agens potest simul agere cum instrumento absentis: Uti vos mecum, evidentia veritatis compellente, fatemini. Ergò nullum agens principale potest instrumentum absens adjuvare, dirigere, aut elevare: Adeoque neque ullum instrumentum potest à causa principali absentis, multò minus à non existenti, moveri, adjuvari, dirigi, aut elevari: Adeoque non est ullum instrumentum ab actuali concursu suæ causæ principalis separatam, sed omne omnino isti actuali concursui est, & esse debet semper & ubique conjunctum. *Et confirmatur: Quia si daretur ullum instrumentum ab activitate & actuali cooperatione suæ causæ principalis separatam, illud deberet effectum causæ principalis producere se solo. Hoc clarum est: Etenim si effectum non produceret se solo, sed cum actuali causæ principalis adjutorio, jam non foret instrumentum à cooperatione separatam, sed illi conjunctum. Atqui nullum instrumentum potest causæ principalis effectum producere se solo: Hoc concessistis. Ergò nullum dari potest instrumentum ab activitate & actuali suæ causæ principalis concursu separatam.*

3. Pergunt Marpurgenses, & dicunt: *Secundo exempla reclamant. Ut ferrum ignitum stupam accendens. De hoc exemplo dicam statim. Volo enim prius defendere principalem casualitatem impulsus, ratione commodioris connexionis. Globus è bombardâ in impulsu loco motivo. Tertiò elevatio instrumenti est duplex. Alia est actualis & manualis: Sic securis motionem, directionem, præsentiam, & insistentiam continuam causæ suæ principalis requirit. Alia est habitualis: Quia instrumentum à sua causa principali per virtutem communicatam aptum ad operandum positus omnibus requisitis redditus est. Hoc modo spiritus ad organizationem elevati & directi sunt. Hos quidem inclusos ovo spiritus jam dudum inclamatis; verum clamare debetis altius: Non enim vos audiunt, quid habere velitis non capiunt: Nec enim in rerum natura existunt. Ut ergò reperiat separatum activitate instrumentum, frustra & in vanum invocatis hunc ovi spiritum.*

4. Deinde duplicem causarum elevationem, scilicet actualem & habitualem, libenter admitto. Utramque enim hanc elevationis speciem semper ego docui & defendi. Attamen non sic ut vos. Nam elevatio habitualis non habet locum in causis instrumentalibus, neque elevat ad effectus substantiales: Habet locum in solis causis principalibus, elevatque eas ad solos effectus accidentales. At verò elevatio, de qua hic agimus, est elevatio instrumenti, item est elevatio ad actionem, imò ad plurimas actiones substantiales. Est enim elevatio ad organizationem & conformationem, quæ est aggregatum quoddam ex innumeris ac ferè infinitis actionibus, partim substantialibus, partim accidentalibus. Adeoque elevatio habitualis nihil facit ad præsentem casum. Et quamvis faceret, nihil tamen pro vobis faceret: Nam etiam causa habitualiter elevata non potest ab actuali

cooperatione, & concursu causæ habitualiter elevantis esse separata: Adeoque quantumvis semen, aut semineus vester spiritus foret causa habitualiter elevata, nequaquam tamen foret causa ab actuali causæ habitualiter elevantis concursu separata. Hoc autem est punctum, quod vos quaeritis. Verum de tota hac materia latius alibi.

S E C T I O II.

Impulsus loco motivus non est bonum exemplum instrumenti activitate separati.

5. **A**grediamur modò vestra exempla, quæ nobis obtruditis ad defendenda & demonstranda vestra separata quoad activitatem & actionem instrumenta. Primò adducitis impulsivum loco-motivum, à proiciente, pellente, trudente, aut vehente, corporibus profectis, pulsus, trusus, aut vestis impressum. Et equidem miror id ego: Et quidem vehementer. Nam, etiam juxta vos, & juxta me, & juxta rei veritatem, omne instrumentum debet esse causa elevata: Ergò etiam impulsus loco-motivus, si instrumentum foret, deberet esse causa elevata. Ergò deberet esse causa elevata vel elevatione actuali, vel elevatione habituali: Neque enim datur tertius elevandi, aut elevationis modus: Uti dico non ego solus, sed & vos mecum verbis expressis & evidentibus. Atqui impulsus loco-motivus nequit esse causa elevata, neque hæc, neque illa elevatione: Ergò nequit absolute esse causa elevata: Etenim quod neutram ex adequatè divisivis participat generis speciem, quomodo participabit genus? Nullo profectò modo. At si non sit causa elevata, quomodo erit instrumentum? Nequaquam erit. Quod verò impulsus non sit causa elevata elevatione actuali, est planum & clarum. Nam omnis causa, quæ actuali elevatione elevatur, est causa actuali causæ actualiter elevantis cooperationi conjuncta: Uti conceditis etiam vos. Atqui vos prætenditis impulsivum esse instrumentum activitate separatum: Ergò nequaquam dicere potestis, quod sit agens actuali elevatione elevatum. Sed neque est agens elevatum elevatione habituali. *Ratio est clara:* Quia agens elevatione habituali elevatum est agens in se recipiens habitum sui ad actionem sibi nimis eminentem elevativum: Ita norunt omnes, qui terminos norunt. Atqui impulsus non est agens recipiens habitum sui ad nimis eminentem actionem elevativum; sed ipse est habitus, aut certe qualitas habitui similis, lapidi impressus, in eoque motionis localis causativus: Uti per se manifestum est. Ergò impulsus etiam nequit esse agens elevatione habituali elevatum: Adeoque non est agens ulla elevatione elevatum, & per consequens non est absolute agens elevatum. At si non sit agens elevatum, quomodo est instrumentum? Non est ullatenus. Et tantum abest, ut impulsus hic sit instrumentum, aut agens elevatum, ut sit potius agens elevans. Nam habitus subjectum suum ad actionem aliquam proportionans est potius agens elevans, quam agens

elevatum: Uti notum est. Atqui id facit impulsus: Ergò est potius agens elevans, quam elevatum: Atqui agens elevans nequaquam esse potest instrumentum: Quis enim tantum desipiat, ut hoc asserat? Ergò impulsus nequaquam esse potest instrumentum. Miror ergò, id vos adeò constanter, & quidem sine ulla probatione, asseruisse. Non dico tamen impulsivum esse causam elevantem; nequaquam: Id enim si dicerem, falsum dicerem. Dico ergò dumtaxat, quod sit potius causa elevans, quam elevata: Sive quod majorem apparentiam & proportionem habeat cum causa elevante, quam cum causa elevata: Adeoque quod nullam habeat apparentiam cum causa instrumentali.

6. *Et confirmatur:* Omnis causa, quæ effectum se ignobiliorem producit propria sua virtute, est causa principalis. Quid enim ad principalitatem illi deest? Nam omne instrumentum debet virtute aliena producere effectum propria sua virtute superiorem ac eminentiorem. Omnis itaque causa, quæ effectum se ignobiliorem producit propria virtute, est indubiè causa principalis. Atqui impulsus loco-motivus lapidi impressus producit in lapide effectum se ignobiliorem propria sua virtute: Ergò est causa verè principalis: Ergò, licet sit causa ab actuali proiciente cooperatione & concursu separata; nequaquam tamen est separatum illius instrumentum. Quod impulsus producat in lapide effectum se ignobiliorem, est evidens & manifestum: Nam effectus, quem in lapide producit impulsus, est nova lapidis ubicatio. Ne dicas motum localem: Nam motus localis nequaquam est istius impulsus effectus aut terminus, sed est causalitas ejus: Est enim actio ubicacionis productiva. Atqui ubicatio lapidis est ens impulsu loco-motivo longè ignobilior: Etenim impulsus est solida ac activa qualitas; ubicatio verò non est nisi tenuis, debilis, infirmus, ac iners modus. Ergò impulsus in lapide producit effectum ac terminum se longè ignobiliorem. Quod producat effectum illum virtute sua propria, est æquè manifestum: Nam effectus virtutis propriæ est effectus propriæ virtuti, nativæque alicujus agentis activitati & efficaciac accommodatus ac proportionatus: Uti notum est ex terminis. Atqui sicut calor est effectus bene accommodatus ac proportionatus propriæ virtuti, nativæque activitati & efficaciac caloris; ita quoque ubicatio est effectus bene proportionatus ac accommodatus propriæ virtuti, nativæque efficaciac ac activitati qualitatis impulsivæ: Etenim sicut calor ex intrinseca sua natura, nativæque sua efficaciac est qualitas effectiva caloris ac calefactionis, ita quoque impulsus est ex nativa sua efficaciac qualitas effectiva motus & ubicacionis. Ergò impulsus hic, dum ubicacionem efficit, effectum propriæ virtutis efficit: Adeoque agit propria virtute. Quomodo ergò instrumentali ter agit? Nequaquam. Agit omnino principaliter.

7. Huic argumento respondent Marpurgen ses: *Respondeo, si tibi machera est, & mihi per ruina est.* Hanc phrasim ego non intelligo. Nescio quid velit. *Negatur consequentia.* At male

facitis. Nam omnes illi tres Syllogismi sunt formaliter boni, & quidem perfecti, ac directi in prima figura: Cujuscumque ergò consequentiam negaveritis, malè egeritis. Audiamus tamen etiam eorum instantiam. *Calor ex propria natura sua calefactiva producit calorem: Ergone semper virtute propria? Uti patet in ferro ignito, negatur. Et ita etiam in aliis potentiis.* In quibus quaerit? Quis unquam ita philosophatus fuit, ut potentias actuum suorum causas instrumentales dixerit? Franciscus Svarez id quidem affirmavit de potentiis respectu actuum supernaturalium; at verò respectu actuum naturalium, nullus unquam & nemo. Si vos primi esse velitis, non potestis illud supponere, sed debetis probare: Etenim sententia à via communi exorbitans nunquam est supponenda, sed firmissimis ac efficacissimis rationibus probanda. Quis unquam calorem dixit respectu alterius caloris esse causam instrumentalem? Scio, dixerunt id aliqui Thomistæ: At nimis malè. Nam cur calor est minus principalis causa caloris, quam homo hominis, aut brutum bruti? Id ego non video. Tanta enim, imò omnino eadem est proportio inter calorem & calorem, quæ est inter hominem & hominem, inter brutum & brutum: Nam ubique est proportio similis ad simile. Atqui proportio reperta inter hominem & hominem, aut inter equum & equum, fundat causalitatem principalem: Ergò idem facit proportio reperta inter calorem & calorem. Si ergò reperire aveatis separatam activitatem instrumentum, adducere debetis aliud aliquod, ac magis apparens exemplum.

S E C T I O III.

Neque calor ferro candenti inexistens est separatam activitate instrumentum.

8. **A**t ecce, adducunt nobis aliud exemplum. Nimirum, calorem ferri candentis, qui in stupa sibi applicata producit formam substantialem ignis: Non ut causa principalis; est enim substantiæ ista forma, cum sit purum accidens, ignobilior: Ergò ut causa instrumentalis: Producit, inquam, formam istam substantialem tamquam instrumentum; non quidem ferri præsentis, sed ignis absentis, ac sibi ad istam istius substantialis formæ productionem nequaquam cooperantis: Est ergò calor iste instrumentum activitate separatum. Verum nequaquam ita est. An calor effectivè attingat, eo modo quo attingere solent instrumenta, substantialem substantialis formæ productionem, nolo discutere aut examinare. Attingat, non attingat: Id parum refert. Si tamen attingat, non attingit tamquam instrumentum activitate separatum, sed tamquam instrumentum cum sua principali causâ quoad activitatem & actionem omnino conjunctum. Attingit enim illam, non tamquam instrumentum ferri, neque tamquam instrumentum ignis absentis; sed tamquam instrumentum ignis substantialis formæ in candenti ferro existentis & informantis. In candenti quippe ferro omnino est ignis & ignea substantia. *Christ. Lupi Opera Tom. XII.*

tialis forma, quæ in ignis productione ac stupæ inflammatione calorem (ut gratuito concedamus illum ad has actiones concurrere) adjuvet, elevet, dirigat, fortificet, &c. Adeoque neque hic calor est commodum separati quoad activitatem instrumenti exemplum.

9. Ast quomodo & qualiter ignis ac forma substantialis ejus existit in candenti ferro? Hoc opus, hic labor est. Ignem ibi verè existere, non dubito, neque rationabiliter dubitari potest; ast modus existentie hujus non est negotium adeò facile. Aliqui dixerunt ignem existere in ferro per intimam penetrationem: Ita ut totum ferrum à toto igne, & totus ignis à toto penetraret ferro. *Neque deest illis ratio:* Quia ignis traicitur per ferrum, non illud dirumpendo aut concidendo, sed totum pervadendo & implendo: Atqui traici per aliquod corpus, non illud concidendo & dirumpendo, sed totum pervadendo & implendo, est illud penetrare: Uti tradit S. Augustinus l. 7. *Confess. c. 1.* Ergò ignis existit in candenti ferro per intimam præsentiam ac penetrationem. *Ast his ego non assentior:* Etenim, licet credam naturalem penetrationem corporum supposito identificantium, non credo tamen naturalem penetrationem corporum supposito distinctorum, qualia sunt ferrum & ignis. De quo latissime in tract. meo de naturali penetrat. corpor.

10. Ab hac difficultate se facile expedit Clarissimus Thomas Fienus, in *Apolog. contra Sanctæ Cruzæ, fol. 50. & seqq.* Putat ignem, seu potius igneitate esse accidens, uti sunt calor, frigus, lumen, color, & alia id genus. Adeoque sicut corpora sunt ab hisce qualitatibus naturaliter penetrabilia; ita quoque putat esse naturaliter pervia & penetrabilia ab igneitate. Attamen Clarissimo huic Philosopho non possum hanc habere fidem. Credere non possum igneitate esse accidens: Credo eam esse formam substantialem elementi ignis, quod verè substantia est. De quo alibi ex professo. Vide tamen Clarissimum D. Plempium, l. 2. *de fundam. c. 2. fol. 17. & seqq.* Ubi Fienisimum hunc examinat & refutat.

11. Collegium Conimbricense, l. 4. *Physic. c. 5. q. 4. art. 1.* alia ingreditur via. Negat intra ferrum candens contineri ignem: Affirmat contineri solum calorem. Qui, quia in materia valde densa valde intensus est, putatur esse ignis: Est igni in fortitudine æqualis: Non minus, quam ignis, amburit. Ast hoc nequaquam admitti potest: Etenim nimium favet Marpurgen sibus: Debet longissime eliminari. Et quid ni eliminetur? Repugnat enim communi Philosophorum sensui: Putant quippe & affirmant communiter Philosophi, intra ferrum candens contineri verum substantialem ignem. Et favet experientia: Quia ferrum candens non solum calet & candet; sed etiam flagrat & flammatur: Etenim modicæ favillæ, non tantum scintillæ, sed etiam modicæ favillæ ex illo erumpere & evolare cernuntur. Atqui favillæ istæ non sunt solus calor; sed sunt verè substantialis formæ. Hoc quis neget? Etenim calor non potest erumpere neque evolare extra suum subjectum. Sed quod

evolat, corpus est, substantia est. Ergo intra ferrum continetur non solus intentus calor, sed etiam verus substantialis ignis.

12. Audi, quid loco citato, folio 18. dicat Clarissimus D. Plempius. Verba ejus sunt hæc: *Ignis in ferri poris est, quemadmodum in spongia, vel in panno aqua: Unde nulla ibi dimensionum penetratio. Ferrum autem habere poros, probatur: Quod enim plus tunditur, eò magis partes ejus comprimuntur, ac subsidunt, factis scilicet poris angustioribus. Ast hoc ego non credo; neque etiam credit Thomas Fienus. Etenim dicit: Nec valet dicere, ignem solummodo esse in poris ferri: Quia ferrum non habet poros, aut saltem minimos. Accedit: Quod si ignis esset solummodo in poris ferri, totum ferrum non esset ignitum, nec totum omnibus partibus suis foret lucidum; sed plurimæ deberent esse opacæ, quæ in illis lucidis deberent apparere, & esse nigra. Hoc non est: Quia ferrum omnibus partibus suis apparet æquè lucidum & ignitum. Hæc Fienus. Audite modò, quid ipsi reponat Plempius. Verum etiam si solidæ istæ ferri partes in ignem conversæ non sint, tantumque in poris ferri ignis residet, non ideo tamen in ignito ferro debent plurimæ partes ferri apparere, & esse nigra: Quia ferrum scaturit poris, adeò ut nulla sit per nos pars designabilis, quæ poros non habeat: Ita ut ignis vis insidens continuatus à nobis videatur. Et quamvis punctula quædam nigrescunt interveniant, ea à potentia nostra visiva non percipiuntur, imbuta & abrepta a splendore ignis in poris lucentis.*

13. Elegantissimè sanè dictum, Clarissime Domine: Totumque approbarem avidissimè, si ferro poros inesse crederem. Ego sanè non possum eò compellere meum intellectum. Conor quidem; at nimium reluctatur. Etenim pororum in ferro nulla experientia, nullus usus, nulla necessitas. Neque verum esse mihi videtur: *Quæ enim plus tunditur, eò magis partes ejus comprimuntur, & subsidunt, factis scilicet poris angustioribus.* Dum namque ferrum à contusione versus unam partem, aut versus unam dimensionem comprimitur, versus aliam exprimitur: Dum versus unam contrahitur, versus aliam expanditur. Hæc ergo ferri compressio seu contractio non fit ob pororum compressionem aut angustiationem, sed ob simplicem partium ferri de loco in locum migrationem. Deinde, Clarissime Domine, si ferrum, plumbum, aurum, argentum, aliaque id genus habent poros, deberent minorem locum occupare liquata, quam occupent solidata: Deberent in liquatione contrahi & minui. Atqui hoc non fit: Uti alicubi ex experientia formæ sutoricæ ostendit Eximius Dominus Libertus Fromondus. Ergo neque possunt habere poros. *Patet sequela majoris: Quia corpora porosa compressis suis poris contrahuntur & minuuntur: Ita enim affirmat etiam tua Claritudo. Atqui, si ferrum, aurum, argentum, & alia id genus habent poros, in eorum liquatione eorum pori comprimerentur, & comprimere deberent: Ergo ipsa quoque deberent contrahi & minui. Probat minor: Quia corpora liquida & fluida nequeunt habere poros distentos, & latera distantia habentes, sicut habent corpora solida & consistentia: Sed eorum*

pori statim subsidunt, & latus super latus cadit. Patet hoc in porosa animalium adipe: Hæc quippe, quia pars viventis est, poros, aliosque similes alimenti & excrementi meatus habet. Hæc, inquam, adeps, quamdiu solida & consistentis est, poros distentos, & latera distantia habentes habet; at ubi liquari & fluere incipit, intra ejus poros paries supra parietem cadit. Latera pororum antè distenta & distantia statim comprimuntur, & contiguari. Ideo quippe (intermiscere se tamen non modicæ condensatione, ut latè dixi in tractatu meo de naturali penetratione corporum, disputatione 2. dubio 3.) tantò minorem locum occupat liquata, quam occupabat consistentis & solidata. Similiter ergo, Clarissime Domine, si metalla ista habent poros, in eorum liquatione deberent pori isti constringi & angustari: Deberet paries super parietem cadere: Deberet metallum contrahi & minui: Deberet esse minus liquidum, quam fuerit solidatum. Quod quia fieri non video, metallis poros inesse ægrè credo.

14. Interim tamen neque pro ferri poris, neque contrà ferri poros, volo multum pugnare, aut esse pertinax. Mihi satis est, meum proposuisse scrupulum. Insint, non insint ferro pori, ego parum curo: Mea parum refer. Quidquid de illis fuerit, dico ferrum ignitum habere ignem non in folis suis poris, sed etiam alibi intra intrinsecas ac intimas substantiæ suæ medullas. Et probò hoc: Quia si ferrum candens haberet solummodo ignem intra suos poros, haberet solummodo intra suos poros aerem accensum, ac in favillas conversum: Ita enim libenter concedit D. Plempius fol. 19. ad 3. *Fieni.* Atqui hoc falsum est, & cum oculorum nostrorum experientia nequaquam cohærens: Ergo tale quoque est antecedens. *Probat minor: Quia, ut dicit Clarissimus Thomas Fienus, signis foret solummodo in poris ferri, si in ferro candenti solus aer intra poros inclusus foret accensus & in favillas actus, totum ferrum non foret ignitum: Certè à modicis illis favillis aeris intra poros candentibus non posset candere totum ferrum: Ferrum omnibus suis partibus non posset esse lucidum; sed plurimæ deberent esse opacæ, quæ in istis lucidis deberent apparere, ac esse nigra. Hoc non est: Quia ferrum omnibus suis partibus apparet æquè lucidum ac ignitum: Ergo, &c. Probat sequela majoris: Quia corpora lucida ac luminosa corporibus opacis ac tenebrosis interposita ac intermixta, ut (terminis D. Plempii utor) splendore suo potentiam visivam imbuant ac abripiant: Ut partes opacas non apparere, & lumen non interpolare faciant: Ut visum decipiant, totumque aggregatum esse luminosum visui persuadeant: Debent esse vel in longè majori copia, vel si in numero ferè æquales fuerint, debent esse in magna à visu distantia: Ita Bruxellis anno 1634. dum Bruxellenses ob faustum, ac lætum Serenissimi Principis Nostri Ferdinandi, Hispaniarum Infantis introitum, ignes triumphales extruerent, illustris ac perspicua turris sancti Archangeli Michaelis flammantibus facibus ubique illustrata ac intertexta, nobis intra civitatem existentibus apparebat intertexta; spectantibus*

verò illam è locis ad unam vel duas leucas à civitate remotis, apparebat tota candens & ignita. Eadem de causa via lactea, quam credo esse celestem quandam plateam diversis stellulis tamquam lapidibus stratam, apparet nobis tota candida ac lactea: Ob distantiam ejus non videtur à nobis stellarum intertextura ac interpolatura. Eodem ergo jure in ferro candenti, si partes luminosæ simul & opacæ forent, si partibus opacis forent intertextæ luminosæ; ut luminosæ illustrarent opacas, deberent esse in numero longè majori: Etenim hic recurrit non potest ad distantiam. Adeoque, si opacæ sint tam copiosæ ac sunt luminosæ, apparere debet intertextura, apparere debent partes opacæ. Atqui, si in ferro candenti canderet solus pororum aer, simul fortaesse cum extrema porosorum laterum superficie (hoc enim addit D. Plempius) partes opacæ in ferro candenti forent non solum æquè numerosæ, sed forent partibus luminosis infinities numerosiores. Ergo, ut bene philosophatur Thomas Fienus, illæ partes deberent apparere, & esse nigra. Atqui hoc non fit: Ergo signum est, ignem non esse solum in ferri poris; sed etiam in intimis ejus medullis, ac penetrabilibus. In hoc discursu major est clara: Etenim qui illam negaret, negaret fidem non soli mihi, sed & communi omnium experientiam. *Consequenter verò est formalissima: Ego saltem in ea nullum video, aut olfactio vitium. De minori autem quis dubitet? Etenim ferrum scaturit & abundet poris tanta scaturigine, tantaque abundantia, quanta volueris; fateri tamen debes, quod in ferro sint plures partes ferreæ & continuæ, quam distantia & porosæ: Quod sub dimensione pedali plus sit substantiæ ferreæ, quam intra poros incluse substantiæ aereæ. Etenim quis hoc negare præsumeret? Ergo etiam fateri debes, quod si in ferro candenti canderet solus porosus aer, simul fortaesse cum extrema porosorum parietum superficie, in ferro candenti plures forent partes opacæ, quam luminosæ. Quod, uti jam ostendi, videtur esse omnino absurdum. Certum ergo videtur, ignem insidere non folis ferri poris, sed & intimis ejus penetrabilibus.*

15. Ast hoc si verum est, quomodò evadimus periculum penetrationis? Sanè non nisi per viam aliquam paradoxam ac hætenus inauditam. Nolo tamen sequi Fienismum, nolo dicere formam ignis seu igneitate esse accidens. Etenim hominum animis nimis infixum est, formam istam esse substantiam. Hoc itaque etiam profiteor: A communi hac via nequaquam deflecto. Ast qui evado corporum penetrationem? Evado quam optimè. Nego ignem trahi per ferrum, illud non concidendo aut dirumpendo, sed totum pervadendo & implendo; uti supra positum putabat argumentum. Etenim ignis est compositum ex materia & forma, quod ita per aliud compositum trahi nequaquam potest. Dico item, per totum ferrum trahi non solum calorem: Idque ob rationem supra allegatam, ac præsertim ob auctoritatem sancti P. Augustini statim allegandam. Dico ergo per totum ferrum trahi formam ignis substantialem; & ab

Christi Lupi Opera Tomo XII.

ea ita trajecta totum ferrum igniri, candere & inflammari. Dico per totum ferrum trahi formam ignis substantialem, non expulsa, sed incolumi & salva substantiali forma ferri. Etenim cur duæ substantiales non subordinatæ formæ forent in eadem materia simul impossibiles, ego nunquam vidi, nunquam credidi. Scio hoc meum dictum esse ferè paradoxum. Videtur tamen esse sancti Augustini l. 21. de Civit. c. 4. his verbis: *Intueamur etiam miraculum calis: Excepto eo, de quo iam satis diximus, quod igne candescat, quo alia terra redduntur, etiam occultissimè ignem ab igne concipit. Eumque jam gleba tangentibus frigida tam latenter servat, ut nulli nostro sensui prorsus appareat, sed compertus experimento, etiam dum non apparet, sciatur inesse sopitus. Propter quod eam calcem vivam loquimur, velut ipse ignis latens, anima sit invisibilis visibilis corporis. Jam vero quam mirum est, quod cum extinguatur, tunc accenditur? Ut enim occulto igne careat, aquæ infunditur, aquave perfunditur, & cum ante sit frigida, inde fervescit, unde ferventia cuncta frigescent. Velut expirante ergo illa gleba, discedens ignis, qui latebat, apparet, ac deinde tanquam mortua sic frigida est, ut adiecta aqua non sit arsuræ, & quam calcem vocabamus vivam, vocemus extinctam.* Omnia hæc, quæ dicit Augustinus de calce per ignem viventi, quid ni ego Augustinianus dicam de ferro per ignem candenti? Dicam sanè omnino: Utriusque enim est pariformis ac eadem ratio. Atqui S. Augustinus dicit in calce viventi esse non solum calorem, sed etiam ignem, quem ab igne occultissimè concipit; quique in illa, licet non appareat, sciatur tamen esse sopitus: Ergo id ipsum ego dico de ferro candenti. Item sanctus Augustinus dicit ignem esse in calce, non sicut locatum in loco, sed sicut animam invisibilis corporis: Ergo sentit illam esse in calce non per simplicem penetrationem, sed per veram ac physicam informationem. Id ipsum ego dico de ferro candenti, Quæ ergo aliud separati quoad activitatem instrumenti exemplum: Etenim hic tuus calor nequaquam est tale. Ast de hac formarum compatibilitate, alibi liberalius.

CAPUT XIII.

Examinatur oppugnatio mea secundæ rationis principalis.

I. Principalem meam conclusionem, quæ dicebat causam principaliter ovi conformationem inchoantem esse aliquam ovo insidentem animam, confirmavi adhuc hac ratione: Eadem causa conformationem ovi, sive conformationem pulli intra ovi corticem inclusi inchoat, quæ conformationem pulli jam ovo exclusi perficit, complet, ac consummat: Conformatio enim pulli ovo exclusi adhuc valdè informis, & imperfecta est; caro adhuc fluxa, totaque humida & viscosa; ossa magis cartilago, quam ossa. Illa ergo causa conformationem ovi intra corticem inchoat, quæ postmodum ossa, carnem, nervos, plumas, ungues, aliaque membra & organa consolidat, perficit, augmen-

tat : Atqui causa consolidans est anima pulli : Ergo illa etiam fuit causa opus conformationis aggreiens & inchoans. Ulteriore hujus argumenti deductionem vide in Apologia, *sect. 1. num. 13.* Audite modò solidam ac subtilem Marpurgensem solutionem : *Respondeo, negatur major. Diversa enim est ratio conformationis membrorum ac consolidationis : Conformatio provenit à spiritu vitali, at consolidatio ab anima è potentia matris educita.* Lepida me hercle responsio. Si hoc sit philosophari, quid erit nugari? Si hoc sit argumenta solvere, quid erit illa insoluta relinquere? Vos illum miserum, & quidem nullibi existentem ovi spiritum tam sæpe in clamat, tam sæpe adducitis : Nunquid hoc est satis? Probate semel vel illius existentiam vel illius efficaciam. Neutrū fecistis hactenus. Quæ ergo est, aut esset causa, cur conformationis inchoatio fieret à spiritu, ejus verò consolidatio & consummatio à noviter inducità anima? Est sanè nulla. Aut si sit, illam ego non video : Ut ergo eam videam, à vobis doceri vel illuminari debeo. Deinde, cur ex toto isto meo discursu solum primum syllogismum adducitis? Cur non discutitis & examinatis & bonis adductis rationibus refutatis singulas illius partes, propositiones, & probationes? Etenim ut adæquate argumentum solvatis, nequaquam satis est illius primum syllogismum adducere, sed oportet singulas ejus partes fundamentaliter ac magistraliter discutere.

2. Major itaque mea, donec illam firmis contrariis rationibus oppugnetis, nulla indiget ulteriori probatione : Firma manet & immota in antiquo suo vigore & robore. *Eam tamen adhuc confirmo :* Quia conformationis inchoatio & consummatio est continua ejusdem actionis tractio : Atqui continua hæc tractio fieri debet ab eadem causa : Ergo causa, quæ ovi conformationem inchoat, eandem etiam consummat : Atqui causa consummans est anima existens in pullo : Ergo causa inchoans fuit eadem illa anima existens in ovo. Difficultas est de sola minore. *Illam ergo probatur :* Quia diversæ causæ ad diversimodè agendum natæ & inclinatæ non possunt eandem pariformem actionem pariformiter perficere, & ad perfectum suum complementum pariformiter traducere. Cogita semel, si duo diversæ artis artifices, v. g. unus confector statuarum equinarum, & alter confector statuarum humanarum, ad eandem materiam, v. g. ad eundem lapidem vel lignum laborarent, quam præclarum opus nobis consummarent? Atqui anima gallinæ incubantis & anima pulli in ovo inclusi, aut ex ovo exclusi sunt sæpe causæ ad diversimodè agendum & conformandum natæ ac inclinatæ : Etenim anima avis incubantis est quandoque anima gallinacea; anima verò pulli vel ovi est anima passerina. Ergo hæc duæ animæ non possunt conformationis opus uniformiter inchoare & consummare : Ergo una anima non potest esse inchoans & altera consummans; sed altera deorum debet esse inchoans simul & consummans : Atqui causa consummans est anima existens in pullo : Ergo causa inchoans fuit anima existens antea in ovo.

3. Addunt Marpurgenses : *Secundo negatur*

pullum esse informem, si de absentia formæ substantialis intelligatur : Si verò informis dicitur ratione imperfectionis accidentalis, permittitur. Quid hoc ad solvendum argumentum? Nihil planè. Etenim argumentum præterdit necessarium esse, ut eadem sit causa organizationem ovi inchoans, quæ est illam complens & consummans : Hanc verò præteritionem vos eliditis asserendo pullum recens exclusum non esse substantialiter informem. At qualis hæc elisio? Qualis exceptio? Est hercle calva. Quin est & fallax : Pullus enim recenter exclusus est omnino informis, etiam substantialiter. Est, inquam, substantialiter formatus, simulque substantialiter informis. Est enim substantialiter formatus ratione informantis animæ; est verò etiam substantialiter informis defectu multarum, quibus adhuc caret, formarum partialium, quas ego omnino credo esse formas omnino substantiales. Pullus equidem recenter exclusus etiam num caret plumis, alis, cauda, crista, &c. Adeoque caret forma plumæ, alæ, caudæ, cristæ, &c. Atqui hæc formæ, ut mihi semper visum est, sunt verè substantiales : Ergo pullus recenter exclusus caret adhuc multis formis substantialibus, sibi debitis ac connaturalibus : Adeoque adhuc est substantialiter informis & incompletus. Verùm de hoc aliis; neque enim facit ad rem præsentem.

C A P U T XIV.

Examinatur oppugnatio mea secunda conclusionis.

S E C T I O I.

Homo homini verè communicat rationalem animam.

1. **S**ecunda Apologiæ meæ conclusio erat hæc : Ova non solum informantur ab aliqua anima, ubi incaperint incubari ac conformari, sed antequam à gallina, aut alio animali oviparo emittantur : Animantur enim & ab anima informantur intra maternum uterum. Prima hujus conclusionis probatio erat hæc : Quia causa efficiens debet præcedere suum effectum : Rectè enim dicit sanctus Pater Augustinus l. 7. de Civit. cap. 9. *Semper enim prior est res, quæ facit, quam illa, quæ fit.* Et, *Sicut enim nihil fit, ita nihil inchoatur, ut fiat, quod non faciens causa præcesserit.* Atqui, ut jam dixi, anima ovo insidens est causa conformationis : Ergo anima inest ovo, antequam inchoetur ovi conformatio. Audite rursus solidam, multisque efficacissimis ac irrefragabilibus rationibus firmatam, ac undique bene vallatam responsionem. *Respondeo, Non repetam ea, quæ supra ad satisfactionem de vera conformationis causa dicta sunt.* Laudo vos, bene facitis : Nam verè nauſeat anima mea super tali Philosophia vel semel tantum olfacta : Quantum ergo nauſeat super illa lecta & relecta? Tacete, tacete, nihil repetatis : Parcite labori, & meo & vestro. Incideretis enim in malum, quod in Hecyræ Terentii à Sostrata avertere nitebatur Parmeno : *Nam qui amat, qui adipsus est, bis facere sultis*

duo : Laborem in anem ipſus capit, & illi molestiam offert. Audiamus sequentia : *Quæ si relegantur, facile hæc ratio rejicitur.* Non itaque opus est, ut multis de his discurramus, nisi cramben bis coctam apponere velimus. *Quod attinet ad secundam probationem è collectione omnium causarum desumptam, ea in dictis propulsa & dissipata est.* Et quidem ex dictis neque ratione, neque legitima ulla auctoritate roboratis. Hem dicta elegantia, dicta efficacia!

2. Tertium hujus meæ conclusionis roborativum argumentum erat hoc : Nisi ovum accipiat animam à matre intra maternum uterum, tunc una gallina non generaret aliam : Illud enim sæptim generat, quod illi animam imprimit ac communicat. Atqui hoc absurdum est : Ergo, &c. Etiam huic argumento tres contraponunt Marpurgenses responsiones. Prima est hæc : *Respondeo primò, sic homo non generaret hominem. Siquidem secundum Pontificios anima creatur; per illos enim homo homini non communicat animam : Quod illis absurdum.* O Mendaces hæreticos! Mirabar equidem ego, si nihil de vestra diabolica pravitate immiseretis : Sic enim oportebat. Dic ergo Hæretice, dic Lutherane, in quo Pontificio legisti, aut à quo audivisti animam rationalem homini ab homine non communicari? Profectò tu non legisti, sed hæc scribens nobis Pontificiis mendacium appingere non erubuiſti. At legisti apud Pontificios, Animam ab homine non creari; ergo legisti eam ab homine homini non communicari. Bella sanè consequentia. Nos ergo Pontificiis omnino docemus animam creari, nequaquam autem educi aut traduci : Quod vos quia non docetis, tamquam homines perversi sensus vitari & expelli debetis. Non negamus tamen animam ab homine homini communicari : Etenim si hoc negaremus, quomodo hominem ab homine generari affirmarem? Profectò ineptissimè. Aliud ergo est animam creare, aliud animam semini communicare : Aliud est animam creatam, aliud animam semini communicatio : Primum potest solus benedictus ac gloriosus Deus; secundum autem possunt etiam nostri parentes. Siquidem anima creatio est anima ex nullo præjacente subjecto facta productio; at verò animæ communicatio est animæ jam productæ facta cum semine parentum unio : Sive est productio unionis animam à Deo creatam cum semine unientis & copulantis. Homines autem, licet nequeant producere animam, producere tamen omnino valent hanc animæ unionem. Est enim hæc unio non forma quædam spiritualis, uti est anima; sed est modus quidam materialis, extensus, integraliter compositus, adeoque totus corporeus, & ideò educitivæ agentium naturalium efficaciaz omnino subjectus. Parentes ergo nostri, licet factum suorum non creent animam, illam tamen factibus suis communicant. *Ratio est clara.* Quia animam communicare est animam alicui unire : Atqui parentes animam à Deo creatam factui suo uniant & copulant : Ergo illam factui suo communicant. *Probatur major :* Quia formam aliquam alicui subjecto unire & conjungere est formæ alicujus cum aliquo subjecto unionem producere : Atqui parentes nostri animam à Deo

creatæ cum suis seminibus unionem omnino efficiunt : Ergo animam cum suis seminibus copulant, communicant, & uniant. Communicant, inquam, parentes nostri suis seminibus non minus animam rationalem & intellectivam, quam pecora suis communicent animam brutam ac sensitivam. Cum hac tamen differentia : Quod homines animam intellectivam tantum communicent, nequaquam verò illam producant, generent aut creent; Pecora autem animam suis seminibus non tantum communicent & imprimant, sed insuper eam producant, generent & efficiant. Neque enim ex eo, quod quis animam communicet, sequitur, quod eam creet : Formæ enim alicujus solidæ ac phyticæ, qualis est nostra rationalis anima, communicatio & ejusdem creatio sunt actiones realiter ac essentialiter distinctæ : Adeoque potest quis attingere & principiari unam, nequaquam principiando aut attingendo aliam. Quod autem hæc duæ actiones realiter ac essentialiter differant, est clarum : Quia actiones sumunt distinctionem & specificationem suam à suis terminis formalibus productis : Adeoque actiones, quarum termini formales producti realiter ac essentialiter differunt, sunt etiam realiter ac essentialiter distinctæ. Atqui animæ creatio & animæ communicatio sunt actiones, quarum formales producti termini realiter, essentialiterque differunt : Ergo etiam ipsæ istæ actiones taliter differunt. *Probatur minor :* Quia terminus formalis productus à creatione est ipsa substantia animæ; terminus verò formalis productus à communicatione est unio animæ : Uti patet ex jam dictis. Atqui substantia animæ & unio animæ sunt entia realiter ac essentialiter distincta : Uti notum est ex terminis. Ergo istæ duæ præfatæ actiones habent terminos formales productos realiter ac essentialiter distinctos.

S E C T I O II.

Homo verè generat hominem. Et rejicitur sententia Thomæ Fieni de substantiali viventium generatione.

3. **V**erùm adhuc difficultas est : An homo verè generet hominem? Et est omnino, ac constantissimè affirmandum; Deus enim gloriosus & benedictus homini non tantum semel, sed bis; semel ante diluvium *Genes. 1.* et semel post diluvium *Genes. 8.* dixit : *Crescite & multiplicamini, & replete terram.* Quæ verba esse potentiaz generativæ collativa, eamque cum efficacia conferentia tradunt Doctores omnes. Homo ergo omnino generat hominem. Ast quæ hujus rei ratio? Quomodò potest homo hominem generare, cum non possit illius animam, formam utique ejus constitutivam, producere & creare? Nunquid ut quis totum aliquod compositum generare dicatur, requiritur, ut producat, ac efficiat formam istius totius in suo esse constitutivam? Videtur sanè id requiri omnino. Et hujus quidem difficultatis solutio dependet ex solutione ejus quæstionis, qua quæritur, in quo præcisè consistat alicujus totius generatio, sive qualis præcisè actio sit actio generativa.

4. Tho-

4. Thomas Fienus l. 2. de format. fetus, qu. concl. 13. præsertim fol. 234. & 235. dicit actionem generativam nihil esse aliud, quam spermaticationem, seu spermatis & seminis productionem: Adeoque dicit parentes verè generare, ac esse phylicas generationis suæ causas, quia verè spermaticant, vereque semen ac sperma suum causant. At verò fol. 242. in solut. tertii argum. distinguit duplicem hominis generationem, videlicet generationem substantialem & generationem accidentalem: Generationem substantialem negat fieri à parentibus; tribuit illis solam generationem accidentalem: Adeoque dicit illos quidem generare accidentaliter, nequaquam tamen substantialiter. Quomodo verò hæc duæ generationes præcisè distinguantur, Fienus nullibi expressè dicit. Hæc autem duo ejus dicta ego non bene concordare valeo: Nam generare hominem accidentaliter, & generare hominem verè, nequaquam sibi mutuo cohærent: Si ergò homo hominem generet solummodo accidentaliter, quomodo illum verè generare potest? Me herclè id ego non video. Patet autem antec. Quia generare hominem verè est verè illius substantiam & entitatem generare: Est generare illam rem, quæ verè à parte rei est homo. Etenim quid foret aliud? At verò hominem generare accidentaliter est generare hominem secundum suam accidentiam; est generare hominis accidentia: Est generare illud, quod sunt accidentia hominis. Ego sanè non video, quid sit aliud. Atqui generare hominem secundum sola accidentia, & generare illum secundum suam substantiam non bene cohærent: Cohærent enim nullatenus, uti manifestum est. Ergò etiam generare hominem solummodo accidentaliter, & generare hominem verè, nequaquam inter se conveniunt aut cohærent. Si ergò homo hominem generat solum accidentaliter, quomodo verè generat? Dico iterum, non possum hæc concordare.

5. Et certè spermaticatio nimis dissentaneè dicitur esse hominis generatio, & spermaticare valdè malè dicitur esse generare: Adeoque ex eo, quod quis spermaticat, valdè incongruè dicitur, quod generat: Et per consequens, si homines circa suos fetus solummodo spermaticarent, nequaquam sanè illos generarent; quique illos ratione spermaticationis generare dicit, malè loquitur, ac falsum dicit. Ratio breviter est clara: Quia generatio hominis esse debet actio pro termino suo formali productio habens aliquam formam homini productio essentialis: Atqui parentum spermaticatio pro termino suo formali productio nequaquam habet aliquam formam homini productio essentialis: Ergò activa parentum spermaticatio nequaquam esse potest passiva filii generatio. Oportet hic probare majorem, ac etiam minorem. Primò minorem: Quia forma, vel partes, aut quasi partes homini cuicumque essentialia sunt materia, anima, & unio animæ cum materia: Adeoque ut spermaticatio pro termino formali productio haberet aliquid homini essentialis, habere deberet vel filii materiam, vel filii animam vel filii unionem. Atqui nullum horum habet. Neque enim habet animam, aut materiam: Quia tam anima quam

materia à Deo creatur; adeoque à parentibus spermaticantibus per spermaticationem nequaquam producitur. Neque etiam habere potest unionem animæ cum materia: Quia in spermate nulla est anima, adeoque neque ullius unio animæ. Deinde spermaticatio est productio spermatis; adeoque ejus terminus formalis productus est forma spermatica, aut potius unio formæ spermaticæ: Non autem unio rationalis animæ. Neque scio quemquam, qui de hisce meis dictis unquam dubitaverit. Ergò parentum activa spermaticatio nequaquam habet pro termino suo formali productio ullam formam filio productio essentialis: Adeoque nequaquam esse potest passiva filii generatio.

6. Probemus etiam argumenti principalis majorem: Quia omnis actio, quæ aliquid totum compositum habet pro suo termino adæquato & totali, aliquam istius totius compositi essentialis partem habere debet pro suo termino productio formali: Atqui generatio hominis est actio pro suo termino totali & adæquato habens totum hominem: Quis enim de hoc ambigat? Ergò pro suo termino formali productio habere debet aliquam partem, aut aliquam formam homini essentialis. Probatur major: Quia terminus formalis productus debet esse forma per actionem proximè producta, ratione cujus dicitur etiam produci totum compositum. Id est, debet esse forma, per cujus productionem dicitur etiam produci totum compositum: Uti notum est capienti terminus. Atqui totum compositum nequit dici produci per productionem alicujus formæ sibi accidentalis, sed solummodo per productionem alicujus formæ sibi essentialis: Ergò terminus formalis per actionem aliquam productus esse debet forma termino istius actionis adæquato & totali essentialis: Adeoque omnis actio, quæ aliquid totum habet pro termino suo totali, aliquam essentialis istius totius partem habere debet pro termino suo productio formali. Probatur minor inductione: Neque enim homo produci dicitur per productionem suæ sessionis, caloris, visionis, aut intellectus, &c. Alioquin enim omnis, qui produceret sessionem, calorem, visionem, aut intellectum, etiam producere diceretur hominem. Similiter aqua non dicitur produci per productionem sui caloris, neque paries per productionem suæ albedinis, neque lapis per productionem sui impulsus, &c. Ergò nunquam substantia dicitur produci per productionem formæ sibi accidentalis, seu non essentialis. Et ratio à priori est: Quia causari seu produci est accipere essentialis ac existentiam suam propriam: Atqui substantia per productionem sui accidentis non accipit essentialis ac existentiam suam propriam: Ergò subiectum nequit dici produci per productionem sui accidentis. Probatur minor: Quia subiectum per productionem sui accidentis solummodo accipit, ac in se recipit entitatem ac existentiam sui accidentis: Atqui entitas & existentia accidentis non est entitas & existentia subiecti: uti manifestum est: Ergò subiectum per productionem accidentis non accipit suam entitatem ac existentiam propriam. Quamdoquidem ergò à parentum spermaticatione nihil filio

hæc filio essentialis producatur, parentum spermaticatio nequaquam esse potest filii generatio: Adeoque si parentes tantummodo spermaticarent, nequaquam suos filios generarent: Ergò præterquam quod spermaticent, adhuc aliquid aliud actionis circa filios suos exercent. Verum quid est hoc?

SECTIO III.

Qualis actio sit substantialis generatio ostenditur ex Cardinali Cajetano.

7. Hoc nobis eleganter tradit Cardinalis Cajetanus l. p. q. 178. a. 2. in response ad quartum, Antiqua: Adverte primo, quod ad hoc, quod aliquid dicatur effectivè producere aliquid compositum, non exigitur, quod faciat omnes ejus partes, nec requiritur, quod faciat aliquam ejus partem; sed sufficit, quod effectivè causet conjunctionem partium, ex qua resultat illud compositum. Declarantur singula. Primò, quod non requiritur, quod faciat omnes partes: Alioquin nullum agens naturale faceret aliquid compositum: Quia non facit materiam. Secundò, quod non aliquam ejus partem: Alioquin dealbens artificialiter parietem non digereret facere parietem album: Quia nec parietem, nec albedinem facit, sed addit unum alteri. Et verisimiliter si forma præexistere per seipsas ante generationem, & generans esset tantæ vis, ut generando conjungeret formam cum materia, nihilominus esset causa illius compositi, puta bovis, si forma bovis præexistere. Et ex hac conditionali patet tertium, in quò clauduntur duo prima. Adverte secundò, quod in generatione hominis sunt duæ actiones, & duo termini intrinseci earum. Actio quidem una est simplex emanatio, seu creatio à prima causa, Deo glorioso; altera autem est seminis, ut instrumentum animæ intellectivæ modo expostio, seu quod est idem, hominis generantis in quantum homo, &c. Unde applicando singula singulis dicendum est primò, quod anima rationalis ratione sui esse est terminus intrinsecus creationis in instanti primo, quo Sortes incipit esse: Quoad suum verò modum essendi seu inesse non terminat creationem nisi concomitanter, & in quantum illud inesse se tenet ex parte animæ. Dicendum est secundò: Quod eadem anima rationalis quoad inesse sui unionem, &c. ut se tenet ex parte materię, est proprius terminus actionis seminis humani: Ita quod ab eo effectivè causatur per se, & directè. Quoniam propria actio humani seminis terminatur ad hoc, quod materia subsistat animæ intellectivæ de foris adveniens. Hoc enim operatur, & non frustra tanto tempore materia laborat. Unde si propriè loqui volumus, anima ipsa est terminus creationis; unio verò animæ & corporis est terminus generationis. Et quia non ex anima rationali, nec ex materia, sed ex unione earum resultat tertia entitas, scilicet humanitas, apud parentes dari tertiam entitatem, vel saltem ex vel in tali unione consistit compositum, quod est homo. Ideò jungendo hæc cum anteceditis sequitur, quod quia homo mediante suo semine causat activè conjunctionem animæ intellectivæ cum materia corporali, ex vel in qua unione consistit compositum, scilicet homo, quod homo verè ge-

nerat hominem, quamvis neutram partem faciat.

8. Profecto, Eminentiſſime Cardinalis, Eminentia tua pulcherrimè dicit. Nam homo est quoddam physicum compositum: Atqui quodcumque physicum compositum producitur, ac produci dicitur per solam productionem unionis: Ergò etiam totus homo producitur & produci dicitur per solius productionem unionis: Ergò quicumque humanarum partium unionem producant, illi hominem producant: Atqui parentes producant hanc unionem: Quid enim obest? Nam unio hæc materialis est, in potentia materiæ delitescens: Adeoque quò minùs inde à parentibus educatur, nihil omnino vetat. Ergò homo verè hominem generat. Difficultas est circa minorem. Probo ergò illam: Quia produci est accipere suam propriam entitatem & existentiam: Atqui totum compositum per productionem unionis accipit suam propriam entitatem & existentiam: Ergò per solius productionem unionis dici potest produci totum compositum. Probatur minor: Quia compositum fieri est compositum componi: Atqui per solam productionem unionis compositum componitur: Ergò per eandem productionem totum compositum producitur. Probatur minor: Quia compositum componi est compositum accipere sui compositionem: Quid enim aliud foret? Nonne dealbari, calefieri, colorari, & id genus alia, est accipere dealbationem, calefactionem, colorationem, &c.? Eodem ergò jure componi est accipere suam compositionem. Atqui per productionem unionis compositum accipit suam compositionem: Per istam quippe productionem accipit suam unionem: Unio autem est vera partium unitarum, totiusque ex partibus unitis resultantis compositio. Ergò per solam productionem unionis compositum componitur. Adeoque parentes filii sui unionem producentes filium suum verè componunt, verè generant, verè producant.

9. Quin imò rigorosissimè loquendo, mentem ad casus Metaphysicos attollendo, ut quis hominem, aut aliud quodvis Physicum compositum producatur, ac producere dicatur, ne quidem requiritur, ut producat unionem: Fieri enim omnino potest, ut quis & unum hominem destruat, & unum novum producat, & tamen nullam destruat, aut producat ejus entitatem: Neque animam, neque materiam, neque unionem. Quid miraris ergò, si parentes unionem producentes, producere dicantur hominem? Sine ratione. Fateor, dictum hoc meum est novum & inauditum; est tamen certissimè ac indubitatissimè verum. Et probo illud: Quia Deus potest unionem meam animæ & corpori meo eripere, & illam animæ ac corpori sancti Augustini, aut cujuscumque alterius hominis dare, eaque per illam unire. De hac, inquam, unionis translatione non dubito: Modi enim respiciunt quidem essentialiter aliquid subiectum in confuso, sed nullum determinate: Adeoque potest idem modus à Deo adiutus & translatus, migrare de subiecto in subiectum. De quo alibi latius. Atqui per istam unionis meæ translationem ego destrueretur, & sanctus Augustinus produceretur; & ta-

& tamen nulla realis entitas de novo produceretur, aut destrueretur. Uti est evidens. Ergo posset Deus unum hominem destruere, & alterum producere non destruendo aut producendo ullam novam entitatem. *Probat minor*: Quia tunc homo producitur, quando accipit suarum partium unionem; tunc verò destruitur, quando perdit suarum partium unionem: Atqui per istam præfatam unionis translationem meæ partes unionem perderent, & partes sancti Augustini unionem acquirerent: Ergo per istam unionis translationem ego destruerer, & sanctus Augustinus produceretur. Verum transeamus ad secundam Marpurgensium responsonem; de his omnibus dicemus alibi.

10. Secunda responso. *Secundò, tum sequitur, quod gallus non sit causa pulli: Quia secundum Antagonistam pullo gallus hic non communicat animam, sed gallina mater in utero materno.* Totum hoc verum est, adeoque nequaquam absurdum. Patres enim vocantur Patres, non quia filios suos physicè effecerunt, sed quia illis physicè à matre efficiendis materiam subministraverunt. Nam quomodo pater ad mille leucas absens, aut fortè etiam mortuus filium suum in utero matris efficeret? Credat hoc Judæus Apella. Ego enim non credam. Audiatur tertia responso. *Tertio negatur consequentia. Etsi enim non accipiat intra maternum uterum, tamen extra illum animam accipit, ut supra visum.* At à quo extra uterum acciperet? Non à Deo: Quia non solet. Non ab Angelo: Quia non potest. Non à gallo aut gallina: Quia sæpe absunt. Non à sole, atris, furno, fimeto, aut alio simili principio inanimo: Quia incideretis in censuram sancti Augustini, quæ l. 8. de Civit. cap. 5. censurat Epicuros, quod *A rebus non vivis res vivas fieri posse crediderunt.* Et sanè omnia alia femina animantur intra uterum. De feminibus hominum, aliorumque perfectorum animalium res est clara; de feminibus verò plantarum quis dubitet? Animantur enim in suo pericarpio, tamquam in suæ matris utero. Idem ergò dici debet de ovis. Verum hæc omnia ad longum hic discutere, modò mihi neque placet, neque lubet, neque vacat.

CAPUT XV.

Examinatur hæreticum dissertationis corollarium.

1. **H**ic enim hæreticorum genius est, etiam quascumque veritates purè naturales hæreticis hæreticè pravitate putioribus confutare. Audiamus corollarium. *Animam (utpote rationalis, de brutis enim & irrationalibus nulla est controversia) per traducem infunditur, non creatur.* Revera vos boni Grammatici non estis: Nescitis enim significationem vocum. Quod hic corollarium vocatis, vocare debueratis Impertinens. Nam corollarium est omnino idem quod consequens deductum ex dictis antecedentibus: Atqui hoc vestrum hæreticum dictum nequaquam est consequens deductum ex dictis antecedentibus: Quomodo ergo est corollarium? *Profectò nequaquam. Patet minor: Quia in toto ve-*

stro contra meam Apologiam scripto locuti estis de anima ovi, de conformatione ovi, de conformationis causa, &c. De anima autem rationali ne unum quidem verbum: Quomodo ergo ex dictis illis vestris deduci possit, quod anima rationalis nobis infundatur per traducem? Revera non potest. Dictum ergo vestrum non est corollarium, sed est impertinens, quia ad dicta antecedentia non est pertinens. Videamus tamen, quid contineat.

2. Primò ergò dicitis, animam rationalem non creari. Hoc manifestè hæreticum est. Dicit enim sanctus Thomas 1. p. q. 118. art. 2. *in corp. Et ideo hæreticum est dicere, quod anima intellectiva traducatur cum semine.* Quod ut meliùs percipiatur, placet præcipuos de anima intellectiva, ejusque creatione, increatione, ac infusione errores breviter adducere: Et ostendere quam hæresim, & quem errorem nobis hic refuscitare conentur Marpurgenses. Si tamen hæc, uti bene intendo, bene non effecero; venia omnino dignus ero: Nam, ingenuè fateor, mentem vestram nequaquam intelligo. Videmini sanè mihi de verbis potiùs, quam de rebus facere controversiam, & in isto vestro dicto non novitate rerum, sed sola delectari novitate verborum. Etenim dicitis animam non creari, & tamen infundi: Et quidem hoc per traducem. Hæc duo ego conciliare non valeo, quia mentem vestram non satis clarè & diffusè explicatam non bene intelligo. Posset quidem infundi & non creari: Id enim fieri confitetur sancta & Apostolica Catholica Romana Ecclesia in habitibus supernaturalibus, & in unione Hypostatica Verbi cum homine assumpto: Formas has, quarum una, unio scilicet hypostatica, est verè substantialis, veraque, licet tamen modalis substantia, creditur à Deo infundi, & tamen non creari, sed ex aliquo præjacente subjecto per veram materialem causalitatem educi. At verò infundi & traduci, sive infundi per traducem, nescio quomodò hæc cohærent. Nam infundi est à solo Deo dari: Adeoque illa nobis infunduntur, quæ à solo Deo in nobis producuntur. At verò traduci, seu per traducem dari est à parentibus una cum semine effici, in nos devolvi ac derivari; adeoque ea in nos traducuntur, sive nobis per traducem dantur, quæ à parentibus in semine à se elaborato efficiuntur ac imprimuntur, unaque cum semine, cui impressa ac involuta sunt, à parentibus in nos transfunduntur ac communicantur. Si vos aliter verba hæc *infundi & traduci* accipiat aut intelligatis, studetis non rerum examini, sed verborum certamini. Atqui implicat aliquid in nobis à solo Deo effici, & simul effici à parentibus: Etenim si efficiatur à solo Deo, quomodò à parentibus? Si verò à parentibus, quomodò à solo Deo? Nequaquam certè. Ergò implicat nobis aliquid infundi, & simul traduci seu traducem dari.

3. Mentem ergo vestram non bene intelligo: Ideò illam præsumo & conjecturo. Ut autem omnia vestra dicta cohærentia sint, videmini mihi dicere hæc tria. Primò, quod anima à Deo non creetur. Secundò, quod tamen à Deo infundatur. Tertio, quod infundatur per tradu-

cem, seu potiùs cum traduce, sive quod à Deo anima semini infundatur, ac semini infusa simul cum semine à parentibus in nos traducatur, deriveretur, ac transfundatur. Quæ tria dicta non sunt sibi mutuo contraria, sed quam optimè cohærentia; attamen nequaquam sunt omnia vera. Primum enim, quod animam creari negat, est verè hæreticum, est antiquæ alicujus & jam dudum defunctæ ac proscriptæ hæresis refuscitativum. Ut autem videamus, quam vos hæresim ex inferno in mundum revocetis, videamus breviter præcipuos de animæ nostræ origine errores, ut vos vestrum cognoscatis, ac de illo cognito penitentiam agatis.

4. Sanctus Hieronymus ergò in Epistola ad Marcellinum & Anaphyschiam, quæ inter Augustinianas est vigesima septima, quinque de animarum origine ponit opiniones, his verbis: *Super animæ statu memini vestra quæstionculæ, imò maxime Ecclesiasticæ quæstionis: Utrum lapsa de celo sit, ut Pythagoras Philosophus, omnesque Platonici & Origenes putant, anima. An à propria Dei substantia, ut Stoici, Manichæus, & Hispaniæ Priscilliani hæreses suspicantur. An in thesauro habeantur Dei olim conditæ, ut quidam Ecclesiastici stulta persuasionem confidunt. An quotidie à Deo fiant, & mittantur in corpora, secundum illud, quod in Evangelio scriptum est: Pater meus usque modo operatur, & ego operor. An certè ex traduce, ut Tertullianus, Apollinaris, & maxime pars Occidentalium autumant: ut qua modo corpus ex corpore, sic anima nascatur ex anima, & simili cum brutis animantibus conditione subsistant. Secunda tamen opinio magis tangit animæ essentiam & substantiam, quam ejus originem, infusionem, aut incarnationem, uti advertit sanctus Augustinus Epist. 27. Prima itaque opinio dicit animam esse partem substantiæ divinæ: Adeoque dicit animam non creari; Deus enim non creatur, sed est creator: Non tamen dicit illam, aut per traducem, aut sine traduce infundi, sed potiùs succedentibus corporibus successivè communicari & uniri. Ita docere Hæretici Manichæi, multique antiqui pagani, qui animam hujus mundi credidere esse Deum. Contra quos ex professo agit sanctus Augustinus l. 6. & 7. de Civit. Refert eam ex mente Varronis l. 7. cap. 23. his verbis: *Et restò idem Varro in eodem libro de Divis selectis tres esse affirmat animæ gradus in omni, universaque materia. Unum, qui omnes partes corporis, quæ vivunt, transt, & non habet sensum, sed tantum ad vivendum valetudinem, &c. Tertium gradum animæ esse suæmum, qui vocatur animus, in quo intelligentia præeminet: Hoc præter hominem omnes carere mortales: In qua, quoniam homines Deo videntur esse similes, hanc partem animæ mundi dicit Deum, in nobis autem genium vocari. Errorem hunc egregiè refutat Epist. 28. his verbis: *Animam hominis immortalis est secundum quendam modum suum. Non enim omnimodè sicut Deus, de quo dictum est, Quia solus habet immortalitatem. Nam de animæ partibus sancta Scriptura multa commemorat. Unde illud est: Sine mortuos sepelire mortuos suos. Sed quod ita mortuus aliena à vita Dei, ut tamen in natura sua vivere non omnino desistat: Ita mortalis in aliqua causa invenitur, ut etiam im-***

mortalis non sine ratione dicatur. Non est pars Dei anima. Si enim hoc esset, omnino incommutabilis, atque incorruptibilis esset. Quod si esset, nec desiceret in deterius, nec proficeret in melius: Nec aliquid in semetipsa vel inciperet habere quod non habebat, vel desineret habere quod habebat, quantum ad ejus ipsius affectiones pertinet. Quam verò aliter sese habeat, non opus est extrinsecus testimonio, quisquis seipsum advertit, agnoscit. Frustra autem dicitur ab eis, qui animam Dei partem esse volunt, hanc ejus labem ac turpitudinem, quam videmus in nequissimis hominibus, hanc denique infirmitatem & egritudinem, quam sentimus in omnibus hominibus, non ex ipsa illi esse, sed ex corpore. Quid interest, unde egrotet, quæ si esset incommutabilis, aliquo modo videlicet egrotare non posset? Nam quod verè incommutabile & incorruptibile est, nullius rei accessu commutari vel corrumpi potest. Alioquin non Achillea tantum, sicut fabulæ ferunt, sed omnis caro esset invulnerabilis, si nullus ei casus accideret. Non est itaque natura incommutabilis, quæ aliquo modo, aliqua causa, aliqua parte mutabilis est: Deum autem nefas est, nisi verè, summeque incommutabilem credere. Non est igitur anima pars Dei.

5. Secunda sententia dicit, animas ante incarnationem suam in cælo existere, ac inde ad terram ac corpora decedere: Aliquas quidem à Deo, ut ob malam ante actam vitam corporibus tamquam carceribus includantur, detrusas: aliquas verò ob cælestis vitæ tedium, ac curiosum novæ terrestriæ degustandæ desiderium propria sponte delapsas. A qua opinione aut parum, aut certè nihil discordat opinio tertia: Quæ dicit animas, in nescio quo, fonte aut Dei thesauro reconditas assertari, indeque successu temporis in corpora mitti ac irrorari. Dicunt ergò hæc duæ opiniones, quod omnes omnino hominum animæ existant antea vel in cælo, vel alio aliquo Dei thesauro productæ, unde postmodum distillantur ac ablegentur in corpora; idque vel ob curiosum novæ vitæ desiderium vel ob justum antiquæ supplicium. Hæc autem scæta planè discordant à scæta Marpurgensi. Etenim hæc dicunt animas creari, creatasque postmodum vel ab seipsis, vel ab alio aliquo corporibus infundi: Dicunt enim animas esse formas extra omne corpus subsistentes; quæ proinde non possunt produci nisi per veram creationem: Creari namque formas subsistentibus proprium est. Hunc errorem refutat sanctus Augustinus Epist. 157. ad Opatum, his verbis: *Hæcenus autem dicitur sine periculo latere animæ originem, ut non tamen eam partem Dei esse credamus, sed creaturam. Nec de Deo natam, sed ab illo factam, atque in ejus genus adoptandam mirabili dignatione gratiæ, non parili dignitate nature. Nec eam corpus esse, sed spiritum, non creatorem utique, sed creaturam. Nec idcirco venisse in hoc corpus corruptibile, quo gravatur, quod illuc eam vitæ in cælestibus, vel in quibuslibet alijs partibus mundi antea male gestæ merita compulerunt. Non dum enim natus Apostolus, cum de Rebecca geminata loqueretur, nihil egisse dicit boni vel mali, ut non a operibus, quibus nullis aliter distinguebatur ab altero, sed ex vocante diceretur minori servitium esse majorem. Neque hac de re dubitavit unquam Au-*

gustinus: Dicit enim in eadem hac Epistola hanc suam assertionem esse unam de assertionibus firmissimè sibi constitutis. Et *Epist. 28. ad Hier.* Ita dicit: *Illud verò, quod in libro adversus Rufinum posuisti, quosdam huic sententiæ calumniari, quod Deum dare animas adulterinis conceptibus videatur indignum, unde conantur adstruere meritis gesta ante carnem vitæ, animas quasi ad ergastula hujusmodi justè posse perducì, non me movet multa cogitantem, quibus hæc posset calumnia refutari.* Ecce opinionem istam vocat calumniam: Non ergò dubitavit de opposito ejus, sed fuit planè certus.

6. Quarta opinio dicit, animam esse ex traduce, dicit, animam nasci ex anima, sicut corpus nascitur ex corpore, & simili cum brutis conditione subsistere: Dicit, inquam, animas intellectivas non minùs quam animas brutas educi & traduci ex potentia feminis. Ita Tertullianus, Apollinaris, & magna pars Occidentaliùm. Et hunc errorem refutat Augustinus *Epist. 157.* his verbis: *Nam & illi, qui animas ex una propagari asserunt, quam Deus primo homini dedit, atque ita eas ex parentibus trahi dicunt, si Tertulliani opinionem sequantur, profectò eas non spiritus, sed corpora esse contendunt, & corpulentis seminibus exoriri. Quo perversius quid dici potest? Neque hoc Tertullianum somniasse mirandum est, qui etiam ipsum creatorem Deum non esse nisi corpus opinatur. Qua dementia repulsa à corde atque ore Christiano, quisquis animam, sicut est, non esse corpus, sed spiritum confitetur, & tamen in filios ex parentibus duci, in eoque nullis coarctatur angustiis, quod omnes animas, etiam parvulorum, quos Ecclesia non usique in falsa, sed in vera peccatorum remissione baptizat, vera fides prædicat trahere originale peccatum, &c.*

7. Quinta sententiã dicit, animas in dies à Deo ad exigentiam dispositorum ac actorum feminum creari, ac dispositis & actuatis seminibus infundi. Hæc erat sententiã sancti Hieronymi; dubitavit tamen multùm de illa sanctus Augustinus. Utrumque patet ex his *Epistol. 28.* verbis: *Prinde, ne longum faciamus, hoc certè sentis, quod singulas animas singulis nascentibus etiam modo Deus faciat. Cui sententiæ ne obiciatur quod omnes creaturas sexto die consummaverit Deus, & septimo die requieverit, adhibes testimonium ex Evangelio: Pater meus usque modò operatur, & ego operor. Sic enim ad Marcellinum scripsisti: In qua epistola etiam mei commemorationem benevolentissimè facere dignatus es, quod hic me haberet in Africã, qui ei ipsam facilius possem explicare sententiã: Quod si potuissim, non ille hoc abs te tam longè postò inquireret, si tamen id tibi ex Africã scripsit. Nam quando scripsit nescio, tantùm scio, quod de hoc bene cognoverit cunctationem meam. Unde me inconsulto facere voluit, quamquam etiam si consuleret, magis hortaver & gratias agerem, quod nobis omnibus conferre posset, nisi tu breviter rescribere, quam respondere maluissim. Credo, ne superflud laborares, ubi ego essem, quem putabas id optime scire, quod ille quæserat. Ecce volo, ut illa sententiã etiam mea sit, sed nondum esse confirmo. Et infra dicit: Unde illa de animarum novarum creatione sententiã, si banc fidem, scilicet de ori-*

ginali peccato, fundatissimam non oppugnat, sit & mea; si oppugnat, non sit & tua. Augustinus ergò de hac sententiã dubitabat, de qua Hieronymus firmus & certus erat. Verùm Augustinus non dubitaret modò. Modò enim cum Hieronymo tenet universalis Romana Ecclesia, à qua Augustinus non se separaret.

8. Superest & alia, à sancto Hieronymo non relata, de ortu animarum sententiã, quæ dicit animam à Deo non creari aut infundi, sed ab alia anima produci, eò ferè modo quo candela solet à candela accendi. De hac sententiã etiam dubitavit Augustinus. Ex *Epistola 157.* hæc ejus sunt verba: *Sed cum considerari & pertractari ceperit quid dicatur, mirum, si ullus sensus comprehendit humanus, quoniam modo tamquam lucerna de lucerna accendatur, & sine detrimento alterius alter inde ignis existat, sic anima de anima parentis fiat in prole, vel tradatur in prolem: Utrum incorporeum semen animæ suã quadam occulta & invisibili via seorsim ex patre currat in matrem cum sit conceptus in femina: An, quod est incredibilissim, in femine corporis lateat. Cum autem fluunt irrita sine ullis conceptibus semina, utrum semen animæ non simul exeat, an summa celeritate, atque atomo temporis unde exierat, recurat? Et si perit, quo modo ipsa, cujus mortale semen est, immortalis est anima? An immortalitatem tunc accipit, quando formatur ut vivat, sicut justitia quando formatur ut sapiat: Et quo pacto eam Deus fingat in homine, etiam si anima seminaliter trahatur ex anima, sicut fingit in homine corporis membra, quamvis corpus seminaliter trahatur ex corpore? Si enim non spirituales creatura fingeretur à Deo, non scriptum esset: Qui fingit spiritum hominis in ipso. Et in eo, quod legitur: Qui finxit singillatim corda hominum: Si per corda significatæ sunt animæ, fingi eas posse quis dubitet? Sed quæritur, utrum ex una anima hominis primi, sicut fingit singillatim facies hominum, ex uno tamen corpore hominis primi. Cum hæc atque hujusmodi de hac re multa quærantur, quæ nullo sensu cordis explorari possunt, & à nostra experientia longè remota sunt, atque in abditissimis naturæ sinibus latent, non erubescendum est homini confiteri, se nescire quod nescit, ne dum se scire mentitur, nunquam scire mereatur.*

9. At quam ex his sententiis sequuntur nostri Marpurgenfes? Meo quidem iudicio resuscitant errorem Tertulliani & Apollinaris, quem dicit Augustinus esse Tertulliani somnium, ac demerentiam à corde & ore Christiano repellendam. Hæc mei iudicii est ratio: Quia Marpurgenfes ducunt animam educi ex potentia materialis feminis: Neque enim credo illis placere semen animæ spirituale, de quo dubitavit Augustinus. Atqui eductio animæ ex potentia materialis feminis est Tertullianismus & Apollinarismus. Uti patet ex verbis sancti Augustini & sancti Hieronymi jam adductis. Ergò Marpurgenfes non sunt contenti Lutheranismò aut Calvinismò, sed habere quoque volunt Tertullianismum ac Apollinarismum. Patet major: Quia negant animam creari: Ergò affirmant illam educi. Patet consequentia: Quia inter eductionem & creationem alicujus formæ nulla datur actio: Nulla, inquam, datur alicujus formæ præductio,

ductio, quæ neque sit creatio, neque eductio, sed omnis omnino productio est vel creatio vel eductio. Atqui Marpurgenfes negant animam produci per creationem: Ergò dicunt eam produci per eductionem, adeoque resuscitant nobis hæresim & errorem Tertulliani & Apollinaris. Major est indubitata: Quia omnis cujuscumque formæ productio vel habet vel non habet causam aliquam materialem: Etenim habere & non habere hujusmodi causam contradictoria sunt, inter quæ proinde nullam esse valet medium. Atqui actio causam materialem habens est idem quod eductio; actio verò causam materiali carens est

idem quod creatio: Uti notum est ex terminis. Ergò omnis omnino formæ cujuscumque productio vel est creatio vel eductio.

Dabam Lovanii die decima septima mensis Junii 1640. calamo festino & inter varias hujus laboriosæ ac infortunatæ vitæ occupationes & adversitates non satis expedito. Vos æqui, bonique consulite, & si quid offensusculi occurrerit, benevolè ignoscite. Quidquid enim dixi, ab illo Prophætæ dicto regulatus dixi. *Arguet me justus in misericordia, & increpabit me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.*

F I N I S.

INDEX SECTIONUM, ET CAPITUM

APOLOGIÆ PRO ANIMA SENSITIVA OVI.

S E C T I O P R I M A .	
Resolutio propozitæ quæstionis .	pag. 305.
S E C T I O S E C U N D A .	
Proponuntur & solvuntur quædam argumenta .	308.
S E C T I O T E R T I A .	
Solvuntur quædam alia argumenta .	309.
S E C T I O Q U A R T A .	
Uterior quæstionis resolutio .	311.
Examen Fortalitorum ac Balistarum , quibus alma Marpurgenfis Univerfitas Apologiam oppugnat .	311.
C A P U T I .	
Examinatur horum Fortalitorum præfatio .	315.
C A P U T I I .	
Examen primi notabilis .	316.
C A P U T I I I .	
Examen fequentis notabilis .	319.
C A P U T I V .	
Examinatur ingreffus ad folutionem quæstionis .	322.
C A P U T V .	
Examinatur Oppugnatio meæ primæ rationis .	323.
Seft. I. Defenditur Propofitio a Marpurgenfibus impugnata .	ibid.
Seft. II. Solvitur primum Marpurgenfe argumentum .	324.
Seft. III. Adhuc examinatur vana ifta cœli ac caloris cœleftis efficacia .	325.
Seft. IV. Solvitur fecundum Marpurgenfe argumentum .	pag. 327.
C A P U T V I .	
Offenditur quædam evidens Marpurgenfium hallucinatio .	328.
C A P U T V I I .	
Examinatur oppugnatio hujus minoris , Ovum fecundum operatur operationes vere vitales .	329.
C A P U T V I I I .	
Examinatur oppugnatio alia ejuſdem minoris .	330.
Seft. I. Conformatio ovi non eft opus ullius ſpiritus ovo proprii .	331.
Seft. II. Solvuntur contraria argumenta .	332.
Seft. III. Conformatio ovi non fit etiam a ſpiritu gallinæ incubantis alieno .	333.
C A P U T I X .	
Examinatur oppugnatio meæ opinionis circa cauſam principalem .	335.
C A P U T X .	
Examinatur diſta & quæſita Marpurgenſium in capite præcedenti contenta .	337.
Seft. I. Animæ ovum inhabitanti adſcribitur conformationis opus a nobilibus Philoſophis .	ibid.
Seft. II. Conformatio nequit fieri a ſole aut aſtris ; nequidem tanquam ab instrumento .	338.
Seft. III. Non etiam fieri poteſt ab aere circumſtante .	339.
Seft. IV. Cauſſa principalis ovum conformans non eft gallina incubans .	341.
C A P U T X I .	
Examinatur tertia Marpurgenſium reſponſio .	343.
C A P U T X I I .	
Examinantur doctrina Marpurgenſium de instrumentis activitate ſeparatis .	345.
Seft. I. Varia ac miſcellanea quædam .	ibid.
Seft. II. Impulſus loco motivus non eft bonum exemplum instrumenti activitate ſeparatis .	346.
Seft. III. Neque calor ferro candenti inexiſtens eſt ſeparatum activitate instrumentum .	347.
C A P U T X I I I .	
Examinatur oppugnatio ſecundæ rationis principalis .	349.
C A P U T I V .	
Examinatur oppugnatio ſecundæ concluſionis .	350.
Seft. I. Homo homini vere communicat rationalem animam .	ibid.
Seft. II. Homo vere generat hominem ; & rejicitur ſententia Thomæ Fieni de ſubſtantiali viventium generatione .	351.
Seft. III. Qualis actio fit ſubſtantialis generatio oftenditur ex Cardinali Cajetano .	353.
C A P U T X V .	
Examinatur hæreticum Diſſertationis corollarium .	354.

EPISTO.

EPISTOLA P. HENRICI NORIS
AD P. CHRISTIANUM LUPUM.*Eximie , atque eruditiffime Pater .*

UBi nam Terrarum es mi Lupe ? Incolis nè Lovanium ? An te Bruxellæ tenent ? Audio etiam te Trajectum ad Moſam perrexiſſe , ut cum Eminentiffimo Bullionæo hujuscæ noſtræ Provinciæ commoda promoveres , ac veteres Auguſtinianas Colonias reparares . Sive agas , ſive ſcribas , Catholica Eccleſiæ infudas , eamdemque calamo , ac factis egregiè promotes . O te igitur beatum , qui & facis ſcribenda , & ſcribis legenda . Porrò tria , quæ hoc anno volumina edidiſti , per manus , oraque hominum volitant , ac tui deſiderium fummiſ Viris , ac magnis Principibus excitarunt . Sed omnium ſtudia vicit Coſmus III. Magnus Etruriæ Dux , in quo fanè Juvene Principe pietatis cultus cum ſacræ eruditionis amore certat . Nullus Principum eo religioſior ; eſt enim ad Chriſtianam pietatem , ac Catholicæ Republicæ cultum totus compoſitus . Nemo eundem in amore erga bonarum Literarum Profeſſores ſuperat . Edideram ipſe hoc anno Hiftoriam Pelagianam , & Diſſertationem de Synodo V. una cum Vindiciis Auguſtinianis . Volumen in Etruriam vix impreſſum mittitur , ac neſcio qua mihi propitia ſorte Sereniſſimo , & Reverendiſſimo Cardinali Mediceo placet . Illicò nihil tale opinatus in Etruriam honorificentiffime vocor , Magni Ducis Theologus , ac Piſana Cathedra ornatus ; Lectionum numerus , atque argumentum meo arbitrio committitur . Nullas ad deliberandum moras ſumpſi . Nam licet Romam a SS.D. Clemente X. Qualificator S. Inquiſitionis Romanæ Univerſalis , ut vocant , nuper evocatus fuiſſem , cum magni me hic labores , ac ſtipendium nullum maneret , nempe ut probe noris , in examinandis Libris ad eamdem Inquiſitionem delatis , in dandis Conſultationibus , in reſcribendo noſtris hominibus , qui illiteratis Literis ad tormentum quotidie mihi moleſti ſunt , Magni Ducis invitamentis morem geſſi : Florentiæ enim ingens quies , Librorum copia , grande ſtipendium , ac Magni Principis gratia , ac patrociniū adierunt . Verum nuper mihi læticia cumulata eſt , cum audivi te etiam optimo ſexcentorum , ac triginta Scutorum ſtipendio , ab eodem Sereniſſimo Duce Florentiam vocari . Quid enim mihi gratius , quid jucundius , quid utiliſ accidere poterat quàm Te coram alloqui , hoc eſt ſemper à Te diſcere , quem uti deambulanti Bibliothecam univerſi , & ſinguli admirantur ? Sed nec quicquam Tibi honorificentius , vel Literis tuis commodius contingere potuit . Satis Belgium , ac Lovanium tuum illuſtraſti . Rumpe moras , vocat te Florentia Italicarum Urbium pulcherrima , cui vel ipſa veſtra Antuerpia cedit . Invitat Te Magnus Princeps , ac grandi ſtipendio allicit , utetur Te vicino Roma , ac frequentius ſuorum Oraculorum fundamenta per Te diſcet . Strepit iſthic armorum fragor , vaſtantur agri , ac Literatorum ſtipendia Militaris licentia imminuit . In Etruria citra Bellorum tumultus in ſumma quiete . Hiftoriæ Sacræ illuſtrandæ vacare poteris . Adero ipſe lateri tuo , non quidem Comes , ſed ſervus , eamque , quam olim Romæ , operam rebus tuis ſedulam commodabo . Aderunt Amici , ac nominis Tui ſtudioſiſſimi viri Illuſtriſſimus Aioldus illuc Nuntius Apoſtolicus designatus , Canonicus Panciaticus , tuique amantiſſimus An-

Chriſt. Lupi Opera Tom. XII.

H h 2

to-

tonius Magliabecchius ingentis eruditionis vir, ac Principum Bibliothecis Præfectus, qui omem lapidem movit, ut ambo Florentiam vocaremur. Mi Lupe, Deus nobis hæc otia fecit. Hoc præteritis tuis laboribus munus, hoc futuris meis incitamentum divina gratia posuit, cujus motibus te meo exemplo morem gesturum spero. Erit id Lovanienfi Academiæ ornamento, quum ex ejusdem Scholis maximi Europæ Principes Doctores pro suarum Urbium academiis caro pretio conducunt. Tù interim cura, ut ex nostra Familia Vir tibi succedat, qui tua vestigia, si non impleat, hoc enim de nullo sperari licet, saltem sequatur. Vale.

Dabam Romæ die 12. Augusti 1673.

Eximie V. P.

Addictissimus Servus
F. Henricus de Noris
Veronenfis Augustinianus.

EPISTOLA P. CHRISTIANI LUPI AD P. HENRICUM NORIS.

Adm. Rev. ac eximie Pater.

Quod adhuc vivam in vestra Paternitatis memoria summopere gaudeo. Utinam detur Paternitati vestrae convivere, & commori. Ego nullos quero proventus. Paupertatem sum professus, & me non pœnitet. Ex vestri tamen amore non sum alienus à Florentia. Et certò tanto Principi servire esset mihi summa gloria, & ante omnia utinam essem aptus. Verùm aliqua obstant, & fortiter. Primò, quod sum senex: sum enim sexaginta annorum. Hinc opus est, ut seriò cogitem de futuris. Secundò, hæc Provincia eget mea opera. Nosti rationes. Tertiò; si Belgio excedam, offendam multos, etiam Belgii Primate. Quartò, habeo insignem Bibliothecam, sine qua sum miles sine armis: quomodo ipsam portabo in Italiam? & ut mea inchoata scholia expleam, debeo illam habere ad manum. Interim me posui sub arbitrio Reverendissimi Patris ex-Generalis, & ipsi, & vobis obedio. Cum ipso agere dignetur Vestra admodum Rev. Paternitas, quam Deus Opt. Max. diù custodiat.

Datum Lovanii die 31. Augusti 1673.

Supplico, ut cum Reverendissimo Patri ex-Generali momenta hujus negotii seriò discutiatis. Non est res modica. Et prima vobis cura debet esse de bono Ordinis.

Adm. Rev. ac Eximie Paternitatis V. devotiss. Famulus
Frater Christianus Lupus.

EJUS-

EJUSDEM EPISTOLA AD P. REGENTEM S. SPIRITUS.

Adm. Rev. Pater Magister Regens.

Binas vestras accepi Literas, benevolentia undequaque plenissimas. Ex ipsis ago summas gratias. Nihil magis habeo in votis, quam fervire Serenissimo, ac Magno Etruriæ Duci: summo Principi, maximo pro merito apud omnem Christianitatem. At varia obstant. Primò, quia ego non sum aptus. Serenissimus D. M. Dux est circa me deceptus. Quis enim sum ego? Deinde si Belgio excedam, offendam multos, & præsertim hanc universitatem. Tertiò, Italicam linguam pessimè calleo. Quartò, Serenissimæ Suæ Celsitudini fervire non possum sine nostris libris: ut mea Scholia compleam, debent illi esse ad manum. Et quomodò illos portabo in Italiam? Ego interim me subjeci arbitrio Reverendissimi Patris ex-Generalis: ipsi obediam. Illustrissimis DD. Capponio, Panciatico, Magliabechio, ac etiam D. Apostolico Nuntio mea humillima obsequia offerre dignetur vestra admodum Reverenda Paternitas, quam Deus Opt. Max. diù custodiat.

Dabam Lovanii die 31. Augusti 1673.

Adm. Rev. Paternitatis vestrae devotissimus famulus

F. CHRISTIANUS LUPUS.

ELEN-

ELENCHUS EORUM

QUE IN SINGULIS TOTIUS OPERIS TOMIS CONTINENTUR.

Sex priora volumina amplectuntur Synodorum Generalium ac Provincialium Decreta & Canones scholiis, notis, ac historica Actorum Dissertatione illustratos.

IN TOMO PRIMO.

I. Dissertatio Proœmialis ex Authoris Manuscripto Posthuma, De Meletii & Arii personis, moribus, atque erroribus in 16. capita distincta. pag. 1.	63
1. Prima Synodus S. Petri Alexandrini Episcopi & Martyris, cujus XV. Canones explicantur. 92	63
2. Alia Sancti Petri Synodi. 134	
3. Alia Sancti Petri Acta. 136	
4. Synodus S. Achillæ Patriarchæ Alexandrini. 140	
5. S. Alexandri Patriarchæ ac Arii Prefbyteri Disputatio. 141	
6. Prima S. Alexandri Synodus. 143	
7. Secunda S. Alexandri Synodus. 148	
8. Tertia S. Alexandri Synodus. 151	
9. Quædam Orientales circa Arium Synodi. 151	
10. Acta Magni Imperatoris Constantini circa Arii Exordia. 155	
11. Alexandrina Synodus Hosii Cordubensis Episcopi. 157	
12. Syra Synodus Hosii Cordubensis Episcopi. 158	
13. S. Alexandri Patriarchæ Alexandrini Relatio ad S. Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum. 174	
14. Romanum Concilium S. Sylvestri de Ariana hæresi. 175	
II. CONCILIUM NICÆNUM, cujus Canones XX. elucidantur. 177	
1. Dissertatio de Symbolo Apostolico & Nicæno. 177	
2. Dissertatio de Synodo Nicæna. 268	
III. Concilium Sardicense, cujus XX. Canones explicantur. 285	
1. Dissertatio de Synodo Sardicensi. 314	
IV. Concilium Constantinopolitanum I. cujus septem Canones explicantur. 329	
1. Dissertatio de Synodo Constantinopolitana. 354	
V. S. Cyrilli Patriarchæ Alexandrini adversus Nestorianam hæresim Capitula XII. nec non & adversa impia Capitula Nestorii Episcopi & hæresiarchæ Constantinopolitani, scholiis illustrata. 369	
VI. Concilium Ephesinum, cujus Canones VI. & decreta tria illustrantur. 399	
IN TOMO SECUNDO.	
1. Dissertatio de sacrosancta Synodo Ephesina. pag. 1	
2. Dissertatio de Latrocinio Ephesino, exponuntur Capita XVIII. contra Ibam Metropolitanam Edesensem. 26	
I. Concilium Chalcedonense, cujus Canones	

xxx. dilucidantur. 63	
1. Dissertatio de Synodo Chalcedonensi. 118.	
II. Concilium Constantinopolitanum II. dictum, Quinta Synodus Generalis. 133	
1. Quintæ Synodi Generalis Capitula IX. contra Origenem. 133	
2. Quintæ Synodi Generalis Capitula XVI. contra Nestorianos & Eutychiānistas. 140	
3. Dissertatio de v. Synodo Generali. 156	
III. Appendix ad Sacrosanctum Concilium Ephesinum. 199	
IV. Appendix ad Ephesinum Latrocinium. 211	
1. Exponitur prima Constantinopolitana S. Flaviani Patriarchæ adversus Eutychetem Synodus. 211	
2. Exponitur secunda S. Flaviani Synodus adversus eundem Eutychetem. 218	
3. Exponitur Antiochena, Tyria, ac Berytensis synodus in causa Ibae Metropolitanæ Edeseni. 222	
4. Exponitur Antiochena Synodus in causa Athanasii Perthenensis Episcopi. 227	
5. Exponuntur Acta latrocinii Ephesini. 230	
V. Appendix ad Synodum Chalcedonensem, exponens singulas ejus Actiones. 243	
VI. Dissertatio Posthuma de vocibus Substantia, Essentia, Persona, Subsistentia, Consubstantialitate. 303	
IN TOMO TERTIO.	
I. Concilium Constantinopolitanum III. dictum sexta synodus Generalis. 1	
1. Dissertatio de sexta Synodo Generali. 5.	
II. Canones Concilii Trullani cu. illustrati. 53.	
1. Dissertatio de Synodi Trullanæ causa, tempore, loco, Episcopis, auctoritate. 168	
III. Concilium VII. Generale, quod est II. Nicænum. 174	
1. Canones XX. Concilii VII. Generalis illustrati. 180	
2. Dissertatio de septima Synodo Generali. 211	
IV. Concilium Constantinopolitanum IV. seu Synodus octava Generalis, cujus Canones XXVII. explicantur. 259	
1. Dissertatio de octava Synodo Generali. 321	
IN TOMO IV.	
I. Dissertatio de Latinorum Episcoporum & Clericorum continentia. 1	
II. Dif-	

II. Dissertatio de Simonæ crimine, & variis ad ipsum spectantibus. 41	
III. Dissertatio de Regia Antistitum Nominatione. 115	
IV. Dissertatio de Laica Antistitum Investitura. 153	
V. Concilium Remense S. Leonis X. cujus XIV. canones illustrantur. 166	
1. Dissertatio de Remensi Synodo S. Leonis IX. 199	
VI. Romanum I. Concilium S. Leonis IX. 226	
VII. Concilium Papiense S. Leonis IX. 228	
VIII. Concilium Moguntinum S. Leonis IX. 229	
IX. Concilium Romanum II. S. Leonis IX. 234	
X. Concilium Vercellense S. Leonis IX. 258	
XI. Concilium Parisiense S. Leonis IX. 259	
XII. Concilium Romanum III. S. Leonis IX. 262	
XIII. Concilium Romanum IV. S. Leonis IX. 263	
XIV. Tria alia S. Leonis IX. Decreta exposita. 270	
XV. Dissertatio de S. Leonis IX. Actis adversus schisma Michaelis Cerularii Patriarchæ Constantinopolitani. 302	
IN TOMO V.	
I. Concilium Florentinum Victoris II. 1	
II. Concilium Turonense per Hildebrandum S. R. E. Subdiaconum, ac Victoris II. in Gallia Legatum. 6	
III. Concilium Lugdunense ejusdem Hildebrandi. 10	
IV. Concilium Tolosanum, celebratum per tres Archi-Episcopos Victoris II. Vicarios, cujus XIII. Canones explicantur. 12	
V. Concilium Colonienſe Victoris II. 64	
VI. Concilium Romanum Stephani X. 66	
VII. Concilium Romanum Nicolai II. P. cujus XIII. Canones elucidantur. 67	
1. Catholica hæresiarchæ Berengarii Professio. 107	
2. Acta circa matrimonium Guilielmi Normandiæ Ducis cum Mathilde Flandrensi. 110	
IX. Concilium Amalphitanum Nicolai II. P. 118	
X. Concilium Beneventanum Nicolai II. P. 120	
XI. Concilium Andegavense celebratum à Stephano S. R. E. Presbytero Cardinali, Nicolai II. per Gallias Legato, cujus X. canones illustrantur. 129	
XII. Concilium Romanum Alexandri II. P. cujus III. Canones elucidantur. 140	
XIII. Decreta quatuor Alexandri II. explanata. 147	
XIV. Dictatus S. Gregorii VII. Summi Pontificis, cujus Canones XXVII. explicantur. 164	
IN TOMO VI.	
I. Concilium Romanum I. S. Gregorii VII. 1	
II. Concilium Romanum II. S. Gregorii VII. 39	
III. Latrocinale Henrici IV. Imp. Concilium Wormatiense. 47	

IV. Concilium Romanum III. S. Gregorii VII. 49	
V. Concilium Romanum IV. S. Gregorii VII. cujus quatuor Canones explicantur. 50	
VI. Concilium Romanum V. S. Gregorii VII. cujus Canones XXI. elucidantur. 64	
VII. Concilium Romanum VI. S. Gregorii VII. 147	
1. Secunda Berengarii Professio. 148	
2. Causa Henrici & Rudolphi de Germanico Imperio contententium. 150	
VIII. Dissertatio de quibusdam SS. Patrum testimoniis, spectantibus ad Berengarii hæresim. 151	
IX. Concilium Romanum VII. S. Gregorii VII. cujus Canones V. explicantur. 212	
1. Excommunicatio Regis Henrici. 227	
2. Exponitur Causa Gregorii VI. Pontificis. 232	
3. Sacerdotalis Benedictionis antiquitas, forma, fructus exponuntur. 239	
4. Exponitur Sacerdotalis Maledictio. 255	
X. Dissertatio de peccatorum ac satisfactionum indulgentiis. 262	
XI. Conciliabulum Ultrajectense, Moguntinum, & Brixinense. 311	
XII. Concilium Romanum VIII. S. Gregorii VII. 327	
XIII. Concilium Romanum IX. S. Gregorii VII. 330	
XIV. Concilium Romanum X. & XI. S. Gregorii VII. 335	
XV. Romanum Conciliabulum. 338	
XVI. Moguntinum Conciliabulum. 339	
XVII. Conventus Berchacensis. 341	
XVIII. Concilium Quintilinoburgense, cujus XIII. canones illustrantur. 343	
1. Dissertatio, an Romanus Pontifex possit omnibus sub cælo Ecclesiis consecrare, aut consecrandos jubere Episcopos? 362	
XIX. Moguntinum Conciliabulum. 393	
XX. Quædam alia S. Gregorii XII. Decreta. ibid.	
IN TOMO VII.	
I. Synodicon Cassinense, seu Variorum Patrum Epistolæ concernentes Acta Ephesini & Chalcedonensis Concilii, Scholiis & notis illustratæ. 1	
II. Commonitorium Papæ Celestini Episcopi & Presbyteris euntibus ad Orientem. 385	
III. Hilari Papæ Concilium. 386	
IV. Concilium Neapolitanum anni 1120. 389	
V. Epistolæ XXXVII. Anacleti Antipapæ. 393	
IN TOMO VIII.	
Divinum ac immobile S. Petri Apostolorum Principis circa omnium sub cælo Fidelium ad Romanam ejus cathedram Appellationes Privilegium adsertum ac demonstratum. 7	
I. Dissertatio de antiquis Gallicanæ Ecclesiæ ad Apostolicam Sedem Appellationibus. 8	
II. Dissertatio de Africanæ Ecclesiæ ad Sedem Apostolicam provocationibus. 145	
III. Dif-	

- III. Dissertatio de Romana hæresiarchæ Euty-
chetis Appellatione. pag. 290
- IV. Dissertatio de Romana appellatione S. Fla-
viani Episcopi CP. degradati per Ephefi-
num Latrocinium. 318
- V. Dissertatio de Romana Appellatione Theo-
doreti Cyrensis Episcopi. 348
- I N T O M O IX.
- Q. Florentis Septimii Tertulliani Liber de
Præscriptionibus contra hæreticos Scho-
liis & Notis illustratus.
- I N T O M O X.
- Epistolæ & Vita D. Thomæ Cantuariensis
Archiepiscopi; nec non Epistolæ Ale-
xandri III. Pontificis, Galliæ Regis Lu-
dovici VII. Angliæ Regis Henrici II.
aliarumque plurium sublimium Persona-
rum, concernentes Sacerdotii & Impe-
rii concordiam ex MS. Vaticano.
- I N T O M O XI.
- Opuscula Posthuma hæcenus edita & ine-
dita, videlicet
- I. Dissertatio de Antiquitate, Auctoritate, ac
Legitimo usu Sententiæ Probabilis. 1
- II. Dissertatio de Simonia Monasteriorum. 42
- III. Dissertatio de Antiqua Disciplina Christia-
næ militiæ. 94
- IV. Antiqua Ecclesiæ ac Reipublicæ in Pela-
gianam hæresim Decreta breviter eluci-
data Scholiis chronologicis. 163
- V. Dissertatio Dogmatica de germano ac avito
sensu SS. Patrum, universæ semper Ec-
clesiæ, ac sacrosantiæ præsertim Triden-
tinæ Synodi circa Christianam Contri-
tionem & Attritionem. 205

- VI. Epistola familiaris ad Henricum Noris de
Christiana Contritione. 247
- VII. Exhibitio sacrorum Canonum circa jus Re-
gularium Ecclesiarum quoad prædicatio-
nem Divini Verbi. 281
- VIII. Exhibitio sacrorum Canonum circa jus
Regularium Ecclesiarum, quoad prædi-
cationem Divini Verbi adversus larvati
Christophori Philaletis responsonem
stabilita, seu confirmata. 309
- IX. Dissertatio de SS. Sacramenti publica Expo-
sitione, & de sacris processionibus, in
quibus circumfertur cum sacris Sancto-
rum reliquiis & imaginibus venerabile
Altaris Sacramentum. 335
- X. Oratio Panegyrica in laudem sacrosantiæ
Hostiæ miraculosæ in carnem conversæ
Middelburgi Zelandorum anno 1374.
371
- I N T O M O XII.
- Opusculorum Pars altera, videlicet
- I. Quæstio Quodlibetica, An Ordo Regularis,
qui vulgo Eremitarum dicitur, sit insti-
tutus ab ipso S. Augustino, possitque ea
institutio probari ex ipsius libris. 1
- II. Prodidagmata Philosophica, toti Philoso-
phiæ præambula, in quibus accurate ex-
plicatur quidquid circa Terminorum si-
gnificationem, suppositionem, ac præ-
dicationem possibile est desiderari. 85
- III. Apologia pro Anima sensitiva Ovi. 305
- IV. Epistolæ tres; 1. Henrici Noris ad Chri-
stianum Lupum, 2. Christiani Lupi ad
Henricum Noris, 3. Christiani Lupi ad
Regentem S. Spiritus. 359

Finis Tomi XII. & ultimi.

